

הקדמת הרב המחבר זצוק"ל על כפופות תמרים.

יפטריו שפתי לאל שיר תהלה. אשר נתן בלב מבחר החכמים מלפא ורופילא ה"ה הקחם השלם בר אוריין ובר אבהן כמהר"ר משה נ' יע"ש נר"ו תושב קוסטנטין יע"א להחזיק בדי ובידי יחידי סגולה.

לעסוק בתמיד של שחר ביישבתו המפוארה אשר יסודתה בהררי קדש ירושלים תוב"ב עיר האלהים סלה בהניות דאביי ורביא בטרניא ושקלא וקעמק שאלה בשערים המצוינים ציון היא דורש ה"ן לה ואודה ה' מאה כפי על אשר עזרני ה' לסדר כלכלה.

זו של פירות מנחה בלילה זאת תורת העולה חידושין הללו אשר חידשתי בשנה הזאת בפ' לולב הגזול ופ' לולב וערבה אשר קראתם כפופות תמרים והם פירות מתוקים מדבש ונופת צופים צופים אמרוה בלישנא קלילא וקמא קמא דתקנתה לכל הראוי לביולה פתבתי על המגילה.

והגם כי החידושין הללו הם מועטים פתרומת חלה. כי אני בעיטי לאיטי אתנהלה מ"מ אמרתי נקוט האי כללא.

לשלוש הבא מידי בכל שנה ושנה עם בפרה קלה מאשר עלה. במצודת עיוני פתברת החכמים השלמים היושבים עמדי בהר הבית ע"ג מעלה בעבור ישמח משה כי פרי צדקתו השלושה אלינו עושה פירות ופירי פירות דמן לפרצדא דתותי קלה.

ואחילה לאל יצועי עלה. שכל מה שפתבתיו יעלה לרצון לפניו יתברך ועמד זבולה.

להליץ בעדי יזכני ה' אכתוב לו רובי תורתך ונתנה ארש"י את יבולה. בכל יום ויום עולת תמיד העשויה כמו השחר עלה וגם יפליא לעשות עמדי יהיו דברי אלה נזכרים לטובה לפני בעלי תריסין העומדים בין ההדסים אשר במצולה ויתן חנם לפניכם במדב"ר בערב"ה ולא ישימו מלאכיו בהם תהלה.

עוד אני מתחנן ושופך תפלות בעונשך יכונו ירומם פסא כבוד גבירנו ענף עץ אבו"ת מזלי דאבות בפומיה מרגלא ה"ה האיש משה המחזיק ביצר לומדי התורה ומקיים לתורה דגלה אשר אורה ימים בימינה עונשך וכבוד בשמאלה.

כן יתן ה' ויחזור ויתן לו אורה ימים ושנות חיים וצדיק פתמר יפרח מחלציו יצאו חתן וכלה פרי עץ הדר גם בחור גם בתולה. ועטרותיהם בראשיהם עטרת חכמים עטרת זהב גדולה כנפשו המאירה כעין השמשלה וכנפש עמל עמלה המברך ברפת הדיוט קלה החותם פה עה"ק ירושלים תוב"ב שלהי ניסן שנת ונחל ה' חלקו על אדמ"ת הקדש ובחר עוד בירושלים הצעיר משה נ' חביב: חדושי פרק לולב הגזול דף כ"ט ע"ב מתני' לולב הגזול והיבש פסול פרש"י לולב כף של תמרי' נהדר תני הדס כו' איפא למידק מה בא רש"י ללמדנו.

י"ל דסד"א דמאי דתני לולב הגזול והיבש פסול הוא על כל ד' מינים דכולם נקראים על שם לולב כדאשכחן לענין ברכה דמברך על נטילת לולב לאפוקי זה בא רש"י ופירש כף של תמרים פלומר ולא פלל התנא דין שאר מינים בתוכת לולב דהא אשכחן דהדר תני הדס וערבה באפי נפשיהו א"נ י"ל דק"ל לרש"י אמאי פתח התנא בדין הלולב

תחלה הו"ל למנקט דין אַתְרוֹג תַּחלָּה פֶּסֶדְרָא דְקָרָא דְכְּתִיב פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפּוֹת תְּמָרִים כּו' וּמִכַּח זֶה הֵיִינוּ טוֹעִים לְפָרֵשׁ דַּמ"ש לְוֵלֵב הַגְּזוּל כּו' עַל כֵּל ד' מֵינִים קָאֵי דְכוּלֵן נִקְרָאִין עַל שֵׁם לְוֵלֵב לְאִפּוֹקֵי זֶה בָּא רַש"י ז"ל וְלִימַד דְּלוּלֵב דְּמִתְנִי אֵינוּ פּוֹלֵל ד' מֵינִים אֱלָא דִּין הַלוּלֵב לְחוּד וְשֵׁהוּא פֶּה שֶׁל תְּמָרִים וּכ"ת אַמְאֵי לֹא הִתְחִיל הַתַּנָּא בְּדִין הָאֲתְרוֹג הַטַּעַם הוּא מְשׁוּם דְּאַחַר דִּין הַלוּלֵב הָדָר תְּנִי דִּין הַדַּס וְעַרְבָּה וְלוּלֵב וְהַדַּס וְעַרְבָּה הֵם בְּאַנְפֵי נִפְשֵׁיהוּ בְּעֵינֵי הַלְקִיחָה דג' נְטָלִים בְּיָמִין וְאַתְרוֹג בְּשִׁמְאֵל וּלְפִי נֶקֶט הַתַּנָּא דִּינָא דְלוּלֵב וְהַדַּס וְעַרְבָּה שֶׁהֵם ג' מְצוֹת בְּאַנְפֵי נִפְשֵׁיהוּ וְאַחַר כֶּה נֶקֶט דִּינָא דְאַתְרוֹג א"נ מְשׁוּם דְּהִנְהָ ג' לְוֵלֵב וְהַדַּס וְעַרְבָּה מֵה שִׁיבֵשׁ פֶּסוּל בְּהֵם הוּא מְשׁוּם דְּבַעֲיָנָן מְצָנָה מְהוֹדְרַת דְּכְּתִיב וְאַנְהוּ כַּמ"ש רַש"י בְּסִמּוּף וְאַתְרוֹג פְּרִישׁ בִּיהַ קָרָא דְּלִיְהוּי הָדָר וְלְפִי לְוֵלֵב וְהַדַּס וְעַרְבָּה דִּיבֵשׁ פֶּסוּל בְּהֵם מְדִין אַתְרוֹג דְּכְּתִיב בִּיהַ הָדָר אַף עַל גַּב דְּאַפְסָקִיָּה קָרָא דְּכְּתִיב כַּפּוֹת תְּמָרִים וְלֹא כְּתִיב וְכַפּוֹת תְּמָרִים בְּוִי"ו מוֹסִיף עַל עֵינָן הֲרֵאשׁוֹן מִכַּח דְּכְּתִיב בְּעֵלְמָא זֶה אֱלִי וְאַנְהוּ יְלַפְיָנָן דִּיבֵשׁ פֶּסוּל וּמִזָּה אֱלִי וְאַנְהוּ לְחוּד לֹא סָגִי לִיפְסוּלָא כַּמָּה שֶׁכְּתִיב הַתּוֹסְפוֹת וּמַש"ה יְלַפְיָנָן לֵה מְהַדָּר דְּכְּתִיב גַּבִּיאַתְרוֹג דִּיבֵשׁ פֶּסוּל מִכֵּל ד' מֵינִים וְכִינּוּ דג' מֵינִים צָרִיף לְלוּמְדָם מְאַתְרוֹג לְפִיכֶף הַקְּדִים דִּין ג' מֵינִים דִּיבֵשׁ פֶּסוּל מְאַתְרוֹג דְּכִינּוּ דְּמִכַּח יְלַפּוּתָא יְלִיף לֵה אַקְדָּמָה כְּדָאֲמַרִּינוּ בְּעֵלְמָא מִיַּדִּי דְּחִבִּיבָא לִיהַ דְּאַתֵּיָא מְדַרְשָׁא אַקְדָּמָה וְדוּק: רַש"י גְּזוּל פֶּסוּל וּלְקַחְתֶּם כְּתִיב מְשַׁלְּכֶם כּו' גַּם בְּרִישׁ לְוֵלֵב וְעַרְבָּה דָּף מ"ג ע"א לְכֶם מְשַׁלְּכֶם לְהוֹצִיא אֶת הַשְּׂאוּל וְאֵת הַגְּזוּל מִיְהוּ הֵכָא בְּרִישׁ סוּגְיָא דִּידָן אִיכָּא פְּלוּגְתָּא דְּאַמּוֹרָאֵי דַר"י סְבִירִי לִיהַ דְּגְזוּל פֶּסוּל גַּם בִּי"ט שְׁנֵי וְהוּי טַעְמָא מְשׁוּם מְצָנָה הַבָּאָה בְּעַבְרָה וּמַש"ה הַתַּנָּא לְכֶם מְשַׁלְּכֶם לְהוֹצִיא שְׂאוּל וְגְזוּל מְשׁוּם שְׂאוּל אֲצַטְרִיף לִיהַ כַּמ"ש הַתּוֹסֵ' לְקַמֵּן דָּף ל' ד"ה מְשׁוּם מְצָנָה יַע"ש וְשִׁמּוּאֵל סִבֵּר דְּפֶסוּל דְּגְזוּל אֵינוּ אֱלָא בִי"ט א' אֲבָל בִּי"ט ב' שֶׁהוּא מְדַרְבְּנָן גְּזוּל כְּשֶׁר וְלֹא חֲזִיב מְשׁוּם מְצָנָה הַבָּאָה בְּעַבְרָה וְכִינּוּ שְׁפָן בִּי"ט א' גְּזוּל דְּפֶסוּל הוּא לְפָנֵי יְאוּשׁ מְשׁוּם דְּלֹא הוּי לְכֶם אֲבָל אַחַר יְאוּשׁ אֵי יְאוּשׁ כְּדִי קְנִי גְזוּל כְּשֶׁר אִפִּי בִי"ט א' דְּלִית לִיהַ מְצָנָה הַבָּא בְּעַבְרָה וְרַש"י דְּפִירֵשׁ דְּטַעְמָא דְּגְזוּל פֶּסוּל דְּלְכֶם כְּתִיב מְשַׁלְּכֶם מְשַׁמַּע דַּס"ל דְּהִלְכְּתָא כְּשִׁמּוּאֵל מְשׁוּם דְּאַשְׁפַּחֵן בְּגִמְרָא דְּרָבָא דְּהוּא בְּתַרָּא מְתַרְץ מִתְנִי אֲלִיבִיהַ אֲלָמָא הֵכִי הִלְכְּתָא וְהַפּוֹסְקִים נִחְלְקוּ בְּזָה יֵשׁ פּוֹסְקִים כַּר"י וַיֵּשׁ פּוֹסְקִים כְּשִׁמּוּאֵל וְלַע"ד רַש"י הוּא מִכַּח הַסּוּבְרִים דְּהִלְכְּתָא כְּשִׁמּוּאֵל מְשַׁמַּע דְּאַמְרֵן וְהַרְמַב"ם פּוֹסֵק כְּשִׁמּוּאֵל דְּגְזוּל כְּשֶׁר בְּשַׁאֲרַיִם וּבִי"ט רֵאשׁוֹן פֶּסוּל אֲפִילוּ לְאַחַר יְאוּשׁ מְשׁוּם דְּיְאוּשׁ כְּדִי לֹא קְנִי וְדוּק: תּוֹסְפוֹת ד"ה לְוֵלֵב יְבֵשׁ פֶּסוּל וּמְפָרֵשׁ בַּגְּמ' כּו' וְלֹא כְּמוֹ שְׁפִי הַקּו' כּו' לְעֵיל רְמִזְתִּי תִי לְקו' זוֹ דְּוֹדַי רַש"י לֹא נֶעְלַם מִמֶּנּוּ מ"ש בְּגִמְרָא דְּאַתְקַשׁ לְוֵלֵב לְאַתְרוֹג אֱלָא דַּס"ל לְרַש"י דְּמִכַּח דְּכְּתִיב וְאַנְהוּ עֲבָדִינִין הֵף הִקְיִישָׁא אַע"ג דְּלֹא מוֹכַח כּוֹלִי הֵאֵי דְּקָרָא כְּתִיב פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפּוֹת תְּמָרִים וְכִינּוּ דְּכְּתִיב בְּלֹא וִי"ו הו"א דְּאַפְסָקִיָּה קָרָא וְלֹא בְּעֵי הָדָר בְּכַפּוֹת תְּמָרִים וּמִכַּח דְּזָה אֱלִי וְאַנְהוּ דְּרַשִׁי הִקְיִישָׁא לְהָדָר וּמֵה שֶׁהַפְּסִיק כַּפּוֹת תְּמָרִים בְּלֹא וִי"ו לְרַמּוֹז מ"ש לְקַמֵּן דָּף ל"ג ע"ב לְאַשְׁמוּעִי דְּאַתְרוֹג אֵינוּ נֶאֱבָד עִם הַלוּלֵב וּמִכַּח זֶה אֱלִי וְאַנְהוּ לְחוּד לֹא סָגִי לְפֶסוּל יְבֵשׁ כַּמ"ש הַתּוֹסֵ' לְכֶף מִפְּקִי לֵה מְהִיקְשָׁא דְּאַתְרוֹג דְּכְּתִיב בִּיהַ הָדָר: וּמַש"ה הַתּוֹסֵ' דִּאִין וְאַנְהוּ אֱלָא לְכַתְּחִלָּה וְלֹא מִפְּסִיל בְּהִכִּי כּו' הֵא לִישְׁנָא דְּאַמְרוּ כְּדְּמוֹכַח קִשָּׁה דְּהַדְבָּר הוּא מְפֹרֵשׁ שְׁאַמְרוּ לֹא אֲגָדוּ כְּשֶׁר י"ל דְּהַתּוֹסֵ' הֲרַגִּישׁוּ בְּחֻלְשַׁת רְאִיָּתָם דְּאַפְשָׁר לומר דַּמ"ש וְאַנְהוּ הַתַּנָּא לְפָנֵינוּ בְּמְצוֹת יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵם לְכַתְּחִלָּה כְּגוֹן אֲגָד וַיֵּשׁ דְּבָרִים שִׁיְהִיו לְעִיכּוּבָא כְּגוֹן לְוֵלֵב הַיְבֵשׁ פֶּסוּל

והפּתּוּב מְסָרוּ לְחַכְמִים לְפָרֵשׁ אֵיזָה הַיְדוּר הוּא לְכַתְחֻלָּה וְאֵיזָה הַיְדוּר הוּא לְעִיפּוּבָא לְכּוּן
לֹא הִתְלִישׁוּ הַקּוּ אֶלְא אָמְרוּ כְּדַמוּכַח בַּפ"ק כּו' וּמִתּוֹךְ זֶה עָלָה בְּיַדְנוּ תִּנְרֵץ ב' לְרַש"י
דְרַש"י ס"ל דַּיֵּשׁ דְּבָרִים שְׁהֵם לְעִיפּוּבָא וַיֵּשׁ דְּבָרִים שְׁהֵם לְכַתְחֻלָּה עִי"ל לְרַש"י דְּהִנֵּה
בְּגִמְרָא אָמְרוּ קַא פְּסִיק וְתַנִּי ל"ש בִּי"ט א' וּל"ש בִּי"ט ב' בְּשִׁלְמָא יָבֵשׁ הַדֵּר בַּעִי' אֶלְא
גְּזוּל בְּשִׁלְמָא י"ט א' דְּכַתִּיב לְכֶם מִשְׁלָכֶם אֶלְא בִי"ט ב' אֲמַאי לֹא וּמִשְׁמַע מִשׁוּם דְּפִשְׁיטָא
לִיה דְּבַעֲיָנוּ הַדֵּר לְכוּלְהוּ יוֹמֵי וְלְכֶם מִשְׁלָכֶם לֹא מִתּוֹקֶם אֶלְא בִי"ט א' וְתִימָא מַאי שְׁנָא
זֶה מְזָה הָא כּוּלְהוּ בְּהַדֵּי הַדְּדֵי פְתִיבֵי בְּחַד קָרָא כְּמוֹ שְׁהַקְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת לְקַמְן ד"ה בְּעִינָנוּ
הַדֵּר וְלִיפָא וְתִנְרֵץ הַתּוֹס' דְּכִינּוּ דְנוֹטְלִים לְוִלְב כּל שְׁבַעָה זָכָר לְמַקְדֵּשׁ תַּקּוּן כְּעִין
דְּאוּרִייתָא לְעַנְנָן הַדֵּר מִשׁוּם הַדוּר מְצוּה וְהִינּוּ וְדַאי מִשׁוּם זֶה אֵלֵי וְאַנְהוּ א"כ שְׁפִיר
נִקֵּט רַש"י דְּיָבֵשׁ פְּסוּל דְּבַעֲי' מְצוּה מְהַוְדָּרַת דְּכַתִּיב וְאַנְהוּ וְלֹא נִקֵּט טַעֲמָא דְּהַדֵּר
לְאַשְׁמוּעֵינָנוּ דְּפִיִּסוּל לְוִלְב יָבֵשׁ הוּא בְּכָל הַיָּמִים וְזֶה הוּא מִשׁוּם זֶה אֵלֵי וְאַנְהוּ יַע"שׁ:
כְּתִבוּ עוֹד הַתּוֹסְפוֹת וְהַאי יָבֵשׁ דְּהִקָּא אֵין לְפָרֵשׁ כְּמוֹ יָבֵשׁ דַּפ' אֵין מִעֲמִידִין לְאַחַר י"ב
חֻדְשׁ דְּהָא אָמְרִינָנוּ לְקַמְן דָּף ל"ג גְּבִי הַדַּס ת"ר יָבֵשׁוּ רֹבַע עָלְיוּ כּו' אֶלְמָא אֵין הִיבְשׁוֹת
תְּלוּי בִי"ב חֻדְשׁ כְּלוּמַר דָּאֵם הִיבְשׁוֹת תְּלוּי בְּזִמְנָן דִּי"ב חֻדְשׁ הַזִּמְנָן הוּא שְׁנָה לְכָל הַעֲלִין
כֹּן מִתְבָּאָר בְּדַבְרֵי הַר"ן וּכ"כ בַּס' מְאִיר עֵינֵי חַכְמִים יַע"שׁ וְדַע דַּה"ר יִשְׁעִיָּה מְטָרְאֵנִי
שְׁהִבִּיא הָרַא"ש וּמְרָן הַבֵּית יוֹסֵף סִי תַרמ"ו פִּירֵשׁ דַּמ"ש הַבְּרִייתָא יָבֵשׁוּ רֹבַע עָלְיוּ עַל
לְוִלְב קָאֵי שְׁהִיוּ בּוֹ הַרְבֵּה בְּדִים שֶׁל הַדַּס וְיָבֵשׁוּ רֹבַע יַע"שׁ וּלְפִי פִי' זֶה אֲזַדָּא לָהּ רֵאֲנִית
הַתּוֹסְפוֹת דְּלַעוּלָם הִיבְשׁוֹת תְּלוּי בְּזִמְנָן י"ב חֻדְשׁ וּמִקְצַת בְּדִין דְּעֵבֵר עָלֵיהֶם י"ב חֻדְשׁ
פְּסוּלִין וְכִינּוּ דְנִשְׁאַרוּ ג' בְּדִין לַחִין דְּלֹא עֲבָרוּ עָלֵיהֶם י"ב חֻדְשׁ כְּשֶׁר אֶלְא שְׁהַתּוֹסְפַת רְמָזוּ
בְּתוֹךְ דְּבַרְיָהֶם לְדַחוּת פִי' ה"ר יִשְׁעִיָּה בַּמ"ש דְּהָא אָמְרִינָנוּ לְקַמְן גְּבִי הַדַּס ת"ר כּו' וְהֵם
מְפָרְשִׁים דָּאֵהֶדַס קָאֵי וְלֹא כְּפִירֵשׁ ה"ר יִשְׁעִיָּה דְּעַל לְוִלְב שִׁישׁ בּוֹ הַרְבֵּה בְּדִים שֶׁל הַדַּס
מִיָּרִי וְהַטַּעַם מְפִי כְּמָה הַכְּרַחֲיוֹת שְׁכַתְּבָה הָרַא"ש לְדַחוּת פִי' ה"ר: כְּתִבוּ עוֹד אֶלְא י"ל
יָבֵשׁוֹת דְּהִקָּא וְכו' ק"ל דְּהָא תַנּוּן שֶׁם אֵם הִיא יָבֵשׁה כּל שְׁתַּנְקַב וְאֵינָה מוֹצִיאָה טִיפַת דָּם
ר"י בֶּן מִשְׁוֹלָם אֹמֵר יָבֵשׁה שְׁתַּהֲא נִפְרַכַת וּבּוּדַאי דְּהַלְכְּתָא כַּת"ק וְכֹן פֶּסֶק הַרְמַב"ם פ"ז
דְּבִיאַת מְקַדֵּשׁ וּר"ע בַּפִי' הַמְשַׁנְיּוֹת וַא"כ אֲמַאי נִקְטִי לָהּ לְקוּלָא כַּר' יוֹסִי דְּהוּי דְּלֹא
כְּהַלְכְּתָא וְהוּל"ל דְּשִׁיעוּ' יָבֵשׁוֹת בְּלוּלָב וְהַדַּס וְעַרְבָה וְאַתְרוּג כּל שְׁיַנְקַב וְאֵינוּ מוֹצִיא
לַחּוֹת כַּת"ק דַּר": וְאַפְשָׁר דַּס"ל לְתוֹס' דְּטַעֲמִיָּהוּ דְּרַבְּנָן גְּבִי אֲזַן בְּכוֹר מִשׁוּם דְּכִינּוּ
דְּשִׁלִּיט בִּיהַ זִיקָא לֹא הַדְרָא בְּרִיָּא אֲבָל ד' מִינֵין אֵלוּ כּל עוֹד שְׁאֵין נִפְרַכִּין בְּצַפּוֹרָן אַע"ג
דְּשִׁלִּיט בְּהוּ זִיקָא אֵם יִשְׁרוּ הַלּוּלָב וְהַדַּס בְּמִים הַדֵּר בְּרִיָּא וְחוּזְרִים לְאַיְתָנָם לְהִיּוֹת לַחִים
וּבַכַּה"ג דְּהַדְרָא בְּרִיָּא מוֹדִים רַבְּנָן דְּלֹא מְפָסֵל עַד שְׁתַּפְּרָךְ בְּצַפּוֹרָן כְּדַמוּכַח בַּפּא"ט דָּף
מ"ו ע"ב גְּבִי רִיָּאָה שְׁיָבֵשׁה טְרִיפָה וּמְפָרֵשׁ שֶׁם דְּשִׁיעוּר הִיבְשׁוֹת הוּי כְּשִׁנְפְּרַכַת בְּצַפּוֹרָן
מִשׁוּם דָּאֵם לֹאֻ נִפְרַכַת הַדְרָא בְּרִיָּא וְעַל פִי מ"ש נִסְתַּלְקָה קוּ' הַר"ן ר"פ עַל פִּיר' זֶה
דְּתוֹס' דְּשִׁיעוּר יָבֵשׁוֹת הוּי כְּשִׁנְפְּרָךְ בְּצַפּוֹרָן וְדוּק וּמְרָן בַּש"ע סִימָן תַרמ"ד ס"ה כְּתִב
וְז"ל לְוִלְב שְׁיָבֵשׁוּ כּו' מִשְׁיָכְלָה מְרָאָה יְרַקוֹת שְׁבּוּ וְיִלְבִּינוּ פָּנָיו כּו' וְכַתֵּב עָלְיוּ מוֹר"ם
וַי"א דְּלֹא מְקַרִי יָבֵשׁ כּו' מִשְׁמַע מְהַף לִישְׁנָא דְּשִׁיעוּר יָבֵשׁוֹת עַד שְׁיַפְרָךְ בְּצַפּוֹרָן הוּא
מְאַחַר לְלַבְנוּגִית וְק' דְּבַסִּימָן תַרמ"ו ס"ו כְּתִב שְׁיַעוּר הִיבְשׁוֹת אַפִּי' אֵם נִפְרָךְ בְּצַפּוֹרָן כּו'
וְצָרִיף לְחַלֵּק דְּגְבִי הַדַּס פְּרִיכַת הַצַּפּוֹרָן קוֹדִים לְלַבְנוּגִית וְגְבִי לְוִלְב לְבַנוּגִית קוֹדִים לְפְרִיכַת
צַפּוֹרָן וּמְרָן פּוֹסֵק דְּהַפֵּל הוּלָף אַחַר הַלַּבְנוּגִית בֵּין לְהַקֵּל בֵּין לְהַחְמִיר כְּדַעַת הָרַאב"ד

שְׁהִיבֵא הָרֹא"שׁ ר"פ וּמור"ם פּוֹסֵק לְהַקְל בְּעֵינָיו לְוֹלֵב וְדוּק וְעֵינָיו בִּס' תָּמִים דְּעִים סִי רל"ב וְדוּק וְאַפְתֵי צָרִיכִין אָנוּ לְמוֹדְעֵי בַמ"שׁ הַתּוֹסְפוֹת וְהֵאֵי יָבֵשׁ דְּהֵקָא כּו' דְּמָה קָשֶׁר יֵשׁ לְדַבְרֵיהֶם בְּמָה שְׁפָתָבוּ מִקָּמֵי הָכִי לְחַלּוֹק עַל רִש"י שְׁפִירֵשׁ דְּפִסְלוֹת הַיָּבֵשׁ הוּא מְשׁוּם מְצוּה מְהוֹדְרוֹת דְּכְתִיב וְאַנְהוּ י"ל דְּלִפְרֵשׁ"י דְּפִסְלוֹת הַיָּבֵשׁ הֵינּוּ מְשׁוּם דְּכְתִיב וְאַנְהוּ שְׁיַעֲוֹר הַיָּבֵשׁוֹת הוּא מְשַׁעְבֵּר הַלְחָלוּחִית נִקְרָא יָבֵשׁ אִפִּי בְּתוֹף י"ב חֲדָשׁ פְּסֻכַת הָרִנָּה שְׁפָתָב הָרֹא"שׁ בַּר"פ וְהָרִנָּה ו"ל בְּסִפְרָה הַמְּלַחְמוֹת יִרְאֶה דְּאֲזִיל בְּשִׁיטַת רִש"י דְּכְתָב דְּיָבֵשׁ פְּסוּל בִּי"ט ב' מְשׁוּם הַקְרִיבָהוּ לְפָחְתָּהּ יַע"שׁ אֲבָל הַשְׁתָּא דְּסִתְרוּ הַתּוֹס' פִּירֵשׁ"י דְּלֹא הָוִי פְּסוּלוֹת מְשׁוּם הַתְּנָאָה לְפָנָיו בְּמִצּוֹת וְהַקְרִיבָהוּ נָא לְפָחְתָּהּ יֵשׁ לְהַקְל דְּשְׁיַעֲוֹר פִּיפּוּל הַיָּבֵשׁוֹת הָוִי כְּשֶׁנִּתְיָבֵשׁ לְגַמְרֵי עַד שְׁיִהְיֶה נִפְרָף בְּצַפּוֹרָן וְדוּק: וְרֵאִיתִי בְּסִמָּ"ג עֲשִׂין מ"ד שְׁפָתָב וְ"ל לְוֹלֵב הַגְּזוּל וְהַיָּבֵשׁ פְּסוּל יָבֵשׁ מְשׁוּם דְּבַעֲי זֶה אֵלֵי וְאַנְהוּ עַכ"ל וְכְתָב שָׁם הָרֹא"ם וְ"ל מְשׁוּם דְּבַעֲי זֶה אֵלֵי וְכֵן פִּי רִש"י אֲבָל מְהֵדֵר דְּכְתִיב בְּהוּא קָרָא גּוֹפִיָּה אִין רֵאָזָה דְּהוּא אֲאִתְרוּג לְחוּדִיָּה קָאֵי וְהֵא דְּקָאֵמֵר תְּלַמוּדָא בַּר"פ לְוֹלֵב הַגְּזוּל בְּשִׁלְמָא יָבֵשׁ הֵדֵר בְּעֵינָיו וְלִיפָא פִי מְצוּה מְהוֹדְרוֹת מְשׁוּם וְאַנְהוּ דַּל"כ מ"ש בְּלוּלָב הַגְּזוּל דְּלֹא בַעֲי אֲלָא בִי"ט א' עַכ"ל וְדַבְרֵי הָרֹא"ם הִלְלוּ לְכַאוּרָה הֵם תְּמוּהִים הַרְבֵּה דְּהָרִי תְּלַמוּד עֲרוּף הוּא לְקַמֵּן דָּף ל"א ע"ב דְּטַעְמָא לְוֹלֵב יָבֵשׁ פְּסוּל מְשׁוּם דְּמִקְשִׁינָן לְוֹלֵב לְאִתְרוּג מְהוּ אִתְרוּג בְּעֵי הֵדֵר כּו' כְּמוֹ שְׁהַקְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת עַל רִש"י וְאִיף קָאֵמֵר הָרֹא"ם דְּהוּא אֲאִתְרוּג קָאֵי וְלְכַאוּרָה הֵיךְ נִרְאֶה לְתַרְץ דְּבַרֵי הָרֹא"ם עַל פִּי מַה שְׁתִּירְצָתִי לְעֵיל דְּבַרֵי רִש"י וְ"ל בְּתִירוּץ הַג' דַּמ"שׁ רִש"י טַעְמָא מְשׁוּם זֶה אֵלֵי וְאַנְהוּ הֵינּוּ לִי"ט ב' שְׁהוּא דְּרַבְנָן וְכֵן נִרְאֶה קִצַּת מְסוּפָה דְּבַרֵי הָרֹא"ם אִף תְּחַלַּת לְשׁוֹן דְּבַרֵי הָרֹא"ם דְּקָאֵמֵר דְּהֵדֵר אֲאִתְרוּג לְחוּד קָאֵי הֵם דְּבַרֵי קָשִׁים לְשִׁמּוּעַ דְּהֵם הִפָּךְ תְּלַמוּד עֲרוּף וְאַפְשֶׁר לְדַחּוֹק וְלוֹמַר עַל פִּי מ"ש בְּתִי א' לִיִּישָׁב דְּבַרֵי רִש"י וְ"ל דְּמְהֵדֵר לְחוּדִיָּה לִיפָא רֵאָזָה דְּאִימָא אֲאִתְרוּג קָאֵי אֲבָל מִכַּח וְאַנְהוּ אִמְרִינָן דְּכּוּלְהוּ אִתְקוּשׁ לְאִתְרוּג וְדו"ק: תּוֹסְפוֹת ד"ה נִקְטָם רֵאֲשׁוֹ כּו' וְצ"ל דְּנִקְטָם רֵאֲשׁוֹ מִיִּירֵי בְּרוּב הָעֵלִים הָעֵלְיוֹנִים דַּע דְּהָרֹא"שׁ הִבִּיא פִי זֶה וְ"ל וְצ"ל דְּבִנְקָטָם בְּרֵאֲשׁוֹ מִיִּירֵי בְּנִקְטָם רֵאֲשׁוֹ רֹב הָעֵלִין וְרֵאֲשׁוֹ שֶׁל כָּל עֵלָה וְעֵלָה קָאֵמֵר וְהִלְשׁוֹן דַּחּוֹק עַכ"ל וְיֵשׁ לִיִּישָׁב דְּלַעוּלָם רֵאֲשׁוֹ קָאֵי אֲרֵאֲשׁ הַלּוּלָב וְה"ק נִקְטָם רֵאֲשׁוֹ שֶׁל לְוֹלֵב דְּהֵינּוּ דְּהִיָּתָה הַקְטִימָה בְּרוּב הָעֵלִין הָעֵלְיוֹנִים כְּדַמוּכַח מִדְּבַרֵי הַתּוֹסְפָת.

כְּתָבוּ עוֹד א"נ אֲצַטְרִיף לִיָּה לְרִיב"ל לְאַשְׁמוּעֵינָן נִיטְלָה דַּס"ד דְּחֻשִׁיב הֵדֵר טְפֵי מְנַקְטָם. לְכַאוּרָה קָשָׁה לְתִירוּץ זֶה דְּהֵם עוֹקְרִים הַנְּחַת הַקְּוִשְׁיָא דְּכְשֶׁהַקְשׁוּ הַתּוֹס' אִמְרוּ דְּאֵם נִקְטָם רֵאֲשׁוֹ פְּסוּל כ"ש נִיטְלַת הַתִּיּוֹמַת וְעַכְשָׁיו הֵם חוֹזְרִים בְּהֵם וְאוֹמְרִים דְּנִיטְלַת חֻשִׁיב הֵדֵר טְפֵי.

וְתוּ קָשָׁה אִם נִיטְלַת חֻשִׁיב הֵדֵר טְפֵי לִישְׁמוּעֵינָן הַתְּנָא רְבוּתָא דְּנִיטְלַת הַתִּיּוֹמַת פְּסוּל וְכ"ש נִקְטָם רֵאֲשׁוֹ וְנִרְאֶה דְּוִדָּי הַסְּבָרָא שְׁפָתָבוּ הַתּוֹס' בְּקוֹשְׁיֵיתָם אִם נִקְטָם רֵאֲשׁוֹ פְּסוּל כ"ש נִיטְלַת הַתִּיּוֹמַת סְבָרָא זֶה מוֹדָה בְּהַ רִיב"ל וְיִתְדֵי הִיא שְׁלֵא תִמוּ אֲלָא דְּכְתָבוּ הַתּוֹס' דְּרִיב"ל אִתִּי לְלַמְדָנוּ שְׁלֵא תִטְעָה לו' נִיטְלַת הַתִּיּוֹמַת פְּשֶׁר דְּחֻשִׁיב הֵדֵר טְפֵי קַמ"ל רִיב"ל דְּנִיטְלָה פְּסוּל דְּגָרַע מְנַקְטָם רֵאֲשׁוֹ דְּפְסוּל וְכִינּוּן דְּאַשְׁמוּעֵינָן תְּנָא נִקְטָם רֵאֲשׁוֹ פְּסוּל כ"ש נִיטְלַת לְגַמְרֵי וְזֶה בְּרוּר וְדוּק.

וְדַע דְּהָרָאב"ד פִּי דְּרָף אִתְרַת בְּנִקְטָם רֵאֲשׁוֹ שְׁחַסֵּר מְעַט מִן הַשְּׁדָרָה וְדַבְרֵי הוּבָא בְּאַרְיִכוֹת פְּנֵת בִּס' תָּמִים דְּעִים סִי רל"א וְהָרֹא"שׁ הִבִּיא דְּבַרֵי וְהַשִּׁיג עֲלֵיהֶם וְהָרִנָּה דְּחָה

מקצת הקושיות שהשיג הרא"ש על הרמב"ד ויש לי גמגום בסברת הרמב"ד דאם איתא דנקטם ראשו ר"ל נקטם התיומת עם מעט מן השדירה מנ"ל לריב"ל לומר דנטיילתה התיומת פסול דהיינו תיומת בלא שדירה א"כ תקשי למתני' ל"ל למנקט נקטם ראשו דהוי עם מעט מן השדירה לישמועין רבותא דאפילו בנטיילתה התיומת פסול.

וראייתי בחדושי הרא"ש על סמ"ג וז"ל אבל הרמב"ד פי' נקטם ראשו היינו ראש שדירתו ולפי זה תניינן יותר הא דריב"ל אבל לא ידעתי איך יתרין הא דר' פרנא אר"י דא"כ היינו דשמואל עכ"ל ומ"ש דלהראב"ד יתניינן יותר הא דריב"ל פוננתו לומר דלפי' הרמב"ד דנקטם ראשו דהוי עם מעט מהשדירה יתניינן דריב"ל אשמועין חדושא רבא דאפי' בנטיילתה התיומת בלא שדירה פסול.

אבל מ"מ ק"ל דא"כ תקשי לריב"ל מנ"ל הו' חדושא פדכתיבנא ומ"ש אבל לא ידעתי כו' פלוגתא זו היא לקמן דף ל"ב וקו' זו היא מהרא"ש על הרמב"ד ונהר"ן ישבה יע"ש ולקמן דף ל"ב אכתוב בזה בס"ד: פתב המרדכי נקטם ראשו פסול רא"ש אמר דלכתחלה קא' יע"ש וכתב עליו בב"י סי' תרמ"ה ולא ידעתי מי הכריחו לרא"ש כו' יע"ש הנה ראיית המרדכי היא מדתנן פ"ג דמנחות דף כ"ו נטמאו נשפכו שיריה אבדו שיריה פמדת ר"א פשרה פמדת ר"י פסולה ופירשו בפירק פיצד צולין דף ע"ז ע"ב דפסולה לכתחלה ובדיעבד פשרה ולכאורה יש להקשות דמה ראיה מביא רא"ש מהתם הא פרכי' עלה דפסולה דיעבד משמע ויש לומר דלפי המסקנא דהתם קאי היכי דפסולה לכתחלה הוי פמו שהוכיחו מהברייתא וכן פסקה הרמב"ם פי"א מה' פסולי הפוקדשין דין ד' יע"ש אף קשה דאפתי לא דמי דבדיעבד דהתם היינו דעביד מעשה שאם זרק הורצה אבל לכתחלה אינו יכול לזרוק אע"ג דנטמאו שיריה דאין לו תקנה י"ל דהתם אית ליה תקנה שביא מנחה אחרת טהורה אבל אם לא היתה יכול למצוא סלת טהור למנחה אחרת יקטירנו לכתחלה דכל דבר שאין לו תקנה חשיב דיעבד אמנם אפתי קשה מה שהקשה עליו מרן יע"ש ולעד"ן דהדבר ברור במה שנודע דנחלקו הפוסקים דכל הפסולים מחמת מום אם הוא שעת הדחק דאין נמצא אחר יש אומ' דכשרים ויכול לברך עליהם ומביאים ראיה מהא דאיתא לקמן דף ל"ה דאר"י מעשה בבני כרפין שהיו מורישין לולביהן לבני ביניהם וא"ל אין שעת הדחק ראיה ומהמרדכי פתב שם דזו היא דעת רא"ש ועיין בטור סי' תרמ"ט פלוגתא זו יע"ש: תוספות ד"ה גפרצו עליה כו' ופי' בקו' כו' יש להתבונן אמאי הביאו מאי דתניא בתוס' ריש דבריהם ויראה דכוננתם הוא משום דאם גפרצו כל העליון פרש"י אין לו הבנה כלל דמלתא דפשיטא דגפרצו כל אלו שנתלשו לגמרי מהשדירה דפסול דזה לא מיקרי לולב אלא עלי לולב אבל פי' התוס' דמפרשי דברוב עליו מייירי ונשארו מעט עליו דבוקין בשדירה בזה אצטריף למתני גפרצו עליו פסול ואפילו על פי הנחה זו דברוב עליו איירי הקשו על רש"י מהגמ' וזה ברור ומ"ש דמשמע מדברי רש"י שנתלשו לגמרי מהשדירה פן מוכח בהדיא מדכתב גבי גפרצו מחוברין הם בשדירה מפלל דגפרצו הוי תלושין מן השדירה וכן מתבאר ברש"י גבי מ"ש בגמרא גפרצו דעביד פי' חופניא יע"ש ונהרי"ף פירש קרוב לדברי רש"י וז"ל פי' גפרצו עליו פגון שנתקו מהשדירה כו' ועיין בס' תמים דעים סימן רכ"ט דביאר דעתו של הרי"ף ונהר"ן פתב דהרי"ף פירש פדברי רש"י והם דברים תמוהים דחילוק יש בין פרש"י לפי' הרי"ף דלרש"י הוי נתלשו לגמרי ולהרי"ף נתלשו מן השדירה אבל עדיין הם תלויים בשדירה

וּמָרְן הַב"י ס"א תרמ"ה פְּתַב דְּנִרְאָה מְדַבְּרֵי הָר"ן שְׁפָרְש"י הוּא פְּדַבְּרֵי הָרִי"ף יַע"ש וְלַע"ד
נִרְאָה דְמָה שְׁנִירְאָה מְדַבְּרֵי הָר"ן הוּא דְהָרִי"ף מְפָרְשׁ כְּפָרְש"י דְנִתְלָשׁוּ לְגַמְרֵי יַע"ש.

וְכַתֵּב הָר"ן וְדִינָם שֶׁל רַש"י וְהָרִי"ף לֹא הֵנְזַפְר לְפִי שֶׁהוּא פְּשׁוּט שְׁכָל שְׁנִתְקוּ מִמְקוֹם
חֲבוּרָם פְּסוּל אֲפִילוּ שְׁעוּמָדִים ע"י אָגֵד יַע"ש וְכ"כ הַב"י סִימָן הַנְּזַפְר וּבְשִׁלְמָא פִּירְשׁ
רַש"י דְהוּא דְנִתְלָשׁוּ לְגַמְרֵי מִהַשְׁדָּרָה פְּשׁוּט דְהוּא פְּסוּל אֲבָל לְהָרִי"ף שְׁפִירְשׁ דְנִתְקוּ
וְעַדִּין תְּלוּיִין הֵם בְּשִׁדְרָה מִנ"ל דְּפְסוּל וְהָרִי"ף דְּבִסְפָר תְּמִים דְעֵים ס"א רַכ"ט נִסְתַּפֵּק בְּזֵה
וְהַעֲלָה דָאָם הָיוּ תְלוּשִׁין בְּרוּב מְקוֹם חֲבוּרָן אֲזֵה הוּא פְּסוּל וְאִם לֹא נִתְקוּ רוּב מְקוֹם חֲבוּרָן
כְּשֶׁר יַע"ש וְמָה שֶׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסֵפֶת עַל רַש"י מִהֵיא דְרִישׁ הַגּוֹזֵל קָמָא יַשׁ לְיִישׁב עַל פִּי
מ"ש הָר"ן בְּשֵׁם הָרַמְבַּ"ן לְיִישׁב דְּבָרֵי הָרִי"ף ע"י שׁ וְדוּק: גְּמָרָא קָא פְּסִיק וְתַנִּי כּו' פִּרְש"י
קָא פְּסִיק וְתַנִּי פְּסוּל כְּפִינְתוּ דְדִיִּיק מְדַקְתְּנִי סְתָם וְלֹא מְפַלְגִי וְלֹא דִיִּיק מְדַקְתְּנִי גְזוּל וְלֹא
קְתַנִּי שְׂאוּל גַּם לֹא דִיִּיק מְדַקְתְּנִי גְזוּל דְּוּמִיָּא דִּיבֵשׁ כַּמ"ש הַתּוֹסֵפֶת וְדוּק: רַש"י ל"ש י"ט
א' דְחִיּוּבָא מְדִאוּרִיָּתָא וְכו' ק' מָה בָּא לְלַמְדְנוּ פְּשִׁיטָא דִּי"ט אֶחָד הָיוּ מְדִאוּרִיָּתָא וְיִרְאָה
דְּבָא לְאִפּוּקִי פִי הָרַמְבַּ"ן שְׁכַתֵּב הָר"ן דִּי"ט שְׁנֵי דְשִׁמְעֵתִין הִיָּינוּ שֶׁל תּוֹרָה יַע"ש וְלִאֲפּוּקִי
זֶה אֶתָּא רַש"י לֹמַר דִּי"ט ב' דְשִׁמְעֵתִין הוּא י"ט ב' מְדַרְבְּנָן בְּגַבּוּלִין וְהָיוּ כִּי הֵיִיא דְמַחֲלֵק
לְקַמְן גְּבִי ר' חֲנִינְיָא מְטַבִּיל בִּיָּה וְנִפְיָק בִּיָּה בִּי"ט ב' דִּר"ל י"ט ב' מְדַרְבְּנָן וְעֵינָן מ"ש לְקַמְן
גְּבִי מ"ש הַתּוֹסֵ' ד"ה בְּעֵינָן הַדֵּר וְדוּק: בְּשִׁלְמָא יַבֵּשׁ בְּעֵינָן הַדֵּר כּו' כָּל בְּשִׁלְמָא צ"ל דִּישׁ
בּוּ אֵינָה דְוָחַק וְהָכָא הַדְוָחַק הוּא דְבִי"ט שְׁנֵי דְהוּא מְדַרְבְּנָן לְמָה לִי הַדֵּר וְלִכְּף קָאָמַר
בְּשִׁלְמָא יַבֵּשׁ גְּדַחּוּק לֹמַר דְהַדֵּר בְּעִי מְדַרְבְּנָן מִשׁוּם הַיְדוּר מְצֻנָה אֲלֵא גְזוּל בְּשִׁלְמָ' י"ט
א' כְּתִיב לְכֶם מִשְׁלָכֶם וְהִגַּם דִּישׁ דְוָחַק דְאִימָא לְכֶם אֲתִי לְמַעוּטֵי שְׂאוּל וְגְזוּל קוּדָם יֵאוּשׁ
אֲבָל גְזוּל לְאַחַר יֵאוּשׁ מִנ"ל לְזֵה גְדַחּוּק לֹמַר דְגְזוּל דְּוּמִיָּא דְשְׂאוּל וְכִסּוּל מִשׁוּם לְכֶם
בִּי"ט א' אֲבָל בִּי"ט ב' גְזוּל אֲמָאֵי לֹא קָרִי שְׂאוּל וְכָשֶׁר בִּי"ט ב' וּמ"ש גְזוּל מִשְׂאוּל:
תּוֹסְפוֹת ד"ה קָא פְּסִיק וְתַנִּי וְתִימָא הָא אֲמָרִי לְקַמְן נִיָּקֵב כּו' אִיכָּא לְמִיָּדַק מָה ק"ל וְהֵלֵא
שְׂמוּאֵל מְכָשִׁיר בְּשִׁמְעֵתִין גְזוּל בִּי"ט שְׁנֵי וְלִית לֵיהָ הָאֵי הוֹכְחָה דְפְסִיק וְתַנִּי א"כ ר' חֲנִינְיָא
נְמִי לִית לֵיהָ הָאֵי הוֹכְחָה וְסִתְמָא דְתַלְמוּד' דְפָרִיף הָכָא קָא פְּסִיק וְתַנִּי הַקְשָׁה נְמִי לְקַמְן
דָּף ל"ו ע"ב וְלֹר' חֲנִינְיָא קִשְׂיָא מְתַנִּי וּמְשַׁנֵּי כָּאֵן בִּי"ט רֵאשׁוֹן כָּאֵן בִּי"ט שְׁנֵי אֲלֵמָא
דְמִקְשָׁה דְסִתְמָא דְתַלְמוּדָא אִית לֵיהָ בֵּין הָכָא וּבֵין הָתָם דְפְסִיק וְתַנִּי אֲבָל ר"ח לִית לֵיהָ
הָאֵי הוֹכְחָה דְשְׂמוּאֵל דְמְשַׁמַּע וְהֵן אֲמַת דְזוּ הֵיא תִירוּץ א' שֶׁל הַתּוֹסֵ' מ"מ ק"ל וְדַקְאָרִי
לֵה מֵאֵי קָאָרִי וְהֵלֵא הַתִּי הוּא פְּשׁוּט יִירְאָה דְכַח קו' הַתּוֹסֵ' מִשׁוּם דְנִרְאָה לָהֶם דְהִלְכְתָּא
הָיוּ כְּתִיב דִּר' יוֹחָנָן דְגְזוּל פְּסוּל בִּי"ט ב' מִשׁוּם מְצֻנָה הַבָּאָה בְּעַבְיָרָה אֲלֵמָא דְהִכְרַח קָא
פְּסִיק וְתַנִּי הוּא הִלְכְתָּא וַא"כ תְּקַשֵּׁי לִר"ח דְלִית לֵיהָ פְּסִיק וְתַנִּי וְסוּבְרִים דְהִלְכְתָּא כִּר"ח
דְמְטַבִּיל בִּיָּה וְנִפְיָק בִּיָּה דְקִי"ל הִלְכְתָּא כְּמַעֲשָׂה רַב וַא"כ ק' הִלְכְתָּא אֵהִלְכְתָּא זֵהוּ פַחַח
הַתּוֹסֵ' בְּקוּשְׁיָתָם וְנִדְחָקוּ בְּתִירוּץ א' לֹמַר דִּר"ח לִית הָאֵי פְּסִיק וְתַנִּי כְּלוּמַר וְלִית הִלְכְתָּא
כִּר"ח דְלִית הָאֵי פְּסִיק וְתַנִּי וּבְתִירוּץ הַב' אֲמָרוּ א"נ בְּרִישָׁא כּו' וְלַפּוּם הָאֵי תִירוּצָא
הִלְכְתָּא כִּר' יוֹחָנָן דְאִית לֵיהָ בְּרִישָׁא דְמִשְׁנָה קָא פְּסִיק וְתַנִּי דְגְזוּל פְּסוּל בִּי"ט ב' וְהִלְכְתָּא
כִּר"ח דְלִית לֵיהָ קָא פְּסִיק וְתַנִּי בְּסִיפָא דְמִשְׁנָה גְבִי אֲתָרוּג שְׁנִיָּקֵב וְחִסֵּר כָּל שֶׁהוּא וְעֵינָן
בְּחִדּוּשֵׁי הִלְכוֹת וּמ"ש הַנְּכוּן לַע"ד גַּם עֵינָן מ"ש הָר"ן עַל קו' הַתּוֹסֵ' וּמ"ש הַתּוֹסֵ' בְּשֵׁם
הִירוּשְׁלָמִי עֵינָן בְּהָרָא"ש גְבִי חֲזוּזִית הִבִּיא דְבָרָיו בְּב"י סִימָן תִּרְמ"ח: תּוֹסְפוֹת ד"ה בְּעֵינָן
הַדֵּר וְלִיכָּא מְשַׁמַּע דְפְּשִׁיטָא לִיהָ כּו' וְתִימָא מ"ש זֵה מְזָה כּו' ק"ל אִיף ס"ד דְתּוֹסֵ' לְמִימַר

דלכם משלכם למעוטי גזל לא מיתוקם אלא ביום ראשון ונהדר מיתוקם בכולהו יומי משום דנהדר בתיב ביום הראשון ונהלא מן התורה מצות לקיחת לולב עם כל מיניו אינה מן התורה בגבולין אלא ביום ראשון ונקא וה"ק דנהדר לכולהו יומי משום דכתיב בתר יום האחד י"ל דכאן רומזים הדרה שפתב הרמב"ן ונהביאו הר"ן וה"ה רמזו פ"ח דלולב דין ט' דבמקדש מצות לולב כל שבועה דבר תורה ובמקדש הוא דקאמר דלכם לא מתוקם אלא ביום א' ונהדר בעי לכולהו יומי במקדש דבר תורה על זה הקשו התוספות אם נפרש דרף זה אפתי קשה מדכתיב ולקחתם דבעינן לקיחה תמה ולקיחה לכל א' וא' א"כ בשאר הימים במקדש תסגי במין א' ובלקיחה של א' בשביל פולם ומירצו דהיינו טעמא משום דיום אחד בגבולין דאורייתא כו' ומתוך לשונם בתירוץ זה משמע דבקושיותם היו מפרשים הסוגיא די"ט א' ושאר יומי הני דאורייתא וכגון במקדש כדפירש הרמב"ן לך הוצרכו לפרש בתירוץ דהסוגיא מיידי דיום ראשון דאורייתא ושאר יומי דרבנן כפיר' רש"י ולאפוקי פירש הרמב"ן וצריף לדעת מה יתיר הרמב"ן לקו' הללו דלפי דרכו דבמקדש ביום ב' לא בעי לכם אף הדר בעי א"כ במקדש בשאר ימים תסגי במין א' ובלקיחה א' בשביל פולם פינו דדיון זה נפיק מתיבת ולקחתם דכתי' קמי ביום הראשון דומיא דדרשא דלכם ויש לומר דאה"נ דבמקדש בשאר יומי מן התורה סגי במין אחד אבל חכמים תקנו במקדש שיקחו כל המינים דומיא דיום א' ושקח כל א' וא' דהיא תקנה בעיקר הלקיחה אבל באתרוג שאול לא תקון ובגזול פלוגתא דר"י סבירי ליה דתקון במקדש משום מצוה הבאה בעבירה ושמואל סבר דלא תקון דמתוך שיוצא בשאול במקדש בשאר יומי יוצא בגזול זה נ"ל להליץ בעד הרמב"ן אף אפתי ק"ל על התוספת אמאי נדון מפירש הרמב"ן יפרשו דרכו על פי מה שתייצו הם לפי דרכם כדפ' ויש לומר דסבירי ליה לתוספת לפרש די"ט ב' הני דאורייתא דוסק ודוק: דף ל ע"א ונהבאתם גזול את הפסח גזול דומיא דפסח כו' איכא למידק מנ"ל למידק הך דרשא ונהלא בפסח ליכא לפלוגי ובגזול איכא לפלוגי בין קודם יאוש לאחר יאוש ואיך דנין אפשר משא"א יש לומר דהכתוב אומר שם במלאכי סי' א' ואמרתם מתלאה והפחתם אותו ונהבאתם גזול כו' ופרש"י מתלאה בהמה כחושא אלמא דהכתוב ברישיה דקרא בא להוכיחם על שהיו מביאים בהמה כחושא אם פונת הפסוק להוכיחם על הרעות שהיו עושים דהיו מביאים כחושא וגזולה הי"ל לסדר תחלה ואמרתם הנה מתלאה ונהבאתם פסח וחולה ונהדר הי"ל להוכיחם על הגזול ותו איך ס"ד דאותו הדור היו מקריבים גזול לפני יאוש וכי נעלם מהם פ' אדם פי יקריב מכם ותו איך היו טועים להקריב בעל מום קבוע דהיינו פסח אלא דאותו הדור היו מקריבין בהמה כחושא דהוא כשרה וגם היו טועים דגזולה לאחר יאוש שרי להקריב דשלו היא וע"ז בא הכתוב להוכיחם דאיך היו טועים להקריב בהמה כחושא וגם גזולה לאחר יאוש על זה הוכיחם ולימדם דגזול פסול אחר יאוש ואין לו תקנה דומיא דפסח דהוא מום קבוע דאין לו תקנה באופן דדרשא זו היא מוכרחת בפר' דבא להקיש גזול לפסח ולא בא להוכיחם על מה שהיו מקריבים פסח דזה א"א לומר דהיו טועים להקריב בעל מום קבוע וכ"ת הרי לעיל כתיב וכי תגישו עור לזבח כו' י"ל דהתם התוכחת הוא שהיו מקדישין בעלי מומין למוכרן ולקנות בדמיהן תמימין ולזה הקפיד הכתוב משום הקריבהו נא לפחתה דאם יוליכהו לפני שר א' שור עור או פסח ויאמרו לו הרי לך זה שתמכרנו ותקנה עגל תמים בלי מום יקפיד

עליו בודאי ולזה בא בטענה משום הקריבהו נא לפחתה דה"ל להוכיחם דעוברים עמ"ש בתורה בהקדיא שלא להקריב בעל מום ודוק ועיין בס' מאיר עיני חכמים ומ"ש הוא הנכון לע"ד: מאי דכתיב פי ה' אנהב משפט שונא גזל בעולה כו' יראה לי שהוקשה לו בפתוב שאמר שונא גזל בעולה מאי איריא בעולה הלא בכל הקרבנות ובכל דבר שונא גזל.

וע"ק מה ענגן שונא גזל לאוהב משפט לקח פי' הפונה במאי דס"ל לר"י יאוש פדי קני ונה המשפט אוהב אותו הקב"ה דיאוש פדי קונה ואפ"ה שונא גזל לאחר יאוש אע"פ שבדיעבד אם אירע שגזל בהמה ונתניאשו בעליה והקריבה עולה יצא אפ"ה לכתחלה שונא גזל אע"פ שבדיעבד היא עולה כשרה פדתנו בהנזקין דף נ"ה ועל חטאת הגזולה שלא נודעה לרבים שמכפרת מפני תקון המזבח ואמרי' עלה אר"י דבר תורה בין נודעה ובין לא נודעה מכפרת מ"ט יאוש פדי קני וכו' וכ"פ הרמב"ם פ"ה מאיסורי מזבח ומה שישיש לשאת ולתת בדבריו עיין במקום אחר בס"ד וזש"א אני ה' אוהב משפט דהיינו הדין דיאוש פדי קני ואפ"ה אני שונה גזל לאחר יאוש בעולה ר"ל אע"פ שהיא עולה כשרה בדיעבד וזהו משל לאדם כו' אף הקב"ה אמר אני ה' שונא גזולה בעולה ומפני בני ילמדו ויברחו עצמן מן הגזול פלומר דילמדו לברוח מדבר הגזול אפי' שנתניאשו בעליו ולא יעמידו עצמם על דבר תורה לומר יאוש פדי קני ומצאתי סעד לדברי בדברי רש"ל שכתב וז"ל ויברחו עצמן מן הגזול נראה דגרסינו הגזול ולא הגזל דהקא קאמר שיברחו עצמם מן הגזול כבר בידם וקנוי להם דומיא דעולה להקב"ה אף שפבר קנוי לו והוא ש'ל כדפרש"י ודוק: תוספות דבור המתחיל משום דהוי ליה מצנה והדמניא לקמן וכו' אין להקשות מהא דאמרינו בריש סוגיא דהקא דגזול פסול ביום טוב ראשון מדכתיב לכם דזהו לפי הס"ד דלא אסיק אדעתיה טעמא דמצנה הבאה בעבירה אבל לפי התירוף דמשני משום מצנה הבאה בעבירה לכן אצטריך למעוטי שאול: פתבו עוד דאע"ג דקרא גבי קרבן פתיב כו' איכא למידק אמאי אצטריכו להוכיח הדבר מההיא דהגזול קמא והלא מגופא דשמעתין דאמרו בהדיא דלולב גזול פסול משום מצנה הבאה בעבירה ילפינו דלאו דוקא גבי קרבן אלא ה"ה בכל המצות ויראה דאי מסוגיא דהקא הוי אמינא דפסול המצנה הבאה בעבירה ליתא מן התורה אלא גבי קרבן אבל בשאר מצות ליתא ובלולב דיום טוב שני מדרבנן עשו חיזוק חכמים לפוסלו משום מצנה כו' ולפ"ז דרשא דלכם להוציא שאול וגזול אצטריכא דמן התורה לא מפסיל שאר מצות משום מצנה הבאה בעבירה אבל התוס' רוצים להעמיד דפסול מצנה הבאה בעבירה שייכא מן התורה בכל המצות דומיא דקרבן ולכך הוכיחו מההיא דהגזול קמא גבי חלה וכן מצאתי שתי בס' מאיר עיני חכמים וזהו הקשר של הקושיא שהקשו ואם תאמר לקמן כו' פלומר דאי הוי אמינא דמצנה הבאה בעבירה ליתיה בשאר מצות מן התורה ניחא אבל השתא דאמרינו דאיתא קשה ואם תאמר כו' ונה ברור: פתבו התוספות וא"ת דלקמן פסלינו כו' ומיהו תימה דבפרק כל שעה כו' והקשה בחדושי הלכות וז"ל וצ"ע אדק"ל מלולב של אשרה וממצה אמאי לא תקשי להו מסופה גזולה דלעיל סוף פ' הישן וכבר הקשו פן התוס' פ"ק דף ט' ואם ניחא להו מסופה פתירוצם שם א"כ קו' מלולב אשרה וממצה ומי ניחא וק"ל עכ"ל ועיין בספר מאיר עיני חכמים יע"ש והנה נראה לתרץ דכיון דמכשרי רבנן סופת השותפים וסופת שאולה מדכתיב כל האזרח בישראל כו' הו"א השתא שאולה דלאו דידיה כשרה גזל דהוי דידיה דסתם גזילה יאוש בעלים לא כ"ש

דְּכַשְׁרָה קמ"ל קרא דְּסוֹפָה גְזוּלָה פְּסוּלָה וּמִשׁוּם מִצְוֵה הַבָּאָה בְּעֵבֶרְהָ אִף תִּימָה פִּינּוּ דִּינְדְּעִינּוּ בְּעֵלְמָא דְּמִצְוֵה הַבָּאָה בְּעֵבֶרְהָ פְּסוּלָה פְּשִׁיטָא דְּסוֹפָה גְזוּלָה פְּסוּלָה אע"ג דְּשִׂאוּלָה פְּשִׁרָה וְאֶפְשָׁר לֹמַר דְּהָא דְּאַצְטְרִיף קרא לְאַשְׁמוּעִינּוּ דְּסוֹפָה גְזוּלָה פְּסוּלָה הִינּוּ פְּגוּן דְּלֹא שְׁיִיף מִצְוֵה הַבָּאָה בְּעֵבֶרְהָ פְּגוּן דְּקוֹנְדָם הִתְגַּ גְזוּלָה וְקִנְיָה וְנִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ וּבְכִי הָאִי גִּוְנָא לֹא שְׁיִיף מִצְוֵה הַבָּאָה בְּעֵבֶרְהָ כמ"ש הַתּוֹסֵפֶת דְּבוּר שְׁאַחַר זֶה דְּהִיכָא דְּקִנְיָה דְּבַר הַגְּזוּל קוֹנְדָם עֲשִׂית הַמִּצְוָה לֹא חָשִׁיב תּוּ מִצְוֵה הַבָּאָה בְּעֵבֶרְהָ וְאַפ"ה פְּסִל הַפְּתוּב סוֹפָה גְזוּלָה.

וּמָה שְׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסֵפֶת מֵהֵיכָא דְּפָרַק כָּל שְׁעָה אֶפְשָׁר לְתַרְזֵן דְּסוֹד"א דְּלֹא חָשִׁיב מִצְוֵה הַבָּאָה בְּעֵבֶרְהָ אֲלֵא פְּשִׁהוּא טָבֵל גְּמוּר אָבֵל בְּטָבֵל מְתוּקוֹן כְּהֵיכָא גִּוְנָא דְּבָרִי' פ' כָּל שְׁעָה דְּהוּצִיא מִמְּנֵו תְּרוּמוֹת וּמַעֲשֵׂר א' וְלֹא נִשְׂאָר טָבוּל אֲלֵא מִמַּעֲשֵׂר עֲנִי הו"א דְּלֹא חָשִׁיב מִצְוֵה הַבָּאָה בְּעֵבֶרְהָ פִּינּוּ דְּאִינוּ טָבֵל גְּמוּר דְּחִיִּיב עֲלֵיו מִיתָה קמ"ל דְּאַפ"ה אִינוּ יוֹצֵא י"ח וְעֵינּוּ בְּהֶרְמַב"ם פ"י מֵהִלְכוֹת מ"א דִּין ר' מ"ש הֶרְאַב"ד וּמְרֵן וְדוּק: תּוֹסֵפֹת ד"ה כִּי יִקְרִיב מִכֶּם תִּימָה דְּבִמְרוֹבָה כו' כְּתִב בְּחֻדוֹשֵׁי הַלְכוֹת לְכֹאֲרָה תִּימָה לְתַמִּיהֶתֶם דְּהָא הִכָּא מְדַכְתִּיב מִכֶּם לֹא מִמַּעֲטִינּוּ אֲלֵא לִפְנֵי יְאוּשׁ וְהֶתֶם מִקְרַבְנוּ לְמָאן דְּלֹא מוֹקִי לִיה נְמִי בְּקִרְבָּן דְּחִבְרִיָה לֹא מִמַּעֲטִינּוּ אֲלֵא לְאַחַר יְאוּשׁ וְע"ש מה שתי' ולע"ד יִרְאֶה דְּכּוֹנֶנֶת הַתּוֹסֵפֶת לְהַקְשׁוֹת בְּתַחֲלָה דְּבִמְרוֹבָה מִמַּעֲט גְזוּל מְדַכְתִּיב קְרַבְנוּ אֶפְיָלוּ לְאַחַר יְאוּשׁ א"כ כ"ש דְּלִפְנֵי יְאוּשׁ פְּסוּל מְקָרָא דְּקְרַבְנוּ וְהִכָּא מִמַּעֲט לִפְנֵי יְאוּשׁ מְדַכְתִּיב מִכֶּם וְשׁוּב הִקְשׁוּ דְּהִיאִף קָא מְסִיק הֶתֶם דְּלִפְנֵי יְאוּשׁ לֹא צְרִיף קְרָא הָא הִכָּא מְצָרִיף קְרָא דְּמִכֶּם לִפְנֵי יְאוּשׁ וְדוּק: עוֹד כְּתִב בְּחֻדוֹשֵׁי הַלְכוֹת וַיֵּשׁ מִקְשִׁים מֵאִי ק"ל דְּאַמְאִי לֹא גִימָא דְּהִכִּי קְאָמַר הֶתֶם דְּלִפְנֵי יְאוּשׁ לֹא צְרִיף קְרָא דְּקְרַבְנוּ מִשׁוּם דְּמִמִּכֶּם דְּהִכָּא נִפְקָא דְּהָא לִפְנֵי תְּרוּצָם נְמִי ק"ק דְּלִפְנֵי יְאוּשׁ לֹא צְרִיף קְרָא דְּקְרַבְנוּ מִשׁוּם דְּמִבִּיתוֹ נִפְקָא וַיֵּשׁ לֹמַר יע"ש ולע"ד יִרְאֶה דְּהַתּוֹסֵף לֹא רְצוּ לְתַרְזֵן דְּהֶתֶם ה"ק לִפְנֵי יְאוּשׁ לֹא צְרִיף קְרָא דְּקְרַבְנוּ מִשׁוּם דְּמִמִּכֶּם נִפְקָא דְּהָא אֲשַׁפְחוּן פ"ק דְּחוֹלִין דְּדָרִישׁ מִכֶּם לְדָרְשָׁא אַחֲרֵינָא מִכֶּם וְלֹא פְּלוּכְמֵם לְהוּצִיא אֶת הַמוּמָר יע"ש וְלְתַרְזֵן כָּל הַקּוֹשְׁיָא הַנּוֹצְרָכוּ לְתַרְזֵן דְּהִכִּי קְאָמַר דְּלִפְנֵי יְאוּשׁ לֹא צְרִיף קְרָא דְּקְרַבְנוּ דְּמִבִּיתוֹ נִפְקָא וְדוּק: תּוֹסֵפֹת ד"ה הָא קִנְיָה בְּיְאוּשׁ מִשְׁמַע דְּסִבְר ר"י כו' וְקִשְׁיָה דְּבִמְרוֹבָה כו' וק"ל לְמֵאִי אֲצְטְרִיכוּ הַתּוֹסֵפֶת לְהִבִּיא רֵאֲיָה מֵהָא דְּרַב שְׁשֵׁת הֵלֵא מִמְּקוֹמוֹ הוּא מוֹכְרַע דְּאָמַר ר"י דְּתַשְׁלוּמֵי ד' וְה' חִיּוּבִיָה לְאַחַר יְאוּשׁ ור"ל פְּלִיג עֲלֵיהָ וס"ל דְּלְאַחַר יְאוּשׁ פְּטוּר דְּשְׁלוֹ הוּא טוֹבַח וּמוֹכֵר אֲלֵמָא דְּלִר"י יְאוּשׁ כְּדִי לֹא קִנְיָ.

גַּם מ"ש הַתּוֹסֵפֶת וְעוֹד דְּבִפְרָק הַגְּזוּל בְּתַרְזֵן בְּהִדְיָא לר"י כו' רֵאֲיָה זֶה הִיא מְגוּמָמְתָא קִצָּת דְּהֶתֶם הִכִּי אֲתַמַּר גִּבּוּ וּמְכַר וְאַח"כ הַנּוֹפֵר הַגִּבּוּ רַב אָמַר הַדִּין עִם הָא' ור"י אָמַר הַדִּין עִם הַב' וּבְפִירֵשׁ פְּלוּגְתִּיָהוּ יֵשׁ אֲנוּקוֹמְתוֹת אַחֲרוֹת דְּפְלִיגֵי כְּשֵׁלֵא נְתִיבֵיָאֵשׁוּ כְּלָל חֲדָא מֵאַבְיֵי וְחֲדָא מֵרַב פְּפָא ור' זְבִיד לְחוּד הוּא דְּאוּקֵי הָא אוּקִימָתָא דר"י סְבִירִי לִיָּה דְּשִׁינּוּי רְשׁוֹת קוֹנְדָם יְאוּשׁ לֹא קִנְיָ וְהַר"מ פ"ה מֵהִלְכוֹת גְּנִיבָה פֶּסֶק דְּלֹא כְּרַב זְבִיד וּא"כ אִין רֵאֲיָה מֵהֶתֶם דר"י ס"ל יְאוּשׁ כְּדִי לֹא קִנְיָ וְכּוֹנֶנֶת קוֹשִׁית הַתּוֹסֵפֶת הִיא לְרַב זְבִיד וְאַמְאִי אֲצְטְרִיכוּ לְהִבִּיא קו' זֶה חִלּוּשָׁה דְּאִינוּ אֲלֵא לְדַעַת רַב זְבִיד הָא כְּבַר הִקְשׁוּ מֵאִידָף דָּאֵר"י תַּשְׁלוּמֵי ד' וְה' חִיּוּבִיָה הֵי גַם לְאַחַר יְאוּשׁ דְּאִין מְנוּס לְקוֹשְׁיָא זֶה וְתוּ יֵשׁ לְגַמְגָם דְּאַפְשָׁר דל"ק דר"י אדר"י דְּלַעוּלָם ר"י ס"ל יְאוּשׁ כְּדִי לֹא קִנְיָ כְּדִמּוּכַח בְּהֵיכָא מ"ש ב' מְרוֹבָה וְהָא דָּאֵר"י בְּשִׁמְעֵתִין דְּיְאוּשׁ כְּדִי קִנְיָ אֲמָרָה ר"י מִשְׁמִיָּה וְלִיָּה לֹא ס"ל וְכֵן מִצְּאֵתִי שְׁתִּירְזֵן

בעל המאור ונראה דהתוס' ס"ל דא"א לומר דר"י אמרה משמיה דרשב"י וליה לא ס"ל דקא רשב"י עיקר מלתיה אמרה אקרבן דאית ביה מצנה הבאה בעבירה ור"י למד מדברי רשב"י דגם גבי מצות לילב אית ביה משום מצנה הבאה בעבירה ואם איתא דר"י לא ס"ל דרשב"י לא היה מוסיף על דבריו ודוק: ותירוץ התוס' ויש ספרים דגרסי הקא קא קני ותו לא כו' עיין בתוס' פ' מרובה דף ס"ו ע"ב ויש להביא סעד וראה לתירוץ התוס' דה"ק הקא דקנייא ביאוש ושינוי השם מדאמרי' בפ' מרובה דף ס"ח ע"ב איתביה ר"י לר"ל מדתנן גבב ויהקדיש כו' ואס"ד יאוש קני אמאי משלם שלו הוא מוכר שלו הוא טובח כו' ששמעין מהקא דאי יאוש כדי לא קני ניחא ואמאי ניחא היכי מצי מקדיש ליה קא לא קני ליה אלא עכ"ל דע"י יאוש שקדם כשהוא מקדישו הוא קונה אותו וכל ההקדש משום יאוש ושינוי השם דמעיקרא חולין והשתא קדש וה"ה דהוי מצו לומר התוספות דפ"י דשמעתין דקא קנייה ביאוש ושינוי רשות וכגון בקדשים שאינו חייב באחריותו אלא נקט טעמא דיאוש ושינוי השם לאוקמי אפי' בקדשים שחייב באחריותו כגון חטאת ואשם וכ"כ התוספות במרובה דף ס"ז ד"ה מעיקרא חולין: כתבו עוד התוס' וא"ת מאי פריד התם במרובה אביי לרבא כו' ק"ל על קו' התוס' דהתם במרובה דף ס"ז ע"ב אמרו דבתר כ"ב שנה פד יתיב ר"י ברישא נתחדשה הלכה זו דשינוי השם ומעיקרא לא אסיקו אדעתיהו דשינוי השם קונה והוצרכו לתרץ דגזל קרבן דתבריה ונראה דכוננת התוס' הוא להקשות דאע"ג דשינוי השם לא אסיקו אדעתיהו מ"מ בקרבנות שאינו חייב באחריותו יש פאן שינוי רשות וא"כ מאי פריד מדכתוב קרבנו ולא הגזול למ"ד יאוש קני הלא אפילו לדידה דיאוש כדי לא קני הרי בגזל בהמת חבירו והקדישה לעולה יש פאן יאוש ושינוי רשות ומקנה קני לה וכל ההקדש עלה אלא דפסלה הקב"ה שלא תעלה לרצון משום מצנה הבאה בעבירה א"כ למ"ד יאוש כדי קני פסלו הפתוב משום מצנה הבאה בעבירה וכן מתבאר מדברי התוס' דפרק מרובה דף ס"ו ע"ב ד"ה ש"מ דיאוש לא קני וז"ל אבל אי לא קני ביאוש מפסיל ומ"מ קדוש הוא כו' וראיתי למוהריב"ל ח"ב דף קל"ט דהקשה על דברי התוס' דכתבו ומ"מ קדוש הוא כו' וז"ל לכאורה נראה דהוקשה לתוס' דכיון דיאוש לא קני נראה לכאורה דאפילו קדוש אינו א"כ לישמעין קרא דאפי' קדוש אינו ומדקאמר דאינו עולה לרצון משמע דלרצון אינו עולה הא קדוש הוא ומש"ה אצטריכו לומר ומ"מ קדוש הוא כו' ויש לתמוה דמאי קו' ק"ל לתוס' דנימא דקרא אתא לאשמעין דיאוש לא קני דכיון דאינו עולה לרצון ודאי דאינו קונה דאלו היה קונה היה עולה לרצון וכמ"ש דאי קני א"כ שפי' קרבנו מיקרי ולא מפסיל משום מה"ב הואיל והוא קנוי לו קודם שהקדישו וצ"ע עכ"ל ולע"ד נראה דז"ש התוספות ומ"מ קדוש הוא לא הוי מפח משמעות דקרא דלרצון אינו עולה הא קדוש הוי אלא התוס' אומרים זה הדין מפח פשיטות הסוגיא דע"כ לא פליגי אלא ביאוש כדי אבל ביאוש ושינוי רשות לכ"ע קני וא"כ גבב והקדיש בקרבנות דאינו חייב באחריותו יש פאן יאוש ושינוי רשות וכל ההקדש ומקנה קני לה הפל בבת אחת וא"ה פסלו הפתוב להקרה משום מצנה הבאה בעבירה אבל אי אמרת דיאוש כדי קני פיון דקנאו קודם שהקדישו קשה אמאי פסלו הפתוב להקרה בכה"ג לא שייך מצנה הבאה בעבירה פיון דקנאו קודם שהקדישו זהו פונת התוספת התם וכן תירצו התוספת הקא בשמעתין דזהו דוקא הקושיא דמקשה במרובה ואי אמרת יאוש כדי קני אמאי פסלו הפתוב להקרה

בכה"ג לא שנייה מה"ב פיון דקנאו ביאוש פדי קנדם שהקדישו ודוק: פתבו עוד וקא דשמעינו לעולא כו' קוש' עולא אעולא לא שנייה בסוגיא דידן אלא משום דלפי חילוק שתירצו לדר' יוחנן מיתרצא נמי האי דקשאי דעולא אדעולא לכה הביאיה וזה ברור ודוק: פתבו עוד התוס' וקא דמשמע בריש הגזול קמא כו' עד א"נ שאני ברכה כו' ק"ל דא"כ היכי פריה לקמן גבי אסא ליקנינהו בשינוי השם ס"ס הוי מה"ב משום ברכה דלולב י"ל דשאני התם דאינו מברך על ההדס אלא על הלולב א"נ לענין קיום המצוה דלולב ומינוי יוצא דברכות אינם מעכבות ולעולם אם יברך על הלולב יש להחמיר משום מה"ב וכן מתבאר מדברי מרן בש"ע ר"ס תרמ"ט ודוק: תוספות ד"ה מתוך שיוצא בשאול יוצא בגזול הכא דייקא שהוא מדרבנן לא חייש אמצוה כו' צריכין אנו למודעי מה באו ללמדנו י"ל דלמדנו דלא תימא דבי"ט א' גזול פסול לאחר יאוש אפילו תימא יאוש פדי קני משום דמודה שמואל דהב"ה פוסל במצוה דאורייתא מה"ב אבל בי"ט ב' ש' הוא מדרבנן לית ליה מה"ב ודייקי לה התוס' מלישא תירה דשמואל דיהיב טעמא לי"ט ב' מתוך שיוצא בשאול יוצא בגזול אלמא דבי"ט א' דאינו יוצא בשאול אינו יוצא בגזול גם לאחר יאוש משום מה"ב ועל פי יוכנו דברי ה"ה שכתב עמ"ש הרמב"ם רפ"ח דלולב הגזול פסול אפילו לאחר יאוש פתב הר' המגיד וז"ל ומבואר בגמרא שאפילו לאחר יאוש הגזול פסול עכ"ל ותמה עליו מרן הכ"מ דכיון דהרמב"ם פוסק שמואל דגזול פשר בשאר הימים לית ליה טעמא דמה"ב וע"פ מה שפי' דברי התו' דגם שמואל אית ליה טעמא דמה"ב במצוה שהיא דאורייתא נתיישבו דברי ה"ה עוד יש לפרש דברי התוס' דאתו לאשמועי' דהא דאמר שמואל דבי"ט גזול פשר היינו בי"ט ב' דרבנן פגון בגבולין אבל בי"ט ב' שהוא דאורייתא פגון במקדש אינו יוצא בגזול משום מה"ב אע"ג דיצא בשאול במקדש בי"ט ב' דלכם לא כתיב אלא בי"ט הא' ומדברי הרמב"ם דלא פירש דגזול פסול במקדש בי"ט ב' משמע דס"ל דכשר וכ"כ הל"מ דזו היא דעת הרמב"ם יע"ש ולפ"ז הרמב"ם ותוספת פליגי אהדדי ודוק ומרן בכ"מ פירש דטעמו של הרמב"ם דפסק דלולב גזול פסול בי"ט א' אפילו לאחר יאוש משום דאזיל לטעמיה דפסק פ"ב מגזילה ופ"ה מגניבה דיאוש פדי לא קני יע"ש ובעמדי בשרשי הדינין בהך דינא דיאוש פדי בדברי הרמב"ם חדשתי קצת דברים רצייתי לכותבם פה כתב הרמב"ם פ"ח ממעשה הקרבנות וז"ל גנב והקדיש כו' והקשה מרן בכ"מ וז"ל ויש לתמוה על ר' שכתב ומאימתי העמידוהו כו' שהרי בהדיא אמרו בהגוזלין כו' ועוד דלענין לחייבו וכו' והניח הדבר בצ"ע ונראה דתרתו ק"ל חזא דלא הזכיר הנפקותא שאמרו בגמרא דנ"מ לגיזותיה כו' שנית דקאמר דנ"מ לחייבו עליה פרת ונראה דל"ק מידי דהנה הרמב"ם פ"ב מהלכות גזילה פתב בהדיא הנפקותא של גיזותיה ונלדותיה שכ"כ שם וז"ל גנב או גזל והקדיש כו' וכל גיזותיה כו' ומ"ש הכא הרמב"ם לא הוי לשאול מאימתי העמידוהו ברשותו דנ"מ לחייב פרת דבהא לא נפקא לן מידי אלא מ"ש לחייבו עליה פרת הוא טעם למה שהעמידוהו ברשותו שהעמידוהו ברשותו לחייבו עליה פרת ומאימתי העמידוהו משעוה שהקדישה והנפקותא לעולם הוא לענין גיזות ונלדות: אמנם אי קשיא על הרמב"ם הא קשיא דהכא משמע דפסק בעולא ובפ"ה מה' איסורי מזבח פסק כו' יהודה שכ"כ שם ומפני תקנת מזבח אמרו שחטאת הגזולה כו' הרי מבואר דפסק כו"כ מרן שם וז"ל ויש לתמוה כו' ותיירץ דאע"ג דבעלמא יאוש פדי לא קני הכא קני משום דאמרינן בהגוזלין כו' יע"ש

ומלתא דתמייהא היא דהרי המעיין בפסגיא דהגזקין יראה דמ"ש אוקמוה ברשותיה ומאי דשקיל וטרי רבא הכל הוא לסברת עולא אבל לר"י דס"ל יאוש פדי קני לא תיובתא ולא אוקמת' דאוקמוה רבנן ברשותיה שייכא אליביה וי"ל דהרמב"ם ס"ל דהה תיובתא והה שקלא וטרייה הויה גם אליבא דר"י תדא מדקדוק לשון הגמרא דלא קאמר בהה תיובתא בשלמא לר"י ניחא פדקאמר לעיל בשלמא לעולא ותו דאם כפי פשט הסוגיא דלא פריד אלא לעולא ק' דלר"י דס"ל יאוש פדי קני מי ניחא דכיון דמתני' דפ' מרובה מיירי לאחר יאוש ל"ל הקדיש בלא הקדיש נמי אם טבח ומכר אינו משלם ד' וה' עוד הוקשה לו להרמב"ם מה שהקשו התוס' שם בהגזקין דהקשו לר"י דנודעה אינה מכפרת מפני תקון המזבח דהיאף יש פח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה לכן ס"ל להרמב"ם דאפי' ר"י דאמר יאוש פדי קני היינו יאוש עם שינוי השם דהקדש או שינוי רשות דהקדש אבל יאוש פדי ממש לא קני ואפילו הה יאוש עם שינוי רשות או שינוי השם כיון דבא בבת א' מן התורה לא קני אלא דחכמים תקנו כיון דאיכא יאוש ושינוי רשות והשתא פריד לעולא ור"י דס"ל לתרנייהו דדבר תורה יאוש פדי לא קני וכל הסוגיא היא אליבא דתרנייהו ועיין מ"ש התוס' במרובה דף ס"ז ובל"מ פ"ב מה' גזילה ודוק: אף מאי דאיכא לאתמוהי על הרמב"ם הוא במ"ש פ"ב מה' גזילה דמאימתי העמידוה ברשותו משעת הקדש וגזוהיה משעת גניבה עד שעת הקדש של בעלים דכיון דאיירי אחר יאוש הלא פסק הרמב"ם דשבח הגזילה הוא של גזלן כמ"ש שם באותו פ' ואע"ג דבהגזקין אמרו בהדיא דגזוהיה משעת גניבה עד שעת הקדש של בעלים ככר כתבו התוס' דהוי אליבא דר"מ כו' אף לרמב"ם דפסק כר' יהודה ואליבא דר"פ קשה והל"מ הניח זה בתמיה פ' י"ח מה' פסולי המוקדשין גם הראב"ד השיג עליו פ"ב מגזילה יע"ש ולע"ד יר' דבגמרא הכי קא מיבעיא לן פי אוקמוה רבנן ברשותיה הוי משעת גניבה וקודם יאוש או משעת הקדש בשעה שנתניאש דההקדש והיאוש הווי בשעה אחד ואסיקנא משעת הקדש והוא ניהו שעת יאוש למעוטי משעת גניבה שהוא לפני יאוש פדי שלא יהיה חוטא נשפך א"נ י"ל דנהי דבעלמא פסק הרמב"ם דשבח הגזילה הוי דגזלן אחר היאוש היינו מפני תקנת השבים ומסתברא דהיינו בחזור בתשובה מאליו אבל כשב"ד תבעוהו והוציאו מידו הגזלה ע"כ בכה"ג אין השבח של גזלן אע"ג דהוי אחר יאוש ובכה"ג הא דאמרו בגמרא וכן הרמב"ם דלא אוקמוה ברשותיה פי אם משעת הקדש א"נ י"ל דנהי דבעלמא השבח של גזלן היינו דחזור הגזלה עם צמרה כשהיא טעונה ונוטל הגזלן דמי השבח מן הגזלן מפני תקנת השבים אבל הכא מיבעיא לן אם אוקמוה רבנן ברשותיה משעת גניבה וישאר הגזלן עם הצמר בידו או דלמא משעת הקדש אוקמוה ברשותיה ונ"מ לגזוהיה שייחזיר צמר הגיזה לבעליה ויטול הגזלן דמיה ופסק הרמב"ם משעת הקדש וגזוהיה משעת גניבה עד שעת הקדש של בעלים פלומר פמו בעלמא שיתן הצמר לנגזל ויטול מהנגזל דמי הצמר דהשבח של גזלן מפני תקנת השבים א"נ דהכא לא מיירי בגמרא אי אוקמוה רבנן ברשותיה משעת גניבה או משעת הקדש אלא לגבי דין תורה ולא איירי השתא מדין תקנת השבים דהשבח של הגזלן ואסיקנא משעת הקדש וכן כתב הרמב"ם דמשעת הקדש היא שולו וגזוהיה דמשעת גניבה של בעלים והיינו דין תורה ואה"נ דלפי תקנת השבים השבח דאחר יאוש קודם הקדש הוי דגזלן מפני תקנת השבים ודוק: ע"ב גמרא ס"ס פי גזלו אנוכרי ליהוי יאוש בעלים כו' לפי זה משמע דאם קצץ ישראל ההדס מגן

נְכָרִי לְדִידְקָה פְּסוּל מִשׁוּם גְּזוּל וְאִם מְכָרוּ אוֹ נָתְנוּ לְאַחַר יוֹצֵא הַיִּשְׂרָאֵל הַשְּׁנִי אֶפְיָלוּ בִּי"ט
א' דְּהָרִי אֵיכָּא יְאוּשׁ וְשִׁינּוּי רְשׁוּת בְּיַד יִשְׂרָאֵל הַב' וּבְכֵן יֵשׁ לְתַמְנָה עַמ"ש מְרֵן הַב"י ס'י
תַּרְמ"א וְז"ל פְּתַב בַּא"ח לְוִלְבַּ הַגְּזוּל וְהַגְּנוּב יֵשׁ פּוֹסְלִים אוֹתוֹ כֹּל שְׁבַעַה מִיְהוּ דְּנֻקָּא לְגַנְבַּ
וְלַגְזוּלָן עֲצָמוּ אֶבְל לְאַחֲרִים כְּשֶׁר בְּשִׁאָר הַיָּמִים עַכ"ל וּמִשְׁמַע לְכַאוּרָה דְּרוּצָה לְחַלְקֵי דְּזָה
שְׁאֲמָרוּ בְּגִמְרָא דְּיֵשׁ חִילּוּק בֵּין הַגְּזוּלָן לְאַחַר הַיָּינוּ דְּנֻקָּא בִּי"ט שְׁנֵי אֶבְל בִּי"ט א' אִפִּי
נָתְנוּ הַגְּזוּלָן לְאַחַר אֵינוּ יוֹצֵא בּוֹ וְק"ל א"כ אֲמַאי אֲצִטְרִיף לְשִׁנּוּי בְּגִמְרָא לָא צְרִיכָא
לְהוֹשְׁעָנָא דְּאֲנוּנְפְּרִי לִימָא הָא דַּא"ר הוּנָא לְאֲנוּנְפְּרִי כִּי זְבַנְיָתוּ אָסָא וְכו' הָוִי לִי"ט א'
דְּלִי"ט א' אִפִּי נָתְנוּ אֲנוּנְפְּרִי הַהוֹשְׁעָנָא לְאַחַר לָא נְפִיק: וְתוּ ק"ל מַה טַּעַם יֵשׁ לְאַסְוֵר
לְאַחַר בִּי"ט א' הָרִי יֵשׁ יְאוּשׁ וְשִׁינּוּי רְשׁוּת בְּיַד יִשְׁרָאֵל הַשְּׁנִי וְלָזָה י"ל דְּנָהִי דְּיְאוּשׁ וְשִׁינּוּי
רְשׁוּת קִי"ל דְּקוּנָה הַיָּינוּ דַּא"צ לְהַחְזִיר הַגְּנִיבָה עֲצָמָה לְכַעֲלִיהָ אֶבְל מ"מ צְרִיף לִיתָן אֵת
דְּמֵי הַגְּנִיבָה וְהַגְּזוּלָה לְנַגְזֵל לְדַעַת קֶצֶת פּוֹס' הַרְמַב"ם פ"ה מַה' גְּנִיבָה וְעֵינָן בְּש"ף ח"מ
ס'י שַׁנ"ג ס"ק ו' דְּפִינְר' דַּמ"ש הַרְמַב"ם וּמַחְזִיר הַדְּמִים הַיָּינוּ הַמְּוַתֵּר שְׁשׁוּה מַמַּה שְׁתָּמָן
כו' יַע"ש וְאִין דְּבָרֵיו מְחַוְוֵרִים אֶלְא דַּעַת הַרְמַב"ם הוּא דְּצְרִיף שְׁיַחְזִיר כֹּל דְּמֵי הַגְּנִיבָה
לְנַגְזֵל וְכ"כ הַטַּח"מ ס'י שַׁנ"ז וְס'י שַׁס"ח בְּשֵׁם הַרְאָב"ד יַע"ש וְכִינּוּן דְּצְרִיף לִיתָן דְּמִים
לְנַגְזֵל מִשׁוּם דְּבִאִסּוּרָא אֲתָא לִידְקָה אִין רְאוּי שְׁיַצָּא בּוֹ בִּי"ט א' דְּלָא חֲשִׁיב לְכֶם פִּינוּ
שְׁאֵינוּ פּוֹרַע הַדְּמִים לְנַגְזֵל וְהוּ"ל כְּשִׁאוּל אֶעְלוּ אֶבְל בִּי"ט ב' יֵשׁ לְהַכְשִׁירוֹ לְאַחַר פִּינוּ
שְׁקַנְאוּ בְּיְאוּשׁ וְשִׁינּוּי רְשׁוּת וַאֲע"ג דְּאַפְתִּי צְרִיף לְפָרְוַע דְּמִיו לְנַגְזֵל מ"מ יוֹצֵא בּוֹ דְּלָא
גָּרַע מִשְׁאוּל וְלְקוּשְׁיָא קַמְיִיתָא אֶפְשָׁר לּוֹמַר דְּהָא דְּכַתְבַּא"ח דְּגְזוּל פְּסוּל אִפִּי נָתְנוּ לְאַחַר
בִּי"ט א' הַיָּינוּ כְּשִׁהֲרַאשׁוֹן גְּזוּל בּוֹדַאי פְּגוֹן דְּיִשְׁרָאֵל א' גְּזוּל לְוִלְבַּ מְחַבְרוּ וְנָתְנוּ לְיִשְׂרָאֵל
אַחַר בַּכַּה"ג דְּהוּא גְּזוּל וְדַאי יֵשׁ לְהַחְמִיר וְשִׁלָּא יַצָּא בּוֹ הַיִּשְׂרָאֵל הַב' אַע"ג דְּאֵיכָּא יְאוּשׁ
וְשִׁינּוּי רְשׁוּת פִּינוּ דַּס"ס צְרִיף שְׁיַפְרַע דְּמִיו לְנַגְזֵל אֶבְל בְּעוֹבְדָא דְּגִמְרָא דַּא"ר הוּנָא
לְאֲנוּנְפְּרִי כּו' אֵינוּ גְּזוּל וְדַאי אֶלְא סְפַק גְּזוּל כַּדְפַּרְשׁ"י וְשְׁמָא אוֹתוֹ קַרְקַע מִיִּשְׂרָאֵל הָנָה
וְכִינּוּן דְּהוּי סְפַק גְּזוּל מִקְנָה קְנִי לִיה בְּיְאוּשׁ וְשִׁינּוּי רְשׁוּת דְּאֵינוּ חֲזִיב לְהַחְזִיר דְּמִים מִשׁוּם
דְּאַעֲיַקְרָא דְּדִינָא אֵינוּ יוֹדַע מְמִי נַגְזֵל שְׁדָה זָה לְהַחְזִיר לוֹ הַדְּמִים וְדָבָר זֶה הָא מְוַכְרַח דַּאי
לָא הָא דַּא"ל רַב הוּנָא לְאֲנוּנְפְּרִי לְגַזּוּזוּ אֵינְהוּ כִּי הִכִּי דְּלִיקְהוּ יְאוּשׁ בִּידָא דִּידְהוּ וְשִׁינּוּי
רְשׁוּת בִּידְיִיכּוּ מַאי אַהֲנִיָּא לְהוּ ס"ס הָוִי צְרִיכִים הֵם לְשִׁלְמַם לְנַגְזֵל דְּמֵי הָאָסָא אֶלְא וְדַאי
עַכ"ל דְּבַסְפַּק גְּזוּל כַּה"ג אִין לְחוּשׁ כְּמַה שְׁצְרִיף לְשִׁלְמַם לְנַגְזֵל דְּמֵי הָאָסָא כְּנ"ל: וְרֵאִיתִי
בַּח"מ ס'י שַׁנ"ג שְׁפַתְבַּ מְרֵן הַב"י וְז"ל פְּתַב הַרְשָׁב"א בְּהַגְזוּל בְּתַרְא שְׁהַרְאָב"ד פְּתַב
דַּאֲע"ג דְּיְאוּשׁ וְשִׁינּוּי רְשׁוּת קְנִי וְכו' יַעו"ש וְאֵנִי בְּעַנְיָי אֲנִי תַמַּה עַל תְּמִיהַת הַרְשָׁב"א
דְּבַשְׁלָמָא אִם הָיָה סוֹבֵר הַרְאָב"ד דְּכְשִׁיתָן הַגְּזוּל דְּמִים לְלוֹקַח הָיָה חֲזִיב לְהַחְזִירוֹ אִזְ הָנָה
שְׁיַיֵּף קוּשְׁיָתוֹ דְּלָא קְנִי לִיה קְנִינַן הַגּוֹף אֶלְא כְּעֵין מְשַׁכּוֹן אֶבְל הַרְאָב"ד סְבוּר דְּהַלּוֹקַח
קְנָאוּ קְנִינַן הַגּוֹף אֶלְא דְּצְרִיף הַלּוֹקַח לְתַת דְּמֵי הַגְּזוּלָה לְנַגְזֵל כַּמ"ש הַטּוֹר ס'י שַׁנ"ח וְשַׁס"ח
בְּשֵׁם הַרְאָב"ד וְכַה"ג יוֹצֵאִים בּוֹ לְמַצָּנָה פִּינוּ שְׁקַנְאוּ קְנִינַן הַגּוֹף וְאֵינוּ חֲזִיב אֶלְא דְּמִים
כְּהִיא דְּאֲמָרִי לְקַמְן גְּבִי סוֹכָה גְזוּלָה פְּעִיתָא הוּא הָא אִין לָה אֶלְא דְּמֵי עֲצִים בְּלַבַּד וְכ"כ
הָרִיב"ש ס'י רַע"ג יַעו"ש וְשׁוּב רְאִיתִי בַּס' גִּידוּלִי תְרוּמָה דְּרַף רַפ"ה ע"ג וְבַס' דּוֹרַשׁ מְשַׁפֵּט
שְׁרַמְזוּקוּשְׁיָא זֹו שְׁהַקְשִׁיתִי עַל הַרְשָׁב"א בְּשֵׁם מְהַר"ש וְחִסּוֹן ז"ל יַעֲי"ש וְצ"ע וְעוֹד יֵר'
לִי לְתַרְץ דַּא"ח ס"ל דְּרַב הוּנָא ס"ל כְּשִׁמוּאֵל דְּלָא חֲזִיב לְמַה"ב בִּי"ט שְׁנֵי אֶבְל בִּי"ט א'
אִפִּי קְנִינָה בְּיְאוּשׁ וְשִׁינּוּי רְשׁוּת חֲשִׁיב לִיה מְצָנָה הַבָּאָה בְּעַבְרִיָּה פִּינוּ דְּבִאִסּוּרָא אֲתָא

לידניה ומ"ש רב הונא לאונונפרי וכו' דמהני יאוש ושינוי רשות היינו לצורך י"ט ב' אבל
בי"ט א' דהיא מצוה דאונונפריא אפי' איכא יאוש ושינוי רשות פסול משום מצוה הבאה
בעבירה ואין תקנה לי"ט אחד דקשה נכרי יגזון האסא וימפרנה לאחר ואותו אחר
ימפרנה לישראל ואז יוצא בו דלא אתא באיסורא לידניה דלוקח הב' אף ק' אמאי לא
לימד רב הונא דין י"ט ב' וצ"ע.

ובתשו' הרשד"ם א"ח ס' א' מיימי דברי א"ח ויראה מדבריו דרוצה לפרש דא"ח מיימי
בדליכא יאוש אלא שנוי רשות ולפי' בי"ט א' פסול אפי' לאחר משום דליכא יאוש ובי"ט
ב' פשר לאחר אע"ג דליכא יאוש יע"ש נגם זה ק' בעיני אמאי פשר לאחר בי"ט ב' הרי
ליכא יאוש אלא שינוי רשות וצ"ע: עוד יר' לי לפרש דברי א"ח באופן יסתלקו מעליו
כל הקושיות הנז"ל דלעולם א"ח ס"ל דגזול וגנוב אינו פסול אלא לגנב ולגזול עצמו
אבל אם מקרו או נתנו לאחר יוצא בו הישר' הב' דיש בידו יאוש ושינוי רשות ויוצא י"ח
אפי' בי"ט א' כמו שנהר' מפשט הך עובדא דאונונפרי וכוונת א"ח ה"ק לולב הגזול והגנוב
יש פוסלים אותו פל ז' כסברת הרי"ף וסיעתו מיהו דוקא לגנב ולגזול עצמו ומ"ש אבל
לאחרים פשר בשאר הימים ר"ל אבל לדעת פוסקים אחרים דהיינו הרמב"ם וסיעתו
פשר הגזול בשאר הימים אפי' לולב ולגזול עצמו זה נ"ל אמת בהבנת א"ח ומרן קבע
דברי א"ח בש"ע סעיף א' וז"ל ויש מי שאומר דלא נפסל גזול וגנוב כו' יעו"ש ומתוך
שינוי העתקתו אני מבין דמין הבין בדברי א"ח הפי' הא' דס"ד לעיל דפי' מ"ש אבל
לאחרים ר"ל אם נתנו לאחרים דאם איתא דפי' אבל לאחרי' שר"ל שאר פוסקים הי"ל
להעתיק בתחלה יש מי שאומר דגזול פסול פל ז' ימים לגנב ולגזול עצמו אבל לאחרים
פשר בשאר הימים אלא ודאי הדבר ברור דהבין מרן דא"ח מחלק דזה החילוק שאמרו
בגמרא דגזול עצמו אינו יוצא אבל אם נתנו לאחר יוצא הוא דוקא בי"ט ב' אבל בי"ט
א' אפי' נתנו לאחר פסול ודבר פלא הוא בעיני איה לא ביאר הב"י טעמו דא"ח מ"ש י"ט
א' מי"ט ב' פיון דלכאורה הוא הפך סוגיית התלמוד דיאוש ושינוי רשות מקנא קני ליה
ומשמע דמהני אפי' לי"ט א' ואע"ג דכבר תירצתי לעיל פיד ה' הטובה עלי מ"מ פל פי
האי הנה לן לאודועי הנה שינויאי דתריצנא.

ועוד אני תמה למאי הלכתא הזכיר מרן בש"ע ס' זו דא"ח הלא מרן פוסק בסעיף ד'
דגזול בשאר ימים פשר כסברת הרמב"ם והיינו ודאי לגזול עצמו א"כ למה פתב דינו
של א"ח בס"ד דמחלק בין גזול עצמו לאחר בי"ט ב' ועוד אני תמה על הרמב"ם והטור
איה לא הביאו הך דינא דיש חילוק בין גזול עצמו לאם נתנו לגזול לישראל אחר דישראל
הב' יוצא משום דאיכא יאוש ושינוי רשות פדמוכח בהדיא מסוגיית דאונונפרי וצ"ע:
גמרא וליקנייה בשינוי מעשה וכו' שינוי החוזר לברייתו וכו' איכא למידק מהא דאמרי'
שלהי קמא דף קי"ט ע"ב ת"ר אין לוקחים מן הסורק מוכין וכו' מ"ט קנוהו בשינוי וכן
פסק הרמב"ם ספ"ו מהלכות גניבה וכתב ה"ה ז"ל וזה לשונו ואף על גב דשינוי החוזר
לברייתו אינו שינוי וכו' יעו"ש וכ"כ מור"ם ס"ס שנ"ח וק"ל א"כ מאי משני הקא גבי
לולב שינוי החוזר לברייתו הוא הלא בדין דאונונפרי הוא ספק גזול וכדפרש"י ושמא אותו
קרקע מישראל הנה וכו' ובכה"ג דהוא ס' גזול מהני שינוי החוזר לברייתו ויראה דיש
לחלק דבענין מצוה כגון לולב החמירו דאפילו בספק גזול דלא מהני שינוי החוזר לברייתו
מה שאין כן בשאר דברים שאינם לצורך מצוה כגון פד מלא מוכין פיון דהוא ספק גזול

מהני שינוי החוזר לברייתו אף קשה מהא דאמר רבין פרק אינהו נשף דף ע"ג ע"ב רבינא הנה יהיב זוזי לבני אקרא דשנוותא שיטתו לו זין בשעת הפציר והפרמים לא היו ממוכרי היינו אלא מהפנרתי מחמת המס של קרקע ופרש"י דנסתפק רבינא אם היינו שהיה לוקח מהם היה גזל בידו משום דקרקע אינה נגזלת ונהרי היא גזל ופירוטיה גזל והשיב לו ר' אשי ארעא לטסקא משעבדא ומלכא אמר מאן דיהיב טסקא ליכול ארעא ודבר תימה הוא מה ס' הי"ל לרבינא בזה הלא נשפנית הגזלה ביד מוכרי היינו דהם גנבו פרום ובצרוה ועשאוה זין והיו מוכרים לרבינא היינו ושינוי קונה בגזלה אפילו לפני יאוש פדתנו בפ' הגזל קמא וכ"פ הרמב"ם רפ"ב דהלכות גזילה ובח"מ בש"ע סי' שס"ב יעו"ש וגם על ר' אשי קשיא אמאי אצטריך ליה לשינוי ארעא לטסקא משעבדא וכו' ויראה לע"ד דנהי ודאי דמוכרי היינו קנו אותו היינו בשינוי דהם גנבו פרום ועשאוהו זין מפל מקום פינו דרבינא היה יודע בודאי דאותם פרמים היו גזולים ביד מוכרי היינו היה חושש רבינא אם צריך לשלם דמי היינו לבעלי הפרמים שפירחו פי הא דקי"ל דיאוש ושינוי רשות קונה דא"צ להחזיר הגניבה אבל מקל מקום צריך ליתן דמיה לנגזל כמ"ש הרמב"ם פ"ה מהלכות גניבה וכן פתב הטור סימן שנ"ח ושס"ח בשם הראב"ד יעו"ש.

וא"כ מה שפרש"י דנסתפק רבינא אם היינו שהוא לוקח מהם היה גזל בידו היינו משום דרבינא לא היה רוצה לפרוע שנית לנגזל לבעל הפרם שפירח והיה חושש אם היינו בידו הוא גזל פינו דלא היה רוצה לפרוע שנית דמי היינו לנגזל ואל תשיבני ממ"ש מרן הב"י ח"מ סימן שנ"ג גבי מ"ש הטור דדעת הרמב"ם הוא דיאוש ושינוי רשות קונה לענין שא"צ להחזיר גוף הגניבה אבל צריך ליתן דמיה ור"י פתב שקנה לגמרי וכתב על זה מרן ז"ל פן נר' שהוא דעת רש"י ממ"ש פ' הגזל בתרא על משנת המפיר פליו וספריו ביד אחר עכ"ל הרי דלפי דברי מרן הב"י רש"י ס"ל דא"צ הלוקח לפרוע דמים לנגזל ולפ"ז הדרא קו' לדוקתא לרש"י ממה היה מסתפק רבינא משום גזל פינו דקנה היינו בשינוי וראיתי בס' גידולי תרומה דף רפ"ה ע"ג דקרא ערער על מרן במ"ש דרש"י ס"ל דא"צ הלוקח לפרוע דמים לנגזל יעו"ש גם בש"ף דח"מ סי' שנ"ג ס"ק ו' העלה דרש"י אינו חולק עם הרמב"ם יעו"ש וכיון שפן עלה בדינו דשפיר פירש רש"י דנסתפק רבינא אם היינו היה גזל בידו אע"ג דקנאו בשינוי משום דלא היה בדעתו לפרוע שנית דמי היינו לנגזל בעל הפרם הבורח פנ"ל ועיין מ"ש הריב"ש סי' רע"ג ומ"ש הוא הנכון לע"ד: תוספות ד"ה וקרקע אינה נגזלת פלומר וכו' כדפירש בקו' והדין עמו וכו' איכא למיזק אפילו תימא לאחר יאוש מאי נ"מ במ"ש קרקע אינה נגזלת הלא גם המטלטלין אינם נקנים ביאוש דקי"ל יאוש פדי לא קני כמ"ש הרמב"ם רפ"ב דהלכות גזילה ותו למאי אצטריכו לאוכוחי ממקומות אחרים דמ"ש קרקע אינה נגזלת מירי אפילו דאיכא יאוש הלא בסוגיא דידן מוכח פן בהדיא דאמר לגזו אינהו פי היכי דליהוי יאוש בעלים בדיניהו ושינוי רשות בדיניהו אלמא דיאוש פדי לא קני.

ויראה לכאורה דכונת התוספת הוא להוכיח דאם אחד גזל קרקע מתבירו אף על פי שנתניאשו בעליו ומכר הקרקע לאחר דאיכא יאוש ושינוי רשות אפי' הכי לא מהני זה בקרקע דבשלא למא גבי מטלטלין מי שגזל מטלטל ונתניאשו בעליו ושוב מכר הגזלן את המטלטל לאחר נתקנים המקח ביאוש ושינוי רשות אבל קרקע אינה נגזלת ואינה קנוייה לגזלן במה שמכרה לאחר ונאמר דהמכר הוא מכר והגזלן יפרע דמי הקרקע לנגזל אלא

לא קנאה הגזלן ולא אהנו מעשיו והמכר אינו כלום באופן דמה שכתב רש"י ז"ל אינה קנויה לגזלן אינו רוצה לומר בעודה עם הגזלן אלא רוצה לומר אינה קנויה לגזלן אפי' אם מכרה לאחר דמכירתו אינו כלום דקרקע בחזקת בעליה עומדת לעולם ואשמעי' רש"י ז"ל דקרקע אינה נגזלת אפילו מכרה אחר יאוש ואהא הוא דשקלו וטרו התוספות דהדין עם פירש"י דאי יאוש עם שינוי רשות מועיל לקרקע מאי נפקא מינה במאי דאין קרקע נגזלת אם קודם יאוש מכר הגזלן שדה שגזל אפילו היטה הקרקע נגזלת כמטלטלין לא קני ואין המכר מכר ואם הגזלן מכר שדה שגזל אחר יאוש הרי אמרת דקונה בגזלן ביאוש כלומר דנתקיים המכר שמכר שדה גזולה אחר יאוש אלא ודאי על פירוש לומר כפירוש רש"י דקרקע אינה קנויה לגזלן אפילו מכרה אחר יאוש אין במעשיו כלום זה נ"ל בכונת התוספות וקרוב לזה פתב בחזקת הלכות יע"ש: פתבו עוד וכן מוכיח בשמעתין כו' ק"ק מאי ראיה מייתו מהתם נהי דעל פירוש לומר דמירי לאחר יאוש מכל מקום התם הוי יאוש כדי לגזלן דתקף את חברו והוציא מן סוכתו ונכנס הגזלן בה ולא קנאה ביאוש ולפיכך יוצא בה דהוה ליה פסופה שאולה אבל אם מכר הגזלן הסופה לאחר לעולם אימא לה דקנאה פיון דאיכא יאוש ושינוי רשות י"ל דכונת התוספות בראיה זו הוא חצי ראיה להוכיח דמ"ש קרקע אינה נגזלת לא מירי לפני יאוש ובזה הוכיחו שפיר האי לפני יאוש אפילו מטלטלין אינם נגזלין אלא על פירוש לומר לאחר יאוש ואף על גב דאפתי אין להוכיח מהתם דמכר סופת קרקע הגזולה אחר יאוש אם גם בכי האי גוונא אמרי' קרקע אינה נגזלת מכל מקום נקוט מהא פלגא דמ"ש קרקע אינה נגזלת אינו רוצה לומר לפני יאוש ושוב פתבו התוספות ומיהו אין משם ראיה כו' כלומר דאין משם אפילו חצי ראיה דלעולם אימא לה מ"ש קרקע אינה נגזלת הוא לפני יאוש ואם היטה סופה מטלט' אינו יוצא בה לפני יאוש דהויא לה סופה גזולה ולא חשיבא שאולה דמטלטלין הנגזלים לאו ברשות בעלים קיימו אבל קרקע בחזקת בעליה עומדת וקרקע אינה נגזלת לפני יאוש והויא לה סופה שאולה דכשרה ודוק פתבו עוד ויש לדקדק כו'.

איכא למידק טובא דהנה יראה דכוננת התוספות בדבור זה הוא להוכיח דמה שאמרו קרקע אינה נגזלת הוי אפי' מכרה הגזלן לאחר יאוש אע"ג דאיכא יאוש ושינוי רשות כפי' רשב"ם בפ' חזקת הבתים וזו דעת הרמב"ם ז"ל סוף פ"ח מהלכות גזילה וטור ח"מ סי' ל"ז וסי' שע"א לאפוקי סברת ר' יוחנן שכתבו התוספות בפירוש חזקת הבתים דף מ"ד ע"א והרא"ש ז"ל שם דסבירי ליה דיאוש ושינוי רשות מהני בקרקע והביא דברייהם מרן הבית יוסף ז"ל סימן ל"ז סעיף י"א יעוין שם.

וכיון שכן מהו זה שאמרו התוספות וכי תימא משום דקא סבר יאוש כדי לא קני וכו' דמאי קושיא וסתירה יש לדין שאמרו דיאוש ושינוי רשות לא מהני בקרקע סוף סוף הדין דין אמת דיאוש ושינוי רשות לא מהני בין יהיה מטעם דיאוש לא מהני בקרקע בין יהיה מטעם דשינוי רשות לא שייך בקרקע סוף סוף הדין יוצא דמי שגזל קרקע ומכרה לאחר יאוש חוזרת לבעליה אף על גב דאיכא יאוש ושינוי רשות: ויראה לי דכוננת התוספות ז"ל היא לברר דין דאין יאוש לקרקע כגון מי שהיה במדינה זו והיה לו כפון קרקע ונמלה והלה לעיר אחרת והניח הקרקע בעיר שיצא משם ולא ירד שום אדם באותו קרקע עד אחר ששמעו שנתיאשו ממנו בעליו ובכי האי גוונא אי אמרינן דיאוש מהני

בְּקִרְקַע כְּמוֹ אֲבִיזָה בְּמִטְלָטְלִין דְּאֵם נָפַל זִוּז מְכִיסוֹ וְנִתְיָאֵשׁ מִמֶּנּוּ הָרִי הִיא שְׁל מוֹצָאָה
כְּמוֹ כּוּ בְּקִרְקַע אֵם נִתְיָאֵשׁוּ בְּעֵלְיוּ מִמֶּנּוּ וּבָא אָדָם אֶחָד וְהִתְזַיַק בֵּיהּ הָרִי הִיא שְׁלוֹ כְּזוֹכָה
בֵּיהּ מִן הַהֶפְקֵר וְאֵם אֲמַרְיָנָן דִּיאֹשׁ לֹא דְמִי לְהֶפְקֵר וְיֹאשׁ לֹא מְהַנִּי בְּקִרְקַע אֲפִילוּ יִרְדּוּ
בֵּיהּ אַחַר יֹאשׁ לֹא זָכוּ בֵּיהּ דְּקִרְקַע לְעוֹלָם בְּחֻזְקָתָהּ בְּעֵלְיָהּ עוֹמְדָתָהּ וְסוֹבְרִים הַתּוֹסְפוֹ דְּרִישׁ"י
רְמַז דִּין זֶה בַּמ"שׁ וְקִרְקַע אֵינָה נִגְזֶלֶת כְּלוֹמֵר אֵינָה קְנוּיָה לְגִזְלוֹ בְּשׁוּם יֹאשׁ דִּישׁ לְדַקְדָּק
מַהוּ זַשׁ"א בְּשׁוּם יֹאשׁ הִיל"ל אֵינָה קְנוּיָה לְגִזְלוֹ בִּיאֹשׁ אֲלֵא כְּנִתְוָה לֹמֵר בְּשׁוּם יֹאשׁ
בֵּין שְׂיָרְדָה בֵּיהּ לְפָנֵי יֹאשׁ וְאֵח"פ נִתְיָאֵשׁוּ בְּעֵלְיָהּ בֵּין שְׂיָרְדָה בֵּיהּ אַחַר שְׁנִתְיָאֵשׁוּ בְּעֵלְיָהּ אֵין
יֹאשׁ מוֹעִיל לְקִרְקַע וְזֶה שְׂיָרְדָה בֵּיהּ אֲפִילוּ אַחַר יֹאשׁ גִּזְלוֹן אִיקָרִי דְּקִרְקַע לֹא מְהַנִּי בֵּיהּ
יֹאשׁ זֶה הִבִּינוּ הַתּוֹסְפֵת בְּפִרְשׁ"י וְאֵהָא שְׁקִלוּ וְטָרוּ וְאָמְרוּ דְּהִדִּין עִם פִּרְשׁ"י דְּאֵי יֹאשׁ
מוֹעִיל לְקִרְקַע כְּלוּ" בְּמִי שְׁנִתְיָאֵשׁ מִקְרַקְעוֹתָיו וְשׁוֹב יִרְדּוּ בְּהֵם אַחֲרִים אֵם נֹאמֵר דְּזָכוּ
בְּהֵם מִפְּחֵ דְּנִתְיָאֵשׁוּ בְּעֵלְיָהּ וְהוּ"ל כְּזוֹכִים מִן הַהֶפְקֵל מֵאֵי נ"מ בְּמֵאֵי דְּאֲמַרְיָנָן קִרְקַע אֵינָה
נִגְזֶלֶת אֵי קוֹנָם יֹאשׁ אֲפִילוּ הִיָּתָה נִגְזֶלֶת לֹא קְנִי וְאֵם לְאַחַר יֹאשׁ הָרִי קוֹנָה אוֹתָהּ בִּיאֹשׁ
לְחוּד דְּהָא יִרְדָה בֵּיהּ אַחַר יֹאשׁ וְהָרִי הוּא כְּזוֹכָה מִהַהֶפְקֵר וְדַקְדָּקוּ הַתּוֹסְפֵת דְּאֵין יֹאשׁ
לְקִרְקַע מַהִיָּא דְּחֻזְקָתָהּ הִבְתִּים כְּלוֹמֵר דְּאֵם אָדָם הִלָּף מְהַעִיר וְנִתְיָאֵשׁ מִקְרַקְעוֹתָיו וְיִרְדּוּ
בְּהֵם אַחֲרִים אַחַר יֹאשׁ דְּלֹא זָכוּ בְּהֵם וְרָצוּ לְדַקְדָּק דִּין זֶה מְהָא דְּאֲמַרְיָנָן דְּאֵינוּ יָכוֹל
לְהַעִיד הַנְּגִזְלָה לְלוֹקַח מְשׁוּם דְּנוֹגַע בְּעֵדוּתָהּ הוּא דְּלִמְחַר רוּצָה הַנְּגִזְלָה לְהוֹצִיא הַשְּׂדֵה מִיַּד
הַלוֹקַח דְּלֹא מְהַנִּי בֵּיהּ יֹאשׁ וְשִׁנּוּי רְשׁוּת אֲלֵמָא מוּכַח מְהַתָּם דִּיאֹשׁ לֹא מְהַנִּי בְּקִרְקַע
וְאֵהָא הֶרְגִישׁוּ הַתּוֹסְפֵת וְאָמְרוּ וְכ"ת מְשׁוּם דְּקָא סְבַר וְכוּ' דְּלִפְנֵי זֶה דְּפִרְשִׁית בַּתּוֹס'
הֶרְגִישׁוּ הַתּוֹס' בְּעֵצָם לְסַתּוֹר דִּינָם דְּלְעוֹלָם אֵימָא דְּמִי שְׁהִלָּף מְהַעִיר וְנִתְיָאֵשׁ מִקְרַקְעוֹתָיו
וְהוֹחֲזִיקוּ בְּהֵם אַחֲרִים זָכָה בְּהֵם כְּזוֹכָה מִן הַהֶפְקֵר כִּינּוּן שְׂיָרְדּוּ בְּהִיתָר אַחַר יֹאשׁ וְהִיא
דְּחֻזְקָתָהּ הִבְתִּים דְּלֹא מְהַנִּי בֵּיהּ יֹאשׁ וְשִׁנּוּי רְשׁוּת לְלוֹקַח הִינּוּ מְשׁוּם רִיעוּתָא דְּשִׁנּוּי
רְשׁוּת דְּבְּקִרְקַע לֹא שְׂיָיָה שִׁנּוּי רְשׁוּת וְיֹאשׁ כְּדִי לֹא קְנִי בְּגִזְלוֹ בֵּין בְּקִרְקַע בֵּין בְּמִטְלָטְלִין
אֲבָל יֹאשׁ בְּקִרְקַע שְׁלֹא נִגְזֶל לְעוֹלָם אֵימָא לָּהּ דְּמְהַנִּי כְּמוֹ דְּמְהַנִּי יֹאשׁ בְּאֲבִידָתָהּ מִטְלָטְלִין
וְדָחוּ הַתּוֹסְפֵת הָאֵי וְכִי תִימָא וְכוּ' וְאָמְרוּ דְּאֵי אֲפָשֵׁר לֹמֵר דְּטַעֲמָא דְּהִיא דְּחֻזְקָתָהּ הִבְתִּים
הָאֵי מְשׁוּם דִּיאֹשׁ כְּדִי לֹא קְנִי בְּגִזְלוֹ אֲלֵא בְּעוֹדָה בְּיַד הַגִּזְלוֹן מְשׁוּם דְּבִאִסּוּרָא אֲתָא לִידְיָהּ
אֲבָל בְּיַד הַלוֹקַח דְּלֹא עֲבִיד אִיסּוּרָא אֲמַאי לֹא יִקְנֵה בִּיאֹשׁ כְּדִי כִינּוּן דִּיאֹשׁ מְהַנִּי בְּקִרְקַע
שְׁלֹא נִגְזֶלָה אֲלֵא וְדִיאֵי עַכ"ל דִּיאֹשׁ לֹא מְהַנִּי בְּקִרְקַע לְעוֹלָם וּלְפִיכָּהּ מִי שְׁהִלָּף מְהַעִיר
וְנִתְיָאֵשׁ מִקְרַקְעוֹתָיו וְיִרְדּוּ בְּהֵם אַחֲרִים אַחַר יֹאשׁ לֹא קְנוּ דִּיאֹשׁ לֹא מְהַנִּי בְּקִרְקַע, זֶה
נִרְאָה לִי נְכוּן בְּדַעַת הַתּוֹסְפּוֹת וְדוּק: כְּתִבּוּ עוֹד הַתּוֹס' וּבִירוּשְׁלָמִי דְּכִלְאִים סַפ"ז כו' וּמִיָּהוּ
יֵשׁ לִישׁב כו' אֵיכָא לְמִידָק וְדַקְאָרִי לֵה מֵאֵי קֶאָרִי לֵה וְהִלָּא הִתִּי הוּא פְּשׁוּט דְּהִיא דִּירוּש'
הוּא מְדַרְבְּנָן בְּעֵלְמָא לְאַסּוֹר הַכִּלְאִים שְׁנַרְע הָאָנְס דֹּאע"ג דְּנִתְיָאֵשׁ בְּעַל הַכֶּרֶם מִכְּרָמוֹ
כִּינּוּן דְּלֹא נִשְׁתַּק' שֵׁם הַכֶּרֶם מִן הַכֶּרֶם לֹא חֲשִׁיב כְּרָם דֹּאָנְס וּלְפִיכָּהּ אֵין אִיסּוּרִים הַכִּלְאִים
שְׁנַרְע הָאָנְס ד"ת אֲלֵא מַד"ס וְלְכֹאֲרָה י"ל דְּהַתּוֹס' ס"ד דְּכִשְׁתִּירְצוּ בִירוּשְׁלָמִי יֵשׁ יֹאשׁ
לְקִרְקַע ר"ל דְּחֻזְקָתָהּ תִּקְנוּ דִּישׁ יֹאשׁ לְקִרְקַע לְכָל מִילֵי וְלֹא דוּקָא לְאַסּוֹר הַכִּלְאִים שְׁנַרְע
הָאָנְס אֲלֵא לְכָל הָעִנְיָנִי יֵשׁ יֹאשׁ לְקִרְקַע מְדַרְבְּנָן וְזֶה דַּעַת הַתּוֹס' בְּפִרְקָא חֻזְקָתָהּ הִבְתִּים דָּף
מ"ד ד"ה דוּקָא מְכַר וְכֵן דַּעַת הָרֵא"שׁ שֵׁם בְּפִסְקִיו לְאִפּוֹקִי פִירוּשׁ זֶה בָּאוּ הַתּוֹסְפּוֹת לְפִרְשׁ
דְּכַד מְשַׁנֵּי יֵשׁ יֹאשׁ לְקִרְקַע מְדַרְבְּנָן אֵינוּ לְכָל מִילֵי אֲלֵא לְאַסּוֹר כִּלְאֵי הַכֶּרֶם שְׁנַרְע הָאָנְס
מְדַרְבְּנָן וְהִינּוּ דוּקָא בְּנִתְיָאֵשׁוּ וְלֹא נִשְׁתַּקְעוּ שֵׁם הַכֶּרֶם מִן הַכֶּרֶם אֲבָל אֵם נִשְׁתַּקְעוּ

ה"ל בכרם של אַנְס ונאָסרו פּלאַי הכּרם שְׁזַרע הָאָנְס ד"ת וק"ק פּינן דִּיאַוּשׁ לֹא מֵהַגִּי
בְּקַרְקַע ד"ת פּי נִשְׁתַּקְעוּ שֵׁם בְּעֵלִים מִן הַכּרֵם מֵאֵי הַגִּי וְאֵמַאי אַסּוּרִים פּלאַי הַכּרֵם שְׁזַרע
הָאָנְס דְּבַר תּוֹרָה וְכִי בְּשִׁבִיל דְּנִשְׁתַּקְע שֵׁם בְּעֵלִים מִן הַכּרֵם שְׁקוּעַ הַשֵּׁם הַגִּי קִנְיֵן י"ל דְּמִן
הַדִּין הִנֵּה רָאוּי לֹאמַר דִּישׁ יַאוּשׁ לְקַרְקַע אֲלֵא דְהַפְתּוּב לִימַד לָנוּ דְקַרְקַע אֵינָה נִגְזֶלֶת וְאִין
יַאוּשׁ לְקַרְקַע וְאֵפִי' שְׂאוּ' בְּפִי שְׁמַתִּיאַשׁ אֲנִי סְהַדִּי דֵּאִינוּ מַתִּיאַשׁ לְגַמְרִי פִּינן דְּנִקְרָא
שְׁמוּ עֲלֵיהּ אֲבָל פְּשִׁנִּשְׁתַּקְע שֵׁם בְּעֵלִיהּ מַעֲלִיהּ זֶה מוֹרָה דְּנַתִּיאַשׁ לְגַמְרִי וְעֵשְׂאָה הַפְּקַר
וְאַף עַל גַּב דְּהוּא אוֹמַר בְּפִי דְלֹא נַתִּיאַשׁ אֲנִי סְהַדִּי דְּנַתִּיאַשׁ לְגַמְרִי וְהַפְּקִירָה וְנַעֲשֶׂה
פְּצוּחַ עַל סְפִינְתוֹ שְׁאֲבָדָה בְּיָם זֶה נ"ל טַעְמֵוּ שֶׁל דְּבַר.

אַמְנָם הַנְּכוּן אֲצֵלִי דְהַתּוֹס' ס"ד דְּפִי הִירוּשְׁלַמִּי כְּפִי הַב' שְׁפַתְבוּ לְקַמֵּן וְעוֹד יֵשׁ לְפָרֵשׁ
בְּעִנְיָן אַחַר כּו' וּלְפִי אוֹתוֹ פִּירוּשׁ מִשְׁמַע בְּהַדְּיָא דִּיאַוּשׁ מוֹעִיל לְקַרְקַע מִן הַתּוֹרָה דְּהַרִּי
אַמְרוּ דָּאֵם נַתִּיאַשׁוּ הַבְּעֵלִים וְלֹא נִשְׁתַּקְעוּ אַסּוּרִים מִד"ס מִשְׁמַע דְּד"ת אֵינָם אַסּוּרִים אַף
עַל גַּב דְּקִימּוֹ הַבְּעֵלִים הַפְּלֵאִים לְאַחַר שְׁהִלֵּף הָאָנְס מִשּׁוּם דְּכָרֵם זֶה לֹא תִּשְׁיַב שֶׁל בְּעֵלִים
לְאַסְנוֹר הַפְּלֵאִים מִחֲמַת שְׁלֵא עֲקָרוּם פִּינן דְּנַתִּיאַשׁוּ זֶה יָמִים הַבְּעֵלִים מִכָּרֵם זֶה וּלְפִיכֻף
יָצָא הַדִּין דִּישׁ יַאוּשׁ לְקַרְקַע דְּבַר תּוֹרָה וְדַחוּ פִּירוּשׁ זֶה וּפִירוּשׁ דְּהִירוּשְׁלַמִּי מִיַּרְי שְׁהַכּרֵם
בְּיַד הָאָנְס וּבְזֶה הוּא דְאִמְרִינן נַתִּיאַשׁוּ וְלֹא נִשְׁתַּקְעוּ אַסּוּרִים הַפְּלֵאִים מִד"ס דְּתַכְמִים הוּא
דְאִמְרוּ דִּישׁ יַאוּשׁ לְקַרְקַע לְהַחְמִיר לְאַסְנוֹר פּלאַי הַכּרֵם שְׁזַרע הָאָנְס וְהִנֵּה הַתּוֹס' פְּתַבוּ
לְקַמֵּן עַל פִּי הַב' וְאִיכָּא פִּירְכֵי טוֹבָא לְלִשׁוֹן זֶה וְרַאשׁוֹן עֵיקַר וְלֹא בִּיאָרוּ לָנוּ הַפִּירְכוֹת,
וְנִרְאָה לִי דְהַקְנָשׁוֹת שְׁיֵשׁ עַל פִּי הַב' הֵם אֵי מ"ש בִּירוּשְׁלַמִּי נִשְׁתַּקְעוּ הַבְּעֵלִים וְלֹא
נַתִּיאַשׁוּ אַסּוּרִים ד"ת מִיַּרְי שְׁהִלֵּף הָאָנְס וְנִשְׁתַּקְעוּ הַכּרֵם לְפָנֵי הַבְּעֵלִים וְהַבְּעֵלִים קִימּוֹ
הַפְּלֵאִים פְּשִׁיטָא דְאוֹתָם פְּלֵאִים אַסּוּרִים ד"ת דְּהָא הַבְּעֵלִים קִימּוֹ אוֹתָם אַחַר שְׁהִלֵּף הָאָנְס
וְתוֹ אֵם הַבְּעֵלִים הֵם הַמְקִימִים הַפְּלֵאִים שְׁחִזְרוּ וְהַחֲזִיקוּ בְּכָרֵם שְׁלֵהֶם הַרִי לֹא נִשְׁתַּקְע
שֵׁם בְּעֵלִיהּ מִן הַכּרֵם וְה"ק נִשְׁתַּקְעוּ וְלֹא נַתִּיאַשׁוּ וְכ"ת נִשְׁתַּקְעוּ שֵׁם בְּעֵלִים ר"ל קוֹדֵם
שְׁהִלֵּף הָאָנְס הָא טַעְמָא דְאִסּוּר פְּלֵאִים הוּא מִשּׁוּם מַה שְׁקִימּוֹ הַבְּעֵלִים הַפְּלֵאִים אַחַר
שְׁהִלֵּף הָאָנְס וּבְאוֹתוֹ זְמַן חֲזְרוּ הַבְּעֵלִים לְאִתְנָ' וְקִרְאוּ בְּשִׁמוֹתָם עַלִּי אֲדַמּוֹת.

וְתוֹ קִשָּׁה דְבַסִּיפָא נַתִּיאַשׁוּ הַבְּעֵלִים וְלֹא נִשְׁתַּקְעוּ אַסּוּרִי מִד"ס אֵם מִיַּרְי שְׁהִלֵּף הָאָנְס
וְנִשְׁתַּקְעוּ הַכּרֵם לְפָנֵי הַבְּעֵלִים וְהַבְּעֵלִים חֲזְרוּ וְהַחֲזִיקוּ בְּכָרְמֵיהֶם וְקִימּוֹ אֵת הַפְּלֵאִים אֵמַאי
לֹא נִאָסְרוּ הַפְּלֵאִים ד"ת הַרִי חֲזְרוּ וְהַחֲזִיקוּ בְּכָרֵם שְׁלֵהֶם וְהַבְּעֵלִים הֵם שְׁקִימּוֹ הַפְּלֵאִים
וְכ"ת פִּינן דְּנַתִּיאַשׁוּ הַבְּעֵלִים יַאוּשׁ קוֹנָה בְּקַרְקַע וְנִמְצָא דְהַכּרֵם הוּא שֶׁל אָנְס חֲזָקָה
שְׁחִזְרוּ וְהַחֲזִיקוּ הַבְּעֵלִים בְּכָרֵם לֹא מֵהַנְּיָא לְהַחֲשִׁיב לָהֶם דְּהַכּרֵם שְׁלֵהֶם וּלְפָנֵי אוֹתָם
פְּלֵאִים אֵינָם אַסּוּרִים ד"ת אֲלֵא מִד"ס הָא מ"מ תַּקְשִׁי דִּיהִיּוּ אַסּוּרִים ד"ת מִכַּח הָאָנְס
שְׁזַרְעָה וְהָאָנְס זָכָה בְּכָרֵם מִכַּח יַאוּשׁ הַבְּעֵלִים וְזַרַע פְּלֵאִים בְּכָרֵם וְכִי הִלֵּף הָאָנְס מֵאֵי הַגִּי
ס"ס הִנֵּה פְּלֵאִים הוּא זָרַע מְדַעְתּוֹ וְהַכּרֵם הוּא שְׁלוֹ מִכַּח יַאוּשׁ בְּעֵלִים וְאֵמַאי לֹא הוּוּ
אוֹתָם פְּלֵאִים ד"ת אֲלֵא פְּלֵאִים מִד"ס לְכֵן מִכַּח קוֹשִׁיַת אֵלוּ דַּחוּ הַתּוֹסְפוֹת פִּירֵשׁ הַב'
דְּמִשְׁמַע לְפִי אוֹתוֹ פִּי דִישׁ יַאוּשׁ לְקַרְקַע ד"ת וּפִי דְּמִיַּרְי שְׁהִלֵּף הָאָנְס הוּא בְּתוֹךְ הַכּרֵם וּבְזֶה
הוּא דְמַחְלֵק הִירוּ' דְנִשְׁתַּקְעוּ הַבְּעֵלִים וְלֹא נַתִּיאַשׁוּ אַסּוּרִים ד"ת נַתִּיאַשׁוּ וְלֹא נִשְׁתַּקְעוּ
אַסּוּרִים מִד"ס מִשּׁוּם דֵּאִין יַאוּשׁ לְקַרְקַע ד"ת אֲלֵא מְדַרְבְּנָן לְאַסְנוֹר פּלאַי הַכּרֵם שְׁזַרע
הָאָנְס וְדוּק: פְּתַבוּ עוֹד וּבְמִס' עֲרֵלָה פ"ק תַּנְיָא בִּירוּשְׁלַמִּי לְהַבִּין זֶה צָרִיף לְהַעֲתִיק לִשׁוֹן
הִירוּ' וְנ"ל תַּנְיָא רַשְׁבִּי' אֵא אוֹמַר בְּשֵׁם ר"י הַנּוֹטֵעַ לְרַבִּים חֲזִיב בְּעֲרֵלָה עֲלֵה מֵאֵלֶי פְּטוּר

הנוטע לרבים חייב בר"ה פטור הנוטע לרבים חייב בנוטע בתוך שלו בר"ה פטור בשגזל קרקע ויש קרקע נגזלת א"ר אילא אע"פ שאין קרקע נגזלת יש יאוש לקרקע עכ"ל וה"פ מאי דקתני רישא דבריינתא הנוטע לרבים חייב ר"ל דנטע בירושלים וסובר דנתחלקה לשבטים והוי פנוטע בתוך שלו ומאי דקתני סיפא הנוטע לרבים חייב בר"ה פטור מפרש הירושלמי דמייירי בנוטע לתוך שלו לצורך רבים גם מפרש הירושלמי במ"ש סיפא בר"ה פטור מייירי בשגזל קרקע ונראה דלא רצה לפרש דמה שאמרה הבריינתא בר"ה פטור ר"ל שזרע לצורך רבים באם הדרה לכל עובר כדי שלא תסתור הבריינתא למתני' דמתני' דקתני הנוטע ברשות הרבים חייב ובריינתא קתני הנוטע בר"ה פטור ומש"ה מפרש דמתני' איירי בזרע לצורך רבים באם הדרה לכל עובר ובריינתא מייירי בשגזל קרקע של רבים וזרעה לצורך עצמו ואהא פריה ויש קרקע נגזלת ומשני זהו פי' הירושלמי ועתה אומרים התוס' דירושלמי זה פנולו תמוה דהיאך פירש דמ"ש הבריינתא נוטע בר"ה פטור מייירי בשגזל קרקע ונהלא זהו המשנה דקתני התם הגזלן שנטע חייב.

ואיכא למידק אמאי לא תקשי להו דמתני' קתני בר"ה חייב ובריינתא קתני בר"ה פטור ובס' חדושי הלכות נתקשה בזה יע"ש ולפי מה דפירשתי ל"ק מידי דמעיקרא מה שדחק הירושלמי לפרש דמ"ש הבריינתא בר"ה פטור ר"ל בשגזל קרקע הוא כדי שלא יסתור המשנה דקתני נוטע בר"ה חייב ולזה פרכי התוס' דס"ס הירושלמי לא תיקון כלום דהא יש סתירה אחרת דמתני' קתני הגזלן שנטע חייב ועוד הקשו ותו מאי קא פריה וכו' ועוד דמדמי נטע בר"ה לגזל קרקע כו' וכתבו בסוף דבריהם ואם מתקנה הוא דיש יאוש צריה לאוקמוה כשנשתקעו שם הבעלים כצריה לומר וכן הנסחא בדברי הר"ש שהעתיק דבור זה פ"ז דכלאים יע"ש והפונה דאם מתקנה שטעות נפל בהך בריינתא פטור במקום חייב וצריכה תיקון דצ"ל בר"ה חייב בגזל קרקע כו' דהשתא בתיקון זה יתיישבו כל הקושיות חוץ מזו בר"ה מאן מתניאש אבל כיון דע"כ לפי הטעות דקתני בה פטור הא דיש יאוש צריה לאוקמוה כשנשתקעו שם בעלים דהוי אף מדאורייתא יאוש אף להקל לענגן ערלה כמ"ש התוספות לעיל דבנשתקעו שם בעלים הוי יאוש מן התורה לעשות פלאי הפך ד"ת א"כ השתא נמי הוי שפיר דומיא דשנייה בו הך יאוש כגון דגזל קרקע מד' וה' בני אדם שותפין דשנייה בו יאוש דנשתקעו שם בעלים ממנו כ"כ בס' חדושי הלכות עם תוספת ביאור משלי ועיין בב"י י"ד ס"ס רצ"ד יע"ש וראיתי בס' שדה יהושע פ"ק דערלה דף ק"ט ע"ג דפירש מה שפירש לתרץ תמיהות התוספות על הירושלמי ואין פי' מחזור בדברי הירושלמי מפמה אנפי ומ"ש לעיל דברי הירושלמי הוא הנכון: ולענגן הלכה בענגן אם יש יאוש לקרקע הנה מתבאר מתוך דברי התוס' דאין יאוש לקרקע וכ"פ הרמב"ם ספ"ח מגזילה וטח"מ סי' ל"ז וסי' שע"א וק"ל על הטור סי' רל"ו שכתב בא בעקיפין עליו ולקחה ממנו ומכרה לאחר כו' אונדאי נתייאש כו' דקשה איך אפשר לומר פן הלא פסק סי' ל"ז ושע"א דקרקע אינה נגזלת ואין יאוש לקרקע אמנם בדברי הרמב"ם ל"ק שכתב ריש פ"י מגזילה בעל זרוע שאינס נכסי כו' יע"ש הרי דלדברי הרמב"ם אין פאן קוש' דהרמב"ם מייירי היכא דבא מחמת חוב או טענה ובעל הקרקע מכחישו דהא אמר הרמב"ם דאם יש שופטים בארץ שיכול לכוף אינם יכולים להוציא מיד הלוקח משום דהלוקח בא בטענה אם גזלן הוא למה לא תבעת אלא ודאי דהאמת ומשמע מהכא דאם לאבא עליו בטענת חוב אלא בעקיפין וגזלנותא ס"ל להרמב"ם

דמוציאין מיד הלוקח אפ'היו שופטים בארץ ד'איש לא מהני בקרקע אבל בדברי הטור דפסק הדין דאפי' ידעינן דהאמת הוא דהנכרי בא בעקיפין וגזלנותא ומעולם לא טען שום טענת חוב אלא עקיפין וגזלנותא דאפ"ה אם יש שופטים בארץ לא יוציאנה מיד הלוקח משום דנדאי נתיאשו בעליה קשה דמה מועיל 'איש הלא הטור גופיה פסק דאין 'איש לקרקע.

איברא דלשון הגמרא בהנזקין דף נ"ח ע"ב דאמרו אין דין אנפרות בבבל מ"ט פ'ין דאיכא בי דנאר ולא אזל אימא אחולי אחיל מודה כלשון הטור דלישנא דאחולי אחיל משמעו מוחילה ו'איש אלמא ד'איש מהני לקרקע.

וראיתי במהרש"ך ח"ג סי' ר' והרשד"ם ח"מ סי' רע"ה הביא שם קושניט זו והרשד"ם תירץ דמ"ש אין 'איש לקרקע מייירי בגזלן משום דמקנה ממנו שיחזור בתשובה ומ"ש דיש 'איש מייירי באנס וגזלן והאריף ליפות חילוק זה ומתוך דברי מור"ם סי' שע"א נראה לי דרוצה לרמז חילוק זה.

ולע"ד נראה דליתא לחילוק זה דהא סוגיא דידן דא"ר הונא דאין 'איש לקרקע מייירי בגזלן דקאמר קרקע אינה נגזלת ודוחק לומר דמייירי דאין שופטים בארץ דהא תלי טעמא משום דאין 'איש לקרקע ותו אמאי חלק ר"י בעל התוספות בפ'ק חזקת הבתים דף מ"ד על פי' רשב"ם דפי' דאין 'איש לקרקע ור"י אמר דיש 'איש מכח הירושלמי ומכח סוגיא דסקריקון לימא הא דירושלמי וסוגיא דסקריקון דמוכחי דיש 'איש מייירי בגזלן והא דחזקת הבתים דמוכח דאין 'איש מייירי בגזלן אלא ודאי משמע דאין חילוק בין גזלן לגזלן גם אין לתרץ דמ"ש הטור דאין 'איש מועיל לקרקע מייירי דאין שופטים בארץ דהא דינא דכתב הטור דאין 'איש מועיל לקרקע בסי' ל"ז דהוא לקוח מדברי רשב"ם פ'ק חזקת הבתים מייירי פשיש שופטים בארץ דמייירי דרוצה הנגזל להעיד בפני ב"ד ללוקח ואמרו דלא יעיד משום דנוגע בעדות הוא דרוצה למחר להוציא הקרקע מהלוקח ד'איש ושינוי רשות לא מהני בקרקע אלמא דכשיש ב"ד גם שופטים בארץ עסקינן.

ומה שנ"ל לתרץ הוא דמ"ש הטור סי' רל"ו ובא בעקיפין כו' ר"ל בטענות חובות של ערמות ועקיפין והוא סותר טענותיו וגבר ולקח השדה מידו בחזקה ומכרה לאחר אם יש שופטים בארץ והיה אפ'שר להוציא מידו בדין ולא עשה אז ודאי נתיאש מהטענות שהיה משיב לו לסתור טענותיו ואמרינן דיהיב אדעתיה דהאמת עמו ולפיכך לא תבעו לדין ודייקא נמי דרף זה מדקאמר בא בעקיפין דאל"כ אלא סובר הטור בסי' רל"ו דיש 'איש לקרקע היל"ל בא עליה בגזלנותא כו' אם יש שופטים בארץ אז ודאי נתיאש אלא ודאי מדלא קאמר אלא בא בעקיפין משמע דבירד לגזלנות אין 'איש לקרקע ועיין בסמ"ע סי' רל"ו ס"ק כ"ג במה שחלק על הלבוש ומתוך דברי נתבאר דדברי הלבוש הם נכונים ליישב דברי הטור שלא יסתרו דבריו אהדדי ודוק: עוד נתבאר בדברי התוספת דשמעתין דאע"ג דאין 'איש לקרקע אם נשתקעו שם בעליה יש 'איש לקרקע ד"ת וקני לה האנס הגזלן כמו שהוכיחו מהירושלמי דספ"ז דכלאים נשתקעו ולא נתיאשו אסורים ד"ת וק"ל איך הרמב"ם ספ"ח מגזילה והטור סי' שע"א סתמו וכתבו ד'איש ושינוי רשות לא מהני בקרקע דקרקע אינה נגזלת הו"ל לחלק ולומר בד"א שלא נשתקעו שם בעליה אבל נשתקעו שם בעליה אין מוציאין הקרקע מיד הלוקח מהגזלן.

ואפֿשר הָיָה לוֹמֵר דֶּהֱטַעַם דָּלָא חִילְקוּ חִילּוּק זֶה מִשׁוּם דַּס"ל דְּלִית הִלְכָתָא פִּירוּשְׁלִימִי דְאֹמֵר דְּנִשְׁתַּקְעוּ שְׁם בְּעֵלְיָה מְהֵנִי כְּדַמּוּכַח מְסֻנְגֵיָא דִּינָן דַּא"ל רַב הוּנָא כִּי זְבִנִיתוּ אָסָא לָא תִגְזִזוּ אֶתוֹן וְכוּ' מִשׁוּם דְּשָׂמָא אוֹתוּ קַרְקַע מִיִּשְׂרָאֵל הָנָה וְאִם אֵיתָא דְּבִנְשִׁתְקַעוּ מְהֵנִי לִיָּה יֵאוּשׁ וְקִנְיִ לָהּ גְזוּלָן אֲמַאי לֹא יִגְזִזוּ הַרִי נִשְׁתַּקְעוּ שְׁם בְּעֵלְיָה דְּהָא אֵינָם יוֹדְעִים אִם אוֹתוּ קַרְקַע הוּא גְזוּל מִיִּשְׂרָאֵל גַּם יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מְסֻנְגֵיָא דְּפָרְק חֲזַקַת הַבְּתִים דְּרַף מ"ג וּמ"ד דְּחִלְקוּ שְׁם דְּבִקְרַקַע לָא מְהֵנִי יֵאוּשׁ וְשִׁינּוּי רְשׁוּת וּבְפָרָה וְטִלִית מְהֵנִי יֵאוּשׁ וְשִׁינּוּי רְשׁוּת וְאִם אֵיתָא דְּבִנְשִׁתְקַעוּ שְׁם בְּעֵלְיָה מְהֵנִי יֵאוּשׁ וְשִׁינּוּי רְשׁוּת לְפָלוּג וְלִיתְנִי בְּדִידָה בְּקַרְקַע גּוּפִיָּה בֵּין נִשְׁתַּקַע לְלֹא נִשְׁתַּקַע שְׁם בְּעֵלְיָה אֲלֵא וְדַאי מִשְׁמַע דַּס"ל דְּתַלְמוּדָא דִּינָן לִית לִיָּה הַר חֲלֻקָּה דְּבִנְשִׁתְקַע שְׁם בְּעֵלְיָה מְהֵנִי יֵאוּשׁ וְשִׁינּוּי רְשׁוּת אָמְנָם זֶה לֹא יִתְכַן מִשׁוּם דְּהַרְמַב"ם פ"ה מֵהִלְכוֹת פְּלָאִים דִּין י' וּמָרְן בִּש"ע י"ד הִלְכוֹת פְּלָאִים פָּסְקוּ פְּדַבְרֵי הַיְרוּשְׁלַמִי וְז"ל הָאֲנָס שְׁזַרַע פְּלָאִים כּו' אִם נִשְׁתַּקְעוּ כּו' אֲלֵמָא דַּס"ל דֶּהִלְכָתָא הוּא דִּיאֹשׁ מְהֵנִי בְּקַרְקַע מִן הַתּוֹרָה הֵיכָא דְּנִשְׁתַּקַע שְׁם בְּעֵלְיָה וְשָׂמָא יֵשׁ לְחִלְק דְּדוּקָא לְעַנְיָן פְּלָאִים מְהֵנִי יֵאוּשׁ מִן הַתּוֹרָה הֵיכָא דְּנִשְׁתַּקַע שְׁם בְּעֵלְיָה אֲבָל בְּעֵלְמָא לֹא מְהֵנִי יֵאוּשׁ וְשִׁינּוּי רְשׁוּת אַע"ג דְּנִשְׁתַּקְעוּ שְׁם בְּעֵלְיָה וּמ"מ אֵין זֶה מְסַפִּיק בְּעֵינֵי דַּאִין טַעַם לְחִלְק כּוֹן לְכֹן נ"ל אִם יָבֵא מַעֲשֵׂה לִיְדִינוּ בְּגִזְלוֹן שְׁגִזְלָא קַרְקַע וְנִשְׁתַּקַע שְׁם בְּעֵלְיָה וּמְכַר הַגְזוּלָן הַקַּרְקַע לְאַחַר אֵין יָכוֹל בַּעַל הַפָּרָם לְהוֹצִיאֵו מִיַּד הַלּוֹקַח דִּישׁ לוֹמֵר דִּיאֹשׁ מְהֵנִי בְּקַרְקַע בַּכּה"ג דְּנִשְׁתַּקְעוּ שְׁם בְּעֵלְיָה וְסַפִּיקָא דְּדִינָא הָיָה לַע"ד וּי"ל הֵיכָא דְּקִיָּמָא אַרְעָא תְּקוּם אוּ אֲפֹשֶׁר לוֹמֵר דְּדִינָנִי לָהּ דֶּהִלּוֹקַח הוּא הַמוֹצִיא דְּמַסְתְּמָא מוֹקְמִי אַרְעָא בְּחֲזַקַת מָרָא קְמָא וְעוֹד יִרְאֵה דְּבַלְאוּ הָכִי יֵשׁ לִי לְהַסְתַּפֵּק לְתוֹפְסִי דְּגַל הַקִּים לִי דְאַפִּילוּ לֹא נִשְׁתַּקְעוּ שְׁם בְּעֵלְיָה וְגִזְלָא קַרְקַע וּמְכָרָה לְאַחַר יֵשׁ פְּנִים לוֹמֵר דַּאִין מוֹצֵאִין מִיַּד הַלּוֹקַח דִּיאֹמֵר הַלּוֹקַח קִים לִי כְּתוּס' וְהָרָא"ש דַּפ' חֲזַקַת הַבְּתִים דִּיאֹשׁ וְשִׁינּוּי רְשׁוּת מְהֵנִי בְּקַרְקַע וַצ"ע לְדִינָא וְדוּק: תוֹסְפוֹת ד"ה שִׁינּוּי הַחֲזוּר לְבְרִיתוֹ אַע"ג דְּהוּא מְדַרְבְּנָן כּו' ק"ק מַאי פְּרָכִי תוֹסְפוֹת זֹו הִיא סְבֵרַת אַבְיִי דְּשִׁינּוּי הַחֲזוּר לְבְרִיתוֹ קוּנָה אֲבָל רַב אֲשִׁי שְׁם חוֹלַק עָלְיוּ וּס"ל דַּאִינוּ קוּנָה אֲפִילוּ מְדַרְבְּנָן וְכֹן אֲמָרוּ בְּהַגְזוּלָא קְמָא דְּרַף .

צ"ו ע"א מִשְׁמִיָּה דְּרַבָּא חוֹפְיָא וְעַבְדָּא שְׁרִשׁוּרָא לָא קִנְיִ מ"ט דְּהַזַּר סָתַר לִיָּה וְהָיָה חוֹפְיָא וְכֹן פְּסַק הַרְמַב"ם פ"ב מְגִזְזִילָה וְטַח"מ ס' ש"ס דְּשִׁינּוּי הַחֲזוּר לְבְרִיתוֹ אֵינוּ שִׁינּוּי וְאֲפֹשֶׁר דֶּהֱתוּס' רוֹצִים לִיִּשְׁבַּ סוּנְגֵיָא דִּינָן גַּם אֲלִיבָא דַּאֲבִיִי דַּס"ל דְּשִׁנּוּי הַחֲזוּר לְבְרִיתוֹ קוּנָה מְדַרְבְּנָן וְעוֹד יִרְאֵה דַּס"ל דַּאֲבִיִי וְרַב אֲשִׁי לָא פְּלִיגִי לְעַנְיָן דִּינָא אֲלֵא אַבְיִי מוֹקְנִי לִיָּה לְמַתְנִי דְּרִישׁ הַגְזוּלָא קְמָא דְּשִׁנּוּי הַחֲזוּר לְבְרִיתוֹ דְּקוּנָה דְּרַבְּנָן כְּגוֹן גְּזוּלָא נְסָרִים וְעֵשְׂאָם פְּלִים אוּ טוּוֹי וְעֵשְׂאָו בְּגַד וְרַב אֲשִׁי לָא נִיחָא לִיָּה לְאוּקְמִי מַתְנִיתִין בְּהָכִי מִשׁוּם דְּעֵצִים דְּקַתְנִי מַתְנִי לָא מִשְׁמַע לִיָּה נְסָרִים וְכֹן צְמָר לָא מִשְׁמַע לִיָּה טוּוֹי לְכַף חִילְקַל עַל אַבְיִי בַּפִּי הַמְשָׁנָה אֲבָל לְעַנְיָן דִּינָא מוֹדָה רַב אֲשִׁי דְּשִׁינּוּי הַחֲזוּר לְבְרִיתוֹ כְּגוֹן נְסָרִים וְעֵשְׂאָם פְּלִים וְטוּוֹי וְעֵשְׂאָו בְּגָדִים קוּנָה מְדַרְבְּנָן כִּינּוּן דִּישׁ הַפְּסַד בְּסַתִּירָתוֹ וְהוּ"ל כְּמָרִישׁ הַגְזוּלָא שְׁקַנְאָו בְּבִירָה וּלְפִי שִׁיטָה זֹו אֲפֹשֶׁר לְהַבִּין דְּבוּר א' שֶׁל תוֹסְפוֹת בְּפָרְק הַגְזוּלָא קְמָא דְּרַף צ"ו ע"ב אַהָא דַּא"ר פְּפָא גְזוּלָא נְסָא מְחַבְרִיָּה וְעַבִּיד זוּזִי לָא קִנְיִ מ"ט הַזַּר עֵבִיד לְהוּ נְסָא וְכַתְבוּ תוֹסְפוֹת וְעַבִּיד זוּזִי לָא קִנְיִ דוּקָא עֵבִיד זוּזִי אֲבָל עֵשָׂה מִן הַנְּסָפָא פְּלִי כּו' וּמָרְן הַב"י סִימָן ש"ס הֵבִיא דְּבָרֵי תוֹסְפוֹת הַנּוֹפֵר וְשִׁהַרְשָׁב"א חִלּוּק עֲלֵיהֶם יַע"ש גַּם רַש"ל בְּהַגְהוֹתוֹ וּבָבִים שֶׁל שְׁלֵמָה הַקָּשָׁה עַל הַתּוּס' בְּאַרְיִכוֹת דְּמַאי רָאָה מִיָּתִי תוֹסְפוֹת

מנסרים ועשאם פלים הלא התם לא קני לדעת רב אשי ובחדושי הלכות נדחק בזה ולפי מ"ש ל"ק מידי דהתוספת סבירי ליה דרב אשי אינו חולק עם אב"י בענין הדין וסבירי ליה דשינוי החוזר לברייתו בדבר חשוב כדי מדרבנן ולא גרע ממריש שפנאו בבירה אבל זוזי ולבינה אין תורת חשיבות עליהם ובדידהו שינוי החוזר לברייתו לא קני אפי' מדרבנן והשתא דאמרינן דס"ל לתוספת לענין דינא דשינוי החוזר לברייתו פגון נסרים ועשאם פלים קונה מדרבנן פינן דהוא דבר של חשיבות לכך פרכי הכא שפיר דמאי משני הכא שינוי החוזר לברייתו לא שמיה שינוי הלא לולב ומינוי אגודים חשיב ודאי דבר של חשיבות מצד חבוב המצנה וקני מדרבנן כמו גזל עצים משופים פגון נסרים ועשאם פלים דקונה מדרבנן מטעם החשיבות והשתא נמי יש ליישב מה שפסק הרמב"ם פ"ב מגזילה וטור סי' ש"ס דגזל טווי ועשאו בגד דקונה והקשה עליהם מרן וגם הל"מ דהא טווי ועשאו בגד מצי סתר ליה והוי טווי נהוי שינוי דחוזר לברייתו כמ"ש אב"י בריש הגזל קמא וכן נמי מ"ש רבא שם דף צ"ו ע"א חנפא ועבדא שרשורא לא קני מ"ט דהדר סתר ליה והוי חנפא.

ויש ליישב דהרמב"ם והטור סבירי ליה דנהי דבנסרים ועשאם פלים לא קני משום דכיון דסתר להו חוזרים נסרים ועבידי אינשי דסתרי פלים דנסרים לעשותן נסרין משום דאין הפסד בסתירתן דכלים דנסרים אינם דבר של חשיבות אבל טווי ועשאו בגד דהוא דבר של חשיבות ולא עבידי אינשי דסתרי בגד לעשותו טווי כדמעיקרא בכה"ג קני מדרבנן ולא גרע ממריש שפנאו בבירה פנ"ל ועיין בב"ח: פתבו עוד התוס' פינן דמדאורייתא לא קני לא נפיק הכא ק"ק לתירוצי זה הניחא ליי"ט ראשון שהוא דאורייתא אלא ביי"ט ב' שהוא מדרבנן יצא י"ח וי"ל דס"ל דגזול פשר ביי"ט שני ודוק: פתבו עוד התוס' אלא יש לתרץ התם משום תקנת שבים וכו' ק"ל על תירוצי זה דהא אמרי' לקמן אמר רבינא האי פשורא דמטללתא דגזולה כו' הרי דבתוך ז' אע"ג דלא חברו בטינא עבדו ביה רבנן תקנתא דמריש ולא אמרינן אין פאן הפסד מרובה ויסתור סנפא דמצוה משווייה כל ז' קבע כדפרש"י א"כ ה"נ גבי לולב נימא אע"ג דנקל להתיר אוגדו חשיבות המצוה משווייה ליה קבע י"ל דשאני התם גבי סנפה דמצונתה כל ז' כל היום והיכי ניקום ונימא ליה צא מן הסנפה וכן המריש לבטלו ממצנת סנפה אבל מצנת לולב פינן דאגביה נפק ביה ואם תתיר אוגדו של לולב אין פאן טירחא דנקל הוא וגם אין ביטול מצוה דהא נפק ביה משא"כ גבי סנפה דאיכא טירחא לסתור סנפא וגם איכא ביטול מצוה דמצנת סנפה היא כל היום ודוק: פתבו עוד ומה שנקצץ כו' קשה מה קשר לקושני' זו עם מ"ש מקמי הכי והלא בגופא דשמעתין תקשי להו אמאי לא חשיב שינוי מעשה מה שנקצץ מהמחנפר י"ל דהתוספת ס"ד דזה לא חשיב שינוי מעשה משום דבכלל מ"ש שינוי החוזר לברייתו אתרצא הך קושני' דיכול להתיר האגד של לולב וליקח ההדס לחזור ולבוטעו לעשותו מחנפר אמנם השתא דתריצו מקמי הכי לקושניא אחרת לאגיד' לולב בעלמא לא שנייה תקנת השבים דנקל להתיר אוגדו של לולב אלמא דשינוי החוזר לברייתו קרי במה שיתיר האגד וישאר ההדס ונענפים תלושים והשתא ק"ל אמאי לא חשיב שינוי מעשה וכו' ודוק: תוספות ד"ה ולקנייה בשינוי השם תימא כו' איכא למידק מנ"ל לתוספת דרב יוסף פליג וס"ל דשינוי השם החוזר לברייתו מהני ואלקיא דר"י פריה הכא נימא דלעולם מודה ר"י דשינוי השם החוזר לא מהני ומאי דמשני ר"י במרובה דף ס"ו מריש שמו

עָלְיוֹ קוֹשֵׁטָא דְמִלְתָּא קְאָמַר דְמָרִישׁ לֹא נִשְׁתַּנָּה שְׁמוֹ עָלְיוֹ אַע"ג דְהוּא פְּנוּי בְּבִירָה כְּמוֹ שְׁהוּכִיחַ מִהֶבְרִייתָא יַע"ש וְתוֹ קִשָּׁה הֵיכִי אוֹ הַתּוֹסְפֹת דְהֵךְ קוֹשֵׁי' דְלִיקְנִיגָיָה בְּשִׁינוּי הַשֵּׁם הָנִי אֲלִיבָא דַר"י דַס"ל דְשִׁינוּי הַשֵּׁם הַחוּזָר מִהֵנִי וְהֵלֵא גַבִּי שִׁינוּי מַעֲשֵׂה תִירָץ הַתְּלִמוּד לְעֵיל גַבִּי שִׁינוּי מַעֲשֵׂה דְאָגַד שִׁינוּי הַחוּזָר לְבְרִייתוֹ לֹא שְׁמִיָּה שִׁינוּי וְאִיךְ אֶפְשָׁר לֹמַר דַר"י ס"ל דְשִׁינוּי מַעֲשֵׂה הַחוּזָר לֹא מִהֵנִי וְשִׁינוּי הַשֵּׁם הַחוּזָר מִהֵנִי וְהֵלֵא בְמִרְוּבָה דַף ס"ו ע"ב יְלִיף שִׁינוּי שְׁם מִשִׁינוּי מַעֲשֵׂה וְא"כ גִּימָא דִּיּו לְבָא מִן הַדִּין לְהִיּוֹת כְּפִדּוֹן דְשִׁינוּי הַשֵּׁם הַחוּזָר לֹא מִהֵנִי כְּשִׁינוּי מַעֲשֵׂה הַחוּזָר דְלֹא מִהֵנִי.

וְתוֹ קִשָּׁה דְאִיךְ אֶפְשָׁר לֹמַר דְסֻגְיָא דְהֵכָא הָנִי אֲלִיבָא דַר"י וְהֵלֵא הַתּוֹסְפֹת פְּתִבוּ מְרֻבָּה דַף ס"ו ד"ה מִי אִיבָא לְמ"ד שִׁינוּי מַעֲשֵׂה לֹא קִנִּי פְּתִבוּ שְׁם בְּסוּף דְבְרִיָּהֶם וְלֹא בְּעֵי לְאוּקְמִי בְּשִׁינוּי הַשֵּׁם הַחוּזָר דְאִיבָא לְמ"ד דְלֹא קִנִּי דַר"י לֹא פְּלִיג עָלֵיהּ דְרַבָּה וְכו': הָרִי דְכַתְּבוּ דְשִׁינוּי מַעֲשֵׂה הַחוּזָר מִהֵנִי לְרַבָּה מְדֹאֹרִייתָא וְר"י מוֹדָה לוֹ וְלֹא פְּלִיג ר"י עִם רַבָּה אֲלֵא בִּיאֹשׁ כְּדִי אֲבָל בְּשִׁינוּי מַעֲשֵׂה הַחוּזָר אֶפְּלוּ בְּלֹא יֹאֹשׁ וְזֶה הַפֶּךְ סֻגְיָא דִּידָן דְתִרְיָץ לְעֵיל דְשִׁינוּי מַעֲשֵׂה הַחוּזָר לֹא שְׁמִיָּה שִׁינוּי אֲלֵמָא דְסֻגְיָא דִּידָן לֹא אֲתִיָּבָא כַר"י וְהֵיִאֵךְ יִקְשָׁה וְלִיקְנִיגָיָה בְּשִׁינוּי הַשֵּׁם אֲלִיבָא דַר"י וִי"ל דְהַתּוֹסְפֹת דִּידָן פְּלִיגִי עִם תּוֹסְפּוֹת דְהֵתָם וְס"ל לְתוֹסְפּוֹת דִּידָן דְשִׁינוּי מַעֲשֵׂה הַחוּזָר לִיבָא לְמ"ד דְקִנִּי מְדֹאֹרִייתָא וְאִי אִיבָא מ"ד דְקִנִּי הֵינּוּ מְדַרְבְּנָן כַּמ"ש תּוֹסְפֹת דִּידָן לְעֵיל ד"ה שִׁינוּי הַחוּזָר וְשִׁינוּי מַעֲשֵׂה דְאָגַדְתָּ וְלֹבֵב מְגַרְע גְּרַע דְלֹא קִנִּי אִפִּי' מְדַרְבְּנָן מִשּׁוּם דְנִקְל לְהַתִּיר אֲוִגְדוֹ כַּמ"ש הַתּוֹסְפֹת: פְּתִבוּ עוֹד הַתּוֹסְפּוֹת וְעִי"ל דְבְּשִׁינוּי הַשֵּׁם כו' ק"ל טוֹבָא עַל תִּי' זֶה דְהָרִי גַבִּי מְרִישׁ גַּבִּי אִיבָא שִׁינוּי מַעֲשֵׂה שְׁבָנָאוּ בְּבִירָה וְחִבְרוּ בְּטִיט וְעַדִּיף מִשִׁינוּי מַעֲשֵׂה דְלֹבֵב דְהוּא אָגַד בְּעֵלְמָא דְנִקְל לְהַתִּירוֹ וְגַם גַבִּי מְרִישׁ אִיבָא שִׁינוּי הַשֵּׁם דְמַעֲיָקְרָא שְׁמוֹ מְרִישׁ וְהֵשְׁתָּא גַבִּי וְאֶפ"ה דִּישׁ ב' אֲמָרוּ בְּמִרְוּבָה שִׁינוּי הַשֵּׁם דְחוּזָר לְבְרִייתוֹ לֹא שְׁמִיָּה שִׁינוּי א"כ ה"ה וְכ"ש הֵכָא גַבִּי לֹבֵב וְא"כ מֵאִי פְּרִיף הֵכָא לִיקְנִיגָיָה בְּשִׁינוּי הַשֵּׁם אַע"ג דְאִיבָא שִׁינוּי מַעֲשֵׂה בְּהִדְיָה דְהֵינּוּ אָגַד לֹא מִהֵנִי דוּמִיָּא דְמְרִישׁ דְלֹא מִהֵנִי מִשּׁוּם דְחוּזָר לְבְרִייתוֹ וְכ"ש הַתּוֹס' דְגַבִּי מְרִישׁ לִיבָא שִׁינוּי מַעֲשֵׂה הֵם דְבָרִים תְּמוּהִים דְהָרִי הַמְרִישׁ הוּא דִּישׁ בּוֹ שִׁינוּי מַעֲשֵׂה דְכְּנָאוּ בְּבִירָה וְחִבְרוּ בְּטִיט וְעַדִּיף מִשִׁינוּי מַעֲשֵׂה דְלֹבֵב וְצ"ע: וְכ"ש הַתּוֹס' וְעַדִּיף שִׁינוּי הַשֵּׁם הַחוּזָר דְקִנִּי עִם יֹאֹשׁ מִשִׁינוּי מַעֲשֵׂה הַחוּזָר דְאֶפְּלוּ עִם יֹאֹשׁ לֹא קִנִּי.

ק"ל דְהֵתָם בְּמִרְוּבָה דַף ס"ו ע"ב יְלִיף שִׁינוּי הַשֵּׁם מִשִׁינוּי מַעֲשֵׂה וְא"כ הֵכִי גִימָא דְעַדִּיף שִׁינוּי הַשֵּׁם וְכו' וְצ"ע. וְדַע דְהַטּוֹר ח"מ ס' שִׁנ"ג ס"ד כְּתִב וְז"ל וְאֵם יֵשׁ עִם הֵיִאֹשׁ שִׁינוּי הַשֵּׁם כו' וְכ' עָלְיוֹ מִן הַב"י וְהַב"ח וְז"ל כ"כ הָרֵא"ש כו' וְהוּא מְדַבְּרִי הַתּוֹסְפֹת כו' יַע"ש וְדְבָרִים אֵלוּ הֵם תְּמוּהִים בְּעֵינֵי דְמָה עֵנִין דְבָרִי הַטּוֹר דְאִיבָרִי בְּשִׁינוּי הַשֵּׁם הַחוּזָר עִם יֹאֹשׁ בַּמ"ש הַתּוֹס' דְשִׁינוּי מַעֲשֵׂה הַחוּזָר קוּנָה מְדֹאֹרִייתָא בְּלֹא יֹאֹשׁ.

וְתוֹ דְהָרֵא"ש בְּמִרְוּבָה דְחָה דְבָרִי הַתּוֹס' וְז"ל אֲמַר רַבָּה שִׁינוּי קוּנָה וְכו' הַתּוֹסְפֹת פְּתִבוּ וְכו' וְלִקְמָן וְכו' הָרִי דְהָרֵא"ש דְחָה דְבָרִי הַתּוֹס' וְאֶפ"ה מְסִיק הָרֵא"ש דְיֹאֹשׁ וְשִׁינוּי הַשֵּׁם גְּרוּעַ קוּנָה מְדֹאֹרִייתָא וְאֲחֵרִיו גְּמִשָּׁף הַטּוֹר וְלַע"ד יִרְאֶה דְהָרֵא"ש וְהַטּוֹר לְמַדּוּ דִּין זֶה דְיֹאֹשׁ וְשִׁינוּי הַשֵּׁם גְּרוּעַ קוּנָה מְדֹאֹרִייתָא מְדַבְּרִי הַתּוֹסְפּוֹת דְסֻגְיָא דִּידָן וְדִיבָא גַבִּי דְלֹא פְּתִבוּ הָרֵא"ש וְהַטּוֹר אֲלֵא יֹאֹשׁ וְשִׁינוּי הַשֵּׁם גְּרוּעַ קוּנָה מְשַׁמַּע דְיֹאֹשׁ וְשִׁינוּי מַעֲשֵׂה גְרוּעַ דְחוּזָר לְבְרִייתוֹ לֹא קִנִּי וְזֶה כְּדַבְּרִי הַתּוֹס' דִּידָן וְדוּק: פְּתִבוּ עוֹד וְהֵשְׁתָּא גִיחָא וְכו'

כתב רש"ל פירוש השתא דקא אמרינו דאפילו שינוי השם היכא דחוזר אינו קונה אלא היכא דאיכא יאוש גביה עכ"ל וקשה מאי והשתא ניחא דקא אם נימא דההיא דעונצבא מיירי בלא יאוש וקני בשינוי השם לחודיה הנה ניחא טפי ההיא דשינוי השם בשינוי מעשה דמי דקני לחודיה בלא יאוש.

וי"ל דכונת התוספת נמי ניחא פלומר אע"ג דלפי החילוק שכתבנו שינוי השם החוזר בלי יאוש אינו קונה לא נתיישב ההיא דעונצבא דקאמר התם שינוי השם בשינוי מעשה יש ליישב דהכי קאמר שינוי השם גרוע דחוזר קני עם יאוש דומיא דשינוי מעשה דאינו חוזר דקני אע"ג דליכא יאוש והלימוד הוא במדרגות ודוק: כתבו עוד התוספות והשתא יש כמה דינים בדבר שינוי מעשה שאינו חוזר קני מדאורייתא דין זה פשוט ממתני' דריש הגזל עצים ומ"ש וכן שינוי השם שאינו חוזר דין זה פשוט ממ"ש במרובה דף ס"ה ע"ב גבי ההוא דגנב טלה ונעשה איל דפריה וניקנינהו בשינוי השם ומ"ש ושינוי מעשה החוזר קונה בלא יאוש מדרבנן כדמשמע בפ' הגזל קמא והו' לסברת אבני אכל רב אשי ורבא פליגי וסבירי ליה דלא קני אפילו מדרבנן וזהו דעת הרמב"ם פ"ב דגזילה וטור סי' ש"ס ולעיל הארכתי בזה ומ"ש ושינוי השם דהדר למלתיה בלא יאוש לא קני כלל זהו לדעת ר' זירא שם במרובה דף ס"ה ע"א ויש להתבונן מה נתפוננו התוספו' במ"ש והשתא יש כמה דינים בשלמא אם כל הדינים הנז' היו נמשכים מפת פלפול דבריהם הנה מתיישב שפיר ויראה דכוננתם היא לפי שהם אמרו בתחלה דעדיף שינוי השם החוזר דקונה עם יאוש משינוי מעשה החוזר דאפילו עם יאוש לא קני ולפי שלא נטעה להעדיף בשאר דינין פח שינוי השם משינוי מעשה לכן סדרו לנו הדינים ואמרו דיש פעמים דשינוי מעשה עדיף משינוי השם באופן דיש דין דשינוי השם עדיף ויש דין דשינוי מעשה עדיף זה נ"ל בכונת התוס' ודוק: כתבו עוד וא"ת הא דפריה הכא ליקנינהו וכו' יש להתבונן מה קשר יש לקושני' זו עם מ"ש מקמי הכי.

ואפשר דהקשר הוא זה דהם הוכרחו לו' דמאי דפריה הכא וליקנינהו בשינוי השם הוא שינוי השם גרוע דחוזר לברייתו וכונת הקושניא הוא דשינוי השם גרוע מהני עם יאוש וזו קושני' חלושה דאפשר לדחות ולומר דשינוי השם דחוזר לברייתו לא מהני אפילו דאיכא יאוש בהדיה דומיא דשינוי מעשה החוזר דלא מהני אפילו דאיכא יאוש.

אמנם בשינוי השם דאינו חוזר הוכיחו התוספת דקונה בלא יאוש והשתא זהו הקשר של התוס' אדפריה הכא קושניא חלושה גבי אסא וליקנינהו בשינוי השם החוזר בהדיה יאוש וקשה קושני' עצומה במתני' דלולב הגזול דס"ד התוספת דהגזלה היא דהלה לגן חבירו וקצץ לילב מדקל חבירו והשתא תקשי ליה ולקנייה בשינוי השם דמעיקרא קודם קציצה נקרא ענף דקל והשתא לולב והוא שינוי השם דאינו חוזר דקונה בלי יאוש ותירצו התוספת דמתני' איכא לאוקומה בשגזלו אגוד דלית ביה לא שינוי השם ולא שינוי מעשה פלומר דלא מבעיא דלא קשיא ליה קושניא עצמית משינוי השם דאינו חוזר אלא אפי' הקוש' החלושה משינוי השם דחוזר עם יאוש לא קשי ליה אמתני' דמתני' מיירי כשגזלן אגוד דלית ביה לא שינוי השם ולא שינוי מעשה ודוק: דף ל"א ע"א ת"ר סופה גזולה והמספד בר"ה ר"א פוסל וחקמים מכשירים איכא למידק אמאי אצטריה למיתני' והמספד בר"ה י"ל עם מ"ש לקמן בגמרא ואמאי דרישא גזולה פליגי בגזלת קרקע דלמא פליגי

בגזל עצים ר"א סבר לא תקנו תקנת מריש בעצי סנפה כיון דלא חבירן בטיט וקוי ליה סנפה גזולה וחקמים מכשירים דסברי תקנו תקנת מריש בעצי סנפה אע"ג דלא חבירן בטיט דמזנה משוויא ליה פל ז' פבנין קבע ומפח דקתני המספך בר"ה דטעמא הוי משום דקרקע לאו דידיה שמעי' דרישא נמי הנה בכה"ג כגון שתקף את חבירו והוציא מסופתו דפליגי בגזלת קרקע.

אמנם בהא דמספך בר"ה יש להסתפק אם יש חלק לזה המספך בר"ה א"כ הו"ל סנפת השותפין ונמצא דסנפת השותפין פסולה לר"א ואם נאמר דזה המספך בר"ה אין לו חלק בר"ה זה נמצא הפסול הוא משום דהיא סנפה גזולה מרבים ולעולם סנפת השותפין פשירה לר"א.

ועל דברי התוספת דפרק הישן דף ז"ך ע"ב בסוף דיבור המתחיל פל האזרח כתב רש"ל דסנפת השותפין פסולה לר"א ובסימן חדושי הלכות חלק עליו וס"ל דכשירה לר"א והריב"ש בתשובת סי' שמ"ז פתב דנחלקו כמה חברים בסנפת שותפין לס' רבנן דר"א די"א דע"כ לא מפשרי רבנן אלא סנפה שאולה לא של שותפות וי"א דכיון דשאולה פשירה כ"ש של שותפות והריב"ש הכריע פמותם ורמז דבריהם מרן הב"י סי' תרל"ז.

ולכאורה ק' אמאי לא הכריע הריב"ש דסנפת השותפים פשרה מהא דמפשרי רבנן מספך בר"ה אלא יראה משום דמהכא אין ראיה דאפי' תימא דזה המספך יש לו חלק ברשות הרבים מפל מקום טעמא דרבנן דמפשרי משום דקרקע אינה נגזלת ונהה ליה חצי סנפה שלו ונחצי הגזולה הרי היא שאולה משום דקרקע אינה נגזלת אבל סנפת השותפין שפראש העגלה או הספינה אפתי איכא למימר דהיא פסול' לדעת רבנן וגרע מסנפת שאולה דסנפת שאולה כ"ז שאלתה חשיב דילג' אבל סנפת השותפין אין לו שייכות בחלק חברו מפל מקום הריב"ש הכריע דסנפת שותפין פשרה דקצתה שלו לגמרי והנשארא הוא שאול אצלו יע"ש באריכות ודוק: אמר רב נחמן מחלוקת כו' לכאורה יראה דר"ן אתא לאשמועינן דר"א מודה דגזל עצים וסיפך בהם הסנפה פשרה גם לדעת ר"א.

וקשה מאי איכפת לן לדעת חדושיא לר"א הלא הלכתא פרבנן אמנם הדבר ברור דרב נחמן אשמועי' חדושיא גם לרבנן דס"ד אמינא עד פאן לא מכשרי רבנן אלא פשתקף את חברו וכו' משום דקרקע אינה נגזלת אבל גזל עצים וסיפך בהם הנה אמינא דלית בהו תקנת מריש כיון דלא חבירם בטיט קמ"ל ר"נ דבגזל עצים וסיפך בהם ר"א ורבנן פלהו מודו דסנפה פשרה היא מתקנתא דרבנן דעשוואה פמריש פל ז' מי הסנפה ודוק: מחלוקת פשתקף את חברו והוציא מסופתו כו'.

ק"ק אמאי נקט דהוציא לחברו מסופתו אפי' שנקנס לאכול בסנפת חברו בע"כ ולא הוציא מסופתו אלא הלה וישב בצדו תוך הסנפה בע"כ ר"א פוסל משום סנפה גזולה או שאולה וחקמים דסברי קרקע אינה נגזלת וסנפה שאולה פשרה מכשירין דהו"ל סנפה שאולה ותו קשה אמאי לא פירש מחלוקת פשנקנס לסנפת חברו שלא מדעתו דחברו לא היה שם ושלא מדעתו נכנס ר"א פוסל וחקמים מכשירים.

ותו קשה אמאי לא פירשו מחלוקת פשסיפך על קרקע חברו דהיינו דהלה והביא עצים וסיפך משלו ופעשה הסנפה בקרקע חברו שלא מדעתו ובכי האי גוונא ר"א פוסל וכו'.

ולכאורה הנה נר' לתרץ בזה דעד פאן לא פיסל הפתוב סנפה גזולה אלא בענן הסכה דמאי דכתיב חג הסוכות תעשה לה פירוש סנפה הוא הסכה ובסכה הוא דהקפיד הפתוב שלא יהיה גזול לא בקרקעות הסנפה אבל זה אחרונה דהא קתני בבבביתא והמסכה ברשות הרבים דקרקע לאו דידיה אלא דסנפה גזולה הוי בין בסכה ובקרקעית והוא הדין בדפניה וי"ל דבכולהו גנוני פשיטא דר"א פוסל משום גזולה ומאי דנקט רב נחמן מחלוקת פשתוקף את חברו כו' היא לאשמועי' חדושה דאפי' בכי האי גוונא לרבנן מכשירין דהניא ליה שאולה וליכא למיחש משום מצוה הבאה בעבירה פינו דלא קנייה כלל וברשותא דמרא איתא דקרקע אינה נגזלת וכ"כ הר"ן פ"ק הישן דף שמ"ג סוף ע"א יע"ש ודוק: ורבנן לטעמייהו כו' איכא למידק דבפ"ק המפקיד דף מ"א ומ"ד ופ"ק הספינה דף פ"ח קי"ל שואל שלא מדעת גזול הוי כמ"ש בח"מ סי' קפ"ח ורצ"ב וכיון שפן היכי מכשירים חכמים פשתוקף את חברו והוציאו מסוכתו משום דקרקע אינה נגזלת מ"מ היכי מכשירין מטעם סנפה שאולה הרי בעל הסנפה אינו רוצה להשאיל והיכי הניא שאולה ותו דסנפה שאולה הוי סוכרים חכמים דפסול משום דכתיב חג הסוכות תעשה לה ומלך ממעטינו גזולה ושאולה אלא משום דאשפחו רבנן ריבוייא דכל האזרח בישאל הכשירו שאולה כדאיתא בפ"ק הישן וכיון שפן נימא תפסת מועט תפסת ע"כ לא הכשיר הפתוב אלא שאולה מדעת חברו אבל שלא מדעתו מנ"ל דריב' הפתוב לזה דגם בכה"ג תהיה פשרה ואפילו בסוכת השותפין כמה קולמסין נשתברו לדעת אם היא פשרה כמ"ש הר"ב ש"ס סימן שמ"ז והיכי נימא דסנפה שאולה ע"כ של חברו הכשיר רבנן מריבוייא דכל האזרח וכו' וצ"ע בלשונות רש"י דסוגיא זו יש טעיות בדפוס ויניציא ובדפוס אמשטרדם הם מתוקנים וק"ל: תוספות ד"ה אבל גזול עצים וכו' פ"ק פירש הקוש' ועל זה דחק וכו' פ"ק היא הגיר' בדפוס ויניציא והמשמעות הוא שפאו התוס' למת טעם לרש"י למה נדחק לאוקומי דסנפה גזולה מדאורייתא לא משפחת לה אלא בסנפה דראש העגלה וספינה ואמרו דטעמו משום דא"א לאוקומי גזולה דקרא בגזול עצים וסיכף בהם דאע"ג דאית בהו שינוי מעשה ושינוי השם ס"ל לרש"י דשינוי החוזר לברייתו הוא ומדאורייתא לא קני להו וכיון דלא קני להו הנה להו הנה עצים שאולים לגב' דכל מקום דאיתנהו ברשות מרייהו איתנהו ואין לומר דע"כ לא אמרינן ברשות מרייהו אלא במטלטלין הנגזלים שלא חברו הגזול בקרקעו אבל הכא בנדון זה שגזול עצים ובנה אותם במחנות לקרקעו א"כ הוי גזולה מדאורייתא הא ודאי ליתא דאפילו בנה אותם במחנות לקרקעו לא קנה העצים אלא מדרבנן משום תקנה וא"כ גזול עצים וסיכף בהם הסנפה פשיטה משום דהוי שאולה וא"כ מאי דפסל הפתוב סנפה גזולה לא משפחת לה אלא בסנפה העשויה בעגלה כן פי' רש"ל דברי התוספת ואני הרחבתי לשון רש"ל כדי להבין דבריו.

ופירש זה הוא תמוה בעיני דהיכי נימא דבגזול עצים וסיכף בהם הסנפה פשיטה מן התורה משום דכיון דלא קנה העצים הוי שאולים הרי במטלטלין לא שייך לומר שאולים דבשלא אלא קרקע דאינה נגזלת שייך לומר דהניא שאולה אבל במטלטלין אפילו דלא קננהו הגזול לא שייך לומר דהם שאולים לגביה כמ"ש התוספת לעיל ד"ה וקרקע אינה נגזלת.

ואפילו תימה דהתוספת ס"ל לרש"י חולק על זה וס"ל לרש"י דמטלטלין הנגזלים אם לא קננהו הגזול חשובים שאולין לגביה א"כ היכי מיתוקם קרא דסנפה גזולה פסולה

בגזל סנפה דבראש העגלה הרי הגזלן לא קנה אותה דלא עשה בה שום שינוי וא"כ נימא דברשות בעליה עומדת והויא סנפה שאולה.

ולכן יראה דהנכון כמ"ש בחדושי הלכות דגרסינו בדברי התוספת ועל חנם דחק וכו' וכוונתם דעל חנם דחק רש"י לאוקמי גזולה דקרא בסנפה דראש העגלה וספינה דשפיר מצינו לאוקמה בגזל עצים וסיפף בהם דמדאורייתא לא קני פנין דחוזר לברייתו והו"ל גזולה דקרא מתוקם מדאורייתא וכו' יעו"ש.

אף קשה על דרף זה דהיכי קאמרי התוספת דגזל עצים וסיפף בהם לא קני להו מדאורייתא הרי פנין דיש בהם תרתי שינוי השם ושינוי מעשה קני מדאורייתא כמ"ש התוס' לעיל ד"ה ולקני בשינוי השם וי"ל דהתוס' אומר דגזולה דקרא משפחת לה בשלא עשה בה תרתי אלא גזל עצים וסיפף בהם ולא עשה שינוי מעשה לחברם בטיט ואין פאן אלא שינוי השם דמעיקרא עצים והשתא סנפה והוא שינוי השם החוזר לברייתו ולא קני להו אלא מדרבנן משום תקנת מריש ובכה"ג משפחת לה גזולה דקרא ודוק: גמרא ממאי מדקתני וכו' כלו' ממאי דבגזלות קרקע פליגי דלמא פליגי בגזל עצים ר"א סבר לא תקנו תקנת מריש בסנפה דאין טורח והפסד לסתור סנפתו ורבנן סברי תקנו תקנת מריש בסנפה אי נמי דלמא פליגי בגזל עצים ועשה בהם שינוי מעשה דחברם בטיט וגם אית בהו שינוי השם ר"א סברי ליה שינוי החוזר הוא ורבנן סברי ליה פנין דאית ביה תרתי אע"ג דהוי חוזר קני ודוק: אומר רבינא האי כשורא כו' פשיטא מ"ש מעצים כו' איפא למיזק דרש"י פתב לעיל אבל גזל עצים וסיפף בהם אין זו לא גזולה ולא שאולה דקנהו בשינוי מעשה ושינוי השם כו' וא"כ נימא מהו דתימא דוקא גזל עצים משום דקננהו בשינוי מעשה ושינוי השם אבל כשורא דלא עבד בה שינוי מעשה דלא חברו בטיט הו"א דאין לה תקנת מריש קמ"ל ועיין בל"מ ספ"ה דסנפה ויראה ליישב דרש"י ז"ל פירש בגזל עצים ב' פי' הפיר' הא' משום דקננהו בשינוי מעשה ושינוי השם והפיל' הב' דאפילו לא קננהו בשינוי מעשה הסנפה כשורה משום תקנת השבים ועל כל הפי' פנין ר"נ במ"ש אבל גזל עצים אין לו אלא דמי עצים וכינן שפן פריף שפיר מאי קמ"ל רבינא בדין כשורא מ"ש מעצים הלא בגזל עצים השמיענו רבינא דאפילו לא קננהו בשינוי מעשה פגון שלא חברם בטיט הסנפה כשורה משום תקנת מריש וליכא למימר דרבינא הנה סבור דמ"ש ר"נ אבל גזל עצים הוי דוקא היכי דקננהו בשינוי מעשה ומשום תקנת מריש לא איירי ר"נ דאם פן אמאי רבינא נקט למלתיה בדין כשורא יאמר דינא בגזל עצים דלא עשה בהם שינוי מעשה דיש בהם תקנת מריש ומדשביק דינא דעצים ונקט דינא דכשורא משמע דרוצה ללמוד חדושא בכשורא ולכן פריף פשיטא מ"ש מעצים ודוק: תנא יבש פסול ר"י מכשיר א"ר מחלוקת כו' איפא למיזק מאי אתא לאשמועינן רבא דמודה ר"י גבי אתרוג פנין דקי"ל הלכתא פרבנן י"ל דבשעת הדחק פסקי' כר"י לפי' אשמועי' דמודה ר"י גבי אתרוג ולפי' אפי' בשעת הדחק אין להכשיר אתרוג היבש ודוק: רש"י אבל אתרוג ד"ה בעינן הדר דהדר כ' ביה ולא דרשי' לי' לר"י הדור ל' יוני כו' ק"ל אמאי נקט רש"י דרשא דבן עזאי ולא נקט דרשא דר' דדריש לקמן דל"ה אל תיקרי הדר אלא הדר א"נ דרשת ר"א ותו דהרי לקמן בסוף הסוגי' פד אתותב רבא דר"י לא בעי הדר אפי' גבי אתרוג אמרו אלא לר"י הא כתיב הדר ההוא הדר באילנו כו' וא"כ עכ"ל דאתי רבא לאשמועי' דמודה ר"י גבי אתרוג דבעי הדר ולא דרש הדר באילנו וכו' ואם

בן אמאי נקט רש"י דרבא אשמועי' דלא דריש ר"י הידור ל' יוני ונראה דגם בגמרא קשה לקמן דמאי דקאמר נאלא לר"י הא כתיב הדר ההוא הדר כו' דאמאי לא קאמר דר' יוחנן דריש ל' יוני או מלשון הידור פדלקמן דף ל"ה יש לומר דכוננת התלמוד לומר דר"י לא דריש הדר מענין מהנדך ונאה אלא דריש הדר באילנו כו' ולא דווקא הדר דרשא וכן רמזו התוספות לקמן במ"ש הדר באילנו משנה לשנה בן עזאי הוא דדריש לה לקמן ויש שם דרשות אחרות עכ"ל הרי דפירש התוספות דנקט גמרא הדר דרשא לאו דווקא וזה עצמו כיון רש"י ולימד לנו פה ונתכונן לומר ולא דריש הדר ל' יוני פדי שגדע דמ"ש לקמן נאלא לר' יוחנן כו' ההוא הדר באילנו כו' לאו דווקא נקט תלמודא דרשא זו ודוק.

תוס' ד"ה ור"י סבר כו' פי' בקושני' כו' וק"ל אמאי לא הקשו דרש"י עצמו כ' בהפך בר"ה דף ל"ד ונ"ל ה"ק אי לאו ג"ש או לא נאמרה ג"ש זו למשה מסיני לדונה הייתי מביא הפל בהיקשא פלומר מעצמו עכ"ל הרי דכתב רש"י דאדם דן היקש מעצמו וא"צ לקבלו מסיני י"ל דאי מהא לא אירינא דנדאי רש"י מודה דדעת רבנן הוא דהקש אדם דן מעצמו אבל סבור רש"י דר"י חלוק בזה וסבירי ליה דלא דרשינן היקש אא"כ הוא מקנבל מסיני ולכן פל פח קושיתם על רש"י הוא ממ"ש סוף דבריהם נאפילו לר"י דלא דריש סמוכין כו' נאני בעניי תמי' על התוספת דבאינה פח הם מקשים על רש"י דהיכן מצאו דר"י דריש היקש מעצמו אף על גב דאינו מוכח ומנפנה פדי שיקשו על רש"י דלמא ר"י לא דריש היקש אלא היכא דמוכח ומנפנה דומיא דסמוכין ובס' הליכות עולם דף מ' ע"ב הביא דברי רש"י וכתב דהתוספת דרשו עליו נאמרו דכל המדות אדם דן מעצמו חוץ מג"ש ויבין שמועה דף מ"ד ע"א הקשה על רש"י ממה שכתב בהשולח דף מ"א ע"ב אהא דאמרין דכ"ע ג"ש עדיף מהיקש פירש רש"י הטעם דכיון דמסיני גמרינן לה עדיפא מהיקש עכ"ל אלמא דרש"י סבירי ליה דאדם דן היקש מעצמו ולי יר' דשאני התם דאותו היקש הוא מוכח מהכתוב לדורשו ובכה"ג דמוכח או מנפנ' מודה ר"י פדכתבנא לעיל והר"ב יבין שמועה רצה לתרץ תמיתה התוספת על רש"י דלעולם רש"י מודה דאליבא דרבנן אדם דן היקש מעצמו ומ"ש רש"י הוא לדעת ר"י ולא כמו שהבין ה"ע דרש"י אמר דבריו גם אליבא דרבנן יע"ש ודבריו תמוהים דמנ"ל דהבינו דרש"י אמר דבריו גם לרבנן בנדאי דגם הם הבינו דלא אמר רש"י דבריו אלא לר' יוחנן נאפילו הכי תמהו עליו דסבירי ליה לתוספות דר"י מודה דאדם דן היקש מעצמו אע"ג דאינו מוכח ומנפנה וכבר כתבתי דאין דברי התוספות מוכרחים פדי שיקשו על רש"י.

גם מה שהביא בספר יבין שמועה מ"ש רש"י פרק בן סורר אותו היקש דהתם הוא מוכח וכבר כתבתי דבהיקש דמוכח או מנפנה מודה רש"י דגם ר"י מודה דאדם דן היקש מעצמו ולא פליגי ר"י אלא בהיקש דאינו מוכח ומנפנה ודוק: פתבו עוד התוספת והכא בסברא פליגי כו' לע"ד יר' דאפשר דטעמו דרש"י ולא דריש היקשא משום דכתיב פרי עץ הדר פפות תמרים וסבירי לי' לר"י דאם הב"ה הנה רוצה שנקיש לילב לאתרוג היל"ל וכפות בני"ו מוסיף על ענין ראשון ורבנן ס"ל דלא פתיב בני"ו ללמד שלא יאגד אתרוג עם הלולב פדדרשינן לקמן דף ל"ד ע"ב ודוק: ובלולב לא בעי הדר והתנן כו' איכא למיזק לפי ס"ד דמקשה דהטעם דאמר ר"י יאגדנו מלמעלה הוי משום הדר א"כ ת"ק דאמר נפרדועליו פשר לא בעי הדר א"כ ק' דרבנן אדרבנן דרבנן ס"ל יבש פסול משום דבעי הדר ובנפרדו עליו לא בעי הדר י"ל דהמקשה סבור דת"ק בעי הדר ולפיכך יבש פסול

ונפָּרְדוּ עָלָיו פֶּשֶׁר מְשׁוּם דַּס"ל דַּע"ג דְּנִפְרְדוּ עָלָיו הוּא הָדָר ור"י מְחַמֵּר יוֹתֵר בְּהִידוּר וס"ל דְּנִפְרְדוּ עָלָיו אֵינוֹ הָדָר וְהוּא פְּסוּל עַד שֶׁיִּאֲגָדְנוּ מְלַמְעֵלָה וְדוֹק: וְהִתְנַן רִי"א כּו' אִיפֹא לְמִידָק מֵאֵי פְּרִיף אִימָא דר"א יִאֲגָדְנוּ מְלַמְעֵלָה לְכַתְחֵלָה הוּא דְקָאֵמֵר וַיֵּשׁ לֹמֵר דְּכִינֵן דַּת"ק אָמֵר נִפְרְדוּ עָלָיו פֶּשֶׁר דְּהֵינֵנוּ בְּדִיעֵבַד אֶלְמָא דְתַנָּא קַמָּא סְבִירִי לִיהַ דְּלַכְתְּחֵלָה יִאֲגָדְנוּ מְלַמְעֵלָה וְאִם מַה שֶּׁפְּתַב ר' יוֹדָא הֵינֵנוּ לְכַתְחֵלָה א"כ הֵינֵנוּ ת"ק אֶלָּא וַדַּאי עַכ"ל דְּמַה שֶּׁפְּתַב ר"י הוּא לְעֵיפּוּבָא דָּאֵם לֹא אֲגָדוּ פְּסוּל: וּבְלוּלָב לֹא בְּעֵי בְּיַה הָדָר כּו' אִיפֹא לְמִידָק דְּמִשְׁמַע דְּהַף קו' נוֹלְדָה לְסִבְרַת רַבָּא וְהֵלֵא בְּלֹא רַבָּא תְקִשִׁי לִיהַ לְמַקְשָׁה הַבְּרִייתָא דְתַנִּי יִבֵּשׁ פְּסוּל ור"י מְכַשִּׁיר עִם מִתְנִי' דְתַנֵּן נִפְרְדוּ עָלָיו כּו' וְלַכְּאוּרָה י"ל דְּהַמְקָשָׁה הֵינֵה סְבוּר דר"י בְּעֵי הָדָר בְּלוּלָב מְשׁוּם זֶה אֵלֵי וְאֲנֹהוּ וְסְבִירִי לִיהַ דְּהַא לְעֵיפּוּבָא אַף בְּאַתְרוּג לֹא בְּעֵי ר' יוֹדָא הָדָר מְשׁוּם דְּכַתִּיב הָדָר גְּבִי אֶתְרוּג וּפִי הָדָר דָּר בְּאֵילָנוּ מִשְׁנֵה לְשִׁנְהַ וּמְדֵלָא כְּתִיב אֶתְרוּג בְּהֶדְיָא וְכַתִּב הָדָר דְפִירֵשׁ דְּהוּא דָּר בְּאֵילָן לְרִמּוֹז דְּבְאַתְרוּג לֹא בְּעֵי שְׁיֵהֵי מְהַנְדֵּר שְׁאֵפִילוּ יִבֵּשׁ פֶּשֶׁר וּלְפ"ז הֵינֵה סְבוּר הַמְקָשָׁה דְמֵאֵי דְקַתְנֵי בְּבְרִייתָא יִבֵּשׁ פְּסוּל ור' יוֹדָא מְכַשִּׁיר בְּאַתְרוּג מִיְיָרִי אֲבָל בְּלוּלָב בְּעֵי ר"י הָדָר מְשׁוּם זֶה אֵלֵי וְאֲנֹהוּ אֲבָל הַשְׁתָּא דְרַבָּא קָאֵמֵר מְחַלְקַת בְּלוּלָב כּו' נוֹלַד לְמַקְשָׁה קוֹשְׁי' זֹו אֲמַנְם זֶה הַדְּרָף א"א לְאוּמ' מְשׁוּם דְּהַמְקָשָׁה פְּרִיף לְקַמֵּן וּבְאַתְרוּג מִי בְּעֵי ר"י הָדָר וְהִתְנִיָּא וְכו' וּבְאוֹתָהּ בְּרִינִי מוֹכַח לְדַעַת הַמְקָשָׁה דר"י מְכַשִּׁיר בְּאַתְרוּג וְלוּלָב יִבֵּשׁ וּע"כ צְרִיף לְפָרֵשׁ דַּעַת הַמְקָשָׁה בְּאִנְפֵּן אַחַר אֶפְתַּבְנוּ לְקַמֵּן בַּס"ד: וְלֹא בְּעֵי הָדָר וְהִתְנַן אֵין אוֹגְדִין הַלוּלָב אֶלָּא בְּמִינוּ כּו' לְפִי דַּעַת הַמְקָשָׁה דְטַעְמָא הוּי מְשׁוּם דְּבְעֵי הָדָר א"כ אֲמַאי תַּנִּי לְעֵיל רִי"א מְשׁוּם ר"ט כְּפוֹת תְּמָרִים אִם הִי פְּרוּד יִכְפְּתְנוּ ת"ל מְשׁוּם דְּבְלוּלָב בְּעֵי הָדָר י"ל דְּהַמְקָשָׁה סְבוּר דר"י ס"ל לְנִפְשֵׁיהַ בְּנִפְרְדוּ עָלָיו יִכְפְּתְנוּ מְשׁוּם דְּבְעֵי הָדָר אֶלָּא לְדַבְרֵיהַ' דְּרַבְּנָן קָאֵמֵר אִפִּי לְדִידְהוּ אוֹדוּ לִיהַ מֵיהַת דְּיִאֲגָדְנוּ מְטַעְמָא דַּאֵר"ט כְּפוֹת תְּמָרִים אִם הֵינֵה פְּרוּד יִכְפְּתְנוּ וְדוֹק: תוֹסְפוֹת ד"ה אֵין אוֹגְדִין אֶת הַלוּלָב תִּימָה הֵיכִי בְּעֵי לְמִימֵר כּו' אִיפֹא לְמִידָק דְּהַתוֹסְפוֹת הַקְּשׁוּ הֵיכִי בְּעֵי לְמִימֵר וְכו' וּבְתִירוּץ לֹא תִירְצוּ לְמַקְשָׁה אֶלָּא לְתִרְצֵן שְׁכ"כ וְשָׂמָא הוּ"מ לֹמֵר וְלִיטְעַמָּה.

וְאֶפְשֵׁר דְּהַתוֹסְפוֹת הַקְּשׁוּ לְמַקְשָׁה וְגַם לְתִרְצֵן דְּאֲמַאי אֲצִטְרִיף הַתִּרְצֵן לְהוֹכִיחַ דְּהֵי מְשׁוּם בַּל תוֹסִיף מִכַּח מִימְרָא דְרַבָּא יוֹכִיחַ דְּלֹא הוּי טַעְמָא מְשׁוּם הָדָר מְדַפְסִיל גִּימּוּנִיּוֹת שְׁל זֶהָב וְכַלְפֵי מֵאֵי דְקָשָׁה לְתִרְצֵן תִּירְצוּ דְּהֵי אֲמִינָא לְמִימֵר וְלִיטְעַמָּה.

וְלִינִשְׁב לְדַעַת הַמְקָשָׁה יִרְאֵה לִי לִינִשְׁב דְּהַמְקָשָׁה סְבֵר דְּטַעְמָא דְּבְעֵי ר' יוֹדָא שֶׁיִּאֲגָדוּ הַלוּלָב בְּמִינוּ הוּא מְשׁוּם דְּבְעֵי הָדָר וְלֹא הוּי הִידוּר מְצֻנָה אֶלָּא פְּשָׁאֲגָדוּ בְּמִינוּ וְאֲגָדוּ גִימּוּנִיּוֹת שְׁל זֶהָב לֹא חֲשִׁיב הִידוּר מְצֻנָה דְּנֵהֵי דְּהַזֶּהָב הוּא מְהַנְדֵּר וְחָשׁוּב אֲבָל לְעַנְיֵן הִידוּר מְצֻנָה הַהִידוּר הוּא שֶׁיִּאֲגָדְנוּ בְּמִינוּ דְּנוֹקָא וְהַקְּשָׁה לוֹ ר"מ מְמַעְשָׂה דְּאֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם שְׁהֵי אוֹגְדִין לְוִלְבֵיהֵן בְּגוּמְנִיּוֹת שְׁל זֶהָב אֶלְמָא דְּלֹא בְּעֵי הִידוּר בְּלוּלָב לְאֲגָדוּ בְּמִינוּ וְתִירְצֵן ר"י בְּמִינוּ הֵי אוֹגְדִין כּו' אֵי נְמִי י"ל דְּהַמְקָשָׁה סְבוּר דר"מ ס"ד דְּטַעְמוֹ דַּר' יוֹדָא דָּאֵין אוֹגְדִין הַלוּלָב אֶלָּא בְּמִינוּ הוּי מְשׁוּם בַּל תוֹסִיף וְלִכֵּן פְּרִיף לִיהַ מְמַעְשָׂה דְּאֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם אֲמַנְם לְפִי הֵאֱמַת טַעַמ' דר"י הוּי מְשׁוּם הִידוּר מְצֻנָה וּמַה שֶּׁחֲשִׁיב ר' יוֹדָא בְּמִינוּ הֵי אוֹגְדִין לְשִׁיטַת ר"מ הַשִּׁיבּוֹ וְהֵכִי קָאֵמֵר לִיהַ אֶפִּילוּ לְדִידְךָ דְּסִבְרַת טַעְמָא דִּידִי הוּי מְשׁוּם בַּל תוֹסִיף ל"ק לִי מֵאֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם דְּבְמִינוּ הֵי אוֹגְדִין אוֹתוֹ מְלַמְטָה וְלִיפֹא בַּל תוֹסִיף וְלְעוֹלָם יוֹכַל לְהִיּוֹת דְּעֵיקָר טַעַמ' דְּרַבִּי יוֹדָא הוּי מְשׁוּם הִידוּר כֹּל זֶה אֶפְשֵׁר דְּהַבִּין הַמְקָשָׁה

ודוק: ובאתרוג מי בעי ר"י הדר כו' לדעת המקשה דסבר דר"י ס"ל דאתרוג יבש פשר ומייתי ראיה מאתרוג א"כ היכי הנה פריה המקשה לעיל ובלולב לא בעי ר"י הדר ותו איך המקשה מקשה קנשיות הפפיות בתחלה פריה ובלולב לא בעי ר"י הדר והכא פריה ובאתרוג מי בעי ר"י הדר ויראה דנה המקשה סבירי ליה דלעולם ר"י בעי הדר באתרוג וה"ה בלולב דמקשי לולב אאתרוג אלא דסבור המקשה דטעם מחלוקת ר"י דמכשיר אתרוג יבש ולולב יבש משום דסבירי ליה לר"י דאע"ג דהוא יבש הדר הוא ומאי דמיעט רחמנא שאינו הדור פגון אתרוג שנסדק או לולב שנספרדו עליו בכה"ג סבירי ליה לר' יודא דלאו הדר הוא ופסול ורפנן סבירי לולב שנספרדו עליו פשר הדר הוא ומאי דמיעט רחמנא שאינו הדור היינו לאפוקי יבש זהו דעת המקשה ובכו הנה מתרץ הברייתות עם המשניות ולא קשיין אהדדי דר"י אדר"י אמנם פשטמע המקשה דא"ר מחלוקת בלולב וכו' אבל באתרוג יבש ד"ה הדר בעינן פריה ליה שפיר ובלולב לא בעי ר"י הדר פלל דלא גמר מאתרוג והא תנן כו' פלומר בשלמא לדידי דס"ל דהדר בעי ר"י לאפוקי אתרוג שנסדק ולולב שנספרדו עליו ניחא אלא לדידה אמאי קאמר נאגדנו מלמעלה וכן פריה שפיר ובאתרוג מי בעי ר"י הדר פלומר שלא יבש והתניא ד' מינין כו' אלמא דיבש לר"י פשר ולא בעי הדר לענן לחות דיבש נמי הדר מיקרי ומאי דמיעט קרא הדר למעוטי אתרוג שנסדק אלא לרבא דקאמר דר"י מודה דאתרוג יבש פסול קשיא זה נ"ל לדעת המקשה: תוספות ד"ה לא מצא אתרוג יש לדקדק מפאן כו' יש להתבונן איך ס"ד לדקדק דאם לא מצא פשר מברך בפסול מדנקט פריש או רמון בשלמא אם היה אומר התנא לא יברך אפריש ורמון הי"ל לדייק הא אתרוג פסול יברך עליו אבל השתא דקתני לא יביא פריש המשמעות הוא שלא יביאנו לזכרון הא אתרוג פסול יביאנו לזכרון ולא יברך עליו ואין לומר דזהו פי' ויש לדחות דזה לא יקרא דחיה אלא אעיקרא דדינא הדקדוק אינו דקדוק ונתני' הוא פשוט ולא יקרא דחיה פאלו היא דחיה בעלמא ולכן יר' דנדאי המדקדקים סוכרים דמ"ש התנא לא יביא פריש או רמון היינו לומר אפילו לזכרון בעלמא בלא ברכה לא יביא והדייק לכאורה יוצא הא אתרוג פסול יביא לזכרון בלא ברכה אמנם המדקדקים אומרים אם איתא דאינו מברך על הפסול הי"ל לא מצא אתרוג פשר יביא פסול לזכרון בעלמא בלא ברכה ונהה שמעינן תרתי חדא דאינו מברך אפסול ואידך דפריש לא יביא אפילו לזכרון ומדנקט דינא דלא יביא פריש לזכרון שמעינן דאם לא מצא פשר יברך אפסול זהו דעת המדקדקים וכתבו התוספות ויש לדחות דקדוק זה והוא דלא מיבעיא דאין לברך אפסול אלא אפילו לא יביא אתרוג פסול לזכרון ונקט התנא לא יביא פריש לרבותא דלא מיבעיא דלא יביא אתרוג פסול לזכרון אלא אפילו פריש ורמון שהוא הדר ושלם לא יביא לזכרון זה פירש התוספות לדעתי וכן מוכח מדברי הרא"ש עיין עליו ובספ' רצוף אהבה הביא דבור זה ופירש ויש לדחות שכתבו התוס' דכוננתם ויש לדחות דאינו מברך אפסול אבל לעולם יביאנו לזכרון לפי שטת הראב"ד ז"ל שכתב הרא"ש בשמו יע"ש ומי שיראה דבריו יראה לכאורה דהם נכונים וקשה על ר"י והרא"ש איך לא פירוש הויש לדחות כמו שפירש הרב הנז' אמנם פשיעמוד המעיין לתת סברא למדקדקים איך היו רוצים לדקדק דינם מדנקט פריש ורמון משמע דאם לא מצא פשר יברך אפסול דעכ"ל דהדקדוק שלקדם הוא מדלא נקט התנא ואם לא מצא אתרוג פשר יביא פסול לזכרון כדפרישית לפי זה עכ"ל דפירש או יש

לדחות כדפירוש ר"י והרא"ש דנקט פריש ורמון לרבנותא דאפילו דהוא שלם והדר לא
יביאנו לזפרון וכ"ש אחרוג פסול דלא יביאנו וזה נכון וישאר גם מ"ש הרב הנז' סוף
דבריו ד"ה ואין לדקדק לפירוש וכו' עד סוף הענין דברים בלתי מוכנים לע"ד ודוק ע"ב
א"ר יהודה מעשה בבני כרפין כו' איפא למידק מאי ראיה מיייתי ר"י דיבש פשר ביי"ט
א' אימא דהיו מורישיין אותם לצורך י"ט שני לדעת הפוסקים דיבש פשר בשני ואפי'
לדעת הפוסקים דיבש פסול גם בשני מאי ראיה מיייתי אימא דהיו מורישיין אותם כדי
שיקחו אותם לזפרון בעלמא אם לא ימצאו לחים כדי שלא תשתכח מהם תורת לולב
וניראה לי דר"י לא הביא ראיה מהירושלמי אלא ר"י ה"ק מעשה בבני כרפין שהיו
מורישיין לולביהן לבניהם והם נוטלין ומברכין עליהם וא"ל שעת הדחק הנה דיש לברך
איבש דהכתוב מסר פיסול זה לחכמים לומר דשלא בשעת הדחק יבש פסול ובשעת
הדחק פשר כמ"ש הרא"ש בפסקיו וראיתי בהר"ן דף שמ"ה ריש ע"ב דכתב בשם
הרמב"ן מעין מ"ש וגמגם הר"ן על דבריו משום דס"ל דלדעת רבנן בשעת הדחק נוטל
היבש בלא ברכה אמנם לפי מאי דפרישית דבשעת הדחק נוטל היבש בברכה לדעת רבנן
נתיישבו דברי הרמב"ן ז"ל ודוק: פתוב בהגהות אשרי וז"ל פתב א"ז אם אינו יכול
למצוא לולב או אחרוג פשר כו' פדאי הוא ר"י כו' יע"ש ובספר יבין שמועה דף קכ"ד
סי' תקל"ה הביא לשון זה והקשה דמאי קאמר פיון דלא אתמר בהדיא והלכה פרבנן
והלא אי הו"א התלמוד והלכה פרבנן הנה פרכינן פשיטא דהלכה פרבנן כי ההיא דפ'
החולץ דף מ"ז ע"א יע"ש ולע"ד ל"ק דדברי הא"ז הם נכונים דגרסי' פ"ק דנדה דף ט'
ע"ב במחלוקת ר"א ורבנן דעשה רבי כר"א ואמר פדאי הוא ר"א לסמוך עליו בשעת
הדחק אע"ג דרבים פליגי עליה פיון דלא אפסיקא הלכתא בהדיא הלכה פרבנן יע"ש
וכ"ת מאי פריה בהחולץ פשיטא יחיד ורבים הלכה פרבים לימא דאצטריוה למפסק כדי
שלא יעשו בשעת הדחק כר"י י"ל דאה"נ אלא משום דלפעמים פוסק הלכה פחכמים
משום דלא תאמר הלכה פניחיד היכא דמסתבר טעמיה לכן שאל התלמוד פשיטא כדי
לידע למאי הלכתא פסק פחכמים אם הוא כדי שלא נסמוך בשעת הדחק על דברי היחיד
או שלא תאמר הלכה פניחיד משום דמסתבר טעמיה פנ"ל גם אשכחן פ"ק דברכות רשב"י
אומר פעמים שאדם קורא ק"ש ב"פ בלילה כו' ואמרו שם שהוא זוגא דאשתכור בהלולא
כו' אמרו פדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק וכן פסקו הפוס' כמ"ש בא"ח סי'
כ"ח יע"ש ועוד יראה דטעם הא"ז דהקא לאו מלתא דפשיטא דלית הלכה כר"י דלא בעי
הדר ודריש הדר לדר באילנו דר"י אינו יחיד בסברא זו דהרי איכא בן עזאי ורבי ור'
אבהו דקימי בשיטת ר"י פדלקמן דף ל"ה ע"א יע"ש.

וכיון שפן צריך הנה התלמוד לפסוק כת"ק פיון דלא אתמר פדאי הוא ר"י לסמוך עליו
פנ"ל עוד הקשה הרב ז"ל על דברי א"ז ותו תימה דמדכתב פיון דלא אתמר בהדיא הלכה
פרבנן משמע דאי אתמר הלכה פרבנן לא הנה שרי לולב יבש בשעת הדחק כס' הראב"ד
שהביא הרא"ש כו' וא"כ קשה זה שכתב בסוף דבריו ה"ה לשאר פסולים פשרים בשעת
הדחק אליבא דמאן פתב זה אי אליבא דרבנן לא אפשר פיון דמפרש כפירוש הראב"ד
ואי לר"י לא אפשר דהיכי מיייתי ראיה וכיון שהתנו יבש שאני יבש משום דר"י לא
דריש הדר מלשון הידור אלא לשון הדר באילנו אבל מאן לימא לן דשאר פסולי' לר"י
כגון אחרוג פחות מפשיעור ואחרוג הבוסר דכשרים דאימא יבש שאני ומתוך קושלי' זו

פִּירֵשׁ הָרַב דְּבָרֵי א"ז בְּדִרְבָּה א' וְאָמַר עָלָיו שֶׁהוּא חֲרִיף וְלַע"ד נִרְאָה דָּאִין דְּבָרֵי הָרַב מְחַנּוּרִים בְּפִירו' הַהוּא וְלֹא יוּכַל הָרֵא"ש שֶׁאֵתוֹ דְּהוּא מִשָּׂא גְדוּל וְלֹא יוּכַל אָדָם לְסַבְּלוֹ יַע"ש וְלַע"ד לְפִירֵשׁ דְּבָרֵי הָרֵא"ש בְּפִשְׁטוּת דְּלַעוּלָם הָרֵא"ש מְפִירֵשׁ כַּפִּי הָרֵאָב"ד דְּחֻכְמִים אִין מְכַשְׁרִים לְוֵלְב יָבֵשׁ לְבַרְבָּה עָלָיו בְּשַׁעַת הַדְּחָק מְכַל מְקוּם סְבִירֵי לִיה לֹא"ז פִּינּוּ דְלֹא אִתְּמַר בְּהַדְּיָא הִלְכָה פְּחֻכְמִים בְּשַׁעַת הַדְּחָק סוּמְכִים עַל דְּבָרֵי ר"י הִיחִיד כְּמוֹ שֶׁהֲבֵאתִי רָאָה מַהֲהִיא דְנִדְהָ וְכִינּוּ דִּינְצָא לּוֹ לֹא"ז דִּיבֵשׁ כְּשֶׁר בְּשַׁעַת הַדְּחָק פְּסֻבְרַת ר"י דְלֹא בְּעֵי הָדָר א"כ שְׂאָר פְּסוּלִין נְמִי פְּגוּן אֲתֵרוּג שְׁנִיקָב אוֹ שְׁיֵשׁ בּוֹ פִּסּוּל אַחַר פְּגוּן חֲזוּזִית דְּפִיִּסּוּלִיָּהּ דְּהֵנִי מִשׁוּם דְלֹא הֵנִי הָדָר יֵשׁ לְהַכְשִׁירָם בְּשַׁעַת הַדְּחָק דְּוִמְיָא דִּיבֵשׁ וְלַעוּלָם דְּשְׂאָר פְּסוּל פְּגוּן פְּחוּת מְכַשְׁיַעוּר וְאֲתֵרוּג הַבּוֹסֵר דְּפִיִּסּוּלִיָּהּ לֹא הֵנִי מִשׁוּם הָדָר בַּכַּה"ג לֹא הַכְשִׁיר א"ז דָּאִין לּוֹ שׁוּם תְּנָא עַל מִי שְׁיִסְמְנֵה לְהַכְשִׁיר שְׂאָר פְּסוּלִים בְּשַׁעַת הַדְּחָק וְנָה בְּרוּר לַע"ד וְדוּק: גְּמָרָא אָמַר מֶר כְּשֶׁם שְׂאִין פּוֹתְחִין מֵהֶם כּו' דַּע דְּהַפּוֹסְקִים נִחְלְקוּ אִם לְקַח ב' לְוֵלְבִים אִם יֵשׁ בּוֹ מִשׁוּם בַּל תּוֹסִיף וְדַעַת הָרַמְבַּ"ם פ"ז דְּלוּלָב וּה"ה וְהַרְשָׁב"א ס' תְּקַל"ד ס"ל דִּיֵּשׁ בּוֹ מִשׁוּם בַּל תּוֹסִיף וְהַרְשָׁב"ד ס"ל דָּאִין בּוֹ מִשׁוּם ב"ת וְהַשְׁתָּא ק"ל מֵאִי פְּרִיף פְּשִׁטָּא לִימָא דְּאֲשִׁמוּעִי דְּאָפִי מְמִינּוּ אִין מוֹסִיפִין עָלֵיהֶם יֵשׁ לִוְמַר דְּהַפּוֹס' דַּס"ל דְּבִשְׁנֵי לְוֵלְבִין יֵשׁ מִשׁוּם ב"ת ס"ל דְּהֵנִי מְלַתָּא דְּפִשְׁטָא דְּאָפִילוֹ בְּמִינוֹ יֵשׁ בּוֹ מִשׁוּם ב"ת וְלַדַּעַת ה"ה שְׁם ס"ל דְּבְמִינוֹ יֵשׁ בּוֹ מִשׁוּם ב"ת וּבְמִין אַחַר לְדִידֵן דְּקִי"ל אִין צְרִיף אָגַד לֹא עֵבֵר מִשׁוּם ב"ת אֲלֵא דָּאִין מוֹסִיפִין עָלֵיהֶם לְכַתְּחִלָּה וּמ"ש בְּסוּגִיָּא דִּידֵן כְּפֹּה אִין מוֹסִיפִין עָלֵיהֶם הוּא מִין אַחַר וְהוּא לְכַתְּחִלָּה כ"כ שְׁם ה"ה וּק' לַע"ד דְּהַתְּנָא הַשְּׁנָה הַתּוֹסֶפֶת לְפַחַת דְּקָאֵמַר כְּשֶׁם שְׂאִין פּוֹתְחִין וְכו' וּבְפַחַת וְדָאִי דָּאִינוּ יוֹצֵא י"ח א"כ דְּכּוֹנְתָהּ נְמִי בְּתוֹסֶפֶת וְהִיכִי כְּתַב הַמַּגִּיד דַּמ"ש אִין מוֹסִיפִין הוּא לְכַתְּחִלָּה וְתוֹ אֲמַאי דְּחָק לְפִירֵשׁ הַסּוּגִיָּא בְּמוֹסִיף בְּמִינוֹ דְּקָא עֵבֵר מִשׁוּם ב"ת דָּאִם לְקַח ב' לְוֵלְבִים עֵבֵר מִשׁוּם ב"ת וְלֹא יֵצֵא י"ח וְצ"ע וְהַטָּא"ח ס' תְּרַנ"א ס"ל דְּבְמִין אַחַר יֵשׁ בּוֹ מִשׁוּם ב"ת וּבְלוֹקַח ב' לְוֵלְבִים אִין בּוֹ מִשׁוּם ב"ת וְאִנִּי מְסַתְּפֵק בְּדַעַת הַטוּר אִם הוֹסִיף מִין אַחַר אִם יֵצֵא י"ח דְּאֲפִשֵׁר דַּס"ל דְּנָהִי דְּעֵבֵר מִשׁוּם ב"ת מ"מ יֵצֵא י"ח לְדִידֵן דְּקִי"ל צְרִיף אָגַד הֵאִי לְחַוְדִּיהָ קָאִי וְהֵאִי לְחַוְדִּיהָ קָאִי וְכֵן נִרְאָה דְּזוֹ הִיא סְבֻרְתוֹ מְדִלָּא הַזְּכִיר בְּהַדְּיָא דְלֹא יֵצֵא י"ח וְכֵן מְתַבָּאֵר מְדִבְרֵי הַתּוֹס' שְׁבַפְּסוּגִיָּא זוֹ אָבַל דַּעַת הָרַמְבַּ"ם וְה"ה דְּבְמִידֵי דְּעֵבֵר מִשׁוּם ב"ת אִינוּ יוֹצֵא י"ח לְוֵלְב וּפְשִׁט הַבְּרִיָּתָא דְּקִתְּנֵי כְּשֶׁם שְׂאִין פּוֹתְחִין וְכו' מְשַׁמַּע דְּדִין הַתּוֹסֶפֶת כְּדִין הַפְּחַת לַעֲנִין דָּאִינוּ יוֹצֵא י"ח וְהַדְּבָר צ"ע לַעֲנִין דִּינָא אִם נֶאֱמַר דִּינְצָא י"ח אוֹ לֹא וְהַרְשָׁב"א ס' תְּקַל"א כְּתַב דַּאֲע"ג דְּעֵבֵר מִשׁוּם ב"ת יוֹצֵא י"ח לְוֵלְב וְכְתַב בְּסוּף דְּבָרֵי וּלְפִיכָה אִנִּי אוֹ שְׁהַרְמַב"ם פִּינּוּ יָפָה בַּמ"ש שְׁיֵשׁ בְּלוּלָב וְאֲתֵרוּג מִשׁוּם ב"ת עַכ"ל וּק"ל אֲמַאי לֹא הַשִּׁיג עַל הָרַמְבַּ"ם בַּמ"ש וְאִם הוֹסִיף אוֹ גָּרַע פְּסַל וְהִ"ל לְהַשִּׁיגוֹ בְּמָה שְׁפָסַל אִם הוֹסִיף בְּלוּלָב וְאֲפִשֵׁר הֵיזָה לִוְמַר דְּהַרְשָׁב"א רָאָה חֲזוּרַת הָרַמְבַּ"ם שְׁפַתְבָּ מֶרְן בַּכ"מ בְּשֶׁם בְּנוֹ דְּהַרְמַב"ם תְּקַן סְפָרוֹ וְאִם הוֹסִיף אוֹ גָּרַע לֹא פְּסַל כְּלוֹ דְּהַרְמַב"ם ס"ל דְּנָהִי דָּאִם הוֹסִיף בְּלוּלָב עֵבֵר מִשׁוּם ב"ת פִּינּוּ דָּאִינוּ לְנוֹי מ"מ לֹא פְּסַל וְיוֹצֵא י"ח וְנָה עוֹלָה כַּס' הָרְשָׁב"א וּמ"ש בַּכַּה"ג ס"ס תְּרַנ"א בְּהַגְהוֹת ב"י דְּהַרְשָׁב"א לֹא רָאָה חֲזוּרַת הָרַמְבַּ"ם הֵינִינוּ הַחֲזוּרָה שְׁהַזְּכִיר הָרֵא"ש דְּהִיא בְּאִוְפֵן אַחַר יַעו"ש וּמ"מ חֲזוּרָה זוֹ דְּהַעִיד עָלֵיהָ בְּנוֹ שֶׁל הָרַמְבַּ"ם אִנִּי מְבִין אוֹתָהּ דְּנָהִי

דאם הוסיף לא פסל ויוצא י"ח משום דהאי לחודיה מ"מ אם גרע מד' מינין אמאי לא פסל וצ"ע.

וכתב ה"ה ז"ל בסוף דבריו דהרמב"ם פתב בפתשו שפינון שלא מצינו היתר תוספת אלא בהדס וכו' וכתב שם מרן ואיני יודע היכן הונזכר בגמ' היתר תוספת הדס עכ"ל ולע"ד יר' דהיתר תוספת הדס למדו הרמב"ם ממ"ש לקמן דף ל"ד ע"ב אמר שמואל להנהו דמזבנו אסא אתי וזבינו ואם לא דרישנא לכן כר' טרפון כלו' דמכשיר ג' קטומים ופרכינן ולדרוש להו כר"ע כלו' דלא בעי אלא הדס א' ומדפרכינן הכי אלמא כר"ע ס"ל דבחד סגי ואפ"ה מהדר שמואל אתלתא הדסים אלמא דבהדס יכול להוסיף משום דהוי לנאותו וכ"כ הר"ן ז"ל דף שמ"ח ע"ב ועיין בל"מ שישיש לגמגם על דבריו טובא וק"ל ודוק: תוס' וא"ת א"כ לא יחשב תוספת האי מינא אחרניא דמיייתי כו' התוס' בפרק הנחנקין דף פ"ח תי' דמאי דמסיק הכא דיש ב"ת פשמוסיף מין אחר היינו מדרבנן עוד תירצו שם בשם ר"ח דל"ג הואיל ואר"י וכו' וצ"ל דר"ח לא בא לתרץ אלא קו' קמייתי דק"ל לישנא דהואיל אבל בקו' הב' דהכא מסיק דיש ב"ת בין לר"י ובין לרבנן ולעיל ובהנחנקין משמע דכינן דהאי קאי לחודיה לא יש ב"ת לא תירץ ר"ח מידי דצריף לתרץ כמו שיתירצו שם התוס' דהוי מדרבנן או כמו שיתירצו הכא דהיא דהנחנקין היינו לענן דאינו גורע אבל לעולם יש ב"ת ומ"ש בגמ' מהו דתימא האי לחודיה וכו' ה"ק מהו דתימא פינון דהאמת הוא דהאי לחודיה קאי ויהי לחודיה ליכא ב"ת קמ"ל דאפ"ה איכא ב"ת פינון דנקיט ליה למינא אחרניא דרף גדילתו ואגדו של לולב לא חשיב ב"ת לרבנן פינון דא"צ אגד ואינו דרף גדילתו ודוק: גמ' ת"ש ארתרוג הישן וכו' וק' איף נולדה לו קו' זו עתה נהלא בלאו הכי קשיא מתני' אברייתא ולכאורה י"ל דהמקשה שהביא תחלה ת"ש ארתרוג הישן וכו' להקשות לרבא הנה חושש שמה יאמרו לו שהיא ברייתא משבשתא ולכך לא אמר מיתבי אלא ת"ש לדעת מה יתרצו בני הישיבה וכשראה המקשה דהספימו דברייתא זו היא בת סמכה ועשו ממה תיובתא לרבא אז הקשה מברייתא למתני'.

א"נ דהמקשה הנה סבור דר"י דריש הדר שיהנה מהודר ונאה מעין ברייתו פחלמון ביצה למעוטי ירוק פכרתי דאינו נאה ור"מ דריש הדר שיהנה מהודר ונאה לענן לחות לאסון יבש אבל ירוק פכרתי הדר הוא ור"י סבר פינון דמין הארתרוג הוא פחלמון ביצה אע"ג דהוא ישן הדר הוא ולפ"ז גם ר"י דריש הדר לענן מהודר ונאה ול"ק מתני' אברייתא אבל פינון שראה המקשה דהספימו בני הישיבה דמפח ברייתא זו איתותב רבא דאמר דר"י מודה דגבי ארתרוג בעי הדר ונאה אלמא ס"ל לבני הישיבה מפח ברייתא זו דר"י לא בעי גבי ארתרוג הדר ונאה לשום ענין א"כ השתא ק"ל מתני' אברייתא ודוק: ת"ש ארתרוג קטן וכו' ק"מ מאי פריף ודקארי לה מאי קארי לה לא ידע שיתרצו לו משום דלא גמר פירא כמו שיתרצו לעיל גבי ארתרוג ירוק י"ל דהנה סבור המקשה דבשלמא גבי ארתרוג דגיוון שלו הוא פכרתי הוא משום דלא גמר פירא משום דכשנגמר פרו גיוון הארתרוג הוא פעין חלמון ביצה אבל לענן שעורא דאגוז וכביצה לא ס"ד למימר משום דלא גמר פירא פינון דגיוון הארתרוג הוא פעין חלמון ביצה ונתרצן דחק לתרץ דאף על גב דגיוון הארתרוג הוא כמו חלמון ביצה מ"מ פינון דהוא קטן הפמות מפביצה פסול משום דלא נגמר פיריו ודוק: תוס' ד"ה הירוק פכרתי הנה התוס' הוכיחו דיש ג' פי' בירוק

פְּכַרְתִּי אוֹ הוּא וִירַד"י בִּלְע"ז פְּעִין עֲשׂוּבִים וְכֵן מִשְׁמַע הֶכָּא מִדְּקֶאֱמַר דְּטַעְמָא הוּא מִשׁוּם
דְּלֵא גְמַר פְּרִיּוֹ וְכַשְׁלֵא גְמַר פְּרִיּוֹ אֲנֹ רֹאֲיִן דְּגוּוֹן הָאֲתְרוּג הוּא וִירַד"י פְּעִין עֲשׂוּבִים וְעוּד
הוֹכִיחוּ דְּהוּא גּוּוֹן אֲזוּ"ל בִּלְע"ז פְּעִין תְּכַלֵּת וְיָם וְרַקִּיעַ וְעוּד הוֹכִיחוּ דְּהוּא גּוּוֹן אֲמֵרִילִי"ו
פְּחֶלְמוֹן בִּיצָה וְשַׁעֲוָה מֵהֵיכָּא דַּפ' א"ט דַּס"ד הַתּוֹס' דְּכָל מִין גּוּוֹן יְרוּק הוּא פְּסוּל וּלְפ"ז
אִפִּי פְּחֶלְמוֹן בִּיצָה פְּסוּל וּלְבִסּוּף דְּחֹו זֶה וְאָמְרוּ וּמִיָּהוּ אֲתְרוּג עֵיקְרוּ דוּמָה לְשַׁעֲוָה פְּלוּמַר
דְּעֵיקְר הָאֲתְרוּגִים הִיפִים פְּשִׁנְגָמַר פְּרִים גּוּוֹן שְׁלֵהֶם הוּא פְּחֶלְמוֹן בִּיצָה וְשַׁעֲוָה אֲמָנָם ק"ל
אִיךָ ס"ד הַתּוֹס' דְּאֲתְרוּג דְּגוּוֹן שְׁלוֹ פְּחֶלְמוֹן בִּיצָה וְשַׁעֲוָה הוּא פְּסוּל מֵהֵיכָּא דַּפ' א"ט
וּמֵהֵיכָּא דַּפ' ב' דְּנִדְדָה דְּהִנֵּה בְּשֵׁם יְרוּק סֵתָם יֵשׁ בְּמִשְׁמַע גּוּוֹן אֲמֵרִילִי"ו דְּהוּא פְּחֶלְמוֹן
בִּיצָה וְשַׁעֲוָה אֲבָל בִּירוּק פְּכַרְתִּי אִין לְהַסְתַּפֵּק דְּהוּא פְּשַׁעֲוָה דְּגוּוֹן הַפְּכַרְתִּי הוּא פְּעִין הָעֲשׂוּב
אוֹ פְּעִין רַקִּיעַ וּא"כ מֵאִי רֵאָיָה מִיִּיתוּ מֵהֵיכָּא דַּפ' א"ט וּבְנִדְדָה דְּהוּא גּוּוֹן שַׁעֲוָה שְׁאֵנִי הֵתָם
דְּאָמְרוּ יְרוּק סֵתָמָא אֲבָל הִכִּי גַבִּי אֲתְרוּג הָרִי אָמְרוּ יְרוּק פְּכַרְתִּי וְעֵינֵינוּ הָרֹאֲאוֹת דְּגוּוֹן
פְּכַרְתִּי אִינוּ הוּא פְּשַׁעֲוָה וְשַׁמָּא הַתּוֹס' נִסְתַּפְקוּ דַּמ"ש הֶכָּא יְרוּק פְּכַרְתִּי נִקַּט חַד מִין יְרוּק
וְה"ה פֶּל מִין יְרוּק סֵתָמָא דְּהִינֵנוּ פְּשַׁעֲוָה פְּסוּל וְכֵן מוֹכַח מִדְּבַרִּי הַתּוֹ פ' א"ט: תּוֹס' ד"ה
שִׁיעוּר אֲתְרוּג קִטָּן אִין זֹו פְּלוּגְתָּא דְּאֲתְרוּג הַבּוֹסֵר דְּפִלְגִי בֵּה ר"ע וְרַבֵּנּוּ לִקְמ' דַּף ל"א
ע"א וּס"ד דְּתוֹס' לו' דַּר"י דְּאָמַר כְּבִיצָה מִשׁוּם דַּס"ל כַּר"ע דְּפוֹסֵל אֲתְרוּג הַבּוֹסֵר וּר"ע
ס"ל כְּרַבֵּנּוּ וּק"ל אִיךָ ס"ד דְּתוֹס' לוֹמַר כֵּן נִהְלֵא טַעְמָא דַּר"ע מִסְקִינֵן לִקְמ' דְּהוּא מִשׁוּם
הֶדֶר וּר"י לֹא בְּעֵי הֶדֶר וְאֲפֹשֶׁר דְּלָזָה כְּוֹנֵנוּ הַתּוֹס' וְאָמְרוּ וְהֵאִי דְּהֶכָּא אִפִּי לֹא בְּעֵי הֶדֶר
פְּסוּל לָהּ מִשׁוּם דְּלֵא גְמַר פִּירָא אֲמָנָם מ"ש הַתּוֹס' דְּהֵא אִפִּי גְדוּל כְּאֶגּוֹז וּכְבִיצָה פְּסוּל
ר"ע מִשׁוּם דְּלֵאוּ בַר זְרִיעָה לְטַעַם הָא' וּלְטַעַם ב' מִשׁוּם דְּבְעֵי הֶדֶר הֵם דְּבָרִים תְּמוּהִים
דְּהַמְעִינֵן לִקְמֵן דַּף ל"ו יִרְאֵה דְּטַעְמָא דְּלֵאוּ בַר זְרִיעָא נֶאֱמַר לַר"ש דְּפוֹטֵר אֲתְרוּגִים קִטָּנִים
מֵהַמְעִשֵׁר אֲבָל טַעְמוֹ דַּר"ע דְּפוֹסֵל אֲתְרוּג הַבּוֹסֵר מִשׁוּם דְּבְעֵי הֶדֶר וּבַס' מֵאִיר עֵינֵי חֲכָמִים
נִתְקַשְׁהָ בְּזָה וְלֹא תַרְצֵן פְּלוּם וְאֲפֹשֶׁר לְדַחֵק וְלוֹ דְּכּוֹנֶנֶת הַתּוֹס' דְּלַרְבָּא דְּאָמַר לִקְמ' ר"ע
וּר"ש אָמְרוּ דְּבַר א' טַעְמָא הוּא מִשׁוּם דְּלֵאוּ בַר זְרִיעָא וּלְפִיכָּךְ אֲתְרוּג הַבּוֹסֵר פְּסוּל לַר"ע
וּמֵן הַמְעִשְׁרוֹת פְּטוּר לַר"ש וְזֶהוּ טַעַם רֵאשׁוֹן שְׁאָמְרוּ הַתּוֹס' וְלִסְבָּרַת אַבְיִי דְּנַחֲזִי לִיה
טַעְמָא דַּר"ע מִשׁוּם דְּלֵא הוּא הֶדֶר וְדַע דְּבַשָּׁה"ג דַּף שִׁמ"ט ע"ב פְּתַב לְשׁוֹן רִיא"ז אֲתְרוּג
הַבּוֹסֵר כְּשֵׁר וְהוּא אֲתְרוּג קִטָּן כְּאֶגּוֹז פְּחוֹת מְכַאֲגוֹז פְּסוּל וּר"י וּמַז"ה פּוֹסְלִים אֲתְרוּג קִטָּן
פְּחוֹת מְכַבִּיצָה וְאִין שִׁטַּת הַתְּלִמוּד כְּדְּבָרֵיהֶם כַּב"ה עכ"ל וְהַדְּבַר בְּרוּר דְּרִיא"ז מְפָרֵשׁ
הַפְּלוּגְתָּא דַּר"מ וּר"י בְּשַׁעוּר הָאֲתְרוּג הוּא הַמְחַלְקֵת שְׁבִין ר"ע לְרַבֵּנּוּ בְּאֲתְרוּג הַבּוֹסֵר
וְהֵנִי תַנְיָא כְּהֵנִי תַנְיָא וְלִכְאוּ אִיךָ פ' כַּר"מ לְגַבִּי ר"י י"ל פִּינוֹן דְּבַבְרִינִי קְתַנִּי לְפְלוּגְתָּא זֹו
בְּשֵׁם ר"ע וְרַבֵּנּוּ פְּסַק כְּרַבֵּנּוּ אִיךָ ק' פִּינוֹן דְּתַנָּא דְּמַתְנִי קְתַנִּי פְּלוּגְתָּא דַּר"מ וּר"י וּלְפִי
הַפְּלֵל הֶלְכָה כַּר"י הוּא לְמַפְסַק כַּר"י דְּאֵתִי כַּר"ע דְּבַרִּינִי דְּטַפִּי עֲדִיף הַפְּסַק הִינְצָא
מֵהַמְשַׁנָּה מַפְסַק הִינְצָא מֵהַבְּרִינִי וְעוּד דְּהוּא לְהַחְמִיר בְּשֵׁל תוֹרָה דְּבְעֵי כְּבִיצָה וְתוּ אִיךָ
אֲפֹשֶׁר לוֹ דְּפְלוּגְתָּא דַּר"מ וּר"י הוּא מְחַלְקֵת ר"ע וְרַבֵּנּוּ דַּא"כ נִמְצָא דַּר"ע וּר"י אָמְרוּ
דְּבַר א' וְזֶה א"א דְּטַעְמֵיהֶם חֲלוּקִי דַּר"ע הוּא טַעְמוֹ מִשׁוּם דְּבְעֵי הֶדֶר וּר"י לֹא בְּעֵי הֶדֶר
וְצ"ע וְלִשְׁטַת הַרְמַב"ם וְהַטּוּר דְּפוֹס' פְּחֶלְמוֹן דְּאֲתְרוּג הַבּוֹסֵר כְּשֵׁר ק"ל אִיךָ אֲפֹשֶׁר לוֹ
כֵּן הֵלֵא קי"ל כַּמ"ד דְּאֲתְרוּג יְבֵשׁ פְּסוּל דְּצָרִיךְ שְׁיִהְיֶה מְהוּדָר וְנֶאֱהָ וְאֲתְרוּג הַבּוֹסֵר לֵאוּ
הֶדֶר הוּא י"ל דַּס"ל דְּפְלוּגְתָּא דַּר"ע וְרַבֵּנּוּ גַבִּי אֲתְרוּג הַבּוֹסֵר הִכִּי הוּא דַּר"ע פּוֹסֵל מִשׁוּם
דְּאִינוּ הֶדֶר וְחֲכָמִים ס"ל דְּאֲתְרוּג הַבּוֹסֵר הֶדֶר הוּא דְּהַדְּר דְּקָרָא לְמַעוּטֵי יְבֵשׁ וּבְשֵׁל חֲזוּזִית

ודוק פתבו עוד התוס' ולא כמ"ש בקו' לקמ' וכו' טעמו דרש"י משום דמצא דאמרו בריש פיצד מברכין דף ל"ו ובפ' מקום שנהגו דף ג"ן הוא בנסר הוא גירוע הוא פול הלכן ודוחי' התוס' פרש"י משום דהתם בנסר של ענבים מירי דבגמר בשולם נמי קטנים הם אבל בנסר דאתרוג פנין דבגמר בשולו הוא גדול הרבה שעור בנסר שלו יהיה יותר מפול הלכן וכשהאתרוג הוא פול הלכן לא יקרא בשם בנסר אלא סמדר כמו ענבים דכשהם פחות מפול הלכן אינם נקראים בנסר אלא סמדר והכל לפי גודלו של פרי ליקרא סמדר או בנסר ועיין בתמת ישרים סי' ח' אף תימה אמאי לא פי' התוס' הפלוגתא דירוק ככרתי דר"מ מכשיר ור"י פוסל הוא ניהו פלוגתא דר"ע ורבנן באתרוג הבנסר והטור ס"ס תרע"ח פתב הירוק שדומה לעשבים פסול ואתרוג הבנסר שלא נגמר פריו פשר משמע ודאי דס"ל דהם ב' מצאיות דאתרוג הבנסר לאו היינו אתרוג ירוק פעשבים דירוק פעשבים הוא פסול אבל אתרוג הבנסר הוא פשר ומשמע לפ"ז דאתרוג הבנסר אינו ירוק פעשבים אלא מראיתו כשענה והזהב.

וק' דאם זו היא מראיתו א"כ לא הוי אתרוג בנסר דטבע האתרוג כף הוא כשלא נגמר פריו הוא ירוק ככרתי וכשנגמר פריו דומה לשענה והזהב ואין זה אתרוג הבנסר י"ל דאתרוג הבנסר הוא ירוק ככרתי אלא כשמשקים אותו בתלוש חוזר למראה אתרוג ובזה פליגי ר"ע ורבנן ואתרוג הירוק ככרתי שאינו חוזר כשמשקים אותו למראה אתרוג בזה פליגי ר"מ ור"י והנצרכו לפרש פן דהם תני מחלוקות משום דאם פלוגתא דר"מ ור"י בירוק ככרתי הוא ניהו פלוגתא דרבנן ור"ע באתרוג הבנסר ק' הלכתא אהלכת' דקי"ל כר"י לגבי ר"מ וקי"ל כחכמים לגבי ר"ע והשתא שהם שני פלוגתות ושני מצאיות א"ש דקי"ל כר"י לגבי ר"מ וקי"ל כחכמים לגבי ר"ע ודוק: פתבו התוס' עוד יתכן וכו' דבריהם סתומים מה טעם אתרוג בנסר חשיב פירא טפי.

ונראה דהכי קאמר אתרוג הבנסר הוא שהוא עתיד ליגדל הרבה ועתה אע"ג דהוא בנסר דלא גדל אלא שליש בישולו מ"מ בשליש גידולו הוא כפיצה ויותר ולפי' מכשירים חכמים אתרוג הבנסר אבל אתרוג שהוא פחות מכפיצה מודים חכמים דהוא פסול דלא חשיב פירא פנין דפחות מכפיצה באופן דאתרוג הבנסר שהוא פחות מכפיצה וכ"ש הקטן ביותר כפול הלכן פסול לדברי התוס' פנ"ל לדעת התוס'.

אמנם מרן הב"י ס"ס תרע"ח לתרץ מה שהקשא הרא"ם על סמ"ג פתב וז"ל ול"נ דאפשר דסמ"ג סובר כמ"ש התוס' דיתכן דאפילו רבנן דמכשירי התם וכו' עכ"ל ומ"ש מרן בכוננת התוס' הוא דוחק בעיני דזו היא ס' הפוכה ממ"ש התוס' בתחלת דבריהם דבתחלת פתבו דכשאין סופו לגדל הוא יותר ס' להכשיר מאתרוג הבנסר שסופו לגדל יותר ועתה סוף דבריהם או דאתרוג הבנסר אפי' כפול הלכן שסופו לגדל יותר הוא יותר ס' להכשיר מאתרוג פסול מטעם דאין סופו לגדל.

ומה שיש לעיין על דברי מוהריק"ו שןרש ס"ב עיין בים שלמה קמא סי' כ"ד גם עיין בס' ת"י סי' ז' ח' ודברי מהר"י נ' בולאט שם הם תמוהים ודוק פסקא, ושל אשרה פסול וכו' פירש"י לולב של עכומ"ז כו' הנה מה שפרש"י לולב של עכומ"ז וכו' היינו תשמשי עכומ"ז דאמרי' פ' ר"י אבד תאבדון בכלים שנשתמשו בהם לעכומ"ז ואין אסורין עד שיעבדו בהם כ"כ הרמב"ם פ"ז ומ"ש עוד רש"י א"נ שעבודתה בלולב כו'.

נראה מדקדוק לשון רש"י דכיוון למה ששנינו פ"ד מיתות דף ס' העובד עכומ"ז אָחַד
העובד וכו' ומפ' רש"י בגמרא דאָחַד העובד פְּדָרְפָּה וְאָחַד המזבח שלא פְּדָרְפָּה דְּכָל
עבודות העושים לגבוה פגון שוחט וזורק ומקטר אפילו שלא פְּדָרְפָּה וכ"כ הרמב"ם פ"ג
דעכומ"ז ולזה פגון רש"י במ"ש א"נ שעבודתה בלולב להעבירו לפניה דדוקא משום
דדרה עבודתה הוא בכף אַז נָאָסַר הלולב משום תקרובת עכומ"ז אָמְנָם מ"ש רש"י או
נזרקה בו לא הצריף שיהיה עבודתה בכף משום דנריקה היא מפלל עבודת גבוה דהיגו
נריקת הדם ובעבודת גבוה חייב אפילו שלא פְּדָרְפָּה זו היא פנונת דקדוק רש"י שפכת
או נזרקה בו דמשמע אפי' שאין עבודה בנריקה שאם פנונת רש"י היתה פשדרה עבודתה
בנריקה הול"ל או לזרוק בו מדקאמר נזרקה משמע אפילו שאין עבודתה בנריקה אסור
הלולב וק"ל מהא דג'רסינן פ' ר"י דף ו' אר"י א"ר עכומ"ז שעובדין אותה במקל פלומר
בקשקוש שבר מקל בפניה חייב זרק מקל בפניה פטור א"ל אפיי לרבא כו' א"ל בעינא
נריקה משתפרת וליפא.

הרי בהדיא דנריקת מקל פטור דלא דמיא לנריקת דם דהיא נריקה משתפרת ונופל טיפין
טיפין וא"כ איך פכת רש"י דמ"ש רבא בלולב של עכומ"ז הוא שזנרק לעכומ"ז הלא
בכה"ג רבא גופיה אמר דלא מיחייב דלא הוי נריקה משתפרת ותו ק"ל דאפי' נפרש
דמ"ש רש"י או נזרקה היגו שעבודתה בנריקה איך נאָסַר הלולב הנה משום תקרובת
עכומ"ז שהעבירו לפניה או נזרקה בו הלא תקרובת עכומ"ז אינו נאָסַר משום תקרובת
אלא שהוא פעין תקרובת פנים כמ"ש שם בגמרא דף נ"א ע"א אר"נ א"ר בר אבוח א"ר
עכומ"ז שעובדין אותה במקל וכו' הרי דנרק מקל לפניה אע"ג דעבודתה בנריקה וחייב
משום עובד עכומ"ז המקל לא נאָסַר פגון דלא הוי נריקה המשתפרת ולא הויא פעין
תקרובת פנים דנריקת דם דמשתפרת טיפין וטיפין וא"כ איך פכת רש"י דמ"ש רבא לולב
של עכומ"ז לא יטול מיירי בתקרובת עכומ"ז שעבודתה בלולב להעבירו לפניה או נזרקה
בו הלא בכה"ג לא נאָסַר הלולב ורש"י פי' דמ"ש רבא ואם נטל פשר ואע"ג דאסורי
הנאה נינהו מצות לאו ליהנות ניתנו כו' הלא תקרובת עכומ"ז דהעברת לולב או נריקתו
אינו נאָסַר הלולב דאנן בעינן נריקה המשתפרת וכ"כ הרמב"ם פ"ג דין ד' וטי"ד סי'
קל"ט.

ואפשר לתרץ דנריקת לולב חשיב נריקה משתפרת שע"י הנריקה נפרדים עלי הלולב
אָמְנָם אפתי ק' מחלוקה האחרת שפכת רש"י שהעביר הלולב לפניה דבהעברת לולב
לפני עכומ"ז לא נאָסַר הלולב פגון דלא הוי פעין עבודת פנים וצ"ע: תוס' ק"ל לפירש"י
בשינוי דגמ' דמשני דמתני' איירי באשירה דמשה דאין לה בלטול פלומר ומ"ש רבא
לולב של עכו"ם לא יטול מיירי בעכו"ם דעכו"ם דכיון דיש לה בלטול אע"ג דלא בטלו
יצא כמ"ש התוס' בתירוצ הראשון והשתא ק"ל לדעת רש"י דמפרש מימרא דרבא
בתקרובת עכומ"ז היכי אמרי' דאם נטל לולב יצא הלא קי"ל בר"פ ר"י דף ו' דתקרובת
עכומ"ז אין לו בלטול עולמית וכ"כ הרמב"ם פ"ח דין ט' וי"ד סי' קל"ט וכן אמרו בפ'
מצות חליצה דף ק"ג א"ר סנדל של עכומ"ז כו' של תקרובת עכומ"ז כו' ופירש"י של
תקרובת עכומ"ז שהקריב ומסרוהו לפניו לשם דורון וקי"ל תקרובת עכומ"ז אין לה
בלטול עכ"ל הרי בהדיא דסנדל של תקרובת פתומי מכתת שיעוריה וא"כ אמאי לא נימא
ה"נ דתקרובת דלולב שהעבירו לפניה או נזרקה בו לית ליה בלטול ואמאי קאמר רבא

אם נטל יצא ואפשר לתרץ דמ"ש רש"י דרבא מירי בתשמישי עכומ"ז או בתקרובת עכומ"ז היינו לדעת המקשה דפריד ממתני' ארבא דס"ד דמקשה דרבא איירי אפילו בלולב דתקרובת דאין לו ביטול אם נטל יצא ולכך הנה ק"ל ממתני' וכדמשגי דמתניתין איירי באשרה דמשה ע"כ לפרש מירת רבא דלולב של עכומ"ז לא איירי אלא בתשמישי עכומ"ז דיש להם ביטול לא בתקרובת עכומ"ז דאין לו ביטול ומיהו ק"ל היכי ס"ד דמקשה דרבא איירי בלולב של תקרובת עכומ"ז הלא רבא גופיה אמר בפירק מצות חליצה דסנדל של תקרובת עכומ"ז חליצה פסולה דאין לה ביטול.

עוד ק"ל אהיה דסנדל של תקרובת עכומ"ז דמשמע מדברי רש"י דהיינו שהביאו מנעל לתקרובת עכומ"ז וזה אינו דהא קי"ל דאין תקרובת נאסר אלא תקרובת כעין פני' כמו שהוכחתי לעיל מהיה דנרק מקל לפניה וראיתי בהרמב"ם פ"ד דהלכות יבום דין ד' דכתב ה"ה ו"ל ופ"ל סנדל של תקרובת עכומ"ז פגון שזבח בהמה לפניה ועשה מנעול מעורה וכו' עכ"ל הנה ודאי מ"ש בפ"ל סנדל של תקרובת עכומ"ז הוא יציב ונכון אף מ"ש וכן מתבאר מדברי רבינו וכו' ראיה זו איני מכיר דטעמא דהיה הוי משום דהוי תשמישי עכומ"ז והתם לא איירי שהביאו לה דורון ותקרובת מסנדל ודו"ק: תוס' ד"ה של אשרה פסול בסוף פסוי הדם כו' דע דהתם בס"פ פסוי הדם הכי איתא איתבייה שופר של עכומ"ז לא יתקע בו מאי לאו אם תקע לא יצא לא אם תקע יצא לולב של עכומ"ז לא יטול מאי לאו אם נטל לא יצא לא אם נטל יצא והתניא תקע לא יצא נטל לא יצא, והנה התוס' קבעי גושיתם על הקוש' הב' דפריד והתניא תקע לא יצא נטל לא יצא דאמאי לא פריד ממתני' דקתני של אשרה פסול ועל קו' זו תירצו שפיר דניחא ליה לאתויי משום דאסיק מעיקרא גבי לולב ושופר תקע יצא נטל יצא.

אמנם ק"ל אעיקרא דמלתא בקוש'א קמיינתא דקאמר איתבייה שופר כו' אמאי פריד מהברייתא לפרוך ממתני' דקתני של אשרה פסול אלא מצות ליהנות ניתנו ואם היו מקשים התוס' קוש'א זו לא מתרצא בתירוץם ולזה י"ל דבקו' קמיינתא הדבר פשוט דניחא ליה לאותובי מברייתא לאשמועין אגב אורחיה פי' דברייתא דה"ק אם תקע ואם נטל לא יצא וכשהתראו דחה לו דפי' דברייתא הוי תקע יצא נטל יצא אז ניחא למקשה לאותויי מברייתא אחריתי לסתור פי' התראו בין בשופר בין בלולב זה נ"ל בכוננת התוספות ודברי ס' מאיר עיני חכמים אינם מחנורים אצלי יע"ש ודוק: תוס' ד"ה באשרה דמשה כו' דהנהו בעפונ"ם דעפונ"ם כו' וק"ל אמאי דחק לת' דרבא איירי בעכומ"ז של עכומ"ז והלא משפחת לה אפי' בעכומ"ז דישראל וכדתנן פ' ר"י עכומ"ז של עכומ"ז דאסורה מיד ושל ישראל עד שתעבד וכ"כ הרמב"ם פ"ז דין ד' וטי"ד ר"ס קל"ט וא"כ מ"ש רבא לולב של עכומ"ז אם נטל פשר משפחת לה בעכומ"ז דישראל שלא עבדה י"ל דבעכומ"ז דישראל שלא עבדה פשיטא דיצא דהרי לא נאסרה ואפילו למ"ד מצות ליהנות ניתנו יוצא י"ח ותו דאפשר דאפי' לכתחלה יכול ליטלו לכה מוקי לה בעכומ"ז דעכומ"ז ואע"ג דלא בטלה מ"מ פיון דיש לה ביטול יוצא י"ח ואלו נהנה מעכומ"ז הוא משום דס"ל מצות לאו ליהנות ניתנו: פתבו עוד וא"ת עכומ"ז דעכומ"ז כו' ק"ל וכי הגביהה וקנאה ישראל מאי הוי והלא פיון דלא עבדה ישראל אין לה דין עכומ"ז דישראל דאין לה ביטול וא"כ יכול ה'ישראל לקרות לעכומ"ז ש'בטלנה.

י"ל דכיון דהיתה מתחלה עכומ"ז דעכומ"ז פיון דאגבהה ישראל ע"מ לזכות בה נאסרה מיד ואין לה ביטול והיא דתנן עכומ"ז של ישראל אינה נאסרת עד שתעבד מיירי דישאל עשה עכומ"ז אף קשה מנ"ל לפרש דלולב זה הוא של הפקר ומדאגבהה קנייא לימא דמיירי בלולב דעכומ"ז דלא אפקרי' ואע"ג דאגבהה ישראל לא קנו לה פיון דעכומ"ז לא אפקריה והו"ל עכומ"ז דעכמו"זי"ל דמשמע להו לתוס' דבלולב של הפקר איירי דאם לא פן לא הנה העכומ"ז מניח לולבו שיבא ביד ישראל שיעשה בו מצות נטילת לולב וא"ת אם בלולב של הפקר מיירי דעכומ"ז הפקיר לולבו אין לה ביטול גדול מזה וכדתנן פ' ר"י דף ג"ן עכומ"ז שהניחיה עובדיה בשעת שלום מותרת וטעמא משום דנדאי בטלוה וכן נתבאר בי"ד סי' קמ"ו י"ל דהכא מיירי שהעכומ"ז אבד לולב של עכומ"ז ומצאו ישראל ובכה"ג דהוי אבידה לא אמרי' דבטלה וכדתנן ר"פ פל הוצלמים המוצא שכרי עכו"ם מותרים מצא תבנית יד או רגל אסורין מפני שפיוצא בהם נעבד הרי דהמוצא עכומ"ז של נכרי מסתמא אינה בטלה וס"ל לתוס' דהכא מיירי דמצא לולב של עכומ"ז וכיון דיש לה ביטול אם נטל יצא ואהא הקשו וא"ת עכומ"ז דעכו"ם נמי מדאגבהה קנייא אף אפתי ק"ל דלוקמא דהכא מיירי בלולב של תשמשי עכומ"ז דעכו"ם דאפילו באו ליד ישראל יש להם ביטול כמ"ש הסמ"ג וטור י"ד סימן קמ"ו בשם הר"א דמשמשי עכומ"ז ונוייה אם באו ליד ישראל ואח"כ בטלם עכומ"ז מותרין י"ל דמשמע להו לתוספת דהכא לא מיירי במשמשי עכומ"ז אלא שהלולב עצמו הוא עכומ"ז דומיא דלולב דאשירה דמתני' א"נ אפי' במשמשי עכומ"ז פתב הש"ך י"ד ר"ס קמ"ו בשם הב"ח דאם זכה בהם ישראל זכיה גמורה פגון דמצאה אחר יאוש אין להם ביטול יע"ש ועיין מ"ש הר"ן בפרקין בשם הראב"ד ודוק: פתבו עוד פגון שהגביהה ע"מ כו' משמע בהדיא מתוך דברי התוס' דלולב של הפקר ומציאה אם הגביהו על מנת שלא לזכות בו אינו יוצא בו בי"ט א' דלא חשיב לכם וק"ל מנ"ל דין זה אימא דלכם דקרא היינו למעוטי גזול או שאול דיש לו בעלים אבל לולב של הפקר ומציאה אחר יאוש דאין לו בעלים אפילו נטלו ע"מ שלא לזכות בו יצא ותו קשה מהו זה שהרגישו התוספות דהו"מ לשנויי דלולב אשירה דמתני' מיירי בעכו"ם דעכו"ם וטעמ' דפיסולא משום דנטלו ע"מ שלא לזכות בו ומיירי בי"ט א' א"כ הפיסול הוי משום דאינו שלו והו' פיסולא הא תני לה ברישא לולב הגזול פסול וכ"ת הו' דינא דפיסול דאינו שלו לא דמי ללולב הגזול דסד"א דוקא גזול פסול משום דיש לו בעלים אבל לולב של הפקר ומציאה שנטלו ע"מ שלא לזכות בו הו"א דיוצא פיון דאין לו בעלים ולפיכך אצטריף לאשמו' של אשירה פסול משום דאינו שלו א"כ דיש לחלק הו' חלוקה תקשי לן אימא ה"נ דאדם יוצא בלולב של הפקר ומציאה אפילו ביום א' אע"ג דנטלו ע"מ שלא לזכות בו ולכם דקרא לא אתא אלא למעוטי גזול.

י"ל דס"ל לתוס' דמשמעו'תא דלכם הוא שיהיה שלו וממעט קרא אפי' לולב של הפקר אם נטלו ע"מ שלא לזכות בו ויש להביא ראיה מהא דאמרי' לקמן גבי אתרוג של ערלה דבעי שיהא ביה דין ממון וע"ש בתוספת: פתבו עוד ור"ת מפרש כו' א"ל לפי ר"ת מ"ט אינו יוצא י"ח בעכו"ם דעכו"ם מ קודם ביטול הלא רבא ס"ל בס"פ פיסוי הדם מצות לאו ליהנות ניתנו י"ל דס"ל לר"ת דעכו"ם דעכו"ם פל פמה דלא בטל' העכו"ם פיון דישאל אינו יכול לבטל' הרי היא עומדת לשרפה וכתותי מכתת שיעורה וכן אמרו

בס"פ כ"ה תקע לא יצא נטל לא יצא משום דכתותי מכתת שיעורה ומפרש לה ר"ת בעפ"ם דעפ"ם וקונד' ביטול אלמא בעפ"ם דעפ"ם נמי כל כמה דלא בטל פתותי מכתת שיעור' לדע' ר"ת אף ק' לפי ר"ת מהא דס"פ כ"ה דאמרין מצות לאו ליהנות ניתנו ואותבין עליה שופר של עו"ג לא יתקע בו מאי לאו אם תקע לא יצא ומשני לא אם תקע יצא אלמא דמשום דמצות לאו ליהנות ניתנו אם תקע יצא ונטל לאו משום דמצות לאו וכו' ע"כ מייירי קונד' ביטול דלאחר ביטול אין השופר והלולב אסורים בהנאה וראיתי בהר"ן פרק כל הצלמים דף שס"ט ע"א דהזכיר טענה זו להוכיח דלולב דעוכ"ם דעפ"ם אפי' קוד' ביטול יצא משום דמצות לאו ליהנות ניתנו ולע"ד יראה ליישב דעת ר"ת דהן אמת דבתחלת הסוגיא משמע דלולב דעו"ג אפי' קונד' ביטול יצא משום דמצות כו' מכל מקום כשהקשו עוד מדתניא תקע לא יצא נטל לא יצא ותי' רב אשי דשאני לולב ושופר דשיעורא בעי ועו"ג פתותי מכתת שיעורא לפי הך תירוץא ס"ל לר"ת דאפי' בלולב עפ"ם דעפ"ם קונד' שבטלו שניף האי טעמא דכתותי מכתת שיעורא גם הטענה האחרת שכתב הר"ן שם מהא דאמרין פ' ראוהו בית דין שופר של עו"ג לא יתקע ואם תקע יצא מ"ט מצות לאו ליהנות ניתנו בפסחים דידן ל"ג האי טעמא אלא סתמא קתני לה וכן כתב מרן פ"ח דלולב דף רס"ה ודוק: פתבו עוד ואפי' את"ל דשרי לכסות כו' לא דמי פיסוי לחליצה' כלומר דלענין פסוי לא חיישי' ממאי דמאיס כ"כ התוס' ס"פ פיסוי הדם ובפ' מצנת חליצה דף ק"ד.

וקשה אמאי בכיסוי לא חיישי' למיאוס דאתי מפת עו"ג הלא אמרי' פ' במה מדליקין דף כ"ב ושפ"ה וכסה במה ששפ"ה יכסה ולא יכסנו ברגל שלא יהיו מצות בזויות עליו וצ"ע פתבו עוד והא דמשני הקא באשרה דמשה ולא משני בדעפ"ם וקונד' ביטול משו' דכשנקצץ הלולב מן הדקל נתבטל ור"ת לא הבי' ראיה לדבריו מנ"ל דכשנקצץ נתבטל ואני אביא ראיה לדבריו מדתנן ס"פ כל הצלמים פיצד מבטלה לאשרה כו' נטל ממנה מקל או שרביט ה"ז בטלה כו' וכ"כ הרמב"ם ספ"ח דעפ"ם וטי"ד סי' קמ"ו וא"ת איך אפשר לומר דבנטל ממנה מקל או שרביט ה"ז בטלה הלא תנן פרק כל הצלמים גזל ממנה עצים אסורים בהנאה וכן כתב הרמב"ם פ"ז דעפ"ם דין י"ג וי"ד וטי"ד סי' קמ"ב י"ל דהא דתנן נטל ממנה עצים מייירי שהישראל קצץ עצים מהאשרה דיישראל אינו מבטל עפ"ם והא דתנן פיצד מבטלה נטל למקל או שרביט ה"ז בטלה מייירי דהעפ"ם קצץ מהאשרה מקל דעפ"ם מבטל עפ"ם וכן מוכח בהדיא בסוגית הגמרא ס"פ כל הצלמים דמתני' דנטל מקל ה"ז בטלה איירי בעפ"ם יע"ש ועיין בתי"ט פ' כל הצלמים משנה זו ועיין בפ"ה די"ד סי' קמ"ב ס"ק ב' יע"ש הרי נתברר דמ"ש ר"ת דמשנקצץ לולב מהאשרה ה"ז נתבטל דהיינו לומר כשקצצו עפ"ם ומסתמא העפ"ם קוצץ אותם משום דא"ר הונא דיגזוזו העפ"ם יע"ש אף ק"ל דאפתי תקשי דנימא דמתני' איירי באשרה דהעפ"ם ומייירי שהישראל קצץ הלולב מן הדקל דלא נתבטל י"ל דמשמע ליה דאם האשרה דעפ"ם לא שכיח שניית העפ"ם לישראל שיקצוץ לולב מאשרתו ומ"מ ק' מה הוקשה לו לר"ת ז"ל והא דמשני הקא באשרה דמשה ולא משני וכו' יתירך כמ"ש התוס' לעיל דהטעם דמוקי לה באשרה דמשה משום דקתני דומיא דעיר הגדחת וראיתי בחדושי הלכות דעמד בזה ותיירך יע"ש אף ק"ל אמאי התוס' לא תירצו לפי ראשון דהא דלא משני מתני' באשרה דעפ"ם ובי"ט א' משום דכשנקצץ הלולב מן הדקל נתבטל

י"ל דזו היא עצמה פונת התו' דבמה שתיקצו לדעת ר"ת יתנרץ ג"כ לעיל א"נ י"ל דפירו' קמא לא ניחא ליה בהך שינויאי דכשנקצין הלילב נתבטל דנהו דוקא אם קצצו עפ"ם אבל אם קצצו ישראל לא נתבטל כדפירושית והתוס' לפירוש' קמא רוצים לתרץ אמאי לא מוקי לה באשירה דעפ"ם וקצין הלילב יש' ומיירי בי"ט א' ואע"ג דאמרי' לעיל דא"ר הונא שלא יגזו זהם ההדס דפסול משום גזול דקרקע אינה נגזלת היינו בקרקעות א"י או דח"ל דידעינן שהיו מישראל מתחלה אבל שאר ארצות אין לחוש ותי' דמוקי לה באשירה דמשה לפסול אפילו בי"ט ב' דומיא דעיר הנדחת וא"ת לדעת ר"ת דכתב דהא דלא משגי מתני' באשירה דעפ"ם וקודם בטיול משום דכשנקצין הלילב מהדקל נתבטל א"כ היכי משפחת לה מ"ש ס"פ פיסוי הדם לילב של עפ"ם לא יטול ואם נטל לא יצא י"ל דכבר תירצו התוס' פ' מצות חליצה דף ק"ד דהיא איירי שהלילב עצמו הוא של עפ"ם אבל לילב של אשירה משמע שנקלט מן האשירה יע"ש ולא היו צריכים לזה דאפי' תימא דהיא דכיסוי הדם מיירי שנקלט מהאשירה משפחת לה דלא בטיל פגון שנקצין מאליו או קצצו ישראל דלא בטיל ומ"ש ר"ת דכשנקצין נתבטל היינו דוקא כשקצצו עפ"ם כדפירושית ודוק: פתבו עוד ובהיא דראוהו ב"ד ק' טפי כו' וע"כ צריף וכו' פונת דבריהם דבתחלה הקשו לפירוש ר"ת אמאי לא מחלק בראוהו ב"ד בשל עפ"ם גופיה בין קודם בטיול לאחר בטיול ושוב תירצו קושיא זו במ"ש וע"כ צריף לאוקמה לאחר בטיול כו' פלומר ואף בלא פי' של ר"ת ע"כ צריף לאוקמה לאחר בטיול כפי' ר"ת לפי מ"ש ברוב ספרי' ור"י כו' ושוב דחו תי' זה במ"ש ומיהו צ"ל ומ"מ רבא גריס ולא ר"י כו' וא"כ הדרא קו' לדוקתא דלפירוש ר"ת ק' דבשל עכ"ו גופיה הנה יכול לחלק בין קודם בטיול לאחר בטיול זו היא פונת התוס' ולע"ד נראה דיש ליישב לפי' ר"ת דלעולם ר"י גריס' ולא רבא ומאי דמפרש טעמא גבי עיר הנדחת משום דכתומי מכמת שיעורא ולא אמר טעמא משום דמצות לאו ליהנות ניתנו קושטא דמלתא קא' דעיר הנדחת פתומי מכמת שיעורא ואדרבה אם הנה אומר טעמא משום דמצות וכו' הי"ל להקשות ל"ל הך טעמא דבמחלוקת שנויה ונלא אפי' למ"ד מצות לאו ליהנות ניתנו שופר של עיר הנדחת פסול משום דכתומי כו' ודוק: פתבו עוד ומיהו קשה דבפרק פל הצלמים כו' הנה לשון ומיהו הוא מגומגם קצת והיל"ל וע"כ כו' ומפל מקום בעיקר קושיותם י"ל דאין פאן קו' לפי' ר"ת דמאי דמקבעיא ליה לר"ל פשיט' ליה לרבא ואע"ג דפשיט ליה התם מר' יוחנן ודחי ליה הנה רוצה לפשוט לר"ל מדברי ר' יוחנן דהוא רבא אבל מרבא דהוא אחרון לא בעי למפשט לר"ל וכ"כ התוס' פ' מצות חליצה דף ק"ד ואפשר דהתו' דהכא אין פונת קושיותם אמאי לא פשיט בעית ר"ל מדברי רבא אלא פונת קו' היא איף רבא מלאו לבו להקל ולומר אם נטל יצא אלמא אין דיוחי אפי' לקולא והוא דבר שנסתפקו בו הראשונים ר"ל דהוא מאמוראי קמאי וכן מוכיח מסוף דברי התוס' דבור זה דהקוש' היא פלפי רבא איף מיגל בדבר שהראשונים נסתפקו בו אמנם ק"ל אמאי לא תירצו דר"ת יאמר דל"ק לרבא איף מיגל לומר אין דיוחי במצות בדבר שנסתפק בו ר"ל דרבא ס"ל פלישנא קמא דפ' פל הצלמי' דבעית ר"ל הני אם יש איסור בנעבד במקורב במצוה פמו גבי גבוה או דלמא כו' י"ל דס"ס תפשוט בעיא זו מרבא דהא רבא אמר אם נטל לילב של עפ"ם יצא ומיירי לאחר בטיול לפי' ר"ת ואם איתא דמצוה יש לו דין גבוה הול"ל דאינו יוצא דנעבד לגבי גבוה אפילו בנטלו אין לו תקנה הלכך עכ"ל לפי' ר"ת דרבא ס"ל דר"ל לא נסתפק

אם מצוה דומה לגבוה דפשיטא ליה לר"ל דמצנה לאו כגבוה דמי ובעית ר"ל אינה אלא לענו דחוי פלישנא דרב דימי ויהו בעיא לא מפשטא מדרבא דרבא איירי פשבטלה מעי"ט דלא הוי דחוי וקא דמבעי ליה לר"ל דיש דחוי הוא פשבטלה בי"ט כמו שתינצו התוספת ובמ"ש ומיהו י"ל דקא דיצא פשבטלה מעי"ט שיהו ללולב ולשופר ק' בסנדל של חליץ' מאי איכא למימר קא כל יומא זמניה הואי"ל פיון דאינה חולצת יבמה זו אלא לאחר ג' חדשים משום הבחנה יבטל הסנדל בתוך ג"ח והו"ל פאלו ביטל הלולב מעי"ט ודוק: פתבו עוד וללישנא קמא דפ"ק דעכ"ום כו' ט"ס יש פאן וצ"ל וללישנא קמא דפרישית דעכ"ום דעכו"ם אפילו בלא ביטול יוצא כו' וכונתם להקשות לפי הא' דפירשו ריש דבריהם דקא דקתני לא יצא בעכ"ום דישאל דאין לה ביטול וקא דקתני יצא הוא בעכ"ום דעכו"ם אפילו בלא ביטול יוצא פגון בי"ט ב' דלא בעי לכם קשיא דהתם פ' כל הצלמים שבעיית ר"ל באשירה דעכו"ם מירי דיש לה ביטול ואפ"ה משמע דלא יצא אפי' אחר ביטול מדחשיב ליה דחוי וא"כ ק' דתפשו' מדרבא דאפילו קודם ביטול לא חשיב דחוי ויצא וכ"ש לאחר ביטול וכ"ש דבעית ר"ל דהתם הוא בי"ט א' דהמצוה היא דאורייתא וקודם ביטול פשיטא דאינו יוצא ממ"נ אם זכה בו הרי הוא עכ"ום דישאל דכתומי מכתת שיעורא ואם נטלו ע"מ שלא לזכות בו אינו יוצא דאינו שלו ובי"ט א' בעינו לכם והבעיא הנה בי"ט א' אחר ביטול אי חשיב דחוי לפי שלא הנה שלו קודם ביטול ובעיא זו לא מפשטא מדרבא דרבא לא אמר אם נטל יצא אפילו קודם ביטול אלא בי"ט ב' מדרבנן א"כ אם נפרש בעית ר"ל דהטעם דמספקא ליה אי הנה דחוי הוא לפי שלא הנה שלו קודם ביטול א"כ מי שנתנו לו לולב בי"ט א' לא יצא משום דהוי דחוי דלא הנה שלו קודם שנתנוהו לו זה נדאי אינו עולה על הדעת דמשום קא חשיב דחוי וכינון שפן אין לפרש דבעית ר"ל הוי לפי שלא הנה שלו קודם ביטול וחרו וכתבו ואע"ג דלא דמי פולי האי וכו' פלומר ואע"ג דאפתי י"ל דלעולם בעית ר"ל אי הוי דחוי טעמא הוי לפי שלא הנה שלו קודם ביטול ומ"מ לא נוליד מזה א"כ מי שנתנו לו לולב בי"ט א' לא יצא משום דיש לחלק דשל עכ"ום חשיב דחוי יותר קודם ביטול שאין תקנה בשום ענין לשום אדם משא"כ מי שנתנו לו לולב בי"ט א' לא חשיב דחוי משום שלא הנה שלו קודם המתנה דקא מיהא לולב זה הנה פשר לבעלי ונהרי יש לו תקנה בשום ענין ונדחו התוספת זה ואמרו מ"מ פיון דמשום איסור עכ"ום דאיכא השתא לא מופסיל אחר ביטול אין לנו לחושבו דחוי מחמת שאינו שלו קודם ביטול וכינון שפן חזר הדין דבעית ר"ל דבעי באשירת עכו"ם שבטלה אם יש דחוי או לא טעמא הוי משום איסורא דעכ"ום וא"כ הדרא קושני' לדוכתא דהתם בעי ר"ל אפי' אחר ביטול אם יש דחוי ולא אפשיטא וקא אמר רבא אם נטל לולב של עכ"ום יצא אפי' קודם ביטול ולא חשיב ליה דחוי אפילו שהוא עכ"ום ובנדאי דזו היא קושני' עצמית לפי א' שפתבו התוספת דמ"ש רבא אם נטל יצא מירי בעכ"ום דעכו"ם וקודם ביטול: וראיתי בס' חדושי הלכות דהרגיש על התוספת דפר' מצות חליצה דכתבו שם הפי' הא' דבעכ"ום דעכו"ם יוצא אפי' קודם ביטול ואח"כ פתבו דרכו של ר"ת דבעכ"ום דעכו"ם יש חילוק בין קודם ביטול לאחר ביטול והקשו על פי' ר"ת פיון דבבטלה איירי רבא מאי קא מבעיא ליה לר"ל תפשוט מדרבא כו' משמע דלפירו' קמא ניחא להו ויהיכי ניחא להו אדרבה לפי קמא הקושני' היא יותר עצמית כמו שהקשו פאן ולזה תירץ הרב ואפשר דהתוספת דפ' מצות חליצה ניחא

להו לפי קמא כמ"ש התוספת פר' פל הצלמים דף מ"ז ע"א דמלתיה דרבא איירי קודם
ביטול ובדיעבד יצא דמצות לאו ליהנות ניתנו ור"ל מיבעיא ליה התם אחר ביטול מי
מאיס לכתחלה או לא עכ"ל והכא מצינו בזה והיינו ממ"ש דמשמע דלא יצא מדחשיב
ליה דחוי כו' ודוק עכ"ל ודבריו לכאורה הם תמוהים דהמענין בדברי התוספת דפרק פל
הצלמים דף מ"ז ד"ה מי מאיס כו' יראה דמ"ש שם התוספות דר"ל אית ליה שפיר דרבא
כו' היינו פלישנא קמא דהתם דבעי ר"ל המשתחנה לדקל לולבו מהו למצוה דמייירי
באילן שנטעו ולבסוף עבדו דלא מתסר לגבי הדיוט אלא לגבי גבוה לדעת רבנן ומיבעיא
ליה אי מאיס לגבי מצוה כמו לגבי גבוה או לא לגבי בעיא זו הוא דאמרו התוספת דבעית
ר"ל לא מפשטא מדרבא דרבא מייירי בלולב שהוא עכ"ל ום אף לגבי הדיוט ולכתחלה לא
יטול אבל ר"ל מייירי בלולב שאינו עכ"ל ום לגבי הדיוט והו"ל כמו עפ"ם לאחר ביטול
ובכה"ג מיבעיא ליה מי מאיס לכתחלה או לא אבל קוש' התוספת דהכא ודפרק מצות
חליצה היא פלישנא בתרא דפרק פל הצלמים דבעיית ר"ל הויא באילן שנטעו לשם
עכ"ל ום דהוא אשיירה ואסירא להדיוט ואחר כהן ביטלה ובהא בעי אם יש דחוי או לא
ובהך בעיא נדאי אי אמרינן יש דחוי היינו לומר דאפי' בדיעבד לא יצא ואהך בעיא הוא
דקשה טובא דתפשוט מדרבא דאמר דבעכ"ל ום דעפ"ם דאסירא להדיוט ואפילו קודם
ביטול אם נטל יצא וכ"ש לאחר ביטול ויש לדחוק ולומר דנדאי לא נעלם מהר"ב חדושי
הלכות דמ"ש התוספת פ' פל הצלמים הוא פלישנא קמא דבעית ר"ל דהתם מ"מ ס"ל
להרב ז"ל דכשם דתירצו התוספות לבעיא קמיייתא דר"ל דהבעיא היא לכתחלה מי מאיס
או לא ה"נ יש לתרץ לגבי בעיא הב' אם יש דחוי הוא לומר מי מאוס לכתחלה אחר
ביטול וזה אינו יכול לפשוט מרבא דרבא דאמר לא יטול לכתחלה היינו קודם ביטול
וע"כ צ"ל דזו היא דעת התוספת בפרק פל הצלמים דאל"כ אמאי לא הקשו בבעיא הב'
דר"ל אמאי לא פשיט מדרבא אלא נדאי דהתוספת סוברים דמה שתיירצו לבעיא קמיייתא
דר"ל דמייירי לענין לכתחלה ה"נ יש לתרץ לגבי בעיא הב' אם יש דחוי ויש לרמזו זה
בדברי התוספות דפרק פל הצלמים במה שכתב אבל הכא מייירי אחר בטול כו' וקשה
דבעיא קמיייתא אינה אחר ביטול אלא קודם ביטול באילן שנטעו ולבסוף עבדו אלא
דאמרו דמייירי אחר ביטול לרמזו שהם מתרצים גם לגבי בעיא הב' דאם יש דחוי דמייירי
אחר ביטול הבעיא היא ע"י דחוי לכתחלה או לא ודוק אבל תוס' דידן לא ניחא להו
לפרש דבעיא הב' דר"ל אם יש דחוי הוי מי מאיס לכתחלה דזה נדאי הוא משא פבד לא
תוכל האר"ש שאתו דנדאי אי אמרינן יש דחוי הוא אפי' בדיעבד כמו גבי קרבנות
ואפילו לגבי בעיא א' דר"ל דהתם דבעי באילן שנטעו ולבסוף עבדו מי מאיס לגבי מצוה
כמו לגבי גבוה לא ניחא לתוספ' דידן דבעייתו הוא לכתחלה דהא אי מצוה דומיא כמו
לגבי גבוה הוי פסול אפילו בדיעבד דלגבוה נדאי אפי' בדיעבד פסול כמ"ש הר"ן בשם
הרמב"ן פ' כ"ה דף שפ"ט ע"ש יע"ש ודוק: פתבו עוד ונראה לפרש דרבא שרי כו' איכא
למידק טובא דמה הרויחו בפירוש זה דנהי דבעיא דר"ל אם יש דחוי לא מפשטא ממ"ש
רבא הכא אם נטל לולב של עכומ"ז יצא דרבא איירי באילן שנטעו ולבסוף עבדו דלא
חל שם איסור אשיירה ועכומ"ז להדיוט מ"מ אפתי תפשוט בעית ר"ל דאין דחוי ממ"ש
רבא פר' ראוהו ב"ד תקע בשופר של עפ"ם יצא ומייירי בעפ"ם דעפ"ם וקודם ביטול
וכן תפשוט ממה שאמר רבא בפרק מצות חליצה בסנדל של עכומ"ז חליצתה כשרה

ומיירי בעכומ"ז דעפוי"ם וקנדם ביטול פמו שכ' התוס' ריש דיבור זה הרי לדברי רבא אפילו בעוד השופר והסנדל של עכומ"ז פשר למצוה ולא הוי דחוי כל שפן באילן שנטעו לשם עכומ"ז ואחר כך ביטלו פשיטא דלא הוי דחוי ואם נאמר דהתוספות השתא בסוף דבריה' חזרו בהם וס"ל דרבא לא אמר אם תקע יצא ובסנדל של עכומ"ז חליצתה פשרה אלא אחר ביטול דברי ר"ח אם פן למה התרידו כל התרדה לפרש פירוש חדש לאוקמי פירש הסוגיאות בג' מיני אשרות וניחו פירוש הסוגיאיות פדמעיקרא ול"ק אמאי לא פשיט בעיית ר"ל מדרבא דרבא מיירי פשבטלה מעי"ט כמ"ש התוספות לעיל לדעת ר"ת אלא ודאי משום דהתוספות לא חזרו בהם ממ"ש בריש דבריהם דמ"ש רבא אם תקע יצא וחליצתה פשרה דמיירי בעכומ"ז דעפוי"ם וקנדם ביטול משום דמצות לאו כו' וכ"כ בהדיא בס' מאיר עיני חכמים יע"ש וכיון שפן ק"ל טובא דאפתי ק' דתפשוט בעית ר"ל דאין דיחוי מדא"ר אם תקע יצא וחליצתה פשרה ויש לומר ההיא דשופר וסנדל מוקי ליה בהשתתחה לבהמה דב"ח לא אסירי להדיוט ועשה שופר מקרניה וסנדל של חליצה מעורה דאע"ג דלגבוה אסור למצוה שרי פמו הדיוט אף למ"ש בס' עיני חכמים קשיא ואפשר בלחוק לומר דהתוספות חדשו השתא דמאי דבעי ר"ל אם יש דיחוי או לא יש להרגיש ולדייק אמאי לא בעא ר"ל בעייתו בלולב שהוא עצמו עכומ"ז או תשמיישי עכומ"ז ואח"כ בטלוהו אם יש דיחוי או לא ואמאי נקט בעייתו באשירה דהיינו אילן שנטעו מתחיל' לשם עכומ"ז דהוי מידי דלא היתה לה שעת הפוך מעולם דמשעת נטעיה הנה נעבד אלא ודאי דעד פאן לא איבעיא לר"ל אלא באשירה שהיא דחוייה מעיקרא דיחוי גמור דלא היתה לה שעת הפוך בכה"ג אם בטלה אחר כך מיבעיא ליה אם יש דיחוי או לא ובעי למפשטא מההיא דכסהו הרוח ונתגלה דחייב לכפותו דהוי נראה ונדחה בפשה שפיסהו הרוח וחזר ונר' פשנתגלה אלמא אין דיחוי כל שפן בדחוי מעיקרא דלא היתה לו שעת הפוך ונחו דחוי דשאני התם דאי אמרת אין דיחוי הוא לחומרא דחייב לכפות אבל הכא אם אמרת אין דיחוי הוא קולא ובעיין לא אפשיטא וליכא למפשטה מדאמר רבא תקע בשופר של עכומ"ז יצא ואפילו קנדם ביטול משום דמצות וכו' דשאני התם דהשופר קנדם שבעשה עכומ"ז או תשמיישיה הנה לו שעת הפוך וכשנעשה עכומ"ז לא נדחה משום דמצות לאו ליהנות ניתנו אבל באילן שנטעו לשם עכומ"ז להיות נעבד דמעולם לא היתה לו שעת הפוך בהא דוקא מיבעיא לר"ל אם יש דיחוי ולא אפשיטא ויש רמז לזה בדברי ה"ה ז"ל רפ"ח דלולב יעו"ש ודוק: כתבו עוד מיהו ללישנא קמא וכו' אלא רבא ס"ל כו' אבל בהא פשיטא ליה דיצא כלומר משום דמצוה לאו כגבוה דמי אלא כהדיוט דמי ומאי דשרי להדיוט שרי לענין מצוה ומפאן מוכח מאי דכתיב לעיל דכונת קוש' התוס' פשהקשו תפשוט בעיניה ר"ל מדרבא.

פוננת הקושית היא פלפי רבא איה פשיטא ליה להקל דבר שנסתפק בו ר"ל דהוא מאמוראי קמאי ולכן תרצו דרבא ס"ל דר"ל לא נסתפק אלא אם יש דיחוי אצל מצות והו' בעיא לא אפשיטא ודוק העולה מכל הנז' דדעת התוס' הוא דהא דאמרי' תקע בשופר של עכומ"ז יצא מיירי בעפוי"ם ואפי' קוד' ביטול וכן חליצ' בסנדל של עפוי"ם דעפוי"ם קנדם ביטול חליצתה פשרה אבל גבי לולב של עכומ"ז דעפוי"ם אינו יוצא קנדם ביטול א' דבעינן לכם אבל בי"ט ב' יוצא ונהינן דוקא בלולב שהוא עצמו עשאוהו עכומ"ז בתלוש או תשמיישי עכומ"ז אז אינו יוצא בי"ט א' קנדם ביטול אבל אם הנה הדקל מדקל

שְׁנִטְעוּ וְאַח"כּ הַשְׁתַּחֲוּה לֹו אִם נָטְלוּ יָצָא אִפְּי' בִּי"ט א' דְּלֹא חָל עָלָיו שֵׁם עֲכוּמ"ז לְגַבִּי הַדְּיוּט וְהִ"ה לְגַבִּי מְצֻנָה וְאִם הָיָה הַדְּקָל שְׁנִטְעוּ מִתְחִילָה לַעֲכוּמ"ז אִם הִיא עֲכוּמ"ז שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֵין לֹו תִקְנָה עוֹלָמִית דְּכִתוּתֵי מְכַתֵּת שְׁיַעֲוִרְיָה וְאִם הוּא מְדָקֵל דְּאַשְׁיֵרָה וְאַח"כּ בְּטָלָה מִיַּבְעֵינָא לָן אִי יֵשׁ דִּיחֻוּי פִּינוּן דְּלֹא הָיָה לָהּ שְׁעַת הַפְּנוּשָׁר מְעוּלָם דְּמִשְׁעַת נְטִיעָה הָיָה אַשְׁיֵרָה וְהָיָה בְּעֵינָא לֹא מִפְּשִׁטָּא מְהֵא דְתַקַּעְבְּשׁוּפְרָ שֶׁל עֲפוּ"ם דְּעֲפוּ"ם דִּינִצָּא אֶפְּיֵלוּ קוּנְדָם בִּיטוּל דְּשִׂאנֵי הֶתֶם דְּהִיָּתָה לֹו שְׁעַת הַפְּנוּשָׁר לְשׁוּפְרָ זֶה קוּנְדָם שְׁעִשְׂאוּהוּ עֲפוּ"ם הַלְּפָדָּ אִפְּי' עֲשְׂאוּ עֲפוּ"ם דְּעֲפוּ"ם וְלֹא בְּטָלָה אִם תִּקַּע בּוֹ יָצָא דְּמִצּוֹת לֹאוּ לִיקְנוּת גִּיתָנוּ כְּנ"ל וְכ"ת א"כ דְּבַעֲיָת ר"ל בְּאַשְׁיֵרָה שְׁבִטְלָה אִם יֵשׁ דִּיחֻוּי הוּא מְשׁוּם דְּלֹא הִיָּתָה לֹו שְׁעַת הַפְּנוּשָׁר דְּמִשְׁעַת נְטִיעָה הָיָה עֲכוּמ"ז א"כ מֵאֵי פְּרָכֵי הַתּוֹס' בְּסוּף דְּבִרְיָהֶם וּא"ת תִּפְּשׁוּט דְּאֵין דִּיחֻוּי מִמִּתְנִיתִין דְּעֲנָפִיו מְרֻבֵּין וְכו' דְּלִמָּא שְׂאֵנֵי הֶתֶם דְּהִיָּה לֹו שְׁעַת הַפְּנוּשָׁר דְּקוּנְדָם דְּאַשְׁחֹור עֲנָבִיו הָיָה כְּשֶׁר יֵשׁ לֹו מֵר דְּמִתְנֵי סְתָמָא קְתָנֵי וְאִם מִיַּעֲטוּן כְּשֶׁר אֶפְּיֵלוּ דְּאַשְׁחֹור עֲנָבִיו קוּנְדָם שְׁיָצְאוּ עָלָיו הַדָּם וְהָיָה דִּיחֻוּי מְעִיקָרוּ לְגַמְרֵי שְׁלֵא הָיָה לֹו שְׁעַת הַפְּנוּשָׁר מְעוּל' וְאַפְּיֵלוּ הַכִּי קְתָנֵי וְאִם מִיַּעֲטוּן כְּשֶׁר וְתִרְצוּ דְּשִׂאנֵי הֶתֶם דְּבִידוּ לְתַמְנָן וְכו' זֶה נ"ל בְּדַעַת הַתּוֹסָפֶת ז"ל וְדוּק: וְהַטּוּר סִי' תִּרְמ"ט פְּתַב וְז"ל וְשֶׁל עִיר הַנְּדַחַת וְאַשְׁיֵרָה שֶׁל יֵשׁ פְּסוּל אֲבָל שֶׁל עֲכוּמ"ז לְכַתְחָלָה לֹא יִטוּל וְאִם נָטְלָה יָצָא מִיּוֹם א' וְאַיְלָף דְּלֹא בְּעֵינָן לְכֶם עכ"ל הִנֵּה בְּרוּר דְּדַעַת הַטּוּר כְּדַעַת הַתּוֹס' דְּבַעֲכוּמ"ז דְּעֲפוּ"ם יוֹצָא אִפְּי' קוּנְדָם בִּיטוּל לְאַפּוּקֵי פִּר"ת דִּס"ל דְּאֵינוּ יוֹצָא אֲלֵא לְאַחַר בִּיטוּל וּמְדַקְדוּק לְשׁוֹן הַטּוּר דְּכַתְב דְּאַשְׁיֵרָה שֶׁל יֵשׁ פְּסוּל וְשֶׁל עֲכוּמ"ז יוֹצָא מִיּוֹם א' וְאַיְלָף מְשַׁמַּע דְּלוּלָב דְּאַשְׁיֵרָה דְּעֲכוּמ"ז דְּהֵיָּינוּ שְׁנִטְעוּ לְשֵׁם עֲכוּמ"ז וְקִצְץ הַלוּלָב הַיִּשְׁר' מִן הַדְּקָל דְּלֹא נִתְבַּטְּלָה הָאַשְׁיֵר' וְנָטְלוּ ע"מ שְׁלֵא לְזַכּוֹת בּוֹ יוֹצָא בּוֹ וְק' הִיאָף יוֹצָא בּוֹ הֵלֵא אִפְּי' בְּאַשְׁיֵרָה שְׁבִטְלָה אִיבְעֵינָא לִר"ל אִם יֵשׁ דִּיחֻוּי וְלֹא אֶפְּשִׁטָּא בְּלוּלָב דְּאַשְׁיֵרָה דְּלֹא נִתְבַּטְּלָה וְאַפְּשֶׁר לֹו מֵר דְּהַטּוּר סְבִירֵי לִיהָ דְּבַעֲיָת ר"ל אִם יֵשׁ דִּיחֻוּי וְאַפְּיֵלוּ לְכַתְחָלָה יִטוּל אוֹתוֹ אוֹ דְּלִמָּא אֵין דִּיחֻוּי לְעֲנָנָן שְׁלַכְתְּחָלָה לֹא יִטוּל אוֹתוֹ אֶפְּיֵלוּ קוּנְדָם בִּיטוּל אֲבָל אִם נָטְלוּ יָצָא אֶפְּיֵלוּ קוּנְדָם יִטוּל וְזֶה עוֹלָה כְּמ"ש לְעֵיל בְּשֵׁם הָרַב חֲדוּשֵׁי הַלְּכוֹת שְׁכַתְב בְּפִרְקִין לְפָרֵשׁ דְּבִרֵי הַתּוֹסָפוֹת דִּפְר' מְצֻנָת חֲלִיצָה כְּמ"ש לְעֵיל בְּאַרְיִכוֹת: וְק"ל עַל הַטּוּר א"ח סִי' י"א שְׁכַתְב הַמְּשַׁתְּחֻוּה לְבִהְמָה צְמָרָה פְּסוּלָה לְצִיצִית וְזוֹ הִיא בְּעֵינָא דִּר"פ פ' כָּל הַצְּלָמִים דָּף מ"ז בְּעֵי ר"פ הַמְּשַׁתְּחֻוּה לְבִהְמָה צְמָרָה מֵהוּ לְתַכְלֵת וְאַמְרוּ שֵׁם דְּאֵי הֵאֵי תַכְלֵת הוּא דְּצִיצִית הֵיָּינוּ בְּעֵינָא דִּר"ל כְּלו' לִישְׁנָא קָמָא דְּבַעֲיָ ר"ל אִם יֵשׁ אִיסוּר נְעֻבָּד לְגַבִּי מְצֻנָה כְּמוֹ לְגַבִּי גְבוּהָ אוֹ דְּלִמָּא מְצֻנָה כְּהַדְּיוּט דְּמִיָּא וּמֵאֵי דְּשָׂרֵי לְהַדְּיוּט שָׂרֵי לְעֲנָנָן מְצֻנָה אוֹ לֹא וְלֹא אֶפְּשִׁיט' בְּעֵינָן וּפְסָקָה הַטּוּר לְחֻוּמָרָא וְהַשְׁתָּא יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת עַל הַטּוּר מֵה שְׁכַתְב דְּלְעֲנָנָן מְשַׁתְּחֻוּה לְבִהְמָה פְּסָק דְּצְמָרָה פְּסוּל לְצִיצִית מְשׁוּם דְּמְצֻנָה דְּמִיָּא לְגְבוּהָ דְּפְסוּל נְעֻבָּד לְגַבִּי גְבוּהָ וְגַבִּי שׁוּפְרָ וְלוּלָב שֶׁל עֲכוּמ"ז וְסַנְדָּל שֶׁל עֲפוּ"ם דְּעֲפוּ"ם יוֹצָא בְּהֶם וְאַפְּי' קוּנְדָם בִּיטוּל וְהֵלֵא מְצֻנָה דְּמִיָּא לְגְבוּהָ וְאַפְּשֶׁר הָיָה לְתַרְץ וְלֹו מֵר דְּע"כ לֹא אִיבְעֵי לָן אִם מְצֻנָה דְּמִיָּא לְגְבוּהָ אֲלֵא בְּנְעֻבָּד גּוּפְיָה פְּגוּן מְשַׁתְּחֻוּה לְבִהְמָה אֲבָל בְּתַשְׁמִישֵׁי נְעֻבָּד אֵין לְהַחְמִיר כְּמוֹ לְגַבִּי גְבוּהָ וְשׁוּפְרָ וְסַנְדָּל שֶׁל עֲכוּמ"ז דְּהַכְּשִׁיר הַטּוּר אֶפְּיֵלוּ קוּנְדָם בִּיטוּל נְפָרֵשׁ דְּבִרְיוֹ דְּאִירֵי בְּתַשְׁמִישֵׁי עֲכוּמ"ז אֲמָנָם ז"א נְכוּן בְּעֵינֵי דְּמָה לִי תַשְׁמִישֵׁי עֲכוּמ"ז מֵה לִי עֲפוּ"ם גּוּפְיָה דְּהָא לְגַבִּי גְבוּהָ נְעֻבָּד וְכָל מֵה שְׁעָלָיו אִיסוּרִים לְגְבוּהָ כְּדַתְנָן ר"פ כָּל הַצְּלָמִים וּפְסָקוּ הָרַמְבַּ"ם פ"ד דְּאִיסוּרֵי מְזַבַּח דִּין ו' וְתוֹ דְּהָרֵי כְּתַבְתִּי דְּמְדַקְדוּק לְשׁוֹן הַטּוּר דְּקָא אַשְׁיֵרָה שֶׁל יֵשׁ פְּסוּל אֲבָל שֶׁל עֲפוּ"ם לֹא יִטוּל מְשַׁמַּע דְּלוּלָב

דאָשירָה דעכומ"ז הוא מתיר לגבי מצוה ומ"ש מצמר בהמה ואין לומר הא דמתיר הטור
נעבד גבי מצוה היינו בי"ט ב' אבל בא' דהוא מן התורה לא תתיר דזה ודאי אינו דהמדקדק
לשון הטור יראה דפסיולא די"ט א' הוא משום דאינו לכם הא לאו הכי הנה פשר דלגבי
מצוה לא פסיל נעבד ונפקא מדבריו דאם ביטל הלולב של אשירה קודם י"ט יוצא בו
בי"ט א' ולא פסיל נעבד לגבי מצוה וזה הפך מה שפסק דהמשתתנה לבהמה צמרה פסול
לציצית דפסול נעבד לגבי מצוה כמו לגבוה גם אין לומר דנעבד דאסור לגבי גבוה וה"ה
לגבי מצוה הוא בנעבד דישאל אבל נעבד דעכומ"ז שרי לגבי גבוה זה ודאי אינו.

דמה לי נעבד דיש' מה לי נעבד דעכומ"ז וכן יש להוכיח בהדינא בריש אין מעמידין
דנעבד דעכומ"ז אסור לגבי גבוה דלוקחים בהמה לקרבן ולא חיישינן לנעבד דאם איתא
דפלקא לה הנה מזבין לה.

ויש מי שרצה לומר דהא דאמר הטור המשתתנה לבהמה צמרה פסול לציצית מייירי
בעכומ"ז דיש' דכתותי מכתת שיעורא או אפילו תימה בעכומ"ז דעכומ"ז ונהי קודם ביטול
פגון שגזז הצמר הישראל דישאל אינו מבטל עכומ"ז דעכומ"ז ונטלו ע"מ שלא לזכות
בו והפיסול הני משום דאינו שלו ובציצית בעינן לכם דהראיה עצמה מצמר גזול פסולה
כדאיתא פ"ק דסוטה דף ט' ופסקה הטור שם.

ומשום הנה טעמי הוא דפסק הטור המשתתנה לבהמה צמרה פסולה לציצית ולא אסר
משעמא דיש' אסור בנעבד לגבי מצוה כמו לגבי גבוה ותירץ זה הוא טעות משום דהרי
קי"ל דנעבד דבע"ח אינו אסור להדיוט אלא לגבי גבוה וא"כ אפי' יש' שהשתתנה
לבהמתו מותר ליהנות ממנה ולא אסירא אלא לגבוה ואין שום צד לומר המשתתנה
לבהמה צמרה פסול לציצית אם לא שנאמר דמצוה דמיא לגבוה וכן מתבאר מדברי
הב"י דכתב שם המשתתנה לבהמה וכו' דהוא בעינא דלא אפשיטא וכו' כלומר דאיבעיא
לן התיב אם יש נעבד לגבי מצוה כמו לגבי גבוה וכיון דכן קשה מ"ש דלענין ציצית פסול
נעבד לגבי מצוה כמו לגבוה אע"ג דשריא להדיוט ולענין שופר ולולב וסנדל של עכומ"ז
מכשירין אע"ג דהם עצמן עכומ"ז ואסירי להדיוט: ושוב אחר החיפוש ראיתי בשה"ג
פ' כל הצלמים דהקשה על מ"ש הרמב"ם פ"ח מה' עכומ"ז דהעכומ"ז העובדים האילנות
הנטועים וכו' ותירץ ב' תירוצים ובס' כה"ג סי' נ"א העתיק קו' זו על הטור וכתב
התירוץ הנז' יעו"ש ותמה אני על התרוץ הב' שכתב דטעמו הני משום דמאיס לגבי
מצוה כמו לגבי גבוה ולא הרגיש דזה א"א דהרי הם מכשירים שופר ולולב וסנדל של
עכומ"ז אע"ג דאסור לגבי הדיוט משום דמצות לאו ליהנות ניתנו כ"ש דיש' להכשיר
למצוה מידי דשרי להדיוט גם התירוץ הא' דמייירי בצמר שגדל בה בזמן שהיתה נעבדת
דאז אסור להדיוט אינו נכון דהא שופר ולולב דהוא עכומ"ז דעכומ"ז מכשירין אותו
קודם ביטול אע"ג דאסור להדיוט באופן דגם דברי השלטי גבורים צ"ע ועיין בהר"ן
פרק כל הצלמים דף שס"ט דכתב בשם הרמב"ן דהא דבעי ר"ל אם מצוה דמיא לגבוה
לא קי"ל פנותיה אלא פרבא דאמר תקע בשופר של עכומ"ז יצא אע"ג דלהדיוט אסור
למצוה שרי משום דמצות לאו ליהנות ניתנו יע"ש ובשם הרמב"ן דכתב דמיא דבעי ר"ל
אם מצוה דמיא לגבוה היינו לענין אי מאיס לכתחלה אבל לעולם בדיעבד מודה ר"ל
דכשר דמצוה דמיא להדיוט ולא אסתפקא ליה לר"ל אלא לכתחלה אי מאיס או לא וכ"כ

התוס' פָּרַק פֶּל הַצְּלָמִים דָּף מ"ז ד"ה מי מַאִיס דר"ל אית ליה מ"ש רבא לולב של עכומ"ז לא יטול ואם נטל יצא יע"ש ובבבן סלקו דברי הטור פהגן דמ"ש המשתתנה לבהמה צמרה פסול היינו לומר שלכתחלה לא יעשה מאותו צמר ציצית ואם עשאו שלא ילכשונו ולא שייך התם אם לבש יצא ודוק: פתב הרמב"ם פ"ח מלולב וז"ל ד' מינין האלו שהיה א' מהם מאשרה כו' ודברי הרמב"ם הללו תמוהים בעיני המפרשים כפי סוגית הגמרא א' ק' איך פתב באשרה אפי' בטלוה פסול אמאי פסול הרי היא מותרת להדיוט אחר הביטול דנדאי באשרה דעכומ"ז מייירי דיש לה ביטול ואפ"ה פסל והתוספת והטור וכל המפרשים ס"ל דמ"ש בגמרא מתני' באשרה דמשה היינו באשרה דאין לה ביטול פגון אשרה דישאל אכל לולב דאשרה דעכומ"ז הכשירוהו קודם ביטול ב"ט' ואם נתבטלה קודם יו"ט יכול ליטול הלולב אפילו ביו"ט א' שנית ק' במ"ש הנה א' מהם של עכומ"ז לא יטול ואם נטל יצא ולא חילק בין עכומ"ז דישאל דאין לה ביטול לעכומ"ז דעכומ"ז דיש לה ביטול וה"ה פתב ליישב דברי הרמב"ם ומרן בכ"מ הקשה עליו וכתב דרף אחרת וגם דבריהם קשים בעיני גם הל"מ האריף בזה ה' שופר יע"ש: ולע"ד יראה דמ"ש הרמב"ם דאשרה אפי' נתבטלה לא יצא נפקא ליה ממה שכתב בפָּרַק פֶּל הַצְּלָמִים דף מ"ז כי אתא רב דימי אמר באשרה שבתלה לולבו מהו למצנה קמיבעיא ליה לר"ל יש דחוי או אין דחוי ולא אפשיטא ונקטינו לחומרא וסבור הרמב"ם דאין לפשוט בעיא זו ממה שכתב לקמן גבי היו ענביו מרובות דאם מעטן פשר ש"מ אין דחוי במצות דשאני התם דהוא דחוי דהיה לו שעת הפושר מעיקרא אבל אשרה דהוא אילן שנטעו לשם עכומ"ז דמשעת נטיעה היה עכומ"ז ולא היה לו שעת הפושר מעולם בהא דוקא מיבעיא לר"ל ולא אפשיטא ונקטינו לחומרא ויש רמז לדברי דאילן שנטעו מתחלה לשם עכומ"ז דין הוא שיפסל אפילו אחר ביטול טפי משאר עכומ"ז דעלמא בדברי ה"ה יע"ש ומ"ש בגמרא פרקין ושל אשרה פסול והא"ר לולב של עכומ"ז כו' ה"פ דס"ד דמקשה דכשא"ר אם נטל פשר מייירי בכל גוונא אפילו בלולב דעכומ"ז דישאל ונאפילו בלולב דאשרה ומשני דמתני' איירי באשרה דמשה כלומר באשרה שהיא מן התורה דנטע האילן לשם עכומ"ז פיסולו הוא משום דלא היתה לו שעת הפושר מעולם ואפי' אחר בטול פסול משום בעיא דר"ל אם יש דחוי במצות ומ"ש רבא אם נטל לולב של עכומ"ז יצא לא מייירי באשרה אלא שעשו הלולב עכומ"ז וס"ל להרמב"ם ז"ל דרבא מכשיר אפילו עכומ"ז דישאל משום דמצות כו' דהא סתמא קאמר לולב של עכומ"ז ובכל גוונא איירי חוץ מלולב של אשרה וכ"ת איך אפשר לומר דרבא מכשיר אפילו עכומ"ז דישאל הלא מסקי' בס"פ פיסוי הדם דאם נטל לולב של עכומ"ז לא יצא משום דכתתי מכתת שיעוריה י"ל דס"ל להרמב"ם דהיא איירי בלולב ושופר דעיר הנדחת בשביל דעומדת לשריפה פתתי מכתת שיעוריה אכל לולב ושופר שעשאוהו עכומ"ז אפילו עכומ"ז דישאל יוצא י"ח משום דמצות לאו ליהנות ניתנו וס"ל להרמב"ם דעכומ"ז דישאל לא אמרינו בה פתתי כו' דאינה עומדת לשריפה פדין עיר הנדחת אלא דין עכומ"ז דישאל הוא דטעונה גניזה פדאמרינו פרי דף נ"ב וכ"כ הרמב"ם פ"ח דעכומ"ז דין ט' יע"ש והתוס' בפָּרַק מְצוֹת חֲלִיצָה דף ק"ד פשאמרו דעכומ"ז דישאל מכתת שיעורא הוקשה להם וז"ל וא"ת אי בעכומ"ז דישאל מאי קאמר דמכתת שיעורא והלא טעונה גניזה וי"ל אין פתתי שיעורא גדול מזה עכ"ל והרמב"ם לא ניחא ליה בהך תירוץ אלא

ס"ל דעכומ"ז ד'יש'ראל טעוונה גניזה ו'לא מקרי מכתת שיעורא אלא מידי דעומד לשריפה פגון שופר ולולב דעיר הנדחת ד'לא סגי ב'לא שריפה אכל בעכומ"ז במטיל לים סגי כמ"ש מ'רן י"ד סימן קמ"ז ומ"ש הרמב"ם פ"ח שוחקו זורה לרוח או שורף ומטיל לים פ'ר הקשה עליו הכ"מ שם ונ"ל דהוא ט"ס וכצ"ל שוחקו זורה לרוח או מטיל לים או אפ'שר דמשום חומרא דרבנן הצריף שריפה דמן התורה לא בעי שריפה אלא גניזה פ'דכת'יבנא ו'דע דאף על גב דכת'יבנא דהרמב"ם סבור דאפילו עכומ"ז ד'יש'ראל לא מכתת שיעורא היינו דוקא עכומ"ז דקרא אשמועינן דאינו חייב לשורפה אלא טעוונה גניזה אכל תקרובת עכומ"ז מודה הרמב"ם דמכתת שיעורא משום דתקרובת עכומ"ז אקצייה לשריפה כדקי"ל דמנעל של חליצה אם הוא של תקרובת עכומ"ז חליצתה פסולה כמ"ש הרמב"ם פ"ד מהלכות יבום ואין לתמונה דתקרובת עכומ"ז הוא חמור מעכומ"ז גופיה דהא אשפ'חן דעכומ"ז דעכומ"ז יש לה ביטול ותקרובת עכומ"ז דעכומ"ז אין לה ביטול פנ"ל ל'י'שב דעת הרמב"ם ז"ל ושוב מצאתי להרמב"ם ספי"א דפ'ה דין ו' א'זוב של אש'רה ושל ע"ה ושל עכומ"ז פסול ודבריו צ"ע א'מנם מה דק"ל על הרמב"ם הוא א'יך לענין שופר ולולב של עכומ"ז מכשיר ב'דיעבד למצוה ובענין משתתנה ל'בהמה פסק ה' ציצית דצמ'רה פסול ומשמע דטעמא ה'וי משום דמצוה דמ'יא לגבוה דפסיל ב'יה נ'עבד אפילו ב'דיעבד אע"ג דנ'עבד ב"ח ש'רי לה'דיוט מפל מקום לענין מצוה פסול א"כ שופר ולולב וסנ'דל י'נה פסול אפילו ב'דיעבד מה' טעמא ודוק: ד' ל"ב ע"א גמ'רא א"ר הונא ל"ש אלא נקטם וכו' פי' רש"י נסדקו ראשי הע'לין משמע ד'לא הגיע הסדק בשד'רה וקשה א"כ מאי פ'רי'ך מ'דתניא סדוק פסול לימא סדוק היינו ש'הגיע הסדק לשד'רה ואמאי משני דעביד פ'המ'גן דהוא פסול מ'תחלת ב'ר'ייתו ו'הטור סי' תרמ"ה פ'תב נסדק ראשו פ'שר כו' ולשו'ן נסדק אינו משמע פ'ך כו' וכתב מ'רן שם דאינה קו' פ'לל על רש"י יע"ש ו'יראה לה'ליץ בעד הטור דנדאי לא עלה על דעתו דדברי רש"י א'נסדק דרב הונא קאי דאותו נסדק הוא פ'שר ו'בנדאי דדברי רש"י א'מורים על סדוק דדברי'תא דהוא פסול דפי' רב פפא דעביד פ'המ'גן אלא פ'ננת הטור להשיג על רש"י דמשמעו'ת סדוק הוא פ'מו נסדק לא ש'הנה סדוק מ'תחלת ב'ר'ייתו דא"כ ה'וי לי' למימר לולב ש'גדל סדוק פי היכי דאמר לולב דסליק ב'חד הוצא דהוא פסול מ'תחלת ב'ר'ייתו ומה ש'כתב מ'רן ז"ל ו'לישנא דסדוק מ'תחלת ב'ר'ייתו משמע פ'מו פפוף וכו' כו' גם זה אינו רא'יה ד'הטור ס"ל דפ'סול דכל הנה ה'וי אע"פ ש'מ'תחלת ב'ר'ייתם ה'יו פ'שרים אם א'ח"כ נ'עשו פפוף ו'קום וכו' פסול דאל"כ ה'וי ליה למימר למי'תני לולב ש'גדל פפוף כו' ולע"ד י'ראה דדברי הטור נכו'נים לענין דינא דאע"ג דתחלת ג'ידולו של לולב ה'יה פ'שר אם פ'סוף ג'ידולו נ'עשה פפוף וכו' פסול ו'עוד נראה לי דאפי' א'חר ד'נתלש הלולב אם נסדק ו'נ'עשה פ'המ'גן או ע'קום פסול פנ"ל: ו'התניא לולב פפוף קוויץ כו' הרמב"ם לא הביא דין פפוף וקוויץ ולא י'דעתי ל'מה וצ"ע ו'הרי"ף ו'הרא"ש וטור סי' תרמ"ה ה'ביאוהו יע"ש ו'בפ'י פפוף פ'תב רש"י ראשו פפוף פ'אגמון דומות לאיש ג'בן ו'זקן ש'ראשיהם פפופים למטה ומשמע מפ'י רש"י דאראש הע'לין ק'אמר אע"פ ש'השד'רה י'שרה פ'פפת ראש הע'לין מ'יקריא פ'פפה אכל הטור ס"ס תרמ"ה פ'תב ואם פ'פף ב'ראשו פסול ו'דוקא פ'ש'שד'רתו פפופה כו' ו'הרא"ש ב'תשו' פ'לל סי' כ"ד י' פ'תב וז"ל פ'פפת ה'ראש לא מ'יקרי פ'פפה כו' יע"ש מ'תו'ך דב'ריו משמע דכ'פפת ראש דמכשיר אותו היינו ש'ראש הלולב ב'ראש הע'לין קוויצים ו'נצמ'תים שע"י זה אין הע'לין נ'חלקין

ותיומתו קיימת כמו שאנו רואים מקצת לולבים שבראש הלולב ראשי עליון קווצים ונצמתים כפופים ראשם פאגמון ומעורבים ומדובקים זה בזה אבל יש מקצת לולבים שאין ראשי עליו קווצים ונצמתים אלא שהם עקומים לפניו או לאחוריו או לצדדין בזה יש להסתפק מה ס"ל להרא"ש ומדברי הטור משמע דלא פסל הרא"ש אלא כששדרתו כפופה וצ"ע לדינא עוד יש לשאול לסברת הטור דלא פסל אלא כששדרתו כפופה אם כן היינו עקום ומדברי הברייתא נראה דהם ב' ענינים עקום לחוד וכפוף לחוד ובכפוף דפסול משמע דאין חילוק בין לפניו לאחוריו ובכפוף אמרו לא אמרן אלא לפניו אבל לאחוריו ברייתו הוא ונראה דכפוף הוא בראש השדרה דכל השדרה ישרה וראשה לבד היא כפופה פסול בכל גוונא בין לפניו בין לאחוריו ועקום הוא באמצעות השדרה שנעשה דומה למגל כלומר כמו חצי לבנה ובזה יש חילוק דלפניו פסול אבל לאחוריו ברייתו הוא וראיתי בתשובת הרדב"ז המנדפסות סי' רנ"ט דכתב דפירוש כפוף הוא ראש העליון ולא ראש השדרה וכיון שהוא כפוף לפניו אין זה דרוך גדילתו שאין העליון נכפפין אלא לאחוריהם לא לפניהם יע"ש משמע מהדיא מתוך דבריו דהחילוק שאמרו בגמרא לא אמרן אלא לפניו וכו' לאו אעקום לחוד אתמר אלא גם בכפוף יש חילוק זה ומדברי הטור לא משמע הכי וצ"ע לדינא עוד כתב רדב"ז שם ומה הפירוש יש בין עקום לכפוף עקום היינו שנתעקם כלפי פניו וחזר ונתנישר עד שנראה כעין חטוטרת אבל כפוף הוא שנשאר כפוף ולא חזר ונתנישר עכ"ל וק"ל דאמרו בברייתא עקום דומה למגל והמגל אינו חוזר ומתנישר בראשו אלא ראש המגל נשאר עקום ולע"ד נראה דכפוף הוא בראש הלולב בראש עליו לפירוש המפרשים או בראש השדרה לפירוש הטור אבל עקום הוא שנעקם מאמצע שדרתו ונעשה כמגל וקשטת וכחצי גורן עגולה ובזה חלקו דדוקא נעקם לפניו פסול אבל לאחוריו ברייתא הוא ומנעקם לאחוריו דהוא ברייתא שמעינן דפירוש נעקם לפניו היינו שנעשה כמגל אף על גב דלא חזר ונתנישר ואם חזר ונתנישר נמי פסול כנ"ל ודוק: עקום דומה למגל פירוש רש"י חדא מלתא היא ויש לשאול מה בא ללמדנו ואפשר דבא ללמדנו שלא תאמר עקום הוא כפשוטו פסול עקום ודומה למגל הוא פסול אחר דהיינו דאין הלולב במשך יושרו עגול אלא הוא רחב כצורת ספין או מגל ונמצא דדומה למגל לא נשנה לענין של עקמיות אלא לדמיון שהוא רחב ואינו עגול ודחה רש"י פירוש זה דא"כ הוי ליה למימר דומה לספין מדנקט מגל עכ"ל דהוא פי' דעקום וחדא מלתא היא ודוק: א"ר לא אמרן אלא לפניו אבל לאחוריו בריית' הוא זו היא גירסתנו וכן העתיק הר"י א"ר א"ר רש"י ור"ן נר' דגרסי להפך שכן כתב רש"י ור"ן לאחוריו שנעקם לצד שדרה מלפניו כו' וגירסא זו תמוהים דאנחנו הדרים בא"י שדקלים מצויים בינינו עינינו הרואות דנעקם לאחוריו לצד השדרה הוא דרוך ברייתו שכן התריות של דקל כפופים לאחוריהם לצד השדרה לא לפניהם וכן מתבאר בהרמב"ם וז"ל הנה עקום לפניו שהנה שדר' פגב בעל חטוטרת פסול כו' ומרן הב"י ס"ס תרמ"ה הביא פרש"י ור"ן וכתב וכ"כ הרמב"ם ולא ידעתי איך כתב כן.

עוד כתב שם ורי"ו כתב וי"ג בהפך כו' ואפשר שאותם הגורסין כן מפרשי' דפניו הוא צד השדרה ואחוריו הוא הצד האחר עכ"ל ופירוש זה א"א לאו' בדברי רש"י ור"ן דהרי פירוש לאחוריו שנעקם לצד שדרה כו' ואפשר הנה לומר דרש"י ור"ן סברי ליה דאף על גב דתריות של דקל דרוך ברייתם הוא שנכפפין לאחוריהם לצד השדרה מ"מ הלולב

בתחלת גידולו שהוא לב התמר הוא בהפך שהוא נכפף ונעקם לצד פניו וכשגדל ביותר ונפרדים ונפרצים עליו אז נהפך ונכפף לצד אחריו לצד השדרה ונעשה חריות של דקל.

באופן דלרש"י והר"ן עקום לפניו דשדרו פגב חטוטרת פשר דזהו דרה ברייתו ולרש"י והר"ן פסול ומשום חילוף הגינסאות הללו ושינוי הפירוש יש לפסול עקום בין לפניו בין לאחוריו אמנם אני מבטל דעתי מפני דעת מרן דהספם כל הגי' לפיר' א' פדעת הר"מ ודוק: א"ר נחמן לצדדיו כלפניו דמי כו' פתב הרי"ף הלכה עבדינו לחומרא וכלפניו דמי ופסול וכן פתב הרמב"ם פ"ח דלולב ודע דבס"פ מי שמתו שנינו לענין ק"ש פמה ירחיק מהם ומן הצואה ד' אמות ואמרינו עלה בגמרא ל"ש אלא לאחוריו כו' ופסקו הרמב"ם פ' ג' דהלכות ק"ש דצדדים פלאחוריו דמי ובד' אמות סגי וכתב שם מרן בשם הר"מ דמשמע ליה דכלפניו דמי פדאמרינו גבי לולב עקום יע"ש לעד"ן דהחילוק הוא ברור דהכא גבי לולב עקום לפניו פסול משום דהוא בעל מום דלאו ברייתיה הוא וצדדיו יש ספק אם ברייתו בכך או לא הלכה עבדינו לחומרא כמ"ש הרי"ף אבל גבי הרחקת צואה מלפניו טעמא דכמלא עיניו בעיניו משום וקיה מחניה קדוש ובצדדים פיין דאינו רואה הצואה הוי ליה פלאחוריו וזה ברור ודוק: בעי רב פפא נחלקה התיומת כו' מאי לאו כו' איפא למידק מאי ס"ד דקאמר מאי לאו ה"ה נחלקה דא"כ לישמועין רבותא בנחלקה וכ"ש בניטלה י"ל דס"ד דניטל' חשיב דדר טפי מנחלק' וכה"ג תי' התוס' ר"פ ד"ה נקטם ראשו יע"ש: רש"י נחלקה התיומת ב' עלים עליונים אמצעיים כו' דע דבריית עליון של לולב פה היא דמב' צדדיו דשדרה גדל שם עלי לולב זה למעלה מזה וכל עלה הוא פפול לב' דבוקין מגפן ובראש השדרה כשהיא פלהו נגמרת יש שם עלה א' פפול לב' בשאר העליון והוא דבוק מגפן דבוק חזק בעיצומו של עלה ורוב הלולב כל זוג עלה ועלה דבוק מגפן אף זוגי העליון הם נפרדיו זה מזה ויש לולבין דאפילו זוגי העליון דבוקין ע"י קליפה אדומה החופף עליהם וכשנושר אותה קליפה אדומה נפרדיו זוגי העליון זה מזה אף גב כל עלה הדבוק לשנים הוא נשאר דבוק בדבוק חזק דדבוק של הזוגות אינו דבוק גמור וחוץ לדבוק הגב של שאר עלי לולב דאותו דבוק הוא חזק בעיצומו של עלה דדבוק זוגות העליון הוא דבוק בינוני ע"י קליפה אדומה החופפת עליהם ואני מסתפק בדברי רש"י שכתב נחלקה התיומת ב' עלים עליונים אמצעיים ששם השדרה פלה נחלקו זה מזה כו' באיזה דבוק מייירי אם מייירי באותם לולבים שיש על ראש השדרה ב' עלים כל עלה פפול לשנים ודבוקים ע"י קליפה אדומה הנז' ונפרדיו הזוגות של העלים האלו לזה הוא קורא נחלקה התיומת דנחלקו ב' הזוגות דנמצא זוג א' נפרד מחברו ואע"ג דגב כל עלה מהם הוא דבוק וכפול קרי ליה נחלקה התיומת מפני שנוחלקו זוג העלים זה מזה או דלמא רש"י איירי בדבוק העליון שהוא פפול לב' הדבוק מגפן ככל עלי הלולב שדבוקין מגפן ובעלה העליון הזה הוא דבעי נחלקו התיומת שנסדק העלה הזה מגפה ונסדקה השדרה עד העליון שלמטה מהם ומתוך דברי התוס' דהגוזל קמא מש' לי דהבינו מדברי רש"י דמפרש שנוחלק זוג העליון העליונים ואעפ"כ רוב הלולבין הם פשרים לדעת רש"י משום דבעי שיחלק התיומת דהיינו זוג העליון עם ראש השדרה ואז הוא פסול וזה מלתא דלא שכיחא שיחלק ראש השדרה ג"כ משא"כ לפי הגאונים דנחלקה התיומת הוא שנפרד זוג העלה העליון מחבריו אפי' שלא תפסק השדרה נמצא לפי דברייהם דרוב הלולבים פסולים דרוב הלולבין זוגי העליון נפרדיו זה מזה יע"ש ודוק.

אף לעד"ן דרש"י מפרש לה בלולב ששחלק עליה העליון הפפול לב' מגבו ובכו אליבא דרש"י רוב הלולבים פשרים דמידי דלא שכיחא הוא ששחלק גם העלה הפפול דהוא דיבוק חזק בעיצמו שלב עליה וכ"כ סמ"ק בשם רש"י הביאו הרב בעל תרומת הדשן סי' צ"ז יע"ש: תוספות ד"ה נחלקה התיומת לא מייירי כו' איכא למידק היכי ס"ד לפרש פי' זה דהא אמרי' לעיל אמתני' דתנו נקטם ראשו פסול א"ר הונא ל"ש אלא נקטם אבל נסדק פשר.

ואתו נסדק מייירי שנסדקו ראשי העליון וי"ל בדוחק דהנה ס"ד דר"פ דבצי נחלקה התיומת וריב"ל דפשיט ליה פסול פליגי אדרב הונא ודחו זה משום דבכולהו איתנהו וא"כ לא ימצא לולב פשר אפי' אחד בחמש מאות: כתבו עוד ובה"ג פ"א כו' דברי בה"ג הללו סתומים דאפשר לפרש דבריו דבהוציא העליון מדבר ששם השדרה פלה ונגמרת כדפירש"י אלא דיש חילוק בין רש"י לה"ג דרש"י אינו פוסל אלא ששחלק גם העלה העליון מתחלתו לסופו ותסדק גם ראשה של השדרה עד העלים של מטה ובה"ג פוסל אע"ג דלא נסדקה ראשה של שדרה אלא כיון ששחלק ונסדק גם העלה העליון מתחלתו לסופו פסול והא דמקשרינן לעיל נסדקו היינו שנסדקו ראשי עליון ולא הגיע הסדק מתחלתו לסופו.

אמנם א"ל אם זו היא פונת בה"ג דמפרש נחלקה התיומת בעלה העליון מהו זה דסיים בדבריו דהס' של ר"פ הוא אי פנפרצו עליו דמי ופסול או דלמא פשנפרדו עליו דמי וכשר ולכן אפשר לומר דבה"ג מפרש כפי' הרי"ף והרמב"ם דנחלקה התיומת ר"ל דנחלקו רוב הגבין של רוב העליון וכשארמו נחלקה התיומת אינו תיומת של עליה העליון האמצעי לבד אלא תיומת ברוב העליון קאמר ולפ"ז א"ש מה דסיים בה"ג דהס' הוא אם פנפרצו דמי כו' ודין נפרצו ונפרדו ברוב העליון איירי ומיהו יראה דהתוס' הבינו מדברי בה"ג דבהוצא העליון מדבר כפי' הא' דפרישית דאלו פפירוש השני דפרישית זהו נפרצו עליו דתנו במתני' לדעת התוס' כמ"ש ר"פ ד"ה נפרצו יע"ש: כתבו התוספת פרק הגוזל קמא דף צ"ו וז"ל נחלקה התיומת מצא ר"י בתשו' הגאונים כו' ע"כ.

ויראה לי דפירוש דברי הגאונים הוא בלולבים שהם פלים באמצע בעלה הפפול לשנים פדרה שאר העליון שבלולב והם נקראים הוצי וזה ההוצא העליון האמצעי הוא דיבוק בשני הוצין שבצדדיו ע"י קליפה אדומה שיש מצד פניו שהוא מחבר הוצא העליון האמצעי בב' הוצין שבצדדיו וניטלה התיומת הוא שניטלה קליפה זו האדומה וע"י זה נפרדים זוגי העליון זה מזה וע"י זה נחלק ההוצא העליון האמצעי מב' הוצין שבצדדיו ומ"ש וכן משמע מתוך ה"ג שרוצים לפרש פן ר"ל דה"ג מפרש נמי ששחלק זוג העלה האמצעי מחביריו לאפוקי שלא נפרש דבה"ג מפרש פפירוש הרי"ף והרמב"ם ששחלקו רוב גבין של רוב עליון של הלולב גם לאפוקי שלא נפרש דבה"ג מפרש דנחלק גם העלה העליון האמצעי הפפול לב' ואמרו דלדברי הגאונים לא ימצא לנו לולב פשר כי בטורח נמצאים אותם שיש להם תיומת פנה שיהיה העלה האמצעי הפפול דיבוק עם העלים שבשני צדדיו ע"י קליפה אדומה ולא ימצא פנה א' בה' מאות דרוב הלולבין זוגי העליון נפרדים זה מזה דאין להם קליפה אדומה לחבר זוגי העליון וז"א נמצא בארצם של התוספת אבל בא"י ומצרים דשכיחי דקלים אנו רואים שרוב הלולבים שהם בלב הדקל

יש להם קליפה אדומה מצד פני הלולב ומחבר הוצי הלולב ונראה הלולב כאלו הוא עץ א' בלי שום פירוד וע"י נענוע הדרך נושרת הקליפה ונפרדים זוגי העליון זה מזה אף גב פל זוג העלה הפפול לב' נשאר קנים ואינו נחלק בנקל ואלו הלולבים שהיה להם מעיקרא קליפה אדומה ואח"כ נשרה לעד"נ דכשרים הם ובארצם של התוס' פיון דאין לולבים גדלים שם אלא שולחים להם מארץ רחוקה ורואים שאין להם קליפה אדומה לחבר זוגי העליון סברי מימר דמתחלת ברייתם לא היה להם תיומת דהיינו הקליפה אדומה ולכן כתבו דלדבריהם לא ימצא לולב כשר פי בטורח נמצא אותם שיש להם תיומת דקליפה אדומה אפי' א' בת"ק ולכך דחקו ואמרו וי"ל שאף לדבריהם כו' ולעד"נ דאין צורך לחלוק זה דהאמת הוא דרוב הלולבין יש להם תיומת דקליפ' אדומה אלא שע"י גדוד וטלטול של הדרך נושרת מעליהם והללו יר' לע"ד דכשרים הם כגון דהיה להם מתחל' תיומת זה ולא פסלו הגאונים אלא אותם שלא היה להם תיומת בעודם במקור פנ"ל: כתבו עוד התוס' ובקו' פירוש כו' ע"כ יראה מתוך דבריהם דהם הבינו פרש"י שהוא הולך על פירוש הגאונים ו"ל דהיינו דנחלקו זוגי העליון העליונים זה מזה ע"י שנשרה הקליפה האדומה החופפת עליהם ולעולם דגב פל זוג העלה הפפול הוא דבוק ולא נפרד אלא זוגי העליון העליונים האמצעיים זה מזה ומוסיף רש"י על פירוש הגאונים דס"ל דאינו נפסל משום נחלקה התיומת עד שתסדק ראש השדרה עד העליון שלמטה מהם ונמצא לפרש"י דרוב הלולבים הם כשרים דלא שכיח כ"כ שתסדק גם ראש השדרה עד העליון שלמטה מהן זה פונת התוס' בפרש"י.

ולעד"נ דרש"י אינו פוסל בנחלקו זוגי העליון זה מזה אלא רש"י ו"ל מפרש דנחלקה התיומת היינו שנחלק גב העלה האמצעי הפפול ונחלק כ"כ עד שנסדק ראש השדרה עד העליון שלמטה וכ"כ סמ"ק בשם רש"י ונהביאו ת"ה סי' צ"ז יע"ש: כתבו ועוד אור"י כו' יראה לי דההפך דיש בין פ' הגאונים לפירוש הי"מ הוא זה דפ' הגאונים מייירי בלולבים שהם פלים באמצע בעלה א' הפפול לב' פדרך שאר העליון שבלולב ולפ' הי"מ מייירי בלולבים שהם פלים באמצע בשני עלים שכל עלה מהם פפול פדרך שאר עליון שבלולב והם נקראים הוצי.

ועוד יש הפרש ביניהם דלפירוש הגאונים נחלק זוג העלה העליון הפפול מהעליון שבצדדיו מראש זוג העלה עד סופו והשדרה לא נחלקה ולפ' הי"מ ראש העליון האמצעיים לא נפרדו אבל בסופו במקום שצומחים מראש השדרה שם נחלקו ונפרדו זה מזה ע"י שנחלק קצת מראש השדרה ודלא כרש"י דמצריך שיחלקו זוגי העליון האמצעיים מלמעלה למטה לגמ' מחמת שנחלקה ראש השדרה הרבה עד שהעלים העליונים בראשם חלוקים ומפוזרים זה מזה ומ"ש התוס' בסוף דבריהם ומיהו אין רוב הלולבים נמצאים בענין זה היינו לומר דהרבה לולבים אינם פלים באמצע בשני הוצים אלא בהוצא לבד וק"ל דבעי בדבר שאין רוב הלולבין נמצאים באותו ענין להיותם פלים באמצע בשני הוצים וניחא להו שאע"פ שרוב לולבים אינם נמצאים בענין זה בעי אי משתכח תיומת כה"ג דכלה הלולב בשני הוציו ונחלקה התיומת מעיקרא בראש השדרה מהו פנ"ל לפרש דברי התוס' ומרן הב"י סי' תרמ"ה הבי' דבור זה ופי' דגם פ' הגאונים שהביאו התוס' מייירי בלולבים שהם פלים באמצע בשני עליון כו' וזה א"א לע"ד דא"כ אמאי לא הקשו התוספת לפי' זה דאין רוב הלולבים נמצאים בענין זה שיהיו פלים

בְּאֲמָצַע בְּשָׁנֵי עָלִין כְּמוֹ שֶׁהִקְשׁוּ לִפְנֵי הַי"מ אֲלָא וְדַאי מִשְׁמַע דְּפִירֵשׁ הַגְּאוּנִים מִיִּרְי בְּלוּלְבִים שְׁהֵם כְּלִים בְּאֲמָצַע בְּעֵלָה א' הַכְּפוּל לְשָׁנִים שְׁנַחְלֵק מִב' זֹגִי הָעָלִין שְׁבַצְדָּדִי כְּדִפְרִישִׁית.

גַּם בַּמ"ש מְרַן בִּפְנֵי הָאֲחֵרוֹן שְׁכַתְב ר"י בְּשֵׁם י"מ וְשֵׁם חִילּוּק בֵּין פִּי הַי"מ לִפְרֵש"י דְּבָרֵי מְרַן בְּעֵנְוֹן זֶה סְתוּמִים הַרְבֵּה וּמָה שְׁכַתְב הוּא הַנְּכוּן לַע"ד וְהַמְעֵיִן יִבְחַר וְדוּק וּבְסִמָּ"ק סִי קצ"ב כְּתֹב וְנ"ל נְחֻלְקָה הַתְּיוּמָת נַעֲשֶׂה כְּמוֹ שְׁנִיטְלָה פְּסוּל פִּרְש"י שְׁנֵי עָלִין הָאֲמָצַעִיּוֹת אַע"ג שְׁכַל עֵלָה וְעֵלָה שְׁלֵם בְּעֵצְמוֹ כְּמוֹ שְׁאָר עָלֵי לוּלֵב שְׁכַל א' וַא' כְּפוּלָה לִב' אַעפ"כ הוּא פְּסוּל פִּינּוֹן דְּשִׁתִּי הָעָלִין הָאֲמָצַעִיּוֹת חִלּוּקוֹת לְפִיכָּהּ לוּלְבִים הַמְצַוֵּינָן בֵּינֵינוּ רְנוּבָם פְּסוּלִין שְׁרֻבָם אִין ב' הָעָלִין הָאֲמָצַעִיּוֹת מְחֻנְבְּרוֹת יַחַד וְעוֹד פִּי בַקּוּנ' נְחֻלְקָה הַתְּיוּמָת דְּהֵינּוּ דְנוּקָא עֵלָה הָאֲמָצַעִי שְׁדַרְכוּ לְהִיּוֹת כְּפוּל כְּשְׁאָר עָלִין וְנְחֻלְקָה לִב' וּלְפִי זֶה לוּלְבִים הַנְּמַצְאִים בֵּינֵינוּ רְנוּבָם כְּשֵׁרִים פִּינּוֹן שְׁעֵלָה הָאֲמָצַעִי שְׁלֵם וּמִיָּהוּ יֵשׁ מְקַצְתָּם שְׁעֵלָה הָאֲמָצַעִי נְחֻלְקָה בְּרֵאשׁוֹ וּמ"מ יֵשׁ לְהַכְשִׁיר לִפְנֵי הַקּוּנ' שְׁפִי נְחֻלְקָה הַתְּיוּמָת הֵינּוּ דְנוּקָא כְּשִׁנְחֻלְקָה עַד לְמִטָּה מִן הָעָלִין עַכ"ל הִנֵּה הַפִּי הַא' שְׁכַתְב בְּשֵׁם רִש"י כְּתֹבו רִש"י וְנ"ל בְּהַגּוּזֵל קָמָא וְנ"ל תְּיוּמָת כַּף תְּנוּמָר הָאֲמָצַעִי הָעָלִין עַכ"ל וּפִירוּשׁ דְּבָרֵינוּ הוּא כְּפִי הַגְּאוּנִים שְׁכַתְבו הַתּוּס' שֵׁם וְהַפִּי הַב' שְׁכַתְב הַסִּמָּ"ק בְּשֵׁם רִש"י הוּא מ"ש בְּשִׁמְתִין.

וּבִתְרוּמַת הַדְּשָׁן סִימָן צ"ז כְּתֹב וְנ"ל יִרְאָה דִּישׁ לְנֶהוּג כְּפִי א' דְּרִש"י כַּמ"ש הַסִּמָּ"ק דְּעֵלָה הָאֲמָצַעִית שְׁדַרְכוּ לְהִיּוֹת כְּפוּל כְּשְׁאָר עָלִין נְחֻלְקָת לִב' זֶהוּ נְחֻלְקָה הַתְּיוּמָת כּו' וְכַתְב עֵלָה ר"י וַא' ז' דְּעַל פִּרְש"י אִינוּ סוּמָה הִלְכָה לְמַעֲשֶׂה כּו' עַכ"ל.

וּבָּיָם שְׁלֵמָה ר"פ הַגּוּזֵל קָמָא סִי ב' כְּתֹב תְּשׁוּבַת ת"ה הַנּוֹז וְנ"ל וְתִשׁוּ' זֹו לֹא הַבְּנָתִי כָּל עֵינָר אִם לְפִסּוּק בָּא פִּרְש"י וְלִהְקֵל כָּל הַפִּי אַחֲרֵים חִלְלִיָה זֹו לֹא עֵלָה עַל דְּעָתוֹ וְאִם בָּא לְסִמּוֹךְ עַל רִש"י לְהַכְשִׁיר הֵיכָא שְׁפִדּוּק בְּרוּחַב אֲצַבַּע וְיֹוֹתֵר ק' דְּזֶה לְכָל כְּשֵׁר כּו' עַכ"ל וְלַעֲד"נ דְּכֻנְתָּ בַעֲת"ה הוּא דָּאִין לְחֹוֹשׁ לִפ' הַא' דְּכַתְב הַסִּמָּ"ק דַּא"כ רֻב הַלוּלְבִים הֵם פְּסוּלִים אֲלָא יֵשׁ לְסִמּוֹךְ עַל פִּי הַב' שְׁכַתְב הַסִּמָּ"ק דְּלֹאֲוֹתוֹ פִּירֵשׁ רֻב הַלוּלְבִים הֵם כְּשֵׁרִים וְהִבִּיא רֵאשִׁיָה בְּסוּף דְּבָרֵינוּ שְׁרֵאָה א' מִהַגְּדוּלִים שְׁהִיָה נוֹהֵג לְהַכְשִׁיר לוּלְבִין שְׁהִיָה סְדוּקִין בְּעֵלָה הָאֲמָצַעִית בְּרֵאשִׁין בְּרוּחַב אֲצַבַּע וְיֹוֹתֵר אֲלֵמָא דְּאוּתוֹ גְּדוּל הִיָה עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה רַב כְּלִשׁוֹן ב' שֶׁל רִש"י וְנ"ל דְּנְחֻלְקָה הַתְּיוּמָת הֵינּוּ בְּגוּף הָעֵלָה הָאֲמָצַעִי וְלֹא הִיָה חוֹשֵׁשׁ אוּתוֹ גְּדוּל לִפְנֵי תְּשׁוּבַת הַגְּאוּנִים אִם נִפְרְדוּ זֹוגֵי הָעָלִין הָעָלִיוּנִים זֶה מִזֶּה גַּם רוּמָז הַת"ה דָּאִין לְהִקְל כְּפִי הַרִי"ף וְהַרְמַב"ם דָּאִי פּוֹסְלִין עַד שְׁיַחְלְקוּ רֻב הַתְּיוּמָת שֶׁל רֻב הָעָלִין אֲלָא יֵשׁ לְסִמּוֹךְ עַל פִּרְש"י לְהִקְל לְאִפּוּקֵי פִירֵשׁ הַגְּאוּנִים דְּמַחְמִירִים וְיֵשׁ לְסִמּוֹךְ עַל פִּירוּשׁ רִש"י לְהַחְמִיר לְאִפּוּקֵי פִירֵשׁ הַרִי"ף וְהַרְמַב"ם דְּהֵם מְקִילִים זֶה נ"ל בְּרוּר בְּכֻנְתָּ תְּשׁוּבַת ת"ה וְדוּק.

וְדַע דְּכַפִּי נְטִלָה הַתְּיוּמָת לְפִי דְּבָרֵי הַרִי"ף וְהַרְמַב"ם נְחֻלְקוּ הַמְּפָרְשִׁים דְּהַר"ן מְפָרֵשׁ דְּהֵינּוּ שְׁנִיטְלָה חוּט גַּב שֶׁל רֻב הָעָלִין דְּמַתְּאִים אוֹתָם וְהוּ"ל חִסְרוֹן וְהוּ"ה מְפָרֵשׁ דַּמ"ש הַרְמַב"ם הִיָה עָלִיו א' א' מִתְחַלֵּת בְּרֵייתוֹ וְלֹא הִיָה לָהֶם תְּיוּמָת פְּסוּל זֶהוּ פִירוּשׁ נִיטְלָה הַתְּיוּמָת וּמְרַן בַּכ"מ וּבב"י הַשִּׁיג עָלָיו יַע"ש וְעֵינָן בְּעָרוּף עָרָף חֵיִים דְּהִבִּיא פִירֵשׁ בְּהַא דְּנְחֻלְקָה הַתְּיוּמָת וְהַפִּי הַא' שְׁהִבִּיא יִרְאָה דְּהוּא פִירוּשׁ הַרִי"ף וְהַרְמַב"ם וְהַפִּירֵשׁ הַב' שְׁכַתְב בְּשֵׁם רַב הַאִי דְּבָרֵינוּ סְתוּמִים וְלֹא אֲתַבְּרַר לִי פִירוּשׁוֹ לְכֵן לֹא כְּתַבְתִּיו יַע"ש

ודוק: גמרא תניא ר"א משום ר"ש פפות תמרים כו' איכא למיזק מאי פרייה ונהלא נפרדו
עליו אמר ר"י יכפתנו ואם לא כפתו פסול וחרותא דא"א לכוּפְתוּ פְּשִׁיטָא דְפָסוּל י"ל
דקוּשְׁנִי רבינא היא לדעת חכמים דפליגי אר"י דחכמים ס"ל נפרדו עליו פשר אפי' בלא
אגד ור"א יאגדנו מלמעלה ופירש טעמא משום דכתיב פפות תמרים ודריש ר"י לשון
כפיתה ואגד משמע דרבנן לא דרשי פפות לשון כפיתה ולכך פרייה לרבנן דלא דרשי
פפות מלשון כפיתה ממאי דכפות תמרים לילבא הוא אימא חרותא ומשני בעי' פפות
וליא פלומר לעולם רבנן נמי דרשי פפות לשון כפיתה ואגד ומ"מ הם מכשירים בנפרדו
עליו משום דראוי לכוּפְתוּ וכל הראוי לביקלה אין ביקלה מעכבת בו אבל חרותא אין ראוי
לכוּפְתוּ א"נ י"ל דהקנן היא גם לדעת ר"י וס"ד דחרותא ראוי לאגדו ולכך פרייה ואימא
חרותא ויאגדנו מלמעלה ומשני בעי' פפות וליכא פלומר וחרותא אינו יכול לאגדו וקשה
אמאי לא משני הכא משום דרביה דרכי נועם כדלקמן בסמוך י"ל דעדיפא מינה משני
ודוק: תוספות ד"ה דרביה דרכי נועם רבא לא הוה שם כו' יראה דהתוספות אזול
לטעמייהו דחלקו על רש"י במ"ש לקמן גבי ענף עץ עבות דאמרי' דהוא הדס ופרכינן
ואימא היךדוף ומשני רבא משום האמת והש' ופרש"י וזה אינו אמת ולא ש' שהוא עשוי
לסם המנות ולפי' רש"י א"ש דלא משני הכא גבי ואימא פופרא משום האמת והשם
דכופרא אינו עשוי להם לסם המנות וליכא טעמא אלא משום דרביה דרכי נועם אבל
לשיטת התוספות דפירש דמ"ש רבא משום האמת והש' היינו משום קוצים ק"ל א"כ
אמאי לא תירוצי הכא גבי פופרא משום האמת והש' והנצרכו לדחוק ולומר דרבא לא
הוה שם וכו' ומיהו ק"ל לשיטת רש"י דרבא יתרוץ אקוּשְׁנִי פופרא משום דרביה אמאי
לקוּשְׁנִי היךדוף לא תירוצי נמי משום דרביה דהיךדוף יש לו קוצים ושפא יש לומר
דקוצים דהיךדוף קטנים הם ואינם מזיקים כ"כ פקוצים של פופרא אי נמי יש לומר
דרבא רצה לחדש דהיךדוף מלבד טעם קוצים פסול משום סם המנות מקרא דהאמת והש'
ודוק: תוס' ד"ה כפת כתיב בהאי כ"ע מודו וכו' ואפשר דהטעם הוא משום דפתח קרא
בפרי עץ הדר וסמיה ליה כפת תמרים והס' הנאות דהי"ל להתחיל בכפות תמרים וענף
עץ עבות וערבי נחל ואח"כ יאמר פרי עץ הדר דלולב ומיניו שנטליו ביד א' והם מצות
רבים הו"ל לאקדומי וכן הקדימן התנא גם לענין ברכה אנו אומר' על גטילת לולב ולמה
הקדים הכתוב לפרי עץ הדר אלא כדי לסמוך לו פפות תמרים לדרוש סמוכין דכשם
דפרי עץ הדר הוא אתרוג א' הכי נמי כפת הוא א' ודרשי' מסורת לכ"ע ושוב ראיתי
בתוספת פסחים דף ל"ז ד"ה עוני דכתבו כעין זה ודוק: פיס' ציני הר הברזל כשירה אמר
אב"י וכו' יש להתבונן מאי נ"מ בין לישנא קמא ללישנא בתרא י"ל דלקמא הו' חלוקה
דאמר אב"י ל"ש וכו' קבלה היתה בידו וא"א לחלוק עליו אבל לבתרא מ"ש אב"י יצא
לו כדי לתרוץ הברייתא עם המשנה ואם נמצא תי' אחר נוכל לדחות דינו של אב"י ודוק:
ע"ב אר"י אמר שמואל שיעור הדס וערבה וכו' דע דהראב"ד פירש מה שכתב במתני'
נקטם ראשו פסול דהיינו דנקטם ראש השדרה משום דלולב לא איקרי אלא שדרה לא
העליו והרא"ש הקשה עליו בר"פ מהא דהכא דאמר שמואל שיהא לולב יוצא מן ההדס
טפח ופליג עליה ר"י שדרו של לולב צריף שייצא מן ההדס טפח אלמא לולב סתם דאמר
שמואל היינו עליו.

ולע"ד יראה דהראב"ד סביריה ליה דלולב הוא שדורה בהדי עליו אבל עליו לחודיה לא איקרי לולב וא"כ נקטם ראש הלולב היינו דנקטמו העליון עם מעט מהשדורה ושמואל דאמר לולב ד' היינו עליו בהדי שדורה כלו' דהטפח הדס יתיה מקצתו משדורה והשאר עליו ורבי יוחנן פליג וסבירי ליה דהטפח הדס יתיה משדורה לחודה ור"ן ר"פ תרץ באופן אחר יעו"ש ודוק: א"ר הונא שרא ליה מארי' לר"ט וכו' א"ל דלמא לעולם גבי הדס וערבה מודה ר"ט דהוי ג' ולא חלק אלא על לולב ואפשר לו' בדוחק דלא מסתבר ליה דס"ל דהדס ג' ולולב ה' דטפח לבד שיהיה יתר הלולב סגי לנענע בו ואפי' נאמר דר"ט ס"ל דלולב ה' ונהדס ד' ק' השתא עבות ג' משפחי' בת ד' מיבעיא ולפי מאי דמשני דמ"ש ר"ט באמה בת ה' דקאי אהדס והק' אמה בת ה' טפחים עשה אותה ו' גיחא דאי הנה משני דר"ט קאי אלולב כדאקשי' הנה ק' לן דשמואל אדשמואל דשמואל אמר לולב ד' והתם אמר שמואל הלכה כר"ט ודוק: תוס' ד"ה צא מהם ג' להדס ובכל ענין שגפרש וכו' פלומר בכל ענין שפי' בגמ' דר"ט בין ללישנא דר' דימי בין ללישנא דרבין לא מתוקמא ברייתא דהמפלת ה' שעורן טפח כר"ט דטפח דלולב הוא גדול יותר מאחרים לר' דימי ולרבין טפח דלולב הוא יותר קטן מאחרים.

ומתוך זה אני מתרץ מה שתמהו הפוס' הביאו מרן הב"י סי' תר"ן על הרי"ף ורמב"ם דלא פסקו כר"ט כדפסק שמואל הלכה כר"ט ונראה לי דאינהו סברי דלית הלכתא כר"ט מפח ברייתא דהמפלת דתני ה' שעורן טפח וס"ל דכל הטפחים הם שוים ודלא כר"ט ועיין בהרא"ש ול"מ ודוק: מתני' הדס הגזול והיבש פסול כו' איכא למידק אמאי תני דינא דגזול ויבש כו' בכל מין ומין ליערבינהו וליתנינהו ד' מינין בלולב גזול ויבש פסול כו' וי"ל משום דאידי דבעי למתני בספא פסול שיש בכל א' שאין בתבירו לקו תני דינא דגזול ויבש כו' בכל חד מינייהו.

א"נ אי הנה ערבינהו היינו טועים דשפא דנקא היכא דכל ד' מינין הם גזול ויבש פסול אבל אם יש לו ג' מינין שאינו גזול ויבש והמין הד' הוא גזול ויבש ואין לו אחר יברך עליהם קמ"ל דבכל א' מן המינין פוסל בו גזול ויבש אע"ג דשאר מינין הם פשרים א"נ הו"א דנקא פשגזל ד' מינין דקפדי אנשי אבל בענף של הדס או ערבה דלא קפדי אינשי שדמיו מועטין והוא אילן שאינו עושה פירות לא שייך לפוסלו משום גזול קמ"ל דאפי' בהדס וערבה קפדי אנשי ופסול משום גזול וזה לשיטת המפרשים שכתב ה"ה ריש ה' גזלה דאין איסור גזל אלא במידי דקפדי אמנם לשיטת הירושלמי שהביא שם דאפי' במידי דלא קפדי אינשי אוסר משום מדת חסידות אשמועינן דאפי' בענף של הדס וערבה דלא קפדי פסול משום גזול משום מדת חסידות ודוק: נקטם ראשו פסול.

הרי"ף והרמב"ם דחו משנה זו מהלכה משום דתנו לקמן רט"א אפילו ג' קטומים ופסקו בגמרא הלכה כר"ט והראב"ד פ"ח דלולב פסק כסתם מתני' יע"ש וחלוקי הראב"ד הביאו בס' תמים דעים סי' רכ"א והר"ן ה' בסיומן המאורות ולדבריהם הסכים הר"ן הביאו מרן הב"י סיון תרמ"ו יעו"ש וראיתי בהריב"ל ח"ג סי' ק"י דף קי"ז שהבין פי רוח הקודש ממש הופיע בבית מדרשו של הראב"ד ואעפ"כ חלק עליו הרמב"ן משום דלא בשמי' היא יעו"ש ואחר נסיקת ידיו של הריב"ל נראה כי לא נשתבח הראב"ד שמש הופיע רוח הקודש לו בדין זה אלא פיון שעבר לו הפי' והחילו' שפי' אמר פן בדרך גוומא ונהרי

דברי הרֶאָב"ד הביאם בס' תמים דעים וְשֵׁם נִתְבָּאָר דְהֶרָאָב"ד אִמְרָה לְמִילְתֵיהָ מִפְּחַ טְעֻנוֹת וְקוֹשְׁיוֹת וְלֹא אִמְרָה בְּשֵׁם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וּמ"ש ה"ה ז"ל דְחָלַק עָלָיו הֶרְמֵב"ן הֵינּוּ מ"ש הֶרְמֵב"ן בִּס' הַמְלַחְמוֹת לְדַחוֹת דְבָרֵי הַרְז"ה שֶׁהִיא פְּדַעַת הֶרָאָב"ד וְדַחָה סְבָרְתוֹ מִפְּחַ סְבָרוֹת וְטְעֻנוֹת לֹא מִטְעַם דְּלֹא בְּשָׂמִים הִיא.

וּמ"מ קוֹשְׁטָא דְמִלְתָא הֵכִי הָוִי שְׂאָם יֹאמֵר פּוֹסֵק א' פִּירֵשׁ אֶחָד בְּשִׁמוּעָה בְּשֵׁם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ יְכוּלִין לְחַלּוֹק עָלָיו מִשּׁוּם דְּלֹא בְּשָׂמִים הִיא וְאִין מִשְׁגִּיחִין בְּבַת קוֹל וְדוּק: נִפְרָצוּ עָלָיו פִּרְש"י נִפְשָׁרוּ וְלִקְמָן גְּבִי עֲרָבָה תָּנַן נִפְרָצוּ עָלֶיהָ פְּסוּלָה נִפְשָׁרוּ כּו' וּצ"ל דְּגַם בְּהַדָּס יֵשׁ חִילּוּק זֶה נִפְרָצוּ עָלָיו וְהֵינּוּ נִפְשָׁרוּ רֹב עָלָיו אֲבָל נִפְשָׁרוּ מִקְצַת עָלָיו פֶּשֶׁר וּמֵאֵי דְשִׁנְיָה דְבִגְנִשְׁרוּ רֹב הָעֲלִין קָרִי לִיָּה נִפְרָצוּ וּבְמִיעוּטָן קָרִי לִי נִפְשָׁרוּ מִשּׁוּם דְּבִגְנִשְׁרוּ רֹב הָעֲלִין שְׁיִיף לְשׁוֹן נִפְרָצוּ וּבְמִיעוּטָן שְׁיִיף לְשׁוֹן נִפְשָׁרוּ.

וְדַע דְּלַעִיל גְּבִי לוּלֵב תָּנַן נִפְרָצוּ עָלָיו פְּסוּל וּפִרְש"י נִפְרָצוּ עָלָיו מִשְׁדָּרָה וְאִינָם מְחֻנְפְּרִים וְהַתּוֹס' שֵׁם הַקָּשׁוּ עָלָיו וּפִי' יַע"ש וְהַמְעִיָּין דְּבָרֵי רִש"י יר' לְכַאוּרָה דְּהֵם נְכוּנִים מִשּׁוּם דְּגְבִי הַדָּס וְעֲרָבָה קִתְּנֵי נִפְרָצוּ וּפִי' נִפְשָׁרוּ אִם כֵּן ה"ה גְּבִי לוּלֵב וּמ"ש הַתּוֹס' בְּנִפְרָצוּ דְּלוּלֵב לֹא יִתְיַשְׁבַּב גְּבִי הַדָּס וְעֲרָבָה וְרֵאִיתִי בְּהֶרָא"ש שֶׁכָּתַב דְּהַתּוֹס' מוֹדִים דְּנִפְרָצוּ דְּהַדָּס וְעֲרָבָה הָוִי נִפְשָׁרוּ כִּפְרִש"י יַע"ש וְלַע"ד אֶפְשָׁר לו' דְּהַתּוֹס' יִפְרָשׁוּ נִפְרָצוּ דְּהַדָּס וְעֲרָבָה דְּנִחְלָקוּ הָעֲלִין וְנִסְדְּקוּ לְאַרְכָּן כִּמ"ש ה"ה גְּבִי נִפְרָצוּ עָלֵי הָעֲרָבָה לְפִי פִי' הֶרָאָב"ד יַע"ש וְדוּק: גְּמָרָא ת"ר עֲנַף עֵץ עֲבוֹת כּו' וְקָשָׁה וְדִקְאָרִי לֵה מֵאֵי קְאָרִי לֵה וְכִי לֹא יֵדַע דְּעֲבוֹת כְּתִיב י"ל דַּס"ד דְּפִי' עֲבוֹת ר"ל שֶׁהָעֲנַף מְעֻנָּה מְעֻלִין וְע"י שֶׁהוּא מְרוּבָה בְּעֲלִין רַבִּים עֲנַפִּיו חוֹפִין אֶת עֵצוֹ וְלִכְהִי פְּרִיָּה וְאִימָא זִיתָא דְּהוּא מְעֻנָּה בְּרוּב עָלִין וּמְכַסִּים הָעֵץ וּמִשְׁנֵי בְּעִינָן עֲבוֹת וְלִיפָא פְּלוּמֵר דְּהַשְׁתָּא חָשַׁב הַתְּרַצָּן דְּפִי' עֲבוֹת ר"ל שֶׁרְשָׁרְתָּ שְׁעָלִין מְוֹרְכָבִים זֶה עַל זֶה וּפְרִיָּה וְאִימָא דְּוֹלְבָא דַּס"ד הַשְׁתָּא דְּאִינוּ רוּצָה הַתְּנָא אֶלָּא שְׁיִהִיָּה עֲשׂוֹי פְּעִין שֶׁרְשָׁרְתָּ וְעִי"ז עֲנַפִּיו חוֹפִין אֶת עֵצוֹ וְלִכְהִי פְּרִיָּה וְאִימָא דְּוֹלְבָא דְּהוּא עֲבוֹת פְּעִין שֶׁרְשָׁרְתָּ וְחָשִׁיב עֲנַפִּיו חוֹפִין אֶת עֵצוֹ אִף עַל גַּב דְּאִין הָעֲלִין רְצוּפִין וּמִשְׁנֵי בְּעִינָן עֲנַפִּיו כּו' ר"ל שְׁיִהִיו הָעֲלִין רְצוּפִין וּפְרִיָּה וְאִימָא הַיְרָדוּף וּצ"ל דְּהֵיְרָדוּף יֵשׁ לוֹ ב' תְּנָאִין דְּהִיא עֲבוֹת פְּעִין שֶׁרְשָׁרְתָּ וְעֲנַפִּיו חוֹפִין אֶת עֵצוֹ לְגַמְרֵי שְׁעָלִין הֵם רְצוּפִין אִמְנָם רִש"י פְּתַב הַיְרָדוּף פְּמִין קְלִיעָה עֲשׂוֹיִין עָלָיו מִשְׁמַע דְּאִין עֲנַפִּיו חוֹפִין עֵצוֹ אֶלָּא דְּעֲשׂוֹי פְּמִין שֶׁרְשָׁרְתָּ א"כ הֵינּוּ קו' דְּוֹלְבָא וּצ"ע: תּוֹס' ד"ה הָאָמַת וְהַשְּׁלוּם וְעַל חֲנָם הַוּזְקָק כּו' יר' לִי דְּטַעְמוֹ דְּרִש"י מִשּׁוּם דְּלַעִיל גְּבִי כְּפּוֹת תְּמָרִים פְּרִיָּה וְאִימָא כְּוֹפְרָא וּמִשְׁנֵי מִשּׁוּם דְּכְתִיב דְּרַכִּיָּה וְכּוֹפְרָא עֲשׂוֹי פְּמִין קוֹצִים וְלֹא חֲזִינָן דְּמִשְׁנֵי רְבָא שֵׁם מִשּׁוּם דְּכְתִיב הָאָמַת וְהַשְּׁלוּם אֶלְמָא דְּקָרָא דְּהָאָמַת וְהַשְּׁלוּם לֹא אֶתִי אֶלָּא לְמַעוּטֵי סַם הַמְּנוֹת דְּבַהֲמָה שְׂאָם יַעֲשֶׂה הַמַּצָּוָה ע"י סַם הַמְּנוֹת דְּבַהֲמָה אוֹלֵי יָבֵא בְּהֵמַת חֲבִירוֹ וְיֵאכְלֻנוּ וְתַמּוֹת וּכְשִׁיתְרַעַם חֲבִירוֹ עָלָיו יִשְׁקַר לוֹ שְׁלֹא הָאָכִילָה סַם הַמְּנוֹת דְּבַהֲמָה אִזּוּ יַעֲשֶׂה קִטְטָה עִמּוֹ וְקָרָא כְּתִיב הָאָמַת וְהַשְּׁלוּם עֵינָן מִש"ל: כְּתִבוּ עוֹד וּמִתּוֹךְ פִּי' מִשְׁמַע כּו' וַא"ל לּוֹמֵר כֵּן דְּמוּכַח פְּרָק פֶּל שְׁעָה כּו' עֵינִיתִי שֵׁם וְרֵאִיתִי דְּמֵאֵי דְּחָשִׁיב הֵתָם הוּא הֵיְרָדוּפְנִין וְאֶפְשָׁר לּוֹמֵר דְּהֵיְרָדוּפְנִין הוּא מִין אַחַר דְּהוּא מֵר וְאִינוּ סַם הַמְּנוֹת דְּבַהֲמָה לְכַף יוֹצֵא י"ח בְּפִסְחָא וְהֵיְרָדוּף הוּא הֵיְרָדוּפְנִין וּמַה דְּפְרִיָּה הֵתָם וְאִימָא הַיְרָדוּף וּמִשְׁנֵי דּוּמִיָּא דְּמַצָּה כּו' ה"מ לְשִׁנּוּיֵי מִשּׁוּם הָאָמַת וְהַשְּׁלוּם אֶלָּא דְּבָלָאוּ הֵכִי מִשְׁנֵי שְׁפִיר.

ותו דלאבני דלית ליה טעמא דהאמת והשלום למעוטי סם המנות דבהמה משני ובלאו הכי הו"מ לשנוני התם שינויניא אחרינא גבי הירדוף דומיא דמצה מה מצה שנקחת בכסף מעשר אף מרור שניקח בכ"מ והירדוף אינו ניקח בכ' מעשר דאינו פרי מאכל ועיין בערוך ע' הרדף דיראה דאזיל בשטת רש"י דהירדוף דהכא הוא הרדפוני דפא"ט ודו"ק: תוספת ד"ה תלתא טרפי כו' פתבו בסוף דברייהם ומיהו תלתא בקינא תדא הוו יתבי דאמרי' פ' הפונס היינו ג' דקלים בשורש א' וכמו כן ג' עליו בעוקץ א' פנ"ל ולפי ג' זו נמצא דהתוס' מקיימים פרש"י מפתה היא דפרק הכונס ועיין בהרא"ש שדחה הך דפרק הכונס: ת"ר נשרו רוב עליו ונשתירו מעוט פשר ובלבד שתהא עבותו קיימת הא גופיה קשיא וכו' דע דהטור ר"ס תרמ"ז פתב דהעיטור פתב דאם נשרו רוב עליו של עבות ונשאר בו עבות א' בחד קינא פשר ולפי זה קשה אמאי לא תירצו דמה שפתב התנא ובלבד שתהא העבות קיימת ר"ל שנשאר עבות א' יש לומר דפשט הברייתא משמע דמהקו שנשרו רוב עליו מייירי דנשאר עבות קיים ולפי זה לא משפחת לה אלא באסא מצראה ועיין בלחם משנה פ"ז דלילב: דף ל"ג ע"א באסא מצראה מה שפירש"י גדל על המצר אינו נוח לי משום דבגמ' לקמן אמרי' דס"ד דפסול משום דאית ליה שם לנוי ובשלמא לפי השני דהוא הדס מצרי שפיר ס"ד לפנסלו משום שם לנוי משום דהוא מין אחר אבל אם הדס סתמא פשוט עין אותו במצר השדה מחמת שיש לו מקום פנוי מתגדל בו ז' עליו ולכך קורין אותו הדס מצראה פשיטא דאין זה קרוי שם לנוי פה היא דתנן פ' בתרא דנגעים ופי"א דפרה אזור לא אזור ינן לא אזור כוחלי ולא אזור רומי ודוק: אמר אבני ש"מ כו' איכא למידק ס"ס מאי קמ"ל אבני נהלא ברייתא דנשרו רוב עליו מוקמינו לה באסא מצראה וא"כ מגופא דברייתא שמיע לן דאסא מצראה פשר.

י"ל דהו"א דברייתא איירי בהדס סתמא דיש לו ז' עליו דומיא דאסא מצראה אבל אסא מצראה גופיה דיש לו שם לנוי הו"א דפסול קמ"ל ודוק: תוס' ד"ה ואימא ה"נ תימה כו' לע"ד דאע"ג דבתורה לא פתיב הדס מ"מ בעזרא קרי ליה הדס דכתיב צאו החר והביאו עלי זית ועלי שמן ועלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ דסות לעשות סופות פפתוב ור"י דריש לקמן דף ל"ז דאין סופה נוהגת אלא מד' מינין בלבד והקשו לו מקרא דעזרא ומשני עלי זית ועלי שמן לדפנות כו' אלמא דעלי הדס דאמר קרא הוא ההדס שבלולב ואע"ג דכתיב נמי עץ עבות הך הדס דקרא הוא הדס שוטה וסבירא ליה דהדס שוטה פשר ללולב פרב פהנא דאמר לעיל דאפי' תרי נחד פשר דהיינו הדס שוטה וכיון דאשכחן דקרא קרי ליה הדס הו"א דהדס מצראה פסול משום דאית ליה שם לנוי קמ"ל דהדס מצראה פשר משום דעץ עבות אמר רחמנא מ"מ והשתא לפום מסקנא יש לפרש דהדס שוטה הוא פסול והדס דקרא הוא הדס סתמא עץ עבות אתי לרבנות אסא מצראה ומה שיקשו לעיל ותימא הירדוף דהוא עבות היינו לפי מסקנא דהכא דעץ עבות אמר רחמנא מ"מ אפילו אסא מצראה א"כ נרבה נמי הירדוף דעץ עבות אמר רחמנא מ"מ ומשני דא"א לרבנות גם הירדוף משום דרכיה ומיהו לפי מ"ש בסופה דף י"ב ע"א דקרא דעלי הדס היינו הדס היינו עץ עבות ומשני הדס שוטה לסופה עץ עבות ללולב לפי הך פירוש' לא אשכחן דאיכרי עץ עבות דלולב הדס ולפי' זה ק' קו' התוספת היכי ס"ד למפסל הדס מצראה משום שם לנוי ודוק: גמרא עץ עבות אמר רחמנא ק' אמאי לא משני כדלעיל סופה דף י"ג גבי מ"ש מרירתא דאגמא יוצא בה י"ח בפסח ופריה מדתנן אזור ולא אזור

יון ומשני אמר אפני כל שנשתנה כו' רבא אמר כו' וא"כ ה"נ גפי הדס מצרעה לישני
הכא וי"ל דה"ה דהו"מ לשנויי הכי אלא דעדיפה מינה משני דעץ עבות אמר רחמנא
ובענין שם לוני עיין מ"ש בת"ה סי' רל"ה ודוק: ת"ר יבשו רוב עליו ונשארו בו ג' בדי
עליו לחין פשר כו' ופרש"י ג' בדי עליו לחים ג' בדים כו' וכתב הרא"ש פ"א אינו מוכן
לכאורה דמשמע כו' יע"ש ולע"ד יראה להליץ בעד רש"י דרש"י אגיל לטעמיה דפי'
לעיל אהא דאמרינו היכי דמי עבות והוא דקנימי תלתא תלתא טרפי בקינא ופרש"י
תלתא תלתא בחד קינא ג' עליו בקן א' יוצאין מתוך עוקץ א' עכ"ל ולהך ג' עליו דיוצאין
מתוך עוקץ א' מפרש רש"י דמיקרו בדין והיינו דקתני יבשו רוב עליו של הדס ונשתפירו
בו ג' בדי עליו לחין פשר כלומר דנשארו בכל הדס ג' עוקצין הנקראים בדים ובכל בד
ובד ג' עליו דבבציר מג' עליו לא הוי עבות זה נ"ל בכוננת רש"י אמנם הרא"ש חלק על
רש"י במה שפ"ל לעיל תלתא בחד קינא דהוי יוצאים מתוך עוקץ א' דאינו מצוי שיצאו
מעוקץ א' ופי' דמיקרו שפיר חד קינא פשהן סמוכין זה לזה בעיגול א' שאין א' נמוך
מחברו אע"פ שפ"ל א' בעוקצו ולפי פ"ל זה קשה לפרש מ"ש הכא בברייתא יבשו רוב
עליו כלומר של הדס א' ונשתפירו בו ג' בדי עלי לחין דמה שינין להזכיר בהדס א'
דנשתפירו בו ג' בדין ומסיק הרא"ש ו"ל ונ"ל יבשו רוב עליו של הדס כו' ע"כ נקרא
שמו בד כמו בדי מחטין דגפי מציאה פרק אלו מציאות דף כ"ד עלה לחין כו' עכ"ל
ומתוך דברי הרא"ש הללו דאמר פי' ג' העליון של הקן א' יוצא מכאן וא' יוצא מכאן והג'
מורכב על שניהם משמע דהוא רוצה להכשיר הדס שוטה דהיינו תרי וחד כס' רב פהנא
דלעיל וזה ק"ל דהוא הביא מ"ש בגמרא דלעיל דאמר מר בר אממר לרב אשי דאבא
קרי ליה להדס דאיהו תרי וחד הדס שוטה אלמא דהדס שוטה פסול ויש ליישב דאפשר
דהרא"ש ס"ל כמ"ש רש"י לעיל תרי היינו ב' עלים א' יוצא מכאן וא' יוצא מכאן והעלה
הג' מלמטה עולה ורוכב על השנים להא הוא דקרי ליה הדס שוטה ופסול אבל אם הוא
למעלה מן השנים דהיינו עלה מכאן ועלה מכאן והג' באמצע מורכב על ב' פשר וכיוצא
בזה דקדק מוהריק"ו שורש מ"א לתת סמך לארצות אשכנז דיוצאים בהדס שוטה דהיינו
עלה מכאן ועלה מכאן והג' עולה למעלה מן השנים דזה לא הוי הדס שוטה דפסול אלא
פשהעלה הב' הוא למטה מן השנים ודייק לה למלתייה מדברי רש"י לתת סמך למנהג
ארצות אשכנז יע"ש: ולפי מאי דפרישית הרא"ש ס"ל פחילוק זה והביא דבריו הטור
סימן תרמ"ו ונהרי לא מצאתי לארצות אשכנז אילנות גדולים לסמוך עליהם להכשיר
הדס שלקחם דהוא תרי וחד דהעלה הג' עולה למעלה מן השנים ואני תמיה על מהריק"ו
ועל כתבי מהרי"א סי' רל"ט שטרחהו לבקש סמך למנהג ארצות אשכנז ולא הביאו ראיה
מדברי הרא"ש הנז' דהוי תנא דמסייע להו כדפירוש ואפשר דהם סוברים דמ"ש הרא"ש
והג' באמצע מורכב על שניהם אינו ר"ל דיוצא מענף ההדס למעלה מהשנים אלא לעולם
העלה הג' יוצא מהענף בעגול א' סמוך לשנים אלא דגוף העלה הג' הוא יותר ארוך
מהשני עלים ולזה נקרא ראש זה אפשר לדחות: אמנם לע"ד יראה דפשט דברי הרא"ש
לכל הישר הולך לבבו יבין דהרא"ש מכשיר תרי וחד פשהעלה הג' יוצא מהענף למעלה
מהשנים והוא ההדס אשר בו יוצאים בארצות אשכנז ויש להם על מה שסימוכו כנ"ל
ודוק ודע דעל דברי הרא"ש הנזכר כתב מרן סימן תרמ"ו ו"ל והרא"ם כתב שמה שרצה
הרא"ש להביא ראיה שפ"ל בד קן מההיא דקתני בדי מחטין גפי מציאה אינו מחנור דהא

בגמרא כו' יע"ש ולע"ד יראה דבדי מחטין הוא שיש בו מחטין ומגן המחטין אינו סימן משום דמגן המחטין שיש בפד זה הוא שנה לכל הבדים לפי שרגילין לעשות כל הבדין מגן שנה כמ"ש הרא"ש באלו מצואות וטח"מ סימן רס"ב סט"ו יע"ש ודוק והרמב"ם השמיט ברנ"ל זו דיבשו רוב עליו ומאי דאתמר עלה אמר ר' חסדא ובראש כל א' וא' וכבר מן סימן תרמ"ו רמז לקושית זו יע"ש ולע"ד אפשר לומר דהרמב"ם לא השמיט הברייתא דהרי פתב נשרו רוב עליו אם נשתיירו ג' עליו בקו א' פשר וכיון דנשרו רוב עליו פשר אם נשתייר קו אחד כ"ש דיבשו רוב עליו ונשאר קו א' לח דכשר וכו' נראה מתשו' הרא"ש פ"ל כ"ד דהרמב"ם הוציא דין נשרו מהך ברייתא דיבשו רוב עליו יע"ש ומה שהשמיט הרמב"ם מ"ש רב חסדא ובראש כל א' וא' משום דהרמב"ם מפרש דמ"ש ר"ח שצריך שישארו העליו בראש הענף משום דסבירי ליה דהלכה כמתני' דידן גבי הדס נקטם ראשו פסול אבל הרמב"ם סבירי ליה דהדס שנקטם ראשו פשר כמו דפסק שמואל לקמן הלכה כר"ט אפילו ג' קטומין וא"כ שפיר עבד הרמב"ם להשמיט מה שאמר רב חסדא: בעי ר' ירמיה נקטם כו' יש דיוחוי אצל מצות או לא פירש רש"י פלום נזהגת תורת דיוחוי פשם שנוהג אצל קרבנות וכו' דמיון זה דהביא רש"י הוא מ"ש בזבחים דף נ"ט א"ר מנבח שנוהגם כל הזבחים ששחטו שם פסולים אבל לא נשחטו לא דאין ב"ח נדחין ור"י ס"ל בין נשחטו כו' ורש"י נקט מלתיה דרב דהוי דיוחוי מששחט משום דכ"ע מודו דהוי דיוחוי ותו דהלכתא פרב כמ"ש הרמב"ם ספ"ג דהל' פסולי המוקדשין דב"ח אינו נדחין ויש להקשות על הרמב"ם מדתנו בפ"ט דפסחים המפריש נקבה לפסחו ירעה עד שישתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה ואמרין עלה בגמרא ש"מ ב"ח נדחין ופרש"י דהדחיה היא דאין מקריבין הבהמה עצמה שלמים וראינו להרמב"ם פ"ד ה' קרבן פסח דין ד' ונ"ל המפריש נקבה לפסחו כו' יביא בדמיו שלמים עכ"ל ומרן בכ"מ פתב דמשום דהרמב"ם פוסק כמ"ד אין ב"ח נדחים ממילא משמע שביא בדמיו פסח והל"מ ה' קרבן פסח ופ"ג דהלכות שגגות האריף להשיג על תי' זה יע"ש וראיתי בתוס' דזבחים דף י"א דכתבו בשם ר"ח פסקת הכ"מ והתוספת הקשו עליו קושני' הל"מ יע"ש וה' בעל"מ תירץ על זה יע"ש ולע"ד יראה דהרמב"ם גריס המפריש נקבה לפסחו כו' ירעה עד שישתעב וימכר ויפלו דמיו לנדבה וכן מתבאר מדבריו בפירוש המשנה ונ"ל בכל מקום שאומרים יפלו דמיו לנדבה כו' ואם כן זה הדין דיפלו דמיו לנדבה הוא משום דסבר תנא דמתני' ב"ח נדחים אבל להרמב"ם דפוסק דב"ח אינם נדחים בפירוש פתב דיביא בדמיו פסח או שלמים ועיין בתי"ט ועץ החיים פ"ט דפסחים ודוק: פתוב בסוף לשון רש"י והשתא לא דייק פיון דחזי מעיקרא לנראה ונדחה דהאי דנקטם מעי"ט לא נראה מעולם עכ"ל דברים הללו אם הם דברי רש"י קשים בעיני דעל מי פיון רש"י ללמוד דהשתא לא דייק אם על ר' ירמיה פיון דבעי נקטם ראשו מערב י"ט ועלתה בו תמרה בי"ט מהו יש דיוחוי או לא הדבר ברור דבעיית ר' ירמיה היא בדיוחוי מעיקרו ואם ת"ל דיפשוט לודדיו מעיקרו לא הוי דיוחוי אפתי יסתפק לו בעיא אחריתי בנראה ונדחה אי הוי דיוחוי או לא וא"כ מה מקום לומר דר' ירמיה לא דק בין דיוחוי מעיקרא לנראה ונדחה ואם נאמר דרש"י נתפוו על הפשטן דפריף ותפשוט ליה מההיא דכסהו ונתגלה כו' דפשיט דיוחוי מעיקרא מדין נר' ונדחה שפיר קא פשיט משום דהדברים ק"ו ומה פסוי דהוא נראה ונדחה אמרין דאין דיוחוי כ"ש בדיוחוי מעיקרו דאין דיוחוי ולכן לפי אומר לי דאין אלו

דבְּרֵי רַשׁ"י אֵלֶּה הֵיטָה הַגָּהָה מִבְּחוּץ וְהַכְּנִיסוּהָ לַפְּנִים וְהִינְנוּ דְהַמְּגִיחַ הַרְגִישׁ בַּמַּ"שׁ רַשׁ"י רִישׁ דְּבְרֵי יֵשׁ דִּיחֻי אֲצֵל מְצוֹת פֶּשֶׁם שְׁנוּהֶגֶת אֲצֵל קַרְבָּנוֹת וְהִבִּיא הַדְּמִיוֹן רַשׁ"י דְּאֵם נִרְאֵת וְנִדְחָה מִשְׁנִשְׁחַטָּה כּו' וְהַרְגִישׁ הַמְּגִיחַ עַל זֶה דְּאִיף הִבִּיא דְּמִיוֹן מִנְרָאָה הוּ"ל לְאֹתוּנֵי דְּמִיוֹן מִדְּחֻי מְעִיקְרוּ פְּגוֹן מִתְּנִי דַּפ"ט דְּפִסְחִים הַמְּפָרִישׁ נִקְבָּה לְפִסְחוֹ כּו' וְלִכְּוֹן פֶּתַב רַשׁ"י וְהִשְׁתָּא לֹא דִינִיק רַשׁ"י דִּין דְּחֻי כּו' גַּם הַתּוֹס' הַרְגִישׁוּ קוּשְׁנֵי הַמְּגִיחַ שַׁכ"כ אַע"פ שְׁבִקוּ הַזְּכִיר נִרְאָה וְנִדְחָה הָא דְּהִקְא כּו' וּמִתּוֹף דְּבְרֵי הַתּוֹס' הִלְלוּ מוֹכַח דְּלֹא הִיָּה פֶּתוּב בְּדְבְרֵי רַשׁ"י וְהִשְׁתָּא לֹא דִינִיק כּו' וְדוּק: דְּרַב פֶּפֶא גּוֹפֵיָה מִיבְעֵיָא לִיָּה כּו' אִיפֵא לְמִידָק מֵאִי קָא דְּחֵי בַּמַּ"שׁ דַּר"פ גּוֹפֵיָה מִיבְעֵיָא לִיָּה דַּמַּ"נ תַּפְּשׁוּט דְּדְּחֻי מְעִיקְרוּ אִין דְּחֻי דְּאֵם מַ"שׁ ר"פ אִין דְּחֻי מִפְּשׁוּט פְּשִׁיטָא לִיָּה אֵם פֶּן שְׁפִיר מִפְּשׁוּטָא בְּעִיָּן בַּמַּכ"ש דְּהִשְׁתָּא לְגַבֵּי פִּסְוֵי דְּהוּי נִרְאָה וְנִדְחָה אִין דִּיחֻי כ"ש בְּדְּחֻי מְעִיקְרָא וְאֵם ר"פ סְפוּקֵי מְסַפְקָא לִיָּה וּמַ"שׁ אִין דִּיחֻי מִשׁוּם דְּהוּי לְחוּמְרָא קְאָמֵר לֵה אֲבָל לְקוּלָא אֲפֶשֶׁר דִּישׁ דְּחֻי מַ"מ אִיפֵא לְמִפְּשׁוּט דַּע"כ לֹא מִיבְעֵיָא לִיָּה לְרַב פֶּפֶא וְסְפִיקָא מְסַפְקָא לִיָּה אֵלֶּה בְּמִלְתָּא דְּהוּי נִרְאָה וְנִדְחָה וּמִדְּמְסַפְקָא לִיָּה בְּנִרְאָה וְנִדְחָה מִפְּלִל דְּפְשִׁיטָא לִיָּה בְּמִידֵי דְּהוּי דְּחֻי מְעִיקְרוּ דְּאִמְרֵי אִין דִּיחֻי דְּאֵם בְּמִלְתָּא דְּהוּי דְּחֻי מְעִיקְרוּ אִיפֵא לְמִימַר דִּישׁ דִּיחֻי אֵם פֶּן פְּשִׁיטָא דְּלִיפֵא לְסְפוּקֵי בְּמִידֵי דְּהוּי נִרְאָה וְנִדְחָה דִּישׁ דִּיחֻי.

וְתוֹ אִיפֵא לְמִידָק דְּהִיכִי מְצִינֵן לְמִימַר דַּמַּ"שׁ רַב פֶּפֶא זֹאת אוֹמְרַת אִין דִּיחֻי מְסַפְקָא קְאָמֵר דְּמְסַפְקָא לִיָּה אֵם יֵשׁ דִּיחֻי אוֹ לֹא וְקְאָמֵר לְחוּמְרָא אִין דִּיחֻי דַּא"כ לֹא שְׁיִיף לִישְׁנָא דְּזֹאת אוֹמְרַת דְּהוּי לִישְׁנָא לֹא שְׁיִיף אֵלֶּה בְּמִלְתָּא דְּפְשִׁיטָא.

פֶּל אֵלוּ הַקּוּשְׁיּוֹת הַקְּשָׁה אוֹתָם מוֹהַרש"ך ח"ב סי' ק"מ עַל סוּגְיָא דַּפ' פֶּל הַצְּלָמִים דְּף מ"ו ע"א בְּבַעֲיָא דְּאַשְׁרֵה שְׁבִטְלָה כּו' וְאִנִּי הֶעֱתַקְתִּים דְּשִׁיכִי גַם בְּסוּגְיָא דִּידֵן וְלַעַד"נ לִיִּישׁב דְּמִלְתָּא דְּפְשִׁיטָא דַּר"פ דְּאָמֵר זֹאת אוֹמְרַת אִין דִּיחֻי מִפְּשׁוּט פְּשִׁיטָא לִיָּה דְּהַתְּנָא סְבַר אִין דִּיחֻי אֲצֵל מְצוֹת אֲמַנְם ר' יִרְמְיָה אִינוּ רוּצָה לְפִשְׁוּט מְדַרְב פֶּפֶא מִשׁוּם דַּר"י מְסַפְקָא לִיָּה בְּדַעַת הַתְּנָא אִי פְּשִׁיטָא לִיָּה לְתַנָּא פִּסְהוּ וְנִתְגַּלָּה חֲזִיב לְכַסּוֹתוֹ דְּאִין דִּיחֻי ל"ש לְקוּלָא לֹא שְׁנָא לְחוּמְרָא אוֹ דְּלָמָּא סְפוּקֵי מְסַפְקָא לִיָּה לְתַנָּא בֵּין בְּנַר' וְנִדְחָה בֵּין בְּדְּחֻי מְעִיקְרוּ וְלִפִּיכָף גַּבֵּי פִּסְוֵי אָמֵר הַתְּנָא דְּאִין דִּיחֻי מִשׁוּם חוּמְרָא אֲבָל הִיכָא דְּהוּא לְהַקֵּל כְּגוֹן בְּאַשְׁרֵה שְׁבִטְלָה אוֹ בְּבַעֲיָא דַּר' יִרְמְיָה אִז לֹא אֲמַרִי אִין דִּיחֻי וְיִהְיֶה פֶּשֶׁר אֵלֶּה פְּסִלִינֵן שְׁמָא יֵשׁ דִּיחֻי אוֹ לֹא יֵשׁ דִּיחֻי וְכֵן מִתְּבָאֵר מִדְּבְרֵי רַב אֲשִׁי בְּסוּגְיָא דִּידֵן דַּהֲס' שָׁל רַבֵּי יִרְמְיָה הוּא בְּדַעַת הַתְּנָא וְאִין רוּצָה לְפִשְׁוּט מִמָּה שְׁכַתְּב ר"פ ז"א אִין דִּיחֻי מִשׁוּם דְּדְּבְרֵי ר"פ אִינָם מְוִכְרָחִים וְאִדְרַבָּה לַר"פ תַּקְשִׁי מַנ"ל דְּהַתְּנָא פְּשִׁיטָא לִיָּה דְּאִין דִּיחֻי דְּלָמָּא הַתְּנָא מְסַפְקָא לִיָּה וְאִין לוֹמֵר דְּהַתְּנָא לֹא מְסַפְקָא לִיָּה דְּהַרִי אֲשַׁכְּחֵן פ"ק דְּקִדּוּשֵׁין דְּף ה' נָתַן הוּא וְאִמְרָה הִיא סְפִיקָא הוּי אֲלָמָּא דִּישׁ סְפִיקוֹת לְתַנָּא וְהַרִיב"ל ח"א דְּף קנ"א ע"ב עֲמַד בְּזָה אֵם נֹאמֵר דְּהַתְּנָא מְסַפְקָא לִיָּה יַע"ש וּבַעַל יָבִין שְׁמוּעָה דְּף צ"ב ע"ב וְדוּק: תּוֹס' ד"ה נִקְטָם כּו' וְנִהִי גַבֵּי קְדוּשִׁים כּו' קָשָׁה דְּכָל אֵלוּ לֹא הוּוּ הַלְכְּתָא דְּאֲנֵן קי"ל כְּרַב דְּאָמֵר פֶּרֶק ב' שְׁעִירֵי דְּף ס"ד דב"ח אִינָם נִדְחִים אֲפִילוּ בְּנִרְאָה וְנִדְחָה וְלִיָּף לֵה מִמּוּם עוֹבֵר וְאֲפֶשֶׁר דְּכּוֹנֵנַת הַתּוֹס' לוֹמֵר דְּמִטְעַם דְּהוּי ב"ח אָמֵר רַב דְּלֹא הִנֵּי דְּחֻי הָא לֹאוּ הִכִּי אֲפִילוּ דְּחֻי מְעִיקְרוּ הוּי דְּחֻי גַבֵּי קַרְבָּן.

ומ"ש עוד וכו' כו' קשה דא"כ בהמה של ב' שנתפין דפ"ק דקדושין אמאי הוי דחוי הרי
בידו לתקן ולוקח חצייה השניה ועיין בתוס' זבחים דף י"ב ואפשר דיש לחלק דההוא לא
חשיב בידו כ"כ דשמא לא ירצה חבירו למכור לו חצי בהמתו ומ"ש ומיהו לא דמי לגמרי
להאי דינא כו' הטעם דלא דמי משום דכיון דאין ממעטים בי"ט לא חשיב בידו וכ"כ
התוס' זבחים דף ל"ד יע"ש ודוק: רש"י ד"ה וא"נ צריף אגד כו' והא דנקט כו' ק' דהא
משפחת לה פשאגד בעי"ט ולקט ענביו קודם שנקנס י"ט וי"ל דלא רצה להאריף ולומר
אגד הלולב ולקט ענביו בעי"ט ונקט דרף קצרה עבר ולקטן ומוכרח לומר דאריי בתר
דאגדיה: רש"י ד"ה ה"ג ל"ש כו' לכאורה משמע דאתא לאפוקי דל"ג א"ל רבא אדרבה
כו' כמ"ש התוס' ואם לזה פיון רש"י ק' מ"ש רש"י בסוף דבריו ה"ג לה לקמן דז"א
דלקמן ל"ג הכי אלא שם גרסי א"ל רבא אדרבה כו' ויראה דהוקשה לרש"י מדקאמר
א"ל רבא משמע דרבא הוא מקשה לרב חסדא פנים בפנים ומשינויניא דמשני אלא הכי
אתמר א"ר חסדא משמע דהפלפול לא היה עם רב חסדא ומפח קושית זו היה ראוי להגיה
אמר רבא במקום א"ל רבא וע"כ אמר רש"י דאין לשבש הספרים דהא לקמן גמי איתא
כה"ג א"ל רבא ומסיק פי הכא פנ"ל ודוק: ע"ב א"ר פפא אדנמות פשחורות דמין כו'
ק"ל דל"ל האי טעמא הלא ענביו ירקות לא הכשירו אלא משום דהם גוון ההדס ומראיהו
שנה לו ואינו מנומר ומכלל דאם היה הענבים משאר גוונים לבנים או אדומים פסול
משום דמיקוזי כמנומר פיון דהא גוון אחר שאינו מין הדס וכיון שפן למה לי לומר
דפסול אדנמות משום דהם שחורות יש לומר דר"פ ק"ל למה לי לומר ל"ש אלא
שחורות ונלא קודם שנעשים שחורות נעשים אדנמות ומשעה שהם אדנמות נפסל ההדס
לזה בא ר"פ לתרץ דשחורות דקאמר רב היינו אדנמות דהאי דם שחור היא וכיון
דאדנמות פסולות ה"ה לבנות וכל מין גוון שאינו מעין הדס ודוק: אם מיעטן פשר כו'
פשיטא אמאי נפסליה ופירש"י לא מן העשויים פאן כו' א"ל מאי פריף אימא דמתני' לא
נחית לאשמועינן הנה דיני דלא מן העשוי ולא דין דחוי אלא דינא אחריתי בא ללמד
דכלפי שאמר התנא היו ענביו מרובים מעליו פסול קמ"ל דאם מיעטם מהיות רוב
ונשאר מחצה על מחצה פשר בדיעבד ולכתחלה צריף שיהיו העלים מרובים מענביו יש
לומר דסבירי ליה לתלמודא דאם התנא נחית להכא הוי ליה למימר ואם היו מחצה על
מחצה פשר ואמאי נקט דינא פשהו מרובים והוא מיעטן בינדים משמע דאתי לאשמועינן
דינא דדחוי מעיקרו לא הוי דחוי ומשני דלא תפשוט משום דאגד הנמנה בעלמא כו'
וקשה דלפי זה ס"ס מאי קמ"ל מתני' במאי דתני ואם מיעטן פשר הרי בסיפא דקתני ואין
ממעטינן ביום טוב פשטינן לקמן דדחוי מעיקרו לא הוי דחוי ואם פן הו רישא למאי
אצטריכא וצ"ע: גמרא ואין ממעטין בי"ט הא עבר ולקטן כו' וק"ל אם אפילו דחוי
מעיקרו הנה ק"ל דאם נפשוט מהכא דלא הוי דחוי הכי קאמר אלא לאו דאשחור בי"ט
וכו' דאז פושט נראה ונדחה וחסר ונראה דלא הוי דחוי וכ"ש דחוי מעיקרו והכי הול"ל
דאשחור אימת אלימא דאשחור בי"ט תפשוט מינה נראה ונדחה אלא לאו דאשחור
בעי"ט ולפחות תפשוט דחוי מעיקרו לא הוי דחוי ואפשר דהמקשה הי' סבור דטפי יש
לפסול דחוי מעיקרו מנראה ונדחה וחסר ונראה ונתרצן דחה דאיפכא מסתברא ודחוי
מעיקר' תפשוט דפשר ונרא' ונדחה ונראה אפתי תבעי ליה ודוק.

ונדע דערמב"ם וקרא"ש ונהטור סי' תרמ"ז פתבו ואם עבר וליקטם פֿשר ולא חילקו בין אשחור מעי"ט לאשחור בי"ט ומרן בכ"מ וב"י האריף לתת טעם דכל שפידו לתמן לא הוי דחוי וקא בידו לתמן אם יקה לו הושענא אחריתי י"ש וק"ל טובא דא"כ הי"ל לבאר דאשחור בי"ט אין להכשיר אם לקט אלא אם יש לו הושענא אחריתי אבל אם אין לו פינון דאסור ללקטם א"כ לאו בידו לתמן והוי נראה ונדחה דאינו חוזר ונראה.

ויראה דכוננתו לומר מדין מגו פלומר מגו דאם יקה לו הושענא אחריתי תשיב בידו לתמן לאו דחוי מיקרי הלכה אפילו אין לו אם עבר ולקטם אפילו בי"ט לאו נראה ונדחה הוא פינון דמשפחת לה מציאות דיכול ללקטם אם יקה לו אף ק"ל דלפ"ז אפי' דחוי מעיקרו לא תפשוט דדלמא מאי דתני ואין ממעטין בי"ט הא עבר ולקטם פֿשר היינו משום דבידו ללוקטם אם יקה לו הושענא אחריתי ולפיכך לא תשיב דחוי מעיקרו וא"כ בעלמא אפי' דחוי מעיקרא לא נפשוט וצ"ע: אגמרא ת"ר אין ממעטין בי"ט כו' והא קא מתקן כו' יש לחקור הך מתקן מנא תולדא דאיזו מלאכה היא ויראה דאפשר לומר שיהא משום מפה בפטיש וכן מתבאר בהרמב"ם פכ"ג דשבת דמתקן פלי חייב משום מפה בפטיש ועוד יראה דממעט ענבי הדס הוו תולדה דמחתף שכ"כ רמב"ם פי"א דין ז' המחתף מן העור כו' הקוטם כו' ע"כ הרי דקוטם פנה או קוטם קיסם אמרינן דהיא תולדה דמחתף והה"נ קא.

אף יש לעמוד ולהתבונן בזה דעמ"ש הרמב"ם הנוטל קיסם של עץ וקטמו חייב העתים ה"ה סוגית הגמרא דכ"ר המביא פדי מן דף ל"ג ותמה על הרמב"ם יע"ש ויראה לי דהרמב"ם טעמו ונימוקו עמו משום דבריש הסוגיא שם איתא אר"י אוקלי בהמה אין בהם משום תיקון פלי והקשו מדתנא מטלטלין כו' אבל אסור לחצוץ בו שיניו לא יקטמו כו' פי תנא הדין ופיר' רש"י פי תנא הדין בעצי בשמים שאין ראויים למאכל בהמה ע"כ ואיפא למידק דהא רבי יהודה הוה עביד עובדא אף בקשים כדקאמר הנה מפשח ר"י וכבר הוקשה לתוס' זה ושינו הגירסא יע"ש ובנדאי דאית לן למשכונני נפשין לישב גי' רש"י ופי' ויראה לע"ד דבקשין יש ב' מינין יש מין בשמים קשים שראויין למאכל בהמה ויש בשמים קשים שאין ראויין למאכל בהמה והכי דייק בלשון רש"י שכתבתי.

והשתא א"ש דמאי דהנה עביד ר"י עובדא ונהה מפשח וכו' היינו בקשים וראויים למאכל בהמה דבהנהו אפי' נטל קיסם וקטמו לחצו' בו שיניו אסור מדרבנן אבל בקשים שאינם ראויים למאכל בהמה אם נטל קיסם וקטמו לשיניו חייב חטאת אליבא דכ"ע ובזה לא יקטמו להריח בו ואם קטמו פטור אבל אסור והשתא ניחא דהיא ברייתא דפרכי מינה לר"י אתנא כהלכתא ופסק הרמב"ם פנותה ומיהו קשה כד פריף בגמרא לקמיה תני חדא קוטמו ומריח בו ותנא אינדף לא יקטמו להריח בו ומשני ר"ח ל"ק הא ברפין הא בקשין ולבסוף מסיק רב אהא הא והא בקשין הא ר"א והא רבנן ואם איתא לישני הא והא בקשין ול"ק הא בקשין הראויים למאכל בהמה הא בקשים שאין ראויים למאכל בהמה אלמא משמע דבקשים אין חילוק בין קשים לקשים יש לומר דהא דמוכח דלית חילוק בין קשים לקשים היינו לר' אהא בר יעקב דלא מחלק בהכי אבל ר"י מחלק בין קשים לקשים וסבור הרמב"ם דכ"ר"י פסקינן דהוא יותר קדמון מר' אהא דר"י הו' תלמיד רב

ושמואל ועוד דאָפּשֶׁר דָּלָא שְׁמִיעַ לֵיהּ לר' אַחְאָדֶר"י גּוֹפִיָּה מְשַׁנֵּי הָכִי וְאֵלּוּ שְׁמִיעַ לֵיהּ לָא הוּא מְשַׁנֵּי שְׁיִנּוּיָא אַחְרֵינָא וְתוּ דְשִׁנּוּיָא דר"י גִּיחָא טְפִי דְמוֹקִים לָהּ לְבַרְיֵיתָא סְתָמִית אֲלִיבָא דְרַבְּנֵן דְהִלְכְתָּא פְּנִיתִיהּ וְלִרְבִּי אַחְאָ צ"ל דְהִבְרֵיתָא אֲתִיבָא כר"א דְלִית הִלְכְתָּא פְּנִיתִיהּ וְזֶה דוֹסָק: אַף אֲפִתִי קָשָׁה דָּאִי רַבְּנֵן גּוֹפִיָּהּוּ ס"ל דְבִקְשִׁים דָּאִין רְאוּיִים לְמַאֲכַל בְּהֵמָה אָסוּר לְקַטְוִם לְהַרִיחַ אֲמַאי לָא פְּרָכִי עֲלֵהּ מְהָא דְתַנּוּן שׁוֹבֵר אֶת הַחֲבִית לְאַכּוֹל כּו' כְּדַפְרֵי בְּגַמְרָא עֲלֵה דר"א י"ל דְהָא ל"ק דְבִלְאוּ הָכִי צ"ל הָכִי לְרַבְּנֵן כּמ"ש הַתּוֹס' פ' חֲבִית דָּף קמ"ו וְהָרָא"ש פֶּרֶק בְּפֶל מְעַרְבִין הִבִּיא דְבִרְיָהּ מֶרְנָן סִי שִׁי"ד דְגַם לְרַבְּנֵן צ"ל מ"ש בְּגַמְרָא לר"א דְהִיא דְחֲבִית אֲיִירִי בְּמוֹסְתָקִי: אַף תִּימָה דָּלָא חֲזִינוּ לְהֶרְמֵב"ם פֶּרֶק כ"ג דְשִׁבְתָּ דְאֲיִיתִי גַבִּי חֲבִית הָךְ אֲוִקְמָתָא דְמוֹסְתָקִי ע"כ יִרְאֵה דְהֶרְמֵב"ם ס"ל דְהָךְ קוּשְׁיָא דְחֲבִית לָא קָשְׁיָא פְּלִל דְשִׁאֲנִי הֵתֵם דְהַשְׁבִּירָה הִיא פְּדִי לְאַכּוֹל הַגְּרוּגְרוֹת וְאִי אֲפֶשֶׁר בְּלָאוּ הָכִי אֲבָל הָכָא אֲפִילוּ בְּקָשִׁים בְּיוֹתֵר כְּבֵר הִנֵּה יָכוֹל לְהַרִיחַ בְּמִלִּילַת הָעֵלִין וְאִין צָרִיף כ"כ לְקַטִּימַת הָעֵץ וְהָכִי דִּינִיק בְּגַמ' דְבַתֵּר דְפָרִיף מְהָא דְחֲבִית קְאָמֵר וְעוֹד הָא רַב יְהוּדָה מְפָשַׁח כּו' דְכִינּוּן דְכְּבֵר הַקָּשָׁה מִתְּנִיתִין דְחֲבִית מַה צְנִרְף לְהַקְשׁוֹת מְרַבִּי יְהוּדָה אֲלָא דְהַמְקָשָׁה גּוֹפִיָּהּ הַפִּיר חוֹלֵשׁ קוּשְׁיָתוֹ מֵהִיא דְחֲבִית כְּדַקְאָמְרוּ וְהַצְרִיף לְהַקְשׁוֹת מֵהִיא דְרַב יְהוּדָה וּמְשַׁנֵּי הָא ר"א הָא רַבְּנֵן וְהָךְ שְׁיִנּוּיָא הוּא אֲלִיבָא דְרַב אַחְאָ דְלִית הִלְכְתָּא פְּנִיתִיהּ כְּדַפְרֵישִׁית וְהָא דְפָרִיף בְּסוּף הַסּוּגִיא וְלִית לֵיהּ לר"א הָא דְתַנּוּן שׁוֹבֵר אֲדָם אֶת הַחֲבִית וּמְשַׁנֵּי כִּי תִנָּא הִיא מוֹסְתָקִי הוּא הַדִּין דְהוּא מְצִי לְשִׁנּוּיֵי הָךְ חֲלֻקָּה דְאָמְרוּ לְעִיל דְשִׁאֲנִי הִיא דְחֲבִית דָּאִי אֲפֶשֶׁר בְּלָאוּ הָכִי אֲלָא דְהַתְרָצוּן תִּנְרִץ מוֹסְתָקִי לְשִׁיטַת הַמְקָשָׁה דָּאִינוּ רוּצָה לְחַלֵּק חֲלִיּוֹק הַנּוֹז' אִי גַמִּי אֲפֶשֶׁר דְסָבִירָא לֵיהּ דְנִקֵּט הָךְ חֲלֻקָּה דְמוֹסְתָקִי לְאֲשִׁמוּעִינוּ דְאֲפִילוּ הֵן עֲצִי בְּשָׂמִים דָּאִי אֲפֶשֶׁר לְהַרִיחַ בְּהֵם פְּלִל אִם לָא שְׁבִירָה אַפ"ה אָסוּר לר"א וְשִׁאֲנִי הִיא דְחֲבִית דְאֲיִירִי בְּמוֹסְתָקִי וְאִיף שְׁיִהִיָּה עֲלֵהּ בְּיַדֵּינוּ דְדַבְרֵי הֶרְמֵב"ם שְׁרִירִין וְקִיָּמִין דְפָסֵק כר"י וְהוּא מְחַלֵּק בֵּין קָשִׁים לְקָשִׁי וְהָכִי דִּינִיק לִישְׁנָא דְהֶרְמֵב"ם דְקָאֵמֵר הַנּוֹטֵל קִיסָם שֶׁל עֵץ כּו' דְסֵתֵם עֵץ אִינוּ מְאָכַל בְּהֵמָה וּבְהָא תִנָּא חֲזִיב וְאִח"פ קְאָמֵר כֹּל דְבֵר שֶׁהוּא רְאוּי לְמַאֲכַל בְּהֵמָה וְכו' מוֹתֵר לְקַטְוִם עֲצִי בְּשָׂמִים כּו' אֲלֵמָא דְבַעֲצֵי בְּשָׂמִים הֶרְאוּיִים לְמַאֲכַל בְּהֵמָה אֲיִירִי דְדוֹקָא לְהַרִיחַ מוֹתֵר הָא לְחֲצוּץ שְׁיִנּוּיֵי אָסוּר מְדַרְבְּנֵן פִּינוּן דְהֵם קָשִׁים אַף מִן הַתּוֹרָה מוֹתֵר פִּינוּן דְהוּוּ מְאָכַל בְּהֵמָה אֲבָל בְּקָשִׁין דָּאִין רְאוּיִין לְבִהֵמָה לְחֲצוּץ בּוּ שְׁיִנּוּיֵי חֲזִיב חֲטָא' וְלְקַטְוִם לְהַרִיחַ בְּהֵם אָסוּר מְדַרְבְּנֵן זֶה נ"ל כְּפִתּוֹר וְפֶרֶח לִישְׁב דְבָרֵי הֶרְמֵב"ם וְדוּק וּמ"מ הִנֵּה נִתְבָּאֵר דְאֲפִי' לְדַעַת הֶרְמֵב"ם דס"ל דְהַנּוֹטֵל קִיסָם שֶׁל עֵץ וְקַטְמוּ לְחֲצוּץ בּוּ שְׁיִנּוּיֵי חֲזִיב הִינּוּ דוֹקָא בְּקָשִׁין דָּאִין רְאוּיִין לְמַאֲכַל בְּהֵמָה כְּדָפִי' אֲבָל בְּקָשִׁין הֶרְאוּיִין לְמַאֲכַל בְּהֵמָה וּכ"ש בְּרַפִּין אִין בְּהֵם מְשׁוּם תְּקוּן פְּלִי וְכִינּוּן תְּקוּן פְּלִי וְכַדְאָמְרִי' בְּהַמְבִּיא דָּף ל"ג אר"י אֲוִקְלִי בְּהֵמָה אִין בְּהֵם מְשׁוּם תְּקוּן פְּלִי וְכִינּוּן שְׁפָן ק"ל הִיכִי פָרִיף בְּגַמ' הָכָא עַל רַאב"ש דָּא' דִּיכּוֹל לְמַעַט עֲנָבִי הַהֲדָס בִּי"ט וְהָא קָא מְתַקֵּן מְנָא וְהִלָּא הַהֲדָס הוּא מִין עֲצִי בְּשָׂמִים דְרָכִים וְרְאוּיִים לְמַאֲכַל בְּהֵמָה וְאִין פָּאֵן תְּקוּן פְּלִי.

אִיבְרָא דְאֲשַׁפְּחוּן בְּפֶר' חֲבִית דָּף קמ"ו ע"ב אָמֵר שְׁמוּאֵל הָאִי טְרַפָּא דְאָסָא ' אָסוּר מ"ט ר' יִימֵר מְדַפְתִּי אָמֵר מְשׁוּם מְרַזַּב רַב אָשִׁי אָמֵר גְּזִירָה שְׁמָא יְקַטְוִם מְאִי בִּינִיָּהּוּ אִיבָא בִּינִיָּהּוּ דְקָטִים וּמְנַח וּפְרַש"י שְׁמָא יְקַטְוִם הָעֲלָה מִן הָעֲנָפֵי כּו' כְּדַתְנִיָּא בְּמַס' בִּיצָה כּו' עכ"ל וְק"ל עֲלֵה מְאִי רְאָיָה מִיָּתִי מֵהִיא דְבִיצָה הָא ר"י מוֹקִי לָהּ בְּקָשִׁין שְׁאִינּוּ רְאוּיִין לְמַאֲכַל בְּהֵמָה

וּלְפִיכָּהּ חֲזִיב חֲטָאת אֲבָל בְּרַפִּין אוֹ קָשִׁין שְׁרָאוּיִין לְמַאֲכַל בְּהֶמָּה לִיכָּא חֲזִיב חֲטָאת י"ל
דְּהוּא דְטָרְפָא דְאָסָא מִשְׁפַּחַת לָהּ דְּהוּא אָסָא מֵאִילָן זָמֵן וְקָשָׁה דְאִינוּ רְאוּי לְמַאֲכַל בְּהֶמָּה
וּכ"כ הָר"ן פ' חֲבִית וּכ"כ ר"ש"י אֲשֶׁר סְבִיבוֹת הָרִי"ף וְכֵן הֶעֱתִיק הַב"י ס' ש"ד אֶלְמָא
מִשְׁמַע דְּמִשְׁפַּחַת לָהּ הַדְּסִים קָשִׁין שְׁיִישׁ בְּהֶם תִּיקוֹן פְּלִי דְאִם קִטְמֵן חֲזִיב חֲטָאת וְעִיָּין
לְהָר"ן פ' הַמְּבִיא דְתִי' לְהֵיבֵא דְטָרְפָא דְאָסָא בַּע"א יַע"ש א"כ ה"נ מֵאִי דְפָרִיף בְּסוּגְיָא
דִּידֵן וְהָא מְתַקֵּן מְנָא הִיָּינוּ מִשׁוּם דְרַאב"ש סְתָמָא קִתְּנֵי דְאָפִי' בְּהַדְס קָשָׁה יָכוֹל לְמַעַט
עֲנָבִיו וְלִהְכִי פָרִיף וְהָא קָא מְתַקֵּן מְנָא פְּלוּמֵר וּבְשִׁבְתָּ חֲזִיב חֲטָאת וּבִי"ט סוּפְגָא אֶת הַמ'
פִּינוּן דְסְתָמָא מִיָּירִי בְּכָל מִין הַדְס אִפִּי' בְּהַדְס קָשָׁה פְּנ"ל לִיִּישׁב הַסּוּגְיָא וְעֵלָה בְּיָדֵינוּ
דְּמִסּוּגְיָא דַּפ' חֲבִית מֵהֵיא דְטָרְפָא דְאָסָא וּמִסּוּגְיָא דִּידֵן דְפָרִיף וְהָא מְתַקֵּן מְנָא יַשׁ סִיּוּע
לְפִסְק הַרְמַב"ם בְּקוּטֵם קִיסָם לְחֻצוֹן בּוֹ שִׁינְיוֹ דְחֲזִיב חֲטָאת פְּדָפִי' וְנַע דְבַהֲדָּ דִּינָא דְטָרְפָא
דְאָסָא דְנִחְלָקוּ בּוֹ הָאִמּוֹרָאִים בְּטַעַם הַדְּבָר פְּסִק הַרְמַב"ם פְּכ"ג דְשִׁבְתָּ דִּין ו' כַּר' יִימֵר
וְכַתֵּב ה"ה ז"ל דְצָרִיף עֲנָנֵן אִמְאִי לֹא פְּסִק פְּרַב אֲשִׁי דְהוּא בְּתָרָא וּמָרָן בְּכִסְפָּה מְשֻׁנָּה הַלִּיץ
בְּזָה י"ש וּבב"י ס' ש"ד הֶעֱתִיק מ"ש בַּכ"מ וְהוֹסִיף י"ש וְהֵיבֵא לְמָה שְׁהַלִּיץ בְּעַד הַרְמַב"ם
דְּפִסִּק דְלֹא פְּרַב אֲשִׁי מִשׁוּם דְאֲתִי דְלֹא פְּהַלְכְתָּא זָה לֹא אֲפֹשֶׁר דְהָא הַרְמַב"ם פּוֹסֵק פִּי"א
דְשִׁבְתָּ קוּטֵם קִיסָם לְחֻצוֹן בּוֹ שִׁינְיוֹ חֲזִיב גַּם מ"ש מָרָן דְרַב אֲשִׁי דְאָמַר גְּזִירָה שְׁמָא
יְקוּטוּם לְפָרוּשֵׁי טַעְמָא דְשְׁמוּאֵל אֲתָא וְלֹא מִשׁוּם דְסְבִירִי לָיָה הֲכִי ק"ל דְהָרִי בַּפֵּר' פֶּל
הַפְּלִים דָּף קכ"ה תָּנֵן זְמוּרָה שְׁהִיא קְשׁוּרָה בְּטַפִּיחַ כּו' מְסִיק רַב אֲשִׁי דְטַעְמָא דְמִתְנִיתִי'
גְּזִירָה שְׁמָא יְקוּטוּם וּכ"פ הַרְמַב"ם פְּכ"ג דִּין ז' אֶלְמָא גְּזִירָה שְׁמָא יְקוּטוּם הַלְכְתָּא וּמִשְׁפַּחַת
לָהּ בְּהַדְס קָשָׁה וּזְמוּרָה קָשָׁה דְאִי מְתַקְנֵן בְּשִׁבְתָּ חֲזִיב וְהָא דְפִסִּק הַרְמַב"ם כַּר' יִימֵר מִשׁוּם
מְרֻזָּב הִיָּינוּ טַעְמָא מִשׁוּם דְלְטַעְמָא דְמְרֻזָּב יַשׁ חוּמְרָא דְאֶפִּילוּ יַשׁ לוֹ עֲלִים הַרְבֵּה שֶׁל הַדְס
קְטוּמִים אֲסוּר לְהַנִּיחַ עֲלָהּ שֶׁל הַדְס בְּחֲבִית מִשׁוּם מְרֻזָּב אֲבָל לְטַעְמָא דְרַב אֲשִׁי גְּזִירָה
שְׁמָא יְקוּטוּם אִם יַשׁ לוֹ ב' וּג' עֲלִים שֶׁל הַדְס קְטוּמִים יָכוֹל לִיתֵן עֲלָהּ שֶׁל הַדְס בְּחֲבִית וְאִז
לִיכָּא לְמִיחַשׁ שְׁמָא יְקוּטוּם כַּמ"ש הָרֵא"ש וְטוֹר סִימָן ש"ד וְהַרְמַב"ם פְּסִק כַּר' יִימֵר מִשׁוּם
דְּמַחְמִיר וְדוּק: א"ר אֲשִׁי פְּגוֹן שְׁלִקְטָן לְאֲכִילָהּ כּו' דַּע דְשׁוֹרֵשׁ מַחְלוּקַת ר"י וּר"ש בְּדָבָר
שְׁאִינוּ מְתַפְּנִין מִתְנִינֵן לָהּ בַּסֵּפ"ב דִּיּוֹם טוֹב דְעֵגְלָה שֶׁל קָטָן אֵינָה נִגְרַרְתָּ אֶלָּא ע"ג פְּלִים
וְאִמְרִינוּ בְּגִמְרָא אֲבָל עַל גְּבִי קַרְקַע לֹא מ"ט דְקָא עֲבִיד חֲרִיץ וּר"י הִיא כּו' וּר"ש פְּלִיג
עֲלֵיהּ בְּפִרְיָתָא וְתַנִּי גוֹרֵר אָדָם מְטָה וְכו' וּבְלִבְד שְׁלֵא יְתַפְּנִין לַעֲשׂוֹת חֲרִיץ וְאִיכָּא לְמִיזְדַּק
דְלִמָּא ע"כ לֹא שְׁרִי ר"ש דְבָר שְׁאִינוּ מְתַפְּנִין אֶלָּא פְּגוֹן גוֹרֵר אָדָם מְטָה כּו' דְאֶפִּילוּ מְתַפְּנִין
לַעֲשׂוֹת חֲרִיץ לֹא מְחִיב מְדַאוּרֵייתָא דְנִהֵי דְחוּפֵר חֲזִיב מִשׁוּם תּוֹלְדָה דְחוּרֵשׁ הִיָּינוּ חוּפֵר
פְּדַרְכוּ בְּמָרָא וְחֻצִינָא אֲבָל חוּפֵר פְּלִאֲחַר יָד אִפִּי' מְתַפְּנִין פְּטוֹר מִן הַתּוֹרָה וְלִכְּהָ פְּשָׁאִינוּ
מְתַפְּנִין שְׁרִי ר"ש לְכַתְחֵלָהּ אֲבָל הָכָא גְּבִי מְמַעַט עֲנָבִי הַהַדְס דְאִם מְכּוּן הוּי מְתַקֵּן מְנָא
וְחֲזִיב מִן הַתּוֹרָה מִשׁוּם מְכָה בְּפִטְיִישׁ אוֹ מִשׁוּם מַחְשֵׁף דְלִמָּא אֶפִּילוּ לְלַקְטָן לְאֲכִילָהּ אֲסֵר
ר"ש לְכַתְחֵלָהּ יַשׁ לוֹ דַּבְּפ' פִּירָה דָּף מ"ו ע"ב ס"ד לֹמֵר פֶּן וּלְבַסּוּף דְחוּ זֶה מִדְתָּנֵן פֵּר'
ט' דְכִלְאִים מוֹכְרֵי פְסוּת מוֹכְרֵין פְּדַרְכָּן וּבְלִבְד שְׁלֵא יְתַפְּנִינוּ בַּחֲמָה וְכו' וְהָא הָכָא דְכִי קָא
מְתַפְּנִין אִיכָּא אִיסוּרָא דְאוּרֵייתָא וְאֶפִּילוּ הֲכִי פִי לֹא מְפּוֹן שְׁרִי ר"ש וְהָא דְמוֹכְרֵי פְסוּת
צ"ל דְהוּי בְּעִנְיָן דְלֹא הוּי פְּסִיק רִישִׁיָּה פְּגוֹן שְׁהוּא לְבוּשׁ מְלַבּוּשִׁים אֲחֵרִים כ"כ הַתּוֹס'
פֵּר' בְּמָה מְדַלִּיקִין דָּף כ"ט יַע"ש: וְהָא אֲבִי וְרַבָּא דְאִמְרֵי תַרְוַןִיָּהוּ מוֹדָה ר"ש בְּפִסִּיק
רִישִׁיָּה כּו' פִּירֵשׁ ר"ש"י שְׁאוּ אֲחֵתוּף רֵאשׁ בְּהֶמָּה זֹו בְּשִׁבְתָּ וְאִינִי רוּצָה שְׁתַּמּוּת כּו' וּכ"כ

הַרְמַב"ם רפ"א דְּשִׁבְת דְּפָסִיק רִישִׁיָּה חֲזִיב וְז"ל הָרִי שְׁצָרִיף לְרֹאשׁ עוֹף כּו' יע"ש וְאִיפֵא לְמִדָּק הֵיכִי אֲמַרִינֵן דְּמוּדָה ר"ש בְּפָסִיק רִישִׁיָּה פְּגוֹן חוּמָה רֹאשׁ עוֹף לְשַׁחֲקֵי בּוּ הִלֵּא כה"ג הָיִי מְלֹאכָה שְׂאִינָה צָרִיכָה לְגוּפָה דְּפִטוּר לר"ש וְעֵיקָר שְׁנֵרֵשׁ מְחַלְקֵת זֶה דְּמְלֹאכָ' שְׂאִינָה צָרִיכָה מִתְּנִינֵן לָהּ בַּפ' הַמְצָנִיעַ דָּף צ"ג הַמּוֹצִיא מֵת בַּמַּט' חֲזִיב כּו' ור"ש פּוֹטֵר וּפְרַש"י אִפִּי בְּמַת דְּהוּנָא מְלֹאכָה שְׂאִינָה צָרִיכָה כּו' י"ש וּכ"כ הָר"ן שֶׁם וְכֵן נִרְאֶה מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם פ"א דה' שִׁבְת דִּין ז' יעו"ש דְּמְלֹאכָה שְׂאִינָה צָרִיכָה הִיא מְנִיעַת הַיְזָק יע"ש אֲמַנָּם הַתּוֹסְפוֹת שֶׁם פְּתִיבּוּ נִרְאֶה לר"י דְּמְלֹאכָה שְׂאִינָה צָרִיכָה קָרִי פְּשְׁעוּשָׁה מְלֹאכָה וּא"צ לְאוֹתוֹ צָרִיף וְכו' וְכֵן סוֹמֵר ע"מ לְבָנוֹת כּו' עכ"ל הַמְצָנִיעַן פֶּרֶק בְּמַה מְדַלִּיקִין דָּף ל"א ע"ב יִרְאֶה בְּרוּר מִתּוֹךְ מ"ש הַתּוֹס' דְּהָא דְּפּוֹטֵר ר"ש בְּסוֹמֵר ע"מ לְבָנוֹת בְּמִקּוּמוֹ וְלֹא מְחִיב אֲלֵא פְּגוֹן שְׁעַל יְדֵי סְתִירָה יֵשׁ תִּיקוֹן בְּבִגְנֵן אַחֲרוֹן יוֹתֵר מְשַׁלֵּא הִיָּה בְּבִגְנֵן רֹאשׁוֹן וְלַעוֹלָם זֶה לֹא מִשְׁכ' לָהּ אֲלֵא בְּפִתְיֵלָה דְּאֵם הִיָּתָה מְהוּבְהֶבֶת כְּבָר וְכִבָּה אוֹתָהּ פָּחַם עַל הַפְּתִילָה פְּטוּר לר"ש מִשּׁוּם דְּהָיִי סוֹמֵר ע"מ לְבָנוֹת בְּמִקּוּמוֹ כְּלו' שְׁמַכְכָּה אוֹתָהּ וְחֵס עָלֶיהָ לְחַזֵּר לְהַדְלִיקָה וְכִיבּוּי זֶה אֵינּוּ צָרִיף לוֹ וְהָיִי מְלֹאכָה שְׂאִינָה צָרִיכָה אֲבָל אִם הַפְּתִילָה לֹא הִיָּתָה מְהוּבְהֶבֶת וְכִבָּה אוֹתָהּ לְהַדְלִיקָה אַח"כ מוּדָה ר"ש דְּחֲזִיב מִשּׁוּם דַּע"י סְתִירָה זֹו דְּהִיָּנּוּ הַפְּיּוּבֵי יֵשׁ תִּיקוֹן בְּבִגְנֵן אַחֲרוֹן יוֹתֵר מְשַׁלֵּא הִיָּה בְּבִגְנֵן רֹאשׁוֹן פְּלוּמֵר דְּעַל יְדֵי כִיבּוּי זֶה דְּהוּבְהֶבֶה הַפְּתִילָה פְּשִׁמְדִּלְקֵן אוֹתָהּ אַח"כ תֵּאִיר יוֹתֵר מְבָרֵאשׁוּנָה וְזֶהוּ מַעֲיֵן כְּבִיית גְּחָלִים לַעֲשׂוֹת פְּחָמִים אֲבָל בְּסוֹמֵר כּוֹתֵל ע"מ לְבָנוֹת מוּדָה ר"ש דְּחֲזִיב אַע"ג דְּבִסְתִירַת כּוֹתֵל לֹא מְשַׁפְּחַת לָהּ שְׁהַסְתִירָה תִּהְיֶה גּוֹרֶמֶת שְׁבִגְנֵן אַחֲרוֹן יִהְיֶה יָפָה מְהֵרֵאשׁוֹן וְשֶׁם פְּתִיבּוּ הַתּוֹסְפֵת טַעַם לְדַבָּר יע"ש וּמ"ש הַתּוֹס' כָּאֵן דְּלֹא מְחִיב ר"ש אֲלֵא פְּגוֹן שְׁסוֹמֵר ע"מ לְתַקֵּן יוֹתֵר מִמָּה שְׁהִיָּה בְּתַחֲלָה פְּגוֹן שְׁהַבְּנֵן הָאֲחֲרוֹן טוֹב מִן הָרֹאשׁוֹן הֵם דְּבָרִים קָשִׁים בְּעֵינֵי נְדָאֵי דְּמִשְׁפַּחַת לָהּ דְּבִגְנֵן אַחֲרוֹן טוֹב מִן הָרֹאשׁוֹן מְכַל מְקוּם הַסְתִירָה לֹא גְרָמָה לַעֲשׂוֹת הַבְּנֵן הַשְּׁנִי טוֹב מִן הָרֹאשׁוֹן דְּהָרִי אֲפִילוֹ לֹא הִיָּה כּוֹתֵל שֶׁם מְעוֹלָם וּבֹא עִתָּה מְחַדֵּשׁ לְבָנוֹת ע"ג קִרְקַע יְכוֹל לְבָנוֹת בְּנֵן יָפָה כְּזֶה בְּאִנְפוֹן דְּסוֹמֵר לֹא דְּמִי לְמַכְכָּה דְּמַכְכָּה גּוֹרֵם לַעֲשׂוֹת הַהַדְלָקָה הַשְּׁנִיָּה יָפָה מִן הָא' מַה שְׂאִין כֵּן סוֹמֵר וְהַתּוֹס' רוֹצִים לְפָרֵשׁ מְלֹאכָת סוֹמֵר דּוּמִיָּא דְּמַכְכָּה וּבְעֵינֵי לֹא דְּמוֹ אֶהְדְּדִי וְצָרִיף עֵיוֹן: פְּתִיבּוּ עוֹד בְּסוֹף דְּבָרֵיהֶם וְרַש"י דִּפִּי דְּבִרְצוֹנּוֹ לֹא הִיָּתָה בְּאֵה לוֹ כּו' קָשָׁה מְסוֹמֵר כּו' יִרְאֶה דְּכֻנַּת הַתּוֹס' לְהַקְשׁוֹת עַל רַש"י דָּאֵם אֵימָא דְּטַעְמָא דר"ש דְּפּוֹטֵר בְּמְלֹאכָה שֶׁא"צ מִשּׁוּם דְּאֵינּוּ עוֹשֶׂה אֲלֵא לְסַלְקָה מְעַלְיוֹ לְמַנּוּעַ הַיְזָק הַמַּת שְׁלֵא יִטְמָאָנּוּ וְהַנְחָשׁ שְׁלֵא יִשְׁכְּנוּ א"כ אֲמַאי בְּסוֹמֵר ע"מ לְבָנוֹת כְּמוֹ בְּתַחֲלָה פְּטֵר ר' שְׁמַעוֹן וְהָרִי הֵתֵם צָרִיף לַעֲשׂוֹת מְלֹאכָת הַסְתִירָה כְּדִי לְבָנוֹת בְּמִקּוּמוֹ וְאִם זֹו הוּא פְּנִינַת קוֹשְׁיָתֵם יֵשׁ לְהַלִיץ בְּעַד רַש"י דְּסְתִירָה הַכּוֹתֵל הוּא כְּמִנְיעַת הַיְזָק דְּהוּא הִיָּה רוֹצֶה שְׁלֵא הִיָּה אוֹתוֹ כּוֹתֵל שְׁסוֹמֵרוֹ שֶׁם וְאִף עַל גַּב דְּסוֹמֵרוֹ עַל מְנַת לְבָנוֹת בְּמִקּוּמוֹ וְרוֹצֶה הוּא בְּאוֹתוֹ בְּנֵן שְׁרוּצָה לְבָנוֹת מְכַל מְקוּם הַסְתִירָה לֹא הִיָּה רוֹצֶה בָּהּ וּבִרְצוֹנּוֹ לֹא בְּאֵה לוֹ דְּאֵלוֹ לֹא הִיָּה שֶׁם אוֹתוֹ כּוֹתֵל יֵשׁן טְפִי הוּא נִיחָא לִיָּה דְּהִיָּה בּוֹנֵה בְּלִי סְתִירָה וְכָל זֶה אֲנִי כּוֹתֵב לְשִׁיטַת הַתּוֹסְפֵת דְּפֶרֶק הַמְצָנִיעַ דַּס"ל דְּסוֹמֵר עַל מְנַת לְבָנוֹת בְּמִקּוּמוֹ פּוֹטֵר ר"ש מִשּׁוּם דְּהָיִי מְלֹאכָה שְׂאִינָה צָרִיכָה אֲמַנָּם כְּבָר כְּתִבְתִּי לְעִיל דְּבִסוֹמֵר עַל מְנַת לְבָנוֹת בְּמִקּוּמוֹ מְחִיב ר"ש וּכ"כ הַתּוֹס' פ"ב דְּשִׁבְת דָּף ל"א ע"ב וְטַעְמָא יִרְאֶה לִי דְּכִינּוֹן דְּהַסְתִירָה הִיא הַכְּנָה לְבָנוֹת בְּמִקּוּמָה לֹא חֲשִׁיבָא מְנִיעַת הַיְזָק כְּהוּצָאת מֵת וְצַד נִחָשׁ דְּפִטוּר לר"ש מִשּׁוּם דְּהָיִי מְלֹאכָה שְׂאִינָה צָרִיכָה לְגוּפָה דְּשְׂאִנֵי הֵתֵם דְּאֵין הוּצָאת

המת וצידת הנחש הכנה לבנות במקומה חשיבא מצ"ל ולא חשיבא מניעת היזק ודוק: עוד הקשו על רש"י מקורע בחמתו למירמא אימתא אאינשי ביתיה דאמרין פ' האורג דף ק"ה ע"כ דלר"ש פטור משום מלאכה שצ"ל ולפירש"י הי"ל לר"ש לחייב דהרי רוצה הוא באותה מלאכה דקריעה למירמא אימתא אאינשי ביתיה ואין לומר דלא ניחא ליה שייצטרף למירמי אימתא דא"כ מפסי מורסא לעשות פה יהא פטור דברצונו הנה שלא הנה לו מורסא מעולם ע"כ הנה דין מפסי מורסא היא משנה פ"ב דעדות ואמרין ברי"פ שמנה שרצים דף ק"ז דהו מתני' הויה אליבא דר"ש וילפי' שנינו להוציא ממנה לכה פטור והשתא מקשים התוס' לפירש"י אמאי בקורע בחמתו למירמא אימתא אאינשי ביתיה פטור לר"ש משום דחשיב ליה מלאכה שאצ"ל ובמפסי מורסא לעשות לה פה חייב לר"ש ולעד"נ להליץ בעד רש"י דנדאי קורע בחמתו אין טעם הפטור משום דלא ניחא ליה שייצטרף למירמי אימתא דאם פן בכל המלאכות יהיה פטור מטעם זה כגון אופה פת לאכול יהיה פטור משום דלא הנה רוצה שיהיה לו רעב לאפות פת ולאכול וכן לא הנה רוצה שיהיה לו מורסא לעשות לה פה אלא טעם הפטור הוא משום למירמא אימתא אינו מוכרח לקרוע דהרי יכול למירמא אימתא ע"י שייכעוס על אנשי ביתו לחרפם ולקללם ומה שקרע בחמתו לא הנה ברצונו דמתוך הפעס אינו שליט ברוחו וקורע בגדיו בחמתו וזה הויה מלאכה שאינה צ"ל דברצונו לא באה לו דהרי הנה רוצה למירמא אימתא בלי קריעת בגדים אלא דלא יוכל לשלוט ביצרו שלא לקרוע בגדיו וחשיב מלאכה שאינה צריכה לגופה דברצונו לא בא' לו מלאכת קריעה והויה פהוצאת המת שלא יטמאנו וצד נחש שלא ישכנו דברצונו לא באה לו גוף המלאכה ולא הויה מלאכת מחשבת אבל מפסי מורסא לעשות לה פה נהי דרצונו לא הנה שהיה לו מורסא מעיקרא מ"מ עתה שיש לו מורסא מכונן ורוצה לעשות לה פה להכניס אויר ולהוציא ליחה ונמצא דהמלאכה דהיא עשיית הפה הוא עושה אותו ברצונו וכן קורע יריעות שנפל בה דרגא על מנת לתפור אף על גב דרצונו הנה שלא יפול דרגא מ"מ השתא דנפל דרגא מכונן ורוצה לקרוע על מנת לתפור ונמצא דהמלאכה דהיא הקריעה הוא עושה אותו ברצונו לתמן בגדו הצריך לו וכל זה הויה מצ"ל מה שאין פן הוצאת מת וצידת נחש דהמלאכה דהיא הוצאת מת וצידת הנחש לא באה ברצונו ועושה אותו לדחות הנזק מעליו והו"ל כאלו עושה מלאכה לאונסו ומטעם זה קורע בחמתו למירמא אימתא פטור משום דאינו עושה ברצונו כמ"ש זה נ"ל להליץ בעד רש"י וראיתי פ"ק דחגיגה דף י' דשם הקשו התוספת על רש"י בענין זה ובסגנון אחר דהכא הקשו על רש"י אמאי סותר על מנת לבנות פטור לר' שמעון ושם הקשה על רש"י אמאי סותר על מנת לבנות חייב לר"ש ויש ליישב דבריהם עכמ"ש לעיל בשם התוס' דפרק במה מדליקין ודוק: הרי נתבאר המחלוקת שיש בפירוש מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה דלפירוש רש"י פל מלאכה שאינה עושה אותה ברצונו אלא לסלק ההיזק מעליו פטור עליה כגון הוצאת המת שלא יטמאנו וצידת נחש שלא ישכנו וכל מלאכה שעושה אותה ברצונו לשום צורך אף על גב דאינו עושה לצורך שהנה במשפך חשיב ליה מלאכה צ"ל וחייב עליה אבל לפירוש ר"י בעל התוספת לא מיקרי מלאכה צריך לומר אלא פשעושה אותה מעין הצורך שהנה במשפך באותה מלאכה אבל פשעושה אותה לצורך אחר שלא הנה דכנתיה במשפך מיקרי מלאכה שאינה צריכה

לגופה ופטור עליה לר"ש: והמשל בזה במשפן היו צדין החלזון כדי לצבוע בדמו ואם פן הצד נחש לרפואה חייב דמה לי חלזון לצבוע בדמו מה לי צד נחש לרפואה לעשות מבשרו טרייאק"ה אבל צד נחש כדי לשחק בו אינו דומה לצנרף שהיה במשפן ולפי' ר"י בעל התוס' פטור דהוי מלאכה שאצ"ל אבל לפירש"י חייב דאע"ג דאינו עושה המלאכה מעין הצנרף שהיה במשפן הרי עושה המלאכה של הצידה ברצונו כדי לשחק בנחש ונשיבא מצ"ל ומלאכה שאצ"ל הוי לרש"י ו"ל פגון צד נחש שלא ישכנו דאינו עושה המלאכה לשום צנרף אלא לדחות ההיזק מעליו והנה בפ"ב דעדידות תנו הצד נחש בשבת אם מתעסק שלא ישכנו פטור ואם לרפואה חייב והו' מתני' קשיא דיוקא דרישא אדיוקא דסיפא דמרישא משמע שלא ישכנו פטור הא כדי לשחוק בו וכ"ש לרפואה חייב ומסיפא משמע לצנרף רפואה חייב הא כדי לשחוק בו וכ"ש כדי שלא ישכנו פטור וצריף לומר דרישא דוקא או סיפא דוקא וזה תלוי לדעתי בפלוגתא דרש"י והתוספת דלרש"י רישא דוקא צד נחש שלא ישכנו פטור הא כדי לשחוק בו חייב ולפי' ר"י סיפא דוקא צד נחש לרפואה חייב דהוי המלאכה מעין צנרף שהיה במשפן אבל צד נחש כדי לשחוק בו פטור דאינו מעין צנרף מלאכת המשפן כנ"ל ודוק: והשתא הא דאמרי' בתלמודא בכמה דוכתי מודה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות אם פירו' הוי פגון חותף ראש עוף לקטן לשחוק בו ק' אמאי חייב והלא הוי משאצ"ל דמלאכת הריגה היתה במלאכת המשפן לצנרף עולות אלים מאדמים ובשלמא לפרש"י דכל מלאכה שעושה אותה לשום צנרף חייב לר"ש ולא פטר אלא מלאכה שבאה לו שלא ברצונו פגון צד נחש שלא ישכנו אבל צד נחש לשחוק בו חייב ניחא הא דאמרי' מודה ר"ש בפסיק רישא דאע"ג דחותף ראש עוף לשחוק בו אפ"ה חייב משום דהרי עושה המלאכה ברצונו לצנרף שחוק.

אבל לדעת ר"י דלא חשיב מלאכה צ"ל אלא כשעושה אותה לצנרף מעין מלאכה שהיה במשפן אם פן אמאי חותף ראש עוף לשחוק בו חייב: ויראה לי לדעת ר"י הכי הוא קושטא דמלתא דחותף ראש עוף לשחוק בו הוי משאצ"ל ופטור לר"ש פיון דלא הוי מלאכת השחיטה וההריגה מעין הצנרף שהיה במשפן פגון לצנרף העורות ודכותיה בשוחט לאכול הבשר אבל חותף ראש עוף לצנרף שחוק לאו מצ"ל היא דהרי אם הנה מוצא ראש חתוף או חתיכ' עץ לתת לקטן לשחק בו לא הנה חותף ראש עוף זה וצנרף שחוק לאו צנרף הוא מעין מלאכות שהיו צריכות במשפן הלכך לדעת ר"י יראה לי דחותף ראש עוף לשחוק בו הוא פטור לר"ש משום מלאכה שאינה צריכה ומ"ש בגמרא מודה ר"ש בפסיק רישיה הוא משל ודוגמא דלפי דאמרינו דר"ש מתיר דבר שאינו מתפנין פגון גורר אדם מטה ובלבד שלא יתפנין לעשות חריץ והיינו דוקא במידי דאפשר דיעשה מלאכה או לא אבל במידי דהוי מלאכה מוכרחת מודה ר"ש בפ"ר כלו' מודה ר"ש בדבר שא"א שלא תעשה מלאכה כמו שא"א למי שפסקו ראשו שלא ימות וכן נר' מדברי הסמ"ג ריש ה' שבת לאנן ס"ה שכתב וז"ל צריף לינהר פשאוכלים בשבת בפרדס ורוחצים ידיהם שלא יפלו מים על העשבים דחייב משום זורע ואע"ג דקי"ל כר"ש דדבר שאין מתפנין מותר הא אמרי' מודה ר"ש בפסיק רישיה פירו' הא מודה בדבר שא"א שלא תעשה מלאכה כמו שא"א למי שפסקו ראשו שלא ימות כו' עכ"ל הרי דמ"ש פסיק רישיה הוא משל ודוגמא ולעולם חותף ראש עוף לקטן לשחוק בו פטור לדעת ר"י בעל התוספת דהוי משאצ"ל ולא הוי לר"י מצ"ל אלא כשעושה אותה מעין

הצורך שהיה במשפן פנ"ל וא"ת לדעת ר"י דמלאכה שא"צ קרי פשעושה המלאכה וא"צ לאותו צורך פעין שהיו צריכין לה במשפן אלא לענגן אחר והיינו טעמא דהוציא המת פטור לר"ש משום דא"צ למת ובמשפן היו צריכים לתפצים שהוציאו צד נחש שלא ישכנו א"צ לנחש ובמשפן היו צריכים לתחש וחלזון וכו' מכל מקום תיקשי אמאי פטור הרי צד נחש ומוציא מת עושה גוף המלאכה בהכרח ונהרי דאמרינן דמודה ר"ש בפסיק רישיה כלו' דמודה ר"ש בדבר שאינו מתפונן היכא דנעשית המלאכה בהכרח ונהרי בהוצאת המת וצידת הנחש הרי נעשית המלאכה של ההוצאה והצידה ומה הפירוש יש בין מלאכה שאצ"ל לפסיק רישיה ובשלמא לפרש"י והרמב"ם והר"ן דפי' מלאכה שאינה צריכה הוי פל מידי דעושה המלאכה שלא ברצונו לדחות ההיזק מעל' פגון מוציא מת שלא יטמאנו וצד נחש שלא ישכנו ניחא דכל מידי דעושה המלאכה לשום צורך אע"ג דאינה לצורך פעין צורך המשפן חייב הלפך בדבר שאינו מתפונן ונעשית המלאכה בהכרח מודה ר"ש דחייב דס"ס הרי נעשית המלאכה ולא עשה אותה לדחות ההיזק מעליו לפי' חייב אבל ר"י בדבר שאינו מתפונן והוא פסיק רישיה אמאי חייב הרי לא עשה אותה לאותו צורך פגון שהיו צריכים לה במשפן ואם טעם החיוב הוא משום דנעשית המלאכה בהכרח א"כ מלאכה שאינה צריכה יתיה חייב דהרי נעשית המלאכה בהכרח ומודה ר"ש בפסיק רישיה באופן דלדעת ר"י ק' טובא מה הפירוש יש בין מלאכה שאינה צריכה לפסיק רישיה ונראה לע"ד דמאי דאמרינן מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות היינו דוקא במידי דניחא ליה אי מתרמי שתעשה מלאכה מעין שהית' במשפן ובכה"ג אע"ג דלא נתפונן לעשות המלאכה פינן דניחא ליה אם מתרמי ליה המלאכה מעין שהיתה במשפן הוי מצ"ל אבל במידי דלא אכפת ליה אם מתרמי ליה המלאכה או לא אע"ג דהוי פסיק רישיה ונעשית המלאכה בהכרח פטור לר"ש משום דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה באופן דהא דאמרי' מודה ר"ש בפסיק רישיה' כלו' מודה ר"ש בדב' שאינו מתפונן היכא דנעשית המלאכה בהכרח לאו פלל גמור הוא דמודה ר"ש היכא דנעשית המלאכה בהכרח אלא יש תנאי בדבר דמודה ר"ש בדבר שנעשית המלאכה בהכרח בתנאי דניחא ליה דאתרמי ליה אותה מלאכה שלא במתפונן ובכה"ג חייב משום דאז הוי מלאכה שצ"ל אע"ג דעשאה שלא במתפונן אבל במידי דלא ניחא ליה אי מתרמי ליה אותה מלאכה אע"ג דנעשית המלאכה בהכרח פטור ר"ש דהוי מלאכה שאצ"ל וימנא אמינא ליה מהא דגרסי' פ' פלל גדול דף ע"ה ת"ר הציץ חלזון והפוצעו אינו חייב אלא א' ופרכינן וליחייב נמי משום גטילת נשמה וכו' ופרכי' והא אבני ורבא דאמרי מודה ר"ש בפסיק רישיה שאני הכא דכמה דאית ביה נשמה טפי ניחא ליה פי' היכי דליצייל צבעיה יע"ש בתוס' ד"ה טפי ניחא ליה באורך הרי בהדיא דהא דאמרינן מודה ר"ש בפסיק רישיה פי' התוס' דהיינו דוקא במידי דניחא ליה אי מתרמי דאז הוי מצ"ל אבל במידי דלא איכפת ליה אי מתרמי אע"ג דהמלאכה נעשית בהכרח והוי פסיק רישיה פטור ר"ש משום דהוי מלאכה שא"צ ולפי' הפוצע חלזון אינו חייב משום גטילת נשמה אע"ג דהוי פסיק רישיה משום דכמה דאית ביה נשמה טפי ניחא ליה הו"ל מלאכה שאצ"ל וכי מודה ר"ש היינו במידי דניחא ליה אי מתרמי שימות הנציוד: הכא דכמה דאית בי' נשמה טפי ניחא לי' לימא שאני הכא דלא אכפ' שימות החלזון ולכך פטור משום גטילת נשמה דהוי מלאכה שאינה צריכה ותו ק"ל דהך ברייתא דפוצע חלזון ר"י איירי בה ור' יהודה ס"ל מלאכה שאינה

צָרִיכָה חַיִּיב עֲלֶיהָ וְכִינּוּן שְׁכֵן תִּקְשִׁי לר' יְהוּדָה וְלִחְיִיב נְמִי מְשׁוּם נְטִילַת נְשָׂמָה וְיִרְאָה לִי דְהַד קו' מְתַרְצֵת חֲבֵרְתָּה דְלִכְךָ הַנְּצָרְכוּ לְשִׁנּוּי בְּגִמְרָא שְׂאֲנִי הֵכָא דְכַמְּה דְאִית בֵּיהּ נְשָׂמָה וְכו' לְתַרְצֵי הַקו' גַּם לר"י פְּלוּמֵר דְלר"ש דס"ל מְלָאכָה שֵׁא"צ פְּטוּר עֲלֶיהָ כְּשֶׁהִיוּ מְתַרְצִים שְׂאֲנִי הֵכָא דְלֵא אִיכְפַת לָן שְׂיָמוּת הַחֲלִזוֹן הֵיטָה הַקו' מְתַנְרְצֵת לר"ש אֲמַנְם לר"י דס"ל מְלָאכָה שֵׁא"צ חַיִּיב עֲלֶיהָ אִפְתִּי תִקְשִׁי וְלִחְיִיב נְמִי מְשׁוּם נְטִילַת נְשָׂמָה אֲמַנְם הַשְׂתָּא דְתַרְצֵי דְכַמְּה דְאִית בֵּיהּ נְשָׂמָה טְפִי וְכו' כְּלו' דְמִיָּצֵר הוּא דְמַת חֲלִזוֹן בְּכַה"ג אִפִּי ר"י מוֹדָה דְפְטוּר וְכִי מְחַיִּיב ר"י בְּמְלָאכָה שֵׁא"צ הֵינּוּ בְּמִידֵי דְלֵא אִכְפַת לִיהֵ אִי מְתַרְמִי אֲבָל בְּמִידֵי דְלֵא נִיחָא לִיהֵ אִי מְתַרְמִי כְּגוֹן מִיתַת חֲלִזוֹן אִפִּי ר"י מוֹדָה דְפְטוּר כְּנ"ל וְדוּק הַפְּלֵל הָעוֹלָה מְכַל הַנּו' דְהִנֵּה נִתְבָּאֵר יָפָה דְהָא דְאֲמַרִי מוֹדָה ר"ש בְּפִסִּיק רִישִׁיָּה לָאוּ כְּלָל גְּמוּר הוּא לְדַעַת ר"י בַּעַל הַתּוֹסֵ' אֲלֵא צָרִיף תְּנַאי אַחַר דְמִיָּרִי בְּמִידֵי דְנִיחָא לִיהֵ אִי מְתַרְמִי לִיהֵ אוֹתָהּ מְלָאכָה אֲבָל בְּמִידֵי דְלֵא אִכְפַת לִיהֵ אִם מְתַרְמִי אוֹתָהּ מְלָאכָה אַע"ג דְהִיא נַעֲשִׂית בְּהִכְרַח וְהוּי פְּסִיק רִישִׁיָּה פְטוּר ר"ש מְשׁוּם דְאָז הוּי מְלָאכָה שֵׁא"צ לְגוּפָה וְכֵן נִתְיָשֵׁב יָפָה מָה שְׂמַקְשִׁי הָעוֹלָם מָה הַפְּרִשׁ יֵשׁ בֵּין מְלָאכָה שֵׁא"צ לְגוּפָה דְפְטוּר לר"ש וְבֵין פְּסִיק רִישִׁיָּה דְמוֹדָה ר"ש דְחַיִּיב דְגַבִּי פְּסִיק רִישִׁיָּה מִיָּרִי בְּמִידֵי דְנִיחָא לִיהֵ אִי מְתַרְמִי אוֹתָהּ מְלָאכָה אֲבָל מְלָאכָה שֵׁא"צ לְגוּפָה אַע"ג דְהִיא נַעֲשִׂית בְּהִכְרַח מִיָּרִי בְּמִידֵי דְלֵא אִכְפַת לִיהֵ אִי מְתַרְמִי וְלִכְךָ פְטוּר בַּה"ש ר"ש זֶה עֲלֵה בְּיַדִּי מִתּוֹף דְבָרֵי הַתּוֹסֵפֶת דְפָרַק כְּלָל הַגְּדוּל דָּף ע"ה ד"ה טְפִי נִיחָא לִי וּמִתּוֹף דְבָרֵי הַתּוֹסֵפֶת פָּרַק הַמְצַנִיעַ דָּף צ"ד ד"ה ר"ש: וְהַרְמַב"ם פ"א דְשִׁבְתָּ דִּין ז' יִרְאָה בְּרוּר מְדַבְּרֵי דְמְלָאכָה שֵׁא"צ ר"ל שְׁעוּשָׁה הַמְלָאכָה לְדַחוּת הַהִזְק מְעַלְיו וְנָהוּ כְּדַעַת רש"י וְהַר"ן פ' הַמְצַנִיעַ דָּף צ"ג דפ"י גַּבִּי מָה שְׂשִׁנּוּי הַמוֹצֵיא הַמַּת פְטוּר לר"ש מְשׁוּם דְהוּי מְלָאכָה שְׂאִין צָרִיף לְגוּפָה פְּלוּמֵר דְעוּשָׁה מְלָאכָת הוֹצָאָה לְסַלֵּק הַזִּיק הַטְּוִמָאָה מְעַלְיו וְאַע"ג דְהוּי פְּסִיק רִישִׁיָּה דֵא"א שְׁלֵא תַעֲשֶׂה הַמְלָאכָה שֵׁל הַהוֹצָאָה אַפ"ה פְטוּר לר"ש מְשׁוּם דְלֵא נִיחָא לִיהֵ בְּמְלָאכָת הַהוֹצָאָה וְאִינוּ עוֹשֶׂה אוֹתָהּ אֲלֵא לְסַלֵּק הַהִזְק מְעַלְיו וּמֵאִי דְאֲמַרִינוּ בְּעֵלְמָא מוֹדָה ר"ש בְּפִסִּיק רִישִׁיָּה פִּירִשׁ הַרְמַב"ם פ"א דִּין ו' הַרִי שְׂצָרִיף לְרֵאשׁ עוֹף וְכו' מִתּוֹף מ"ש שְׂאִין סוּף מְגַמְתוּ לְהַרִיגַת הָעוֹף בְּלִבְד מְשַׁמַּע דְמִיָּרִי דְהָא מְכֻוֵן בְּחִתִּיכַת רֵאשׁ הָעוֹף לִב' כְּוָנוֹת שְׂיִצְחֻק הַקְטָן בְּרֵאשׁ הָעוֹף וְדָבָר זֶה קָשָׁה בְּעִינֵי טַעְמָא דְהוּא מְכֻוֵן גַּם לְהַרִיגַת הָעוֹף אִפִּי שְׁלֵא כְּוִין כְּלָל אֲלֵא לְצַחֻק הַקְטָן בְּרֵאשׁ הָעוֹף וְאֵלוּ הֵיזָה לוֹ רֵאשׁ עוֹף חֲתוּף לֹא הֵיזָה חֲתוּף רֵאשׁ עוֹף זֶה וְעַתָּה דְאִין לוֹ חֲתוּף רֵאשׁ עוֹף זֶה פְּדִי שְׂיִצְחֻק הַקְטָן וְנִמְצָא דְלֵא כְּוִין לְהַרִיגַת הָעוֹף כְּלָל אַפ"ה כְּוִין דְהַרִיגַת הָעוֹף הִיא מְוַכְרַחַת לְפִי מוֹדָה ר"ש דְחַיִּיב וְלֵא הוּי מְלָאכָה שֵׁא"צ דְפְטוּר לר"ש דְפִירִשׁ מְלָאכָה שֵׁא"צ הוּא כְּשֶׁעוּשָׁה הַמְלָאכָה לְסַלֵּק הַזִּיק מְעַלְיו כְּמוֹ שְׁהוֹכַחְתִּי מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם וְרש"י וְהַר"ן וְלִכֵּן דְבָרֵי רַמְבַּ"ם צ"ע בְּמָה שְׂהָאֲרִיף שְׂיִכְוִין גַּם לְהַרִיגַת הָעוֹף: אֲמַנְם רש"י ז"ל הֵכָא בְּשִׁמְעָתִין כְּתַב מוֹדָה ר"ש בְּפִסִּיק רִישִׁיָּה בְּאו' אַחֲתוּף רֵאשׁ בְּהֵמָה זֹו בְּשִׁבְתָּ וְאִינוּ רוֹצֵה שְׂתָמוּת וְכו' וְדַבְּרֵי הֵם תְּמוּהִים בְּעִינֵי הַרְבֵּה דְאִם אִינוּ רוֹצֵה שְׂתָמוּת בְּכַה"ג פְטוּר לר"ש כְּדֵאִיתָא פָּרַק כְּלָל גְּדוּל ד' ע"א גַּבִּי פּוֹצֵעַ חֲלִזוֹן דְפָרְכִינוּ דְנִחְיִיב מְשׁוּם נְטִילַת נְשָׂמָה דְמוֹדָה ר"ש בְּפִסִּיק רִישִׁיָּה וּמְשַׁנִּי שְׂאֲנִי הֵכָא דְכַמְּה דְאִית בֵּיהּ נְשָׂמָה טְפִי נִיחָא לִיהֵ הַרִי בְּהִדְנִיָּא דְהִיכָא דְלֵא נִיחָא לִיהֵ שְׂתָמוּת אַע"ג דְהוּי פְּסִיק רִישִׁיָּה פְטוּר לר"ש וְצ"ע וְאֵל יַעֲלֵה בְּדַעַתָּה לּוֹמֵר דְפְּסִיק רִישִׁיָּה דְלֵא נִיחָא לִיהֵ אִינוּ מוֹתֵר רַק לְדַעַת הָעָרוּף בְּעָרוּף פְּסִיק וְכָל הַפּוֹסְקִים חוֹלְקִין עֲלֵיו

וּתְרַצָּה לְתַרְצֵן דְּרַשׁ"י אֲזוּל בְּשִׁיטַת כָּל הַפּוֹסְקִים דְּחוֹלְקִים עַל הָעֲרוּף דְּזֵה וְדַאי אֵינּוּ דְמַה שְּׁחַלְקוּ עַל הָעֲרוּף הוּא מְשׁוּם דְּהָעֲרוּף ס"ל דְּפָסִיק רִישָׁא דְלֵא נִיחָא לִיה מְוֹתֵר וְאֵהָא חַלְקוּ עָלָיו דְּאֵינּוּ מְוֹתֵר רַק אֲסוּר מְדַרְבְּנֵן כַּמ"ש בַּא"ח ס"ס ש"ף אַבְל לַעֲנֵן חַיִּיב דְּאוֹרְיִיתָא לֹא אֲמַרְיֵנן מוֹדָה ר"ש בְּפָסִיק רִישָׁיה אֲלֵא בְּמִיּוֹד דְּנִיחָא לִיה אִי מְתַרְמִי לְדַעַת הַתּוֹס' אוּ בְּמִיּוֹד דְּלֵא אַכְפַּת לִיה אִי מְתַרְמִי לְדַעַת רַשׁ"י כְּדַאִיתָא פֶּרֶק פְּלֵל גְּדוּל דְּף ע"ה אַבְל בְּמִיּוֹד דְּלֵא נִיחָא לִיה אַע"ג דְּהוּא פָּסִיק רִישָׁיה בְּזֵה לֹא יִמְצָא שׁוּם סְבָרָא דְּחַיִּיב מִן הַתּוֹרָה וּכְשֶׁאֲמָרוּ בְּשִׁמְעֵתִין וְהָא מוֹדָה ר"ש בְּפָסִיק רִישָׁיה הֵינּוּ לַעֲנֵן חַיִּיב מִן הַתּוֹרָה וַא"כ לֹא הִי"ל לְרַשׁ"י לֹמַר בְּאוֹמַר אַחַתְוּף רֵאשׁ בְּהִמָּה זֹו בְּשִׁבְתָּ וְכו' דְּאֵם אֵינּוּ רוּצָה שְׁתַּמּוּת אֵינּוּ מוֹדָה ר"ש דְּחַיִּיב אַע"ג דְּהָיִי פָּסִיק רִישָׁיה דְּלֵא נִיחָא לִיה וְדוּק.

הָכָא בְּמַאי עֲסָקִינן דְּאִית לִיה הוֹשַׁעְנָא אַחֲרִיתִי וּפְרַשׁ"י וְלֹא צָרִיף לֵהָאִי וְכו' אִיכָּא לְמִידָק לְפַרְשׁ"י דְּאֵין פֶּאן תִּיקוּן כְּלִי כִּינֵן דְּאִית לִיה אַחֲרִיתִי אַמַּאי אֲצִטְרִיף לֹמַר דַּר"א כַּר"ש סְבַר לֵה כַּאֲבוּה וְכו' וְהֵלֵא אִפִּי ס"ל כַּר' יְהוּדָה דְּדַבֵּר שְׂאִין מְתַכּוֹנֵן אֲסוּר פֶּאן יֵשׁ לְהַתִּיר מְשׁוּם דְּכָאן אֵינּוּ מְתַקֵּן וְרֵאִיתִי בְּתוֹסְפַת דְּשִׁבְתָּ ד' ק"נ ע"א וּבְתוֹסְפַת דְּיוֹמָא דְּף ל"א ע"א דְּהַקְשׁוּ קוֹשְׁיָא זֹו עַל פְּרַשׁ"י יַעו"ש וְאֲפֹשֶׁר לְתַרְצֵן וְלֹמַר דְּרַשׁ"י סְבוּר דַּאֵה"נ דְּהַשְׁתָּא לְפִי תִירְצֵן זֵה אֵין אָנוּ צָרִיכִים לֹמַר דְּסְבַר לֵה כַּאֲבוּה תִיקוּן כְּלִי דְּאִית לִיה הוֹשַׁעְנָא אַחֲרִית מְשׁוּם דְּשָׂמָא תְּתַקַּל לֹו הַהוֹשַׁעְנָא אַחֲרִיתִי וְיִצְטְרִיף לְזוּ שְׁתִּיקוּן וְאֲגַלַּאי מְלִתָּא דְּכְלִי עֶבֶד וְר"ש לֹא חִיַּישׁ לֵהָא דְּשָׂמָא לֹא יִצְטְרִיף לֵהָא וְלֹא הָיִי פָּסִיק רִישָׁיה וְלִיכָּא תִיקוּן כְּלִי בְּשַׁעָה שְׁמַמַּעַט עֲנֵבִי הַדַּס כִּינֵן דְּאִית לִיה הוֹשַׁעְנָא אַחֲרִיתִי וְכ"מ שְׁפַתְבוּ הַתּוֹסְפַת דְּכְתוּבּוֹת דְּף ו': תּוֹסְפַת ד"ה מוֹדָה ר"ש בְּפָסִיק רִישָׁיה וַא"ת כו' וי"ל דְּאֵין מְתַכּוֹנֵן דְּהַתָּם כו' עֵינֵן בְּתוֹסְפַת פֶּרֶק פְּלֵל גְּדוּל דְּף מ"א ע"ב וּבְפֶרֶק אֲמַר לֵהֶם הַמְּמוֹנָה דְּף ל"ד ע"ב יַע"ש וְדוּק: פְּתַב מֶרֶן בַּכ"מ פ"ה מְהַלְכוֹת שְׁבַת מְצַאֲתִי פְתוּב הַהִפְרַשׁ שְׁיֵשׁ בֵּין פָּסִיק רִישָׁיה לְמְלֵאכָה שְׂאֲצ"ל כו' יַע"ש וְאֵי מְצַאֲתִי הָךְ מְלִתָּא בְּתַשׁוּבַת הַר"מ אֲלִשְׁקָאָר ס' ק"ד י"ש וְאִיכָּא לְמִידָק אִם בְּמְלֵאכָה שֶׁא"צ שְׁהוּא מְתַכּוֹנֵן לְגוּף הַמְּלֵאכָה פּוֹטֵר ר"ש כ"ש בְּפָסִיק רִישָׁיה שְׂאֵינּוּ מְכּוֹנֵן פְּלֵל וְתוּ ק"ל הַמְּשָׁל שְׁהַבִּיא לַעֲנֵן פָּסִיק רִישָׁיה דְּחַיִּיב כְּגוֹן מִי שְׁסַגֵּר פְּתַח בֵּיתוֹ וְהָיָה שָׁם צְבִי כו' דְּמַשְׁמַע דַּס"ל דְּבַכָּה"ג חַיִּיב הֵם דְּבָרִים תְּמוּהִים דְּהָרִי שְׁנִינּוּ בְּשִׁבְתָּ פֶּרֶק הָאוֹרֵג יֵשׁב הָרֵאשׁוֹן עַל הַפְּתַח וּמְלֵאָהּ וּבָא הַשְּׁנִי וְיֵשׁב בְּצַדוֹ אַע"פ שְׁעַמַּד הָרֵאשׁוֹן וְהֵלֵף לֹו הָרֵאשׁוֹן חַיִּיב וְהַשְּׁנִי פְטוּר הָא לְמָה זֵה דוּמָה לְנוֹעַל בֵּיתוֹ כו' וְהַדְּמִיּוֹן שֶׁל הַמְּשָׁנָה הוּא לְגַבִּי ב' וְה"ק הָא לְמָה זֵה הַשְּׁנִי דוּמָה לְנוֹעַל אֶת בֵּיתוֹ וְכו' שְׁהוּא פְטוּר וּמְוֹתֵר כְּדַאֲמַרְיֵנן בְּגִמְרָא וְכ"פ הַרְמְב"ם פ"י דְּשִׁבְתָּ דִּין כ"ג יַע"ש וְלִקְוֹשְׁיָא זֹו יֵשׁ לְתַרְצֵן דְּבָרִיו דַּה"ר אַבְרָהָם ס"ל כַּמ"ש הַר"ן פ' הָאוֹרֵג דַּמ"ש בְּמַתְנֵי הָא לְמָה זֵה דוּמָה כו' פִּירוּשׁ כְּגוֹן שְׁיֵשׁ צְבִי בְּתוּף הַבֵּית וְהַדְּלַת מְגוּפָה וְהוּא שְׁמוּר בְּכַף וּבָא זֵה וְנֹעַל עוֹד בְּמַנְעוּל אַע"פ שְׁמוּסִיף לֹו שְׁמִירָה עַל שְׁמִירָתוֹ מְוֹתֵר כו' יַע"ש בְּאוֹרְף הָרִי דְּהַר"ן ס"ל דְּאֵם גְּכַנְס צְבִי לְבֵית וְהַבֵּית פְּתוּחַ וְהַבַּע"ה רוּצָה לְנוֹעַל בֵּיתוֹ לְשְׁמָרוֹ וְאֵינּוּ מְכּוֹנֵן לְשְׁמִירַת הַצְּבִי הוּא אֲסוּר מְשׁוּם דְּהָיִי פָּסִיק רִישָׁיה וַא"כ ה"ר אַבְרָהָם ס"ל כְּהַר"ן וּמ"מ הַהִפְרַשׁ שְׁשָׁם הַר"א בֵּין פָּסִיק רִישָׁיה לְמְלֵאכָה שְׂאֲצ"ל לֹא נִהִירָא לִי דַּמ"ט לְחַיִּיב בְּפָסִיק רִישָׁיה מְשׁוּם דְּאֵינּוּ מְכּוֹנֵן לְמְלֵאכָה כָּל עֵיקַר וְיִפְטוּר בְּמְלֵאכָה שְׂאֵינָה צָרִיכָה אַע"ג דְּהָא מְכּוֹנֵן לְגוּף הַמְּלֵאכָה אֲלֵא שְׂאֵין מְכּוֹנֵן לְתַכְלִיתָהּ וְהֵלֵא הַדְּבָרִים ק"ו כְּדַכְתִּיב וְתוּ ק"ל אִיף פְּתַב הַר"ר אַבְרָהָם ז' לְדַגְבִּי פָּסִיק רִישָׁיה אֵינּוּ מְכּוֹנֵן לְמְלֵאכָה כָּל עֵיקַר וְהֵלֵא חוֹתְמָה רֵאשׁ עוּף

לצחק בו הקטן הוי פסיק רישיה פדכתב הרמב"ם שם פ"ה ונהרי התם הוא מכנין לגוף המלאכה דהיינו הריגת העוף אלא שאינו מכנין לתכליתה להרוג העוף ליתול נשמתו אלא פנונתו לצחוק קטן בראש העוף ומלאכה שא"צ הוי פגון מוציא את המת שלא יטמאנו פדתנו בהמצניע דמלאכת הוצאה שצריכה לגופה הוא פגון מוציא מרא ונחצינא לחפור אבל מוציא מת שלא יטמאנו הוי מלאכה שאצ"ל ופטור עליה לר"ש ולפי דברי הר"א תיקשי אמאי חותף ראש עוף לצחק בו הקטן חייב הרי נתפונן לגוף המלאכה אלא שלא פיון לתכליתה וא"כ נימא דיהנה פטור משום דהוי משאצ"ל ומה שיראה לע"ד דההפרש הוא זה דפסיק רישיה הוי דהוא מכנין לעשות המלאכה ברוצונו לשום צורך פגון חותף ראש עוף לשחוק בו וכגון ממעט ענבי הדס לאוכלם דאע"ג דלא פיון לתכלית המלאכה פגון ליתול נשמת העוף ולתמן ההדס מ"מ פיון דהמלאכה נעשית בהכרח מודה ר"ש דחייב אבל מלאכה שאצ"ל הוי פגון מוציא המת שלא יטמאנו ופרש"י פ' המצניע דף צ"ג דכל מלאכה שאינה צ"ל אלא לסלקה מעליו הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה דברצונו לא באה לו ולא הנה צריף לה הלכך לאו מלאכת מחשבת היא לר"ש עכ"ל וכן פתב הר"ן וכ"נ מדברי הרמב"ם פ"א אמנם התוספת שם פתבו בשם ר"י דמלאכה שא"צ קרי פשעושה המלאכה וא"צ לאותו צורך פעין שהנה במשפן כו' יע"ש ולפי דברי ר"י קשה איך חותף ראש עוף לשחוק בו חייב וכן ממעט ענבי הדס לאוכלם חייב משום פסיק רישיה נהי דהמלאכה נעשה מ"מ והנה פטור פיון דלא פיון לתכלית המלאכה פעין שהנה במשפן ולכאורה הנה נ"ל דהא דמודה ר"ש בפסיק רישיה היינו לומר דמודה דאסור מדרבנן למעוטי פשאינו פסיק רישיה ואינו מתפנין פגון גורר אדם מטה דשרי לר"ש מודה ר"ש בפסיק רישיה דאסור מדרבנן אבל מן התורה אע"ג דהוא פסיק רישיה פטור משום דהוי מלאכה שאצ"ל אמנם זה לא יתכן דמשמע בהדיא דמודה ר"ש בפסיק רישיה לחייבו מן התורה פדמוכח פר"א דמילה דף קל"ג ולכן נראה דס"ל לר"י דהא דמודה ר"ש בפסיק רישיה מייירי במידי דניחא ליה אי מתרמי ליה המלאכה שהיתה במשפן ולפיכך חותף ראש לצחוק בו וממעט ענבי הדס לאכלה מייירי דניחא ליה דאתרמי ליה הריגת העוף ותיקון ההדס ובכך הוי מלאכה צריכה לגופה ולכך חייב אבל מוציא מת שלא יטמאנו וצד נחש שלא ישכנו לא איכפת ליה מהוצאת המת וצידת הנחש ולפירושו הוי מלאכה שאצ"ל ולעיל הארכתי בזה בראיות אלא שהוצרכתי לחזור ולכתוב על דברי הכ"מ בדרך קצרה כדי שייבנו אותו התלמידים ודוק: גמרא ת"ר הותר אגדו בי"ט אוגדו באגודה של ירק גרסינן באגודה בכ"ף פמו שנואה מפירש"י שכתב פמו שאוגדין אגודת ירק כו' ונהרי"ף פתב וז"ל ואי אגיד ליה בי"ט לא אגיד אלא באגודה של ירק כו' וכתב מרן הב"י סי' תרנ"א מדברי הר"ן וז"ל נראה שהרי"ף גורס בבב"ת יע"ש ולעד"נ דאי אפשר לומר שהרי"ף גורס באגודה בבב"ת דאי גריס בבב"ת הברייתא באה להשמיענו באיזה דבר יקשור אותו ולא אתא לאורוויי אופן הקשירה איך היא ומדברי הרי"ף משמע בהדיא דהברייתא אתא לאורוויי אופן הקשירה איך היא ואמר שתהנה פקשר שאוגדין הירק וכדפי' הרי"ף ששזור ב' קצוות של הוצא כו' וכן מוכח מדרפריף בגמרא ואמאי ליענביה מענב פלומר אמאי דחק עצמו שיעשה הקשר פקשר אגודה של ירק דהוא נקל ויותר מאליו לענביה מענב דהוא קשר יותר חזק ואפשר לומר דהר"ן נמי גריס בכ"ף והדמיון הוא לב' ענינים לענין אופן הקשר פדפי' רש"י וגם לענין שיקשור הלולב בגמי

כמו שקושרין אגודה של ירק בגמי והגמי אינו מוקצה לטלטל אותו פיון דחזי למאכל בהמה וכההיא דאמרין ר"פ ואלו קשרים ר"י הנה אגודל בתריה דר' אבהו כו' א"ל שקול גמי לח דחזיא למאכל בהמה יע"ש ומדברי הרמב"ם פ"י דשפת יראה בהדיא דיכול לעשות קשר ממש מגמי שהוא מאכל בהמה וא"כ ק' אמאי לא התיר הרי"ף שייעשו קשר ממש בהוצא אלא יעשו הקשר פעין קשר אגודת ירק וצ"ע וגם אפשר דהר"ן קאי על דברי הרי"ף דקאמר שוור ב' קצוות של הוצא דאמאי נקט הוצא והשיב משום דחזי לאכילה ולאו מוקצה הוא אבל שיביא חוט מביתו לאגוד הלולב אפשר דחוט מוקצה הוא לדעת הר"ן אף מרן הב"י ז"ל פתב ונ"ל דחוט או משיחה גמי לאו מוקצה הוא יעו"ש ועיין בהרמב"ם פ"י דין ג' דחבל גרדי מותר לטלטלו ועיין בריב"ש סימן ככ"ב ודוק: רש"י ולא יקשור ב' הראשים פאחד כו' מ"ש דקשר דעושין בלולב הוא קשר של קנימא אודה רש"י לטעמיה דפי' באלו קשרים דקשר של קנימא חייבים עליו אף דאינו מעשה אומן אבל הרי"ף שם והרמב"ם ריש פ"י סבירא להו דלא מחייב מן התורה אבל כשהוא קשר של קנימא ומעשה אומן וקשר של לולב אינו מעשה אומן ומכל מקום פיון דהקשר של קנימא אע"ג דאינו מעשה אומן אסור מדרבנן לפיכך אמרו דיאגדנו בי"ט פאגודה של ירק דהיינו קשר שאינו של קנימא דשרי לכתחלה ודוק: ואמאי ליענביה מענב הא מני ר"י וכו' נראה מסוגיא דידן דאין שום היתר לקשור הלולב בי"ט רק פדין קשירה של אגודת ירק או דרף עניבה אליבא דרבנן דר"י וק"ל דהא תנו פירק אלו קשרים קושרים דלי בפסיקא אבל לא בחבל ומפרשינו טעמא משום דבפסיקא אינו מניחו שם מפני שהוא חשוב ונמצא דאינו קשר של קנימא ושרי וכן פסק הרמב"ם ז"ל פ"י אם פן הקא גמי בלולב יקשרנו במשיחה ומדברי מרן הב"י סימן תרנ"ה נראה דאינו יכול לקשור הלולב במשיחה רק ע"י עניבה שפן פתב ונ"ל דחוט או משיחה גמי לאו מוקצה הוא וקא חזי לענובי מענב עכ"ל ואמאי מאי שנא מהדלי דאמרין דקושרים דלי במשיחה או באבנט בשפת כמו שפתב הרמב"ם פירק י' והטור סי' שי"ז מתיר לקשור הדלי אפי' בחבל של גרדי משום דאינו מבטלו.

ונראה דיש לחלק דגבי דלי על ידי פובד המים חס עליו שלא יחתה המשיחה ולפיכך לא חיישינו שיבטלנו שם ויהיה קשר של קנימא אבל גבי לולב אינו חושש שיחתה המשיחה ומבטלה שם ימים רבים והוי קשר של קנימא ואסור ועיין בהריב"ש סי' ככ"ב ודוק: ובקשתי בהרמב"ם ה' לולב ולא ראיתי שהביא דין זה דבי"ט אגד הלולב פאגודה של ירק ולא ידעתי למה השמיטו וצ"ע: אי ר"י אגד מעלייתא בעי.

לפום ס"ד דמקשה דהך פרייתא היא ר"י וסברא הפרייתא דקשר דהוא פאגודת של ירק סגי ליה אבל בלא קשר פלל לא סגי ליה תקשי איך יכול לקושרו בי"ט גהי דמשום איסור קשירה ליכא דהוי קשר שאינו של קנימא פינון דהוי הקשר פקשר אגודה של ירק מ"מ תקשי ליה איך יכול לקושרו בי"ט הך קשר מעין קשר של אגודת ירק הלא ע"י קשר זה מתקן מנא דבלאו הך קשר לא היה יוצא י"ח דר"י בעי קשירה וכ"כ הר"ן דנראה מדברי הרי"ף דאי הנה ס"ל לולב צריף אגד לא היה יכול לאגדו פינון דבלאו הכי לא מתפשר משום מתקן מנא וכדתנו אין ממעטין ענבי הדס בי"ט י"ל דאה"נ דהיה קשה לו למקשה גם קו' זו אלא חזא מתרתי קשיי נקט וכשתרץ לו התרצן האי תנא ס"ל כר"י בחזא לענין עניבה ופליג עליה בחזא דס"ל דלולב א"צ אגד בזה נתיישבו פל הקושיות

וכיוצא בזה פתב מהר"ל ו' חביב דף רל"ד סי' קל"ז בענין מ"ש הריב"ש דמ"ש ביבמות ודלמא צרה הנאי ולא הקשו ודלמא גוי הוי ולא הוי מל"ת ש"מ דגוי שאו' איש פ' מת סגי וקוי מל"ת.

ע"ז פתב הרב דאינה ראיה משום דכיון דבתרוצא דתריץ על קו' ודלמא צרה מתורצת הקו' של ודלמא גוי הנה אין להוכיח הדין ההוא ודוק: רש"י שמעינו מהקא דבעינו בלולב קשר גמור שיקשור שני ראשי האגד ואפילו רבנן דפליג עליה דר' יהודה ואמרי לולב שאינו אגוד פשר מודו דמצנה לאגדו פדתמני לעיל פ"ק דסופה דף י"א לולב מצנה לאגדו ואם לא אגדו פשר ואוקומנא להו דברייתא פרבנן דס"ל דאין צריף אגד אלא משום זה אלי ואנוהו והטור פתב סי' תרנ"א אע"ג דקי"ל לולב א"צ אגד מצנה לאגדו משום נוי וכיון שאין חובה לאגדו אפילו אגדו במין אחר שפיר דמי ורש"י פי' אף על פי דאין צריף אגד לכתחלה חובה לאגדו וכו' ודברי הטור הללו קשים להולמם דהיאף אפשר דרש"י יאמר דבר זה דחובה לאגדו וקלא בפרייתא שנינו מצנה לאגדו ומרן הב"י השיג על הטור דאין מדברי רש"י ראיה דהא רש"י מצנה קאמר ולא חובה עכ"ל והו"ל לאקשוני גדולה מזו דברייתא ערוכה היא מצנה לאגדו ולא קתני חובה וצ"ע: מתני' ערבה גזולה כו' ופרש"י פסולה ללולב דלכם אפוליהו קאי יש לדקדק מה בא רש"י ללמדנו.

ותו אמאי לעיל ששנינו הדס הגזול והיבש פסול לא פירש כן י"ל דהקא אצטריף לרש"י לפרש כן שלא תאמר דמ"ש ערבה גזולה ויבשה פסולה קאי גם אהושענא דמקדש שהיו זוקפין אותה בצדי המזבח בכל יום כדתנן פרק לולב וערבה ולהושענא דגבולין דנקטינן בהושענא רבא משום מנהג נביאים דבההיא לא פסלה משום גזול וז"ש רש"י פסולה ללולב פלומר אבל לערבה דמקדש ודגבולין שהיא משום מנהג נביאים לא פסלינן לה משום גזול דערבה מידי דלא קפדי אינשי היא דהוא אילן דאין בו לא פירות ולא ריח ומידי דלא קפדי אין פאן גזול ואפי' ללולב הנה ראוי להכשירו בערבה גזולה אלא דגזירת הפתוב לפוסלה וז"ש דלכם אפוליהו קאי פלומר משום דלכם קאי גם לערבה לפיכך פסולה משא"כ ערבה דמקדש וגבולין שהיא משום מנהג נביאים ועיין בתוס' לקמן דף מ"ג ד"ה ונהביאו ודוק: של אשירה ושל עיר הנדחת פסולה.

פיר' רש"י דכיון דלשרפה קאי פתותי מכתת שיעורא. יראה לי דבא לרמז לנו דכיון דטעמא הוי משום דכתותי מכתת שיעורא א"כ גם בהושענא דאנו לוקחים משום מנהג נביאים יש לפסול משום פתותי מכתת שיעורא דלפחות צריף שיהיה בה שיעור עלה א' בביד א' פדאיתא בפי' לולב וערבה דף מ"ד ע"ב יע"ש: נפרצו עליה לעיל גבי הדס פרש"י דנפרצו ר"ל נשרו עליו כלו' נשרו רוב עליו פסול נשרו מקצת עליו פשר כדתנן הקא גבי ערבה נפרצו עליה פסולה נשרו מקצת עליה פשרה ומאי דשינא התנא דבנשרו רוב עליו קרי ליה נפרצו ובמיעוטן קרי ליה נשרו פתבתי לעיל וכן מצאתי בהרא"ש ז"ל אמנם ק"ל אמאי דינא דנשרו מקצת עליו לא שנאו התנא גבי הדס כמו ששנאו גבי ערבה ומפח קו' זו יראה לי דפי' נפרצו הוי כדפי' התוס' לעיל בר"פ גבי נפרצו עליו דלולב דהיינו שפחלק כל עלה ועלה הפפולים לשנים ועכ"ז יש לפרש נפרצו דהדס וערבה שפחלקו העליון ונסדקו לארפן כמ"ש המגיד גבי נפרצו עלי הערבה לפי הראב"ד י"ש דינא דנשרו עליו לא שנאו התנא רק גבי ערבה משום דבערבה שכיח דבנקל נושרים

עליה משא"כ בשאר המינין ומידי דשכיחא נקט התנא ומה"ט נמי נקט גבי ערבה כמושה
כשרה אע"ג דגבי הדס נמי שנייה דין זה אמרו התנא גבי ערבה משום דשכיח טפי דמידי
היא נעשית כמושה והר"ן פתב לזה טעם אחר יע"ש: והצפצפה פסולה.

כתב רש"י מין ערבה ועלה ושלח עגול. וק"ל דבגמרא אמרינן ת"ר איזו היא צפצפה קנה
שלח לבן ועלה ושלח עגול ופיה דומה למגל אלמא דג' סימנים יש לה ומשמע דאם חסר
אחת מהם פשר וכן משמע מתוספ' ד"ה קנה שלח יע"ש אמנם מדברי רש"י דלא נקט
אלא סי' א' משמע דס"ל דבסי' אחד דסימני צפצפה פסולה וזה לא אפשר דהרי אפשר
חלפא גילא דדומה למגל וכשרה ותו ק"ל על רש"י ו"ל דאמאי נקט סי' דעלה ושלח עגול
טפי מסימן אחר דהיינו קנה שלח לבן דהוא סי' הראשון ואפשר דטעמו משום דקתני
בברייתא ערבי נחל שעלה שלח משוה פנחל ופירש רש"י משוה ולא עגול כצפצפה וכיון
דהוה סימן רמז בקרא פתבו רש"י במתני נשרו מקצת עליה פשרה כלומר מיעוט עליה
אבל הטור סי' תרמ"ז פתב בשם הרב בעל העיטור דאפילו לא נשתתף אלא עלה אחת
בבד אחת פשר.

גם בשה"ג דף שמ"ז ע"ב כתב פן בשם ריא"ז וכתב כמבואר בקונטרס הראות עכ"ל
ודברי תמוהים הם בעיני דהא תנו נשרו מקצת עליה פשרה ומשמע דוקא מיעוט עליה
אבל מחצית עליה ואין צריך לומר רובם פסולה.

והראיות שהביא להכשיר לא ידענא להו ואם נאמר דראיתו היא ממה שאמרו לקמן דף
מ"ד ע"ב אפילו עלה א' בבד א' סגי. מלתא דפשיטא דזו אינה ראיה דהתם איירי
בהושענא שאנו לוקחים ביום הושענא רבה משום מנהג גביאים וזה ברור ולכן דברי
העיטור וריא"ז צ"ע: רש"י והא דפליג להו במתני' כו' איפא למידק מה קשר יש לקושיא
זו בהו מתני' דערבה ואם נאמר דרש"י המתין עד שסיים כל החלוקות זה לא אפשר
דאפתי יש בבא אחריתי לקמן מתני' דאתרוג הגזול והיבש פסול ושם הי"ל להקשות
קושיתו וי"ל דכיון דדינא דיבש נפקא מהדר דכתיב גבי אתרוג וג' מינין דהיינו לולב
והדס וערבה פסלינו להו יבש משום דמקשינו להו לאתרוג א"כ בג' מינין הי"ל לערב
ולשנות לולב והדס וערבה יבש פסול והדר ליתני אתרוג לחודיה לרמז דג' מינין פסול
בהו יבש משום דילפי מאתרוג ואמאי פלוג להו מתני' בד' בבי.

א"נ נקט רש"י קושיתו גבי ערבה משום דהוא מין האחרון המוןכר בפסוק א"נ פננת
קשר הקושיא הוא משום דרש"י בריש' דמתני' פי' ערבה גזולה ויבשה פסולה ללולב
דלכם אפוליהו קאי ופרישית לעיל דכוננתו לרמז לנו דדוקא ערבה שבלולב פסול ביה
גזול דכתיב לכם אבל ערבה דמקדש ודמנהג גביאים בהושענא רבה לא פסיל בה גזול
השתא לפי זה נולדה הקושיא אמאי פליג להו בד' בבי כלו' דאי הו"א דערבה גזולה
פסולה בערבה שפמקדש ושל מנהג גביאים הו"א דלהכי לא עריב ותני להו בבדא בבא
דאי הוה תני לולב והדס וערבה הו"א דאיירי בערבה דלולב ולכך פלוג להו לרמז
דערבה גזולה ויבשה הוי גם לענין ערבה שפמקדש ודמנהג גביאים אבל השתא דפרש"י
דאע"ג דתני להו בד' בבי פסולא דערבה לא הוי אלא ללולב השתא ק"ל א"כ אמאי פלוג
להו מתני' דדוק ולעד"נ דפליג להו משום דענין יבש אינו שונה בד' מינין כמ"ש הרא"ש

ר"פ בַּשֵּׁם רֵאָב"ד גַּם גָּבַי אֶתְרוּג פָּתַב שְׁיַעוּר הִיבְשׁוּת גָּבַי תְּזוּזִית דְּעַל תְּזוּזִית י"ש וְדוּק:
ת"ר עֲרָבִי נַחַל הַגְּדָלִין עַל הַנַּחַל ד"א כו'.

א"ל מנ"מ לענין דינא בין מ"ש התנא הא' למ"ש הד"א ולכאורה י"ל דצפצפה איפא
בינייהו דלמ"ש התנא הגדלין כו' לא פסלינו צפצפה הגדלה על הנחל ולד"א דאמר עלה
שלה משוה פנחל פסלינו צפצפה דעלה שלה עגול ומיהו זה לא יתכן דלדברי התנא
הראשונים מכשיר צפצפה דהא תניא לקמן ערבי נחל הגדלות על הנחל פרט לצפצפה
הגדלה על ההרים וגם מוכח מדברי קבלה דחזקאל דהיא פסולה ומשמע דאין חולק על
זה ולכן יראה דבפירוש גדלות על הנחל יש ב' הבנות דיש לפרש הגדלים על הנחל ר"ל
אותם שגדלים ממש על הנחל למעוטי ערבה שגדלה בשדה של בעל ושל הרים ויש
לפרש נמי הגדלים על הנחל ר"ל מין שרגיל ליגדל על הנחל דהיינו ערבה שרובה גדילה
על הנחל למעוטי צפצפה שרובה גדילה על ההרים אבל של בעל ושל הרים כשרה פיון
דהיא מין הגדל על הנחל והנה הך ברייתא קמיימא דתני ערבי נחל הגדלים על הנחל
והדר תני ד"א כו' פיון דבמ"ש ד"א בא למעט צפצפה עכ"ל דמ"ש הגדלים על הנחל אין
פירושו מן הגדל על הנחל ואפי' של בעל ושל הרים ואתא למעוטי צפצפה דא"כ היינו
ד"א אלא הפונה לומר הגדלים על הנחל למעוטי של בעל ושל הרים ולא לגמרי מעטינהו
אלא הפונה דאותם הגדלים על הנחל מצונה בהו ומיהו של בעל כשרה מריבוייא דערבי
כדפי' רש"י ז"ל וצפצפ' פסולה מדברי קבלה דכתיב קח על מים רבים צפצפה שמו
כדלקמן אמנם לד"א פסולה דצפצפה הוא פתוב בתורה ערבי נחל שעלה שלה משוה
פנחל למעוטי צפצפה דהיא עגולה וליה ד"א ערב' של בעל ושל הרים כשרה כמו אותה
שגדלה על הנחל ואין בהם שום הפרש אפילו לענין מצונה והיינו דאיפא בין מ"ש
הברייתא הראשונה לד"א דללישנא קמא של בעל ושל הרים אינה כשרה אלא בדיעבד
ופסולא דצפצפה אינו פתוב בתורה אלא מדברי קבלה ולד"א פסולא דצפצפה פתוב
בתורה וערבה של בעל ושל הרים כשרה לכתחלה זה נ"ל בפירוש ברייתא זו לפ"ד
רש"י אמנ' הרא"ש ז"ל כ' דגם לישנא קמא דבריית' אתא למעוטי צפצפה דאינה רגילה
ליגדל על הנחל ולפ"ד צ"ל דליפא נפקות' בין לישנא קמא לד"א דכו' לישנא אתא
למעוטי צפצפה אלא שמשמעות דורשים איפא בינייהו דלישנא קמא מעט צפצפה משום
דאינה רגילה לגדל על הנחל וד"א מיעטה משום דאין עלה שלה משוה פנחל ודוק: דף
ל"ד ע"א אבא שאול אומר ערבי נחל שנים א' ללולב וא' למקדש פי' רש"י להקיר את
המזבח, משמע מפשט דבריו דהיו מקיפין בערבה סביב למזבח ובפ' לולב וערבה דף
מ"ג ע"ב אפליגי אמוראי אם ההיקפה היא בערבה או בלולב והרמב"ם פ"ז פסק כמאן
דאמר בלולב וכמ"ש שם בכ"מ גם תר"ן דף שנו"ד פתב דכתב רש"י בתשובה דההיקף
הוא בלולב לא בערבה וא"כ איך פתב רש"י להקיר את המזבח י"ל דר"ל דהיו זוקפין
מורביות של ערבה סביב למזבח כדתנן פרק לולב וערבה דף מ"ה וילעולם דהאנשים לא
היו מקיפין המזבח אלא בלולב ודוק: תוס' ד"ה ואחד למקדש תימה כו' ויש ליישב
תמימה התוס' דהלכה למשה מסיני לא נקרא אלא מידי דאינו רמוז בפתוב אבל מידי
דרמוז בקרא אלא דצריף פירוש זה לא נקרא הלכה למשה מסיני אלא הוי בכלל תורה
שבעל פה דהוא פירוש הפתוב ופירוש המקראות לא נקראו הלכה.

כָּל זֶה רָשׁוּם בְּזִכְרוֹנֵי מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם בְּהַקְדָּמָתוֹ לְפִירוּשׁ הַמְשָׁנִיּוֹת וַיֵּשׁ לִי רְאִיָּה עַל זֶה
מִסְנוֹגֵיָא דְרִישׁ מוֹעֵד קָטָן דְּף ד' גְּבִי עֶשֶׂר נְטִיעוֹת דְּהַלְקָתָא לר"י קְרָאִי לר"ע וְקָשָׁה לר"ע
דְּמַפִּיק לָהּ לְתוֹס' שְׁבִיעִית דְּבַחְרִישׁ וּבְקַצִּיר מִיַּד אֵילָנוֹת זְקָנִים כְּתִיבִי בְּקָרָא אֱלָא פִּינּוּ
דְּרִמוּז תוֹס' שְׁבִיעִית בְּקָרָא דְּבַחְרִישׁ וּבְקַצִּיר תְּשַׁבְּחוּן הַחִילּוּק שְׁיֵשׁ בֵּין אֵילָנוֹת זְקָנִים
לְנְטִיעוֹ' הוּא מְכַלל פִּירוּשׁ הַתּוֹרָה מִתּוֹרָה שְׁפַעַל פֶּה וְזֶה לֹא נִקְרָא הַלְכָה אֲבָל לר"י דָּאִין
רָמְזוּ לְתוֹסַפ' שְׁבִיעִית בְּפִתּוּב נִקְרָא דִּין עֶשֶׂר נְטִיעוֹת הַלְכָה לְמִשָּׁה מְסִינִי וּלְפִי זֶה אֲבָא
שְׂאוּל דְּנִפְיָק מִקְרָא עֲרָבָה ב' אע"ג דְּלֹא כְּתִיב מִקְדָּשׁ בְּתוֹרָה פִּינּוּ דְּרִמוּז עֲרָבָה ב' בַּפ'
הַזֶּה מֵה שְׁהִיָּה בְּמִקְדָּשׁ הוּא עַל פִּי תוֹרָה שְׁפַעַל פֶּה וְזֶה לֹא נִקְרָא הַלְכָה אֱלָא לְרַבְנּוּ דָּאִין
לְהֵם רָמְזוּ בְּפִתּוּב לְעֲרָבָה ב' נִקְרָא עֲרָבָה הַשְּׁנִית דְּמִקְדָּשׁ הַלְכָה לְמִשָּׁה מְסִינִי וְדוּק: תוֹס'
דְּבוּר הַמִּתְחִיל וְרַבְנּוּ לְמִקְדָּשׁ מְנָא לְהוּ הָכִי נְמִי מְצִי לְמִיבְעִי וְכו': בְּסִפְרָא חֲדוּשֵׁי הַלְכוֹת
כְּתִב אִין זֶה מְדוּקָדָק דַּת"ק דְּאֲבָא שְׂאוּל נְמִי לִית לִיהָ הָא דְּדַרְשִׁינוּ לְקַמְן עֲרָבִי ב' דַּב'
דְּרִשׁוֹת לֹא דְרִשִׁינוּ מְעַרְבִי וְכֵן הוּא לְשׁוֹן הָרָא"ש בְּשֵׁם הַתּוֹס' עַכ"ל יע"ש: וְלע"ד יִרְאֶה
דְּבַדְרַבְנּוּ מִלְתָּא דְּפִשְׁטָא דְּלֹא דְרִשִׁינוּ שְׁתֵּי דְרִשׁוֹת דְּהָכִי קְתַנִּי עֲרָבִי נַחַל אִין לִי אֱלָא
עֲרָבִי נַחַל שֶׁל בַּעַל וְשֶׁל הָרִים מִנִּין תְּלִמוּד לּוֹמֵר עֲרָבִי נַחַל מְכַל מְקוּם וְלֹא מְצִינוּ שְׁדַרְשׁוּ
דְּרִשְׁא אַחֲרָת אֲבָל אֲבָא שְׂאוּל דְּבָא עַל דְּבַרִי ת"ק וְדַרְשׁ עֲרָבִי שְׁתֵּי אֲפִשְׁר דְּכּוֹנְתוּ לּוֹמֵר
מְלַבֵּד דְּרִשְׁתָּ ת"ק יֵשׁ לְדַרוּשׁ נְמִי עֲרָבִי ב' אַחַד לְלוּלָב וְאַחַד לְמִקְדָּשׁ דַּס"ל לְאֲבָא שְׂאוּל
דַּב' דְּרִשׁוֹת דְּרִשִׁינוּ מְעַרְבִי אוֹ אֲפִשְׁר דְּאֲבָא שְׂאוּל אִינוּ דוֹרֵשׁ רַק דְּרִשְׁא אַחֲת וַא"כ לִית
לִיהָ שֶׁל בַּעַל וְשֶׁל הָרִים בְּאִנְפּוֹן דְּבִאֲבָא שְׂאוּל יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק וּלְכַף לֹא שְׂאֵל הַתְּלִמוּד לְאֲבָא
שְׂאוּל שֶׁל בַּעַל וְשֶׁל הָרִים דְּשִׁמָּא לִית לִיהָ וְכַתְּבוּ עוֹד וְלִית לִיהָ נְמִי הָא דְּדַרְשִׁי רַבְנּוּ
לְקַמְן עֲרָבִי נַחַל ב' כו' כְּלוּמַר וְשִׁמָּא לִית לִיהָ נְמִי הָא דְּדַרְשִׁי רַבְנּוּ לְקַמְן עֲרָבִי ב' וְכַל זֶה
אֲמַרוּהוּ בְּדַרְךָ שְׁמָא לְאֲבָא שְׂאוּל דְּשִׁמָּא אִינוּ דוֹרֵשׁ ב' דְּרִשׁוֹת אֲבָל רַבְנּוּ דְּאֲבָא שְׂאוּל
פִּשְׁטָא דְּלִית לְהוּ ב' דְּרִשׁוֹת וְאִם יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק הוּא לְאֲבָא שְׂאוּל מְשׁוּם דְּבָא עַל דְּבַרִי
ת"ק וְלֹא הִכְחִישׁ דְּבַרִי ת"ק אֱלָא דְרִשׁ דְּרִשְׁא אַחֲרָת וְשִׁמָּא בָּא לְהוֹסִיף עַל דְּבַרִי ת"ק אוֹ
שְׁמָא חוֹלֵק עֲלֵיו: וְדַע דְּהָרָא"ש הֶעֱתִיק דְּבַרִי הַתּוֹס' דְּצַרִּיף לִינְהָר שְׂלֵא לִיטְוֹל לְעֲרָבָה
שְׁבִילוּלָב מִבַּעַל וְהָרִים אֱלָא מֵאוֹתָהּ הַגְּדֵלָה עַל הַנַּחַל וְכַתְּבּוּ וְכֵן מְשַׁמַּע מְדַבְּרֵי הָרִי"ף שְׂלֵא
הִבִּיא הַבְּרִייתָא דְּשֶׁל בַּעַל וְשֶׁל הָרִים וְכ' אִיף אֲפִשְׁר דְּהָרִי"ף אִינוּ מְכַשִּׁיר בְּשֶׁל בַּעַל וְשֶׁל
הָרִים וְהָרִי הִבִּיא מְשַׁנְתִּינוּ דְּקַתְנִי וְשֶׁל בַּעַל כְּשֶׁרָה וּלְפִי לֹא הוֹצֵרָה לְהִבִּיא בְּרִייתָא דְּקַתְנִי
שֶׁל בַּעַל וְשֶׁל הָרִים מִנִּין וְאֲפִשְׁר מְשׁוּם דְּהָרִי"ף הִבִּיא בְּרִייתָא קַמִּייתָא ת"ר עֲרָבִי נַחַל
הַגְּדֵלִים עַל הַנַּחַל ד"א כו' וּלְפִי לִישְׁנָא קַמָּא דְּבְרִייתָא מְשַׁמַּע דְּבָא לְאִפּוּקִי עֲרָבָה שֶׁל בַּעַל
וְשֶׁל הָרִים וּלְפִי ד"א הֶעֱלָה שְׂלָה מְשׁוּף כְּנַחַל בָּא לְאִפּוּקִי צְפָצְפָה וְשֶׁל בַּעַל כְּשֶׁרָה אֲלַמָּא
דְּתַנָּא דְּבְרִי"ף סְפוּקִי מְסַפְקָא לִיהָ מַה בָּא לְמַעַט עֲרָבִי נַחַל אִם לְמַעַט עֲרָבָה דְּבַעַל וְהָרִים
אוֹ לְמַעַט צְפָצְפָה וְכִינּוּן דְּלֹא הִבִּיא אֱלָא בְּרִייתָא זוּ מְשַׁמַּע דְּרוּצָה לְפִסְוֹק כְּתַנָּא דְּבְרִייתָא
דְּפִסְלִי עֲרָבָה דְּבַעַל וְהָרִים וּפְסָלִי נְמִי צְפָצְפָה מְשׁוּם סְפִיקָא דְּאוּרִייתָא דְּלֹא יְדַעְנוּ מַה
בָּא לְמַעַט הַפְּתוּב וַאֲע"ג דְּהִבִּיא הָרִי"ף הַמְשַׁנָּה דְּמִכְשֶׁרֶת שֶׁל בַּעַל וְשֶׁל הָרִים פִּינּוּ דְּהִבִּיא
בְּרִייתָא קַמִּייתָא וְהַשְּׁמִיט הַבְּרִייתָא הַשְּׁנִית מְשַׁמַּע דְּרוּצָה לְפִסְוֹק הָרִי"ף דְּשֶׁל בַּעַל וְהָרִים
פְּסוּלָה וְרִיאִיתִי בְּסִפְרָא רְצוּף אַהֲבָה דְּהַקְשָׁה עַל הָרָא"ש אִיף ס"ד דְּהָרִי"ף פּוֹסֵל בְּשֶׁל בַּעַל
וְהָרִים וְהָרִי הִבִּיא הַבְּרִייתָא קַמִּייתָא דְּקַתְנִי ד"א עֲרָבִי נַחַל שְׂעֵלָה שְׂלָה מְשׁוּף כְּנַחַל
דְּלַפ"ז לֹא מִיעַט עֲרָבָה דְּשֶׁל בַּעַל אֱלָא צְפָצְפָה וְלֹא יְדַעְתִּי מֵאִי ק"ל נְהִי דְּמַד"א הָכִי מְשַׁמַּע

מ"מ ללישנא קמא דבריינתא דדרקיש הגדלים על הנחל יש לפסול של בעל והרים וכיון דהתנא מספק ליה מה בא למעט הכתוב א"כ מספיקא פסלי של בעל והרים זנ"ל שהבין הרא"ש בדיעת הרי"ף ודוק והרא"ש מסיק וז"ל ונ"ל לפרש דערבי נחל הגדלות על הנחל כלו' ממין הגדל על הנחל כו' יע"ש והרא"ש בחדושי סמ"ג פתב על זה ואינו מחנור כו' וכתב מרן הב"י ס"ס תרמ"ז ובכ"מ ולא ידעתי למה לא נתחנורו לו דברי הרא"ש כו' יע"ש ודברי מרן הם תמוהים דאיך אפשר לומר דמה שהכריח הרא"ש פי' מתוך דברי רמב"ם הוא מכח דפסק דשתי ערבות בעי' א"כ העיקר חסר מן הספר דה"ל להרא"ש לו' פיון דהרמב"ם פסק דשתי ערבות בעי' ופסק נמי של בעל פשר עכ"ל דממשמעות דערבי נפקא ומדלא הזכיר הרא"ש ז"ל מ"ש הרמב"ם דשתי ערבות בעינן ולא העתיק רק מ"ש הרמב"ם ז"ל ערבי נחל ב' משמע דממשמעות זה לחוד הוא דמפיק הרא"ש למלתו' וקרוב לזה ראיתי בל"מ שהשיב על מרן יע"ש ולעד"ן דמה שכתב הרא"ש וכן משמע מתוך דברי הרמב"ם היינו פלפי מ"ש הרא"ש ז"ל ערבי נחל הגדלים על הנחל כלו' ממין הגדל על הנחל פלומר שרובה גדולה על הנחל וכ"כ הרמב"ם בתוך דבריו ורוב מין זה גדל על הנחל ולפי זה ממשמעות ערבי נחל נפקא דר"ל מין הרגיל דרובו גדל על הנחל וא"צ לרבות ערבה של בעל מריבוייא דערבי ובספר רצוף אהבה כתב דטעמו של הרא"ש ז"ל משום דכתב הרמב"ם ורוב מין זה גדל על הנחל לכוף נאמר ערבי נחל ואפי' הנה גדל במדבר או בהרים פשר דאם איתא דמריבוייא דערבי נפקא היל"ל ואפי' הנה גדל במדבר ובהרים פשר לכוף נאמר ערבי נחל ומדכתב תחלה ורוב מין זה גדל על הנחל לכוף נאמר ערבי נחל ואפי' הנה גדל במדבר ובהרים פשר משמע דממשמעותא נפקא ליה ולא מריבוייא דערבי ובאמת דהוא דרף נכון אמנם ראיתי שיהטור העתיק ס' הרא"ש וכתב וכן יראה מהרמב"ם והעתיק לשונו ודילג מ"ש באמצע דבריו לכוף נאמר ערבי נחל משמע דמאי דמפיק לה ממשמעות דברי הרמב"ם הוא פדכתיב לעיל דמפרש הרמב"ם דרוב מין זה גדל על הנחל וכדפי' הרא"ש ולא באו לדקדק מדכתב לכוף נאמר ערבי נחל באמצע דבריו ולא פתבו בסוף דבריו ודוק: רש"י עשר נטיעות ערבה וכו' אלו ג' נשאלו בבית המדרש וכו' ק"ל אמאי נדחק רש"י לו' פן דהא בפ"ק דף ד' מסיק ר' אשי דר"ג וב"ד ס"ל כר' ישמעאל דאמר הלכתא גמרי לה וכי גמירי הלכתא בזמן שבה"מ קיים דומיא דניסוף המים וכתבו התוס' שם וקא דייק ר"ג מה שייך תוס' שביעית גבי ניסוף שניתנו למשה גבי הדדי דבכל מקום שונה הני ג' ביחד דכוף ניתנו אלא ודאי למילף סמכינהו רחמנא עכ"ל וכ"ת נהי דעשר נטיעות וניסוף המים נשנו יחד למילף דידן תוס' שביעית הוא בזמן ניסוף המים אבל ערבה למה הוזכרה בכללם י"ל דגם ערבה הוזכרה בכללם ללמד דערבה זו השנית אינה מן התורה אלא בזמן המקדש דומיא דניסוף המים ומה שאנו לוקחים ערבה ב' בהושענא רבה לאו מהלכתא היא אלא משום מנהג גביאים א"נ נקט ערבה בכללם ללמד דדין י' נטיעות דחורשים כל בית סאה בשבילם היינו אפי' יהיו אילני סרק דומיא דאילני ערבה פדמוכח במס' שביעית גמ"ש שיעורין וחציצין ומחיצין מישף שייכי גבי הדדי דשיעורין שיעור פזית ושיעור פותבת ושיעור פביצה לדיניהן וגם חציצין דהיינו דיני חציצה"מ צריף שיעור פמו רובו המקפיד וכן מחיצות יש בהן שיעור ומכלל דיני שיעורין נתבארה עמם דיני חציצין ומחיצין דגם בהם יש שיעורים ודוק: פתב עוד רש"י עשר נטיעות המפוזרות

שָׂאִין בֵּין זֶה לְזֶה וְכוּ' דְבָרָיו תְּמוּהִים בְּעֵינֵי דְלָמ"ד י' נְטִיעוֹת הַל"מ לִית לִיה קָרְאֵי דְהַפֵּל יוֹצֵא מֵהַל"מ כַּמ"ש פ"ק דַּמ"ק דָּף ד' פִּינּוּ דְהַלְכָתָא לְמִשְׁרֵי יְלָדָה מִמֵּילָא זְקֵנָה אֲסִירָא וְהַלְכָתָא לַר"י קָרְאֵי לַר"ע וַא"כ אֵיךְ עָרִיב רַש"י פֶּאן לָמ"ד עֶשֶׂר נְטִיעוֹת הַל"מ דְתוֹס' נִפְקָא מִקָּרָא וְכ"ת הֵתָם בַּמ"ק תִּקְשִׁי בַּמ"ש קָרְאֵי לַר"ע דְתוֹסְפָת שְׁבִיעִית נִפְקָא מִדְּכַתִּיב בְּחֵרִישׁ וּבִקְצִיר תְּשֻׁבּוֹת מִנ"ל לְמִשְׁרֵי י' נְטִיעוֹת מִיַּדִּי בְּחֵרִישׁ אֵילָנוֹת זְקֵנִים כְּתִיב בְּקָרָא י"ל פִּינּוּ דְתוֹס' ז' אֵיתִיהּ בְּקָרָא הַחִלּוּק שְׁמַחֲלָקֵי בֵּין זְקֵנִים לְנְטִיעוֹת הוּא מְפָלֵל תּוֹרָה שְׁבַע"פ וְזֶה לֹא נִקְרָא הַל"מ דְלֹא נִקְרָא הַל"מ אֲלָא מִיַּדִּי דְלִית לִיה רְמִז בְּקָרָא וּכְבָר כְּתִבְתִּי בְּזֶה עַל הַתוֹס' ד"ה וַא' לְמִקְדָּשׁ עֵינָן עָלָיו לְעִיל: כְּתִב עוֹד רַש"י אֲבָל אִם אֵינָם י' וְכוּ' וְק"ל לְפִי דַעַת רַש"י דְאִם אֵינָם עֶשֶׂר חוֹרֵשׁ תַּחֲתִיהֶם לְפִי חֲשָׁבוֹן י' לְכָל סָאָה דְהֵינּוּ שְׁעֵרוּ יְנִיקְתָם א"כ לְמָה הַנּוֹפְרָה הִלְכָה בְּדִין עֶשֶׂר לִימָא וּבְנְטִיעוֹ' חוֹרֵשׁ שְׁעֵרוּ יְנִיקְתָם וְאֵי בְּעֵי לְפָרֵשׁ שְׁעֵרוּ יְנִיקָה יְפָרֵשׁ בְּנְטִיעָה א' אוּ ב' כְּמָה הוּא שְׁעֵרוֹן וְאִמָּאי נִקְט דִּינָא בְּעֶשֶׂר נְטִיעוֹת וִיר' דְכָשְׂאֵינָם עֶשֶׂר אֵינּוּ חוֹרֵשׁ לְחֲשָׁבוֹן עֶשֶׂר לְבֵית סָאָה דְזוּ הִיא קוֹלָא יְתִירָה וְאֵינּוּ חוֹרֵשׁ אֲלָא כְּדִי צָרְכָן וְכֵן מִשְׁמַע בַּפ"ק דְשְׁבִיעִית מִשְׁנָה ו' הֵיוּ עֲשׂוּיֹת שׁוֹרָה וּמְקוֹפּוֹת עֶשְׂרָה אֵין חוֹרֵשׁ לְהֵם אֲלָא לְצוֹרְכָן: א"ר זִירָא מָאי קָרָא דְכַתִּיב קַח עַל מִים רַבִּים וְכוּ' אֵיפָא לְמִידָק מָאי בְּעֵי מָאי קָרָא וְהִלָּא הַבְּרִיִּיתָא מְפִיק לָה מִמִּשְׁמַעוֹתָא דְעַרְבֵי נַחַל דַּר"ל הַגְּדִלִים עַל הַנַּחַל כְּלו' אוֹתוֹ הַמִּין שְׁרָגִיל שְׁרָבוּ גְדֵל לְמַעוֹטֵי צַפְצָפָה שְׂאִין רַוְבָּה רָגִילָה לִיגְדֵל עַל הַנַּחַל אֲלָא בֵּין הַהָרִים וְרַש"י הַרְגִישׁ קו' זֶה וְפִי' דְכֹנֶנֶת הַבְּעֵיָא דְנַרְבִּינָה לְצַפְצָפָה מִדְּכַתִּיב עַרְבֵי מ"מ וְק"מ אִם פְּנוֹנֶת הַפְּתוּב לְרַבּוֹת צַפְצָפָה לְהַכְשִׁיר אֵיךְ כְּתִיב עַרְבֵי נַחַל דְמִשְׁמַעוֹתוֹ הוּא הַגְּדִלִים עַל הַנַּחַל לְמַעוֹטֵי צַפְצָפָה י"ל דַּה"פ עַרְבֵי נַחַל הַגְּדִלִים עַל הַנַּחַל לְמַעוֹטֵי צַפְצָפָה הֵינּוּ לְכַתְחִילָה דְמַצּוּה בְּזוּ וּמִיָּהוּ בְּדִיעֵבֵד צַפְצָפָה כְּשִׁירָה מְרִיבּוּיָא דְעַרְבֵי וּמִנ"ל לְתַנָּא לְמַפְסָלָה לְגַמְרֵי אִפִּי' בְּדִיעֵבֵד זֶהוּ פְּנוֹת בַּעֲלֵי לְדַעַת רַש"י וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ בְּאַנְפָּא אַחֲרֵינָא דְבְּעֵי מָאי קָרָא ר"ל מִנ"ל דְפִי' דְקָרָא עַרְבֵי נַחַל הַרְגִילֵי לִיגְדֵל עַל הַנַּחַל לְמַעַט צַפְצָפָה דְלָמָא פִּירוּשָׁא דְקָרָא הֵוִי אוֹתָהּ עַרְבָה מְמַשׁ שְׁגָדְלָה עַל הַנַּחַל וְנִכְשִׁיר אִפִּי' צַפְצָפָה שְׁגָדְלָה עַל הַנַּחַל וְנִפְסוּל אִפִּי' עַרְבָה הַגְּדֵלָה עַל הָרִים וּמִשְׁנֵי דְנִפְקָא לִיה צַפְצָפָה דְפִיּוּסוּלָא מִקָּרָא דְקַח עַל מִים רַבִּים צַפְצָפָה וּמִפְּחַ הַהוּא קָרָא מְפָרְשֵׁי ע"נ הַרְגִילִין לִיגְדֵל עַל הַנַּחַל לְמַעוֹטֵי צַפְצָפָה.

וּפְרִיךְ וְדַלְמָא פְּרוּשֵׁי קָא מְפָרֵשׁ כו' וְק"מ מָאי קַס"ד דְמִקְשָׁה וְהִלָּא כְּתִיב שְׂמוּ יֵשׁ לּוֹמֵר דְהַמְקָשָׁה לֹא ס"ד דְתִיבַת שְׂמוּ קָאֵי לִישְׂרָאֵל דְשְׂמוּ עֲצָמוּ כְּצַפְצָפָה דְהָא קָרָא דְלַעִיל כְּתִיב וַיְבִיאֵהוּ אֶל אֶרֶץ כְּנַעַן בְּעִיר רוֹכְלִים שְׂמוּ דְתִיבַת שְׂמוּ קָאֵי לְמִלְךָ בְּבָל שְׁהַגְלָה לִישְׂרָאֵל לְבָבָל וּבְעִיר רוֹכְלִים שְׂמוּ וְנִמְצָא דְהַמְשִׁים קָאֵי לְמִלְךָ וַא"כ דְכֹנֶנֶת נְמִי מ"ד בְּתַרְיָה וַיִּקַּח מִזְרַע הָאֶרֶץ וַיִּתְּנָהוּ בְשׂוּדָה זָרַע קַח עַל מִים רַבִּים צַפְצָפָה שְׂמוּ קָאֵי לְהַקְב"ה שְׂנַתֵּן בְּלֵב מִלְךָ בְּבָל שְׁהַמְלִיךְ לְצַדִּיקָה בִּירוּשָׁלַיִם וְהַשְׁרִישׁוּ שָׁם וְזֶהוּ קַח עַל מִים רַבִּים כְּלו' שְׂשָׂמוּ וְהַשְׁרִישׁוּ עַל מִים רַבִּים כְּמוֹ הַצַּפְצָפָה הַנְּשָׂרֶשֶׁת עַל מִים רַבִּים שְׁהִיא דְשְׁנָה וְרַעֲנָנָה וְהֵם לֹא הֵיוּ כֵן אֲלָא וַיִּצְמַח וַיְהִי לְגֶפֶן סוֹרְחַת כו' זֶהוּ דַעַת הַמְקָשָׁה וּמִשְׁנֵי א"כ מָאי שְׂמוּ כְּלוֹמֵר לְדִידִךְ דְאַמְרַת דְשְׂמוּ קָאֵי לְהַקְב"ה מָאי שְׂמוּ כְּלוֹמֵר מַהוּ הַשְּׁבַח הַזֶּה דְמִשְׁתַּבַּח דְהַשְׁרִישׁוּ עַל מִים רַבִּים צַפְצָפָה שְׂמוּ וְהִלָּא הַצַּפְצָפָה רַוְבָּה גְדֵלָה עַל הָרִים וְאֵינָה גְדֵלָה עַל הַמִּים וְאִם פְּנוֹת הַפְּתוּב לְשְׁבַח הֵוִי לִיה לּוֹמֵר קַח עַל מִים רַבִּים עַרְבָה שְׂמוּ אֲלָא וְדָאֵי דְסִפִּיָּה דְקָרָא הוּא לְגַרְיַעוֹת' דְהַקְב"ה הַשְׁרִישָׁם עַל מִים רַבִּים וְזֶהוּ קַח עַל מִים רַבִּים וְהֵם שְׂמוּ

עצמן צפצפה: תוס' ד"ה קנה שלה כו' איפא למיזק היכי אפשר דקתני סי' צפצפה לומר דדוקא אותה שקנה שלה לכו ונעלה שלה עגול ופיה דומה למגל היא פסולה הא אין בה ג' סי' הללו כשרה והלא קתני באידך ברייתא דומה למסר פסולה וצ"ע: גמרא ת"ר איזו היא ערבה שקנה שלה אדום.

מ"ן הב"י סי' תרמ"ז נסתפק בסי' זה אם אדום ממש כו' יע"ש ולע"ד יראה דאע"ג דערבה דמביאים לנו קנה שלה ירוק היינו שמביאי' לנו לבלוי ערבה שהם חדשים ורבים שעדין לא גדלו כל צרכן אבל הענפי' שנתבשלו כל צרכן קנה שלהם הוא אדום ממש כמו שאנו רואי' בערבה הזרוע אצלנו בת"ת שבירוש' תו': צפצפה פיה דומה למגל הרמב"ם פתב דפיה דומה למסר וק' דברייתא אמרה שדומה למגל ואם נאמר דנקט דומה למסר משום הברייתא האחרת דקתני דומה למסר פסול הוי ליה לאשמועינן דגם דומה למגל פסול ויש דומה למגל דכשר דהיינו חילפא גילא והל"מ תירץ על זה ותירוצו אינו נוח לי דס"ס תקשי אמאי לא אשמועינן בהדיא דיש דומה למגל דהוא פסול גם ראיתי הטור סימן תרמ"ז דהולך על דרך זה דלא הזכיר דיש דומה למגל דפסול ויראה דהברייתא הראשונה כלפי שאמר תחלה דערבה פיה חלק קתני בסיפא פיה דומה למגל אע"פ שאינה כמגל אלא כמסר קתני כמגל דהו' תנא לא דק בין מסר למגל ופגימות הצפצפה שהם כמסר קרי ליה כמגל אמנם הברייתא האחרת דקדקה בדבר דפיה דומה למסר ולא משפחת לה צפצפה שפיה דומ' למגל שאות שהי' דומה למגל כשרה זה נ"ל בדעת הרמב"ם והטור דלא הזכירו דיש דומה למגל דהוא פסול ומ"ן בכ"מ כ' דדברי הרמב"ם הם סתומי' ואם נתכוון במ"ש הרמב"ם שפיה דומה למסר ולא הזכיר שיש שדומה למגל גם על הטור הי"ל לגמגם דגם הטור לא הזכירו ובענין פי' דומה למסר ופי' דומה למגל יש הפרש בין רש"י והרמב"ם כמ"ש מ"ן הב"י סימן תרמ"ז ולפי' הרמב"ם שהחילוק שבין דומה למגל לדומה למסר אינו בתמונת הפגימות וצורתן כפרש"י אלא בדקויות ופגיון א"ש דנקט ת"ק דפיה דומה למגל אע"ג דהם גדולות כמסר פיון דהצורה היא כמגל נקט כמגל אף לרש"י דההפרש הוא בתמונת הפגימות וצורתן ק' למאי נקט ת"ק דומה למגל פיון דהאמת הוא דדומה למסר אם לא שנאמר שרש"י סובר דיש צפצפה שדומה למסר ויש צפצפה שדומה למגל ודוק: א"ר חסדא הני ג' מקלי אשתני שמייהו למאי נ"מ ללולב יר' לי דה"ה דנ"מ לערבה של הושענא דאנו לוקחים משום מנהג גביאים דאם יבא עם הארץ וישאל לנו מה יקח נאמר לו שיקח חלפתא ולא נאמר לו שיקח ערבה דצפצפה ערבה קרו לה למאי נ"מ לשופר של כו' ק"ק אמאי לא קאמר לטלטול דשופר מטלטלין הואיל וראוי לגמוע בו מים לתינוק מה שאין פן חצוצרות לסימן רבי יהודה כדאיתא ס"פ במה מדליקין הביאו מ"ן הבית יוסף א"ח ס"ס ש"ס ודוק: רש"י שיפורא כפוף חצוצרתא פשוט משמ' דס"ל לרש"י ו"ל דפיסול חצוצרו' בר"ה הוא משום דהוא פשוט ואינו של איל ואלו הם דברים תמוהי' דהא פיסול חצוצרות הוא משום דקול חצוצרו' הוא מין קול אחר כדמוכ' פ' ראהו ב"ד גבי שופר מאריך וחצוצרו' מקצרות יע"ש ותו דכפוף ושל איל הוא למצוה ולא לעיכובא לדעת רוב הפוסקים זולת הרמב"ם דס"ל דשופר דאינו של איל הוא פסול והכל תמהו עליו והנה להם לתמוה גם על פיר' רש"י דשמעתין דאזיל בשיטת הרמב"ם וליכא למימר דהכא מיירי למצוה דהא פיסולא דשופר וחצוצרות הוי דומיא דערבה וצפצפה דהוי לעיכובא

נדוק: פתורתא פתורא כו' למאי נ"מ למקח וממכר ק"ק אמאי גבי ערבה ושופר לא קאמר דנ"מ למקח וממכר.

י"ל דלהכי הניח הך חלוקה לבסוף לאשמועינן דבכלהו נ"מ למקח וממכר ופרש"י פתורתא פתורה הא גדולה וא' קטנה כו' ולא פיר' איזו היא גדולה ואיזו היא קטנה ובס"פ במה מדליקין פרש"י בתחלה היו קורין לגדולה פתורא ולקטנה פתורת' ועכשו נשתנו עכ"ל ויש לחקור אם התנה עמו לתת לו פתורתא אם יוכל המוכר לתת לו קטנה דיאמר המוכר אני לא שניתתי שמה דמעיקרא דלקטנה קרי לה פתורתא ומסתברא דאם כל בני המקום שינו שמה ולגדולה קרו לה פתורתא לאו כל פמיניה דהמוכר לומר אני לא שניתתי את שמה דאע"ג דגדול כח הפוחזק היינו היכא דאיפא מיעוט בני אדם דמסייעי ליה פדמוכח בר"פ המניח את הפד גבי פדא וקביתא יע"ש נדוק: אמר אבני אף אני אומר בי כסי הובלילא כו' דע דדינא דמחט הנמצא בענבי בית הכוסות איתא בפירק א"ט דף ו' ע"ב ובס"פ המדיר דף ע"ו תניא מחט שנמצאת בענבי בית הכוסות מצד א' פשרה מב' צדדין טריפה ורש"י פי' בשמעתין ובפ' במה מדליקין דנוקא ב' הכוסות דיש לו ב' עורות הוא דיש לחלק מצד א' פשרה מב' צדדין טריפה אבל בהמסס דאין לו אלא עור א' אפי' מצד א' דלא ניקב אלא חצי העור טריפה ונהקרע שהכריעו לרש"י לפרש פן הם ב' הקרעיות הא' דהברייתא לא תני הך דינא אלא בבית הכוסות ובפ' אלו טריפות תנן המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ טריפה ומדנקט תנא דברייתא מחט שנמצא בענבי בית הכוסות ושקיה להמסס דהוי בר זוגיה משמע דבהמסס אין לחלק ואין לומר נקט בית הכוסות וה"ה המסס דכיון דתנא דמתני' הזכיר דינא דהמסס קודם בית הכוסות הו"ל לתנא דברייתא לשנות דינו בהמסס שהוא שנוי קוד' במשנה הגם דבמת' ק"ל אמאי תני המסס ובית הכוסות ונהלא בית הכוסות קודם להמסס כדפרש"י במתני' דר"פ אלו טריפות דהמאכל נכנס מב"ה להמסס ומן המסס לקיבה ומקיבה לדקין ומביאו מרן ב"י י"ד סי' מ"ח ועוד הכריעו לרש"י לפרש מ"ש מדאמ' בשמעתין וס"פ במה מדליקין דהני תרתי מילי אשתני שמיהו בי כסי הובלילא ונ"מ למחט כו' ואם איתא דגם בהמסס בעי' ניקב לחוץ למאי נ"מ אלא ודאי מפני שאין דינם שנה לכה אשמועינן דאשתני שמיהו לומר לך דבהמסס דאין לו אלא עור א' אפי' מצד א' דלא ניקב אלא חצי העור טריפה אלו הם ההקרחיות דיש לפרש"י.

אמנם איפא למי' לפי' דגם בבית הכוסות אם נמצא המחט תחוב בענבי בית הכוסות בעור הפנימי וחצי של חיצון ולא נשאר אלא חציו של עור החיצו' דין הוא שיהיה טריפה דומיא דהמסס ואמאי בעי' שיהיה מכולש מב' צדדין אפי' שלא יהיה מכולש דין הוא שהוא טריפה ותו ק"ל בברייתא דברייתא תני מצד א' דהיינו עור א' פשרה הא עור א' וחצי טריפה ובסיפא קתני מב' צדדין דהיינו דניקב נקב מכולש וניקבו ב' העורות לגמרי טריפה הא עור א' וחצי פשרה וק' דיוקא אדיוקא וראיתי בת"ה סי' קס"ה דהעלה דלהכי תני מב' צדדין טריפה לאשמועי' דאם ניקב עור א' וחצי פשר נכתב טעם לחלק בין המסס וענבי בית הכוסות יע"ש ונהביא דבריו הש"פ סי' מ"ח ס"ק נ"ב יע"ש ומדקדוק לשון רש"י דשמעתין הכי משמע שכתב מצד א' תחובה בענביו ולא ניקב נקב מכולש פשרהובה דאמרי' מצד א' פשרה פשטא דמלתא משמ' פשרה בל"ש בדיקה אמנ' ראיתי בס"פ המדיר דכ' שם רש"י גבי מצד א' פשרה דמתוך ענביו של בית הכוסות אפשר שלא

נִקְבְּתָהּ פְּלוּ ע"כ וְלִכְאוּרָה דְבָרֵיו תְּמוּהֵים וְכִי מִשׁוּם אֶפְשֶׁר מְכַשְׁרֵינוּ לֵה אֵלָא גִרְאָה
דֵּה"ק מִצַּד א' פְּשָׁרָה וּמִיָּהוּ בְּדִיקָה בְּעֵינָא דְאֶפְשֶׁר דְּנִיקְבְּתָהּ פְּלוּ וְאֶפְשֶׁר דְּלֵא נִקְבְּתָהּ
פְּלוּהָ וְכִשְׁבְּדִקְנוּ פְּנִיגַד הַמַּחֲט מִבְּחוּץ וְלֵא רְאִינוּ נִקְבַּב אוֹ קוֹרֵט דָּם אִז פְּשָׁרָה מְכַלְל דְּבַהֲמַסָּס
אִם נִמְצָא בּוֹ תְּחוּב מַחֲט מִצַּד אֶחָד דְּהֵינּוּ חֲצֵי הָעוֹר אִפִּי שְׁבְּדִקְנוּ פְּנִיגַד הַמַּחֲט מִבְּחוּץ
וְלֵא נִמְצָא נִקְבַּב אוֹ קוֹרֵט דָּם טְרִיפָה לְדַעַת רִש"י וְטַעֲמָא גִרְאָה מְדַבְּרֵי רִש"י בְּשִׁמְעָתָ'
וּבס"פ ב"מ מִשׁוּם דְּהַמַּסָּס דְּוִפְנוּ דִּק מֵאֵד וְכִשְׁנִמְצָא מַחֲט תְּחוּב בְּחֲצֵיו שֶׁל עוֹר אֵין חֲצֵיו
הַשְּׁנִי יְכוּל לְהִגִּין מִפְּנֵי דְקוֹתָן מִשָּׂא"כ בְּעוֹבֵי ב"ה דָּאִם נִיקְבַּב עוֹר א' נִשְׂאָר עוֹר ב' לְהִגִּין
עַל הַנִּקְבַּב וּמִתּוֹךְ זֶה הָיָה גִרְאָה דְּגַם בְּעוֹבֵי ב"ה אִם נִיקְבַּב עוֹר א' שְׁלָם וְרַבּוּ שֶׁל שְׁנֵי וְלֵא
נִשָּׂא מִמֶּנּוּ אֵלָא כְּחֲצֵי עוֹר בֵּית הַמַּסָּס דְּהִיא טְרִיפָה דְּאִינוּ מִגִּין מִפְּנֵי דְקוֹתָן אֲמַנָּם יֵשׁ
לְחַלְקֵי דְשִׂאנֵי עוֹר הַמַּסָּס דְּכִינּוּ דְטַבְּעוּ הוּא דִּק פִּינּוּ דְנִיקְבַּב מִקְצָ חֲצֵיו הֵב' אִינוּ מִגִּין אֲבָל
עוֹר עוֹבֵי ב"ה פִּינּוּ דְטַבְּעוּ הוּא עַב וּק' אֶפְלוּ שְׁלֵא נִשְׂאָר מִמֶּנּוּ אֵלָא מְעַט הוּא מִגִּין וְלְדַעַת
הַתּוֹס' דְטַעֲמוּ דְרִש"י מִשׁוּ' דְחִיּוּשֵׁי שְׁמָא הִבְרִיא וְלִכְוֹ בַּהֲמַסָּס מִצַּד א' טְרִיפָה יֵשׁ לְחַלְקֵי
בְּאִנּוּן אַחַר כִּמ"ש בַּתְּה"ד ס' קס"ה וְרַמְזוֹתָיו לְעֵיל: תּוֹס' ד"ה בֵּית הַכּוֹסוֹת כּו' פָּךְ פִּי
בְּקו' וְאֵת"ל כּו' מְדַקְדּוּק לְשׁוֹן הַתּוֹ' שְׁפָתָבוּ וְאֵת"ל מְשַׁמַּע דְטַעֲמוּ דְרִש"י אִינוּ מִשׁוּ'
דְחִיּוּשֵׁי שְׁמָא הִבְרִיא אֵלָא טַעֲמוּ מִשׁוּם דְעוֹר הַמַּסָּס הוּא דִּק וְאִינוּ מִגִּין כְּדַמוּכ' מְלִשׁוֹן
רִש"י כְּדַכְתִּיבְנָא אֵלָא דְאוּמ' הַתּוֹס' סְבָרָא דְנִפְשֵׁייהוּ דַּאֲת"ל דְּאִין סְבָרָא שְׁיִהְיֶה טְרִיפָה
הוּאִיל וְלֵא נִיקְבַּב אֵלָא חֲצֵי הָעוֹר יֵשׁ לְיִישָׁב פִּרְש"י כְּוַתִּיהָ וְלֵא מְטַעֲמָא דְמַצִּינּוּ לּוֹמֵר
דְּכִלְהוּ נִיקְבַּב וְחִיּוּשֵׁי שְׁמָא הִבְרִיא וְכֵן גִּרְאָה מִתּוֹס' פ' ב"מ דְּזוּ הִיא שֵׁיטַת ר"י ע"פ פִּרְש"י
וְהָא כְּוַתִּיהָ דְרִש"י וְלֵא מְטַעֲמִיהָ כַּנ"ל: וּבִהָא דְכְּתָבוּ הַתּוֹס' טַעֲמָא דְכּוֹלוּ נִיקְבַּב וְחִיּוּשֵׁי
שְׁמָא הִבְרִיא אֶפְשֶׁר דְּכּוֹנְנָתָם לּוֹמֵר דְחִיּוּשֵׁי שְׁמָא נִיקְבַּב לְחוּץ וּקְרוּם וְעָלָה בּוֹ וְהִבְרִיא כִּי
הִכִּי דְחִיּוּשֵׁי בַּפ' א"ט דָּף מ"ג ע"ב גְּבִי יֵשׁב לוֹ קוּץ בְּנִשְׁט דְחִיּוּשֵׁי שְׁמָא הִבְרִיא וְעָלָה בּוֹ
קְרוּם לְמֵאן דְחִיּוּשֵׁי לַס' דְרוּסָה א"נ אֶפְשֶׁר לּוֹמֵר דִּמ"ש הַתּוֹס' חִיּוּשֵׁי שְׁמָא הִבְרִיא פִּי
הִבְרִיא נִיקְבַּב וְאִינוּ נִיפְרַר הַנִּקְבַּב כִּי הִכִּי דְחִיּוּשֵׁי גְּבִי יֵשׁב לוֹ קוּץ בְּנִשְׁט דְחִיּוּשֵׁינּוּ שְׁמָא
הִבְרִיא וְהִבְרִיא לְשׁוֹן נִיקְבַּב כְּמוֹ וּבְרָא אוֹתָם בְּחִרְבוּתָם וּשְׁנֵי הִפִּי כְּתָבָם רִש"י שְׁם גְּבִי
יֵשׁב לוֹ קוּץ בְּנִשְׁט יַעו"ש וּמִתּוֹךְ דְּבָרֵי תּוֹס' דִּפְר' ב"מ וְתַה"ד ס' קס"ה מְשַׁמַּע דְּהַפְּלִ'
הוּא דְחִיּוּשֵׁי שְׁמָא נִיקְבַּב כָּל עוֹר הַמַּסָּס וְחִזּוּר וְהִבְרִיא וְעָלָה בּוֹ קְרוּ' דְלֵאוּ סְתִימָה הִיא
יַעו"ש אֲמַנָּם ק' לִפִּי מ"ש הַתּוֹס' מ"ש דְּבַהֲמַסָּס פִּינּוּ דְנִיקְבַּב חֲצֵי הָעוֹר חִיּוּשֵׁינּוּ שְׁמָא
הִבְרִיא וּבְעוֹבֵי בֵּית הַכּוֹסוֹת אִם נִיקְבַּב עוֹר א' לֵא חִיּוּשֵׁינּוּ שְׁמָא נִקְבַּב הָעוֹר הֵב' וְהִבְרִיא
וּכ"ת דְּבַעוֹר א' שְׁלָם לֵא חִיּוּשֵׁי שְׁנִיקְבַּב וְהִבְרִיא וְהִלֵּא הַנִּשְׁט יֵשׁ לוֹ ב' עוֹרוֹת חִיצוֹן אֲדוּם
וּפְנִימִי לְבָן וְאֶפ"ה אֲמַרִי יֵשׁב לוֹ קוּץ בְּנִשְׁט דְחִיּוּשֵׁי שְׁמָא נִיקְבַּב הָעוֹר הֵב' וְהִבְרִיא וְאֶפְשֶׁר
הָיָה לּוֹמֵר דְשִׂאנֵי נִשְׁט דְּאֵגֵב דְּפַעֲיָא בֵּיהָ וּגְמָדָא בֵּיהָ לִפִּי אִפִּי שְׁיֵשׁ לוֹ ב' עוֹרוֹת חִיּוּשֵׁי
דְחִזּוּר הַקּוּץ לְתוֹךְ הַנִּשְׁט וְעָלָה קְרוּם וְהִבְרִיא בְּעוֹר הַחִיצוֹן אֲבָל בְּעוֹבֵי בַה"כ דְּמִינַח גְּנִיחָא
אֵין לְחוּשׁ שְׁחִזּוּר הַמַּחֲט לְתוֹכּוֹ וְהִבְרִיא הָעוֹר הַחִיצוֹן אֲדָה ק' דַּא"כ גַּם בַּהֲמַסָּס גְּנִימָא הִכִּי
דְכִינּוּ דְמִינַח גְּנִיחָא אֵין לְחוּשׁ שְׁחִזּוּר הַמַּחֲט לְתוֹכּוֹ וְהִבְרִיא חֲצֵי הָעוֹר הַחִיצוֹן וְלֵא דְמִי לְנִשְׁט
דְּפַעֲיָא בֵּיהָ וּגְמָדָא בֵּיהָ וּכְיִנּוּ שְׁכּוֹן ק' טוּבָא מֵאִי רְאָיָה מֵיִתּוּ הַתּוֹס' מְנִשְׁט לְהַמַּסָּס אִם
הִרְאָיָה הִיא רְאָיָה וְאֵין חֲלָק א"כ גַּם בְּעוֹבֵי בַה"כ לְיַחוּשׁ שְׁמָא הִבְרִיא אַע"ג דִּישׁ לוֹ ב'
עוֹרוֹת דּוּמִיָּא דְנִשְׁט וְאַחַר הַחִפּוּשׁ רְאִיתִי בְּחִדּוּשֵׁי הַרְשָׁב"א פִּר' א"ט דְּהַקְשָׁה קו' זו יַע"ש:
כְּתָבוּ עוֹד הַתּוֹס' וְהָא דְאֲמַרִינּוּ בְּעוֹבֵי בַה"כ מִצַּד א' כְּשֶׁר וּכּו' יֵשׁ לְהַתְּבַוּן אֲמַאי כְּתָבוּ

הך דינא לפי שיטת רש"י ו"ל ונהלא גם לר"ת דין זה אמת וכ"כ הר"ן אחר שיטת ר"ת גם מרן בש"ע י"ד סי' מ"ח ס"ז פסק כר"א דגם בהמסס בעי נקב מפולש ופסק שם ס"י דין זה של התוס' דמצד א' פשרה היינו מבפנים פלפי הרעי כו' יע"ש ואפ"ש דכוננת התוס' היא לבאר לנו דעת רש"י דס"ל דבהמסס אפי' מצד א' טריפה וחלוק עליו ר"ת ולכן פתבו דהא דאמרי' בעובי בה"כ מצד א' פשרה היינו אותו צד שבפנים פלפי הרעי מפלל דלרש"י דס"ל דבהמסס אפי' מצד א' טריפה אותו צד שפלפי הרעי ולכך חלק עליו ר"ת דאי צד חיצון שפלפי חלל הגוף בין דהמסס בין דעובי בה"כ טריפה ובזה לא נחלקו רש"י ור"ת והשתא להך דינא דחדשו התוס' דאפי' בעובי בה"כ אם תחוב מחט בצד חיצון טריפה ק"ל אמאי תני בפריקתא מב' צדדין טריפה דהיינו דהמחט תחוב מעבר אל עבר ועשה נקב מפולש לחוץ ונהלא פנין דהמחט תחוב פלפי חוץ פלפי חלל הגוף אפילו לא ניקב אלא תצי העור החיצון טריפה דאמרי' נקובי נקב ואתיא ועלה קרום בעור הפנימי יש לומר דכיון דהא דאמרי' דאם מחט תחוב בצד חיצון שפלפי חלל הגוף טריפה משום דאמרינו נקוב נקב ואתאי א"כ שפיר קתני מב' צדדין טריפה דהטרפות הוא היכא דניקבו ב' צדדין והיכא דנמצא מחט תחוב בצד חיצון הטרפות הוא משום דאני חושש דניקבו ב' צדדין ועלה בו קרום בעור הפנימי ואינו ניקב ודוק: פתבו עוד התוס' ואין נר' לר"ת וכו' ק"מ דהא התוס' לעיל פתבו דמציינו לו' דכנלהו ניקב ותיישי' שמה הבריא וא"כ מהו זה שאמרו ואין נר' לר"ת שמהא טריפה בלא נקב ונהלא אנו אמרינו דניקב לחוץ המסס והבריא י"ל דר"ת פשחלק בא לחלוק על פרש"י דמשמ' מלשונו דגבי המסס אפי' לא ניקב כל העור טרף מפני שדונפנו דק ואינו מגין פדכתיב וע"ז אמרו דאין נר' לר"ת שמהא טרפה בלא נקב וגם על מה שר"ל התוס' פנותיא דרש"י ולא מטעמיה אלא מטעמא דתיישי' שמה הבריא דומיא דישב לו קוץ בנשט בזה לא חש ר"ת לדחות משום דהדחיה היא פשוטה דשאני נשט דיש לחוש דניקב עד לחוץ וחוץ המחט לאחוריו והבריא אגב דפעיא בי' ואכלי בי' גמדא לי' ופשטא לי' אבל גבי המסס דהו' נח במקומו אם איתא דניקב עד לחוץ לא הנה חוזר המחט לאחוריו ועיין בהרא"ש פ' א"ט: פתבו עוד והא דנקט עובי בה"כ וכו' משמע מתוך ל' זה דהכרח פרש"י הוא מדנקט תנא בבית הכוסו' ולא נקטיה בהמסס לכה בא ר"ת לתרץ לפי דרכו דנקט עובי בה"כ לרבותא וק' דהכרח רש"י אינו זה אלא הוא שיאמר התנא דברייתא הדין בתרנונייהו בהמסס ובית הכוסות דהרי תנא דמתני' שנאם יחד ומדשבקיה הברייתא להמסס דהוא בר זוגיה דבית הכוסות משמע דדין הברייתא הוא בבית כוסות דוקא ולפי זה אנדא ליה תירוץ ר"ת דנקט בית הכוסות לרבותא ודוק: פתבו עוד ואידי דנקט מצד א' וכו' קשה טובא מה שייכות לדברים אלו לשיטת ר"ת טפי מפרש"י ונהלא גם לפרש"י תקשי מב' צדדין טריפה פשיטא וצ"ל אידי וכו' ויר' דבשלמא לפרש"י דס"ל דבהמסס אפילו מצד א' טריפה א"ש דקתני גבי בית הכוסות מצד א' פשרה לאפוקי המסס ואמר עוד מב' צדדין טריפה לאפוקי שלא תאמר אם ניקב עור א' ותצי של בה"כ אע"ג דנשאר חיצון שלם טרף דומיא דהמסס קמ"ל דלא מטרף בה"כ עד שנקבו מב' צדדין שיהיה הנק' מפולש באופן דלפרש"י אצטריף מב' צדדין טריפה לאפוקי עור א' ותצי וכמ"ש בת"ה סי' קס"ה אמנם לפי ר"ת דאפי' בהמסס אם ניקב תצי העור פשרה עד שניקב כל העור נקב מפולש לדחיה קשה אמאי אצטריף למתני מב' צדדין טריפה ונהלא לא לגופה אצטריקא ולא

לדיוקא לאפוקי עור א' נחצי כדפירש לדעת רש"י לכה נדחק ר"ת דאידי וכו' ובספר מאיר עיני חכמים בפרקין ובפא"ט פ"ה הנהגה זה ואין דבריו נראין גם כחידושי הלכות פרק א"ט דבריו סתומים ומגומגמים בעיני ומ"ש הוא הנכון לע"ד והנה הדבר ברור מתוך דברי תוספת דידן ודפ"א"ט דכל זה שכתבו דמצד א' פשיטה קמ"ל אעפ"י שניקב עור א' שלם ואידי דנקט מצד א' פשיטה נקט נמי מב' צדדין טריפה כל זה הוא לשיטת ר"ת אבל לרש"י אין אנו צריכים לתרוץ אידי כדפרישית ובכן יש לתמוה על התוספת דפ"ב"מ דכתבו כל פלפול זה לדעת רש"י ורש"ל שם רצה ליישב דברי התוספת ובספר חידושי הלכות השיג עליו וגם דבריו מגומגמים בעיני ולעד"ן ליישב דהם הקשו על רש"י שכתב דבהמסס אפילו מצד א' טריפה מדתנן המסס ובית הפוסות שניקבו לחוץ ומירץ ר' יוחנן דהאי לחוץ לאו לגמרי אלא ר"ל לצד חוץ לאפוקי ניקבו זה לתוך זה דכשיטה והשתא סימו התוספת שם דלפי תירוץ זה ניחא מאי דתני בברייתא מצד א' פשיטה דאם אית' דפי' דמתני' המסס ובה"כ שניקבו לחוץ הוא נקב מפולש מאי קמ"ל תנא דברייתא גבי בית הפוסות מצד א' פשיטה פשיטה דכשיטה דהא קתני במתני' דלא מטריף עד שניקבו לחוץ אבל השתא דתריצנא לרש"י דפי' מתניתין שניקבו לחוץ ר"ל לצד חוץ לאפוקי נקבו זה לתוך זה ניחא נמי מאי דאשמועינן ברייתא מצד א' פשיטה דסד"א דכיון דניקב עור א' שלם קרי לחוץ קמ"ל דמצד א' פשיטה ומאי דתני מב' צדדין טריפה הוא אידי דרישא א"נ הוא חדוש בפני עצמו ודרף זה קרוב לדרף רש"ל יעו"ש נדוק: כתבו עוד א"נ ס"ד מב' צדדין וכו' קשה דלפי ר"ת הוי רישא וסיפא סברות הפוכות דברייתא קתני מצד א' פשיטה דהנה ס"ד דטריפה משום דניקב עור שלם וסיפא קתני מב' צדדין טריפה דסד"א דכשיטה אפי' שניקב בו ב' העורות משום דהשומן מגין וי"ל דב' תרוצין הם דאי רישא אשמועינן חדושה צ"ל דסיפא הוי אידי רישא ואם נאמר דסיפא אשמועינן חדושה צ"ל דרישא אידי סיפא: למאי נ"מ לגיטי נשים פרש"י דקי"ל המביא גט מח"ל וכו' דע דבריש גיטין נחלקו אמוראי רבה אמר לפי שאין בקיין לשמה ורבא אמר לפי שאין עדים מצויים לקיימו ואסיקו דרבה אית ליה דרבא ורבא סבר דטעמא הוי משום קיום לחוד ורוב הפוסקים פסקו פרבא זולת הרב"ד דפסק פרבה כמ"ש מרן א"ה סימן קמ"ב ומתוך דברי רש"י הללו דפי' בשמעתינן נראה שדעתו לפסוק פרבה וכהרב"ד ובס"פ במה מדליקין לא הביא רש"י אלא טעמא דלשמה לחוד והוא תימה דלפי המסקנא רבה אית ליה דרבא יעו"ש גם מה שכתב רש"י והמביא מא"י א"צ וכו' ק"ק דלא הו"ל למנקט טעמא דעולי רגלים דזה לא הוי אלא בזמן שבית המקדש קיים ולא הו"ל למנקט אלא כיון דאיפא בארץ ישראל ב"ד דקביעי משפח שכיחי לקיימו כדאיתא ריש גיטין דף ע"ב יעו"ש: תוספת נ"מ לגיטי נשים וכו' ובס"פ ב"מ וכו' יש להליץ בעד רש"י דנהי דשם המחוז הוא בכל מ"מ יש עיר א' דהיא עיר המלוכה דעיקר שמה בכלובתשובת הריב"ל ח"ג סימן ס"ח מייתו שם גט א' שכתב בעיר בכל וכתבו שם בכל בגט והוא העיר שנקראת עתה בפני העם בגדד וכן ראיתי בתשובת מהרי"ט א"ה ס"ס י"א דהביא ראיות רבות דשם העיר הוא בכל וע"י ומ"מ לענין הדין אין התוספת חלוקים על רש"י דאם נשתנה שם העיר דאין כותבין אלא שם אחרון וכ"כ מהר"י סגל סימן קי"א ומהרי"ט שם ובספר שמות דף ק"ו ועיין תשובת הרד"ך בית ד' על מתא ארטה יעו"ש ויש לתמוה דהרי ראינו כמה עיירות כגון צובא וסינים דנשתנו

שָׁמַם לְקִרוֹתָם חֲלָאב וּטְרִיפִיל וְאִין כּוֹתְבִין בְּגֵט רַק שָׁם הֶקְדוּם צוֹבָא וְסִינְגִים וְרֵאִיתִי בְּתֻשׁוּבַת מְרֵן דְּרַף ס"ה יִשׁוּב לְזֵה דְשִׁאֲנֵי סִינְגִים וְצוֹבָה וְשָׁפָה רְגִילִים לְכַתְּוֹב מִיּוֹם שְׁנִיתֵינִי שְׁבוּ וְאֵע"פ שְׁנִישְׁתַּנּוּ שָׁמַם בְּפִי הָעוֹלָם לֹא שִׁנּוּ מִמָּה שְׁהִיוּ רְגִילִין לְכַתְּוֹב יַעו"ש שְׁנֵינִי בְּסִפְרָא מְקוֹר בְּרוּךְ ס' ט"ו וּבְחֻבּוּרֵי ס' גֵּט פְּשׁוּט ס' קכ"ח הָאֲרַכְתִּי בְּזֵה יַעו"ש: דְּרַף ל"ד ע"ב מִתְנִי רִי"א ג' הַדְּסִים וְכו' קִשָּׁה לְמָה הַנּוֹצֵרָה לְהַזְפִּיר לְוֹלָב א' אֲתֵרוֹג א' וְהִלָּא בְּלוּלָב וְאֲתֵרוֹג לֹא נִחְלְקוּ וְאִם נֹאמַר דְּאִיהוּ בָּא לְאַפּוּקֵי שְׁלֵא תֹאמַר ב' לְוֹלָבִים דְּקֵרִינֵן כַּפּוֹת דְּמִשְׁמַע תְּרִי וְכֵן דְּלֹא תֹאמַר פְּרִי עֵץ הַדֶּר ג' א"כ יִשְׁנָא אוֹתָם פְּסֻדָּה בְּפִתּוּב וְלִימָא אֲתֵרוֹג א' וְלוּלָב א' וּג' הַדְּסִים וּב' עֲרֻבוֹת י"ל דְּוִדָּאֵי ר"י לֹא הַנּוֹצֵרָה לְלַמְדֵּנוּ דְּלוּלָב א' וְאֲתֵרוֹג א' אֶלָּא הַנּוֹצֵרָה לְאַמְרוּ לְאַפּוּקֵי רַבִּי עֲקִיבָא דְאָמַר כְּשֵׁם דְּלוּלָב א' וְאֲתֵרוֹג א' כְּהַדְּסִים א' וְכו' לְאַפּוּקֵי זֶה אֵר"י ג' הַדְּסִים וּב' עֲרֻבוֹת אֵע"ג דְּלוּלָב א' וְאֲתֵרוֹג א' וְדוּק: אֲפִי ב' קִטּוּמִים פִּרְש"י אֶהְדְּסִים קָאֵי וּבְגֻמ' פְּרִיָּה וְכו' א"ל מָה בָּא רִש"י לְלַמְדֵּנוּ י"ל דְּבָא לְאַפּוּקֵי שְׁלֵא נִפְרַשׁ דֹּאג' מִינֵין שְׁהוּ נֹאגְדִין בְּאֲגוּדָה דְּהֵינּוּ לְוֹלָב וְהַדְּסִים וְעֲרֻבָה קָאֵי וְה"ק אֲפִי ב' קִטּוּמִי דְּהֵינּוּ הַדְּסִים וְעֲרֻבָה וְא' דְּהֵינּוּ לְוֹלָב אֵינּוּ קִטּוּם מְהֵי דְּדוּקָא לְוֹלָב שְׁהוּא גְבוּהָ מְפָל מִינֵיו פּוֹסֵל בּוֹ קִטּוּם דְּהֵינּוּ נִקְטָם רֵאשׁוּ אֲבָל הַדְּסִים וְעֲרֻבָה לֹא אִיכְפַת לָן אִם נִקְטָמוּ רֵאשׁוּן לְאַפּוּקֵי זֶה כְּתֹב רִש"י דְּאֶהְדְּסִים קָאֵי וְהַהֲכַרְח לְזֵה מִדְּפִרְיָה בְּגַמ' מִמ"נ וְכו' וּמִשְׁנֵי חוֹזֵר בּוֹ ר"י וְלֹא מִצְטָרֵף אֶלָּא הַדְּסִים א' מְפָל זֶה שְׁמַעֲיָנוּ דְּכִשְׁאָמַר ר"י נֹאפִילוּ ב' קִטּוּמִים אֶהְדְּסִים קָאֵי עוִי"ל דְּרִש"י אֲתִי לְאַפּוּקֵי דְּלֹא נִימָא דְּכִשְׁם דְּחוֹזֵר בּוֹ ר"י גְבִי הַדְּסִים וְלֹא מִצְרִיף אֶלָּא א' שְׁאִינּוּ קִטּוּם ה"נ חוֹזֵר בּוֹ גְבִי עֲרֻבָה וְלֹא מִצְרִיף ב' אֶלָּא בְּד א' שְׁל עֲרֻבָה שְׁאִינָה קִטּוּמָה כִּר"ע לְאַפּוּקֵי זֶה כְּתֹב רִש"י ו"ל אֶהְדְּסִי קָאֵי דְּחוֹזֵר ר"י אֵינָה אֶלָּא לְגַבִּי הַדְּסִים אֲבָל מְעֲרֻבָה לֹא חוֹזֵר בּוֹ וּבְעֵי ב' עֲרֻבוֹת וְדוּק: רִט"א אֲפִילוּ ג' קִטּוּמִים פִּירְש"י דְּלֹא בְּעֵי הַדְּר בַּהַד"ס.

נִרְאָה דְּכּוֹנְתוּ לּו' דְּדוּקָא בְּהַדְּסִים לֹא בְּעֵי הַדְּר וּמִכְּשִׁי קִטּוּם אֲבָל בְּעֲרֻבָה פּוֹסֵל בְּהַדְּסִים וּכְבָר כְּתִבוּ הָרֵא"ש בְּשֵׁם ה"ר יִשְׁעִיָּה וְה"ה בְּשֵׁם הַרְמַב"ן דְּהָא דְּמִכְשִׁיר הַדְּסִים קִטּוּם טְפִי מְלוּלָב וְעֲרֻבָה מְשׁוּם דְּעֲנָפֵי חוֹפִין אֵת עֲצוּ וְאִין קִטִּימָתוּ נִרְאִית וְדוּק: תּוֹס' ד"ה עֲנָף עֵץ כּו' פִּי בְּקו' כו' זֶה הַדְּבּוּר ק' לְהוֹלְמוּ וּבְסִפְרָא קְרַבֵּן אֶהְרֹן דְּרַף רנ"ח ע"ג כְּתֹב דְּרַכִּים רַבִּים וְכוּלָם יֵשׁ לְגַמְגָם בְּהֵם יַע"ש וּמָה שְׁנִרְאָה לַע"ד הוּא דְּכּוֹנְנַת הַתּוֹס' דְּה"ק דְּמִתְחַלְהָה הַקְּשׁוּ עַל פִּירְש"י דְּהִיאָה דְּרִישׁ לְתִיבּוֹת דְּעֲנָף עֵץ עֲבֹת לְתַלְתָּא וְהָא אֲצִטְרִיף לְדְרִשָּׁא דְּעֲנָפֵי חוֹפִין אֵת עֲצוּ וּמִפְּנֵי שְׁלִכְאוּרָה יֵשׁ לוֹמַר דְּמִדְּלָא קָאֵמַר בְּהַדְּסִים וְאָמַר עֲנָף עֵץ עֲבֹת דְּרִשִׁי שְׁהֵם ג' דְּוִגְמָא דְּהָא דְּאָמְרִי מ' נִדָּה דְּרַף ס"א ע"ב גְבִי פְּלֵאִים דְּלֹא דְּאוּרִיָּתָא עַד שְׁיָהָא שׁוּעַ טוּוִי וְנוֹז שְׁהוּא נוֹטְרִיקוֹן שְׁל שְׁעִטְנֵז וּפְרִיָּה וְאִימָא אוֹ שׁוּעַ אוֹ טוּוִי אוֹ נוֹז וּמִשְׁנֵי מִדְּאֲפִקִיָּה רַחֲמֵנָא בְּחַד לִישְׁנָא לּוֹמַר שְׁעִטְנֵז לֹא הֵוִי פְּלֵאִים מִן הַתּוֹרָה עַד שְׁיָהָא שׁוּעַ טוּוִי וְנוֹז וְא"כ ה"נ י"ל מְעֵין זֶה מִדְּלָא קָאֵמַר בְּהַדְּסִים וְאָמַר עֲנָף עֵץ עֲבֹת דְּרִשִׁי שְׁהֵם ג' וְהַתּוֹס' דְּחוּ תִי זֶה מְשׁוּם דֹּא"כ תִּקְשִׁי וְא"ת וְלִימָא פְּרִי עֵץ הַדְּר ג' מִדְּלָא קָאֵמַר אֲתֵרוֹג בְּהַדְּסִים וְע"כ לְתַרְץ קו' זוֹ דְּלֹא אֲמַרִּינוּ פְּרִי עֵץ הַדְּר ג' מְשׁוּם דִּי"ל דְּמִדְּרִשָּׁא דְּפְרִי עֵץ דְּרִשִׁינֵן שְׁטַעַם עֲצוּ וּפְרִיו שְׁוָה לוֹמַר לָהּ שְׁהוּא אֲתֵרוֹג וְכִינֵן דְּהַתִּיבּוֹת אֲצִטְרִיכוּ לְגוֹפִיָּה לְלַמַּד שְׁהוּא אֲתֵרוֹג לֹא דְּרִשִׁי לְהוּ מְנִינָא לּוֹמַר דְּבְעֵי ג' אֲתֵרוֹגִים מִדְּלָא כְּתִיב אֲתֵרוֹג בְּהַדְּסִים וְכִינֵן שְׁכּוֹן הַדְּרָא קוּשִׁיָּא לְדוּקָתָא אִיף דְּרִישׁ ג' מְג' תִּיבּוֹת וְהִלָּא עֲנָף עֵץ עֲבֹת אֲצִטְרִיף לְדְרוּשׁ שְׁעֲנָפֵי חוֹפִין אֵת עֲצוּ זֶהוּ פּוֹנֵת הַתּוֹס' לְדַעְתּוֹ וְנִמְצָא דְּהַנְּיָחוּ

הקונשיא על רש"י בתימה ולא פ"י לנו התוס' מה הם סבורים מנ"ל לתנא לומר דענף עץ
עבות הם ג' ונראיתי בס' קרבן אהרן דכתב דהתוס' ס"ל דכך מסור בידו דר"י הל"מ
יע"ש.

ודברים הללו תמוהים הם בעיני דאיך אפשר לומר דמה שהיה אומר ר"י בתחלת דבריו
דהם ג' הוא הל"מ ונהלא אח"כ חזר בו ר"י דאמר אפי' ב' קטומים וא' אינו קטום פלומר
דלא בעי אלא הדס א' כר"ע ואם מ"ש תחלה היה הל"מ פשיטא דלא חזר בו.

ואפשר לומר דהתוס' ס"ל דמ"ש ר"י ענף עץ עבות ג' היינו משום דר"י אינו מסתפק
בעבות מהו דפשיטא ליה לר"י דעבות הוא הדס וכך שמו עבות פדמוכח בענרא דכתיב
צאו הדר והביאו עלי עץ זית ועלי הדס ועלי עץ עבות והקשו לעיל דף י"ב היינו הדס
היינו עץ עבות ומשני הדס שוטה לסופה ועץ עבות ללילב אלמא דפי' עבות ר"ל הדס
משולש כמין עבות ושרשרות וא"כ בהך קרא דכתיב וענף עץ כו' מתיבת עבות ידעין
דהוא הדס ואם איתא דחד הדס בעי הול"ל וענף עבות אלא לומר לה דבעי ענף עבות
פלומר הדס משולש וגם עץ עבות פלומר שיהיו ג' עצים של עבות זה היה סבור ר"י
בתחלה ואחר כך חזר בו פדאיתא בגמרא ועוד אפשר לומר דמ"ש התוס' ונראה לי
דמדרא דעץ דרשינו שטעם עצו ופריו שנה ה"ג וי"ל דמדרא דענף כו' וקאי להדס
וכוננת דבריהם הכי הוי דמתחלה הקשו על רש"י ו"ל דהיאך דריש לתיבות דענף עץ
עבות לתלתא והא אצטריך לדרשא דענפיו חופין את עצו כו' ומפני שלכאורה י"ל דמדלא
קאמר הדס בהדיא ואמר הכי דרשינו שהם ג' א"כ גבי פרי עץ הדר נמי נימא שהם ג'
מדלא קאמר בהדיא אחרוג זהו פוננתם במ"ש ותיירץ דלעיל כו' והפח של זה התימה הוא
משום קו' אחרת וא"ת ולימא פרי עץ הדר ג' ותיירצו וי"ל דמדרא שא דענף דרשינו
כו' פלומר משום דלעיל דף ל"ב איכא פלוגתא דתנאי מנ"ל דענף עץ עבות הדס מר
דריש לה ענפיו חופין את עצו וגם שיהא עבות קלוע אבל ראב"י דריש עץ שטעם עצו
ופריו שנה.

ונראה לי דמפיק לה מענף בנוטריקון עי"ן ונו"ן ר"ל ענפו פלומר עצו והפ"א ר"ל פריו
וכ"ת ודלמא שהוא ענף של אחרוג או פלפלין שטעם עצו ופריו שנה לכך פתיב עבות
ר"ל משולש וא"כ בשני תיבות הללו דענף עבות ידעין דהוא הדס ותיבת עץ יתירא
לדרשא ומדעץ לדרשא ענף עבות לדרשא ללמד דהם ג' אבל גבי פרי עץ הדר פל' ג'
תיבות צריכי ללמד שהוא אחרוג דפרי עץ ר"ל שטעם עצו ופריו שנה וכדי שלא תאמר
שהוא פלפלין או הדס שעצו ופריו שנה פתיב הדר לומר לה הדר באילגו או מלשון
הידור פדלקמן ונמצא לפי זה דהתוס' תירצו בעד רש"י ודוק: תוס' ד"ה ערבי נחל ב'
אפילו נותן כו' נראה דהתוס' באו לאפוקי שלא תאמר בערבה דכתיב ערבי נחל ונאמרין
דהן ב' משום מיעוט רבים ב' בזה דוקא אם רצה להוסיף מוסיף דהא ערבי משמע נמי
טובא אבל בהדס דהם ג' מפח דכתיב ענף עץ עבות הו"א דאינו יכול קמ"ל דגם בהדס
יכול להוסיף א"נ י"ל דהתוס' באו לאפוקי שלא תאמר דוקא בהדס יכול להוסיף פדמוכח
בסוגיא דידן דאר"י בחזרתו אפילו ב' קטומים וא' אינו קטום פלומר דהדס א' שלם בעי
ואפ"ה יכול להוסיף ב' אבל בערבה דלא אנשפחן בגמרא דיכול להוסיף לא יוסיף וזהו
דעת ה"ה פ"ז שכתב שפיון שלא מצינו בגמרא הדר תוס' אלא בהדס אין להוסיף במין

אחר ע"כ נכתב מרן בכ"מ ואיני יודע היכן הונזר ה"ת תוס' בהדס עכ"ל והדבר ברור מתוך דר"י בתורתו ד"כול להוסיף בהדס וה"ה סבור דנקא בהדס משום דהני נוי לא בערבה דלא הני נוי ולא פוקי זה באו התוס' ואמרו דאפילו נותן כמה ערבות אין זה ב"ת ונראה לי דלדעת התוס' ה"ה אם הוסיף ולקח ב' לולבין או ב' אתרוגים דלית להו ב"ת אלא ע"כ מוסיף מין אחר וזהו דעת הרמב"ם דבהשגות וכבר הארכתי בזה בפרק ראיהו ב"ד גם עיין מ"ש לעיל גבי אין מוסיפין עליהם יע"ש: ר"ט אומר ג' ואפ"ל ג' קטומים.

מלשון זה נראה דר"ט בעי ג' מדאורייתא אלא דלא קפיד אקטומים דהא קתני ר"ט א' ג' והדר קאמר אפילו ג' קטומים ומפאן ק' למ"ש הר"ן ו"ל בשם הרמב"ן דבמניינא אפ"ש דסבר ר"ט כר"ע יע"ש ואפ"ש דהם לא היו גורסים אלא ר"ט א' אפילו ג' קטומים ודוק: ר"ע אומר כ"שם שלולב א' ואתרוג א' כו' ק' דל"ל ב' ראיות מלולב ואתרוג בראי' א' סגי ולימא כ"שם שלולב א' כ"כ כו' ותו למה הפך הס' דאתרוג כתיב בקרא בתחלה ואח"כ לולב.

ואפ"ש משום דבאתרוג ק' דאימא פרי עץ הדר ג' כמ"ש התוס' לעיל וי"ל דמקשי' אתרוג ללולב דלולב הוא פשוט דהוא א' מדכתיב פפת חסר וא"כ כ"שם שלולב א' ואתרוג א' מפת היקש כמו כן הדס א' וערבה א' מפת היקש וכולהו ילפינן מלולב וא"ת איך אמר ר"ע ערבה א' ונלא ערבי נחל כתיב דמיעוט רבים ב' י"ל דר"ע ס"ל כפאב שאול דדריש לעיל דף ל"ד ערבי ב' א' ללולב וא' למקדש ודוק: אמר ר"א יכול יהא אתרוג עמהם באגודה א' כו' נראה דע"כ לא ממעטי' אלא שלא יהיה האתרוג באגודה א' עם הלולב אבל מ"מ בעי להסמך האתרוג עם הלולב בשעת נענוע ומרן הב"י סימן תרנ"א כתב אם צריך לחבר האתרוג עם הלולב בשעת נענוע כו' לא נתבאר בגמרא ולא בפוסקים אבל הר"מ ריקאנטי כתב בפרשת אמור צריך לסמוך הלולב והאתרוג עם שאר מינים כו' והביא חלום נורא בזה ופתרנו יע"ש ולעד"נ להביא ראיה לזה מתוך התלמוד דתנן לקמן אתרוג של תרומה טהורה ושל מעשר שני לא יטול ואמרינן בגמרא מ"ט לא יטול ר"א ור"ח חד אמר מפני שמכשירה ור"א מפני שמפסידה ופירש"י והתוספת מפני שמכשירה שהלולב כמו שהוא אגוד נותנים אותו במים כדי שלא יכמוש וכשנוטלו נוטפין מימיו על האתרוג ומהכא משמע בהדיא דצריך לחבר האתרוג עם הלולב דאם איתא דא"צ לחברו לא היה לנו לחוש מפני שמכשירו לקבל טומאה.

והרמב"ם פ"ח פסק כמ"ד מפני שמכשירו באופן דדין זה של בעל החלום שרשו פתוח אלי מים התלמוד. וראיתי בדרשות הראנ"ח פרשת אמור דף קכ"ה שכתב דא"צ להפריד האתרוג מן הלולב וזה מתבאר בדברי הגמרא כו' יע"ש ולא ביאר לנו הראיה שיש לו מדברי גמרא ואני זכיתי לפתור החלום בראיית התלמוד.

ובהקומץ רבה דף כ"ז מיייתי ברייתא דכולם צריכין להיות באגודה א' ומשמע שם דגם האתרוג צריך שיהיה באגודה והוא תימה וצ"ע: תוס' ד"ה שתהא לקיחה תמה מה"ט נמי פסלינן אתרוג חסר משום דאין זו לקיחה תמה כ"כ פירש"י לקמן דף ל"ז גבי ר"ח מטביל ביה ונפיק ביה דאתרוג חסר פסול ב"ט א' משום לקיחה תמה.

כתבו עוד וכיום ב' לא חיישינן אף על גב דקפדינן אד' מינין וטעמא פ"י ריש פרקין ובהקומץ רבה כו' ודבר תימה הוא כו' ק' מה קשר לקו' זו על בה"ג במ"ש מקמי הכי

דביום ב' לא תינישין אחר וקפדין אד' מינין ונראה לי דהתוס' עשו הצעה זו דגם ביום ב' קפדין אד' מינין פדי להקשות עלבה"ג והענין הוא דבשלמא אי הו"א דד' מינין שבלולב אינם מעפבים ביום ב' משום דד' מינים ד' מצות הם ומאי דאשכח בשני יקח ולא קפדין אד' מינים אז הנה א"ש פי' בה"ג דאי מגביה כל חד וחד לחודיה שפיר דמי דד' מצות הם אלא דביום הא' בעינן שיהיו פולם לפניו אבל השתא דכתבו התוס' שתחלת דבריהם דביום ב' קפדין אד' מינין משום דמצנה א' הן השתא הוקשה להם על בה"ג איך פי' דאם הגביה כל א' וא' לבדו שפיר דמי דבר תימה לומר פן פיון דכולן מצנה א' איך יועילו בזה אחר זה פנ"ל.

כתבו עוד ור"ת הגיה בספרו כו' עיין בהרא"ש דדחה דברי ר"ת וקני' דברי בה"ג וכן דעת רוב הפוסקים ומרן סי' תרנ"א כתב דכן נראה מדברי רש"י פ' הקומץ יע"ש ונאני עיניתי בפ' הקומץ דכ"ז וראיתי שרש"י ז"ל ס"ל כר"ת שכ"כ וז"ל אבל יש לו אין מעפבין אפי' לא אגדן כא' עכ"ל ואע"ג דהאחרוג יש להכסימו ללולב בשעת נענוע כמ"ש לעיל אפ"ה פסק מרן פדעת בה"ג וסיעתו דאם נטלם א' א' יצא דהיא היינו לכתחלה אבל בדיעבד אפילו בלולב ומיניו אם נטלם א' א' יצא ודוק: א"ר אמי חזר בו ר"י פלומר דמכשר בחד.

כתב ה"ה בפ"ז דעת כל הגאונים לפסוק במנין כר"י דבעי' ג' הדסים וכדברי ר"ט דאמר ג' קטומים והזכיר ג' בהדס עכ"ל. והקשה בתי"ט דהא ר"י חזר בו ומכשר בחד ונאני תמיה עליו אמאי לא הקשה קו' על הרמב"ם בפ"ה המשנה דכתב והלכה כר"י ור"ט ואפשר לומר דהתם ה"ק והלכה כר"י בחזרתו דמכשר בחד והלכה כר"ט דמכשיר קטום ונקטינו קולי דתרווייהו אמנם זה לא יתכן דא"כ הכי הול"ל הלכה כר"ע וכו"ט ומדקאמר הלכה כר"י היינו לאפוקי ר"ע דמכשיר בחד וכוונתו לומר דאין הלכה כר"ע במנין פיון דשני חבריו חולקים עמו וס"ל דבעי' ג' בהדס ונראה לי לתרץ בעד הרמב"ם וה"ה דהא אמרינן חזר בו ר"י היינו לומר דס"ל לר"י בחזרתו דבדיעבד מכשר בחד אבל לכתחלה גם אחר חזרתו בעי' ר"י ג' ור"ט בעי' לעיכובא ג' ור"ע מכשיר לכתחלה בא' וכיון דר"י בפתח סבר לגמרי כר"ט דלעיכובא בעי' ג' ובחזרתו נמי דמכשיר בחד היינו בדיעבד ולכתחלה בעי' ג' נמצא דגם בחזרתו חולק עם ר"ע הלכך פסקינן כר"ט במנין דלעפובא בעי' ג' משום דר"י מסייע ליה טרם חזרתו בהחלט ואחר חזרתו במקצת ועיין מ"ש התי"ט והל"מ ותראה פי' דר"י זה הוא פלול מתוך דבריהם ועיין מ"ש מו"ח ז"ל בעץ חיים ולא נתחננו דבריו במקום הזה בעיני יע"ש: אשון וזבינו ואי לא דרשנא לכו כר"ט ופירש"י דהקונים היו מבקשים ג' הדסים ושלמים.

וק' מי אמר לו זה דלמא הקונים לא היו מבקשים אלא ב' קטומים וא' שאינו קטום והמוכרים היו רוצים למכור ביוקר משום א' שאינו קטום וא"ל שמואל שימכרו בזול ואם לאו ידרוש כר"ט דמכשיר ג' קטומים י"ל דאם איתא להך פי' איך פריה בגמרא בסמוך ולדרוש להו כר"ע הלא ר"ע בעי' חד דלא קטים וכל היוקר הוא בשביל א' דלא קטים ומדפריה דלדרוש כר"ע עכ"ל דהקונים היו מבקשים ג' הדסים שלמים באופן דרש"י נמוקו עמו מפח קו' התלמוד וכ"ת תקשי על התלמוד דלמא לא היו מבקשים רק ב' קטומים וא' שאינו קטום ובכו' לא תקשי ולדרוש להו כר"ע י"ל דהתלמוד ס"ל

דמסתמא ה'יו מבקשים ג' הדסים משום הידור מצנה ודוק: תוס' ד"ה ולדרוש להו כר"ע תימה כו' איפא למידק דמאי פרכי התוס' והלא משום עת לעשות לה' יכול גדול הדור להקל בשל תורה אף על פי שאינו פהלקה פדתנו ספ"ק דכריתות האשה שיש עליה חמש לידות ונדאות מביאה קרבן א' ואוכלת בזבחים והשאר עליה חובה מעשה שעמדו כו' נכנס לב"ד ולימד כו' ופירש"י ור"ע ו"ל נכנס לב"ד ולימד אף על פי שהקל על ד"ת עת לעשות לה' הוא כו' יע"ש י"ל דאינו יכול להקל משום עת לעשות לה' אלא גדול הדור שאין למעלה הימנו פגון רשב"ג שהיה נשיא אבל מי שאינו נשיא אינו יכול להקל א"נ י"ל דשאני התם דהקולא היא בשב ואל תעשה שפטר מלהביא שאר קניני ויש רשות ביז ב"ד לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה כדאימתא בפרק האשה רבה אבל הקא גבי הדס אם ידרוש כר"ע דלא בעי אלא הדס א' ולא ס"ל פותיה נמצא דדורש דבקים עשה יטלו הלולב בהדס א' שלא פהלקה אף ק' דאימא דמאי דפריה בגמרא ולדרוש להו כר"ע היינו משום הדחק דבשעת הדחק יכול הב"ד להורות להקל על פי סברת היחיד וכ"כ הרשב"א בתשו' סי' רל"ג דבמחלוקת יחיד ורבים אינם סומכים על היחיד אא"כ בשעת הדחק וכמ"ש פ"ק דנדה דף ט' במחלוקת ר"א ורבנן דא"ר פדאי הוא ר"א לסמוך עליו בשעת הדחק ונראה דלא אמרו פדאי הוא פלו' לסמוך עליו בשעת הדחק אלא כשהב"ד שפא לידו מעשה אין דעתו מכרעת לאחד מן הצדדין ורואה מחלוקת מב"ד שקדמו יכול הב"ד האחרון לסמוך על היחיד בשעת הדחק אבל אם הב"ד אחרון דעתו מכרעת פסברת הרבים ולא ס"ל פלל פסברת היחיד לא יוכל לסמוך ע"ד היחיד פינון דלא ס"ל פנותיה והקא נמי פרכי התוס' דמאי פריה לידרוש כר"ע הא לא ס"ל כר"ע אלא כר"ט וכינון דלא ס"ל כר"ע אפילו בשעת הדחק אינו יכול לסמוך עליו ועיין מ"ש לעיל גבי לילב יבש דיוצאים בו בשעת הדחק וכו': פתבו עוד וי"ל דכל זה מן הדיוק כו' ק' דזה התירא הוא פשוט וכו' היא הבנת השמועה דקאמר אלימא משום דמיקל לדרוש כר"ע דמיקל טפי וא"כ קשה על התוס' ודקארי מאי קארי לה י"ל דהתוס' לא היו גורסין מ"ט אלימא משום דמיקל דלפי גירסא זו נדאי דכוננת השמועה כדפלי התוס' וכו' היו גורסים אשוו וזבינו כו' ולדרוש להו כר"ע וזו היא גירסת הרמב"ן כמ"ש הר"ן ולפי גירסת זו הנה משמע לתוס' דהקנן היא קו' החלטית לדרוש כר"ע דהלקה פמותו ולכו' פרכי התוס' תימה הא לא ס"ל כר"ע כו' פלומר דס"ל לשמואל דהלקה כר"ט בין לענין דקטומים פשר בין לענין דבעי ג' הדסים לעיפובא ותירצו וי"ל כו' פלומר דכו' פריה ולדרוש כר"ע לאו קושיא החלטית היא אלא היא להכריח דשמואל ס"ל כר"ט ולא הנה מפחידן במידי דלא ס"ל ודוק ובזה יובן קשר התוס' במ"ש ומיהו ק' כו' דהקשר הוא מוכן דקושין' זו דפרק פל שעה נולדה לפי תירוצם דפירשו פונת התלמוד במ"ש ולדרוש כר"ע הוא להכריח דלא מפחידן במידי דלא ס"ל אבל לפי מה שהיו סבורים תחלה דקו' ולדרוש כר"ע היא קושיא החלטית ל"ק מפרק פל שעה וזה ברור מאד.

אמנם ק"ל לשיטת הרמב"ן דכי היכי דפריה ולדרוש כר"ע אמאי לא פריה ולדרוש כר"ט וכדפרכינו פרק פל שעה ולדרוש כר"ש וליפא למימר דהרמב"ן יתיר דמ"ש התוס' לקמן דלא דרש כר"ש משום הדור מצנה א"כ מה"ט לא תקשי ולדרוש כר"ע דסגי בחד דהניח מלדרוש כר"ע משום הדור מצנה ונוייה שיהיו ג' הדסים ויש ליישב ודוק: פתבו עוד ובריש בתרא גבי ריניא כו' קשה דמאי מקשו התוס' אמאי לא דן לו פרב הונא דלמא

לא ס"ל פְּנִיָּה וְלִהְפָּחִידוֹ אָמַר פֶּן י"ל דְּהַתּוֹס' אֲזוּדוֹ לְטַעַמְיָהוּ דְּכַתְּבוּ לְעֵיל דְּאִין הַדְּיִין מִפְּחִיד בְּמִדְּי דְּלֹא ס"ל אֲלֵא הֵיכָא דִּישׁ צִוְרָה מְצֻנָּה אַבְּל גְּבִי קַדְרוֹת וְכֵן גְּבִי רוֹנְיָא ל"ל לְדִיִּין לְהַפְּחִידֵם בְּמִדְּי דְּלֹא ס"ל וְעֵינֵן בְּתוֹס' דְּבַתְּרָא וּבמ"ש הַתּוֹס' מַה שְּׁלֵא דֵּן לֹא לְפִי שְׁנַתְּפִיִּיס רְבִינָא וּמְחַל לֹא בְּפָחוֹת ק' פִּינֵן דְּנַתְּפִיִּיס רְבִינָא וּמְחַל לֹא בְּפָחוֹת אִיָּה א"ל וְאִי לֹא דִּינִינָא לָּהּ פְּרַב הוּנָא הָרִי אִינוּ יָכוֹל לְדוֹן פֶּן פִּינֵן שְׁפַבְּר נַתְּפִיִּיס רְבִינָא וְלִיפָּא לְמִימַר דְּלִהְפָּחִידוֹ א"ל וְאִי לֹא דִּינִינָא לָּהּ פְּרַב הוּנָא אַבְּל לְפִי הַאֲמַת לֹא יוֹכַל לְדוֹן פְּרַב הוּנָא פִּינֵן דְּרְבִינָא מְחַל לֹא דְּהָרִי הוֹכַחַת לְעֵיל דְּלֹא לְהַפְּחִידוֹ אָמַר פֶּן כמ"ש הַתּוֹס' וְאע"ג דמ"ש הַתּוֹס' דְּשְׁלֵא לְהַפְּחִידוֹ אָמַר פֶּן הוּא לְאִפּוֹקִי דְּלֹא נִימָא דְּלֹא ס"ל פְּרַב הוּנָא מ"מ מִהַטְעַם שְׁהַכְּרִיחוּ הַתּוֹס' שְׁלֵא לְהַפְּחִידוֹ א"ל וְאִי לֹא דִּינִינָא לָּהּ פְּרַב הוּנָא אֲלֵא ס"ל פְּרַב הוּנָא בְּאֲמַת דַּאל"כ הו"ל לְהַפְּחִידוֹ בְּעֵנֵן אַחַר וְאִי לֹא מְחִינָא לָּהּ בְּסִלְנָא דְּלֹא מִבַּע דְּמָא כמ"ש הַתּוֹס' בְּבַתְּרָא ה"נ לִיפָּא לְמִימַר דְּאִינוּ יָכוֹל לְדוֹן פְּרַב הוּנָא מִטְעַם דְּמְחַל לֹא רְבִינָא וְלִהְפָּחִידוֹ א"ל וְאִי לֹא דִּינִינָא לָּהּ פְּרַב הוּנָא דְּאִם הִיָּה רוּצָה לְהַפְּחִידוֹ פְּדִי שְׁיִשְׁלַם מַה שְּׁנַתְּפִיִּיס רְבִינָא הִיל"ל וְאִי לֹא מְחִינָא לָּהּ בְּסִלְנָא דְּלֹא מִבַּע דְּמָא בְּאִנְפֹּן דְּהַדְּרָא קוּ' לְדוֹכְתָּ' אִם הַטַּעַם שְׁלֵא דֵּן לֹא כר' הוּנָא מִשׁוּ' דְּנַתְּפִיִּיס רְבִינָא וּמְחַל לֹא בְּפָחוֹת א"כ אִיָּה אָמַר לִיָּה וְאִי לֹא דִּינִינָא לָּהּ פְּרַב הוּנָא הָרִי אִינוּ יָכוֹל לְדוֹן פְּרַב הוּנָא פִּינֵן דְּנַתְּפִיִּיס רְבִינָא וְיִרְאֵה דמ"ש זִיל פִּיִּיסִיָּה בְּמָאִי דְּאִפִּיִּיס וְאִי לֹא דִּינִינָא לָּהּ פְּרַב הוּנָא אִין הַפְּנִיָּה אִם לֹא תִרְצָה לְפִיִּיסוֹ בְּמָאִי דְּאִפִּיִּיס בְּאִגְר נְטִירָא דְּנִינָא לָּהּ פְּרַב הוּנָא אֲלֵא ה"ק זִיל פִּיִּיסִיָּה בְּמָאִי דְּאִפִּיִּיס בְּמָאִי דְּקָא תְּבַע לָּהּ אִגְר נְטִירָא וְאִי לֹא כו' פְּלוּמַר וְאִם לֹא הִיָּה שְׁנַתְּפִיִּיס בְּאִגְר נְטִירָא אֲלֵא הִיָּה תוֹבַע אֶת הַדִּין בְּסִתְּמָא שְׁתַּשְׁלַם לֹא אִז הִיָּתִי דֵּן פְּרַב הוּנָא שְׁתַּשְׁלַם לֹא פֶל מַה שְּׁגָדַר וְא"כ רְאוּי שְׁלֵא תִסְרַב בְּדִין לְפָרוּעַ אִגְר נְטִירָא שְׁתַּבַּע לָּהּ רְבִינָא זֶה נ"ל נְכוּן וְיִשָּׁר וְדוּק.

וְדַע דְּמור"ם אה"מ ס"ס י"ז פְּתַב וְז"ל בע"ד שְׁתַּבַּע אֶת חֲבֵרוֹ בְּעַד דְּכַר מוּעָט וְהַדְּיִין רוּאָה שְׁיִתְחַיֵּיב לֹא כו' וְכַתְּבַהּ הַסְּמ"ע וְהַב"ח וְהַש"ף דְּכַתְּבַהּ מור"ם בְּדַרְכֵי מְשִׁיחַ דִּיצָא לֹא דִין זֶה מִהַד עֲנֻבְדָּא דְּרוֹנְיָא וְהַסְּמ"ע וּב"ח הַבִּינוּ מְדַבְּרֵי מור"ם דְּאִפִּילוּ הַתּוֹבַע טוּעָה בְּדִין אוֹ שְׁאִינוּ בְּקִי אִינוּ רִשְׁאֵי הַדְּיִין לְפִסְטוֹק לֹא יוֹתַר וְאֵהָא ק"ל מנ"ל לְמור"ם הַדְּיִין דִּינָא הֲלֵא בְּעֻבְדָּא דְּרְבִינָא וְרוֹנְיָא יָדַע הַדִּין דְּחַיֵּיב לֹא יוֹתַר וְכֵן שְׁאֵל לֹא מִתְחַלְּהָ פְּמוֹ שְׁגָדַר אֲלֵא דְּשׁוּב נַתְּפִיִּיס בְּדִמֵי נְטִירָה וְלִכְּן לֹא דֵּן לֹא רְבָא פְּרַב הוּנָא לְפִי שְׁנַתְּפִיִּיס רְבִינָא בְּפָחוֹת וְתִרְצוּ בְּזֶה דְּכְשָׁבָא רְבִינָא וְתַבַּע מְרוֹנְיָא אֶת תְּבִיעֵתוֹ לְפָנֵי רְבָא לֹא סִיפֵר לֹא הוֹיִכּוֹחַ שְׁהִיָּה בִּינֵיהֶם תְּחַלְּהָ אֲלֵא תְּבַעוּ סְתָם דְּמִי נְטִירָה וְקס"ד דְּרְבָא דְּרְבִינָא הִיָּה טוּעָה בְּדִין וְאפ"ה לֹא פִּסְק לֹא יוֹתַר מִשּׁוּם דְּאִין לְדִיִּין לְפִסְטוֹק יוֹתַר מִמַּה שְׁתַּבַּע וְדַבְּרֵי הַתּוֹס' דְּשְׁמַעְתִּין הֵם הַפֶּה דְּבָרֵיהֶם שְׁכ"כ וְמַה שְּׁלֵא דֵּן לֹא פְּרַב הוּנָא לְפִי שְׁמַחַל רְבִינָא בְּפָחוֹת וְכ"כ הַר"ן וּמִלְשׁוֹן הַתּוֹס' וְהַר"ן מוֹכַח בְּהַדְּיָא דְּרְבִינָא סִיפֵר פֶּל הוֹיִכּוֹחַ שְׁהִיָּה לֹא עִם רוֹנְיָא וְשְׁפַבְּר נַתְּפִיִּיס לֹא בְּדִמֵי נְטִירָה וְכֵן מוֹכַח בְּלִשׁוֹן רְבָא זִיל פִּיִּיסִיָּה בְּמָאִי דְּאִפִּיִּיס פְּלוּמַר זִיל פִּיִּיסִיָּה בְּמָאִי שְׁנַתְּפִיִּיס לְקַחַת פָּחוֹת מְדִינוּ דַּאל"כ אֲלֵא לֹא יָדַע רְבָא מִהוֹיִכּוֹחַ שְׁהִיָּה לֹא לְרְבִינָא עִם רוֹנְיָא אֲלֵא שְׁבָא רְבִינָא וְתַבַּע מְרוֹנְיָא דְּמִי אִגְר נְטִירָא וְסִבּוּר רְבָא דְּרְבִינָא הִיָּה טוּעָה בְּדִין הִיל"ל זִיל הַב לִיָּה מָאִי דְּתַבַּע לָּהּ וּמִדְּקָאֵמַר זִיל פִּיִּיסִיָּה כו' מוֹכַח בְּהַדְּיָא דְּרְבָא יָדַע פֶּל הוֹיִכּוֹחַ שְׁהִיָּה לֹא לְרְבִינָא עִם רוֹנְיָא.

גם הדרה שפתי הש"ך דרבא גסתפך בדעת רבינא אם הנה טוע' בדין או מחל לו ולפיכך לא דן לו כרב הונא ובכה"ג איירי מור"ם ז"ל אם הדיין מסתפק בדברי הבע"ד אם טועה בדין או מחל לו בכה"ג לא יפסוק יותר מתביעתו יע"ש מתוך דברי התוס' והר"ן הנז' ומ"ש לעיל מבואר גם סתירת דרה זה ותו דהדבר קשה דאם הדיין מסתפק בדברי בע"ד אם טועה בדין או מחל לו למה יפסוק הדיין בלי בירור ירבה בחקירה מהו דעתו של בע"ד אם הוא טועה בדין יאיר עיניו ובזה נחשב להשבת אבידה פדמוכח ממ"ש הרא"ש ונהביאו הטח"מ סי' קנ"ד ומצוה לומר לשמעון שאינו מחוייב להרחיק דהשבת אבידה היא וכ"כ הרשד"ם ח"מ ר"ס רס"ז וסימן מ' יע"ש ותו דבאיזה צד יזכה הנתבע במה שבידו משל חברו דאי משום שמה מחל אין זה מספיק דשמה לא מחל אלא טועה בדין הנה ומחילה בעוונתאניה מחילה כמ"ש מוהריק"ו שורש קי"א ונתבאר בכה"מ סי' קמ"ב יע"ש ומה"ט דמחילה בטעו' דחה הש"ך גופיה דרכו של הסמ"ע והב"ח בדעת מור"ם ז"ל דסברי דאפילו ידעינו בנודאי דטועה הבע"ד אינו רשאי לפסוק יותר ואהא הקשה עליהם הש"ך למה לא יפסוק לו כל מה שמגיע לו ע"פ הדין כו' דאי משו' מחילה ליפא דהא לא ידע דמחל יע"ש וכיון שכן גם פשתבע סתם והדיין מסתפק בדעת הבע"ד אם טועה בדין או מחל למה יפסוק הדין בלי דרישה נחקירה לדעת אם הבע"ד טועה והוי מחילה בטעות לכן יראה לע"ד דהדברים כפושטם ודברי מור"ם כפר הראה מקום דמעובדא דרבינ' ורובינא נפקא ליה וכבר הוכחתי מדברי התוס' והר"ן דשמעתין שכתבו דמה שלא דן לו רבא יותר לפי מה שגדר לפי שנתפייס רבינא ומחל בפחות והיינו דידע רבא כל הויכוח שהיה לו לרבינא עם רובינא שאל לו פפי מה שגדר ולבסוף נתפייס לו בדמי נטירה בכה"ג לא יוכל הדיין לפסוק יותר גם עובדא דהריב"ש סי' רכ"ז דמיתי מינה מור"ם ראה הכי דייקא דכיון דהתובע נתן ברירה לנתבע וכו' לא הנה להם לפסוק ממה שתבע שלא ליתן לנתבע הברירה וכבר כתב בכה"ג א"ח בכללים ס' פ"א בשם שארית יהודה דסקליון לעילא ונחתין לתת איד עין כמה מעלות טובות למיישב דברי הפוסק להספיקם עם הגמ' מה דוחק עצמו בגמ' להעמידם בפשט הפוסק יע"ש.

ובנ"ד דפשט הגמ' דאמר זיל פייסיה כו' משמע דידע רבא כל הויכוח שהי"ל לרבי' עם רובינא ולכך לא פסקו לו יותר לפי שפבר מחל לו כמ"ש התוספ' והר"ן וכן יש לפרש דברי מור"ם פנ"ל ומה שפייס רבא ואי לא דייני' לה כרב הונא כפר פתבתי לעיל והסמ"ע וב"ח נתחבטו בזה והסמ"ע פירש דליפא לפרושי דלהפחידו אמר פן ונהביא ראה ממ"ש התוס' בבתרא דשלא להפחידו אמר כו' ואינו סבור כרב הונא דאם פן היל"ל מחינא לה כו' והש"ך דחה דברי סמ"ע דהתוס' איירי להוכיח דהלכתא כרב הונא כו' וכ"כ הב"ח יע"ש.

ודבריהם תמוהים בעיני דזה ודאי לא נעלם מהסמ"ע הבהנת התוס' דאיירי להוכיח דהלכתא כרב הונא אלא פנונת הסמ"ע להוכיח משם דלא נוכל לפרש ואי לא דיינינא לה כרב הונא הוא להפחידו דא"כ היל"ל מחינא לה כו' גם מ"ש הסמ"ע דמ"ש ואי לא דיינינו לה כרב הונא הוא דרה קנס.

ק' בעיני דאיהו נקנוס אותו שישלם לחבירו מה שמחל לו ותו דאם איתא לההו דינא אמאי לא פתבו מור"ם ז"ל. לכן נלע"ד דה"ק אם לא הנה שנתפייס רבינא בדמי נטירה הייתי

דן פֿרוב הונא לפי מה שגָדַר וְזֶה נֶכּוֹן וְיָשָׁר וְכַדְכְּתִיבָנָא וְדוּק: וְכ"ת אִיף אָפְשָׁר לוֹמַר דְּבַע"ד שְׁתַּבַּע אֶת חֲבֵרוֹ בְּדַב' מוּעֵט מִחֻמַּת שְׁהוּא טוּעָה בְּדִין דְּהַדְיָן יְכוּל לְפֻסְן' יוֹתֵר וְהֵלֵא פְתַב הֶרְמֵב"ם ס"פ כ"א מֵה' סְנֵהֲדָרִין לֹא יִלְמַד א' מִבַּע"ד טַעְנָה אִפִּי הִבִּיא עַד א' כו' רָאָה הַדְיָן זְכוּת לֹא מֵהֶם וּבַע"ד מְבַקֵּשׁ לֹא ו' כו' יַע"ש וִיר' דִּישׁ לְחַלְקֵי שְׁפִיר דְּקָל זֶה שְׁפַתְבַּ הֶרְמֵב"ם הוּא בְּמִדֵּי דְתִלּוּי בְּטַעֲנוֹת פְּגוֹן הַעוֹרֵר עַל הַשְּׁדָה וְעִשְׂאָה סִי לְאַחַר דְּאִיבֵד זְכוּתוֹ פְּדַתְנֵן פ' שְׁנֵי דִינֵי גְזֵרוֹת וְאִמְרֵי עֲלֵה בְּגִמְרָא דְאִם טַעֲנֵן לו' תְּלָם א' הוּא שְׁעִשִׁיתִי סִי וְלֹא כָּל הַשְּׁדָה נֶאֱמָן וְנִתְבָּאֵר דִּין זֶה בַח"מ סִי קמ"ו בַּכַּה"ג דְּהַדְבָר תִּלּוּי בְּטַעֲנוֹת בְּנֻדָּי שְׁלֹא יוּכַל הַדְיָן לְטַעֲוֹן בְּעַד הַבַּע"ד דְּמִתּוֹף דְּבָרֵי הַדְיָן יִלְמוּד לְשַׁקֵּר אָבֵל בְּמִדֵּי שְׁאִינוֹ תִּלּוּי בְּטַעֲנוֹת אֱלָא בִּידִיעַת הַדְיָן פְּגוֹן שְׁהִלְוָה לְחֲבֵרוֹ מֵאַה זְהוּבִים עַל שְׁדָהוּ וְא"ל אִם לֹא תִפְרָעֵם עַד ג' שְׁנֵים יִהְיֶה שְׁלֵי וְעָבְרוּ ג' וְד' שְׁנֵים וּבָא בַּעַל הַשְּׁדָה וְתַבַּע שְׁדָהוּ דְאִין הַמְּכָר כְּלוּם מִשׁוּם דְּהִיא אִסְמִכְתָּא וְלֹא תַבַּע מִמֶּנּוּ פִירוֹת שְׁאָכַל מִחֻמַּת טַעוֹת בַּכַּה"ג יִפְסִיק הַדְיָן יוֹתֵר מִמָּה שְׁתַּבַּע וַיֹּאמֶר הַדְרָא אֲרַעָא וְהַדְרָא פִּירֵי כַמ"ש רַב נַחְמָן בַּפ' אִיזְהוּ נְשִׁיף וְנִתְבָּאֵר בַּח"מ סִי ר"ז וּבְכָל בַּכ"ג אִינוֹ מְלַמֵּד הַדְיָן טַעְנָה אֱלָא מְגַלְהָה הַדִּין וּפּוֹסֵק הַדִּין יוֹתֵר מִמָּה שְׁתַּבַּע הַבַּע"ד כִּי הַבַּע"ד לֹא תַבְּעוּ מִחֻמַּת שְׁהוּא טוּעָה בְּדִין וּבַכַּה"ג מוֹדָה הֶרְמֵב"ם.

וְא"ת אִמְרֵי כְּשִׁמְבִיא עַד א' אִינוֹ יְכוּל לו' הַדְיָן אִין מְקַבְּלִין עַד א' וְהֵלֵא זֶה גִּילּוּי הַדִּין וְהוֹדַעְתּוּ י"ל דְּשִׁאֲנֵי הֵתָם דְּאִם יֹאמֶר הַדְיָן כֵּן פּוֹתַח לוֹ פְּתַח שְׁיִכְחִישׁ הַבַּע"ד אֶת הָעַד וְאָפְשָׁר דְּהַבַּע"ד מִתְבַּיֵּישׁ לְהַכְחִישׁ הָעַד וּמִתּוֹף דְּבָרֵי הַדְיָן מִתְחַזֵּק לְהַכְחִישׁוֹ וְהָכִי דִּינִיקֵי דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ם דְּקִאֲמַר הַלּוּאִי שְׁיִוְדָה וַיֹּאמֶר אָמַת הַעִיד אָמְנָם אִם הַבַּע"ד הַשִּׁיב זֶה הָעַד מַעִיד שְׁקֵר וְלֹא יַדַּע לְטַעֲוֹן דְּעַד א' אִינוֹ נֶאֱמָן עָלֵי יר' בְּעִינֵי דְּהַדְיָן יִפְסֹק הַדִּין דְּעַד א' אִינוֹ נֶאֱמָן וּמֵה שְׁפִיִים הֶרְמֵב"ם עַד שְׁיִטְעוֹן הוּא וַיֹּאמֶר עַד א' אִינוֹ נֶאֱמָן עָלֵי אָפְשָׁר לוֹמַר דְּלֹא דוּקָא וְהֶרְמֵב"ם אֲוִרְחָא דְּמִלְתָּא נִקְט דְּרוּב הַעוֹלָם יוֹדְעִים דְּעַד א' אִינוֹ נֶאֱמָן וּבְנֻדָּי דְּכַף הֵם מְשִׁיבִים עַד א' אִינוֹ נֶאֱמָן עָלֵי אָבֵל אִם הַבַּע"ד עִם הָאֲרִיז וְלֹא יַדַּע לו' ע"א אִינוֹ נֶאֱמָן עָלֵי אֱלָא או' זֶה הָעַד שְׁקֵר מַעִיד יר' בְּעִינֵי דְּהַדְיָן יִפְסֹק הַדִּין דְּעַד א' אִינוֹ נֶאֱמָן וְדַע דְּהַטוֹר ח"מ סִי י"ז הַעֲתִיק דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ם הִלְלוּ וְכַתְּב וְאִינוֹ מְשַׁמַּע כֵּן בִּירוּש' כו' יַע"ש וְכַתְּב הַסַּמ"ע וְהוֹכַחְתִּי בְּדַרְיָשָׁה דָּגַם עַל מ"ש הֶרְמֵב"ם דְּאָסוּר לו' אִין מְקַבְּלִין עַד א' פְּלִיג הַטוֹר כו' עכ"ל וְרִאִיתִי בְּתַשׁוּ פְּנֵי מִשָּׁה ח"ב סִי ק"ך תְּשׁוּבָה א' לְמַהר"א בְּרוֹדוֹ גר"ו דְּהַדְבָר צְרִיף תְּלִמוּד אִיף יִחְלֹק הַטוֹר עַל הִירוּש' שִׁאֲמ"ר הוּנָא מְקַל דִּינָא דְּהו"א מְקַבְּלִין אֲתוֹן חַד סְהִיד כו' וְהַנִּיחַ הַדְבָר בַּצ"ע וְהַר"ב פְּנֵי מִשָּׁה שְׁם סִימָן קכ"א תִּיגְרִין יַע"ש וְלַעַד"ן דְּהַטוֹר הַבִּין מִתּוֹף דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ם דְּכַתְּב דְּצְרִיף שְׁיִטְעוֹן עַד א' אִינוֹ נֶאֱמָן עָלֵי דְּהֵם דְּבָרִים מְעַפְּבִים שְׁיִאֲמַר כֵּן אָבֵל אִם לֹא אָמַר כֵּן אֱלָא הַכְּחִישׁ הָעַד בְּלִבָּד וַאֲמַר שְׁקֵר מַעִיד עָלֵי לֹא סָגִי וְאִינוֹ יְכוּל הַדְיָן לו' עַד א' אִינוֹ נֶאֱמָן שְׁהִיא הַטַּעְנָה בְּשִׁלְיָמוֹת אֱלָא לְפַתְחָהּ לוֹ קֶצֶת פְּתִיחְתָּא דְּחַפְיָמִי שְׁיִאֲמַר הַדְיָן הָרִי עַד א' הַעִיד עָלֵיךְ דְּהִיא פְּתִיחָה בְּלִבָּד כְּדֵי שְׁיִגְמֹר הַבַּע"ד לו' אִינוֹ נֶאֱמָן עַד א' עָלֵי מְפַנֵּי שְׁסַבּוֹר הֶרְמֵב"ם דַּמ"ש בִּירוּש' רַב הוּנָא הִיא מְקַל דִּינָא דְּאֲמַר מְקַבְּלִין אֲתוֹן חַד סְהִיד מִיִּירֵי אַע"ג דְּכָבֵר אָמַר הַבַּע"ד דְּהַעִיד מַעִיד עָלֵיךְ שְׁקֵר אִפ"ה לֹא יוּכַל לו' אִין מְקַבְּלִין עַד א' אָבֵל הַטוֹר מְפָרֵשׁ דַּמ"ש בִּירוּש' רַב הוּנָא מְקַל דִּינָא דְּאֲמַר מְקַבְּלִין אֲתוֹן חַד סְהִיד וְכו' הִינְנוּ שְׁהַתּוּבַע הִבִּיא עַד א' שְׁהִלְוָה לְשִׁמְעוֹן מְנָה וְטָרַם שְׁיִשִּׁיב הַנְּתַבַּע פּוֹתַח הַדְיָן וְאו' אִין מְקַבְּלִין עַד א' בְּזֶה

ונדאי אסור דמלמד לנתבע שיכחיש העד אבל אם הנתבע השיב אחר עדות העד שקר ענה בו ולא היו דברים מעולם אע"ג דלא ידע לטעון עד א' אינו נאמן נאמן יאמר הדין עד א' אינו נאמן וכגון זו פתח פיה לאלם אע"פ שאו' הדין הטענה בשלימו' וכן בשאר מיני טענות כגון מי שאמר בפני עדים אני חייב לפ' מנה ובא פ' ותבעו לדין שיפרע לו דנאמן לו' שלא להשביע את עצמי אמרתי כתב הרמב"ם ספ"ו דטוען פשיבא לב"ד או' לנתבע למה לא תתן מה שיש לו אצלך אמר אין לו אצלי כלום א"ל והלוא אתה אמרת בפני עדים שאתה חייב לו אם עמד ושיקל' מוטב ואם לא טען אין טוענין לו אבל אם טען ואמר שלא להשביע את עצמי נתפונתי פטור והטור סי' פ"א סכ"ד הביא דברי הרמב"ם הללו וכתב בשם הראב"ד והרא"ש דאם אמר אני חייב כלום אנו טוענין לו דשלא להשביע את עצמו אמר פן ובכל כה"ג פתח פיה לאלם הוא והכלל העולה דהרמב"ם וטור פליגי בפיר' הירוש' במ"ש ר' הונא מקל דיינא דאמר מקבלין וכו' דהרמב"ם סבור לדעת הטור דאע"ג דאמר הבע"ד שקר ענה בו לא יוכל הדין לומר אין עדות א' כלום עד שהבע"ד בעצמו יאמר עד א' אינו נאמן עלי והטור ס"ל דמ"ש בירוש' מיירי טרם שישביב הנתבע על טענתו דאז אסור לדין לו' עד א' אינו נאמן אבל אם השיב הנתבע שקר ענה בו יטעון הדין בעדו עד א' אינו כלום אע"ג דאמר הדין הטענה בשלמות והיינו אידך דירוש' ר' הונא פי הנה חזי וכו' לבר נש ולא הנה ידע הוא פתח ליה ומיהו כבר כתבתי דזה שכתבין הטור מתוך דברי הרמב"ם דצריך לעיכובא שהבע"ד יאמר עד א' אינו נאמן עלי אין הדברים מוכרחים גם בטענ' שלא להשביע דהבין מדברי רמב"ם דאע"ג דאמר אני חייב לה כלו' צריך שיא' שלא להשביע את עצמי דוקא לכה כתב דהרא"ש חלק עליו אין הדברים מוכרחים כמו שיראה הרואה בדברי הרמב"ם פ"י מטוען פשהעתיק אותו מעשה דקב השו' דמשמע שם דכשטען הבע"ד אני חייב לה כלום בזה לבד פוטרו הדין וכבר ראיתי שעמד בפרט זה בס' גידולי תרומה דף קע"ז ע"ד דדוק: של ערלה פסול של תרומה טמאה פסול פרש"י בגמ' מפרש טעמא כלו' דפליגי אמוראי בגמ' חד אמר לפי שאין בה היתר אכילה וחד"א לפי שאין בה דין ממון וק' דלפי האמת אין זה הטעם אלא עיקר טעם הדבר משום דערלה ותרומה טמאה דינן בשריפה וכתותי מכתת שיעורייהו ומה שפחלקו אמוראי בטעם ערלה משום היתר אכילה או משום דין ממון היינו משום דנ"מ לענין מעשר ב' כמ"ש התוס' לקמן בד"ה לפי שאין בו היתר אכילה ועיין בהר"ן במתני' ובר"פ ונ"מ טובא בין הנה טעמי דאי הוי טעמא משום דעומדים לשריפה וכתותי מכתת שיעורייהו פסולים אפי' ביום ב' ואילך אבל אם הטעם הוי משום היתר אכילה או דין ממון דנפקא מלכם לא פסיל אלא ביום א' וא"כ ק"ל טובא איך רש"י ז"ל המאיר עינינו סתם ואמר בגמ' מפרש טעמא דמשמע דלפי האמת טעמא הוי משום דאין בו היתר אכילה ולפי האמת אין זה הטעם כדפרישית וראיתי להרמב"ם בפ"י המשנה שכתב ערלה ותרומה טמאה הם מפלל הדברים הטעונים שריפה ולפיר' הוא פסול למאמר השי"ת פרי ואלו אין ראויין לאכילה עכ"ל ולשון זה מגומגם מאד בעיני דפתח בטעם מפני שטוענין שריפה וסיים בטעם אחר לפי שאין בהם היתר אכילה גם מ"ש דנפקא מדכתי' פרי ואלו אין ראויין לאכילה ק' בעיני דהיתר אכילה או דין ממון נפקא מלכם לא מפרי ומיהו מתוך דברי הרמב"ם נר' בחבורו הגדול בהדיא דערלה ותרומה טמאה פסול לכל הימים שכ"כ בפ"ח דין ב' אתרוג של ערלה ושל תרומה טמאה ושל טבל פסול ובדין ט' כתב והפסול'

שהוא משו' ע"ז או מפני שאותו אתרוג אסור באכילה בין בי"ט א' בין בי"ט ב' פסול עכ"ל.

אמנם ק"ל דבשלמא אי הוי טעמא משום דטעון שריפה דין הוא שפסול בשאר ימים משום דכתותי מכתת שיעוריה אבל משום היתר אכילה דנפקא מלפם לא הנה לנו לפסול בשאר ימים וכיון שפון אתרוג של טבל שאסור באכילה ואינו טעון שריפה הי"ל להכשירו בשאר ימים ולמה הוא ז"ל פסלו בשאר ימים פיון דהיתר אכילה נפקא מלפם דהוי דוקא בי"ט א' י"ל דהרמב"ם ס"ל דטעם היתר אכילה או דין ממון לא נפקא מלפם אלא נפיק מדכתי' פרי עץ הדר ופרי שהוא אסו' באכילה או שאין בו דין ממון לאו פרי מיקרי וכיון דנפיק דין זה מתיבת פרי לכך פסלי אתרוג של טבל שאסור באכילה בכל הימים ודוק וראיתי בשלטי הגבורים ונ"ל ומז"ה פוסל אפי' בערלת ח"ל ולי נר' דערלת ח"ל יש בה היתר אכילה וכו' יעו"ש ולעד"ן פדברי מז"ה דשל ערלה פסול אפי' בח"ל דהתנון שלהי מ' ערלה הערלה הלכה פלומר שאסורה בח"ל ואפליגו עלה בפ"ק דקידושין מאי הערלה הלכה שמואל אמר הלכות מדינא ורי"א הל"מ ופסקו הפוס' כר"י ומה שטען ריא"ז דשל ערלה פשר בח"ל משום דיש בה היתר אכילה שהרי יכול להאכילה לאחרים שאינו מכיר בה טעמו משום דאמרי' בקידושין דף ל"ט א"ל לוי לשמואל אריוף ספק לי ואנא איכול אמנם ראיה זו אינה עיקר דהא חזינו למרן הב"י ה' ערלה ובפ"י מהמ"א דהקשה על הרמב"ם והטור אמאי לא פתבו דמותר לספ' לחבירו ולהאכילו ותרץ בהנהג' אמוראי דמספקי להדדי ס"ל דערלה בח"ל הלכות מדינה היא אבל לר"י דס"ל הל"מ וקי"ל פנותיה אסר לספק ערלה לחבירו וכיון שפון עמדו דברי מז"ה דאתרוג של ערלה פסול בח"ל גם מ"ש ריא"ז אבל נר' בעיני שאין פסול אלא בי"ט א' וכו' בתחלה ק"ל דלישנא דאבל מגומגם כמו אבל אשמים והיל"ל אלא נר' בעיני וכו' ובעיקר הדין שרצה לחדש שאינו פסול אלא בי"ט א' וכו' יש לערער עליו דעיקרי טעמא דערלה משום דעומדת לשריפה וכתותי וכו' ולפי טעם זה אפי' בי"ט שני פסול ומ"ש בגמ' מפרש טעמא דהיתר אכילה היינו משום דנ"מ דמעשר ב' כמ"ש לעיל משם התוס' וגדולה מזו הנה נ"ל דאתרוג ערלה אפי' בח"ל פסול לכל הימים דהא קי"ל הערלה בחזון לארץ הלכה משום הל"מ וכי היכי דבארץ ישראל צריף לשרפה ה"ה בחזון לארץ וראיה לזו ממ"ש שם בקדושין דשלח ר"י סתם ספיקא ואבד ודאה והכרז על פירותיהן שטעונין גניזה.

הרי דשלח לומר אבד ודאה. ואפשר לדחות ולומר דמ"ש אבד ודאה הוא משום חומרא דהיו מזלזלין לומר דאין ערלה בח"ל אבל לפי האמת הערלה בח"ל הל"מ ואיפא למימר דבאכילה אסורה אבל בהנאה כגון למפור פירות ערלה לגוי בח"ל הנה מותר.

אמנם זה לא יתכן דהא מוכח בהדיא בההיא דספ"ק דעו"ג גבי ההוא עובדא דשתילי ערלה שהיו ישראל ועכו"ם ז' שנתפין שאסור לישראל שיהנה מערלה דח"ל יע"ש ומיהו יש לצדד ולומר דערלה דח"ל אסורה באכילה ובהנאה מיהו לא יהיה חייב לשורפה כמו בארץ ישראל ואם דין זה אמת דערלת ח"ל אינו חייב לשריפה יש להתיר ליטול אתרוג של ערלה בי"ט שני פיון דאינה טעונה שריפה ואף על גב דאסורה באכילה ובהנאה ולא הוי לכם בי"ט שני לא בעינן לכם.

ולפי זה ניחא לי מה שנתלקו אמוראי בגמרא בטעמא דערלה מר אמר לפי שאין בה היתר אכילה ומר אמר לפי שאין בה דין ממון והקשו התוס' ת"ל משום דטעונה שריפה ונדחקו בקניש'א זו יע"ש והשתא ניחא דהנה אמוראי ס"ל דמאי דתנו אתרוג של חוצה לארץ פסול היינו אפילו בחוצה לארץ וס"ל דבחוצה לארץ אינה טעונה שריפה אלא שאסורה באכילה ובהנאה ולכך נחלקו ואמרו אי הוי טעמא משום היתר אכילה או דין ממון ולפי הנה טעמי בי"ט שני אפשר לומר דכשר דלא בעי לכם אבל בערלה דא"י דטעונה שריפה פסול לכל הימים משום פתותי מכתת שיעורא והשתא נמי ניחא מ"ש רש"י במתני' בגמרא מפרש טעמא.

כלומר דרמז לנו רש"י דהך דינא הוא אפילו בערלה דח"ל ובתרומה טמאה דח"ל דהא בגמרא מפרש טעמא משום היתר ממון או היתר אכילה ואי לא הוי הך דינא אלא בא"י הוי ליה למימר טעמא משום דטעון שריפה אבל פינו דאיירי אפילו בח"ל ובח"ל אינה טעונה שריפה צריכין אנו להנה טעמי וזה ענין עמוק ונכון וישיר ודוק: של דמאי ב"ש פוסלין כו' משמע דע"כ לא פליג ב"ה אלא בדמאי משום דאי בעי מפקיר לנכסיה והוי עני נחזי ליה אבל אתרוג של טבל אפי' ב"ה מודו דלא הוי לכם פינו דאין בו היתר אכילה וכ"כ הרמב"ם פ"ח דאתרוג של טבל פסול אבל הר"ן ו"ל כתב דטבל גמור פסול כו' אבל הרמב"ן אומר כו' יע"ש באורף ואיכא למי' היכי פסיק ותני הרמב"ן דאתרוג' של טבל פשר פינו דיכול לסלק לכהן באתרוג דעלמא הי"ל לפרש דמי שיש לו ב' אתרוגים של טבל יוצא בא' מהם משום דיכול לסלק הפהו באתרוג הב' שיש לו דהא הראיה ששהביא מההיא דפרק יש נוהלין באחין שקנו אתרוג וכו' שהיא איירי דאיכא אתרוג לכל חד וחד אבל אי ליכא אלא אתרוג א' אפי' האחין אינם יוצאים.

ותו ק"ל על הרמב"ן והר"ן דמשמע מדבריהם דאין פקפוק באתרוג של טבל אלא משום דיש לו חלק לכהן ולז"א הרמב"ן דכיון דיכול לסלקו באתרוג אחר קרי' ביה לכם והר"ן לא נחה דעתו בזה פינו דאינו מסלקו שישלבו ולפי דברי הר"ן יוצא דאם הפהו יש לו אתרוג של טבל דהתרומה דמפריש היא לעצמו מודה הר"ן דהפהו יוצא באתרוג של טבל ועל דבריהם ק"ל איך החליטו לומר דיוצאים באתרוג של טבל הלא אסור באכילה וכיון דלית ביה היתר אכילה לא קרינו ביה לכם כדאמרי' בגמ': וי"ל דס"ל דמגו דיכול לקרות שם ולהפריש התרומה לומר דקובע התרומה בראשו של אתרוג אינו מעכב דפריש בפועל מעין הא דאמרו ב"ה דיוצאים בדמאי מגו דאי בעי מפקיר נכסיה כו' באופן דמצד איסור אכילה שפיר מקרי לכם דלא דמי טבל דאית ליה תקנה לטבל דלית ליה תקנה ולכך לא אשפחן גמגום באתרוג של טבל אלא מפני חלקו של פהו דהוי כמו אתרוג של שותפין אף אפתי ק"ל איך יכשירו אתרוג של טבל במגו דיכול להפריש התרומה והא אין מפרישין תרומה בי"ט ותו ק"ל איך מכשיר הרמב"ן שישלבו אתרוג של טבל והלא הטבל הוא מוקצה ואסור לטלטלו כדתנו בריש מפינן אבל לא את הטבל ולזה י"ל דנדאי הרמב"ן אוסר לכתחלה אתרוג של טבל משום טלטול ולא אתא הרמב"ן אלא להורות דאתרוג של טבל כשר מן התורה וקרי' ביה לכם ולא מפסיל משום חלקו של פהו פינו דיכול לסלקו באתרוג אחר אף שאר הקושיות א"א לישבם כי אם בדוחקים ודוק.

ונדע דבתשוי' הרב בצלאל סי' ב' דף י"ו הובא שם פסק לרב א' שפא לצפת ת"ו וערער על המנהג שראה שהיו הולכים היהודים וחותרים האתרוגים מפרדס העכ"ם ונתמרחו ביד ישראל ונהרי הם טבל והיו יוצאים בהם ודבר זה ברור במ' סופה דאינם יוצאים בו דבעי' היתר אכילה כו' יע"ש וכנראה דפי' הרב הזה שלחיהו לסאלוניקי לפני הרשד"ם והשיב בתשוי' י"ד סי' קצ"ב דף ק"ל וז"ל על ערעור האתרוגים י"ל שאין בו גמגום פלל פנין דמצינו שהרמב"ן ז"ל מכשיר לצאת י"ח באתרוג אפי' הוא טבל גמור והביא ראיה לדבריו ואע"פ שהר"ן ז"ל דחה ראיתו מ"מ פדאי הוא הרמב"ן לסמוך עליו בדבר גדול מזה וכ"ש ע"פ דרפנו שפכתנו דאין טבל בזמן הזה אלא מדרבנן ואתרוג דמאי יוצאין בו לדעת ב"ה עוד אני אומר לרוחא דמלתא שאפ"ל הנה בזמן הזה טבל מן התורה היו יוצאים בו י"ח פנין דהיהודי אינו חותף האתרוג מן האילן לאוכלו אלא לצאת בו י"ח ואני לומד זה ממ"ש הרמב"ם פ"ב מה' מעשר וז"ל אינו חייב להפריש מן התורה אלא הגומר פירותיו לאוכלן א"כ זכינו בדין דכיון שזה אינו גומר לאכול אלא למצוה יכול לצאת בו עכ"ל ולעד"נ דאין דברי מהרשד"ם מספיקין דמ"ש דכדאי הוא הרמב"ן לסמוך עליו נגד הר"ן יש להשיב דבשלמא דלא הוי פליגי אלא הרמב"ן והר"ן אפשר דהיינו אומר פן אבל פנין דאשפחן דהרמב"ם ה' לולב פוסל אתרוג של טבל וכן דעת רש"י בסוגיא דגמרא גבי אתרוג של ערלה כו' א"כ פשיטא דאין יכולין לסמוך על הרמב"ן נגד הרמב"ם ורש"י והר"ן וכ"ש דאפילו להרמב"ן אין יכולין ליטלו לכתחלה משום מוקצה פדכתיבנא לעיל.

גם מ"ש שאין טבל בזמן הזה אלא מדרבנן ואתרוג דמאי יוצאין בו לב"ה אינה טענה דדוקא של דמאי יוצאין בו משום דרוב ע"ה מעשרים וכיון דהקלו גבי דמאי דמאכילין את העניינים דמאי לקח יוצאין באתרוג של דמאי אבל טבל דרבנן אין מאכילין את העניינים וא"כ מאי ראיה מיייתי מדמאי לאתרוג של טבל דרבנן גם מ"ש דכיון שאינו חותף האתרוג לאכלו כו' והביא ראיה מהרמב"ם ראיה זו אינו מכיר דהתם לא קאמר הרמב"ם גומר פירותיו לאוכלן למעוטי גומר אתרוג למצוה אלא הרמב"ם איירי למעוטי גומר פירותיו למוכרן דמוכר ולוקח פטור להפריש תרומות ומעשרות ולזה הוא דהביא ראיה הרמב"ם מפ' עשר תעשר ואכלת וכן מוכחת הסוגיא דפרק הפועלים דף פ"ח אבל הגומר פירותיו למצוה כגון חותף אתרוג מהאילן למצוה זה לא נתמעט מהפ"ל דאינו חייב לעשר ותדע שכן הוא דהרי לענין ערלה דכתיב ונטעתם כל עץ מאכל ואפ"ה אמרו בירושלמי הנוטע למצוה חייב בערלה וכ"כ הרמב"ם פ"י דמעשר שני וז"ל הנוטע למצוה כגון שנטע אתרוג ללולב או זית למנורה חייב בערלה וכ"כ טי"ד ה' ערלה יע"ש וכיון שטענות של הרשד"ם אינם מספיקות לצאת י"ח באתרוג של טבל לכן צריף להזהיר ליהודים בעלי התזקות שבא"י שחותרים האתרוגים מן האילנות ונגמרה מלאכתם בידם שיפרישו תרומה ומעשר מהם כי באתרוג של טבל אין יוצאין בו י"ח כמ"ש הרמב"ם ה' לולב וזה דעת רש"י והר"ן ואין לסמוך על הרמב"ן נגד פל הגי רבנותא דיחיד ורבים הלכה כרבים וכ"ש דאפ"ל להרמב"ן לא הכשיר אלא בדיעבד אבל לכתחלה ודאי אין יוצאין בו ביום טוב דאסור לטלטל הטבל משום מוקצה פנ"ל ודוק: של מעשר שני בירושלים לא יטול פי' רש"י ואם נטל פשר שהרי יש בה היתר אכילה אבל חוץ לירושלים לא דלקם פתיב הראוי לכם עכ"ל והר"ן פתב וז"ל ואם נטל פשר דשלו הוא

דקא סברי רבנן כו' יע"ש והנה במחלוקת זה דרש"י וקר"ן דרש"י ס"ל דמ"ש חוץ לירושלים אינו יוצא בו ולהר"ן יוצא בו יש לסייע להר"ן מלישנא דמתני' דקתני של מעשר שני בירושלים לא יטול ואם נטל פשר דאם כפרש"י היל"ל של מעשר שני לא יטול ואם נטל בירוש' פשר ומדקתני סיפא סתמא ואם נטל פשר משמע דאפי' חוץ לירוש' אם נטל פשר.

וק' לפי סברת רש"י דלגבי אתרוג של תרומה דתנן ואם נטל פשר פי' רש"י בגמ' דישראל נמי נפיק ביה אם לקחה מפהו הואיל ויכול לאכלה לכן בתו פהו והשתא ק"ו הדברים דאם בתרומה דישראל גופיה לא חזי לאכלה קרינן ביה לכם משום דיכול להאכילה לכן בתו פהו כ"ש במעשר שני חוץ לירושלים דראוי לומר שיוצא בו פיון דאיהו גופיה יכול לאכול בירושלים ואפשר דרש"י ס"ל דמש"ה ולקחתם לכם דבר הראוי לכם אינו ר"ל לגבי נוטל אתרוג אלא ה"ק קחו אתרוג דבר הראוי לאכול למקצת מכם ולקח נקט לשון רבים ולא נקט ולקחת לה דאז הנה משמע דבר הראוי לה לגבי נוטל האתרוג אבל השתא דכתיב ולקחתם לכם ר"ל דבר הראוי לאכול למקצת מכם דהיינו תרומה שיכול להאכילה לכהן אבל מעשר שני חוץ לירושלים אינו יכול להאכילו לשום אדם וכ"ת הרי יכול להעלותו לירושלים ולאוכלו שם מ"מ הרי הוא מחוסר מעשר של עלייה או פדייה ולא קרינן ביה לכם פיון דמחוסר מעשה זה נראה ליישב דעת רש"י אף תימה דרש"י פתב בגמ' גבי אתרוג של תרומה דישראל נפיק ביה משום דיכול להאכילו לכן בתו פהו אבל פדיון אין לו להיות נותרת לאכילת ישראל והאומר פן רשע הוא עכ"ל: משמע מתוך דבריו הללו דאלו הנה הדין דתרומה יש לה פדיון להיות נותרת לאכילת ישראל הנה סגי ליה הך טעמא שיצא ישראל באתרוג של תרומה משום שיש לו פדיון וקרינן ביה לכם ראוי לאכילה מגו דאי בעי פודה אותו ולא אמרינן מחוסר מעשה הוא וכן נמי מוכח דלא חיישי' למחוסר מעשר מהא דאתרוג של דמאי דיוצאים בו מגו דאי בעי מפקר נכסיה והוי עני וחזי ליה וכיון שפן קשה אמאי פתב רש"י דמ"ש בירושלים אם נטל פשר שהרי יש בה הטר אכילה אבל חוץ לירושלים לא דלכם פתיב הרי מה שכתב חוץ לירושלים יכול לפדות שם ולאנכולו וא"כ יוכל לצאת באתרוג מה שכתב חוץ לירושלים מגו דאי בעי פודה אותו ויכול לאנכולו שם וצ"ע: ואפשר פשנדקדק מ"ש רש"י והאומר פן רשע הוא וכי מי שטועה בדין ואומר דתרומה יש לה פדיון יקרא רשע לא יקרא אלא ע"ה אלא פונת רש"י לומר תירוץ אחר דאין לומר מגו דאם יכול לפדותו דאם יאמר לפדותו יקרא רשע דאין פודים בי"ט דהוא אסור וא"כ מש"ה אינו יוצא במ"ש חוץ לירושלים מגו דיכול לפדותו דאין פודין מ"ש בי"ט וקר"ן פתב גבי אתרוג של תרומה דאינו יוצא בו אלא הפהו דיכול לאכול וטעמו יראה מגו דאי בעי מעלה אותו לירושלים א"נ מגו דאי בעי פודה אותו ויכול לאנכולו שם אבל גבי אתרוג של תרומה לא שנייה מגו דאי בעי פודה אותו דתרומה אין לה פדיון וזה ברור.

אמנם ק' על הר"ן דכתב ואם נטל פשר דשלו הוא דסברי רבנן מ"ש ממון בעלים הוא ה"ה חוץ לירוש' דאם נטל פשר דהא ראוי לאכילה הוא בירושלים ע"כ ומדבריו משמע דס"ל דלכם ר"ל הראוי לכם שיהא בו הטר אכילה ושיהא בו דין ממון כמ"ד בגמ' הרי דתיתי בעינו וכיון דס"ל דבעי' נמי דין ממון איך פתב דאפי' חוץ לירוש' פשר הלא משמע בפירוק חלק דף קי"ב דמ"ש בירוש' דברי הפל ממון גבוה הוא וראיתי בתי"ט דהק'

קְנוּשָׁא זֹה עַל הָרֶ"ן וְלֹא תִי פְלוּם וְלַעֲדִין דְל"ק וְהָעֲנָן הוּא דְהַתּוֹס' בַּפ' הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ דָּף
נ"ג ע"ב הַקְשׁוּ דְמִסּוּגָיָא דַּפ' הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ מִשְׁמַע דְר"י ס"ל דְאַפִּילוּ בְּגַבּוּלִין מ"ש מְמוֹן
הַדְּיוּט הוּא וּבְפָר' חֵלֶק כּו' וְתִרְצוּ וי"ל דַּע"ג דְלר"י מְמוֹן הַדְּיוּט הוּא מ"מ א"ר חֶסֶדָּא
דְלָאו עֵיסָה הִיא לְהַתְחַיֵּיב בְּחֵלָה הוּאִיל וְאִינָה רְאוּיָה לְאַכּוֹל שָׁם עכ"ל וְכֹנֶנֶת דְבַרְיָהֶם
דְכִינּוּ דְאִינָה רְאוּיָה לְאַכּוֹל בְּגַבּוּלָן לֹא מִיק' עֲרִיסוֹ אִפִּי לר"י וּמֵאִי דְפָרִיף הֵתֵם בַּפִּר'
חֵלֶק מְבַרְיָתָא דְעִיר הַנְּדַחַת דְקַתְנִי דמ"ש יִגְנוּ הַכִּי פָרִיף דְכִינּוּ דְלֹא מִיקָרִי עֲרִיסוּתִיכֶם
פִּינּוּ דְאַסּוּר לְאַכּוֹל מ"ש בְּגַבּוּלָן ה"נ גַּבִּי עִיר הַנְּדַחַת מ"ש לֹא יִקְרָא שְׁלֵלָה שְׁל ע"ה פִּינּוּ
דְאַסּוּר לְאַכּוֹל שָׁם מ"ש וְאַמֵּאי קַתְנִי מ"ש יִגְנוּ הֲלֹא לֹא מִיקָרִי שְׁלֵלָה אַע"ג דְמְמוֹן הַדְּיוּט
הוּא דּוּמְיָא דְחֵלָה דְאַמְרִי דְלֹא מִק' עֲרִיסוּתִיכֶם אַע"ג דְמְמוֹן הַדְּיוּט הוּא זֶהוּ פְּנֵת הַתּוֹס'
בְּתִירוּצָא וְהוּצָרְכַתִּי לְפָרֵשׁ דְבַרְיָהֶם מִשּׁוּם דְרֵאִיתִי בְּסַפֵּר עֲצָמוֹת יוֹסֵף דָּף פ"ט דְנִתְקַשָּׁה
בְּהֶם יַע"ש וְעֵינֵן בְּתוֹס' מְצִיעָא ד"ה פֶּאן בְּמַעֲשָׁר וְתַמְצָא הַדְּבָר בְּרוּר כְּדַפְרִישִׁית וּלפ"ז
נִתְיַשְׁבּוּ דְבַרְיָהֶם דְר"ן דַּע"ג דְהָרֶ"ן ס"ל דְבַעֲי' גַּבִּי אֲתֵרוּג דִּין מְמוֹן וְאַפ"ה מְכַשִּׁיר אֲתֵרוּג
שְׁל מ"ש חוּץ לִירוּשָׁלַיִם הֵינּוּ מִשּׁוּם דַּס"ל דְאַלְיָבָא דְרַבְּנָן מַעֲשָׂר ב' אִפִּי בְּגַבּוּלָן מְמוֹן
הַדְּיוּט הוּא וּמ"ש בַּפ' חֵלֶק דְבְּגַבּוּלִין לַכ"ע פְּטוּרָה מִן הַחֵלָה הֵינּוּ מִשּׁוּם דְלֹא מִיקָרִי
עֲרִיסוּתִיכֶם פִּינּוּ דְאִינוּ יָכוֹל לְאַכּוֹל שָׁם וְלֹא מִשּׁוּם דְהָנִי מְמוֹן גְּבוּהָ בְּגַבּוּלָן: אַף ק' פִּינּוּ
דְלֹא מִיקָרִי עֲרִיסוּתִיכֶם שָׁם מִשּׁוּם דְאִינוּ יָכוֹל לְאַכּוֹל שָׁם ה"נ גַּבִּי לוּלֵב לֹא יִקְרָא לְכֶם
פִּינּוּ דְאִינוּ יָכוֹל לְאַכּוֹל שָׁם וְצ"ע וְהֶרְמַב"ם פְּתַב פ"ז מְלוּלֵב וְשְׁל מ"ש בִּירוּשָׁלַיִם לֹא
יִטּוֹל שְׁמָא יִכְשִׁירוּ לְטוֹמְאָה וְאִם נָטַל פֶּשֶׁר עכ"ל וּמִסְתַּמּוֹת דְבַרְיָו מִשְׁמַע דְגַם בְּזַמְנֵי הַזֶּה
אִם נָטַל אֲתֵרוּג שְׁל מ"ש בִּירוּשָׁלַיִם יִצָּא וְקָשָׁה דמ"ש אֲסוּר לְאַכּוֹל בִּירוּשָׁלַיִם בְּזַמְנֵי הַזֶּה
דְאִין לְנוּ בַה"מ לְהַקְרִיב קֶרְבָּנוֹת כַּמ"ש הֶרְמַב"ם פ"ב דְמַעֲשָׂר ב' וְהוּא תַלְמוּד עֲרוּף פָּרֶק
אֵלוּ הֵן הַלּוּקִין דָּף י"ט כַּמ"ש בַּכ"מ וְהֵינּוּ טַעְמָא דְתַנּוּן פ"ק דמ"ש דְהַלּוּקִים פִּירוּת בְּכֶסֶף
מַעֲשָׂר אִם אִין מְקַדֵּשׁ יִרְקָבוּ וּפְסָקָה הֶרְמַב"ם פ"ז דַּה' מ"ש יַע"ש וְדַע דְהֶרְמַב"ם פְּתַב
ספ"ו דַּה'ל' בֵּית הַבְּחִירָה דְאוּכְלִים מַעֲשָׂר שְׁנֵי בִירוּשָׁלַיִם אַע"פ שְׁאִין שָׁם חוֹמוֹת שְׁקִדּוּשָׁה
רֵאשׁוּנָה קִדְשָׁה לְשַׁעֲתָה וְלַע"ל וְהַשִּׁיג עָלָיו הֶרְאַב"ד מ"מ"ש וְאִם אִין מְקַדֵּשׁ יִרְקָבוּ וּמָרוּ
בַּכ"מ הוּדָה בְּהַשְׁגָּה זֹה וְכַתֵּב וְאִין לֹא דְאִתִּי דְלֹא כְּהִלְכְתָּא שְׁהָרִי הֶרְמַב"ם פְּסָקָה פ"ז
דמ"ש וְצ"ע וְלַעֲדִין דְל"ק מִיַּדִּי דְהֶרְמַב"ם לֹא קֵאֲמַר הֵכָּא אֲלֵא דְאוּכְלִים קִדְשִׁים קָלִים
וּמ"ש בְּכָל רֵוֶשׁ אַע"פ שְׁאִין שָׁם חוֹמוֹת שְׁקִדּוּשָׁה רֵאשׁוּנָה קִדְשָׁה לְעֵתִיד לְבֹא וְנָהִי דְלֹא
בְּעֵינֵן חוֹמוֹת מ"מ אִין אוּכְלִין מ"ש אֲלֵא אִם פֶּן מְקָרִיבִין קֶרְבָּנוֹת בְּפוּעֵל כַּמ"ש הֶרְמַב"ם
פ"ב דמ"ש וְטִי"ד סִימָן שַׁל"א וְכִדְאִיתָא פָּרֶק אֵלוּ הֵן הַלּוּקִין דְכִינּוּ דְכָל הַגָּד מִתְּנִיָּתָא
דְקַתְנִי מ"ש אִם אִין מְקַדֵּשׁ יִרְקָבוּ אִינוּ ר"ל מְחִיצָת מְקַדֵּשׁ וְחוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם אֲלֵא אִם אִין
מְקַדֵּשׁ ר"ל דְאִין מְקָרִיבִין קֶרְבָּנוֹת אִין אוּכְלִין מַעֲשָׂר ב' דְהַכְּתוּב תְּלָה אֲכִילַת מ"ש
בִּירוּשָׁלַיִם בְּזַמְנֵי דְאִיפָּא קֶרְבָּנוֹת וּמְחִיצוֹת מְקַדֵּשׁ וְחוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם אִינָם מְעַכְבּוֹת דִּיכּוּלִין
לְהַקְרִיב אַע"פ שְׁאִין שָׁם בֵּית אָבֶל מ"מ בְּעֵינֵן שְׁיִקְרִיבוּ קֶרְבָּנוֹת בְּפוּעֵל כְּדִי שְׁיִוְכְלוּ
לְאַכּוֹל מַעֲשָׂר ב' בִּירוּשָׁלַיִם וְהֵינּוּ דְתַנּוּן אִם אִין מְקַדֵּשׁ יִרְקָבוּ וְאִתִּי כְּהִלְכְתָּא וְלֹא קִשִּׁי
מִיַּדִּי וּמְכָאן מוֹדְעָא רַבָּה לְתַרְץ מַה שְׁהַקְשָׁה בְּתִי"ט בַּפ"ח דְעַדְיוֹת מְשֻׁנָּה ו' דְאִין אָנוּ
צָרִיכִין לְכָל מַה שְׁנִדְחַק הַר"ב ז"ל וְעֵינֵן מ"ש לְקַמְן בְּתוֹסְפַת ד"ה דְאַשְׁתַּקֵּד יַע"ש גַּם דַּע
דַּבְּפ"ש דמ"ש פְּתַב הַכ"מ פְּתַב הַסְּמ"ג עַל מַה שְׁפְתַב רַבִּינוּ אַף מַעֲשָׂר לֹא יֵאָכֵל אֲלֵא
בְּפִנֵי הַבַּיִת וּבְסַפֵּר הַתְּרוּמָה שְׁאִם הַפִּירוּת לֹא הוּכָשְׁרוּ מוֹתֵר לְאוּכְלָן בִּירוּשָׁלַיִם מִזֵּינֵן לוֹ

ע"כ ואיני יודע מאי קשה לי שרבינו מביא ראיה מהפ' שאינו נאכל אלא בפני הבית וכי לא הוכשר מאי הוי עכ"ל ונראה דמרון הכ"מ הביא דהסמ"ג פריף להרמב"ם וכבר אני ראיתי בסמ"ג עשין קל"ו וראיתי שם דקאמר בתר לשון בעל התרומה לא ידעתי מנין לו וכוננתו להקשות על בעל התרומה דכיון דמ"ש אינו נאכל אלא בפני הבית כי לא הוכשר מאי הוי ואני ראיתי לשון ספר התרומה בה' א"י דבמקום א"י לשון זה שאם הפירות לא הוכשרו שמונתר לאכלן בירושלים ושם בסמוך אחר דף א' פתב וזה לשונו הלפך נראה דקדושת מחיצות העיר קיימת לעולם להיות מותר לאכול מ"ש בתוכה אם בנה מזבח אבל בלא מזבח לא דאפקש מעשר לבכור כו' עכ"ל ובכך אין שום קושיא על בעל התרום' דכוננתו ברורה דבזמן הזה אפילו בנו מזבח בירושלים והקריבו קרבנות א"א לאכול מ"ש שהוכשר מפני שאנו טמאי מתים ומ"ש א"א לאוכלו משום דבשעה שלוקחו בידו מ"ש שהוכשר מטמא אותו בידו ואין יכולין לאכול מ"ש שהוא טמא אמנם יכולין להקריב קרבנות בטומאת מת דטומאת מת דחוייה היא בצבור ומהאי טעמא אמר הרב רבינו ברוך לבעל פפתור ופרח שרבינו חננאל מפריש אמר שהיה רוצה לבא בירושלים בשנת י"ז לאלף הששי להקריב קרבנות בזמן הזה כדאיתא בספר פפתור ופרח דף כ"ב ע"ב ואשר ע"כ בזמן הזה כשפנה מזבח אף על גב דאין חומת לירושלים אם בנו מזבח והקריבו קרבנות בטומאת מת מותר לאכול מ"ש בירושלים שלא הוכשר דכיון דלא הוכשר אינו מקבל טומאה אבל אם הוכשר המ"ש מקבל טומאה ואין יכולה לאכול בירושלים מ"ש שהוא טמא אע"ג דמקריבין קרבנות וזה ברור ופשוט בכונת ס' התרומה הפלל העולה דהנה נתבאר דאם מקריבין קרבנות יכולין לאכול מ"ש בירושלים בזמן הזה אע"ג דאין חומת לירוש' אבל אם אין מקריבין קרבנות אין יכולין לאכול מ"ש בירושלים בזמן הזה וכיון דאסור לאכול מ"ש בירוש' בזמן הזה משום דאין אנו מקריבין קרבנות א"כ יש תימה על הרמב"ם איך סתם וכתב פ"ח דלולב דאם יטול אתרוג של מ"ש בירוש' יצא הרי מ"ש אין אנו יכולים לאוכלו בזמן הזה בירושלים וכיון דאין בו הטר אכילה לא מיקרי לכם ולכ"ע הטר אכילה בעי' וכ"ת מגו דיכול לפדותו הא ליתא דמ"ש טהור אין יכול לפדותו בירושלים וכ"ת יכשירנו ויטמאנו ויפדנו הא נמי ליתא דאין יכולין לטמא מ"ש וכל אלו הם דינים פשוטים בה' מ"ש ואפשר לדחוק ולומר דמ"ש הרמב"ם דאם נטל אתרוג של מ"ש יצא איירי דוקא בזמן שמוקריבין קרבנות דאוכלין מ"ש אבל בזמן הזה לא יצא וצ"ע ודו"ק.

נדע דהרי"ף והרא"ש העתיקו משנה זו אף הטור ומרון בא"ח השמיטה גם ר"י בעל הטורים ברמזי פסקי הרא"ש השמיטה ולא ידעתי טעם נכון לזה. ובס' כה"ג סי' תרמ"ח העתיק המשנה יע"ש וראיתי בהגהות אשרי שכתב של מ"ש אמרינן בירושלמי דלא יטול ואם נטל פשר ע"כ ולא ידעתי מה חדוש מיייתי בשם הירוש' ונהלא מתני' היא ואולי משום דבפסקי הרא"ש כשהעתיק משנה זו השמיט חלוקה זו דמ"ש ודעתו משום דאין אוכלין מעשר ב' בזמן הזה בירושלים פדלעיל ובאו ההגהות והוסיפו חלוקה זו וה"ג של מ"ש אמרי' במתני' בירוש' לא יטול ואם נטל פשר פנ"ל ודו"ק: עלתה חזונית פרש"י כמין אבעבועות דקות וכתב המבי"ט ח"א סי' מ"ט ונ"ל כי מ"ש רש"י כמין אבעבועות דקות הוא שיש בזה שאנו קורין חזונית כמין ב' אבעבועות לפחות וכן הוא לשון חזונית ולשון התרגום חזון שנר' ריבוי אבעבועות ומיעוט רבים שנים כי לא כתב כמין אבעבוע

א"כ אבֻעבוע א' אפ"י בַדְדוֹ פֶשֶׁר עכ"ל ומ"ש הר"ב וילשון התרגום כו' אינו מְחַנֵּן בְּעֵינֵי דְהָא לְשׁוֹן הַכְּתוּב או גָּרַב או יִלְפֵת הוּא לְשׁוֹן יְחִיד וּמִשְׁמַע אֶפְיָלוֹ אַבְעֻבּוּעַ א' וכ"כ מְלִשׁוֹן הַרְמֵב"ם פ"ז מה' בִּיאַת מִקְדָּשׁ לְעֻנְנֵי מוֹמִיָּן וְנ"ל מִי שֵׁיִשׁ לוֹ גָּרַב יִבֵּשׁ כָּל שֶׁהוּא וְזֶהוּ גָּרַב הָאִמּוֹר בְּתוֹרָה כו' ע"כ הָרִי דִּילְמָא דְמִתְרַגְּמִינָן חוֹזֵן הִיא חֲנוּיָתָא וְאֶפְיָלוֹ כָּל שֶׁהוּא א"כ גַּבֵּי אֶתְרוּג דְאֶמְרֵי עֲלֵתָה חֲזוּיָתָא עַל רַבּוּ פְסוּל וְאֶמְרֵי בְּגַמְרָא דְעַל חֲטוּמוֹ אֶפְיָ בְּכָל שֶׁהוּא פְסוּל עכ"ל דְהָנִי אֶפְיָ אַבְעֻבּוּעַ א' ומ"ש רש"י אַבְעֻבּוּעוֹת בְּלִשׁוֹן רַבִּים הֵינּוּ מִשּׁוּם דְרִש"י אֵינִי בְּמִתְנִיחֵי דְאֵינִי עַל רַבּוּ וּבְרַבּוּ לֹא מִשְׁפַּחַת לָהּ שֶׁיְהִי אַבְעֻבּוּעַ א' כ"כ גְּדוּל שֵׁיִאֲחֻזוּ בְּרַבּוּ אֲבָל אַבְעֻבּוּעוֹת רַבּוֹת סְמוּכוֹת זֹו לְזֹו הֵם נִמְצְאִים שֵׁיִאֲחֻזוּ בְּרַבּוּ אֲבָל בְּדִינָא דְגַמְרָא דְאֶמְרִינָן עַל חֲטוּמוֹ אֶפְיָלוֹ בְּמִשְׁהוּ פְסוּל מִשְׁמַעוֹת מִשְׁהוּ הוּא חֲנוּיָתָא א' דְהֵינּוּ אַבְעֻבּוּעַ אֶחָד דְאֶפְיָלוֹ בְּאַבְעֻבּוּעַ א' עַל חֲטוּמוֹ פְסוּל וְכֵן אִם יִמְצָא בְּגוֹפּוֹ אַבְעֻבּוּעַ א' רַחֵב וְגְדוּל שֵׁיִאֲחֻזוּ בְּרַבּוּ שֶׁל אֶתְרוּג פְסוּל אַע"פ שֶׁהוּא אַבְעֻבּוּעַ א' כִּינּוּ דְהוּא בְּרַבּוּ שֶׁל אֶתְרוּג וְרִש"י דִּיבְרָ בְהִנּוּה פנ"ל וְשׁוֹב רְאִיתִי בַס' כה"ג דכ' עַל דְבָרֵי הַמְבִי"ט דְאֵין נ"ל דְקִדּוּקוֹ יַע"ש: עֲלֵתָה חוֹזוֹת עַל רַבּוּ אֵיכָא לְמִדָּק אֶמְרֵי נֶקֶט הֵךְ לִישְׁנָא דְעֲלֵתָה וְלִישְׁנָא דְעַל רַבּוּ הָנִי לִיָּה לְמִימַר הִיָּה חוֹזֵיָתָא בְּרַבּוּ וְאֶפְשֶׁר הִיָּה לְוֹמַר דְנֶקֶט לִישְׁנָא דְעֲלֵתָה לְרַמּוּז דְאֵינוּ פּוֹסֵל חֲזוּיָתָא אֲלָא פֶשֶׁר גְּדוּל הָאֶתְרוּג יָפָה וְנִעִים וְאַחַר כֶּךָ מִחֲמַת שׁוּם עֵיפוּשׁ עֲלֵתָה בּוֹ חֲזוּיָתָא מִחֲדָשׁ בְּזָה הוּא דְפְסוּל מִשּׁוּם דְנִשְׁתַּנָּה מִבְּרִיָּיתוֹ אֲבָל אִם מִתְחַלֵּת בְּרִיָּיתוֹ בְּאֵילָן הִיָּה בּוֹ חֲזוּיָתָא פֶשֶׁר אֶמְנָם רְאִיתִי בַתה"ד סִימָן צ"ט הִבִּיאוּ מֶרֶן הַבַּיִת יוֹסֵף סִי תרמ"ח אֵין לְהַכְשִׁיר אוֹתָם חֲזוּיָתָא שְׁקוּרִין פל"ט מא"ל שְׁבָאִים מִן הַעֲלִין וְהֵאֵילָן כו' עכ"ל וְלִכֵּן יִרְאֶה דְנֶקֶט עֲלֵתָה לְרַמּוּז מ"ש הַרְא"ם וְהַטוּר דְחֲזוּיָתָא הוּא אַבְעֻבּוּעַ שֵׁיִשׁ בּוֹ מִמַּשׁ שְׁמִקּוּמוֹ נִיכָר בְּמִשְׁמוּשׁ שֶׁהוּא גְבוּהַ מִשְׁאָר הָאֶתְרוּג עכ"ל הָרִי מִשְׁמַע בְּהִדְיָא דְאִם הַחֲזוּיָתָא לֹא גְבוּהַ מִגּוֹף הָאֶתְרוּג אֲלָא הוּא שׁ לְגוֹף לְהָאֶתְרוּג בְּמִשְׁמוּשׁ הִיָּד פֶשֶׁר וַא"כ לְהַכִּי תִנִּי עֲלֵתָה וְלֹא קִתְנֵי הִיָּה בּוֹ חֲזוּיָתָא לְרַמּוּז דְפְסוּל חֲזוּיָתָא הוּא דְנֶקֶט אֶתְרוּג הוּא עֲלִיוֹן וְגְבוּהַ מִגּוֹף הָאֶתְרוּג כְּמִין אַבְעֻבּוּעַ שַׁע"ג גּוֹף הָאֶדָם שֶׁנִּרְגַּשׁ בְּמִשְׁוֹשׁ הִיָּד וְדוּק: עֲלֵתָה חוֹזֵיָתָא עַל רַבּוּ פֶשֶׁט הַמִּשְׁנָה מִשְׁמַע דְקֹאֵי אֶתְרוּג דְהַחֲזוּיָתָא עֲלֵתָה עַל רַבּוּ שֶׁל אֶתְרוּג מִכָּל צְדָדֵי אֲבָל הָר"ן פֶּתַב וּבִרְיֹשׁ אֶמְרוּ דְאֶפְיָ בְּרַבּוּ מִצַּד א' עכ"ל וּבְסִיפָא דְקִתְנֵי עַל מִיעוּטוֹ פֶשֶׁר ק' הֵךְ סִיפָא לְמֵאֵי אֶצְטְרִיכָא וְהֵלֵא מְדִיוּקֵיָא דְרִישָׁא שְׁמַעִי לָהּ וְהִיָּה נֵר לְתַרְזֵן קוּשְׁיָא זֹו בְּקוּשְׁיָא אַחֲרֵת דְאֵיכָא לְאֶקְשׁוּיָא דְרִישָׁא קִתְנֵי עַל רַבּוּ פְסוּל מִשְׁמַע הָא בְּמִחְצִיתוֹ פֶשֶׁר וּבְסִיפָא קִתְנֵי עַל מִיעוּטוֹ פֶשֶׁר הָא בְּמִחְצִיתוֹ פְסוּל וְק' דִּיוּקֵיָא אֶדִּיוּקֵיָא וְאִם נֶאֱמַר דְסִיפָא דְנֶקֶט א"ש דְאֶצְטְרִיכָא לְמִתְנֵי סִיפָא עַל מִיעוּטוֹ פֶשֶׁר לְאֶשְׁמוּעֵינָן דְמִחְצָה עַל מִחְצָה נְמִי פְסוּל דְוּמִיָּא דְרַבּוּ וְהַטוּר הִבִּיא פְלוּגְתָא בְּזָה וְנ"ל וְאִם הוּא מִחְצָה עַל מִחְצָה כו' עכ"ל וְלִכְאוּרָה קִשָּׁה אֶמְרֵי לֹא דְקִדְקוּ לְדִינָם מִן הַמִּשְׁנָה דַּה"ר יְחִיאֵל יֹאמַר דְמִחְצָה עַל מִחְצָה פֶשֶׁר כְּדִמְשַׁמַּע מְרִישָׁא דְמִתְנֵיָתִי וְלִימָא נַעֲשֶׂה מִחְצָה עַל מִחְצָה כְּעֲלֵתָה עַל מִיעוּטוֹ דְכֶשֶׁר וְהֵרָאב"ד יֹאמַר מִחְצָה ע"מ פְסוּל כְּדִמְשַׁמַּע מְסִיפָא דְמִתְנֵי וְלִימָא נַעֲשֶׂה מִחְצָה ע"מ בְּרַבּוּ דְפְסוּל וי"ל דְפֶשֶׁרִיָּטָא דְהַכִּי מְפָרִישׁ לְמִתְנֵי לְמַר כְּדֹאֵית לִיָּה וְלְמַר כְּדֹאֵית לִיָּה אֲלָא מִשּׁוּם דְק' מֵאֵי חֲזוּיָתָא דְנֶעֱבַד נַעֲשֶׂה מְרִישָׁא לְסִיפָא נַעֲבִיד נַעֲשֶׂה מְסִיפָא לְרִישָׁא לְכֵן כָּל א' בְּקֶשׁ לוֹ הִכְרַע מַהֵס': אֶמְנָם רְאִיתִי לְהָר"ן דְלֹא עָמַד בְּקוּ' זֹו דְק' רִישָׁא אֶסִיפָא וְאֶדְרַבָּה הַקִּשָּׁה בְּפִשְׁטוֹת דְסִיפָא דְעֲלֵתָא עַל מִיעוּטוֹ פֶשֶׁר לְמֵאֵי אֶצְטְרִיכָא וְהֵלֵא מְדִיוּקֵיָא דְרִישָׁא שְׁמַעֵינָן לָהּ וְתִירְזֵן דְאֶצְטְרִיכָא וְה"פ דְרִישָׁא דַסַּד"א

דמאי דתני עלתה חנוזית על רובו היינו שממש רובו מלא חנוזית אבל אם החנוזית אינו על רובו ממש אלא הוא מפוזר ברובו זעיר שם זעיר שם בשנים וג' מקומות כל שאין בין כל החנוזים שיעור שיעלה כדי רובו הו"א דכשר משום הכי הדר תנא עלתה חנוזית על מיעוטו פשר כו' עכ"ל ובתחילת תירוצו של הר"ן שניתני לשונו בתוס' ביאור להבין דבריו על בורין ויראה מתוך דבריו הללו דאזיל בשיטת הראב"ד שכתב הרא"ש והטור בשמו דמ"ש בגמ' אבל בשנים או ג' מקומות הני ליה מגומר ופסול היינו שנתפזר הגומר ברובו של אתרוג אבל אם נתפזר במיעוטו פיון שאינו אלא מצד א' של אתרוג פשר וק"ל על הר"ן ידידה אדידה דאיהו פתב על רישא דמתני' בירושלמי אמרו דאפי' רובו מצד א' כמש"ל גם מרן סימן תרמ"ח כתב דנראה מדברי הר"ן שדעתו פדעת המפרשים דברובו של צד א' מפסיל יע"ש וכינון שפן ק' איך פתב דסיפא דמתני' אתא לאשמועי' דוקא על מיעוטו פשר אבל פשהחוזית מפוזרת ברובו של אתרוג פסול דמשמע דמפוזרת ברובו של צד א' פשר עד שיהיה מפוזרת ברובו של אתרוג וי"ל שדעתו של הר"ן הכי הני דמפוזרת ברובו של צד א' נמי פסול ומפוזרת במיעוטי של צד א' פשר ולפי זה בפ' רובו דמתני' פליגי הראב"ד והר"ן דהראב"ד ס"ל רוב' של אתרוג והר"ן ס"ל רובו של צד א' אבל בפ' דשמעתא דאמרי' אבל בב' וג' מקומות הני ליה כמגומר ופסול שוו תרנוניהו דלא פסל אלא ברובא להראב"ד ברוב האתרוג ולהר"ן ברוב צד א' למעוטי המפרש דס"ל דמ"ש בגמ' אבל בב' וג' מקומו' פסול הני אפילו במיעוטו וא"ת לדברי המפרשים הך דברי הר"ן איך יתרוצו הך קושיא סיפא למאי אצטריכא וליזה י"ל דהא קמ"ל עלתה חנוזית א' על מיעוטו פשר אבל ב' וג' חנוזית אע"ג דעל מיעוטו הן פסול וכ"כ הרא"ש והתי"ט יע"ש וכינון שפן ק' על הר"ן דכינון דדיון זה דאמרי' בגמרא אבל בב' וג' מקומות פסול יצא לו לתלמוד מפח דקדוק סיפא דמתניתי' שהיא משנה יתירה מנ"ל להר"ן דבא ללמד דהפזור? הנה ברובו לימא דבא ללמד דאם הפזור הוא אפי' במיעוטו פסול וכדכת' הרא"ש והתי"ט.

וי"ל דטעמו של הר"ן משום סברת הראב"ד דלא מסתבר לומר שאם היו באתרוג כמין ב' טיפין וג' של נימור כל שהוא זה בצד זה דיהיה פסול ועוד יראה על פי מ"ש רש"י רפ"ב דגיטין גבי בפני נחתם חציו פסול דהיא דיש משנה יתירה ואמרי' דאתא ללמד שום רבותרא ולא פי' מאי רבותרא אתא לאשמועי' ע"כ אין אתה רשאי לתפוס המרובה אלא רבותרא זותרתי וכי משמע לן אפי' רבותרא זותרתי תו לאו משנה יתירה היא עכ"ל וא"כ ה"נ הך משנה יתירה דעלתה חנוזית על מיעוטו פשר די לה שאת אמר דבא ללמד רבותרא זותרתי דאם הנה בב' וג' מקומות מפוזרות ברובו פסול ועוד יראה דלפירוש זה של הראב"ד והר"ן אתיא מתני' כפי פשטה עלתה חנוזית על רובו פסול בכל גוונא בין החנוזית במקום א' בין מפוזר בב' וג' מקומות ברובו וסיפא נמי הכי קתני עלתה חנוזית על מיעוטו בין במקום א' בין בב' וג' מקומות פשר.

גם לפי דרך זה יתיישב גושני מרן בפ"ח מלולב שכתב מעולם הוקשה לי בין בגמ' בין בפוסקים השתא בשני מקומות פסול בג' מבעיא ולא מצאתי לשום מחבר דבר בזה וצ"ע עכ"ל דלפי דרכו של הראב"ד והר"ן שאמרו דמ"ש בגמרא אבל בב' וג' מקומות פסול היינו ששפוזר ברובו אבל במיעוטו פשר א"ש דאלו הנה אומר אבל בשנים מקומות פסול ששפוזר ברובו הייתי מדייק אבל במיעוטו אפי' שפוזר בב' מקומות פשר הא

אם מְפֹנָר בג' מְקוֹמוֹת אפ"י בְּמִיעוּטוֹ פְּסוּל לְהִכִּי נָקַט ב' וג' מְקוֹמוֹת פְּסוּל דְּהִינּוּ מְפֹנָר בְּרַבּוֹ לְאַשְׁמוּעִינוּ דְּבְמִיעוּטוֹ אפ"י מְפֹנָר בג' מְקוֹמוֹת פְּשֵׁר וְכֵן רְאִיתִי שְׁתִּירָץ הֶרֶב מו"ח בְּעֵץ הַחַיִּים וע"ש וא"ת לְסִבְרַת שְׁאֵר מְפָרְשִׁים דמ"ש בְּגִמְרָא אָבֵל בְּשָׁנִים וג' מְקוֹמוֹת פְּסוּל הִינּוּ אפ"י בְּמִיעוּטוֹ וְכֵן נִרְאֶה שֶׁהִיא סִבְרַת הֶרֶמְב"ם שְׁפָתָם וְכַתּוּב עֲלֵתָה חוּזִית עָלָיו אם בב' וג' מְקוֹמוֹת פְּסוּל דְּמִשְׁמַע דְּהוּי אֶפְּלוּ בְּמִיעוּטוֹ קִשְׂיָא קו' מֶרֶן הַשְּׁתָא ב' פְּסוּל ג' מִבְּעֵיָא בְּדְפָרִיף פ' מְפָנִין הַשְּׁתָא ה' מְפָנִין ד' מִבְּעֵיָא וְכֵן פְּרִיף בְּכַה"ג בְּכַמְה דוֹכְתִי וְלִזָּה י"ל דְּבְפָרִק בְּמָה אִשְׁה דָּף ס' גְּבִי סְנַדְל הַמְּסוּמָר דְּנִשְׁרוּ רֹב מְסוּמָרוֹתֵי וְנִשְׁתִּירוּ בּוֹ ד' אוֹ ה' מְוִתֵר דְּפָרִיף עֲלֵה הַשְּׁתָא ה' שְׁרִי ד' מִבְּעֵיָא הַקְּשׁוּ הַתּוֹס' דְּחֻנְי' בְּקֶצֶת דְּוֹכְתִי דְּפָרִיף הִכִּי וּבְקֶצֶת דְּוֹכְתִי לֹא פְּרִיף הִכִּי כו' יע"ש הַתִּירוּץ.

ולפ"ז ה"נ גְּבִי אֶתְרוּג פִּינּוּן דב' וג' מְקוֹמוֹת לֹא הָנִי דוֹקָא לֹא שְׁיָיף לְאַקְשׁוּנֵי דה"ק ב' וג' וכ"ש טוֹבָא כְּדֹאֲמָרִי אֲנָשִׁי וְדוֹק: נְטִלָה פְּטָמָתוֹ. פ"י רְש"י רֹאשׁ אֶתְרוּג וְדוֹגְמָתוֹ הַפְּטָמָא שֶׁל רֵמוֹן ע"כ וּפְטָמָא שֶׁל רֵמוֹן הִיא מְשֻׁנָּה פ"ב דְּעֶזְרָא וּמִיָּתִי לָהּ תַלְמוּדָא בַר"פ הָעוֹר וְהַרְוֹטָב דָּף קי"ח: ופ"י פְּטָמָא שֶׁל רֵמוֹן הוּא כְּמִין דָּד וְאִין לְפָרֵשׁ פְּטָמָא עוֹקֵץ דְּהִכִּי קְתָנִי הָתָם פְּטָמָא שֶׁל רֵמוֹן מְצַטְרֶפֶת וְהַנֵּץ שֶׁלּוֹ אִינוּ מְצַטְרֵף וְהִינּוּ וְדֹאִי בְּרֹאשׁ הָרֵמוֹן דְּהַדָּד הוּא פְּטָמָא וְהַנֵּץ שֶׁלּוֹ הֵם הַחוּטִים הַדְּקִים כְּדָפְנִי ר"ע שֵׁם אָמְנָם רְש"י בְּסוּגִית הַגְּמָרָא מִיָּתִי פ"י ר"י וּבס"ד לְקַמֵּן נִבְאָר יָפָה מַה שְׁיֵשׁ לְדַקְדָּק בְּכָל הַסְּבָרוֹת אָף עֵתָה נְדִיָּיק לְשׁוֹן הַמְּשֻׁנָּה דְּקְתָנִי נִיטְלָה פְּטָמָתוֹ דְּאִמָּי נָקַט כִּי הֵאֵי לִישְׁנָא לִימָא נְטִלָה הַפְּטָמָת אֲלָא יִרְאֶה דְּבָא לְרֵמוֹן מ"ש הָרֹאשׁ וְהַטּוֹר ס' תְּרַמ"ח עַל אֶתְרוּגִים שְׁאִין לָהֶם פְּטָמָת מִתְחַלֵּת בְּרִיָּיתָם דְּהֵם פְּשָׁרִים וְהֵם נְכָרִים שְׁיֵשׁ בְּמָקוֹם הַפְּטָמָת כְּמוֹ גְּוָמָא מִתְחַלֵּת בְּרִיָּיתָם כְּמ"ש הַמְּבִי"ט ח"ג סִימָן מ"ט וְהַרְדָּב"ז ס' קי"א דְּהֵם פְּשָׁרִים דְּכָף דְּרָף בְּרִיָּיתוֹ יעו"ש אִיבְרָא דְּהִיָּה נִרְאֶה לְגַמְגָּם עַל זֶה מ"ש בַּתְּה"ד ס' צ"ט וְהִבִּיא מֶרֶן סִימָן תְּרַמ"ח דְּאִין לְהַכְשִׁיר אוֹתָם חוּזִית שְׁקוֹרִין פל"ט מ"א ל וכו' יע"ש וְיִרְאֶה לִי דִישׁ לְחַלֵּק דְּבִשְׁלָמָא חוּזִית פל"ט מ"א ל שְׁנוּלֵד בְּאֶתְרוּג מְחַמַּת שְׁנוּלֵד בְּצַד הָעֵלִין וּמִדוּחַק הָעֵלִין שְׁהִיוּ בְּצַדוֹ הוֹלִידוּ בּוֹ הַחוּזִיּוֹת יֵשׁ לְפִנּוֹסָלוֹ אָף עַל גַּב דְּתַחֲלַת בְּרִיָּיתוֹ כְּף הִיא מְשׁוּם דְּאֶתְרוּג זֶה טְבָעוּ יָפָה וְהָעֵלִין קִלְקְלוּ וְעִשְׂאוּהוּ בְּעַל חוּזִית דְּאֵלוֹ לֹא הָיוּ עָלָיו הָעֵלִין הִנֵּה גִדְל יָפָה וּלְפִיכְף דִּין הוּא שְׁיִפְסֵל אָבֵל מִין זֶה שְׁאִין בּוֹ פְּטָמָת פִּינּוּן דְּבְרִיָּיתוֹ כְּף הִיא מְבִלִי שׁוּם סִיבָה דִּין הוּא לְהַכְשִׁירוֹ דְּהַדָּר מִיקָרִי אפ"י בְּלֹא פְּטָמָת פִּינּוּן דְּבְרִיָּיתוֹ כְּף הִיא פְּנ"ל וְיֵשׁ אֵילָן דְּמִקְצַת הָאֶתְרוּגִים שֶׁלּוֹ יֵשׁ לָהֶם פְּטָמָת וּמִקְצָתָם אֵין לָהֶם מִתְחַלֵּת בְּרִיָּיתָם וּבְהִנֵּף הִנֵּה נִרְאֶה דְּהֵם פְּסוּלִים פִּינּוּן דִישׁ בְּאֵילָן זֶה אֶתְרוּג עִם פְּטָמָת זֶה שְׁגִדְל בְּלִי פְּטָמָת פְּסוּל וּמִתּוֹף לְשׁוֹן אַחַר שְׁהִבִּיא מֶרֶן ס' תְּרַמ"ח יֵשׁ לְהַכְשִׁירוֹ וצ"ע לְדִינָא וּמִכָּאֵן תְּשׁוּבָה לְמ"ש הַרְדָּב"ז סִימָן קי"א דְּטַעַם ק"ק מְסַתְּעָרֵב שְׁבַמְצָרִים שְׁהֵם מְכַשִּׁירִים הָאֶתְרוּגִים שֶׁל מְצָרִים שְׁיֵשׁ בָּהֶם חוּזִית מְשׁוּם דְּכָף הִיא בְּרִיָּיתָם כְּמוֹ שְׁמִכְשִׁירִין אֶתְרוּגִים שְׁאִין לָהֶם פְּטָמָת מְשׁוּם דְּכָף הִיא בְּרִיָּיתָם דִישׁ לְחַלֵּק בֵּין הַנוֹשְׂאִים כְּדַכְתִּיב וּמִיָּהוּ יֵשׁ לִישֵׁב דְּכָרִיו ע"פ מ"ש ה"ה בְּסוּף הַתְּשׁוּבָה דְּהָעוֹלָם נוֹהֲגִים לְהַכְשִׁיר אוֹתוֹ פל"ט מ"א ל דְּחִשְׁבִּי מִמְּרָאֵה הָאֶתְרוּג וְלֹא מִיקָרִי אִינוּ הָדוֹר מְשׁוּם כְּף יעו"ש ומ"מ הִנֵּה נִתְבָּאָר דְּאֶתְרוּגִים שְׁאִין לָהֶם פְּטָמָת מִתְחַלֵּת בְּרִיָּיתָם פְּשָׁרִים הֵם וְאֶפְשָׁר דְּלִזָּה רִמְזוּ הַתַּנָּא דְּקְתָנִי פְּטָמָתוֹ וְלֹא קְתָנִי הַפְּטָמָת דְּמִשְׁמַע אפ"י שְׁאִין לוֹ מִתְחַלֵּת בְּרִיָּיתוֹ וְהַשְּׁתָא דְּקְתָנִי פְּטָמָתוֹ מִשְׁמַע אוֹתוֹ שְׁהִיָּה לוֹ פְּטָמָת וּנְטִלָה הִמְנּוֹ אָבֵל אֶתְרוּג שְׁאִין לוֹ פְּטָמָת מִתְחַלֵּת בְּרִיָּיתוֹ פְּשֵׁר וְאִיִּדִי דְּתַנָּא רִישָׁא פְּטָמָתוֹ תַּנָּא

נמי סיפא עוקצו: נקלף נסדק בהה חלוקא דנקלף אמרי' עלה בגמרא א"ר האי אתרוגא דאגליד וכו' והא אנו תנו נקלף פסול ל"ק הא בכולה הא במקצתה.

וקשה פיון דיש חלוקה בנקלף דיש נקלף דכשר ויש נקלף דפסול אמאי התנא לא תני בסיפא דיש נקלף פשר דהא חזינו דהתנא תני דבר והפכו בענין חזונית ופטמה ובענין ניקב ואפשר לומר פשוקשה קושיא אחרת אמאי שם חלוקה זו דנקלף ונסדק בין החלוקות שיש בהם רישא לפיסולא וסיפא להכשירא דכיון דחלוקה זו דנקלף ונסדק לא תנא בהו בסיפא שום חלוקה להכשיר לא הי"ל להשימם בין החלוקות שיש בהם רישא וסיפא אלא די"ל דלהכי שם התנא חלוקה דנקלף ונסדק בין החלוקות דיש בהם רישא וסיפא לרמזו לנו דגם בנקלף ונסדק יש פעמים שהוא פשר ויש פעמים שהוא פסול דומיא דאידיה חלוקות דיש בהם חלוקה ומפח זה א"ר האי אתרוגא דאגליד וכו' פשיטה משום דיש חלוקה בין נקלף מקצתה לכולה והתנא לא חש לבאר חלוקה זה משום דסמך דנבין הענין מתוך דשנ' חלוקות הללו בין שאר חלוקות ודוק: דף לה ע"א גמרא תנו רבנן פרי עץ הדר שטעם עצו ופריו שנה.

י"מ דמפיק לה מיתורא דתיבת עץ דהיה לו לומר פרי הדר שיהפרי הוא הדר לא העץ כף פתוב הרא"ם בפרשת אמור וי"ת בראשית דף ק"ח. ולא נהירא דאם לא היה אומר תיבת עץ לא הייתי יודע אם הוא מפרי העץ או מפרי האדמה וכן ראיתי דהקשה בס' ש"ש פרשת אמר אלא נראה דנפקא ליה דהיה לו לומר פרי מעץ הדר ואמר פרי עץ הדר לומר שיש טעם לעץ בטעם הפרי שיש בו מרירות וחריונות וא"ת דלמא הוא לימון או נרנג"ה שהעץ שנה לפרי בטעם וחריונות י"ל דעיקר פרו של הלימון והנרנג"ה הוא החמוץ שבתוכו והוא מרובה על קליפתו ונמצא דעיקר פרו הוא חמוץ ואין עצו חמוץ אלא טעמו פקליפת הפרי אבל אתרוג חמוץ שבתוכו הוא מועטיו לא נחשב לפרי ועיקר פרו הוא קליפתו דהיא גסה ביותר ויש בה מרירות וחריונות וטעם עצו בטעם פרו וכן נראה האדם דהחמוץ של אתרוג הוא מועט וכ"כ מהר"מ אלשיך ז"ל סי' ק"י על יחור של אתרוג שהורכב באילן של לימון אותם אתרוגים פסולים ונתן סימן פי המורכב החמוץ שבתוכו הרבה מה שא"כ לבלתי מורכב שהחמוץ מועט והקליפה שלו עבה יעו"ש ולפ"ז א"ש אמאי לא פריה ואימא אתרוג מורכב דאתרוג מורכב אין טעם עצו דומה לפריו דהמורכב הוא חמוץ והר"מ אלשיך סס"י הנזכר נתקשה בזה יעו"ש ולע"ד הדבר ברור בדכתיב ודוק: תניא היה רמ"א מממשמע שנאמר וכו' פרש"י מממשמע שנאמר ונטעמם וכתיב בסיפיה לא יאכל וכו' ובפרק פיצד מברכין דף ל"ו ובפרק יוה"ד דף פ"א גרסינן ת"ר היה רמ"א מממשמע שנאמר וערלתם ערלתו את פרו איני יודע שעץ מאכל הוא וכו' וא"כ לא היה לו לרש"י להכריח מדכתיב בסיפיה לא יאכל ודוק: ללמדך שהפלפלין חייבין בערלה ואין א"י חסרה פלום קשה פיון דדרש גופי הלכות שפלפלין חייבין בערלה למה זה דרש מילי דאגדה שאין א"י חסרה פלום י"ל דאם היינו אומר דאין פלפלין גדלין בא"י לא היינו יכולין לדרוש עץ מאכל דבא לרבות פלפלין פיון דאין פלפלין גדלין בא"י אבל השתא דידעינן מפח קרא דלא תחסר כל בה דא"י אינה חסרה פלום וגדלין בה פלפלין השתא מצינו למדרש שפיר דעץ מאכל אתי לרבות שפלפלין חייבין בערלה ולזה פיון רש"י במ"ש שלא תחסר כל בה ולמדך האי עץ מאכל דאפילו פלפלין בכלל ודוק: תוספת ד"ה ללמדך שפלפלין וכו' כף פירוש בקונטרס וקשה דלאו

בְּהִכִּי תִלְיָא מְלֵתָא וְכַמְּה עֲצִים שְׁפָלִים יֵשׁ לְהֵם תּוֹרַת אֵילָן פְּנוּנַת דְּסִימָן עַת לְאִיזוּ הוּא אֵילָן אוּ יָרֵק אֲמַרְיֵנָּן בְּפָרְק פִּיצַד מְבָרְכִין הֵיכָא מְבָרְכִין בַּפּה"ע דְּכִי שְׁקֵלְתָּ לְיָה לְפָרִי אֵית לְיָה לְגִזְיָא וְנִהְדַּר מִפִּיק אֲבָל הֵיכָא דְּכִי שְׁקֵלְתָּא לְפָרִי לִיתִיָּה לְגִזְיָא דִּהְדַּר מִפִּיק מְבָרְכִין בַּפּה"א וְכ"כ הֶרְמֵב"ם פ"ה דְּכִלְאִים דִּין ד' וּבא"ח ס' ר"ג וא"כ אִם הִפְלֵפְלִין מוֹצִיא עָלָיו מְהֵעַז בְּכָל שָׁנָה וְנִדְאֵי דְמִין אֵילָן הוּא אֲפִילוּ דִּהוּא נְמוּדָה לְכֹן פִּי' הַתּוֹסֶפֶת דְּסֵלְקָא דַּעֲתָדָה אֲמִינָא דְכִינּוֹן דְּסוֹפֹן לִיבֵשׁ אֲפִילוּ רְטִיבוּתָא פְּטוּרִין קָא מִשְׁמַע לֹן וְקִשָּׁה דְמָה טַעֲנָא הִיא זֹ מִשׁוּם דְּסוֹפָה לִיבֵשׁ הֲלֵא בְּעוֹדֵם לְחִים רְאוּיָם לְאֲכִילָה י"ל פִּינּוֹן דְּאִין נוֹטְעִים אוֹתָם אֲלֵא ע"ד שְׁיִתְיַבֵּשׁ וַיֵּאכְלוּ רַבָּן בִּיבְשׁוּתָן שְׁחוּקִי בְּתַבְלִין וְאִינָם נְאָכְלִים בְּפָנֵי עֲצָמָם הו"א דְּאִין עָלֵיהֶם תּוֹרַת עֵץ מְאָכְל וַיְהִי פְּטוּרִין מִעֲרָלָה קָא מִשְׁמַע לֹן וְעִינּוֹן מ"ש לְעֵיל בְּחִדּוּשֵׁי פ' יוה"ד דְּהָא דְּפִלְפְּלִין חִיבִין בְּעֲרָלָה הִינּוּ אֲלִיבָא דר"מ אֲבָל חֲכָמִים פְּלִיגֵי עָלֵיהֶּ דְּפְטוּרִין מִן הָעֲרָלָה פִּינּוֹן דְּסוֹפֹן לִיבֵשׁ וּקְרָא דַּעֲזָא מְאָכְל אֲתִי לְמַעוּטֵי נוֹטְעָה לְסִיגֵי וּלְקוּרוֹת וְכֹן יֵרָאֵה מְדַבְּרֵי הָרִי"ף וְהֶרְמֵב"ם דְּלֵא הִבִּיאוּ הָא דְּפִלְפְּלִין חִיבִין בְּעֲרָלָה וּע"ש בְּאַנְרָדָה לְעֵיל פְּתַבּוּ עוֹד וּא"ת וּמנ"ל דְּקָרָא בְּפִלְפְּלִין וְכו' קִשָּׁה מַה קָשָׁר יֵשׁ לְקוּשְׁיָא זֹ לְפִי דְרַפְּסָם וְהֵלֵא גַם לְפָרִישׁ דְּפִרְשׁ דִּהַחֲדוּשׁ הוּא דְּפִלְפְּלִין חִיבִין בְּעֲרָלָה דְּלֵא תִימָא מִין יָרֵק הוּא מְפָנֵי שְׁהוּא עֵץ שְׁפָל תְּקִשֵׁי נְמִי מנ"ל לְרַבּוֹת פִּלְפְּלִין אִימָא דְּקָרָא אִינְרֵי בְּאַתְרוּג יֵשׁ לוֹמַר דְּכִינּוֹן דִּהַתּוֹסֶפֶת ס"ל דְּטַעֲנַת עֵץ שְׁפָל אִינְה טַעֲנָה לוֹמַר שְׁהוּא יָרֵק לֹא שְׁיָיָה לְאֲקִשׁוּיֵי מנ"ל לְרַבּוֹת פִּלְפְּלִין דְּאַדְרָב' ס"ל דְּפִשְׁיטָא דְּפִלְפְּלִין הוּא עֵץ וְלֹא הוּי יָרֵק אֲבָל לְדִידְהוּ דְּנִתְנוּ טַעֲם לְשַׁבַּח לְפְטוּר הִפְלֵפְּלִין מִעֲרָלָה מִשׁוּם דְּסוֹפָם לִיבֵשׁ קִשָּׁה וְאִימָא ה"נ דִּהַפְּלֵפְּלִין יְהִי פְּטוּרִים מִשׁוּם דְּסוֹפֹן לִיבֵשׁ וּקְרָא דַּעֲזָא מְאָכְל מִינְרֵי בְּאַתְרוּג וְתַרְצוּ וַיֵּשׁ לוֹמַר אֲתַרוּג אִין זֶה חִדּוּשׁ וְכו' וְקִשָּׁה נִימָא דְּלַעוֹלָם קָרָא אִינְרֵי בְּאַתְרוּג וְהַחֲדוּשׁ הוּא זֶה שְׁנִטְעָא אֵילָן שֶׁל אֲתַרוּג לְמַצְנַת נְטִילַת אֲתַרוּג מ"ד פְּטוּר פִּינּוֹן דְּלֵא נְטַעוּ לְאֲכִילָה אֲלֵא לְמַצְנָה קמ"ל קָרָא יִתְיָרָה דַּעֲזָא מְאָכְל דְּכִינּוֹן דִּהוּא עֵץ מְאָכְל וְכִנּוּנְתוּ לְפָרִי אַע"ג דְּלֵא נְטַעוּ אֲלֵא לְמַצְנָה נְהַגָּה בּוּ דִין עֲרָלָה וְדִין זֶה הִבִּיאוּהוּ הַפּוֹסְקִים בְּשֵׁם הִירוּשְׁלָמִי ט"ד סִימָן רצ"ד יַעו"ש וְכַתְּבָ שֶׁם מְרֹן דְּאִיתָא בִירוּשְׁלָמִי פ"ק דְּעֲרָלָה וְזֶה יָמִים רְאִיתִי בְּסַפֵּר דְּרִישָׁה וּפְרִישָׁה וּבְלַחֲם חֲמוּדוֹת וְסַפֵּר אֲזַנִּי יְהוֹשֻׁעַ דִּהַקְשׁוּ עַל הַטּוּר דִּהִירוּשְׁלָמִי לֹא אָמַר אֲלֵא בְּנוֹטְעָא אֵילָן לְאֲתַרוּ' לְמַצְנָה דְּכִינּוֹן דְּדַעֲתוּ עַל הַפְּרִי לֹא דְמִי לְנִטְעָה לְסִיגֵי וּלְקוּרוֹת דְּפְטוּר מִעֲרָלָה אֲבָל הַנוֹטְעָ דְּקָל לִיקַח מִמֶּנּוּ לוֹלֵב לְמַצּוֹת הו"ל פְּנִטְעָה לְסִיגֵי וּלְקוּרוֹת.

וּלְעַד"ן דִּהַטּוּר אֲזִיל לְטַעֲמִיָּה דְּפִסְקָ דְּהָא דְּתַנּוּ נְטַע לְסִיגֵי וּלְקוּרוֹת דְּפְטוּר הִינּוּ דְּוָקָא כְּשֵׁיִשׁ הוֹכְחָה לְזֶה שְׁאִינּוּ לְצוּרָה אֲכִילָה פְּגוֹן אִם הוּא לְשִׁרְיָפָה שְׁנִטְעָן רְצוּפִין וְאִם הוּא לְבַנְיָן שְׁמִשְׁפָּה הָעֲנָפִים פְּדִי שְׁיִתְעַבּוּ וְאִם הוּא לְגָדָר שְׁהוּא בְּמִקּוּם שְׁצָרִיף לְגָדָר הָא לֹא הוֹכְחָה אִף עַל גַּב דְּנִטְעָם לְסִיגֵי וּלְקוּרוֹת וְלְשִׁרְיָפָה חִיבִין בְּעֲרָלָה וְנוֹטְעָ דְּקָל לְלוּלָב אִין הוֹכְחָה דְּנִטְעָן לְלוּלָב לְפִי' פִּסְקָ דְּחִיבִין בְּעֲרָלָה וְדוּק: גְּמָרָא הֵתָם מִשׁוּם דְּלֵא אֲפִשְׁרָ כו' ק"ק מנ"ל דְּבַעֲיָנָן דְּמַנְכְּרָא לְקִיחָתָה וּי"ל בַּמ"ש בַּמ"ר פְּרִשְׁתָּ אֲמַר פ' שׁוֹבַע שְׁמַחּוֹת אֲת פְּנִיף דְּדָרְשׁוּ אֵלָיו ז' מַצּוֹת שְׁבַחַג ד' מִינִין שְׁבַלּוּלָב וְסוֹפָה חֲגִיגָה וְשְׁמַחָה מְשָׁל כו' יַע"ש אֲלֵמָא דְּצָרִיף לְפָרְסָם הִלְקִיחָה שְׁל לּוּלָב וְאֲתַרוּג וּמִיָּהוּ אֲפִתִי קִשָּׁה אִיף ס"ד דְּפָרִי עֵץ הָדָר הוּא פִּלְפְּלִין הֲלֵא נְחָלְקוּ תַנְאֵי בְּשִׁיעוּר רַמ"א כְּפִיזָה וְשִׁיעוּרִין וְחֲצִיצִין וּמְחִיצִין הַל"מ כְּדִאִיתָא בַּפ"ק דְּמְכִילְתִּין וְגִרְעִין שְׁל פִּלְפְּלִין לִית בֵּיהֶּ הִף שְׁיַעוּרָא וְשְׁמָא מַה שְׁקַבְּלוּ הוּא דְּשִׁיעוּר אֲתַרוּג לְעַנְיָן שְׁנַגְמַר פְּרִי לְמַר הוּי כְּפִיזָה וְלִמַר הוּי כְּפִיזָה וְלֹא

נתפרש למאי הלכתא אתמר הך שיעורא וכשידענו דפרי עין הדר הוא אתרוג למפרע
ידעינן דהלכה שנתקבלה הוא לענין נטילת הלולב ואתרוג ודוק: ד"א אל תיקרי הדר
אלא הדיר כו' יראה דהכרח אל תיקרי הוא מדהל"ל פרי עין הדר לכה דריש אל תיקרי
כו' אלא דק' כו' ק"ק דנהי דתירץ ענין קטנים וגדולים אבל תמימים ובעלי כו' לא תירץ
כלום דבשאר פירות נמי יש תמימים ובעלי מומין י"ל דהפתוב רומז דהוא אילן דומיא
דדיר דיש לו גדולים משל אשתקד וקטנים משל שנה זו ויש בו תמימים ובעלי מומין
והמל והזה בכל פרטיו לא יצדק אלא באתרוג וכיון שכן אף דשאר אילנות יש בהם
תמימים וב"מ מ"מ אין בהם גדולים משל אשתקד וקטנים משל שנה זו הלכך לא יצדק
לשון דיר בכל פרטיו אלא באתרוג: רבי אבהו אמר אל תיקרי הדר אלא הדר שדר כו'
ק"ק איך רבי אבהו שיהא אמורא חולק על התנא יש לומר דתרי אמורא הווי אליבא
דרבי מר אמר דרבי דריש לשון דיר ורבי אבהו אמר דר' דריש לשון דר באילנו משנה
לשנה וק"ק להך דרשא דדר באילנו דמנ"ל דהוא אתרוג הרי הנרגנ"א חזינו דדר באילנו
משנה לשנה י"ל דנהי דדר באילנו משנה לשנה מ"מ עיקר הפרי שבתוכו דהוא החמוץ
מתקלקל ואינו מתקיים יפה אבל האתרוג דר באילנו ומתקיים בשנה הב' יפה פאלו הוא
משנה א' ודוק: פוסקא ושל ערלה פסולה מ"ט כו' חד אמר לפי שאין בה היתר אכילה
פרש"י לפי שאין בה היתר אכילה ור"ח אמר לכם הראוי לכם בכל דרכי הנאתו וקשה
דכיון דמ"ד לפי שאין בה היתר אכילה לא בעי דין ממון ה"ק רש"י דפי' לכם הוי הראוי
לכם בכל דרכי הנאתו הרי א"צ בכל דרכי הנאתו פיון דלא בעי דין ממון אלא שיהא
ראוי לאכילה לחוד ויש לדחוק ולומר דמ"ש רש"י ו"ל בכל דרכי הנאתו לאו דווקא אלא
עיקר פונות רש"י דהרגיש למה נקט היתר אכילה ולא דין ממון נימא איפקא דבעי דין
ממון ולא בעי היתר אכילה ויכשיר אתרוג של טבל דיש בו דין ממון ואין בו היתר אכילה
ותירץ רש"י דהך מ"ד ס"ל דלכם הראוי לכם בכל דרכי הנאתו דהיינו היתר אכילה
דהיינו אורחיה שרוב הנאת הפירות הם לאכלם אבל הנאת דין ממון למפור פירות טבל
או לקדש אשה בטבל הוא מלתא דלא שכיחא ולא היינו דרף הנאתו אלא חשיב קצת
שלא בדרף הנאתו ולפי' ס"ל להך מ"ד דפירש לכם הוי בהיתר אכילה דהיינו דרכי
הנאתו ולא בעי דין ממון דהוי קצת שלא בדרף הנאתו ואידך מ"ד ס"ל דין ממון בעי
היתר אכילה לא בעיא לפי הס"ד משום דס"ל דעיקר פי' לכם הוי לממון שיהא רשאי
למוכרו ולקדש בו אשה אבל היתר אכילה לא חשיב ליה לכם לפי הס"ד דיש פעמים
דאדם אוכל מחמת פי משלחן גבוה קא זכי ולפי המסקנא א"ש טפי דמאן דבעי דין ממון
בעי תרתי היתר אכילה ודין ממון משום דמשמע ליה פירש לכם בכל דרכי הנאתו בין
ענין להיתר אכילה בין לדין ממון ודוק: קס"ד מאן דבעי היתר אכילה כו' קשה ה"ק קא
סלקא דעתך מאן דבעי היתר אכילה לא בעי דין ממון הלא במסקנא קנימא הכי ואין
הפרש בין ס"ד למסקנא אלא למ"ד דבעי דין ממון ואם פן הנה לו לומר קא סלקא דעתך
מ"ד דין ממון לא בעי היתר אכילה יש לומר דה"ק קס"ד דכשם דמאי דבעי היתר אכילה
לא בעי דין ממון ה"נ מאן דבעי דין ממון לא בעי היתר אכילה: ומיהו ק"ל לפי הס"ד
דמאי דבעי דין ממון לא בעי היתר אכילה ה"ק דאתרוג של ערלה לית ביה דין ממון
ואינו יכול לקדש בו אשה הרי אמרו בפרק פל שעה דף כ"ה ע"ב מר ב"ר אשי אשפחיה
לרבינא דשייף ליה לברתיה בגהרקי דערלה א"ל אימור דאמור רבנן בשעת הספנה כו'

וב' התירווצים הם הלקה וכ"פ הרמב"ם פ"ה מהלכות יסודי התורה דשלא פדרף הנאתן כגון שעושין לו רטיה או מלוגמא מחמץ ר מערלה הרי זה מותר ואפילו שלא במקום ספנה וא"כ הרי יכול לקדש אשה בפירות ערלה פינון דשרי ליהנות מהם שלא פדרף הנאתן וכן מצאתי בתוספת בפרק האיש מקדש דף נ"ו גבי המקדש בערלה ובכלאי הפרם אינה מקודשת פתבו התוספת אמאי אינה מקודשת הא שרי ליהנות שלא פדרף הנאתן כדאמרין פרק פל שעה וי"ל כו' יע"ש הרי דלכל התירווצים משמע בהדיא דהיכא דמודיע לאשה דהפירות הללו ערלה הן ואינה יכולה ליהנות מהם אלא שלא פדרף הנאתן ויש שנה פרוטה שלא פדרף הנאתן מקודשת וראיתי להר"ן בס"פ האיש מקדש דהקשה קו' התוספת ותירץ באנפא אחרניא יע"ש ואיכא למידק אהא דכתב הר"ן שם דאם קידש באיסור הנאה מדבריהם אינה מקודשת דאינו פן דהא חזינו להר"ן גופיה ברפ"ק דפסחים גבי הא דאמרין גבי חמץ ונבטליה בשית ומשני פינון דאיסורא דרבנן לא מצי מבטיל ליה דלא ברשותיה קיימא דא"ר גידל המקדש אשה בחמץ משש שעות ולמעלה כו' עלה דהא פתב הר"ן פרש"י מתחלת שש והקשה עליו ר"ת כו' יע"ש הרי דכתב הר"ן דחמץ דרבנן בשעות דרבנן חוששין וי"ל דהכא גבי ערלה שלא פדרף הנאתן הוי בחמץ דרבנן בשעות דאורייתא דאינה מקודשת דערלה בכל זמן אסורה מדאורייתא ודע דהרמב"ם פתב רפ"ה דאישות פלשון הנה המקדש בדבר שהוא אסור בהנאה אפילו מדבריהם כו' וכתב ה"ה ז"ל ומ"ש ר' ואפילו היה אסור מדבריהם למדו מאיסור החמץ בשעה ו' כו' יע"ש נראה מדברי ה"ה דלדעת הרמב"ם בכל איסורי הנאה דדבריהם אינה מקודשת אפילו אין בהם שום צד דאורייתא כגון חמץ דרבנן בשעות דרבנן והקשה הל"מ על זה איך מסיים עלה וכן הסכים הרמב"ן דהרי הרמב"ן ז"ל בספר המלחמות ריש פסחים דחה פרש"י דמפרש מו' שעות מתחלת שש ומפרש כפירוש ר"ת מסוף שש ונדחק בקו' זו הרבה יע"ש ולעד"ן דלא קשיא דנהי דהרמב"ן הסכים דמ"ש רב גידל המקדש משש שעות היינו מסוף שש היינו מטעמא דס"ל דבשעה ו' אפילו בחמץ דאורייתא חוששין לקדושו משום גזירה שפיון שעדיין שורפין ולא בדילי מחמץ אחי לאחלופי בד' וה' ואתי למישרא א"א ונהביא דבריו הר"ן בהלכות יע"ש אכל מתחלת שעה ז' ואילך אפילו לר"ש דלא מתסר בהנאה אלא דרבנן והוא חמץ דרבנן אינה מקודשת וכ"כ הרמב"ן בספר המלחמות דגרסין בר"פ פל שעה לא צריכה לשש שעות דרבנן ופ"י הוי אליבא דר"ש וקידש בחיטי קודדנייתא דהווי שעות דרבנן לר"ש ונחמץ דרבנן אפ"ה אינה מקודשת יע"ש א"כ הרי בהדיא דהרמב"ן ס"ל דחמץ דרבנן בשעות דרבנן אינה מקודשת כסברת הרמב"ם לפי מה שהבין המגיד מדבריו ואע"ג דבשעה ו' עצמה חלוקין הרמב"ן עם הרמב"ם דהרמב"ם ס"ל אינה מקודשת והרמב"ן ס"ל דחוששין לקדושו אפי' בחמץ דאורייתא היינו מטעם גזירה פדפרישית והרמב"ם לא סבר להו גזירה אכל מ"מ פרונייהו ס"ל דחמץ דרבנן אפי' ס"ל כר"ש דמתחלת שעה ז' עד הלילה אסור בהנאה מדרבנן דהווי פתמי דרבנן ואין פאן שום צד דאורייתא אפ"ה אינה מקודשת זה נ"ל ליישב דברי המגיד והוא ברור למי שעומד על פל דברי הרמב"ן בס' המלחמות ומרן בכ"מ פ"ה מה' אישות ובא"ה סי' כ"ח פתב מדברי המגיד וטור נראה דלדעת הרמב"ם בכל איסורי הנאה דדבריהם אינה מקודשת אפי' אין בהם שום צד דאורייתא ואין נ"ל פן משום דאי הנה סבירא ליה להרמב"ם ה"כ כו' ע"כ ואחר נשיקת פפות רגלי מרן יר'

לי להליץ על ה"ה דמ"ש פגון חמץ בשעה ששית הןצרה לפרש פן לומר דדעתו כפרש"י
 למעוטי פ"ה הרמב"ן בס' המלקמות דמ"ש ר' גידל המקדש אשה בשעה ו' היינו מסוף
 שש אבל בשעה ו' חוששין לקדושו מטעם דמתלה ו' בחמש ולמעוטי פ"ה זה נקט פגון
 חמץ בשעה ו' ופ"ה חמץ הוי אפי' חמץ נוקשא דאם איתא כפי' מרן הכ"מ דהרמב"ם איירי
 בחמץ דאורייתא בשעות דרבנן קשה אמאי שביק מ"ש רב גידל המקדש ממש שעות
 ולמעלה בחטי קורדנייתא דהוי מסוף שש דהוי שעות דאורייתא וחמץ דרבנן ונקט גוונא
 אחריתי מה שגלמד מדברי רב גידל דה"ה חמץ דאורייתא בשעות דרבנן אבל אם נפרש
 דמ"ש הרמב"ם ז"ל פגון חמץ בשעה ו' דהוי פל מין חמץ אפי' חמץ דרבנן בשעו' דרבנן
 א"ש דהעתיק מ"ש רב גידל לפי פרש"י דפיר' דמשש שעות הוי מתחלת שש והוי שעות
 דרבנן וחמץ דרבנן והגם שאין דעתי מכרעת מ"מ אפשר לומר דמסתברא לענן דינא
 פרש"י ומה שהבין ה"ה בדברי הרמב"ם דמה לי חמץ דרבנן בשעות דאורייתא או חמץ
 דאורייתא בשעו' דרבנן מה לי חמץ דרבנן ושעות דרבנן אידי ואידי איסורא דרבנן הוי
 וכיון דרבנן אסרוהו בהנאה אפקעינהו רבנן לקדושי מיניה כדפי' רש"י רפ"ק דפסחים
 דף ז' ריש ע"א יע"ש: ורש"י פתב בר"פ כל שעה דף כ"א ע"ב וז"ל המקדש מו' שעות
 ע"כ מתחלת שש משמע דאי לאחר שש דאסור מדאורייתא מאי אתא לאשמועינן פשיטא
 דאין מקדשין באיסורי הנאה עכ"ל ולכאורה ק' על דברי רש"י דאימא לעולם לאחר ו'
 וקמ"ל שעות דאורייתא וחמץ דרבנן דהיינו חטי קרדנייתא דהוא חמץ נוקשא י"ל דרש"י
 מדייק לשון רב גידל דאמר המקדש וכו' אפי' וכו' ומדקאמר תיבת אפילו משמע
 דאשמועינן תרתי חדושא לא מבעיא בחמץ דאורייתא דאינה מקודשת אלא אפי' בחמץ
 דרבנן דהיינו חטי קרדניית' ומדקדק רש"י דאי ו' דאסור מדאורייתא מאי חדושא
 אשמועינן בחמץ דאורייתא דקאמר אפי' דאם פל החדוש הוא דהוי לח"ק הול"ל המקדש
 אשה ממש שעות ולמעלה בחטי קור' אין חוששין לקדושו והשתא דקאמר אפי' עכ"ל
 דאשמועי' חדושא דל"מ בחמץ דאורייתא אלא אפי' חמץ דרבנן בשעות דרבנן אינה
 מקודשת פנ"ל ליישב דברי רש"י: הנה נתבאר דהמקדש באיסורי הנאה דדבריהם אינה
 מקו' למר פדאית ליה ולמר פדאית ליה וסלקו דברי הר"ן שפיר דתירץ דהמקדש בערלה
 אינה מקודשת דס"ל דאפי' שלא כדור הנאתו אסור ליהנות בהו מדרבנן שלא במקום
 חולי וכן דעת הרא"ש פירק כל שעה הביאו הש"ך י"ד סי' קנ"ה ס"ק י"ג יע"ש.

אמנם מדברי התוס' פ' האיש מקדש שהעמקתי לעיל יר' דחלוקים על זה וס"ל דהמקדש
 לאשה בערלה וא"ל שהו ערלה ושיון פרונו ליהאנות בהו שלא כדור הנאתו מקודשת
 ומשמע דס"ל דשרי ליהנות שלא כדור הנאתו אפי' שלא במקום חולי ובס' עצמות יוסף
 דף צ"א ריש אע"ג הביא הך פלוגתא יע"ש ומיהו אפשר לו' דגם התוס' ס"ל דשלא כדור
 הנאתו שלא במקום חולי אסור ליהנות מדרבנן כמ"ש בשם הר"ן אלא דהתוס' ס"ל
 דיכול לקדש אשה בערלה פגון האשה חולי וצריכה לפירות הללו ובהנאה שתהנה מהו
 שלא כדור הנאתו לצורה רפואתה היא מקודשת ולפ"ז ק"ל על הר"ן איך דחה הקו'
 באומר דלא שרי ליהנות שלא כדור הנאתו אלא במקום חולי ס"ס הרי במקום חולי
 שרי ליהנות מהם וא"כ יכול לקדש בערלה לאשה שהיתה חולי או אפי' אינה חולה
 שא"ל דמקדשה בפירות ערלה בהיא הנאה שתהנה בהם לרפואת שום חולה בפירות
 הללו דשלא כדור הנאתו ונפרש דהר"ן ז"ל ס"ל דנהי דהחולה מותר להתרפאות מהם

שלא פָּדַרְךָ הַנְּאֻתָן מ"מ האיש הזה המקדש הא מטי ליה הנאה דקידוש אשה בהן ואע"ג דנהנה שלא פָּדַרְךָ הַנְּאֻתָן מ"מ איש המקדש אינו חולה וְשֵׁלָא בְּמִקּוּם חוֹלִי אֲסוּר לִיהֲנוּת מִהוּן הַלְכָה לְהֵר"ן לֹא מִשְׁפַּחַת לָהּ דִּיכּוּל לְקוּדֵשׁ אִשָּׁה בְּעֵרְלָה דְלִגְבֵי הָאִישׁ הַמְקַדֵּשׁ הוּא גְהֵה מְאִיסוּר הַנְּאֻה דְרַבְּנָן וּלְפִיכָה אִינְהּ מְקוּדְשַׁת אַמְנָם הַתּוֹסֶפֶת חוֹלְקִים וּס"ל דִּיכּוּל לְקוּדֵשׁ אִשָּׁה בְּעֵרְלָה שְׁתֵּהֵהּ הָאִשָּׁה בְּהוּן שְׁלָא פָּדַרְךָ הַנְּאֻתָן פְּגוּן שְׁהִיא חוֹלָה וְאַף עַל גַּב דְּאִיהוּ עֶבֶד אִיסוּרָא מְקוּדְשַׁת וְדִמְיָא לְמִכְר פִּירוֹת עֵרְלָה וְקוּדֵשׁ אִשָּׁה בְּדָמִיו מְקוּדְשַׁת פְּדוּתָנָן בְּהָאִישׁ מְקַדֵּשׁ וּפִירֵשׁ"י פ"ק דְּחוֹלִין דָּף ד' דְּאִפִּילוּ מִכְר פִּירוֹת עֵרְלָה אֲסוּר לִיהֲנוּת בְּדָמִים וּכ"כ רש"י מ' עו"ג דָּף נ"ד ע"ב וְאִפ"ה הָאִשָּׁה הִיא מְקוּדְשָׁא וְכַתּוּב הֵר"ן ס"פ הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ דַּה"ט דְּרִשׁ"י דְּמְקוּדְשַׁת דְּכִינּוּן שְׁהִיא מוֹתֵרַת לִיהֲנוּת בְּהוּן וּקְנֻתָן מְקוּדְשַׁת דּוּמְיָא דְּמְקַדֵּשׁ בְּגוּל דְּאִחְרֵי לְאַחַר יָאוּשׁ יַע"ש וְעַפ"ז נִתְיָשְׁבוּ דְּבָרֵי הַתּוֹס' דְּכַתְּבוּ דְּמְקַדֵּשׁ בְּעֵרְלָה שְׁתֵּהֵהּ הָאִשָּׁה בְּהוּן שְׁלָא פָּדַרְךָ הַנְּאֻתָן דְּמְקוּדְשַׁת אִשָּׁה קָשָׁה עַל הַתּוֹס' קוּשָׁא שְׁהַקְשָׁתִי רִישׁ דְּבוּר זֶה דְּהִכָּא בְּסוּגְיָן אֲמַרִי דְּאִתְרוּג שְׁל עֵרְלָה פְּסוּל לְפִי שְׁאִין בּוּ דִין מְמוֹן דְּאִינוּ יְכוּל לְקוּדֵשׁ בּוּ אֵת הָאִשָּׁה וּלְדְּבָרֵיהֶם הֵרִי יְכוּל לְקוּדֵשׁ בּוּ אֵת הָאִשָּׁה שְׁתֵּהֵהּ בְּהֶם שְׁלָא פָּדַרְךָ הַנְּאֻתָן וִי"ל דַּמ"מ לְכַתְּחַל' וְדָאִי הָאִישׁ הַמְקַדֵּשׁ עוֹשֶׂה אִיסוּר דְּמְטִי לִיהֵ הַנְּאֻה שְׁלָא בְּמִקּוּם חוֹלִי וְכִינּוּן דְּאִיהוּ עֶבֶד אִיסוּרָא וְאִינוּ יְכוּל לְעֵשׂוֹתוֹ לֹא חֲשִׁיב דִּישׁ בְּעֵרְלָה דִין מְמוֹן וְעִי"ל דְּכִינּוּן דְּאִסְיָקְנָא בְּסוּגְיָא דִּידוּן דְּמֵאן דְּבַעֵי דִין מְמוֹן בְּעִי גְמִי הֵיִתֵּר אֲכִילָה נִיחָא אֲתֵרוּג שְׁל עֵרְלָה דְּפְסוּל דַּע"ג דִּיהֵא מִשְׁפַּחַת בְּהֵ דִין מְמוֹן שְׁלָא פָּדַרְךָ הַנְּאֻתָן פִּינּוּן דְּאִין בּוּ הֵיִתֵּר אֲכִילָה פְּסוּל וְדוּק: רש"י וּמֵאן דְּבַעֵי דִין מְמוֹן לֹא בְּעִי הֵיִתֵּר אֲכִילָה וּמְכַשִּׁיר אֲתֵרוּג שְׁל טָבֵל שְׁאֲסוּר בְּאֲכִילָה וּמוֹתֵר בְּהַנְּאֻה.

וְקָשָׁה אֲדַפְרִיךָ מְאֲתֵרוּג שְׁל תְרוּמָה טְמֵאָה לְפָרוּךְ מְאֲתֵרוּג שְׁל טָבֵל דְּפְסֵל בְּמִתְנִי דַּע"כ לֹא פְּלִיגֵי ב"ש וּב"ה אֵלָא בְּדִמְאֵי אֲבָל בְּשֵׁל טָבֵל מִשְׁמַע דְּכַלְהוּ מוֹדוּ דְּפְסוּל מְשׁוּם שְׁאֲסוּר בְּאֲכִילָה. וְתוּ קָשָׁה ל"ל לְרִשׁ"י לְמִינְקֵט נְפִיקוּתָא שְׁל טָבֵל לִינְקוּט שְׁל תְרוּמָה טְמֵאָה וְתוּ קָשָׁה מֵאֵי פְּרִיךָ בְּגִמְרָא מְאֲתֵרוּג שְׁל תְרוּמָה וְהֵלָא שְׁל תְרוּמָה שְׁאֵנִי דְּכַתוּמֵי מְכַתַּת שְׁיַעוּרִיָּה דְּעוּמַד לְשִׁרְיָפָה כַּמ"ש הַתּוֹס' וְנִרְאָה דְּבַהֲךָ קו' בְּתַרְיִיתָא מְתַרְצֵי הַנְּהָ קו' קְמֵאֵי דְּרִשׁ"י וּלְכָה נְקֵט רִשׁ"י הַנְּפִיקוּתָא בְּאֲתֵרוּג שְׁל טָבֵל וְכַוְנָתוֹ לֹא מֵר דְּעִיקֵר הַנְּפִיקוּתָא וְהַקְוָשָׁא הִיא מְאֲתֵרוּג שְׁל טָבֵל וְנִקֵּט הַתְּלֵמוּד הַקְוָשָׁא מְאֲתֵרוּג שְׁל תְרוּמָה מְשׁוּם דְּשִׁנוּיָה בְּמִתְנִי בְּהִדְיָא מַה שְׁאִין פֶּן אֲתֵרוּג שְׁל טָבֵל דְּאִתְיָא מְדִיוּקָא וְעִיקֵר קוּשָׁיוֹת הַמְקָשָׁה הוּא מְשׁוּם הַקְוָשָׁת שְׁל טָבֵל דְּקוּשָׁת אֲתֵרוּג שְׁל תְרוּמָה י"ל מְשׁוּם כְּתוּמֵי כו' גַּם הַתְּרַצוֹן יֵרַד לְעוּמָק דְּבָרֵי הַמְקָשָׁה דְּעִיקֵר הַקְוָשָׁא הִיא הַטָּבֵל וּלְכָה לֹא תַרְיִץ שְׁאֵנִי תְרוּמָה דְּכַתוּמֵי כו' מְשׁוּם דִּידַע דִּיקָשָׁה לֹא מְאֲתֵרוּג שְׁל טָבֵל.

וְרֵאִיתִי בְּסִפְרָא מַע"ח שְׁעַמַּד בְּמִקְצַת קוּשָׁא הַנְּזַכֵּר וְכַתּוּב מַעֲיִן . מ"ש י"ש: תַּנּוּן שְׁל תְרוּמָה טְמֵאָה פְּסוּל בְּשִׁלְמָא כו'.

קָשָׁה מַה דְּיוֹחַק יֵשׁ דְּאֵמַר בְּשִׁלְמָא י"ל דְּגַם לְמ"ד לְפִי שְׁאִין בְּהֵ הֵיִתֵּר אֲכִילָה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת מַעֲיִן קוּשָׁת הַתּוֹס' דְּגִבֵי תְרוּמָה דְּרִשִּׁינּוּן לָהּ שְׁלָהּ תַּהֵא כְּדִי לְהַסִּיקָהּ. א"כ ה"נ גִּימָא דְּלָכֶם דְּאֲתֵרוּג דְּתְרוּמָה טְמֵאָה יֵהִיָּה פִי לָכֶם לְהַסִּיקָהּ וְיֵהִיָּה הָאֲתֵרוּג פֶּשֶׁר דְּהֵא מְקוּנִים לָכֶם בְּמִיָּדֵי דְּהַסִּיק אֵלָא דְּלִידִידִיָּה יֵשׁ לְתַרְץ דְּכְשָׁאֵמַר גְּבִי אֲתֵרוּג לָכֶם הִינּוּ שְׁיִהִיָּה רְאוּי לְאֲכִילָה דְּמִסְתְּמָא אִינְרֵי בְּטָהוּר וְאֲתֵרוּג דְּתְרוּמָה טְמֵאָה לֹא מְתַקֵּינִים בְּיָה לָכֶם לְעַנְיָן

אכילה: רש"י הרי מסיקה תחת תבשילו פדאמרין ביבמות כו' בקשתי ביבמות פרק הערל ולא מצאתי דרשא זו הך פ"ב דמסכת שבת ופ"ב דפסחים מייתי להך דרשא וקשה אמאי נקט רש"י הך דרשא מדכתיב תתן לו ולא לאורו ולא מייתי דרשא מלה שלף כדאיתא התם י"ל דרש"י נשמ' מקו' התוס' אי הנה מייתי דרשא מלה שלף תהא הנה ק"ל א"כ למ"ד לפי שאין בו היתר אכילה אמאי דריש לכם לענין אכילה לידרוש לכם אפילו להיסק לכה אייתי רש"י דתרומה טמאה דהויא להיסק נפקא מדכתיב תתן לו ולא לאורו אלמא משמעות תיבת לו הוא לצורך אכילה דכונה גפי לכם דאתרוג הוא לצורך אכילה: תוס' ד"ה לפי שאין בו היתר אכילה כו' וא"ת כו' הנה קשר קושית התוס' במ"ש מקמי הכי הדבר ברור דלפי מה שתיירץ לקוש' קמייתא דהיכא דלא שייך אכילה דרשינן לה ולכם לגבי שאר הנאות לכ"ע השתא נולדה הקו' וא"ת כו' אמנם ק"ק דמה טעם יש לקושיא זו ונהלא קושטא דמלתא קאמר ואדרבה אם הנה אומר משום דבעי דין ממון הייתי מקשה ת"ל משום דכתותי כו' וי"ל דכוננתם הוא דל"ל הך טעמא דמכתת ומיירי בעכומ"ז דישראל לימא דמיירי אפילו בלולב עכומ"ז דעפומ"ם שאבדה ונתניאש ממנו דהוי הפקר ומצאו ישראל ונטלו ע"מ שלא לזכות בו דאינו יוצא בו י"ח ביו"ט א' פיון דאין בו דין ממון דאינו יכול הישראל ליהנות ממנו קודם ביטול וכיון שפן לא מיקרי לכם דאין בו דין ממון ואף על גב דלא מכתת שיעוריה דעכומ"ז דעפומ"ם אית ליה ביטול פסול ותיירצו דנקט מלתא בעכומ"ז דישראל משום מכתת לפסול אפילו בי"ט ב' דומיא דעיר הגדחת ועיין הש"ל ודוק: פתבו עוד וא"ת אתרוג של ערלה קשר קו' זו הדבר ברור דכיון דטעמא דכתותי אתא טעמא רויחא לפסול אפי' בי"ט ב' לימא הך טעמא באתרוג של ערלה כו' וקושיא זו היא לפי הצד שצדדו דערלה ותרומה טמאה מצותן בשריפה מדאורייתא ובסוף תמורה פתבו צ"ע מ"ט בשריפה ופרש"י משום דאתקש לכלאי הפרם עכ"ל ובפרש"י שם לא פתב לשון הקש אלא הכי פתב ערלה מפלאי פרם גמר וכ"כ ר"ע שם גם בתרומה טמאה אבמ בשבת דף כ"ה פשם שמצנה לשוןאאת הקדשים שנטמאו כף מצנה לשוןא תרומה שנטמאה יע"ש בתוס': פתבו עוד וי"ל דנדאי פתב בחדושי הלכות מיהו קשה אפתי אמאי לא שבק המתירן סבר' המקשה דמאן דבעי דין ממון לא בעי היתר אכילה ונהא דתרומה טמאה פסולה משום דכתותי כו' י"ל לפי שיטתם בדבור שאחר זה דאף למאי דבעי דין ממון ולא בעי היתר אכילה אתרוג של טבל נדאי פסול לכ"ע משום אתרוג השנותפין ובתרומה טמאה נמי תנן דפסול וא"כ ליפא נפקותא פלל למאן דבעי דין ממון דלא בעי היתר אכילה עכ"ל ותיירוץ זה לא נהירא לי דאפתי איפא נפקותא פגון אתרוג של טבל שהוא של כהן דהתרומה דיכריש ממנו היא שלו ואין שייך לפוסלו משום אתרוג השנותפין ואי בעי דין ממון ולא היתר אכילה יכול לצאת בו בעודו טבל אבל אי בעי היתר אכילה אינו יכול לכהן לצאת בו בעודו טבל דאסור באכילה גם לכהן ועיין תוספת פסחים דף ל"ח ד"ה אתיא לחם כו' יע"ש ולעיקר קוש' הרב פבר תירצתי לעיל במ"ש על דברי רש"י דעיקר הקוש' היא משום דסמך המקשה על קו' אתרוג של טבל: פתבו עוד ומאי דפסיל היינו מדרבנן.

פתב בחדושי הלכות אין זה מוכן כו' ומהרש"ל כו' ונראה לקיים הגירסא כו' יע"ש ואני שייירתי דרך לעצמי לקיים נוסחת הישנות והוא דעיקר קוש' התוס' היתה וא"ת אתרוג של ערלה ותרומה טמאה ת"ל דמכתת והוי טעמא רויחא לפסול אפילו ביו"ט שני שהוא

מדרבנן ותיירצו התוספת וי"ל דנדאי לא הנה צריה אלא לחלק בהנה טעמי לעגנו ערלה משום דנ"מ לעגנו מה שכתב כו' ומאי דפסל היינו בדרבנן כנ"ל פלומר ומאי דפסל של ערלה ותרומה טמאה היינו בדרבנן פלומר גם כו' שני דרבנן משום כותתי ודוק: גמרא מתקיף לה רב פפא בשלמא.

קשה מה דוחק יש לו בעיפה ואתרוג דקאמר בשלמא ותו אמאי לא נקט סדרא רב אשי ולימא בשלמא אתרוג כו' ועיפה כו' ונראה דרב פפא בכולהו ק"ל דבעיפה ק"ל דעריסותיכם למעוטי עיפת א"י וקדוש כמ"ש התוספת לקמן אלא דיש לומר תרתי שפעת מינה גם באתרוג ק"ל דאימא דלכם הוא למעוטי גזול ושאול אלא די"ל בדוחק דגם זה שפעת מינה ולפי שתירוצי עיפה הוא יותר מרנוח דהיינו הקדוש היינו מ"ש דהוא ממון גבוה לכה הקדים ואמר בשלמא עיפה כו' ודוק: תוס' ד"ה אתיא לחם כו' וי"ל כו' קשה דנהי דתיירצו לעגנו ממון אבל לעגנו הטר אכילה לא סגי הך שינויא ולכ"ע הטר אכילה בעי' ומה שאין בו הטר אכילה לא חשיב לכם וטבל אסור באכילה.

י"ל דס"ל לתוס' דהא דאין בו היתר אכילה לא חשיב לכם היינו ערלה ות"ט דאין לה תקנה אבל טבל אית ליה תקנה שיפריש עליו תרומה ואף על גב דלא הפריש מגו דיפריש עליו סגי כדאמרי' גבי דמאי מגו דאי בעי הפקר נכסיה אף קשה אפי' תימה פתירוצי התוס' דאתרוג של טבל פסול משום אתרוג השותפין היינו נמי משום לכם דלא מיקרי לכם פינון דלא הוי שלו א"כ מה"ט נמי מצה של טבל אין ראוי שיצא בה פינון דלא הוי מצתכם פינון דיש בה שותף ולזה נתפוננו התוס' לתרץ אבל גבי מצה כשאכל ממנה כו' אמנם קשה דלא היו צריכין לכל זה דעיסת השותפין מרבינו לה גבי חלה וגבי מצה לא פתיב מצתכם אלא דילפינו לה מחלה וכינון דבחלה נמי מרבינו של שותפין דחייב בחלה ה"ה גבי מצה דמצת שותפין יוצא בה דדיו לבא מן הדין להיות כנדון שלא למעט של שותפין.

וי"ל דהא דמרבינו עיסת השותפין חייבת היינו שותפין ממש שעושים מדעתם בשותפות ובכה"ג פשיטא דה' רבעים קמח מצומצ' חייב בחלה כמ"ש בי"ד סי' ש"ל אמנם מי שיש לו קמח בשותפות עם חבירו ונדעתם לחלוק אותו ואינם רוצים ללוש העיפה ביחד והוא שיעור מצומצם אם לש אותו אחד מן השותפין שלא מדעת חבירו אינו חייב בחלה דאינם שותפים בעיפה ויש ראיה ממ"ש בי"ד סי' שכ"ו ולפי זה נתיישבו דברי התוס' דקמח של טבל שיעור מצומצם שלש אותו ישאל אינו חייב בחלה משום חלק תרומה שיש לפהו בו ולא משפחת לה שיהיה חייב בחלה אלא כשהעיפה היא ה' רבעים קמח בלא חלקו של פהו והיינו דסיימו התוס' אף על גב דבפ' ראשית הגז כו' פלומר אף על גב דעיסת השותפין בשיעור מצומצם חייב לא דמי לעיפה של טבל שיש בה חלק לפהו דיש חילוק כדאמרן התוס' לא ביארו וסמכו על המבין.

ובספר מע"ח נראה שלא הבין כדכתיב ואין דבריו מחנורין ובלשון התוס' יש ט"ס וכצ"ל ומה"ט נמי ניחא דעיסה של טבל חייבת בחלה כדמוכח בירושלמי דתנאי עכ"ל והוא סוף דבור ואח"כ מתחיל דבור אחר דכתיב עריסותיכם תרי זמני ומ"ש התוס' ובנדאי איירי ר"ל בנדאי טבל דבדמאי אין מפרישין תרומה גדולה כדאימא ביומא דף ט'.

ומה שהנצרכו לומר דבטבל ודאי איירי ולא בדמאי משום דאי הנה מיירי בדמאי לא הנה קשה אמאי מפריש חלה דהא חייב להפריש שמה קמח זה הפרישו ממנו מעשרותיו אבל פיון דמיירי בטבל ודאי ק"ל אמאי מפריש חלה הרי יש בקמח חלק תרומה גדולה לכהן ולכן הנצרכו לומר דמיירי דיש ה' רבעים מלבד חלק התרומה של פהו.

ומיהו ק"ל על דברי התוס' דמוכח מדבריהם דקמח טבל ה' רבעים מצומצ' פטור מחלה משום חלקו של פהו שיש בו ודין זה נפקא להו מדכתיב עריסותיכם וק' דבפרק ראשית הגז דף ק"א ע"ב הנה בעי למילף דעיסת השותפין חייבת מדכתיב עריסותיכם דמשמע עיסה של ב' ואיך פותבים התוספת דעיסה דיש בה חלק לכהן פטורה מדכתיב עריסותיכם יש לומר דהכי הנה משמענותא אם העיסה של ב' חייבת אבל אם העיסה אינה של ב' אלא הקמח הוא של ב' ודעתיה לחלקו קמח ובא א' ולש אותו פטורה מחלה דלא הוי עריסותיכם: אתיא לחם לחם ה' ג"ש למלתא אחריתי דרשי לה במנחות דף ע' ע"ב: ע"ב שאני עיסה כו' לפי דחיה זו אינו ממעט מצה דמצה יליף מחלה בג"ש דלחם לחם ולא ממעט אלא אתרוג והכי דייק לשון רש"י מסוגיא זו איתא בפרק פל שעה דף ל"ח ושם פירש"י אבל התם לכם למעוטי שאול וגזול ודבריו מגומגמים דהא מאן דפליג ארב אסי ממעט נמי מלכם מידי דאין בו היתר אכילה ולא אתי לאפוקי שאול וגזול לחוד.

איברא דבהו דחיה דתלמודא ק"ל מנ"ל לר"ח למעט מלכם מידי דאין בו היתר אכילה הלא מיעוטיא דלכם אצטריף למעוטי שאול וגזול ואם נאמר פולהו ש"מ א"כ ימעט נמי מידי דאין בו דין ממון וצ"ע.

נדע דלענין הלכה פ' הרמב"ם פ"ה מהלכות אישות דהמקדש אשה במ"ש אינה מקודשת והיינו כר' מאיר דסבר ממון גבוה הוא ובפ"ו מהלכות בפורים פסק דעיסת מ"ש חייבת בחלה והוי דלא כר"מ ומרן הביא שם בשם הר"י קורקוס דעמד בזה ותיגר דהרמב"ם פוסק כר"ח דלא בעי דין ממון אלא היתר אכילה וכו' תגרין מרן פ"ו מהלכות חמץ בשם הר"מ.

וקשה דנהי דגבי אתרוג ס"ל לר' חייא הכי לדעת ר"מ אבל גבי עיסה של מ"ש יראה מסוגיא דמודה ר"ח משום דכתיב עריסותיכם תרי זמני כדאשכחן בברייתא דתני בהדיא דעיסה של מ"ש פטורה מחלה לדעת ר"מ איברא דמרן שם פתב עוד בשם הר"י ק' דמצא ברייתא בתוספתא ובת"כ דר' מאיר מחייב בחלה בעיסת מ"ש מ"מ קשה דטפי הו"ל לסמוך אברייתא דמייתי התלמוד דר"מ פוטר מחלה ונראה דטעמו דכיון דברייתא נחלקו בזה ס"ל להרמב"ם סמי ברייתא חדא דמייתי תלמודא מקמי תרתי דהיינו ברייתא דתוספתא ות' דהרי להחמיר בשל תורה ותו דהקא בגמרא משמע דטעמא דהו' תנא דס"ל דאליבא דר"מ עיסת מ"ש פטורה היינו משום דכתיב עריסותיכם תרי זמני והו' טעמא לא מרעא דהרי אשכחן במנחות דף ז' דא"ר אליבא דר"מ דתרי עריסותיכם אצטריכו לר"מ חד ללמד פדי עריסותיכם וחד למעוטי עיסת גוים וקדוש ואלו מ"ש לא קאמר דאתי למעוטי אלמא מוכח מתלמודא דידן דר"מ ס"ל דעיסת מ"ש חייבת בחלה והיינו ודאי משום דידע התלמוד דאיכא תנאי דס"ל פן לדעת ר"מ ובכך סלקו דברי הרמב"ם פהוגן ודוק: תוס' ד"ה דכתיב עריסותיכם תרי זמני.

עיינן מ"ש התוס' במנחות דף ס"ו ע"א ובפסחים דף ה': גמרא ח"א מפני שמכשירה פירש"י דאסור לגרום טומאה לתרומה וכו' וקשה איה יחלוק על זה מ"ד מפני שמפסידה וכי לית ליה דאסור לטמא תרומה טהורה וקלא כ"ע אית להו הכי כדאי' פ"ח דתרומות משנה ח' גבי חבית של תרומה שנוולד בה ס' ופי' בגמרא בכורות דף ל"א ע"א דנ"ל מדכתתי משמרת תרומותי וי"ל דס"ל דלא הוזהרו אלא שלא לטמא התרומה אבל להכשירה דהיא גרם טומאה לא הוזהרו א"נ דאפילו תימה דנזהרו גם על ההכשר זה יהיה נזהר שלא יטול הלולב שהוא נוטף מים עם האתרוג ולעננו הלכה פסק הרמב"ם ה' לולב כמ"ד מפני שמכשירה וברפי"ב מה' תרומות כתב אסור לטמא את התרומה וכו' משמע דלא מתסר אלא שלא לטמא והול"ל דאסור להכשיר התרומה כמו שפסק בה' לולב וצ"ע ור"ע פי"א דפך משנה זו לעננו מ"ש דלא ינה באזוב של תרומה טהורה פי' הטעם מפני שמפסידה אלמא ס"ל דאין לחוש מפני שמכשירה והרמב"ם בחבורו ספי"א דפך העתיק במשנת והו"ל לפרש הטעם פינו דנ"מ טובא דאי הוי טעמא מפני שמכשירה אם היה האזוב מוכשר יכול להזות לכתחלה כמ"ש התוס' וצ"ע מ"ט דב"ה פרש"י הא לית ביה הטר אכילה פנונתו דלא תימא דכונת הקו' היא הרי יש בו חלק לפהו והוי כמו אתרוג השנותפין כדפי' התוס' לעיל ד"ה אתיא לחם יע"ש: תוס' ד"ה דאי בעי מפקר נכסי ובהיה דבכל מערבין ניחא וכו' פנונתם לו' דאידי דהיה דפ' בכל מערבין דמשני לה אליבא דסומכוס הכי משני לה גמי הכא וק' דטפי הול"ל אידי דמשני לה הכי בפ' ג' שאכלו דף מ"ז ובפ' כל שעה דף ל"ה ושם בפ' כל שעה כתבו התוספות דנסתפק ר"י אם יוצא לכתחילה במצה דדמאי הואיל ושרי לעניים ואכילת מצה גמי נקרא אכילת עניות עכ"ל והדבר ק' אצלי שיאכלו דמאי לכתחילה מטעם זה דנקראת אכילת עניות דס"ס מי שאוכל אותה הוא עשיר ולא התירו דמאי אלא לעניים ואולי לישא דמתני' פ' כל שעה דקתני יוצאין בשל דמאי דמשמע לכתחילה הביאו להסתפק בזה נדוק: תוס' ד"ה מאכילין וכו' ר' יונה אמר בעניים חברים וקאכסניא כר"י וכו' ור"א בעניים ע"ה ובאכסניא גוי עכ"ל והוא סוף דיבור ואח"כ מתחיל דיבור אחר וא"ר הווא ונהה מ"ש פלוגתא דאמוראי בירוש' פנונתם לו' דסוגיא דידן לא אתיא כר' יונה דס"ל דמאכילין את העניים דמאי היינו חברים כלו' דהם מפרישי' אבל עניים ע"ה אין מאכילין אותם דמאי ולא הותר הדמאי אלא אצל האכסניא דהיינו אורחים אבל ר' יוסי ס"ל דעניים הם ע"ה ואע"ג דאין מפרישין הותר הדמאי אצל עניים והאכסניא הם גוים וקמ"ל דאין שם איסור שפורע חובו בטבל של דמאי ועוד אפשר לו' דהתוס' באו לאפוקי שלא נפרש עניים חברים ואכסניא גוים ולפי' זה לא משפח' לה הטר אכילה לדמאי לכן הביאו פלוגתא דאמוראי ותלמודא דידן סבר כר' יוסי ועוד אפשר לו' דבאו לרמזו לנו דפי' אכסניא אורחים דלא כפרש"י דהוי חיל של מלך יש' ויש להביא ראיה לפרש"י מספ"ק דעירובין גבי ד' דברי' פטרו במחנה יעו"ש והרמב"ם בפ' המשנה פ"ג דדמאי כתב שלא הותר הדמאי אלא כשאוכל העני אצל בעל הבית אבל פשיחלקו להם הקופה ובה לרשותו חייב להפריש וכו' יעו"ש ק' לפי' דא"כ ה"ק הכא מגו דאי בעי מפקר נכסי וכו' וקלא אפי' יפקיר נכסיו אינו יכול לאכול דמאי שאצלו וי"ל דבדמאי שאצלו אינו חייב להפריש בהחלט אלא הדבר רשות הרוצה לתקן ואם לא ירצה לא יתקן אבל כשאוכל העני אצל בע"ה הותר לו לגמרי ולא חייבוהו כלל לו' הרוצה לתקן יתקן ועיינן מ"ש בתי"ט

פ"ג דדמאי דהרמב"ם חזר בו בחבורו פ"י ה' מעשר דאפי' אוכל אצל בע"ה צריף להודיעו שהוא דמאי וקרוצה לעשר יעשר ומה שהקשה התי"ט על פי הרמב"ם מההיא דמערבין בדמאי מגו דחזי ליה ל"ק פלל דהא קרוצה לתמן יתמן ומי שאינו רוצה לא יתמן פדפרישית ודוק: תוס' ד"ה וא"ר הונא תנא בש"א וכו' ותימה מאי קמ"ל וכו' וכ"כ התוס' פ"ג שאכלו דף מ"ז ע"א וק"ל דהקא שפיר אצטריף ללמד לנו ס' ב"ש פדי שגבין משנתינו דקתני אתרוג של דמאי ב"ש פוסלין דטעמייהו הני משום דס"ל אין מאכילין את העניים דמאי ובמה שתרוצו התוס' דקמ"ל ר' הונא דאי משפחת סתמא דתני אין מאכילין ב"ש היא ולא סמכין עלה ק"ל דגם זה פשיטא דהרי בפ"ג דדמאי קתני בהדניא בש"א נותנים את המעושר לשאינו מעשר וכו' אלמא דס"ל לב"ש אין מאכילין את העניים דמאי ומאי קמ"ל רב הונא וצ"ע: א"ר חסדא ל"ש אלא במקום א' וכו' א"ל רבא וכו' ק' דמה יתרץ ר"ח לקו' זו נהלא פיסול מנומר איתיה בבבביתא לקמ' וא"א לר"ח שיכחישו ושמא ר"ח ס"ל דלא חשיב מנומר אלא פשיט ב' וג' חזונית בצד א' של אתרוג דהם סמוכים זה לזה ואז נר' כמנומר אבל פשהחזונית הם ב' וג' מפוזרים ברובו של אתרוג בהקפו דבכל צד א' יש חזונית א' ומי שעומד מרחוק אינו רואה אלא חזונית א' בכה"ג לא חשיב מנומר לר"ח ורבא ס"ל דאף בכה"ג חשיב מנומר וראוי לפוסלו טפי מאם היה לו חזונית א' גדולה שתוספות רובו של אתרוג אף ק"ל דהקא חשיב מנומר פשיט חזונית בב' וג' מקומת ובפרק הקומץ דף כ"ט אמרי' ס"ת שיש לו ג' טעיות של חסרות בכל דף יתמן אבל אם יש בו ד' יגנו מ"ט א"ר כהנא משום דמתני כמנומר וכ"כ הרמב"ם פ"ז דה' ס"ת וטי"ד סי' רע"ט ושמא יש לחלק דבס"ת שהוא שעור גדול לא חשיב מנומר אלא בד' טעיות אבל אתרוג שהוא כפיצה ניותר פנין דשעורו מועט אפי' בב' וג' מקומות חשיב מנומר: אלא אי אתמר הא אסיפא אתמר וכו' כף היא הגירסא בדפוס ויניציא ורש"י פתב ה"ג אלא אי אתמר אסיפא אתמר משמע דבא לדחות הגי' הזו וכן גרסי' בדפוס אמשטרדם בלי תיבת הוא.

ויש להתבונן מה הפרש יש בין הגירסאו' ויראה דיש נפקותא ביניהו דינו של הראב"ד שכתב הרא"ש ונהטור בשמו דמ"ש אבל בב' וג' מקומות הני ליה כמנומר ופסול היינו שנתפזר הנימור ברובו של אתרוג אבל נתפזר במיעוט פשר וקרא"ש גמגם על פירש הראב"ד דמשמע דאפי' נתפזר במיעוט פסול וזו היא ס' רי"ז ו' גיא'ת כמ"ש הטור סימן תרמ"ח ולפי זה אם גרסינן אלא אי אתמר הא ר"ל דבר זה שאמרת דבנתפזר ברובו דכשר זה המציאות עצמו של נתפזר ברובו אסיפא אתמר לומר שהוא פסול פנין שנתפזר ברובו אבל נתפזר במיעוטו פשר וזה כס' הראב"ד אמנם רש"י דוחה גיר' זו וגרס אלא אי אתמר אסיפא אתמר לרמז לנו דס"ל לרש"י כמו שגמגם הרא"ש על הראב"ד דאפי' נתפזר במיעוטו פסול: א"ר ועל חזונית אפי' במשהו פסול זו היא נסח' הגמרו' שלנו ומדברי המפ' יר' דגורסים א"ר ובחזונית אפי' במשהו פסול וזה יר' דהיא נסחת רש"י שכתב ובחזונית בעובי גבהו וכו' ומשמע מתוך פרש"י שאין כל השפוע עד הפטמא נקרא חזונית אלא דוקא עובי גבהו שממנו משפע ויורד כדכתב הרא"ש וי"מ דס"ל דמה שפוסל חזונית כל שהוא הוא בשפוע עצמו לא בעובי גבהו וקיה נרא' דגם המפרשים האלו מפרשי' חזונית עובי גבהו כדפרש"י ונהטעם דנחלקו בדין זה והיא פוסל חזונית כל שהוא זה תלוי בשינוי הנוסחאות דלפי גיר' רש"י דגריס א"ר ובחזונית אפי' במשהו

פסול היינו ענבי גבהו לא השיפוע והמפרשי' דס"ל דפיסול חזני' כל שהוא הוא בשיפוע לא בענבי גבהו גרסי' א"ר ועל חנוטמו כלו' במקום השיפוע שהוא על חנוטמו אפי' במשהו פסול אבל בחנוטמו דהיינו ענבי גבהו אינו פוסל במשהו ונדע דעל מה ששינינו נטלה פטמתו פסול פי' הרמב"ם פ"ח נישל דדו והוא הראש הקטן ששונתו בו פסול ועוד כתב עלתה חזנית על דדו אפי' בכ' שהוא פסול עכ"ל יר' מדבריו אלו דאינו פוסל חזנית בכל שהוא בשיפוע האתרוג אלא הפיסול הוא בדדו דהיינו בעץ שקורין אנו פטמת דאותו עץ הוא מגוון האתרוג ולפעמים ימצא בו חזנית כל שהוא בזה הוא דפוסל חזנית כל שהוא אבל בשושנה עצמה שהיא על הדד אינה מגוון האתרוג ול"ש לו' בשושנתו דעלתה בו חזנית אפי' במשהו והרי"ף כ' נטלה פטמתו פי' דד של אתרוג והוא חנוטמו וכו' וכ' הר"ן פי' הרי"ף דפטמתו היא השושנה כמו שקורין וכו' יעו"ש וק"ל על הר"ן לפי מה שהבין מדברי הרי"ף דשושנה שעל הדד קרי לה הרי"ף פטמת וחוטם איך אפשר לפרש לפ"ז א"ר ובחנוטמו אפי' במשהו פסול הלא בשושנה שעל הדד לא שיני' בה לומר שעלתה בו חזנית וכן מצאתי להרא"ם בחדושי סמ"ג דהקשה פן יע"ש ולעד"נ דהרי"ף לא בא אלא לאפוקי המפרשים דס"ל דפי' נישלה פטמתו היינו בוכנתו של עוקץ האתרוג לאפוקי זה פי' דפטמתו היינו דדו של אתרוג והוא חנוטמו והוא שונתו והרי"ף קרי לעץ שע"ג ראש האתרוג בג' שמות חוט' שושנה פטמה ומה שאנו קורין שושנה דהיינו אותו דבר רף שע"ג הדד מודה הרי"ף דאם נישל פשר כסברת הרמב"ם וזה דעת מרן סי' תרמ"ח שכתב וכתב ה"ה שגראה מדברי רמב"ם כו' ולי נראה שהרי"ף נמי סובר כהרמב"ם כו' יע"ש ולכאורה קשה על מרן שכתב ואין השושנה נקראת דד ולא חוטם דהרי כתב הרי"ף והוא חנוטמו והוא שונתו ויראה דכונתו לומר דהשושנה שע"ג העץ אינה נקראת דד ולא חוטם אבל הדד עצמו לפעמים קורין אותו שושנה או חוטם ולפ"ז הא דאמר ר"י ובחנוטמו אפי' במשהו פסול פירש חנוטמו הוא העץ שהשושנה בו והוא ירוק מגוון האתרוג ולפעמים ימצא שם חזנית כל שהוא כמין נקודת שחורה או אדומה וכיון שהשושנה נקרא חוטם לדעת הרי"ף והר"מ א"כ בגופו של אתרוג אפי' בראשו בשיפוע אינו פוסל חזנית כל שהוא אלא ברובו במקום א' או אם החזנית מפוזר בב' וג' מקומות ובכן ק"ל על הרא"ש שכתב אבל מדהזכי' הרי"ף ור"ח החוטם אצל הפטמא משמע שהשיפוע קרוי חוטם וכן עמא דבר שמענבי גבהו עד הפטמת פוסלין חזנית כ"ש עכ"ל וכתב מרן ס"ס תרמ"ח ואיכא למיזק דמשמע מדברי הרא"ש כו' וי"ל כו' עכ"ל ודברי הרא"ש ומרן הב"י הללו תמוהים הרבה בעיני דהא הרי"ף קרא לחוטם דד שושנה וכמה גיעות יגענו ליישב דברי הרי"ף דאין פונתו על השושנה שעל גבי הדד דבשושנה עצמה אין נפסל בנשיל ואין שיני' לומר בו עלתה חזנית והעלה מרן הב"י דכונת הרי"ף הוא על הדד עצמו דהיינו העץ שבו מונחת השושנה כדברי הרמב"ם וזה נקרא דד וחוטם וא"כ אין ללמוד מדברי הרי"ף דמיקרי חנוטמו אלא הדד שהוא העץ שמונחת בו השושנה לא השיפוע של אתרוג וא"כ מנ"ל לומר דשיפוע של אתרוג יקרא חנוטמו לפסול בו חזי' כל שהוא לדעת הרי"ף וצ"ע ושמא יש לומר דס"ל להרא"ש דכשם שהדד של אתרוג נקרא חוטם בשביל שהוא מחודד כמו פן השיפוע של אתרוג שהוא מחודד נקרא חוטם ולגבי נישל הפטמת כשניטל הדד שהוא העץ שהשושנה בו פסול אף על גב דלא נישל שיפועו של אתרוג דאלו נישל גם שיפועו הני ליה חסר וזה הוא פיסול

אחר אָבֵל לַעֲנִי חַזוּת אִם עֲלֵתָה חַזוּת בְּשִׁפּוּעוֹ פְּסוּל דְּהִשְׁפּוּעַ גַּם כֵּן נִקְרָא חוֹטֵם מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְחַדָּד כְּדֵּד שֶׁל אֲתֵרוֹג וְדוּק: נִיטְלָה פִּטְמָתוֹ תְּנִי רִיב"א נִיטְלָה בְּנִכְנָתוֹ פִּרְש"י כְּמִתְנִיתִיָּה הָיָה תְּנִי כו' וְקִשָּׁה אֲמַאי שִׁינָּה הַגִּינְרָסָא רִיב"א וְאֲמַאי לֹא תְּנִי פִּטְמָתוֹ דְּהוּא לְשׁוֹן מִשְׁנָה כְּמוֹ פִּטְמָא שֶׁל רִמּוֹן י"ל דְּכִנְנַת רִיב"א לְאַשְׁמוּעֵינָן דְּאִינוּ נְפֹסֵל אֱלָא בְּנִטְלַת הִדָּד דְּהִינּוּ הָעֵץ שֶׁהִשְׁוִשְׁנָה בּוֹ דְּהָעֵץ הוּא חֵד וְעִשׂוּי כְּמִין בּוּכְנָא דְּהוּא קִשָּׁה לְמַעוּטֵי נִטְלָה הַשְׁוִשְׁנָה שֶׁע"ג הִדָּד שֶׁהוּא דְּבַר רַף וְאִינוּ עִשׂוּי כְּמִין בּוּכְנָא שֶׁהוּא קִשָּׁה וְדוּק: כְּתַב עוֹד רִש"י אָבֵל ר"י הַלּוּי כו' וְהִינּוּ דְּתַנִּי רִיב"א כו': קִשָּׁה מַה נִּתְפַּנּוּ ר"י הַלּוּי בַּמ"ש וְהִינּוּ דְּתַנִּי רִיב"א וְכו' דְּלְכַאוּרָה נִרְאָה שֶׁפֶת יָתֵר דְּהָרִי בְּתַחֲלַת פִּי דְּפִי פִּטְמָתוֹ וְעוֹקְצוֹ ב' בְּזַנְבֵּי כו' יִדְעֵנוּ הַפִּי הִזָּה וְיִרְאָה דִּר"י הַלּוּי נִתְפַּנּוּן לְהַכְרִיחַ פִּירוּשׁוֹ כְּלוּמֵר בְּשִׁלְמָא לְפִי זֶה דְּב' בְּזַנְבֵּי א"ש דְּשִׁינָּה רִיב"א לְשׁוֹן הַמְּשָׁנָה הַ וְתַנִּי בְּנִכְנָתוֹ בְּמִקּוֹם פִּטְמָתוֹ לְאַפּוּקֵי שֶׁלֹּא נִפְרַשׁ פִּטְמָתוֹ לְצַד רֹאשׁ הָאֲתֵרוֹג וְגַם דְּמִתִּישׁ שְׁפִיר גְּבִי עוֹקֵץ שְׁנִכְנַס בְּגוּף הָאֲתֵרוֹג לְשׁוֹן בּוּכְנָא כְּבוּכְנָא הַנְּכַנְס וּמִפֶּה בְּאַסִּיקְתָּא אָבֵל אִם נִפְרַשׁ בְּנִכְנָתוֹ בְּרֹאשׁ הָאֲתֵרוֹג שְׁנִטְלַת הַפִּטְמָת הִדָּד שְׁבִרְאִשׁוֹ אִינוּ מִתִּישְׁבֵּי שְׁפִיר לְשׁוֹן בּוּכְנָא זֶה נִרְאָה בְּכִנְנַת דְּבַרְיוֹ וּלְפ"ז קִשָּׁה עַל הַר"י הַלּוּי דְּכִינּוּן דְּכָל הַכְּרַח פִּי הוּא לִיִּישׁב לְשׁוֹן בּוּכְנָא דְּהוּי כְּבוּכְנָא הַמִּפֶּה בְּאַסִּיקְתָּא הָרִי יָכוֹל לֹמֵר פִּי זֶה בְּדָד שְׁבִרְאִשׁ הָאֲתֵרוֹג וְלִימָא דַּה"ק נִיטְלָה בְּנִכְנָתוֹ הִינּוּ שְׁנִטְלַת הִדָּד שְׁבִרְאִשׁ הָאֲתֵרוֹג מִמִּקּוֹם חִבּוּרוֹ וְנִשְׁאַר כְּמִין גְּנוּמָא בְּרֹאשׁ הָאֲתֵרוֹג וְהִינּוּ כְּבוּכְנָא דְּמִפֶּה בְּאַסִּיקְתָּא.

וְשִׁמָּא י"ל דַּס"ל דְּכְשִׁנִּיטְלַת הִדָּד שֶׁל אֲתֵרוֹג וְנִשְׁאַר כְּמִין גְּנוּמָא זֶה רֹאשׁוֹ לְפִסְלוֹ מִטַּעַם חֶסֶר דְּכָל מַה שְׁנִחְסַר בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל אֲתֵרוֹג הוּא מְגוּף בְּשֵׁר הָאֲתֵרוֹג דְּהוּא רַף וְנִאָכֵל אָבֵל גְּבִי עוֹקֵץ כְּשִׁינִיטְלַת הָעוֹקֵץ מְעִיקְרוֹ מַה שְׁנִכְנַס בְּגוּפוֹ שֶׁל אֲתֵרוֹג אִף עַל גַּב דְּנִעְקָרָה גּוּפוֹ גְּנוּמָא לֹא חֶסֶר הוּא דְּלֹא נִחְסַר מִבְּשֵׁר הָאֲתֵרוֹג אֱלָא עֵץ הָעוֹקֵץ דְּאִינוּ נִאָכֵל הוּא דְּחֶסֶר מִשֵּׁם וְזֶה לֹא הִי נִשְׁמַע מִדִּין חֶסֶר לְהַכִּי תְּנִי נִיטְלָה בְּנִכְנָתוֹ פְּסוּל: כְּתַב עוֹד רִש"י וְלְשׁוֹן ר"י נ"ל וְכו' וְכוּנָא דְּבַרְיוֹ נ"ל דַּה"ק דְּלֹא מְצִינוּ בְּשׁוּם מְקוֹם פִּיטְמָא לְגַבֵּי עוֹקֵץ וּמַעֲתָה י"ל מַה שֶׁהִקְשָׁה ר"ת עַל רִש"י שְׁמִצִּינוּ פִּטְמָא וְעוֹקֵץ בְּמִקּוֹם א' בַּס"פ יוֹצֵא דוֹפָן כו' דְּמִשְׁנָה זֶה וְדַאי לֹא נִעְלָמָא מְעִינֵי רִש"י ז"ל אֱלָא דְּהֵתֵם גְּבִי בְּגָרוֹת הַפִּיטְמָא הוּא בְּרֹאשׁ הִדָּד כְּמוֹ פִּטְמָת שֶׁל רִמּוֹן וְגַבֵּי פִּטְמָת הִדָּד מְצִינוּ עוֹקֵץ גְּבִי ס' בְּגָרוֹ אָבֵל גְּבִי עוֹקֵץ דְּהוּא בְּזַנְבֵּי בְּזֶה לֹא מְצִינוּ פִּטְמָא אֲצֵל עוֹקֵץ וּמַה שְׁמִצִּינוּ הוּא עוֹקֵץ אֲצֵל פִּטְמָא שְׁבִרְאִשׁ הִדָּד וְלֹא מְצִינוּ פִּטְמָא אֲצֵל עוֹקֵץ דְּהִינּוּ בְּזַנְבֵּי זֶה נ"ל בְּכִנְנַת רִש"י וְכ"ת תְּקִשִּׁי לַר"ת מַאי רֹאשָׁה מִיָּתִי מִסִּי בְּגָרוֹת י"ל דְּכִנְנַת ר"ת הִיא לֹמֵר דְּהַכְרַעָה זֶה שֶׁל רִש"י דְּהַכְרַעַת מִפְּחַ דְּלֹא מְצִינוּ פִּטְמָא אֲצֵל עוֹקֵץ אִינָּה מְכַרְעַת דְּכִינּוּן דְּאַשְׁכַּחַן לְגַבֵּי פִּטְמָא עוֹקֵץ גְּבִי ס' בְּגָרוֹת ה"ה גְּבִי עוֹקֵץ וְזַנְבֵּי הַפִּירוֹת שִׁינָּה לֹמֵר פִּטְמָא אֲצֵל עוֹקֵץ.

וְאִנִּי שִׁינִרְתִּי דְּרַף לְעִצְמִי לְהַכְרִיעַ כְּלִשׁוֹן ר"י דְּפִטְמָא הוּא בְּרֹאשׁ הָאֲתֵרוֹג דְּאֵלוֹ כְּפִי ר"י הַלּוּי דְּנִיטְלָה פִּטְמָתוֹ וְנִיטְלַת עוֹקְצוֹ שְׁנִינָּה בְּזַנְבֵּי לֹא הִיל"ל עוֹקְצוֹ לְשׁוֹן זָכָר דְּכִינּוּן דְּאַעוֹקֵץ שֶׁל הַפִּטְמָת קֹאֵי הִיל"ל עוֹקְצָה דְּפִטְמָת לְשׁוֹן נִקְבָּה אָבֵל אִי אֲמַרְתָּ דְּנִיטְלָה פִּטְמָתוֹ הוּי לְדָד שְׁבִרְאִשׁ הָאֲתֵרוֹג וְנִיטְלַת עוֹקְצוֹ קֹאֵי לְגַבֵּי הָאֲתֵרוֹג אֲתִי שְׁפִיר דְּקַתְנִי עוֹקְצוֹ לְשׁוֹן זָכָר דְּאֲתֵרוֹג הוּא לְשׁוֹן זָכָר וְדוּק: תּוֹס' ד"ה נִטְלָה בְּנִכְנָתוֹ כו' וְקִצַּת הָיָה נִר' כו': ק' וְהָא בְּכָלֵל חֶסֶר כָּל שֶׁהוּא פְּסוּל דְּקַתְנִי מִתְּנִי הוּא י"ל דְּמִיָּרִי שְׁנִנְתְּלַת הָעֵץ וְלֹא חֶסֶר מְגוּף בְּשֵׁר הָאֲתֵרוֹג וְהַגְּנוּמָא שְׁנִשְׁאַרָה בְּרֹאשׁ הָאֲתֵרוֹג הִיא מְקוֹם שׁוֹרֵשׁ הָעֵץ א"נ י"ל דְּנִקְבֵי וְחֶסֶר

כָּל שֶׁהוּא דְּמַתְּנִי חֲדָא מְלֵתָא הִיא דְּאֵלּוּ נִיקְבַּ וְלֹא חֲסֵר שְׁתַּחֲב בּוּ מַחֲט וְהוֹצִיאֵוּ כְּשֵׁר כְּדִקְתַּנִּי בְּסִיפָא וְגַוְּמָא זֶה הִיא בְּחֲסָרוֹן בְּלֹא נִקְבַּ זֶה נ"ל בְּכֹנֶנֶת הַתּוֹסֵ' וְכ"כ הִרָא"ם בְּחֲדוּשֵׁי סְמ"ג לְדַעַת הֶרְמֵב"ם שְׁפַתְב פ"ח נִיטְל דְּדוּ וְהוּא הֶרְאֵשׁ הַקְּטָן שְׁשׁוֹשְׁנָתוּ בְּה פְּסוּל ע"כ וְדַבְרֵי הִרָא"ם הִלְלוּ תְּמוּהֵי דְּאִיף אֶפְשֵׁר לֹמַר דְּהֶרְמֵב"ם ס"ל דְּחֲסֵר כָּל שֶׁהוּא וְלֹא נִיקְבַּ כְּשֵׁר דְּהֶרֶב"ם פְּתַב בְּהֶדְי' חֲסֵר כָּל שֶׁהוּא פְּסוּל וְס"ל לְהֶרְמֵב"ם דְּמַתְּנִי תַרְתִּי פִּיטוּלֵי קַתְנֵי נִיקְבַּ חֲד חֲסֵר חֲד כַּמ"ש ה"ה ו'ל גַּם מ"ש הִרָא"ם דַּמ"ש הֶרְמֵב"ם נִיטְל דְּדוּ דַר"ל דְּנִיטְל מְגוּף הָאֲתָרוּג חֲתִיכָה שְׁבָרָאֲשׁוּ אֵינּוּ מְחַוֵּר אֶלָּא נְטִיל' הִדַּד הוּא הֶעֵץ שְׁבָרָאֲשׁ הָאֲתָרוּג שֶׁשׁוֹשְׁנָה בּוּ כַּמ"ש ה"ה ו'ל וְיִרְאָה דְּמָה שְׁהַכְרִיעוּ לְהִרָא"ם לֹמַר פִּירֵשׁ זֶה הוּא מְשׁוּם דְּהֶרְמֵב"ם פְּתַב דָּאֵם עֲלֵתָה חֲזוּזִית עַל דְּדוּ אִפִּי בְּכָל שֶׁהוּא פְּסוּל וְס"ל לְהִרָא"ם דְּחֲזוּזִית אֵינּוּ יָכוֹל לְהִיּוֹת בְּעֵץ שְׁבָרָאֲשׁ הָאֲתָרוּג וְזֶה וְדַאי אֵינּוּ דְּהֶרֶי עֵינֵינוּ הִרְוֹאוֹת כְּמָה פְּעֻמִּים דְּהֶעֵץ שְׁבָרָאֲשׁ הָאֲתָרוּג הוּא רַף וְיָרוּק מְגוּוֹן הָאֲתָרוּג וְשֵׁם יִמְצֵא חֲזוּזִית כְּמִין נְקוּדָה שְׁחוֹנָה אוֹ אֲדוּמָה וּבְשׁוֹשְׁנָה שֶׁהוּא ע"ג הֶעֵץ שְׁבָרָאֲשׁ הָאֲתָרוּג שֶׁם הוּא דְּלֹא יִמְצֵא חֲזוּזִית דְּאֵינּוּ מְגוּוֹן הָאֲתָרוּג דְּבְרִיּוֹת הֶעֵץ שְׁבָרָאֲשׁ הָאֲתָרוּג עֵיקְרוֹ הוּא דַּק וְיָרוּק כְּגוּוֹן הָאֲתָרוּג וְזֶה נִקְרָא דַּד הָאֲתָרוּג וּבְרָאֵשׁ עֵץ זֶה הוּא יוֹתֵר גַּם וְרַחֲב וְאֵינּוּ יָרוּק כְּגוּוֹן הָאֲתָרוּג וְזֶה נִקְרָא שׁוֹשְׁנָה זֶהוּ פִּי דַּד וְשׁוֹשְׁנָה הַנּוֹ' בְּדַבְרֵי הֶרְמֵב"ם כְּמוֹ שִׁיר' בְּרוּר מְתוּף דַּבְרֵי ה"ה אֶבֶל הִרָא"ם ס"ל דְּכָל הֶעֵץ שְׁבָרָאֲשׁ הָאֲתָרוּג מְתַחֲלָתוֹ לְסוּפוֹ נִקְרָא שׁוֹשְׁנָה וְדַד נִקְרָא רֵאֵשׁ גּוּף הָאֲתָרוּג עֲצָמוֹ וְלִכְּן פִּיר' מ"ש וְאֵין דַּבְרֵי מְחַוֵּרִין בְּמִקּוֹם הַזֶּה וְהִיּוֹתֵר ק' בְּדַבְרֵי הִרָא"ם הוּא מ"ש דְּחֲסֵר וְלֹא נִיקְבַּ כְּשֵׁר לְדַעַת הֶרְמֵב"ם וְהֶרְמֵב"ם פְּתַב בְּהֶדְיָא בְּהַפֵּף וְע"כ דַּבְרֵי הִרָא"ם צ"ע וְעֵינֵינוּ לְקַמֵּן גְּבִי נִיקְבַּ יֵשׁוּב לְדַבְרֵי הִרָא"ם: כְּתַבו עוֹד וּבְעָרוּף כו' קֶשֶׁה אִם לֹא בָּא רִיב"א אֶלָּא לְהוֹסִיף עַל הַמְּשָׁנָה הוּל"ל נִיטְלָה בְּנוֹכְתּוֹ פְּסוּל אוֹ הִיל"ל אִף נִטְלָה בְּנוֹכְתּוֹ אוֹ הוּל"ל לְמַתְּנִיָּה גְּבִי עוֹקְצוֹ לוֹ' בַּד"א בְּנִיטְל עוֹקְצוֹ אֶבֶל בְּנִיטְל בְּנוֹכְתּוֹ פְּסוּל כִּף הַקְּשׁוֹ הֶר"ן וְהִרָא"ם עַל פִּי זֶה וְאֶפְשֵׁר לֹמַר דְּרִיב"א בָּא לְפָרֵשׁ מֵאֵי דְּקַתְנֵי נִטְלָה הַפְּטָמַת ר"ל הַפְּטָמָא שְׁבָרָאֲשׁ הָאֲתָרוּ' וְהַפְּטָמָא שְׁבָסוּף הָאֲתָרוּג בְּכּוֹלְהוּ פְּסַל תַּנָּא דְּמַתְּנִי וְנִמְצֵא לַפ"ז דְּרִיב"א בָּא לְהוֹסִיף עַל פִּי הַמְּשָׁנָה שְׁלֹא נִטְעָה דְּפְטָמָא הוּא מָה שֶׁהוּא בְּרֵאֵשׁ הָאֲתָרוּג לְבַד וְלִכְּן תַּנִּי רִיב"א בְּנוֹכְתּוֹ בְּמִקּוֹם פְּטָמָתוֹ דְּלִשׁוֹן נִיטְלָה בְּנוֹכְתּוֹ יִצְדַּק בְּנִיטְל הִדַּד שְׁבָרָאֲשׁ הָאֲתָרוּג וְגַם יִצְדַּק בְּבוֹכְנָ' שְׁבָסוּף הָאֲתָרוּג וְלִימַד לָנוּ דְּבִשְׁנֵיהֶם פְּסַל תַּנָּא דְּמַתְּנִי בַּמ"ש נִיטְל הַפְּטָמַת פְּסוּל וּבְכֵן סְרוּ מֵהַר הַקְּוֹשִׁי' הַנּוֹ' וְכֵן מְצֵאתִי לְהַסְמ"ג ו'ל שְׁפַתְב שְׁדַעַת הֶרִי"ף וְהֶרְמֵב"ם הוּא דְּבַכְלָל בְּנוֹכְתּוֹ גַּם הוּא עוֹקְצוֹ כְּשֶׁהוֹסֵר כְּלוֹ וְהִרָא"ם הַשִּׁיג עַל הַסְמ"ג בְּזֶה שְׁאֵין כֵּן דַּעַת הֶרִי"ף ו'ל וְעַל פִּי מ"ש יִתְּנִישְׁבוּ דַּבְרֵי הֶרִי"ף עַל פִּירֵשׁ הַסְמ"ג כְּמַבְוֹאֵר לְמַבִּין: כְּתַבו עוֹד הַתּוֹסֵ' וּבְרַם רַגְמ"ה כו'.

ו'ל הֶעָרוּף רַגְמ"ה פִּירֵשׁ בְּנוֹכְתּוֹ שְׁהַפְּטָמָא נִכְנָסַת בְּאֲתָרוּג כְּהֵאֵי בּוּכְנָא בְּאַסִּינָא וְאִם נִטְלָה הַפְּטָמ' כְּלוּלָה שְׁנִשְׁתַּרְשָׁה מִן הָאֲתָרוּ' הֵינֵינוּ נִיטְלָה פְּטָמָתוֹ דְּתַנִּי מַתְּנִי וְזֶה הִפִּי ס"ל שְׁזֶה הַפְּטָמָא לֹא יִקְשָׁה עַל שְׁאָר הַפְּטָמָא עַכ"ל וְלַעֲד"ן דִּפִּי הַזֶּה שֶׁל רַגְמ"ה אֵינּוּ כִּפִּי ר"י הַלּוּי דְּמִיִּירֵי גְּבִי עוֹקְץ הָאֲתָרוּג אֶלָּא פִּי רַגְמ"ה כִּפִּי הַתּוֹסֵ' שְׁכְּתַבו בְּאַמְצַע דַּבְרֵיהֶם וּקְצַת הָיָה נַר' כו' וְנִיטְלָה בְּנוֹכְתּוֹ דְּהֵינּוּ בְּנוֹכְתּוֹ הֵינּוּ שְׁנִתְלַשׁ אוֹתוֹ עוֹקְץ מְמִקּוֹם חַבּוּרוֹ וְנִשְׁאָר גְּוָמָא בְּרֵאֵשׁ הָאֲתָרוּג וְתַדַּע שְׁכֵּן הוּא פִּי דַּבְרֵי רַגְמ"ה דְּהֶרֶי סִינִים וְזֶה הִפִּי ס"ל כו' כְּלוֹמַר דָּאֵם תְּפָרֵשׁ כְּפִירוּשׁ ר"י הַלּוּי דְּפְטָמָא הוּא גְּבִי עוֹקְץ יִקְשָׁה עֲלֵינוּ דְּלֹא מְצִינוּ

פּטָמָא גַבֵּי עוֹקֵץ דְּלַעוּלָם לְשׁוֹן פּטָמָא הוּא בְּרֵאשׁ פְּמוּ פּטָמָא שֶׁל רַמּוֹן וְשֶׁל דָּד שֶׁהוּא
בְּרֵאשׁ הַדָּד אָבֵל לְפִי רַגְמ"ה יִתְיַשֵּׁב לְשׁוֹן פּטָמָא שֶׁהוּא בְּרֵאשׁ הָאֲתָרוּג וְגַם יִתְיַשֵּׁב
לְשׁוֹן בּוֹכְנָא דְהֵינּוּ שְׁנַשְׁתַּרְשׁ הַפּטָמָא מְעִיקְרוּ עַד שְׁנַעֲשֶׂה בְּרֵאשׁ הָאֲתָרוּג כְּמִין גְּנוּמָא
וְאִם נִפְרָשׁ דְּבָרֵי רַגְמ"ה ע"פ פִּיר' הַר"י הַלּוֹי אֵינִי יוֹדֵעַ לִיְיָשֵׁב שְׁפִיר מ"ש בְּסוּף דְּבָרֵי
וְנָה הַפִּי ס"ל וְכו' וְדוּק: תּוֹס' ד"ה הָא בְּכּוֹלָה הָא בְּמַקְצָתָה כּו' ור"ח פִּי כּו' וק' עַל פִּיר'
ר"ח אִיךְ אָמַר בְּמַקְצָתָה פֶּשֶׁר הָא הֵנִי כְּמַגְנוּמָר וּפְיִסוּל מְגוּמָר אִיתָא לְקַמֵּן בְּבָרִייתָא וי"ל
דְּכִינּוּן דְּלֵא נְקַלָּה בְּמַקְצָתוֹ אֲלֵא בְּמַקּוּם א' לֵא חֲשִׁיב מְגוּמָר דְּמַגְנוּמָר הֵנִי כְּשֶׁנְּקַלָּה בּב' וּג'
מְקוּמוֹת דּוּמְיָא דְחַזְזִית דְּלַעִיל וּבְכֵן ק' עַל רש"י דפ"י בְּמַקְצָתָה פְּסוּל דְּמַחְזִי כְּמַגְנוּמָר הֲלֵא
כִּינּוּן דְּלֵא נְקַלָּה אֲלֵא בְּמַקּוּם א' לֵא חֲשִׁיב מְגוּמָר וּכ"ת דפ"י מְקַצָּתָה לְדַעַת רש"י הוּא
שְׁנַקְלָף בּב' וּג' מְקוּמוֹת א"כ קִשְׂה לְפָלוּג וְלִיתְנִי בְּדִידְיָה הָא וְהָא בְּמַקְצָתָה מִתְנִי מִיָּרִי
שְׁנַקְלָף בּב' וּג' מְקוּמוֹת וְרַבָּא אֵינִירִי שְׁנַקְלָף בְּמַקּוּם א' י"ל דס"ל לְרש"י דְּפֶשֶׁט דְּבָרֵי
רַבָּא שְׁאָמַר הָאִי אֲתָרוּג דְּאֶגְלִיד כּו' הוּא שְׁנַקְלָף כּוֹלּוֹ כִּי כֵן דָּרַךְ הַתְּמָרָה כְּשֶׁנְּקַלָּפ' נְקַלָּפ'
כּוֹלָה וְנִקְט רַבָּא חֲדוּשָׁא דְאַפִּי נְקַלָּה כּוֹלָה פֶּשֶׁר וְה"ה כְּשֶׁנְּקַלָּפְתָּ מְקַצָּתָה בְּמַקּוּם א' פֶּשֶׁר
אָבֵל נְקַלָּה מְקַצָּתָה בּב' וּג' מְקוּמוֹת פְּסוּל מְשׁוּם מְגוּמָר אֲמַנְם הַטּוֹר סִימָן תּרמ"ח כְּשֶׁהִבִּיא
דְּבָרֵי רש"י ז"ל נְקַלָּה מְקַצָּתוֹ פְּסוּל סְתָם וְלֵא פִי דְּבָרֵי מְשַׁמַּע דְּהוּא מְבִין דְּאַפִּילוּ נְקַלָּה
בְּמַקּוּם א' פּוֹסֵל רש"י וְדָבָר קִשְׂה הוּא כִּינּוּן דְּטַעַם הַפְּיִסוּל הוּא מְשׁוּם מְגוּמָר בְּמַקּוּם א'
לֵא חֲשִׁיב מְגוּמָר וצ"ע: אֲמַנְם בְּמָה שֶׁהִכְרִיחַ ר"ח פִּי דְּבְכּוֹלָה פְּסוּל דְּלַטְרַכּוֹת מְדַמִּי לָהּ
בְּשִׁמְעֵתִין כּו' יֵשׁ לְהַשִּׁיב כִּי הֵיכִי דְּלֵא תִקְשִׁי לְרש"י דְּוֹדָאֵי כְּשֶׁאָמַר הָא בְּכּוֹלָה הָא
בְּמַקְצָתָה הֵינּוּ בְּגוּף הָאֲתָרוּג חוּץ מִחֻטְמוֹ דְּאֵלוֹ נְקַלָּה בְּחֻטְמוֹ אֲפִילוּ כֹּל שֶׁהוּא פְּסוּל
כּמ"ש הָרֵא"ש וְהַטּוֹר בְּשֵׁם הָרַבָּב"ד וּא"כ דְּחֻטְמוֹ שֶׁל אֲתָרוּג לֵא נְקַלָּה וּשְׁאָר הָאֲתָרוּג
נְקַלָּה כּוֹלּוֹ פֶּשֶׁר דְּהָא נִשְׁתַּיִיר בּוֹ מְקוּם הַחֻטְמֵם שְׁלֵא נְקַלָּה וְהֵנִי כְּגִלּוּדָה דְּאִם נִשְׁתַּיִיר בָּהּ
פְּסֻלַּע כְּשֶׁרָה אָבֵל כְּשֶׁנְּקַלָּה מְקַצָּתוֹ פְּסוּל מְשׁוּם מְגוּמָר וּכְשֶׁנְּקַלָּה כּוֹלּוֹ עִם הַחֻטְמֵם מוֹדָה
רש"י דְּפְסוּל וְאִם אֲפֶשֶׁר לוֹמַר דְּמִשְׁמַעוֹת דְּבָרֵי שְׁאָמַר נְקַלָּה כּוֹלּוֹ פֶּשֶׁר הוּא עִם הַחֻטְמֵם
וְלִית לִיהּ דִּינָא דְהָרַבָּב"ד יֵשׁ לְהַלִּיץ בְּעַד רש"י דְּלֵא תִקְשִׁי לִיהּ מִמ"ש בְּגִמְרָא אִי נְקַלָּה
תְּנִינָא שֶׁהוּא פְּסוּל דְּמִשְׁמַע דְּכַעִין טְרִיפָה מְפָסִיל דְּזָה אֵינּוּ הִכְרַח דְּלִהּ כֹּל פְּסוּל
שְׁבָאֲתָרוּג כְּעִין טְרִיפָה דְּהָרִי לְגַבֵּי נִקְבֵּי אֲמַרִּינּוּ נְמִי אִי נִיקְבֵּי תְּנִינָא כְּלוּמַר שֶׁהוּא פֶּשֶׁר
כְּדַתְנֵן נִיקְבֵּי וְלֵא חֲסַר פֶּשֶׁר וְגַבֵּי טְרִיפָה נִיקְבֵּי קְרוּם שֶׁל מוֹחַ טְרִיפָה כּמ"ש הַתּוֹס' לְקַמֵּן
אֲלֵמָא דֵּאִין שׁוֹיֵן כֹּל הַפְּיִסוּלִים שְׁבָאֲתָרוּג לְהִיּוֹת כְּעִין טְרִיפָה וּא"כ דְּכּוֹתָה נְמִי כְּשֶׁאָמְרוּ
אִי נְקַלָּה תְּנִינָא שֶׁהוּא פְּסוּל הֵינּוּ פְּסוּל מְעִין גְּלוּדָה וּמ"מ פְּיִסוּל הָאֲתָרוּג אֵינּוּ כְּעִין גְּלוּדָה
מְשִׁשׁ בְּכָל פְּרִטְיוֹ אֲלֵא הָא כְּדֵאִיתִיָּה וְהָא כְּדֵאִיתִיָּה גַבֵּי טְרִיפָה דְּטַעַמָּא הוּא מְשׁוּם דְּגְלוּדָה
מִתָּה דְּטְרִיפָה אֵינָה חִזָּה הֵנִי דוֹקָא בְּכּוֹלָה אָבֵל אִם נִשְׁתַּיִיר בּוֹ כְּסֻלַּע כְּשֶׁרָה אָבֵל גַּבֵּי
אֲתָרוּג דְּטַעַמָּא הֵנִי מְשׁוּם מְגוּמָר הֵנִי אֵיפְכָא בְּמַקְצָתוֹ פְּסוּל בְּכּוֹלּוֹ פֶּשֶׁר זֶה נִרְאָה לִי
לְהַלִּיץ בְּעַד רש"י: וְדַע דְּהָרֵא"ש וְהַטּוֹר כְּתָבוּ בְּשֵׁם הָרַבָּב"ד דפ"י כּר"ח וְכְתָבוּ עוֹד מְשִׁמוֹ
דוֹקָא שְׁנַקְלָף בְּמַקּוּם א' אָבֵל בּב' וּג' מְקוּמוֹת אֲפִילוּ בְּמִיעוּטוֹ נְמִי פְּסוּל וְקִשְׂה דְּהִקָּא כְּתָב
אִם נְקַלָּה בּב' וּג' מְקוּמוֹת אֲפִילוּ בְּמִיעוּטוֹ פְּסוּל מְשׁוּם מְגוּמָר וְאֵלוֹ גַּבֵּי חַזְזִית דְּאֲמַרִּינּוּ
בּב' וּג' מְקוּמוֹת פְּסוּל מְשׁוּם מְגוּמָר כְּתָבוּ הָרֵא"ש וְהַטּוֹר בְּשִׁמּוֹ דְּדוֹקָא שְׁנַתְּפִיר הַנִּימּוֹר
כְּרֻבּוֹ שֶׁל אֲתָרוּג אָבֵל בְּמִיעוּטוֹ פֶּשֶׁר וּא"כ קִשְׂיָא דְּבָרֵי הָרַבָּב"ד דִּידְיָה אֲדִידְיָה וְשְׁמָא
י"ל דּמ"ש הָרַבָּב"ד דְּאִם נְקַלָּה בּב' וּג' מְקוּמוֹת אֲפִילוּ בְּמִיעוּטוֹ פְּסוּל הֵינּוּ לוֹמַר

דמקומות הנקלפים הם מיעוטו של אֶתְרוֹג אֶבֶל לעולם הם מְפֻנְרִים בְּרִבּוֹ דוֹמֵי דַחְזוּת וְדוּק: דָּף ל"ו ע"א נִסְדַּק נִיקָב תְּנִי עוֹלָא כו' הִנֵּה רִש"י פִּיר' בְּמִתְנִי נִיקָב וְחִסֵּר כֹּל שֶׁהוּא פְּסוּל דַּחְזָא מִלְתָּא הִיא דְּאֵלוּ נִיקָב וְלֹא חִסֵּר שֶׁתֵּחַב בּוֹ מַחֵט וְהוֹצִיאָהּ כְּשֶׁר וְהָכָא פִּרְש"י תְּנִי עוֹלָא ב"ח אֲנִיקָב וְלֹא חִסֵּר קָאִי דְּמִכְשֶׁר תֵּנָּא דְּמִתְנִי כו' מִשְׁמַע לְפִיר' זֶה שֶׁל רִש"י דְּפִי דְּרִישָׁא דְּמִתְנִי חִדָּא קְתָנִי נִיקָב וְחִסֵּר כֹּל שֶׁהוּא פְּסוּל דְּדוֹנָקָא מִשּׁוּם דְּאִיכָּא תִּרְתִּי לְרִיעוּתָא נִיקָב וְחִסֵּר פְּסוּל הָא נִיקָב וְלֹא חִסֵּר כְּשֶׁר וְיִרְאֶה דֵּה"ה חִסֵּר כֹּל שֶׁהוּא וְלֹא נִיקָב כְּגוֹן שְׁנַחֲתָהּ מִמְּנֹו מְעַט בְּסַפִּין וְנִשְׁאֵר מְקוּמוֹ שְׁנֵה דְּלֹא נִשְׁאֵר בְּאֶתְרוֹג נִיקָב וְגוֹמָא כְּשֶׁר שֶׁא"ת חִסֵּר כֹּל שֶׁהוּא אִפִּי לֹא נִיקָב פְּסוּל הַכִּין נִשְׁנֵה פְּסוּל זֶה הָרִי לֹא מְצִינוּ פְּסוּל זֶה לֹא בְּמִתְנִי וְלֹא בְּבִרְיָתָא וְהֶרְמַב"ם פֶּתַח אֶתְרוֹג שְׁנִיקָב נִיקָב מְפֻנְלֵשׁ כו' וְכַתֵּב ה"ה וְפִי רַבִּינוּ כִּפְרִיש"י וְכו' יַעו"ש וְדַבְּרִי ה"ה ז"ל תְּמוּהָ דְּאִיךָ כ' דְּהֶרְמַב"ם מְפָרֵשׁ כִּפְרִיש"י וְהִלֵּא חֲלוּקִים הֵם בְּעֵיסְתָן דְּרִש"י פִּי דְּרִישָׁא דְּמִתְנִי דְּתְנִי נִיקָב וְחִסֵּר כֹּל שֶׁהוּא חִדָּא פְּסוּלָא הוּא וְהֶרְמַב"ם לְפִי דַבְּרִי ה"ה מְפָרֵשׁ דְּתִרְתִּי פְּסוּלִי נִינְהוּ וְלִכְאוּרָה יִר' דְּכֻנְנ' ה"ה הִיא לוֹ דֹּאע"ג דְּפִי הֶרְמַב"ם ז"ל בְּמִשְׁנֵה מוֹחֲלֵק מִפְּרִיש"י מ"מ לְעַנְנֵן הַדִּין שְׁוִין הֵם דְּנִיקָב מְפֻנְלֵשׁ אִפִּי אִין בּוֹ חִסְרוֹן פְּסוּל וְנִיקָב כְּאִסְרָא אִפִּי חִסְרוֹן פְּסוּל לְאִפּוּקִי דַּעַת הֶרְמַב"ד דְּס"ל דְּלַעוֹלָם לֹא פְּסֵל נִיקָב אֶלָּא בְּחִסְרוֹן וְכ"כ הַב"י סִי' תִּרְמ"ח יַעו"ש וְק' אִיךָ הַחֲלִיטוּ הַדְּבָר לוֹ דְּלַעַנְנֵן דִּינָא רִש"י וְהִר"מ שְׁוִים וְהִלֵּא אֲנִי רוּאָה לְעַנְנֵן דִּינָא דְּאִיכָּא בִּינִיָּהוּ דִּין חִסֵּר כֹּל שֶׁהוּא וְלֹא נִיקָב דִּלְפִּיש"י דְּרִישָׁא דְּמִתְנִי חִדָּא מִלְתָּא הִיא יוֹצֵא הַדִּין נִיקָב וְלֹא חִסֵּר כְּשֶׁר וְה"ה חִסֵּר וְלֹא נִיקָב וְלִדְבָרֵי הֶרְמַב"ם דְּפִי דְּמִתְנִי תִּרְתִּי פְּסוּלִי קְתָנִי יוֹצֵא הַדִּין דְּחִסֵּר כֹּל שֶׁהוּא פְּסוּל: וְרִאִיתִי בְּחִדּוּשֵׁי רֵא"ם עַל הַסְּמ"ג עַל מ"ש נִיטְלָהּ הַפְּטִמ' פְּסוּל וְז"ל וְא"ת וְהָא בְּכֻלָּל חִסֵּר כֹּל שֶׁהוּא פְּסוּל הוּא י"ל דְּנִיקָב וְחִסֵּר כֹּל שֶׁהוּא דְּמִתְנִי חִדָּא מִלְתָּא הִיא כו' וְכֹל זֶה לְדַעַת הֶרְמַב"ם כו' עַכ"ל וְק' טוּבָא אִיךָ פֶּתַח דְּהֶרְמַב"ם ס"ל דְּחִסֵּר כֹּל שֶׁהוּא וְלֹא נִיקָב כְּשֶׁר הָרִי הֶרְמַב"ם פֶּתַח בְּהִדְיָא חִסֵּר כֹּל שֶׁהוּא פְּסוּל וּפִיר' דְּבָרֵי ה"ה דְּמְפָרֵשׁ דְּתִרְתִּי פְּסוּלִי קְתָנִי וְכֵן ק"ל עַל הַלַּח"מ דְּהַקְשָׁה דְּמִנ"ל לְמַגִּיד דְּהֶרְמַב"ם מְפָרֵשׁ מִתְנִי בְּתִרְתִּי פְּסוּלָא לִימָא חִדָּא פְּסוּלָא וְתִירְצֵן דְּלַמַּד כֵּן מְדַבְּרִי בְּפִי הַמְּשֻׁנָּה יַעו"ש וְק' לְמָה לִי פִי הַמְּשֻׁנָּה וְהִלֵּא מִמ"ש הֶרְמַב"ם כָּאֵן חִסֵּר כֹּל שֶׁהוּא פְּסוּל מְוֹכַרְח לּוֹמֵר כֵּן וִי"ל דֵּהֲרֵא"ם ס"ל דְּהֶרְמַב"ם מְפָרֵשׁ מִתְנִי כְּפִירוּשׁ רִש"י דַּחְזָא קְתָנִי וּמ"ש חִסֵּר כֹּל שֶׁהוּא אֲנִיקָב דְּרִישָׁא קָאִי וְה"ק נִיקָב נִיקָב מְפֻנְלֵשׁ כֹּל שֶׁהוּא פְּסוּל וְשְׂאִינוּ מְפֻנְלֵשׁ בְּכִאִסְרָא וְאִם נִיקָב נִיקָב שְׂאִין בּוֹ כְּאִסְרָא וְאִינוּ מְפֻנְלֵשׁ אִם יֵשׁ בּוֹ חִסְרוֹן פְּסוּל אֶבֶל חִסְרוֹן בְּלֹא נִיקָב כְּשֶׁר זֶה הַבִּין הֲרֵא"ם בְּהֶרְמַב"ם וְלְפִי' זֶה הֶרְמַב"ם מְסַפִּים עַל רִש"י ז"ל לְכֹל הַדִּינִים אֶבֶל לְדַבְּרֵי ה"ה דְּהֶרְמַב"ם מְפָרֵשׁ דְּמִתְנִי תִּרְתִּי פְּסוּלִי קְתָנִי נְהִי דְּלָדִין נִיקָב מְפֻנְלֵשׁ וְנִיקָב כְּאִסְרָא שְׁוִים הֵם רִש"י וְהֶרְמַב"ם דְּפְסוּלִים בְּלֹא חִסְרוֹן מ"מ בְּדִין חִסֵּר כֹּל שֶׁהוּא נִרְאֶה דִּישׁ הֶפְרֵשׁ בִּינֵיהֶם כְּדַכְתִּיב וְנִרְאֶה לַע"ד דֵּה"ה וּמָרְן הַב"י ס"ל דֹּאע"ג דְּפִירִיש"י בְּמִשְׁנֵתֵינוּ נִיקָב וְחִסֵּר חִדָּא קְתָנִי הִינְנוּ לּוֹמֵר שֶׁהִנְקָב שְׂאִינוּ כְּאִסְרָא וְאִינוּ מְפֻנְלֵשׁ אִינוּ פְּסוּל אֶלָּא בְּחִסְרוֹן אֶבֶל בְּחִסְרוֹן לְחוּדְיָה אַע"פ שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּאֶתְרוֹג גּוֹמָא וְנִיקָב מוֹדָה רִש"י דְּפְסוּל וְכֵן נִרְאֶה מְדַבְּרֵי ה"ה גְּבִי נִיטְלֵהּ הַעוֹקֵץ מְעִיקֵר הָאֶתְרוֹג דְּכַתֵּב שֵׁם דְּדַעַת רִש"י הוּא דְּחִסְרוֹן פּוֹסֵל יַעו"ש.

וְשׁוּב פִּשְׁפֻּשְׁתִּי בְּסוּגְיָא וּמְצֵאתִי הַדְּבָר בְּהִדְיָא דְּהָרִי לְקַמֵּן דָּף ל"ו ע"ב גְּבִי ר' חֲנִינָא מְטַבִּיל בֵּיהּ וּפְרַכְיֵנּוּ וְלִר"ח ק' מִתְנִי וּפִירִיש"י קִשְׂיָא מִתְנִי דְּקְתָנִי חִסֵּר כֹּל שֶׁהוּא פְּסוּל

יע"ש אלקמא אע"ג דפירש"י דמתני' קתני חדא מ"מ חסרון בלא נקב מודה רש"י דפסול וכו"ת תיקשי להרא"ם איך החליט הדבר דמאן דמפרש מתני' דחדא קתני ס"ל חסר פל שהוא בלא נקב פשר א"כ מאי תקשי לר' חנינא ממתני' הלא מתני' מכשר חסרון בלא נקב י"ל דהא דס"ל להרא"ם חסרון בלא נקב פשר היינו חסרון פל שהוא אבל ר"ח שיהיה אוכל מקצת האתרוג ויוצא בשאר נדאי דגרע מניקב וחסר פל שהוא דכיון דהחסרון הוא גדול דנאכל מקצתו חשיב דאית ביה תרתי לריעותא ניקב וחסר ולקף הקשו לר"ח ממתני' וכונת הגושני' אינה מחסר לחודיה אלא מניקב וחסר פל שהוא פנ"ל ליישב דברי הגדולים הנזכר ומ"מ אפתי ק' לשיטת ה"ה וב"י דהרמב"ם ורש"י ז"ל שוין הם לענין דינא בכל הפרטים פדכתיב מי הכריחם לומר דהרמב"ם מפרש מתני' דתרתיה פסולו קתני יפרשו דמפרש כפרש"י דחדא מלתא קתני וברייתא דעולא אסיפא קאי הפל כפרש"י ועי' בלח"מ וי"ל דסדור דברי הרמב"ם מוכיח פן דפתח דבריו בדין אתרוג שניקב נקב מפולש משמע דזהו דין השנוי במשנה וכו"ת על הרמב"ם תקשי אמאי לא פ"י כפרש"י י"ל דס"ל דפירש"י הוי דוחק משום דדין חסר ולא ניקב אינו שנוי במשנה ותו דמסדר התלמוד דמיייתי ברייתא דעולא ארישא דמתני' משמע כפי' דאלו לרש"י צריף לידחק דברייתא אסיפא קאי וכו"ת על רש"י תיקשי אחר דלענין דינא ס"ל פהרמב"ם אמאי לא פ"י מתני' פהרמב"ם דתרתיה פיסולי קתני י"ל דרש"י פבר הכריח לפ"י מדקתני סיפא ניקב ולא חסר באופן דהגם דלענין דינא שוים הם רש"י והרמב"ם מ"מ מוחלקים כפי' המשנה ויישוב הברייתא מפת טענות ופולפולים וכל א' בחר לו דרף א' אלו ואלו דברי אלהים חיים.

ויש פ"י ג' להראב"ד בהשגות דס"ל דמתני' דקתני ניקב חסר פל שהוא חדא קתני וס"ל דעל רישא זו הוא דתני עולא ניקב נקב מפולש במשהו ושאינו מפולש בכאיסר ומ"מ חסרון בעינו דברייתא ארישא דמתני' מיייתי לה תלמודא דהוי ניקב וחסר פל שהוא ולפי' זה נדאי דחסרון בלא נקב פשר דאי לת"ה אלא דבחסרון בלא נקב פסול א"כ לא ליתנא תנא דין נקב פלל פיון דכל נקב לא פסל אלא בחסרון וחסרון פסול בלא נקב ליתני דין חסר ולימא חסר פל שהוא פסול הא ניקב ולא חסר פשר ומדקתני ניקב וחסר פל שהוא ס"ל להראב"ד דחדא קתני א"כ ניקב ולא חסר וחסר בלא ניקב פשר ולפירושו קשה מה הקשו לר"ח לקמן דהנה מטביל ביה ונפיק ביה ממתני' דניקב וחסר פל שהוא הרי במקצת האתרוג שר"ח הנה יוצא בו לא הנה בו לא נקב מפולש ולא נקב כאיסר וי"ל דס"ל להראב"ד דתלמודא סבר דמקצת אתרוג הוי כניקב כאיסר וחסר דפסול.

וה"ה פתב גבי ניטל העוקץ וז"ל ומכאן נראה ראה דחסרון כו' יע"ש וכנראה שפתב סברא זה לדחות סברת הראב"ד דס"ל דכל נקב לא מפסיל אלא בחסרון ואחרי נשיקת ידיו נראה דאין טענה זו מכרעת דמעולם לא אמר הראב"ד דהחסרון צריף שיהיה כאיסר אלא מה שפתב הראב"ד הוא דכשיש בו נקב כאיסר ר פגון שתחב בו יתד אם על ידי שתחב בו יתד חסר ממנו פל שהוא פסול אבל אם לא חסר אע"ג דניקב כאיסר פשר ואם פן ניטל העוקץ משורשו פיון דנשאר מקומו גומא הרי הוא נקב כאיסר ותיישי' דכשנתלש העוקץ תלש משהו מגוף האתרוג וכו"כ ר"ח שיהביא בערוף דניטל בוכנה פסול היינו משום דתיישינו שפא ניטל מגופו של אתרוג עמה יע"ש וכו"ת דמפל מקום תקשי להראב"ד איך פסיק ותני ניטלה בוכנתו פסול דהיינו העוקץ משורשו הרי אפשר

דבֿאֿתְרוֹג קִטָּן לֹא יִהְיֶה בְּגוֹמֵא שֶׁל הַעֲוֹנִים פֿאַיִסֶר וְאַפְּי' נִיחֻיִשׁ דְּחֶסֶר כֹּל שֶׁהוּא מְגוּרָה
הָאֵתְרוֹג עִם הַעֲוֹנִים מִכֹּל מְקוֹם כִּינּוּן דִּהְגֹּמֵא אֵינֶה נִקְבַּת פֿאַיִסֶר הִיא רְאוּי לְהַכְשִׁיר לְדַעַת
הָרֵאָב"ד יֵשׁ לֹמֵר דִּהְרֵאָב"ד סְבִירִי לִיֵּה דְמֵאֵי דְפִסְלִינּוּ נְטִילַת הַעֲוֹנִים מִשְׁוֹרְשׁוֹ לֹא מִטַּעַם
נִקְבַּת וְחֶסֶר כֹּל שֶׁהוּא פִּסְלִי לִיֵּה אֲלֵא טַעֲמָא הוּי פֿאַתְרוֹג שְׁאֵינּוּ הָדָר כְּגוֹן נִיטְל דָּדוּ אוֹ
עֲלֵתָה חֲזוּת עַל חֲטָמֹו דְפִסְלוֹ מִטַּעֲמָא שֶׁהוּא בַּעַל מוֹם וְאֵינּוּ הָדָר וְדוּק: בְּעֵי רַבָּא נוֹלֵד
בְּאֵתְרוֹג סִי טְרַפָּה מֵהוּ.

פֿרש"י סִי טְרַפָּה שֶׁבִּהְמָה נְטְרַפָּה דְלִקְמֵן מְפָרֵשׁ לִיֵּה ע"כ. וְקִשָּׁה דְמִסְקָנָא דְגִמְרָא
דִּהְבַּעֲיָא הוּא בְּאֵתְרוֹג הַנְּשַׁפְּךָ פְּקִיתוֹן וְקִיָּמִי סְמִפּוֹנִי וְהִכָּא דְקִיָּמִי הַסְמִפּוֹנוֹת לֹא
מְטָרְפָא רִיָּאָה וְא"כ הַבַּעֲיָא הִיא בְּדַבְרֵי שְׁאֵינּוּ הַבִּהְמָה נְטְרַפָּת בֵּה יֵשׁ לֹמֵר כִּינּוּן דְטַעַם
הַבַּעֲיָא הִיא דְלִמָּא שְׁאֵינּוּ רִיָּאָה דְלֹא שְׁלִיט בֵּה אֲוִירָא הָדָר בְּרִיָּאָה וְלִכְּךָ הִיא פְּשָׁרָה אֲבָל
הָכָא גְבִי אֵתְרוֹג דְשְׁלִיט בֵּה אֲוִירָא סְרוּחֵי מְסַרְחָא א"כ אֵלוּ הִיא מְצִיאוֹת הָרִיָּאָה פֿאַתְרוֹג
דְשְׁלִיט בֵּיה אֲוִירָא הִיא נְטְרַפָּת א"כ שְׁפִיר מְתִינְשֵׁב לְשׁוֹן גְּלָדוּ בּוֹ סִימָן טְרַפָּה שֶׁבִּהְמָה
נְטְרַפָּת בֵּה וְדוּק: כִּי קָא מְבַעֲיָא לִיֵּה רִיָּאָה שֶׁנְּשַׁפְּכָה פְּקִיתוֹן כּו' קִשָּׁה אֲמַאי לֹא קָאֵמֵר כִּי
קָא מְיַבַּעֲיָא לִיֵּה כּמ"ש פֿרַק א"ט דָּף מ"ז ע"א בְּדַרְבֵּי נַחְמָן דְאָמֵר רִיָּאָה שְׁנִימּוּקָה וְקָרוּם
שְׁלֵה קִיָּים וּפִירש"י נְמוּקָה נְתְרוּקָה מְאֵלִיָּה כּו' יע"ש וְהָכָא גְבִי אֵתְרוֹג הָכִי מְיַבַּעֲיָא לִיֵּה
אֵתְרוֹג שְׁנִימּוּקָה בּוֹ סִימָן טְרַפָּה שְׁנִימּוּקָה וְעוֹרוֹ קִיָּים מֵהוּ דְלִמָּא הֵתֵם גְבִי רִיָּאָה כְּשֶׁרָה
מִשׁוּם דְלֹא שְׁלִיט בִּי אֲוִירָא הָדָר בְּרִיָּאָה אֲבָל הָכָא דְשְׁלִיט בֵּיה אֲוִירָא סְרוּחֵי מְסַרְחָא אוֹ
דְלִמָּא ל"ש וְשְׁמָא יֵשׁ לֹמֵר דְנִיחָא לִיֵּה לְתַלְמוּדָא לְפָרֵשׁ בַּעֲיָא דְרַבָּא בְּדִין נְשַׁפְּכָה פְּקִיתוֹן
דְאִיָּירִי בֵּיה רַבָּא הֵתֵם לְחַלֵּק בֵּין קִיָּיִמִי סְמִפּוֹנוֹת לְלֹא קִיָּיִמִי וְה"ה דְמִיַּבַּעֲיָא לִיֵּה בְּאֵתְרוֹג
שְׁנִימּוּקָה מְבַפְּנִים אִם חֶסֶרֶן דְבַפְּנִים שְׁמִיָּה חֶסֶרֶן אוֹ לֹא וְדוּק: הָכָא מֵאֵי כּו' ק' אֲמַאי
אֲצִטְרִיף לְחַלֵּק מִן הַקְּצָה אֶל הַקְּצָה לִימָא הֵתֵם דְלֹא שְׁלִיט בֵּיה אֲוִירָא הָדָר בְּרִיָּאָה אֲבָל
הָכָא דְשְׁלִט בֵּה אֲוִירָא לֹא הָדָר בְּרִיָּאָה א"נ לִימָא הֵתֵם דְלֹא שְׁלִיט בֵּיה אֲוִירָא אע"ג דְלֹא
הָדָר בְּרִיָּאָה מ"מ סְרוּחֵי לֹא מְסַרְחָא אֲבָל הָכָא דְשְׁלִט בֵּיה אֲוִירָא סְרוּחֵי מְסַרְחָא.

וי"ל דְנִקְטַת הַחֲלִיּוּק מִן הַקְּצָה אֶל הַקְּצָה לְרִמּוֹז הַשְּׁנֵי חֲלִיּוּקִים דְאִמְרִינּוּ: וְדַע דְבְּרִיָּאָה
שֶׁנְּשַׁפְּכָה פְּקִיתוֹן דְכְּשֶׁרָה וְכּוֹן רִיָּאָה שְׁיֵשׁ בֵּה אֲבַעֲבַעוֹת מְלֵאוֹת מִים דְכְּשֶׁרָה נִפְל מְחַלְוֹקַת
גְּדוּל בֵּין הַפּוֹסְקִים דְהָרִי"ף וְהָרַמְבַּ"ם ס"ל דְנוֹקָא שְׁיֵהָא מְיַחֲוִי הַמִּים זָךְ אֲבָל עֲכוּרִים
וְסְרוּחֵי טְרַפָּה וְהָרֵאָב"ש וְסִיעֲתוֹ מְכַשִּׁירִים בְּכָל גְּוֹנָא עֵי בִי"ד סִי ל"ז וּמְסוּגֵיָא דִּידֵן יֵר'
לְהַכְרִיעַ כּס' הָרִי"ף וְהָרַמְבַּ"ם דְהָרֵי מְשַׁמַּע הָכָא דַּע"כ לֹא מְיַבַּעֲיָא לִיֵּה בְּאֵתְרוֹג אֲלֵא
מִשׁוּם דְכִינּוּן דְשְׁלִיט בֵּיה אֲוִירָא סְרוּחֵי מְסַרְחָא וְאִם אֵית' דְגְבִי רִיָּאָה אע"ג דְסְרוּחֵי מְסַרְחָא
פְּשָׁרָה מֵאֵי קָא מְיַבַּעֲיָא לִיֵּה גְבִי אֵתְרוֹג מִשׁוּם דְסְרוּחֵי מְסַרְחָא הִיא בְּרִיָּאָה אע"ג דְסְרוּחֵי
מְסַרְחָא פְּשָׁרָה אֲלֵא וְדֵאֵי מְשַׁמַּע דְגְבִי רִיָּאָה אִי סְרוּחֵי מְסַרְחָא טְרַפָּה וּמִיָּהוּ יֵשׁ לְדַחוּ'
וּלְיִישֵׁב הַסּוּגֵי' לְדַעַת הָרֵאָב"ש דַּע"כ דַּע"כ דְלִמָּא הֵתֵם גְבִי רִיָּאָה דְלֹא שְׁלִיט בֵּיה אֲוִירָא אע"ג
דְהֵם מִי סְרוּחֵים הָדָר בְּרִיָּאָה אֲבָל הָכָא גְבִי אֵתְרוֹג דְשְׁלִיט בֵּיה אֲוִירָא סְרוּחֵי מְסַרְחָא כּלו'
נְשָׂאֵר בְּסְרַחֲוֹן וְהוּא הוֹלֵךְ וְחִזַּק וְהִינּוּ דְקָאֵמֵר סְרוּחֵי מְסַרְחָא וְלֹא הָדָר בְּרִיָּאָה וְכָל זֶה לְפִי
הַפְּשֻׁט דְסְרוּחֵי מְסַרְחָא הוּא לְשׁוֹן מִים סְרוּחֵים אֶף רֵש"י י"ל פֿיִרֵשׁ בְּעַנְיָן אַחַר וְדוּק: תּוֹס'
ד"ה אִי נִסְדַּק תְּנִינָא כּו' וּמ"מ כּו' פְּתַב בּס' מַע"ח ר"ל וְאִם תְּקַשָּׁה לָךְ מ"ט נְשַׁתְּנָה דִין
אֵתְרוֹג מִדִּין טְרַפָּה בְּנִיבָב טְפִי מְנַקְלָף וְנִסְדַּק דְבְּכּוּלְהוּ דִין אֵתְרוֹג שְׁוֵה לְטְרַפָּה וְעוֹז"א
וּמ"מ אע"ג דְלַעֲנִין טְרַפָּה אֲסוּר עַכ"ל וְק"ל עַל הַתּוֹס' דַּמ"מ תְּקַשִּׁי אֲמַאי מְדַמִּי נִקְבַּת

אֶתְרוּג לְגִיב הַלֵּב וְלֹא לְבֵית חָלָלוּ דְכָשֵׁר יְדָמָה הָאֶתְרוּג לְרִיזָה דְרִיזָה שְׁנִיקְבוּ הַקְרוּמִים הָעֲלִיּוֹנִים טְרִיפָה אַע"ג דְכֹלְי רִיזָה חֲבוּר הוּא י"ל דְטָפִי דְמִי אֶתְרוּג לְלֵב דְהוּא בְּשׂוֹר עֵב וְגַם מִש"כ רִיזָה דְהִיא סְמִפּוֹנִי' דְלֹא הָנִי חֲבוּר כֹּלִי הָאִי: ת"ש אֶתְרוּג תְּפוּחַ סְרוּחַ כּו' פִּירִש"י סְרוּחַ מִבְּפָנִים וּקְלִיפָתוֹ קִינִימַת כּו' ק' דְהִבְעִיָא לֹא הִיָּתָה פְּשָׁכָר גְּסָרַח דָּאָם כְּבָר גְּסָרַח אֲפִילוּ בְרִיזָה הִיא טְרִיפָה לְדַעַת הָרִי"ף וְהַרְמַב"ם פְּדַכְתִּיב לְעִיל וְכִי קָא מִיבְעִיָא לִיָּה הוּא בְּשִׁנְשָׁפָה פְּקִיתוֹן וְעַדִּין לֹא סָרַח דְבְרִיזָה פְּשָׁרָה וּבְאֶתְרוּג מֵאִי דְלָמָא שְׁאֲנִי רִיזָה דְלֹא שְׁלִיט בֵּיה אֲוִירָא וְהִדֵּר בְּרִיזָא אֲבָל אֶתְרוּג דְשְׁלִיט בֵּיה הָאֲוִיר יֵשׁ לְפָנְסָלוּ מְשׁוּם דְסוּפּוֹ לְהַסְרִיחַ וְאֵע"ג דְעַדִּין לֹא סָרַח וְא"כ הִבְעִיָא הִיא פְּשָׁעֲדִין לֹא סָרַח אֲלֵא שְׁעֵתִיד לְמִסְרַח וְא"כ מֵאִי רִיזָה מִיָּתִי מִסְרַח כְּבָר לְעֵתִיד לְמִסְרַח וְהִלֵּא בְּסָרַח כְּבָר פְּשִׁיטָא לִיָּה דְאֲפִילוּ בְרִיזָה פְּסוּל וִי"ל דְהִפְשִׁיטוּת אִינוּ לְפִיְסוּל אֲלֵא לְהַכְשִׁיר וְה"ק תְּפוּחַ מִבְּחוּץ וְסְרוּחַ מִבְּפָנִים הֵא לֹא סָרַח מִבְּפָנִים דְאִין רִיחוֹ רַע אֲף עַל גַּב דְנִשְׁפָּה פְּקִיתוֹן כְּשֵׁר וְדַחִינָן לֹא אִידי וְאִידי מִבְּחוּץ וְל"ק הֵא שְׁתַּפַּח מַחְמַת גְּשָׁמִים שְׁנָפְלוּ עָלָיו אֲף עַל גַּב דְלֹא סָרַח הֵא דְסָרַח מִבְּחוּץ מַחְמַת תּוֹלְעִים שְׁאֲכָלוּ קְלִיפָתוֹ הַדְּקָה דְלֹא מְפָסִיל מְשׁוּם חֲסָרוֹן כְּדַמּוּכַח לְעִיל גַּבִּי הֵא אֶתְרוּגָא דְאֲגִלִּיד אֲלֵא טַעַם הַפִּיְסוּל מְשׁוּם דְסָרַח מִבְּחוּץ וְכִינּוּן דְבְרִיזָתָא לֹא אִיירִי בְּסָרַח מִבְּפָנִים לִיכָא לְמִיפְשִׁט בְּעִינּוּ וְלְמַדָּק טַעַמָא דְסָרַח מִבְּפָנִים דְרִיחוֹ רַע הֵא לֹא סָרַח אֲלֵא שְׁנִשְׁפָּכָה פְּקִיתוֹן כְּשֵׁר דְדִלְמָא אֲפִילוּ לֹא סָרַח מִבְּפָנִים כִּינּוּן שְׁנִשְׁפָּה פְּקִיתוֹן וְשְׁלִיט בֵּיה אֲוִירָא וְלֹא הִדֵּר בְּרִיזָא וְעֵתִיד לְמִסְרַח דִּין הוּא שְׁפָסוּל וְהִנֵּה כְּתַב מְרֹן הַבֵּית יוֹסֵף וִי"ל סִימָן תְּרַמ"ח בְּשֵׁם הַפּוֹסְקִים דְהָרִי"ף וְהַרְמַב"ם הַשְּׁמִיטוּ בְּעִיָא זֹו דְסִבִּירִי לִיָּה דְאֲזִלְיָנוּ בֵּיה לְקוּלָא מְשׁוּם דְהִנֵּה פִיְסוּלִי הֵם מִד"ס.

וְטַעֲנָה זֹו חֲלוּשָׁה בְּעִינֵי דְדִלְמָא דְפִיְסוּלִים דְאֹו' הֵם כִּמ"ש הַטּוֹר אֲלֵא הַטַּעַם דְאֲזִלִּי בֵּיה לְקוּלָא מְשׁוּם דְהִפְשִׁיטוּ' הוּא לְקוּלָא לְפּוּם מֵאִי דְפְרִיזָתָא וְאֵח"פ דְדַחִי הַפְּשִׁיטוּת שְׁנִינּוּיָא דְחִיקָא הִיא וְלֹא סְמִכְנָו עֲלָה זֶה נ"ל לְפָרֵשׁ הַסּוּגִיָא לְדַעַת הָרִי"ף וְהַרְמַב"ם וִי"ל אֲבָל לְשִׁיטַת הַפּוֹסְקִים דְסִבִּירִי לִיָּה דְגַבִּי רִיזָה שְׁנִשְׁפָּכָה פְּקִיתוֹן אֲפִילוּ הֵם מִים סְרוּחִים כְּשִׁיזָה מְשׁוּם דְהִדְרָא בְּרִיזָא אֲבָל גַּבִּי אֶתְרוּג דְלֹא הִדֵּר בְּרִיזָא וְסְרוּחֵי מִסְרַח מִבְּעִיָא לִיָּה אִי פְּסוּל אוֹ לֹא צָרִיךְ לְפָרֵשׁ הַפְּשִׁיטוּת לְפִיְסוּל כְּפִשְׁט הַשְּׁמוּעָה וְדוּק: מֵאִי לֹא תְּפוּחַ מִבְּחוּץ וְסְרוּחַ מִבְּפָנִים.

רִיזָה דְהִכְרַח מֵאִי לֹא הוּא זֶה דִּלְפ"ז הָנִי בְּרִיזָתָא לֹא זֹו אֲף זֹו אֲבָל אֵם נְפָרֵשׁ אִידי וְאִידי מִבְּחוּץ וְכּו' הָנִי זֹו וְאֲצ"ל זֹו וְו"ל הַטּוֹר נָפַל עָלָיו בְּתַלּוּשׁ וְתַפַּח אוֹ סָרַח וְהוּא יוֹתֵר מִתְּפוּחַ שְׁיֵשׁ בּוֹ קֶצֶת רִיחַ רַע פְּסוּל וְכְתַב מְרֹן הַב"י וְזֹו וְאֲצ"ל זֹו קֶתְנֵי וְדוּק: אֶתְרוּג שְׁלּוּק פִּירִש"י מְבוּשָׁל בְּיוֹתֵר.

מֵה שְׁהַכְרִיחוּ לְפָרֵשׁ כֵּן הוּא מֵה דְאִיתָא בְּפָרְק כָּל הַבְּשָׁר דָּף קִי"א וְכַבֵּד אוֹסְרַת וְאִינָה נְאָסֵר' שְׁלֵקָה אוֹסְרַת וְנְאָסֵר' יַעו"ש וְכֵן כְּתַב הָעָרוּף בְּעָרְף שְׁלֵק וְהַרְמַב"ם הָעֵתִיק כְּלִשׁוֹן הַבְּרִיזָתָא אֶתְרוּג שְׁלּוּק פְּסוּל אֲבָל הַטּוֹר כְּתַב אֶתְרוּג מְבוּשָׁל פְּסוּל וְתִימָה מִנ"ל לְמִפְסֵל מְבוּשָׁל הֵא בְּרִיזָתָא לֹא פְּסָלָה אֲלֵא שְׁלּוּק שְׁהוּא מְבוּשָׁל יוֹתֵר מִדְּאִי וְשָׁמָא י"ל דְהִשְׁתָּא לֹא בְּקִיאִינוּ עַד אִיזָה שְׁיַעוּר יִקְרָא מְבוּשָׁל וְלֹא שְׁלּוּק לְכָף הַחֲמִיר לְפְסוּל אֲפִילוּ בְּמְבוּשָׁל וְעִינּוּ בִי"ד ר"ס רִי"ז דְהַנּוֹדֵר מִן הַמְבוּשָׁל מוֹתֵר בְּשְׁלּוּק וְשֵׁם כְּתַב הָרֵא"ש דְשְׁלּוּק הוּא מְבוּשָׁל יוֹתֵר מִדְּאִי וְהָר"ן כְּתַב בְּשׁוּל וְלֹא בְּשׁוּל דְנָהִי דְשְׁלּוּק מְשֻׁמַּע גְּמִי מְבוּשָׁל יוֹתֵר

מדאיבנדורים הלך אחר לשון בני אדם יעו"ש מפל זה משמע דאנו בקיאנו לדעת מהו שלוק ע"כ וראה לתרץ דסבירי ליה לטור דשלוך דהכא א"צ שיהיה מבושל יותר מדאי דמבושל פראוי נמי לא עדיף מכבוש בחומץ דפסול ומ"מ משמע קצת דאתרוג דהוא בשיל ולא בשיל פשר ודוק: תוס' ד"ה אתרוג פכדור פסול כלו' עשוי וכו' יר' דיש נפקותא דדינא בין ב' הגרסאות דלג' פדור ברי"ש דוקא עגול לגמרי פכדור פסול אבל עגול פקדנה כש' ולג' פדוד בדלי"ת דר"ל עגול פקדנה כ"ש עגול פכדור של בנות שפסול והרמב"ם השמיט זה ותמה עליו ה"ה וכתב ז"ל ואולי שפסוק על מ"ש וכו' יעו"ש והנה מה שרצה לתרץ שפסוק על מ"ש עשאו כמין בריה אחרת אינו נוח לי דדלמא שאני התם דהאד' שינה ברייתו אבל אם גדל מאליו פכדור מאן לימא לן דפסול ותו דהרי הברייתא' שנה תרנויהו משמע דלא נפיק דין אתרוג פכדור מדין עשאו כברייה אחרת גם בגי' ד"ה דגריס פדור פסול אינו נוח לי דכיון דגריס ברי"ש הוי ליה למימר פכדור לא פדור דחסר פ"ף הדמיון ולפי גירסתו דגריס פדוד עכ"ל דהג"ל היא בדלי"ת דדוד הוא קדורה והפ"ף היא פ"ף הדמיון ודוק: וי"א אף התיום משמע דת"ק מכשיר התיום וכ"פ הרמב"ם והטו' ומספק' לי הא דאמרו התיו' כש' היינו שלוק' בידו' ב' האתרוג' הדבוקים ביחד וליפא קפידא משום הא דאמרינו בריש הסוגיא פרי א' אמר רחמנא ולא ב' פירות דכיון דגדלו' ב' האתרוגים ביחד פרי א' חשיב ולפ"ז אם הפריד אתרוג א' מחבירו אינו יוצא בו דכיון דכשהם דבוקים קרינו להו פרי א' כשנפריד א' מחבירו יקרא חצי אתרוג דפסול או דלמא הא דאמרי' התיום הכשר היינו דוקא פשהפריד א' מחבירו נאשמו' דלא פסול משום דהיה מתוניים אבל לא יוכל ליקח שניהם יחד דפרי א' אמר רחמנא או דלמא בין שלקח שניהם יחד יוצא בו ובין שפריד א' מחבירו יוצא בו ולא מצאתי לספקות אלו גילוי בדברי הפוסקים ואפשר דהיינו טעמא דפסק הסמ"ג דהתיום פסול משום דנסתפק בכל אלו הספקות ולכן פסק להחמיר דפסול בכל גוונא ועיין בתשו' הרשב"א סימן תי"א: תוס' ד"ה אתרוג הבוסר פ"י בקו' וכו' כדפרישית ר"פ דף ל"א ע"ב ואפשר הנה ליישב דברי רש"י דה"ק אתרוג הבוסר כלו' שהוא קטן לערוך פרו' כשם פשיעו' דפול הלכן נקרא בוסר לגבי ענבים ולעול' דלגבי אתרוג בוסר יהיה שיעורו גדול פחו' מפביצה ודייקא נמי דלא קא' אתרוג פבוסר כדקאמר אתרוג פכדור: אמר מר אתרוג פושי וכו' אמר אב"י וכו'.

קשה היכא רמזא דמתני' איירי בדומה לכושי הלא אתרוג הפושי קתני דאב"י דייק מדקתני הפושי בה"א דמשמעוהו הוא דומה לכושי דאלו הנה ר"ל אתרוג שבא מארץ פוש היל"ל פושי כמו איש מצרי ולפ"ז אב"י תרץ מתני' אברייתא אבל ברייתא דלעיל דקתני אתרוג פושי פסול היא סותרת לברייתא אחרת וצ"ל דהיא משונבשת וצ"ל אתרוג הפושי ולפיכך בא רבא ואמר ל"ק הא לן והא להו וק"ל ל"ל לומר לא קשיא לימא בקיצור רבא אמר הא לן והא להו אלא פנונת רבא לומר דלפי תירוץ אב"י נהי דתירץ מתני' אברייתא אבל אפתי קשה ברייתא אברייתא לכן בא רבא בלישנא יתירה ואמר לא קשה הא לן והא להו ומתני' וברייתא דקתני פושי פסול היינו לבני א"י וברייתא אחריתי דמכשרת אתרוג שבא מארץ פוש מירי לבני בב"ל באופן דלרבא בא"י בין אתרוג שבא מארץ פוש בין שגדל פאן ודומה לכושי פסול ובכל אתרוג הבא מארץ פוש פשר אבל הגדל שם ודומה לכושי פסול משום נדמה ור"ע ז"ל בפ"י המשנה פתב ז"ל

אֶתְרוֹג הַפּוֹשֵׁי שֶׁגָּדַל פֶּאֶן וְהוּא שְׁחוֹר פְּסוּל אֲבָל פּוֹשֵׁי שֶׁגָּדַל בְּאֶרֶץ פּוֹשׁ אֹרְחִיָּה הוּא וְכֹשֶׁר עַכ"ל וְדִבְרֵי תְּמוּהִים דְּפִי מִתְּנִי' פְּשִׁינְוִיָּא דְּאֲבִי וְהו"ל לְפָרֵשׁ פְּרָבָא דְּהִלְכְּתָא פְּנוּתִיָּה וְיֹתֵר יִגְדַל הַתִּימָה עַל הַתִּי"ט שְׁלֵא דְקִדְקַן זֶה עַפ"י הָרַב פְּמִנְהִגּוֹ הַטּוֹב: וְדַע דְּהַרִי"ף וְהַרְמַב"ם פִּי אֶתְרוֹג פּוֹשֵׁי ר"ל שְׁחוֹר מְעַט דּוּמָה לְכּוֹשֵׁי ר"ל שְׁחוֹר הַרְבֵּה פְּאָדָם פּוֹשֵׁי וּלְפִי זֶה אֶפְשָׁר לֹמֵר דְּאֶתְרוֹג הַבָּא מֵאֶרֶץ פּוֹשׁ יִהְיֶה פֶּשֶׁר אִף לְבְנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּלְפִי זֶה נִתְיַשְׁבוּ דְבָרֵי ר"ע דֵּהוּא אֲזִיל כְּפִי הַרִי"ף וְהַרְמַב"ם וְגַם צ"ל דְּאֶתְרוֹג הַבָּא מֵאֶרֶץ פּוֹשׁ אֵינוֹ שְׁחוֹר הַרְבֵּה דְּאֵלוֹ שְׁחוֹר הַרְבֵּה אֲפִילוּ בְּבָבֶל וְכוֹשׁ הוּא פְּסוּל וְכֵן מוֹכַח בְּהַדְרֵיָּא מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם וְיִישׁ לְהַסְתַּפֵּק לְדַעַת הַרִי"ף וְהַרְמַב"ם אִם גָּדַל בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֶתְרוֹג שְׁחוֹר מְעַט דְּלְבְנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא פְּסוּל אִם יוֹלִיכוּ אֶתְרוֹג זֶה לְבְנֵי בָּבֶל אִם הוּא פֶּשֶׁר פְּאֶתְרוֹגִין שְׁלֵהֶם אוֹ דְלִמָּא זֶה יִהְיֶה פְּסוּל מִשּׁוּם גְּדֻמָּה כִּיּוֹן דְּגָדַל בְּא"י וּמִדְּקָדוּק לְשׁוֹן הַרְמַב"ם מִשְׁמַע דְּלֹא הִכְשֵׁר בְּבָבֶל אֲלֵא הָאֶתְרוֹגִים שְׁלֵהֶם אֲבָל גְּדֻמָּה שְׁבָא מֵאֶרֶץ אַחֲרַת מִשְׁמַע דְּפָסֵל וְדוּק: א"ר ר"ע ור"ש אָמְרוּ דְּבָר א' וְכו' דַּע דְּהַרְמַב"ם נְטוּר פְּסָקוֹ אֶתְרוֹג הַבְּנוֹסֶר כֹּס' חֲכָמִים וּק"ל אִיף אֶפְשָׁר לְפָסוּק פֶּן הִלָּא קו"ל דְּאֶתְרוֹג יָבֵשׁ וּבַעַל חֲזוּזִית פְּסוּל מִשּׁוּם דְּאֵינוֹ הִדָּר וְאֶתְרוֹג הַבְּנוֹסֶר נְמִי לֹא הִדָּר הוּא י"ל דְּפִלְגּוּתָא דְּר"ע וְרַבְּנָן הִכִּי הָיוּ ר"ע פּוֹסֵל אֶתְרוֹג הַבְּנוֹסֶר דַּס"ל דְּאֵינוֹ הִדָּר וְחֲכָמִים ס"ל דְּהִדָּר הוּא דְּהִדָּר דְּקָרָא לְמַעוּטֵי יָבֵשׁ וּבַעַל חֲזוּזִית אֲבָל אֶתְרוֹג הַבְּנוֹסֶר הִדָּר הוּא: א"נ ע"כ לֹא קָאָמַר ר"ש וְכו'.

מִשְׁמַע דְּרַבְּנָן דְּר"ש דְּמַחְזִיבִים לַעֲשׂוֹר הָאֶתְרוֹגִים בְּקִטְנֵן לִית לְהוּ הֵךְ דְּרִשָּׁא דַּעֲשׂוֹר תַּעֲשׂוֹר כְּדָרָךְ שְׁבָנֵי אָדָם מוֹצִיאִים לְזַרְעָה וְקִשְׂיָה דְּמִשְׁמַע דְּרַבְּנָן מוֹדִים לְדַרְשָׁא זֹו כְּדַתְּנֵן פִּירְקָא קָמָא דְּמַעֲשָׂרוֹת בְּתַלְתָּן מִשְׁתַּצְמַח הַתְּבוּאָה וְהַזִּיתִים מִשְׁיָבִיא אוֹ שְׁלִישׁ גַּם הַרְמַב"ם פְּתַב פֶּרֶק ב' דֵּהִלְכוֹת מַעֲשָׂר אֵיזוֹ הִיא עוֹנֵת הַמַּעֲשָׂרוֹת מִשְׁיָבִיעוּ הַפִּירוֹת לְהַזְרִיעַ וּלְצַמֵּחַ וְכַתְּבֵי שָׁם מֶרֶן בִּירוּשָׁ' פ"ק דְּרִשׁוּ תְּבוּאֹת וְרַעְיָה דְּבָר שֶׁהוּא גִזְרַע וְנִצְמַח וְכו' יַעו"ש וְאֶפְשָׁר לֹמֵר דְּלַעוֹלָם רַבְּנָן נְמִי דְרִשִׁי כְּדָרָךְ שְׁבָנֵי אָדָם מוֹצִיאִים לְזַרְעָה מִיְהוּ רַבְּנָן ס"ל דְּכָל מִיָּדִי דְּתַחֲלָתוֹ אֲנֹכֶל וְסוֹפּוֹ אֲנֹכֶל הָיוּ רְאוּי לְזַרְעָה וּלְכַף מְחִיבֵי רַבְּנָן לְהַפְרִישׁ מַעֲשָׂר מֵאֶתְרוֹגִים הַקִּטְנִי דְּכִיּוֹן דְּנֶאֱכָלִים אִם יִזְרַע גְּרַעֲיָנִיָּה צוּמְחִים וְהָיוּ רְאוּיִים לְזַרְעָה וְר"ש פְּלִיג עַלֵּיהוּ דַּס"ל דְּאֶתְרוֹגִים בְּקִטְנֵן אֵינָם צוּמְחִים וּבְתַפּוּחִים קִטְנִים מוֹדָה ר"ש לְרַבְּנָן דְּצוּמְחִים זֶה נ"ל לִיַּיִשׁב הַסּוּגִיא.

וּמִיְהוּ בְּתַפּוּחִים וְאֶתְרוֹגִים קִטְנֵי קִטְנִים יִרְאֶה לַע"ד דְּכִיּוֹן דְּרַבְּנָן נְמִי דְרִשִׁי כְּדָרָךְ שְׁבָנֵי אָדָם מוֹצִיאִין לְזַרְעָה כִּיּוֹן דְּקִטְנֵי קִטְנִים לֹא חֲזִי לְזַרְעָה מוֹדִים רַבְּנָן דְּפִטוּרִים מִמַּעֲשָׂר אָמְנָם מִדְּבָרֵי רִש"י שְׁפַתְּב דְּבַתַּפּוּחִים בְּקִטְנֵי קִטְנִים פְּלִיגֵי רַבְּנָן וְר"ש הוֹאִיל וְטַעְמָא מִשּׁוּם מוֹצִיאִים לְזַרְעָה מִשְׁמַע דַּס"ל דְּרַבְּנָן דְּר"ש לִית לְהוּ הֵךְ דְּרִשָּׁא דְּבְנֵי אָדָם מוֹצִיאִים לְזַרְעָה וּלְפִי מְחִיבֵי רַבְּנָן בְּתַפּוּחִים אֲפִי' שְׁהֵם קִטְנֵי קִטְנִים וְהִדָּרָא קוֹשִׁיא לְזַנְכְּתָא אִיף אֶפְשָׁר לֹמֵר דְּרַבְּנָן לֹא ס"ל הֵךְ דְּרִשָּׁא וְאֶפְשָׁר דְּרִש"י סְבוּר דְּרַבְּנָן ס"ל תְּרִי קְרָאִי פְּתִיבֵי מְזַרַע הָאֶרֶץ מְפָרִי הַעֵץ דְּמִשְׁמַע דְּכִיּוֹן דְּנַעֲשָׂה אֲנֹכֶל וּפְרִי חֲטִיב בְּמַעֲשָׂר וּלְכַף פֶּל שְׁתַּחֲלָתוֹ אֲנֹכֶל חֲטִיב בְּמַעֲשָׂר אֲבָל בְּמִיָּדִי דְּאֵין תַּחֲלָתוֹ אֲנֹכֶל כְּגוֹן הַתַּלְתָּן וְהַתְּבוּאָה וְהַזִּיתִים בַּעֲדֵי שְׁיָהוּ רְאוּיִם לְהַזְרִיעַ וּלְהַצְמִיחַ מִקְרָא דְּכָל תְּבוּאֹת וְרַעְיָה כְּדָרָךְ שְׁבָנֵי אָדָם מוֹצִיאִי לְזַרְעָה הִיא בְּמִיָּדִי דְּאֵינוֹ רְאוּי לְאֶכְלוֹ חִי בְּקוֹטְנֵן וְר"ש פְּלִיג עַלֵּיהוּ וְס"ל דְּאֶפִּילוּ בְּמִיָּדִי דְּרָאוּי לְאֶכְלוֹ בְּקוֹטְנֵן אֵין הִדָּר תְּלוּי אֲלֵא בְּמִיָּדִי דְּרָאוּי לְהַזְרַע וּלְהַצְמִיחַ וּלְכַף פּוֹטֵר

ר"ש האתרוגים בקטן ובתפוחים מודה דקים ליה דראונו להזרע ולהצמיח ובתפוחים קטני קטנים פליגי דלרבנן כיון שהם גאכלים חייבין במעשר ולר"ש פטורים כיון דאינו ראוין להזרע ולהצמיח זה נ"ל לפי שיטת רש"י ולעד"נ דהרמב"ם ס"ל כפי התירוץ הראשון שכתבתי ולכך פתב פ"ב דמעשר התפוחים והאתרוגים משיתעגלו דהיינו שהם קטנים הא קודם שיתעגלו שהם קטני קטנים פטורים משום דאין ראוין להזרע ולהצמיח כנ"ל ודוק: ע"ב גדלו בדפוס כו' א"ר ל"ש כו' ק' מנ"ל לרבא הך חדושא דלמא כיון דעשאו דפי דפי הוא כברייה אחר' ופסול ויר' דעשאו כברי' אחרת דפסול משום דאינו ניכר שהוא אתרוג אבל כשהניחו בצורת אתרוג והכל מכירין אותו שהוא אתרוג אע"ג שעשאו דפי דפי משא"כ שאר האתרוגים אפ"ה פשר כיון שהוא ניכר בצורת אתרוג א"נ י"ל כשנדקדק לשון רש"י שפתב והקא אשמועינן דהא נמי ברייתו דלכאורה ק' מאי אתא רש"י לאשמועי' ויר' דרש"י הרגיש דמנ"ל לרבא הך חדושא ותי' דרבא אשמועי' דיש מיני אתרוגים דהם עשויים דפי דפי מתחלת ברייתם וא"כ אפי' דאתרוג זה שנעשה דפי דפי נעשה בידי אדם ע"י דפוס כיון דצורת דפי דפי מין דאתרוג הוא לפי' גם זה פשר וזש"א רש"י ורבא אשמועי' דהא נמי ברייתו כלו' דיש מיני אתרוגים דעשויים דפי דפי בידי שמים ולפי' גם העשוי בידי אדם פשר ודוק: אתמר אתרוג שנקבוהו עכברים כו' וק' ודקארי לה מאי קארי לה ונהלא התירוץ הוא פשוט דאל"כ אמאי נקט שנקבוהו עכברים לימא אתרוג חסר אין זה הדר י"ל דכוננת הקו' היא דרב החליט המאמר דאתרוג שנקבוהו עכברים אין זה הדר ומשמע דאין תקנה להכשירו בי"ט ב' ונהלא סמיה בידן' דכיוול לחתוף ממנו בספין מקו' אכיל' העכברים ויוצא בנשאך דהא ר"ח מטביל ביה כו' ומשני שאני עכברי' דמאיסי כלו' אה"נ אם יחתכו ממנו בספין מקום אכילת עכברים דיוצא בנשאך מ"מ בעוד שלא חתף ממנו הוא מאוס מחמת אכילת העכברים הנר' באתרוג ובכה"ג איירי רב ודוק: איפא דאמרי א"ר זה הדר דהא ר"ח כו' ק' מאי ראיה מייתי מר"ח ונהלא יש לחלק ולומר שאני עכברים דמאיסי י"ל דמיירי שחתף מן האתרוג מקום אכילת העכברים ואינו ניכר שאכלוהו עכברים דהרואה יאמר שאדם אכל מקצתו בכה"ג אע"ג דהוא מקצת אתרוג דחסר קצתו הדר הוא דהא ר"ח כו' כנ"ל.

והרי"ף ונהרא"ש פתבו אתרוג שנקבוהו א"ר אין זה הדר ולא היא דהא ר"ח כו' וכתב על דבריהם מרן הב"י ס"ס תרמ"ט ונר' שטעמם מפני שהם פוסקים הלכתא פלישנא בתרא כו' יע"ש ולעד"נ דאפתי קשה מי הכניסם בדוחק זה יפסקו פלישנא בתרא בלי שום דוחק י"ל דאם היו פוסקים פלישנא בתרא א"ר אתרוג שאכלוהו עכברים זה הדר דהא ר"ח כו' הנה משמע דוקא כשחתף מקום אכילת העכברים ובכה"ג איירי רב מפח ראיה דמייתי מר"ח כדאמר לעיל ונהרי"ף ונהרא"ש רוצים להכשיר אפי' שניכר באתרוג מקום אכילת עכברים ולכך פסקו פלישנא קמא דלא כר' דר' אמר פלישנא קמא דאתרוג שנקבוהו עכברים אין זה הדר כלו' מפני שניכר בו שניאכל מקצתו מהעכברים ונהקשו עליה מר"ח דהנה מטביל ביה כו' וטעמו משום דבי"ט ב' פשר חסר בכל גוונא אפי' שניכר באתרוג מקום השינייים שאכלו בני אדם מקצתו או שאכלו מקצתו העכברים ושפיר מקרי הדר בקצתו הנשאך ורב דחק עצמו לתרץ שאני עכברים דמאיסי ומשיטת התלמוד משמע דהך שינוייה דחיקא היא מדקאמר אמר לך רבא דהו"ל לשנויי סתמא שאני כו' אם שינוייה רויחא היא ומדאמר לישנא יתירה אמר לך רבא משמע דרב הוא

דמתרין לנפשיה הכי אבל התלמוד ס"ל דבי"ט ב' חסר פשר אפי' ניפר באתרוג שאכלו מקצת בני אדם או עכברים והדר חשיב בקצתו הנשאר אבל אם היו פוסקים פלישנא בתרא א"ר זה הדר כו' הנה יוצא הדין ונקא פשחתיכו ממנו מקו' אכילת עכברים דאז מייתי ראיה מר"ח שפיר דנדאי מעשה דר"ח לא הנה עביד בכה"ג שקהיה ניפר באתרוג מקו' השינייג דח"ו דהנה עביד הכי אע"ג דמין הדין הוא פשר פלישנא קמא דטעמא דדינא הוא דחסר פשר בי"ט ב' בכל גוונא אפי' ניפר באתרוג שנגאל קצתו מבני אדם או מעכברים וכיון דאיכא נפקותא דדינא בין היוצא מלישנא בתרא לפסק הרי"ף והרא"ש דפסקו פלישנא קמא ודלא פרב לפי פסקו פלישנא קמא ודלא פרב ודוק: וכל זה לשיטת הרי"ף והרא"ש דפוסקים דהדר בעינו לכווליהו יומי ולכה יבש ובעל חזונית פסול לכל הימים דהדר בעינו וחסר פשר בי"ט ב' אפי' אכלוהו עכברים דחשיב שפיר הדר בקצת האתרוג הנשאר כמ"ש ה"ר"ן בר"פ אבל הרמב"ם ס"ל דיבש ובעל חזונית פשר לכל הימים דלא בעי הדר אלא בי"ט א' והקשה הל"מ ז"ל וא"ת פיון דלא בעי הדר בי"ט ב' איך אמרו בגמ' בשלמא לר"ח מתני' בי"ט א' אלא לרב דאמר אין זה הדר קשיא דלרב גמי לא קשיא דלא בעי הדר אלא בי"ט א' ואיהו לא אמר אלא דלא מיקרי הדר ור"ח גמי מודה דלא מיקרי הדר ומ"מ יוצאים בי"ט שני וא"כ אין כאן קו' פלל לרב ונדחק בתיר' קו' זו יע"ש: ולעד"ן דהתלמוד פשיטא דכשא"ר אתרוג שנקבוהו עכברים אין זה הדר נדאי דבא ללמד לי"ט ב' דאלו לי"ט א' פשיטא דפסל ומוכרח לו' דרב אתא ללמד דלכווליהו יומי בעינו הדר ונקבוהו עכברים אין זה הדר לי"ט ב' והקשו עליו איך הוא סובר דלכווליהו יומי בעי הדר והא ר"ח מטבי' ביה ונפיק בי"ט שני ופשיטא דנגאל מקצתו אין זה הדר אלא משמע דלא בעי הדר לכווליהו יומי ומשני נהי דהדר לא בעינו לי"ט שני מ"מ שאני עכברים דמאיסי וראוי לפוסלו בי"ט ב' ופסק הרמב"ם פלישנא קמא דלא בעי הדר לכווליהו יומי ונאפי' אכלוהו עכברים פשר ודלא פרב זה נ"ל שהוא דעתו של הרמב"ם ז"ל ודוק ומיהו ק"ל איך החליטו הפוסקים להכשיר אתרוג שאכלוהו עכברים והלא בשמן ב"ה שגפול עכבר פתבו הפוס' א"ח סי' קנ"ד ובי"ד סימן ק"ד בשם גאון דאסור להדליקו אם הוא מאוס יע"ש איברא דגם פאן פתב הבי"ד סימן תרמ"ט דבה"ג פוסל נקבוהו עכברים יע"ש ומיהו אפשר לחלק דאפי' מאן דמכשר באתרוג שנקבוהו עכברים יאסור להדליק בב"ה ששמן שנמוח בו עכבר דמאיס טפי ודוק: אמר רפרם פמחלוקת פאן כו' פרש"י פדרף שחולקין פאן כו' כונ' דבריו דלסימנא בעלמא אמרה שלא תחליף בפרייתא סי' ר"מ לדר"י דאם ישפח גי' הברייתא יזכור עצמו מתני' דאתרוג השגורה פפי הפל וכן מתבאר בס"פ המוציא יין ודוק: רש"י פאגוז פניא לקינוח כו' וק' דאמרי' בס"פ המוציא יין דף פ' ע"א א"ר ששית ואם יש עליה עד מותר ופירשו המפרשים אפילו גדולה ביותר ו"ל דרש"י אנדא לטעמיה דפירש שם דר' ששית קאי אמדוכה קטנה של בשמים וצ"ל דהמדוכה אינה גדולה מכביצה ואתי כר' יהודה ודוק: תוס' ד"ה מקורזלות כו' וכן יסד הפייט כו' דברי הפייט לא ידעתי פונתו באיזה ענין מדבר אמנם ראית התוס' היא מדסיים הפייט פתיחות קורזלא לא משמע דקורזולא הוא אבן רח' שנעשה תיחות ובפ' פירה דף מ"ג תניא התם פורסים מחצלת ע"ג אבנים ומוקי לה באבנים מקורזלות דחזוין לבית הפסא ופרש"י מקורזלות ראשן חד וראויין לקינוח עכ"ל והערוך פתב מקורזלות פ' מתקנות ואין בהם חזוין פ' שראשיהם חד פ' אחר

לְבָנִים רַפּוֹת עַכ"ל: תּוֹס' ד"ה בְּשֶׁבֶת ג' אֲבָנִים כּו' וּבַפּכ"ג כּו' נִרְאָה לִי לִינִי שֶׁב לְדַעַת רַש"י דְּוֹדָאֵי רַש"י אֵינּוּ מִכְחֵישׁ הַמְצִיאוֹת דְּיֵשׁ ב"ה בְּמַחְצוֹת מִיְהוּ י"ל דְּהָא דְּהִתִּירוּ לְהַכְנִיס ג' אֲבָנִים מְקַוְרָזוֹת הָיוּ בַב"ה שְׁאִין לוֹ מַחְצוֹת וְאֵגַב עֵינַי בְּרֵאוֹתַי הֵךְ בְּקִיאוֹת דַּפ"ק דְּתַמִּיד בְּעֹבְדָא דְרַב סַפְרָא רֵאִיתִי דְמָה שְׁהוֹכִיחַ ר' אֲבָא לְרַב סַפְרָא שְׁלֵא הָיָה צְנוּעַ הֵינּוּ מִפְּנֵי שֶׁא"ל לִיעוֹל מֵר וְלֹא אֵיבָעֵי לִיָּה לְמִיעֵל כְּלו' שְׁאִינוּ דְרָךְ צְנִיעוֹת שְׁשִׁנֵי בְּנֵי אָדָם יַעֲשׂוּ צְרָכֵיהֶם בְּיַחַד בַּב"ה א' אָךְ בַּס"פ הַרְוָאָה מִיְיָתִי תַלְמוּדָא הֵךְ עֹבְדָא וְשָׁם פִּירַשׁ"י דְּטַעַם הַתּוֹכְחָה הוּא מְשׁוּם דְּאִין מְסַפְרִין בַּב"ה וְהִכִּי קָאָמַר לִיָּה לִיעוֹל מֵר וּק' אִיךְ פִּירַשׁ"י הַפָּךְ הַסְּוֹגֵיָא דַּפ"ק דְּתַמִּיד וּמִיְהוּ מ"ש רַש"י דְּאִין מְסַפְרִין בַּב"ה אָמַת הוּא דְּהִכִּי אָמְרוּ שָׁם בַּפ' הַרְוָאָה ר' אֲמִי וּר' אֲסִי קִבְּלָה דַּב"ה צְנִיעוֹתָא וּשְׁתִּיקוֹתָא וְדוּק: פְּתַבו עוֹד וְתַדַּע דְּהָא אִיסוּר טְלִטוּל' כּו' רֵאִיָּה זֶה הַדְּחִיָּה הִיא פְּשִׁיטָא דְרַש"י פִּי בְּשִׁלְהִי הַמְצִינֵי דְלֹא הִתִּירוּ לְאִפּוֹקִי לְכַרְמְלִית אֶלָּא ע"י כְּפָר אוֹ תִינּוֹק וּכ"ת ס"ס רֵאִיָּה הִיא דְלַעֲנִין טְלִטוּל אֲנוּ מִתְקַנִּים אִיסוּר טְלִטוּל ע"י כְּפָר אוֹ תִנּוֹק וְאִיסוּר הַכְּנָסָה לְכַרְמְלִית בְּלִי שׁוּם תְּקֵנָה שְׂרִי' זֶה וְדָאֵי אֵינּוּ דַּא"א בְּלֹא הִכִּי מְשׁוּם בְּזִיוֹן הַמַּת אֲבָל הַכְּנָסָת אֲבָנִים לְכַרְמְלִית לֹא שְׂרִי' דְּהָא יִלְךְ בְּשִׁדְּהָ וְיַעֲשֶׂהָ שָׁם צְרָכֵיו וְתוֹ דְּאִפִּי' תִּימָא דְּהַתּוֹס' ס"ל דְּשְׂרִי לְהוֹצִיא הַמַּת לְכַרְמְלִית בְּלֹא כְּפָר וְתִינּוֹק שְׁאִי הֵתֵם דְּטִיבּוֹתָא הוּא לְהוֹצִיא בְּלֹא כְּפָר וְתִינּוֹק כְּדִי לְמַעַט הַהוֹצָאָה שְׁלֵא אָמְרוּ כְּפָר וְתִינּוֹק אֶלָּא בְּרַה"י מַחְמָה לְצַל כַּמ"ש טַא"ח סִי' שִׁי"א בְּשֵׁם הַרְמַב"ן יַע"ש וְכַתֵּב עוֹד הַטּוֹר בְּשֵׁם הַרְמַב"ן שְׁמֹתָר לְהוֹצִיא אוֹפ' לַר"ה ע"י תִּינּוֹק כּו' יַע"ש וּק' ל' אֲמַאי בַר"ה הַצְּרִיף תִּנּוֹק טְפִי מְכַרְמְלִית וְאֶדְרָבָה כְּתַב בְּכַרְמְלִית דְּטְפִי עֲדִיף לְהוֹצִיא בְּלֹא תִנּוֹק לְמַעַט בְּהוֹצָאָה א"כ בְּרַה"ר נְמִי נִימָא הִכִּי וַצ"ע וּבְהֵךְ דִּינָא דְּאִין מְטַלְטְלִין הַמַּת אֶלָּא ע"י כְּפָר אוֹ תִנּוֹק כְּתַב מֶרֶן שָׁם בְּשֵׁם הַמְּרָדְכִי דְּהֵינּוּ דְּוִקָא לְמַת עָרוּם אֲבָל מַת בְּכִסּוּתוֹ מְטַלְטְלִים אוֹתוֹ אֵגַב כְּסוּתוֹ יַע"ש וְקָשָׁה דְּבַפְרָק ב"מ דָּף ל' מִיְיָתִי עֹבְדָא שְׁנַתְּבַקֵּשׁ דְּהַמַּע"ה בִּישִׁיבָה שֶׁל מַעֲלָה בִּשְׁב' וְהָיָה מְוֹטֵל בַּחֲמָה וְשֶׁאֵל שְׁלַמָּה לְחַכְמִים מַה יַעֲשֶׂה וְהַשִּׁיבּוּ לוֹ שְׁיִנִּיחַ עָלָיו כְּפָר אוֹ תִנּוֹק וַיִּטְלְטְלוּ אוֹתוֹ וּלְפִי דְּבָרֵי הַמְּרָדְכִי לָמָּה לִי כְּפָר וְהָא דָּוָד בְּכִסּוּתוֹ הָיָה דְּבַתּוֹרָה הָיָה עוֹסֵק בְּאוֹתָהּ שְׁעָה כְּדָאִיתָא הֵתֵם וַיֵּשׁ לוֹמַר דְּשִׁאֲנֵי כְּסוּת דָּוָד דְּהוּא מְלָךְ דְּהוּא בְּטַל לְגַבְיָה דְּשׁוֹרְפִין עַל הַמְּלָכִים כְּלִי תְּשִׁמִּישׁוּן כַּמ"ש הַרְמַב"ם סוּף ה' אֲבָל יַע"ש: פִּיֶּסְקָא וּבְגָדוֹל כְּדִי שְׁיִאֲחֹז ב' בְּיָדוֹ דְּרִי"ה רִי"א אִפִּי בַב' יָדָיו זֶה הִיא גִּירְסַת רַש"י שְׁכ"כ לְעֵיל דָּף ל"א ע"ב שְׁנַיִם בְּיָדוֹ א' גִּרְסִינּוֹ וּבָא רַש"י לְאִפּוֹקִי דְלֹא נִגְרוֹס כְּגִ' הֶר"ן רִי"ה או' כְּדִי שְׁיִאֲחֹז שְׁנַיִהֶם בְּיָדוֹ א' כְּלו' הַלּוּלָב וְהָאֲתָרוּג וּרִי"א אִפִּי בְּשִׁתֵּי יָדָיו כְּלו' שְׁיִאֲחֹז שְׁנַיִהֶם זֶה בְּיָד א' וְזֶה בְּיָד א' וַיֵּשׁ לְהַתְּבַנֵּן מ"ט דְּחָה רַש"י גִּירְסַת הֶר"ן וְנִרְאָה דְּטַעַמוֹ מְשׁוּם דְּלַעֲלֵל בַּר"פ ס"ד דְּטַעַמָא דְּרִי"ה הָיוּ מְשׁוּם דְּבָעֵי הֶדֶר וְדָחִי תַלְמוּדָא דְלֹא הֵינּוּ טַעַמָא מְשׁוּם הֶדֶר דְּרִי"ה לֹא בָּעֵי הֶדֶר אֶלָּא טַעַמָא מְשׁוּם דַּא"ר לּוּלָב בְּיָמִין וְאֲתָרוּג בְּשְׂמָאל כּו' וְסוּבֵר רַש"י דָּאֵם אִיתָא כְּגִירְסַת הֶר"ן הִכִּי ס"ד דְּטַעַמִי' מְשׁוּם הֶדֶר דְּמָה הִידוּר יֵשׁ שְׁיִהְיוּ שְׁנַיִהֶם בְּיָדוֹ וְהֵלֵא יוֹתֵר הִידוּר הוּא שְׁיִאֲחֹז זֶה בְּיָד א' וְזֶה בְּיָד א' אֲבָל אִי גִרְסִי' כְּדִי שְׁיִאֲחֹז שְׁנַיִם בְּיָדוֹ דְּהֵינּוּ שְׁנֵי אֲתָרוּגִים א"ש דַּס"ד דְּטַעַמִיָּה מְשׁוּם הֶדֶר דְּקִים לִי לַר"י דְּבַהֶךְ שְׁיַעוּר חֲשִׁיב הֶדֶר טְפִי לֹא חֲשִׁיב הֶדֶר וְדָחִי תַלְמוּדָא דְּטַעַמִיָּה דְר"י מְשׁוּם דַּא"ר לּוּלָב בְּיָמִין כּו' וּמְשַׁעַר ר"י כְּדִי שְׁיִאֲחֹז שְׁנֵי אֲתָרוּגִים בְּיָדוֹ אַחַת כְּדִי שְׁיִאֲחֹז הָאֲתָרוּג וְהַלּוּלָב בְּיָדוֹ א' בְּמִקּוּם ב' אֲתָרוּגִים בְּיָדוֹ אַחַת וַאֲע"ג שְׁיִהְיֶה הַלּוּלָב בְּעוֹבְבֵי גְדוֹל יוֹתֵר מִהָאֲתָרוּג יְכוּל לְאַחֲזוֹ הָאֲתָרוּג וּמִקְצָ' עוֹבְבֵי הַלּוּלָב

ולפ"ז שיעור אַתְרוּג גְדוּל הוּא מְחֻזֵק חֲצֵי הַיָּד וְיוֹתֵר מִפָּאן פְּסוּל וְלְעוֹלָם כִּף הוּא שְׂעוּרוֹ
 בֵּין שְׂיֵהָה הַלּוּלָב עַב בֵּין שְׂיֵהָה דֵּק אָבֵל אִם הָיָה אוֹמֵר כְּדֵי שְׂיֵאֲחֹזוּ שְׂנֵיָהֶם בְּיָדוֹ אַחַת
 דְּהֵינּוּ הַלּוּלָב וְהָאֲתְרוּג נִמְצָא דְשְׂעוּר אַתְרוּג הַפּוֹסֵל עוֹלָה וְיִוָּרֵד דָּאִם הַלּוּלָב עַב בְּיוֹתֵר
 שְׂלֵא יוּכַל לְהַחֲזִיק הַלּוּלָב עִם הָאֲתְרוּג בְּיָדוֹ א' הָאֲתְרוּג פְּסוּל מִשּׁוּם דְּהוּא גְדוּל וְאִם
 הַלּוּלָב יִהְיֶה דֵּק דְּיוּכַל לְהַחֲזִיקוֹ בְּיָדוֹ א' עִם הָאֲתְרוּג הָאֲתְרוּג יִהְיֶה פָּשֵׁר וְזֶה לֹא מִסְתַּבֵּר
 דְּפִסְלוֹת וּכְשֵׁרוֹת הָאֲתְרוּג הַגְּדוּל יִהְיֶה תְּלוּי בְּעוֹבֵי הַלּוּלָב פְּעָמִים יִהְיֶה פְּסוּל וּפְעָמִים
 יִהְיֶה פָּשֵׁר אָבֵל אִי גְרָסִינוּ כְּדֵי שְׂיֵאֲחֹזוּ שְׂנֵיָהֶם בְּיָדוֹ טְפִי מִהֲכִי פְּסוּל לִפְ"ז לֹא יִשְׁתַּנֵּה
 הַפְּסוּל שֶׁל אַתְרוּג הַגְּדוּל דְּלְעוֹלָם הֲכִי מִשְׁעָרֵי בֵּין שְׂיֵהָה הַלּוּלָב עַב בֵּין שְׂיֵהָה דֵּק זֶה
 נִרְאֶה לִי בְּכֹנֶת רַש"י ז"ל וּבְכֹן נִסְתַּלְקָה קוֹנְשֵׁי הַר"ן שֶׁהִקְשָׁה עַל גִּיר' רַש"י דְּלֵאִיזָה עֲנִין
 יִשְׁעַר רַש"י שֶׁהוּא פְּשִׁיעוּר שְׂנֵי אַתְרוּגִים בְּיָדוֹ אֶחָד יַע"ש וְהַטַּעַם יִרְאֶה לִי נִכּוֹן כְּדַכְתִּיב
 וּלְפִי דְרָכֵי יְנַמְתֵּק לְחַפֵּי מַה שֶׁפָּתַב רַש"י בְּרִי"פ גִּירְסַת הַמְּשֻׁנָּה בְּמִסְקְנַת הַגְּמָרָא דְמִשְׁנֵי
 דְּטַעְמָא דְרַש"י מִשּׁוּם דְּאֲתִי לְאִפּוֹכִינְהוּ וְז"ל רַש"י שְׂנֵי בְּיָדוֹ א' שְׁבַמְקוֹם הָא' יֵאָחַז לּוּלָב
 כְּשִׂיֵהֶפְכָּה עַכ"ל דְּלְכֹאֲרָה קִשָּׁה אִמְאִי לֹא פָתַב הַגִּירְסָא בְּרִישׁ הַסּוּגְיָא לְפִי הַס"ד דְּטַעְמִיָּה
 דְּרַש"י מִשּׁוּם הַדָּר וְנִטְר רַש"י לְאִשְׁמוּעֵינּוּ גִירְסַת הַמְּשֻׁנָּה לְפִי הַמִּסְקְנָא אֲלֵא דְרֵאָה רַש"י
 דְּלִפּוּם הַמִּסְקְנָא הָיָה עוֹלָה עַל הַדַּעַת לְשַׁבֵּשׁ הַגִּירְסָא כְּסִבְרַת הַר"ן דְּהִכְרִיחַ גִּירְסַתוֹ
 מִמִּסְקְנָא דְגְמָרָא ע"כ בָּא רַש"י וְהֵאִיר עֵינָיו דְּאֶדְרָבָה לְפּוּם מִסְקְנָא דְגְמָרָא מְוֹכַרְח נְמִי
 לּוֹמֵר דְּהַגִּירְסָא הִיא כְּדֵי שְׂיֵאֲחֹזוּ שְׂנֵיָהֶם בְּיָדוֹ א' מִטַּעְמָא דְכְתִיב וְזֶה נִכּוֹן מְאֹד בְּעֵינֵי
 וְדוּק: גַּמ' תְּנִיָא אַר"י מַעֲשֶׂה בְר"ע כו' פִּי רַש"י עַל כְּתוּב מְרוּב גְּדוּל עַכ"ל וִיר' דְּבָא
 רַש"י לְאִפּוֹקִי דְלֹא נִפְרַשׁ דְּלְעוֹלָם הָאֲתְרוּג' לֹא הָיָה גְדוּל וְהַטַּעַם שֶׁהִבִּיאוּ עַל כְּתִיפּוֹ
 לְהוֹרוֹת חִיבּוּב הַמְּצֻנָּה כְּמוֹ מִשְׁאֲרוֹתֶם צְרוּרוֹת בְּשִׁמְלוֹת' עַל שְׁכֻמָּם דְּעָשׂוּ כֹן לְחַבֵּב
 הַמְּצֻנָּה וְאִם זֶה הוּא טַעְמוֹ דְר"ע רֵאִית רַש"י מַר"ע אֲנֵדָא לָהּ לְכֹן הִנְכַרְח לְפָרֵשׁ דְּמַה שֶׁהִבִּיֵא
 ר"ע הָאֲתְרוּג עַל כְּתוּב לָאו מִשּׁוֹ חִבּוּב מְצֻנָּה דְבִידוֹ נְמִי אִיכָּא חִבּוּב מְצֻנָּה אֲלֵא טַעְמָא
 דְר"ע מְרוּב גְּדוּל אֲלֵמָא דְאֲתְרוּג גְדוּל כְּשֶׁר נִאֲפִילוּ יוֹתֵר מִדְּאִי פִרְש"י אִין זֶה הַדָּר וְאֵע"ג
 דְּאוֹקְיָמָא דְטַעְמָא דְרַש"י כו' וְקִשָּׁה לְכֹאֲרָה מֵאִי רֵאָה מֵיִתֵי רַש"י מַר' עֲקִיבָא וְהֵלֵא ר'
 יְהוּדָה תְּנָא הוּא וְיָכוֹל לְחַלּוֹק עַל רַבִּי עֲקִיבָא וְזֶה נִדְּאִי אִינָה קו' מִשּׁוּם דְרַבִּי יְהוּדָה הוּא
 תְּלִמִיד רַבִּי עֲקִיבָא וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְחַלּוֹק עַל ר"ע רַבּוֹ וְכִינּוּן שְׁכֵן ק"ל מֵאִי מִשְׁנֵי רִי"ה
 מִשְׁם רֵאָה אִף הֵם א"ל אִין זֶה הַדָּר וּמִקְשָׁה לְר"י דְּאִמְאִי אִינוּ פּוֹסֵל אַתְרוּג הַגְּדוּל מִשּׁוּם
 הַדָּר כִּס' חֲכָמִים דְר"ע וְהֵלֵא יֵאֵמֵר ר' יוֹסִי אֲנָא דְאָמְרִי כַר"ע וְכ"ת פְּנִינַת הַקּוֹנְשֵׁי הִיא
 דְלִית הַלְכָתָא כַר"ע לְגַבֵּי חֲכָמִים וְנִרְאוּי לְפִסּוּל אַתְרוּג הַגְּדוּל מִשּׁוּם הַדָּר כִּס' חֲכָמִים דְר"ע
 א"כ תִּקְשִׁי לִיָּה לְר' יְהוּדָה לְנִפְשֵׁיהָ אִמְאִי לֹא בְּעֵי הַדָּר וְהֵלֵא חֲכָמִים דְר"ע ס"ל דְּבְעֵי
 הַדָּר וְא"א לְחַלּוֹק עִמָּהֶם דְהֵם תְּנָאִים קְדָמוֹנִים דְמֵהֵאִי טַעְמָא גּוֹפִיָּה פְרִיף רִי"ה לְר"י
 וְהִכִּי נִיח' לְדִידָהּ דְפְלִיג עֲלֵיהּ דְלֹא בְּעֵי הַדָּר וְצ"ע וְהַר"ן פָּתַב דְּגִירְס' הַנְּכֹנָה כִּף הִיא
 וּבְגְדוּל כְּדֵי שְׂיֵאֲחֹזוּ שְׂנֵיָהֶם בְּיָדוֹ כו' וְר"י דֹּא אֶפִּילוּ בְּשִׁתֵּי יָדָיו כו' יַע"ש.

וְק' אִמְאִי הַנּוֹצֵרף הַר"ן לְהִבִּיֵא רֵאָה לְדְכָרֵיו מִמְאִי דְפָרְכִי בַגַּמ' לְר' יוֹסִי וְהֵלֵא הַדְּבָר
 בְּרוּר מִמַּה שֶׁהִבִּיֵא רֵאָה ר"י מִמַּעֲשֶׂה דְר"ע שֶׁהִבִּיֵא אַתְרוּג עַל כְּתוּב אִלֵּם דְר"י מְכַשִּׁיר
 בְּכַה"ג וּלְתַרְזֵן קוֹנְשֵׁי זֶה יִרְאֶה לִי דְלֹא גָרִיס הַר"ן בַּגַּמ' כְּגִיר' אִמְשֻׁטְרָדֵם דְגְרָסִי תְּנִיָא
 אַר"י מַעֲשֶׂה בְר"ע שְׁבָא לְב"ה וְאֲתְרוּג עַל כְּתוּב א"ל רִי"ה מִשְׁם רֵאָה אִף הֵם א"ל אִין
 זֶה הַדָּר ע"כ אֲלֵא הַר"ן גָּרִיס כְּגִי' תְּלִמוּד וְיִנְיָצִיָּא דְגָרִיס הֲכִי תְּנִיָא אַרִי"ה מַעֲשֶׂה בְר"ע

שָׁבַע לִבִּי וְאֶתְרוּגוֹ עַל כְּתוּבוֹ וְאֵל אֵין זֶה הַדָּר אֵל רִי מִשָּׁם רְאִיָּה אִף הֵם אֵל אֵין זֶה הַדָּר וְהִפְּרִי יְהוּדָה הַקְּשָׁה לִרִי מִמִּשָּׁם חֲכָמִים לִרִי עֵין זֶה הַדָּר וְהִפְּרִי לִיָּה אֶפְיָלוֹ לְדִידָה דְלֵא חֲיִישָׁתָּ לְאֶנְפּוֹלִי לְפָחוֹת תַּפְסוֹן הַגְּדוֹל הַרְבֵּה מִשּׁוּם דְּאֵינוֹ הַדָּר כִּמִּשָּׁם לִרִי עֵין זֶה הַדָּר אֵל רִי מִשָּׁם רְאִיָּה כְּלוֹ אֶדְרָבָה מִמְּקוֹ שְׁבֹאֲתָ יֵשׁ רְאִיָּה לְדָבְרִי דְלֵא הַקְּשׁוּ לוֹ דְּפָסוּל מִשּׁוּם חֲשִׁישָׁתָּ נְפִילָה דְלִנְפִילָה לֵא חֲיִישָׁי וּמָה שְׁהַקְּשׁוּ לוֹ הוּא דְּאֵין זֶה הַדָּר וְאֵין אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לְפָסוּלוֹ מִטַּעֲמָא שְׁאֵינוֹ הַדָּר דְּאֵנָא דְּאֶמְרִי כִּרִי עֵין דִּסִּל דְּאֶפְיָ גְדוֹל הַרְבֵּה שְׁצָרִיף לְהִבִּיא עַל כְּתוּבוֹ חֲשִׁיב הַדָּר זֶה הִיא פִּי גִי וַיִּנְיִצִּיָּא לְפִי דְּעֵתִי וְכַנְרִי דְּגִי זֶה הֵיטָה לְפָנֵי הַרִי וְלִכְּהָ אֵייתִי רְאִיָּה מִמָּה שְׁהַקְּשׁוּ לִרִי מִמִּשָּׁם חֲכָמִי לִרִי עֵין זֶה הַדָּר אֶלְמָא דִּרִי מְכַשִּׁיר בְּכַהֲגִי וְדוּק: מִתְּנִי אֵין אוּגְדִין אֶת הַלּוּלָב כּוֹ: קָשָׁה דְּכִינּוֹן דְּטַעֲמָא דִּרִי מִשּׁוֹ דְּצָרִיף אֶגְדִּי מִן הַתּוֹרָה וְלִכְּהָ אוּסֵר שְׁלֵא בְּמֵינוֹ מִשּׁוּם בַּל תּוֹסִיף וּרִי מִסִּל דִּאֲצִי אֶגְדִּי וְכִינּוֹן דִּאֲצִי אֶגְדִּי לִיכָּא בִּתְּ דֵּהֵא לְחוּדְיָה קָאִי וְהֵאִי לְחוּדְיָה קָאִי אֵל אֶדְמַפְלִיגִי בְּאֵיזָה דְּבָר אוּגְדוֹ לִיפְלִגּוֹ בְּעִיקְרָא דְּדִינָא אִם צָרִיף אֶגְדִּי אוֹ לֵא וּמִשָּׁם גִּדְעָה דִּלְרִי אֵין אוּגְדִין אֶלְא בְּמֵינוֹ יִלֵּל דְּאֵי הֵנָּה תְּנִי פְּלִיגִי דְּצָרִיף אֶגְדִּי לְחוּדְיָ לֵא הֵנָּה שְׁמַעִי דִּאֲצִי אֶלְא בְּמֵינוֹ דֵּהוּ אֶפְיָ דְּצָרִיף אֶגְדִּי אֵין כָּאֵן בִּתְּ דְּרַחֲמָנָא הִכִּי אֶמְרִי קַחוּ דִּי מֵינִין וְאֶגְדוּ אֶת הַלּוּלָב וּמֵינִיו בְּכָל דְּבָר וְלֵא הֵנָּה בִּתְּ דֵּהֵא הֵנָּה שְׁמַעִי דִּאֲצִי אֶלְא בְּמֵינוֹ דְּמִתְּנִיתִי נִקְטִי חֲדָא פְּלִיגְתָּא דְּאֵין אוּגְדִין אֶת הַלּוּלָב אֶלְא בְּמֵינוֹ דְּמִמִּילָא מִשְׁמַעִי אֵיזָה פְּלִיגְתָּא דְּצָרִיף אֶגְדִּי אֶבְלֵי אֵי הֵנָּה נִקְטִי פְּלִיגְתָּא דְּצָרִיף אֶגְדִּי לֵא הֵנָּה שְׁמַעִי דְּאֵין אוּגְדִין אֶלְא בְּמֵינוֹ וְעוֹד דְּאֵלוֹ נִקְטִי פְּלִיגְתָּא דְּצָרִיף אֶגְדִּי וְהֵי אֶמְרִי רִי אֲצִי אֶגְדִּי לֵא הֵנָּה שְׁמַעִינִי דְּמַצְנָה לְאֶגְדוֹ לִרִי מֵאִיר מִשּׁוּם זֶה אֵלִי וְאֶנְהוּ אֶבְלֵי הַשְּׁתָּא דְּנִקְטִי פְּלִיגְתָּא בְּעֵינֵי אִם אוּגְדִין הַלּוּלָב שְׁלֵא בְּמֵינוֹ וְאֶמְרִי רִי אֶפְיָ בְּחוּט שְׁמַעִי דְּמוּדָה רִי מִדְּמַצְנָה לְאֶגְדוֹ מִשּׁוּם זֶה אֵלִי וְאֶנְהוּ וְאֵה פִּשְׁרֵי לְאֶגְדוֹ שְׁלֵא בְּמֵינוֹ וְתוֹ יֵשׁ לְדִקְדָּק אֶמְאִי נִקְטִי רִי מִפְּיָ בְּחוּט יֶאֱמֵר אֶפְיָ שְׁלֵא בְּמֵינוֹ יִלֵּל דְּאֶנְבֵי אוּרְחִי אֶתָּא לְאֶשְׁמוּעִי רִי מִדֵּעִי גִי דְּמַצְנָה לְאֶגְדוֹ מִשּׁוּם זֶה אֵלִי וְאֶנְהוּ לֵא תִימָא פִּינּוֹן דְּהֶאֱגָד מִשּׁוֹ נּוֹי יְהִיָּה אֶסוּר לְאֶגְדוֹ בְּחוּט שְׁלֵי מְשִׁיחָא שְׁאֵינוֹ חֲשִׁיב קִמִּיל וּבְהָא דִּאֲרִי אֵין אוּגְדִין הַלּוּלָב אֶלְא בְּמֵינוֹ מְדִלָּא קְאָמֵר בְּמֵינוֹ לְשׁוֹן רַבִּים מִשְׁמַע דְּאֵינוֹ אוּגְדוֹ אֶלְא בְּעֵלָה שְׁלֵי לּוּלָב וּקִי דְּאֶמְאִי לֵא יוּכַל לְאֶגְדוֹ בְּעֵינֵי שְׁלֵי הַדָּס אוֹ עֲרֵבָה הִרִי לִיכָּא בִּתְּ יִלֵּל דְּפִשְׁיטָא דֵּאֵהֲנִי דִּיכּוֹל לְאֶגְדוֹ בְּעֵינֵי שְׁלֵי הַדָּס אוֹ עֲרֵבָה וּרִי נְמִי הִי אֵין אוּגְדִין אֶת הַלּוּלָב אֶלְא בְּמֵינוֹ דְּהֵינּוֹ עֵלָה לּוּלָב אוֹ הַדָּס אוֹ עֲרֵבָה וּנִקְטִי מֵינוֹ דְּכִמִּין אֵי חֲשִׁיבִי פִּינּוֹן דְּהֵן נְאֶגְדִין בְּאֶגְדֵי אֵי אֵי קִי דֵּאֲצִי כִּי לֵא יוּכַל לְאֶגְדוֹ בְּעֵינֵי שְׁלֵי עֵץ אֶתְרוֹ פִּינּוֹן דְּאֵינוֹ נְאֶגְדִי עִם הַלּוּלָב וְאֶמְאִי הֵלֵא אֶתְרוּגִי הוּא מְכַלֵּל דִּי מֵינִים וְלִיכָּא בִּתְּ וִיִּלֵּל דְּחֲשִׁיב מִן אַחֵר דְּלֵא דְּמִי לְאֶתְרוּגִי דְּהוּי אֶנְכֵּל אֶבְלֵי סִיב שְׁלֵי דְּקֵל מִינָא דְּלוּלָבָא הוּא וְדוּק וְלֵעֲנִין הַלְכָה פְּסָקוֹ הַפּוֹסְקִים כִּרִי מִן וְצָרִיף טַעֲם דְּהֵא קִיִּל רִי מִוְרִי הַלְכָה כִּרִי וְשְׁמַעִי הַטַּעֲם הֵנָּה מִשּׁוּם דְּבְרִייתָא דְּלַעֲיִל פִּי קִי דֵּף יִיא שְׁנָה פְּלִיגְתָּא דְּצָרִיף אֶגְדִּי וְתִי קִי דְּהוּא סְתָם סְבֵר דִּאֲצִי אֶגְדִּי וְכִינּוֹן דְּסִתָּם בְּרִייתָא כִּרִי מִשְׁמַעִי הַלְכָתָא פְּנִתְיָ אֶף יֵשׁ לְעֲרַעֵר עַל זֶה דְּאֶמְרִי בְּהַחֲזוּץ דֵּף מִבִּי מְחַלְקִי בְּמִתְּנִי וְסִתָּם בְּבְרִייתָא אֵין הַלְכָה כִּסְתִי דֵּאֵם רִי לֵא שְׁנָאָה רִי חִי מִנִּיל וְעֵינֵי מָה שְׁהַקְּשָׁה עַל זֶה מוֹהֲרִיקִי אֵי בְּכָלֵי הַגִּמִּי בִּסִּי בִּינִי שְׁמוּעָה דֵּף סִיב יַעֲשֵׂה יִלֵּל מִשּׁוֹ דְּמְפִלּוּגְתָּא דְּאֶמְרִי דְּפִלְגִי לְקַמְּן אִם הַקְּשֵׁר חוּצָן אוֹ לֵא מִהֲתָם שְׁמַעִי דִּסִּל אֲצִי אֶגְדִּי כִּרִי מִוְרִי: גִּמִּי אֵי רִי אֶפְיָ בְּסִיב כּוֹ קִי פִּינּוֹן דֵּהֵל

כר"מ דא"צ אגד וּכְמוֹ שֶׁהוֹכַחְתִּי מִדְּבָרֵי רַבָּא שְׁאָמַר לְקַמְן דְּהַקְשֵׁר אֵינּוּ חוֹצֵץ מִשׁוּם דְּהוּי לְגֵאוּתוֹ א"כ אַמְאֵי טַרַח רַבָּא לְאַשְׁמוּעִי דְּסִיב וְעִיקְרָא דְּדַקְלָא דְּהוּי מֵינָא דְּלוּלְבָא פִּינּוּ דְּלֵא נְפָקָא לָן מִיַּדִּי לְעֵגְנֵי דִּינָא וְשִׁמְא דְּאַפִּי דְּקוּ"ל כר"מ דְּשָׁרִי שְׁלֵא בְּמֵינוּ מ"מ כָּל הֵיכָא דְּפִלְגִי תַנְאֵי חַד אָסֵר וְחַד שָׁרִי וּמִסְבָּרָא יֵשׁ לְפִסְוֹק כר"י דַּאס' דְּקוּ"ל בְּשַׁל תּוֹרָה הִלְף אַחַר הַמַּחְמֵי וְעוֹד דר"מ ור"י הִלְכָה כר"י רֵאוּי לְחוּשׁ לְכַתְחֻלָּה לְצֵאת יַדִּי בְּנֵלְמ וְכַה"ג פֶּתַח תה"ד ס"ס רל"ב וּבְכַתְבֵּי סִי' ר'ן י"ש וְכִינּוּן דְּרֵאוּי לְחוּשׁ לְכַתְחֻלָּה לְדְבָרֵי ר"י הַנּוֹצֵרָה רַבָּא לְאַשְׁמוּעִי דְּסִיב וְעִיקְרָא דְּדַקְלָא הוּי מֵינָא דְּלוּלְבָא וְכֵן רֵאוּי חֲסִידִים וְאַנְשֵׁי מַעֲשֵׂה דְּאִין אוּגְדִין הַלוּלְב אֵלָּא בְּעֵלָה שְׁל לִילְב אֵי נְמִי יֵשׁ לוֹמַר דַּנ"מ אִם הֵיךָ מְפָסִיק בֵּין יָדוֹ לְלוּלְב סִיב וְעִיקְרָא דְּדַקְלָא דְּאֵי חֲשִׁיב מֵינּוּ מִין בְּמֵינוּ אֵינּוּ חוֹצֵץ וְדוּק: וַא"ר מ"ט דר"י פְּנֹנַת קָשֶׁר מִמֵּרוֹת רַבָּא הַדְּבָר מוּבָן מִתּוֹךְ פֶּרֶשׁ"י כ"ד ס"ד בר"פ דָּף ל"א ע"א דְּטַעַמ' דר"י דַּאמ' אֵין אוּגְדִין אֵת הַלוּלְב אֵלָּא בְּמֵינוּ הֵינּוּ מִשׁוּם דְּבַעֲי הֶדֶר וּלְפִי טַעַם זֶה לֹא הֵיךָ יָכוֹל לְאַגְדוֹ בְּסִיב וְעִיקְרָא דְּדַקְלָא וְכִינּוּן דְּאַשְׁמוּעִי רַבָּא דְּסִיב וְעִיקְרָא דְּדַקְלָא פֶּשֶׁר אֵלִיבָא דר"י הוֹרָה לְנוּ דְּלֵא הוּי טַעַמָּא מִשׁוּם הֶדֶר אֵלָּא מִשׁוּם דְּבַעֲי מֵינּוּ אַף שְׁלֵא יְהִי הֶדֶר וְלָכֵן סָמַךְ מִימְרָא הַשְּׁנִית וַא"ר מ"ט דר"י כו' וְעֵינִן בְּתוֹס' דָּף ל"א וּמ"ש לְעֵיל עַל דְּבַרְיָהֶם: רִי"א אֵין סוֹפָה נוֹהֶגֶת אֵלָּא בַד' מֵינִין כו' קָשָׁה דְּמֵאֵי קוֹנְשֵׁיָא הוּא זֶה וְהֵלֵא אַעֲיָקְרָא דְּדִינָא פֶּרְכָּא מַה לְלוּלְב שְׁכֹן שְׁאוּל וְשַׁל שְׁוֹתְפִין פֶּסוּל וְכִינּוּן דִּישׁ בּוֹ חוּמְרָא זֶה הֵטִיל בּוֹ הַכְּתוּב חוּמְרָא אַחֲרַת דְּאֵינּוּ יוֹצֵא אֵלָּא בַד' מֵינִין אֲבָל בְּסוֹפָה שְׁהִיא קִלְיָה דְּשְׁאוּלָּה וְשַׁל שְׁוֹתְפִין פֶּשֶׁרָה לְפִיכּוֹף דִּין הוּא שְׁיָהָא בְּהַ קוּלָּא אַחֲרַת דְּכִשְׁרָה בְּכָל הַמֵּינִים וְכ"ת ר"י סָבַר כר"א דְּאַמְרִינוּ לְעֵיל דָּף כ"ז ע"ב דַּס"ל דְּסוֹפָה שְׁאוּלָּה פֶּסוּלָּה מ"מ הָרִי פֶּתְבוּ שְׁם הַתּוֹס' דַּע"כ לֹא פְּלִיג ר"א אֵלָּא בְּסוֹפָה שְׁאוּלָּה אֲבָל סוֹפַת הַשְּׁוֹתְפִין מוֹדָה ר"א דִּינְצֵא בְּהַ מִדְּכַתִּיב תִּשְׁבּוּ כְּעֵין תְּדוּרוֹ וְאִם כֵּן לְפָרוּךְ לְלוּלְב שְׁכֹן שְׁל שְׁוֹתְפִין פֶּסוּל אֲבָל סוֹפָה שְׁל שְׁוֹתְפִין פֶּשֶׁרָה לר"ע וְלִכְאוּרָה הֵיךָ נִרְאָה לְתַרְץ דִּילִיף מְלוּלְב בְּמִקְדָּשׁ דְּהוּא ז' וְכִשֶׁר בְּמִקְדָּשׁ בְּשָׂרָה הֵימִים שְׁאוּל וְשַׁל שְׁוֹתְפִין דְּהֵא לְכֶם דְּמַמְעֻטִּינוּ מֵינִיָּה שְׁאוּל וְשַׁל שְׁוֹתְפִין לֹא פֶתִיב אֵלָּא בִּי' הַא' וְזֶה אֵינּוּ נִכּוֹן דְּאַפְתִּי פֶּרְכָּא מַה לְלוּלְב שְׁכֹן מְצֵאנוּ בּוֹ חוּמְרָא בְּיוֹם א' דְּפֶסוּל שְׁל שְׁוֹתְפִין תֵּאמַר בְּסוֹפָה דְּמַצִּינוּ בְּהַ קוּלָּא גַם בְּיוֹם א' דְּשַׁל שְׁוֹתְפִין פֶּשֶׁרָה וְצ"ע: דָּף ל"ז ע"א א"ל כָּל דִּין שְׁאַתָּה דִּין תַּחֲלָתוֹ כו' וְהַתּוֹרָה אֲמָרָה כו' אֵיכָּא לְמִדְּק מֵאֵי וְהַתּוֹרָה אֲמָרָה וּבַת"כ גְּרָסִי וְהַכְּתוּב אוֹמַר יִשְׁבּוּ בְּסוֹפוֹת וּפִי' בַּס' קָרְבַן אַהֲרֹן דָּף רנ"ט ע"ד דְּהִיא טַעֲנָה אַחֲרַת דְּנִרְיֵשׁ יִשְׁבּוּ בְּסוֹפוֹת דְּסִיפִי' דְּקָרָא דְּהוּא יְתֵר וְה"ק וְעוֹד אַף שְׁיָהָה זֶה ק"ו הַכְּתוּב מְמַעֵט אוֹתוֹ באו' יִשְׁבּוּ בְּסוֹפוֹת יְתִירָה לוֹמַר בְּסוֹפוֹת שְׁל כָּל דְּבָר וְדְבָר קָשָׁה הֵיכִי אֲמָרִי רַבָּנּוּן כָּל דִּין שְׁאַתָּה דִּין תַּחֲלָתוֹ לְהַחֲמִיר וְסוֹפּוֹ לְהַקְלֵי אֵינּוּ דִּין וְיֵשׁ לְהֵם כָּלָל זֶה בְּכַמָּה דְּוֹכְתִי בְּפָרְק כָּל שְׁעָה גַבִּי נוֹתֵר כַּמ"ש הַתּוֹס' גַּם בַּת"כ ר"פ תְּזַרִיעַ גַּבִּי וְיִלְדָה זָכָר מַה ת"ל כו' יַע"ש וְרַבִּינוּ שְׁמִשׁוֹן בְּרִישׁ ס' הַפְּרִיתוֹ גַּבִּי פְּלִלֵי הַק"ו הֵבִיא בְּרִיית' זֶה וְכַתֵּב עֲלֵה כְּלוֹ' אִם תִּתֵּן לְנֹלַד הַמַּת דִּין לִיָּדָה לְטַמָּא אֵת אִמּוֹ כִּף תִּתֵּן לוֹ לִיָּדָה לְטַהֲרָה וְיֵשׁ פֶּרְכָּא בְּיָה שְׁהָרִי אֵינּוּ מְטַמָּא בְּאַהֲלָא אֵת אִמּוֹ וְאֵת הַבָּא עִם אִמּוֹ עַכ"ל וְק"ל עַל דְּבָרֵי אֲמָאֵי אֲצִטְרִיף לְבַטֵּל הַק"ו מִפְּחַ פִּירְכָּא ת"ל דְּאֵינּוּ ק"ו פִּינּוּן שְׁסוֹפּוֹ לְהַקְלֵי וּבְרִישׁ דְּבָרֵי כַּתֵּב דַּק"ו זֶה אֵין בּוֹ פֶּרְכָּא וּבְסוֹף דְּבָרֵי דִישׁ בּוֹ פֶּרְכָּא וְלִשׁוֹנוֹ מְגוּמָגָם בְּעֵינֵי וּפְשֻׁט הַבְּרִייתָא יר' דְּבַטְלוּ הַק"ו מִשׁוּם דְּסוֹפּוֹ לְהַקְלֵי וְכֵן רֵאוּי בַּס' קָרְבַן אַהֲרֹן יַע"ש וְאֵיף שְׁיָהָה הֵיךָ לְמַדְנּוּ דְּרַבָּנּוּ דר' הַיּוֹדָה אֵית לְהוּ בְּכַמָּה

דוכתי דכל ק"ו שתחלתו להחמיר וסופו להקל אינו דין וק' מנ"ל הך פלגא אדרבה מדאצט' קרא יתירה לדידהו דישובו בסופות להכשיר סנפה של כל דבר לאפוקי ק"ו דר"י אלמא משמע דהוא ק"ו יפה וניתן להדרש וי"ל דתחכים ס"ל דכאן השמיענו הפתוב קרא יתירא דישובו בסופות שלא נעשה הק"ו דר"י משום דסופו להקל ומהכא שמיע להו לרבנן בכל דוכתא דכל דין שאפה דן תחלתו להחמיר וסופו להקל אינו דין ודוק ובספר זבין שמועה דף ל"ו ע"א הביא דברי הפריטות דמיתי הך פלגא מת"כ דפ' תזריע וכתב עלה דהפריטות לא הביא פלל זה מהך דסנפה ומההיא דפ' כל שעה דנוטר משו' דאיפא למי' דבהנהו סתרינן לק"ו מפח קראי אבל התם סתרי' ליה מפח הק"ו עצמו עכ"ל ויש לגמגם על דבריו מתוך מה שכתבתי וק"ל: וכן בעזרא הוא אומר כו' ק' אמאי קאמר וכן בעזרא אטו לא ידענא דפסוק זה הוא בספר עזרא ואפשר משום דבסנהדרין דף כ"א אמרינן תניא רי"א ראוי הנה עזרא שתנתן תורה ע"י לישראל אלמלא לא קדמו משה כו' ובהך ברייתא איפא למידק אמאי אצטריף ללמד דבר זה בשני מקראות ויראה דאי מקרא קמא הו"א דלא שקל הכתוב עזרא כמשה אלא לענן התורה אבל לא לענן פלפול דמשה מפלפל גדול הנה כדאיתא בנדרים פ"ד דנתן הקב"ה הפלפול מתנה למשה אלא שמשנה נהג בו טובת עין ונתנו לישר' יע"ש ולכך אצטריף קרא תנינא פי עזרא הכין לבבו לדרוש כו' לומר שהיה גדול בדורו לענן פלפול כמשה בדורו והיינו דקא' הקא וכן בעזרא שהיה שקול כמשה בענן התורה והפלפול לדרוש בק"ו ואפ"ה אמר לישר' צאו הנהר כו' לעשות סוכות ככתוב אלמא דאין לדרוש הק"ו וזש"א לעשות סוכות ככתוב כלו' כפשט הכתוב במקרא דסוכות הוי מכל דבר למעוטי הק"ו שדרשת שאינו כשר אלא מד' מינים דהא אינן סוכות ככתוב אלא סוכות כפלפול תורה שבע"פ אמנם ק"ל לדעת רבנן כיון דעזרא לא בא אלא ללמד דין הסנפה דכשרה בכל דבר למעוטי ס' ר"י אמאי הזכיר בכלל דבריו שייבאו עלי עץ עבות דהוי א' מד' מינים דבשלמא מעלי הדס ל"ק דהיינו הדס שוטה דפסול ללולב כדאיתא לעיל בפרקין גם בפ"ק דמכילתין דף י"ב ומעלי תמרים ל"ק לי דעלי תמרים פסולים ללולב דהיינו חריות של דקל וכן מוכח בהדיא מתשו' מהריק"ו שורש מ"א דפי' דכוננת הכתוב הוא דעלי הדס שוטה דומה לעלי תמרים שפסול ללולב אלא עץ עבות דכשר ללולב אמאי הזכיר הכתוב בענן סכך הסנפה ובפ"ק דמכילתין דף י"ב פריף היינו הדס היינו עץ עבות ומשני הדס שוטה לסוף ועלי עץ עבות ללולב וק' דאם עזרא בא לזרז אות' גם על ענן מצנת לול' אמאי לא צנה להם על פל ד' מינין ומאי שנא עבו' דצנה עליהם טפי מאינך ותו דהכתוב מסיים לעשות סוכות ככתוב אלמא בדין סנפה לחודה משמע דאם היתה פונתו להנהיר גם על מצנת לולב היל"ל לעשות סוכות ומצנת לולב ככתוב ואפשר דכוננ' עזרא במ"ש שייבאו עלי עץ עבות הוא משום דהיה עולה על הדעת דמדרבנן אין ראוי לסכך בעלי עץ עבות דכשר ללולב שלא יראו התלמידים ויסברו דהלכה כר"י דאין לסכך אלא מד' מינין לכן בא עזרא והשמיענו דאין ראוי לגזור מדרבנן שלא יסכך אלא בא' מד' מינין אלא יהיו מסככים בכל דבר בין בשאר מינין שאינם כשרים ללולב כגון עלי זית וכו' בין בעלי עץ עבות דכשר ללולב והיינו דקא' לעשות סוכות ככתוב למעוטי שלא נגזור גזרה הנו' ונקט עלי עץ עבות טפי מערבי נחללאשמועין אגב אורחיה הדס שוטה לסנפה ועלי עץ עבות ללולב ודוק: ור"י סבר הני לדפנות וכו'.

לכאורה קשה אף מכשיר ר"י עלי הדס ללולב והלא הדס הוא הדס שוטה דאינו פשר
ללולב כדאימא לעיל פ"ק דף י"ב וי"ל דהדס שוטה וענף עץ עבותת הכל מן א' כמ"ש
הרא"ש בשם ר' נטרוניא גאון ונהביאו מרן הב"י ס"ס תרנ"א דהכל גדל בערוגה א' ואין
בו משום ב"ת מדי דהוי אסיב ועיקרא דדקלא דחשיבי מינא דלולבא יעו"ש א"כ ה"נ
הדס שוטה פשר לספף לר"י דמינא דעבותת הוא מדי דהוי אסיב ועיקרא דדקלא דמספכין
בו לר"י משום דהוי מינא דלולבא אע"ג דסיב עצמו אינו פשר ללולב אמנם קשה מנ"ל
לר"י דפי' דקרא הוי הכי דלמא פי' דקרא הוי כמ"ש רבא דמקרא פא ללמד דכל המינין
פשיירין לספף וי"ל דר"י דניק דאם איפא כפי' רבנן אמאי הזכיר עזרא פמה מינים וכי
פי רוכלא הוא דחשיב ואזיל עלי זית ועלי שמן ועלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבותת
לימא מין א' או ב' לבד ללמד דמספכין בשאר מינין ותו דניק רבי יהודה דבכילהו לא
פתיב תיבת עץ אלא גבי עץ שמן ועלי עץ עבותת ומאי עץ עץ דנקט להנה תרנויהו טפי
מאינה אלא דתיבת עץ פא להפסיק הענין כמו על שאול ועל יהונתן דאמרי' בעלמ' על
על הפסיק הענין ה"נ תיבת עץ הפסיק הענין וה"ק הביאו עלי זית ועלי עץ שמן והנה
לדפנות וכאן הפסיק הענין ונקט תרי מיני בדפנות לרמז דשתי דפנות פהלקתן בעי' וג'
אפילו טפח דיש אם למסורת וסכת פתיב חסר כדלעיל פ"ק דף ו' ואמר להם ג"כ שביאו
לספף עלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבותת ונקט הנה ג' מינין ללמד דעלי הדס דהוא
הדס שוטה אף על גב דפסול ללולב פשר לספף דמינא דעבותת הוא ונקט עלי תמרים
לאשמעינן דעלי תמרים דהיינו לולב שפנדרו עליו פשר לספף ופסול ללולב כדתנן
ברי"פ משמיה דר"י למעוטי סברת רבנן דמכשרי נפדרו עליו ונקט עלי עץ עבותת ללמד
דאף על גב דדרשינן מק"ו דאין להכשיר הספף אלא בד' מינין שפלולב לאו דוקא מינין
שכשרים ללולב אלא שיהיו מד' מינין שפלולב אפילו שיהיה הדס שוטה וחריות של
דקל דפסולין ללולב וה"ק ועלי הדס שוטה ועלי תמרים דפסולין ללולב הרי הו פעץ
עבותת דכשרים ללולב דלענין ספף לא קפדינן אלא שיהיה מדבר הגדל בד' מינין ונהרי
הוא כא' מן הד' מינין כגון עלי עץ עבותת דכשר ללולב ומה שפייים הפתוב לעשות סוכות
פפתוב הוא חוזר לראש המקרא שאמר שביאו עלי זית ועלי עץ שמן לדפנות דנקט תרי
מיני לרמז דשתי דפנות פהלקתן בעי' דיש אם למסורת ונהיינו לעשות סוכות פפתוב
פלומר בשתי דפנות פהלקתן דיש אם למסורת פדכתיב סכת חסר וי"ו למעוטי סברת
ר"ש דאמר דג' דפנות פהלקתן דיש אם למקרא דקרינן סוכות מלא וי": והתוס' פתבו
נהביאו עלי זית ר"י הנה מוקי לה לדפנות ע"כ.

וקשה טובא מה באו ללמדנו והלא פ' פי' הגמרא בהדיא ור"י סבר הני לדפנות וכו'
ולכאורה היה נראה לומר דהתוס' לא הוו גורסי' בגמרות שלהם ור"י סבר הני לדפנות
וכו' ולכך באו לחדש מדעת' תרוץ זה לר"י אף ק"ל לשבש הספרים ולומר דלא הוי גרסי
לה ותו דאם אימא דהתוס' באו לתרץ לר"י היל"ל ר"י מוקי לה לדפנו' ותיבת הנה היא
פבידה ושפת יתר ולכן יראה דנדאי התוס' גרסי כגי' דידן ולא באו התוס' לתרץ המקרא
לר"י אלא התוס' הם עומדים על דברי חכמים שאמרו וכן בעזרא הוא אומר הביאו עלי
זית וקשה ליה לתוספות אמאי הוצרכו רבנן להביא ראיה מעזרא הרי הביאו ראיה מפתוב
שבתורה מדכתיב ישבו בספות יתירא לרמז סוכות של כל דבר וא"כ ראיה זו דעזרא
לא איצטריכא דהוי פיהודה ועוד לקרא זו הרגישו התוס' ולכך פירשו דמ"ש חכמים וכו'

בְּעֶזְרָא וכו' אֵינוֹ רְאִיָּה לְדַבְרֵיהֶם אֲלֵא לְפִי דְשִׁמְעוּ חֲכָמִים דְּהֵן קָרָא דְעֶזְרָא דְהִבִּיאוּ עָלַי זֵית וכו' ר"י הֵנָּה מוֹקֵי לִיָּה לְדַפְנוֹת בָּאוּ חֲכָמִים וְאָמְרוּ בְּסִיּוּם דְּבַרְיָהֶם וְכוּ בְּעֶזְרָא אוֹמֵר וכו' פְּלוֹמֵר פִּינּוֹן דְּהֵעֲלִינוּ מִפְּרוּשׁ דִּישְׁבוּ בְּסִנּוֹת הַפְּתוּב בַּתּוֹרָה דְּלַרְבוֹת סִנּוֹת דְּכָל דְּבַר בָּא כְּמוֹ כֵּן יֵשׁ לְפָרֵשׁ הַפְּסוּק דְעֶזְרָא דְהוּא לְסַפֵּךְ וְלֹא כִּר"י דְּהֵנָּה מוֹקֵי לִיָּה לְדַפְנוֹת בְּאִפְּוֹן דִּמ"ש הַתּוֹסֵ' הוּא לּוֹמֵר דִּמ"ש חֲכָמִים וְכוּ בְּעֶזְרָא וכו' אֵינָם מְבִיאִים רְאִיָּה לְדַבְרֵיהֶם דְּלַרְאִיָּה לֹא אֲצֻטְרִיף אֲלֵא בָּאוּ לְפָרֵשׁ דְּכוּלִּיָּה קָרָא מִיַּיְרִי בְּסַפֵּךְ לְמַעוּטֵי פִּי' שֶׁל ר"י שְׁשִׁמְעוּ שְׁהִיָּה מוֹקֵי לִיָּה לְדַפְנוֹת וְדוּק.

ובס' זָהָב שְׁפָה דָּף קע"ד פְּתַב עַל דִּיבּוּר זֶה דְּהוֹקְשָׁה לְתוֹסֵ' פִּינּוֹן דִּר"י אֵית לִיָּה ק"ו דָּאִין סִנּוֹפָה כְּשִׁיָּרָה אֲלֵא מִד' מִינִין אֲמַאי אֲצֻטְרִיף קָרָא דְעֶזְרָא לּוֹמֵר שְׁיַבִּיאוּ עָלַי הַדַּס וְעָלִי תְּמָרִים לְסַפֵּךְ הַסִּנּוֹפָה וְתַרְצוּ דְאֲצֻטְרִיף קָרָא דָּאִי לֹא קָרָא הֵנָּה מוֹקֵי הַק"ו לְדַפְנוֹת שְׁהִיָּה מִד' מִינִין לְהַכִּי אֲצֻטְרִיף קָרָא דְעֶזְרָא לְלַמֵּד דְּהַק"ו לֹא נַעֲשָׂה אוֹתוֹ אֲלֵא לְעַנְיָן סַפֵּךְ וְלֹא לְדַפְנוֹת שְׁהַדַּפְנוֹת יְכוּלִים לַעֲשׂוֹתָם מַעֲצֵי זֵית וז"ש ר"י הֵנָּה מוֹקֵי לֵה פִּי' הֵנָּה מוֹקֵי הַק"ו דִּינִיָּה אִפִּי' לְדַפְנוֹת וְהֵנָּה מוֹקֵי דְכַתְּבוּ קָאִי אַק"ו דְּהֵנָּה מְפָרֵשׁ לִיָּה בְּכוּלָּל וְתַרְיָף וְיִשְׁר עַכ"ל וְלַעֲד"נ דִּישׁ לְגַמְגָּם דְּחָסֵר בְּתוֹסֵ' תִּיבַת אִפִּי' דְּהִיל"ל ר"י הֵנָּה מוֹקֵי לֵה אִפִּי' לְדַפְנוֹת וְתוּ דְלִשׁוֹן מוֹקֵי אֵינוֹ מִיְנֻשָׁב שְׁפִיר לְגַבִּי הַק"ו וְהִל"ל ר"י הֵנָּה עֲבִיד לִיָּה פְּלוֹמֵר הַק"ו אִפִּי' לְדַפְנוֹת וְלִשׁוֹן מוֹקֵי דְהוּא לִשׁוֹן אוֹקְמָתָא אֵינוֹ מִיְנֻשָׁב אֲלֵא עַל פְּסוּק דְמוֹקֵי הַפְּסוּק בְּדַפְנוֹת וְדוּק: תוֹס' ד"ה דְּסִיב וְעִיקָרָא דְדִיקָרָא מְכָאן קָשָׁה וכו' וְלִי נִרְאָה לְהַלִּיץ בְּעַד רַש"י דְּרַש"י לֹא פִי' שָׁם סִיב הַדְּקָל כְּמוֹ שְׁהַעֲתִיקוּ הַתּוֹסֵ' אֲלֵא ז"ל רַש"י שָׁם אֲצֻנוֹתָא דְדִיקָלָא סִיב הַגְּדָל וְנִכְרָף סִיב לְדָקָל וּא"כ י"ל דְּהוּא מִין זַרְעִים הַרְגִילִים לְגַדָּל סִיב הַדְּקָל וְלֹא הִיָּינוּ סִיב דְשִׁמְעִין דְּסִיב דְשִׁמְעִין הוּא מִהַדְּקָל עֲצָמוּ שְׁגָדָל סִיב הַדְּקָל וְתַרִי מִינֵי סִיב דְקָל הוּי וְעִינֵי מ"ש הַתּוֹסֵ' בְּסוֹף פָּרָק עוֹשִׁין פְּסִין יַעו"ש וְעִינֵי בְּעָרוּף עָרָף אֲצֻנוֹא יַעו"ש וְדוּק: תוֹס' ד"ה ר"י אוֹמֵר אֵין סִנּוֹפָה נוֹהֶגֶת וכו' וְלִית לִיָּה הַף דְּדַרְשִׁי' וכו'.

קָשָׁה מִנ"ל דְּלִית לִיָּה הַהִיא דְרַשָּׁא דְגִנּוֹן וְיָקָב דְּלִמָּא דְלַעוֹלָם אֵית לִיָּה וְאֲצֻטְרִיף דְרַשָּׁא דְגִנּוֹן וְיָקָב לְלַמֵּד דָּאִין מְסַפְכִין בְּדַבְרֵי הַמְקַבֵּל טוֹמָאָה דּוֹמְיָא דְגִנּוֹן וְיָקָב וְלַעוֹלָם לֹא יִסְפֵּךְ אֲלֵא בִּד' מִינִין מִפְּחַ ק"ו וְהַתּוֹ' עֲצָמָם אָמְרוּ כְּעִין זֶה לְקַמֵּן דְּמוֹדָה ר"י דָּאִין מְסַפְכִין בְּדַבְרֵי הַמְקַבֵּל טוֹמָאָה מְשׁוּם דִּילִיָּף מְדַאֲתַמְקֵשׁ סִנּוֹפָה לְחַגִּיגָה וְלֹא שְׁיָיָף לְאִקְשׁוּיֵי אֵי מַה חַגִּיגָה ב"ח מֵאֲחַר דְּלֹא מְכַשִּׁירִין אֲלֵא מִד' מִינִין.

וְאִפְּשֵׁר לּוֹמֵר דְּבַשְׁלִמָּא לְעַנְיָן הִיקָשׁ דְּמִקִּישׁ סִנּוֹפָה לְחַגִּיגָה מִפְּחַ הַק"ו אָמְרִי' דְּלֹא אֲתַמְקֵשׁ אֲלֵא לְעַנְיָן שְׁלֹא יְהִיָּה מְקַבֵּל טוֹמָאָה אֲבָל לְעַנְיָן דְרַשָּׁא דְגִנּוֹן וְיָקָב מְשִׁמְעוֹת הַדְּרַשָּׁא הוּא דְּמַסְפֵּךְ בְּפְסוּלָת גִּנּוֹן וְיָקָב עֲצָמוּ וְאֵין הַק"ו מְסַפִּיק לְאוֹקוּמֵי דְרַשָּׁא דְפְסוּלָת גִּנּוֹן וְיָקָב דְאֲתָא לְלַמֵּד לְעַנְיָן שְׁלֹא יְקַבֵּל טוֹמָאָה לְחוּד וְדוּק: פְּתַבוּ עוֹד וּמ"מ מוֹד' וכו' מְדַנְקֵטֵי הַתּוֹסֵ' דְבַפִּירוֹת שֶׁל דְקָל מוֹדָה ר"י דָּאִין מְסַפְכִין מְשִׁמְע לְכַאוּרָה דְבַאֲתָרוּג מְסַפְכִין דְּהֵא הוּא א' מִד' מִינִין שְׁבַלּוּלָב וְקָשָׁה דְכִינּוֹן דְאֲתָרוּג מְסַפְכִין בּוּ א"כ יִסְכְּכוּ נְמִי בְּפִירוֹת דְקָל וּמ"ש הֵנִי מְהִי וּע"כ נר' דִּמ"ש הַתּוֹסֵ' מוֹדָה ר"י דָּאִין מְסַפְכִין בְּפִירוֹת דְקָל ה"ה דָּאִין מְסַפְכִין בְּאֲתָרוּג פִּינּוֹן דְּכָל הַפִּירוֹת מְקַבֵּלִין טוֹמָאָה אִף קָשָׁה א"כ ה"ק ר"י דָּאִין מְסַפְכִין אֲלֵא בִּד' מִינִים שְׁבַלּוּלָב הֵלֵא אֵינוֹ יְכוּל לְסַפֵּךְ בְּאֲתָרוּג וּא"כ אֵינוֹ יְכוּל לְסַפֵּךְ אֲלֵא בִּג' מִינִין שְׁבַלּוּלָב וְאִיף אוֹמֵר דְּסִנּוֹפָה אֵינָה נוֹהֶגֶת אֲלֵא בִּד' מִינִין וְאִפְּשֵׁר לּוֹמֵר דְּמוֹדָה ר"י

דמספך בענף עץ של אתרוג דמינא דאתרוג הוא דהא בעינן שיהיה בו עוקץ ואף על גב דבאתרוג עצמו אינו מספך משום דמקבל טומאה בענף שלו מספך וסופה אינה נוהגת אלא בד' מינין ובמקום האתרוג יש ענף של עץ אתרוג דאינו מקבל טומאה ודוק: פתבו עוד וקא דאפליגי ר"מ ור"י כו' יש להתבונן מה קשר לקושא זו עם מ"ש מקמי הכי דלקאורה יראה דהו קו' היא עומדת בסוגיא דידן דאר"י אין סופה נוהגת אלא בד' מינים וטבע הלשון שכתבו התוס' וקא דאפליגי כו' משמע דהוא קשור עם הקודם וכן דרף המעינים לתת קשר בקו' שכותבים התוס' באמצע דבריהם בלשון וא"ת או בלשון וקא דלכולם יש קשר איברא שהקשרים שאומרים לפעמים בוא"ת או בוקא הם קשרים כמ"ש הרלב"ח בפסק הסמיכה דף ש"ף מ"מ במקום הזה יראה דהקשר הוא אמת והוא באופן זה דהתוס' בתחלת דבריהם כתבו דלית ליה לרש"י הא דדרשינן באספך מגרנף ומיקבך בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר וכוונתם לאפוקי שלא נאמר דלעולם אית ליה ההיא דרשא לענן שיהיה הספך מד' מינין מדבר שאינו מקבל טומאה מעין גורן ויקב שאינו מקבל טומאה ואם היינו אומרים דרף זה לא הנה קשה ממ"ש ומודה ר"מ לר"י שמינין פסל ביניהם דאע"ג דהספך הוא מד' מינין פינו דאינו מקבל טומאה דומיא דפסולת גורן ויקב קרי ליה פסל פינו דמשם נלמד דין זה שהספך אינו מדבר המקבל טומאה אמנם אחר שהציעו התוס' דר' יוחנן לית ליה דרשא דפסולת גורן ויקב ודין שאינו מקבל טומאה נפקא ליה מקרא אחרניא השתא נולדה הקושא דאמרין בפ"ק ומודה ר' מאיר לר' יוחנן דמינין פסל א' ביניהם דמשמע דר"י אית ליה דרשא דפסל ותיקצו דלעולם לית ליה דרשא דפסל אי נמי מה שגורע ופוסל מן האילן קרי ליה פסל ודוק: תוס' ד"ה פל דין כו' כה"ג פליגי כו' קשה דמנ"ל דהלכה כר"י משום דסתם לן פותיה פרק בתרא דתמורה וקא בתרי מסכתי אין סדר למשנה כדאי' ב' קמא דף כ"ב ע"א ופ"ק דע"ז דף ו' ע"א יש לומר דסבירי ליה לתוס' דהא דאמרי' התם אין סדר למשנה בתרי מסכת היינו בתרי מסכת שהן בסדר א' דבהכי מיירי התם אבל בשני סדרין יש סדר למשנה ולפיכך פינו דמחלוקת הוי בפסחים בסדר מועד ואח"כ סתם בתמורה בסדר קדשים הלכה כסתם כדאי' בפ"ק החולץ דף מ"ב מחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם: ומפאן ראיה למ"ש מרן הכ"מ רפ"ט מהלכות רוצח גבי חלל שנמצא באדמה דתנו פ"ט דסוטה דת"ק ס"ל דיוצאים ג' מב"ד הגדול למדידות אל הערים אשר סביבות החלל ור"י סבר דה' זקנים יוצאין ופ' הרמב"ם כר"י ותמה עליו מרן איף פסק דלא כסתם משנה ותיגרז דכיון דבריש פ"ק דסנהדרין שנויה במחלוקת הו"ל סתם ואח"כ מחלוקת דביתרי סדרין יש סדר למשנה כו' יע"ש ומיהו לעיקר קו' הכ"מ נראה להשיב דאעיקרא דדינא לא קשיא איף פסק כר"י דלא כסתם משנה דפ' עגלה ערופה דהוא סתם לאו סתם גמור הוא דהרי מחלוקת בצדו דר"י אומר ה' ובכה"ג חשיב כסתם ואח"כ מחלוקת דאין הלכה כסתם כדאי' בהחולץ דף מ"ב ובכה"ג לפעמים אנו פוסקים כס' היחיד היכא דמסתבר טעמיה דלא כת"ק דהוא סתם משנה משום דאינו סתם גמור פינו דמחלוקתו בצדו וקא מסתבר טעמיה דר"י דיליף לה מקרא זקניו שנים ושופטיה ב' ואין ב"ד שקול מוסיפין עליהם עוד א' וכן מוכח מדברי הרמב"ם פי"ג מנזקי ממון בההיא פלוגתא דתנו בפ"ק המניח את הפד גבי נשתברה פדו בר"ה פסק כר"י דלאו פושע הוא הפך ת"ק דהוא סתם משנה ורשב"א בתשו' סימן קי"ד האריך בכמה ראיות להוכיח פל מה שכתבנו דהיכא דאשפחן סתם

מתני' והיחיד חולק בצדו על הרוב הלכתא כ"ק דהוא סתם משנה והיכא דמסתבר טעמיה דייחיד פסקינן פותיה דלא כ"ק דהוא סתם משנה משום דאינו סתם גמור יע"ש ובהא דכתבינו לעיל דתוס' דידן ס"ל דבשני סדרים יש סדר למשנה פן מוכח נמי מתוספת דפּרָק פל שעה דף כ"ז אה מצאתי דהתוספת מחלפי שיטתייהו דאמרינן בשבת דף פ"א ע"ב אר"י אסור לקנח בחרס בשבת וא"ר דטעמא משום השרת נימין אלמא דבר שאינו מתפוגג אסור ופרכינן והאר"י הלכה כסתם משנה כו' וכתבו שם התוס' וא"ת והא בתרי מסכתות אין סדר למשנה כו' יע"ש וכ"כ התוס' בפּרָק החולץ דף מ"ב אלמא משמע מדברי התוס' הללו דאית להו דבתרי סדר' נמי אין סדר למשנה.

גם ראיתי בהרא"ש פּרָק פל שעה בהה פסקא אי פסקינן כר"י דאין ביעור חמץ אלא שריפה פתב דיש פוסקים כר"י משום דסתם לן תנא פותיה בסוף תמורה והגאונים פסקו כחכמים כו' יע"ש אלמא דהה מלתא אם בשני סדרים יש סדר למשנה הויה פלוגתא דרבנותא ובהא דכתבינא דכתב מרן פ"ט מהלכות רוצח דהרמב"ם ס"ל דבתרי סדרי יש סדר למשנה בתי"ט פ"ט דסוטה גמגם על מרן דמנ"ל הא דתוס' דפּרָק המוציא יין ודפּרָק החולץ ס"ל דאין סדר יע"ש ואשתמיט לתי"ט דתוס' דידן ודפּרָק פל שעה ס"ל דבתרי סדרי יש סדר גם אשתמיט ליה דברי הרא"ש דפּרָק פל שעה דהביא מחלוקת זה אמנם מאי דק"ל על מרן הכ"מ הוא דאיה אפשר לומר דהרמב"ם ס"ל דבתרי סדרי יש סדר דאם איתא דהכי ס"ל איה פ' פ"ג מחמץ גבי ביעור חמץ דהשבתתו בכל דבר כחכמים דלא כר"י דפּרָק פל שעה ונהלא בסוף תמורה סתם לן תנא כר"י דאין ביעור חמץ אלא שריפה ובתרי סדרי יש סדר והוי ליה למפסק כר"י אלא ודאי מדפסק דלא כר"י משמע דס"ל דגם בשני סדרים אין סדר וצ"ע ואפשר הנה לומר דטעמו של הרמב"ם דפסק דלא כר"י גבי ביעור חמץ משום דר"י יליף לה מנותר ואיפא למיפּרָה מה לנוותר שפן קדש וליכּה טעון שריפה כמ"ש הרא"ש בפּרָק פל שעה אמנם ראיתי להרא"ם בחדושי סמ"ג הלכות חמץ דכתב וליכּה למיפּרָה מה לנוותר כו' דמדקא מותבי ליה לר' יהודה מדברי עצמו ולא מנותר שפן קדש שהוא אליבא דכ"ע ש"מ דס"ל דלאו פירכא היא כו' יע"ש ותמיהא לי על הרא"ם איה החליט לומר דליכּה למיפּרָה מה לנוותר הנה דברי הרא"ש שכתב דחשיבא פירכא יפה ויש ליישב דכוננת הרא"ם לתת טעם לפוס' כר"י דאינהו ס"ל דלא חשיב פירכא אבל הפוס' דלא חשיב להו פירכא מה לנוותר כו' ומה שלא הקשו חכמים קו' זו לר"י מה לנוותר שפן קדש היינו משום דפחדו שפא יאמר ר"י דלא חשיב פירכא ולכּה הקשו לר"י מדברי עצמו ואה"נ דלסברת חכמים יש פירכא מה לנוותר שפן קדש ודוק: תוס' ד"ה מאי ארז הדס כו' תימה לר"י כו' פ"ב דר"ה דף כ"ג שם תירצו התוס' לקו' זו וז"ל ושמא הך לעגנן מקח וממכר פליגי אבל פוליהו מודו די מיני ארזים הם עכ"ל וק"ל על תירץ זה אם איתא דכולהו מודו די מיני ארזים הם פלשון הפתוב מנ"ל לתלמוד לומר דאר"י א"ר דאמר ד' ארזים הן פליגי עם רבה ב"ר הונא אמרי בי רב י' ארזים הם כו' ונהלא אמרי בי רב לא איירי במקח וממכר אלא כפ"י דקרא דבלשון הפתוב הם י' ארזים ולעולם מודה הוא דבלשון בני אדם במקח וממכר לא קרו ארזים אלא לד' מיניו כמ"ש אר"י אמר רב וצ"ע: גמרא תניא אר"מ מעשה ביקירי ירושל' כו'.

א"ל מה חידש התלמוד שהביא ברייתא זו ונהלא כּהּ היא שנויה במשנתנו י"ל דבמתני' קתני מעשה באנשי ירושלים וי"ל שכל העם היו עושין פן וברייתא קתני מעשה ביקירי

ירושלים ופירש"י מנכבדי ירושלים העשירים דאשמועינו הברייתא דרף ארץ של אנשי ירושלים דלא היו כל העם מבזבזין לעשות גימוניות של זקב אלא העשירים בלבד היו עושין פן א"נ י"ל דאשמועינו ברייתא דאפילו דלא היה מנהג פשוט שכל העם היו עושין פן אלא העשירים בלבד ודלמא ח"ו היו עושין שלא כדין קמ"ל דגם מהעשירים יש ראיה ואין לתלות שעשו שלא כדין או שלא ידעו חכמים כדי למחות בידם.

אי נמי יש לומר דבמתני' קתני אמרו לו במינו היו אוגדין אותו מלמטה ויש לומר דהיא דחיה מפת השכל ולא שידעו שפן היו עושין אלא דוחה לומר דלמא במינו היו אוגדין אותו מלמטה אבל תנא דברייתא דקתני אמר ליה משם ראיה במינו היו אוגדין אותו מלמטה כלומר דהם מעידין דכף היו עושים ומשם ראיה ממה שראינו שהיו אוגדין אותו מלמטה אלמא אין אוגדין אלא במינו ודוק: תוס' ד"ה פי היכי דלא ליהוי חציצה וכו' והא דאמרינן פ"ק דבכורות כו'.

כוננת קשר הקו' מההיא דפ"ק דבכורות הוא לפום פ"א ר"ת בההיא דבהמה המקשה דגריס פרכתו אחותו דהיינו נקבה שנולדה עמו אבל לפירש"י דגריס פרכתו נאחותו דהיינו האשה המולדת ל"ק מההיא דפ"ק דבכורות דההיא דפ' בהמה המקשה הוי מין באינו מינו וההיא דבכורות הוי מין במינו ולכך אינו חוצץ ואע"ג דהכא אשפתן לרבה דס"ל דמין במינו חוצץ לקמן גבי לא לדוץ כו' ולא ליגזז כו' ל"ק מההיא דפ"ק דבכורות שאני לידה של תאומים דאורחיה בהכי ולכך מין במינו אינו חוצץ אמנם לגירסת ר"ת דגריס פרכתו אחותו דהיינו נקבה שנולדה עמו דהוי מין במינו ומספקא ליה אם חוצץ השתא ק' ליה מההיא דבכורות דא"ר אשי דטעמא דמתני' משום דמין במינו אינו חוצץ ואיכא למימר מאי פרכי התוס' לרב אשי והלא פלוגתא דאמוראי הוא הכא רבה ס"ל דמין במינו חוצץ ורבא ס"ל דאינו חוצץ ורבא דהכא דאינו חוצץ י"ל דכוננת קושית התוס' היא לרבה היכי ס"ל דמין במינו חוצץ והלא מתני' דהתם פ"ק דבכורות לית ליה פרכי אלא כשנאמר מין במינו אינו חוצץ והשתא פרכי התוס' ממתני' דהתם למ"ש רבה הכא ומיהו אפתי איכא למימר דהתם בפ"ק דבכורות הכי אתמר לימא קא סברי רבנן מקצת רחם מקדש דאי כולי רחם מקדש חציצה איכא א"ר אשי מין במינו אינו חוצץ.

והנה הדבר ברור דאי הוה מקצת רחם מקדש לא היינו צריכין לומר מין במינו אינו חוצץ וא"כ לא קשיא לרבה דלעולם אימא לך מין במינו חוצץ ולכך מספק ליה בכרכתו אחותו והיינו משום דכרכתו לגמרי דליכא מקצת רחם ומתני' דבכורות דילדה ב' זכרים דנותן א' לכהן היינו משום דאיכא מקצת רחם דמקדש ולכאורה יאמר האומר דהיינו מה שמתרצים התוס' דידן וז"ל התם הוא דפשיטא לן משום דאיכא מקצת רחם בלא חציצה עכ"ל אמנם המדקדק ביושר לשון התוס' משמע דהם אומרים דרבה לא פליג אאוקמתא דרב אשי דמין במינו אינו חוצץ אלא נותנים טעם לדבר דהטעם דהתם פשיטא לן דמין במינו אינו חוצץ משום דאיכא מקצת רחם בלא חציצה משא"כ בההיא דבהמה המקשה דליכא מקצת רחם דאינו חוצץ ומיהו תירץ זה של התוס' אינו נוח לי דפשיט דברי רב אשי הוא דבא להעמיד דמקצת רחם אינו מקדש דכולי רחם בעי' וטעמא דמתני' הוי משום דמין במינו אינו חוצץ ואיך אומר התוס' דטעמא דאמרינן התם מין במינו אינו

חוצץ משום דאיכא מקצת רחם בלא תציצה ולכן יותר נראה מ"ש לעיל דרבה סבר כסברת הלומא דמקצת רחם מקדש ולעולם מין במינו חוצץ ופליג ארב אשי דאמר מין במינו אינו חוצץ ומקצת רחם אינו מקדש כנ"ל.

והתוס' בפ"ק דבכורות דף ט' עמודו בקושיא זו ותירצו בתירץ הא' כמ"ש בשמעתין ועוד תירצו ב' תירוצים אחרים ונפל ט"ס שם בדבריהם והנני מעתיק דברי התוס' ע"פ מה שהגיה בחדושי הלכות דבכורות וז"ל התוס' א"ר אשי מין במינו אינו חוצץ תימה בפ' בהמה המקשה בעי פרכתו אחותו והוציא מהו י"ל הכא מקצת פנוי איכא למימר טפי במינו אינו חוצץ א"נ אחותו הוי אינו מינו טפי מאחיו עוד י"ל דוקא משום דהוציא אתו אחותו שפייעתה בהוצאתו הוא דמספקא לן דדלמא לא הויא תציצה אבל אם לא סייעה להוציא פשיטא דלא הויא תציצה עכ"ל והנה מכל פלפול זה משמע בהדיא דמין שאינו מינו חוצץ אליבא דכ"ע וק"ל א"כ מאי בעי רבה בפ' בהמה המקשה פרכו בסיב מהו בטליתו מהו וסלקא בתיקו ופסק הרמב"ם בפ"ד דבכורות דהוי ס' בכור וכ"פ הטור י"ד סי' שט"ו ואמאי הא קי"ל דמין בשאינו מינו חוצץ כמ"ש הרמב"ם פ"ז דלולב וטור א"ח סימן תרנ"א ואפשר דגבי בכור מספקא לן מעיקרא אי בעי שיגע הבכור ביציאתו בכותלי בית הרחם דאפשר דלא בעי שיגע ממש בכותלי בית הרחם דאורו נמי מקדש הבכור ולפי' אפי' בשאינו מינו מיבעיא לן אי הוי תציצה דאי בעי שיגע בכותלי בית הרחם הויא תציצה ואי לא בעי שיגע לא הויא תציצה ואם זו היא פנונת הבעיא על רבה ק"ל מאי בעי בתר הכי בעי רב אחא נפתחו כותלי בית הרחם מהו אור רחם מקדש והא איכא או דלמא נגיעות רחם מקדש והא ליכא ונהלא זו היא בעיית רבה גבי פרכו בסיב לפום מאי דפר'ישית ואפילו דנפתחו כותלי בית הרחם פשיטא ליה לרבה דקדוש פיון דליכא דבר דמפסיק בין עובר לרחם ולא קא מיבעית ליה אלא בכרכתו בסיב דמפסיק בין עובר לרחם מי אמרינן בכה"ג הוי תציצה או לא ומאי דפשיטא ליה לרב' מיבעיא ליה לרב אחא א"נ רבה נמי מספקא ליה בעית רב אחא ונקט רבה בעיא דידיה בכרכתו בסיב לאשמועינן דאפילו פרכו בסיב הוא ספק אם חוצץ אפילו שהוא אינו מינו דדלמא אור רחם מקדש אף על גב דיש הפסק דסיב ודוק: פתבו עוד התוס' ואע"ג דה"נ הוי חוצץ לאגד כו' פתב מרן הב"י סי' תרנ"א מ"כ בשם ס' אגודה בפ'ק מקום שנהגו כו' אבל נ"ל כו' יע"ש ודבריהם הללו הם מועתקים מס"ס תשו' מוהר"י וייל ז"ל דמיייתי שם חדושי ס' אגודה ודברי ס' אגודה נראין לי דצריף להסיר הציציות והטבעות משום תציצה כדמוכח מדברי התו' דשמעתין דהוכיחו דלרבה הוי תציצה אגדו של לולב אע"ג דאינו חוצץ פל היד ואע"ג דאין הלכתא פרה אלא פרהא דאין האגד חוצץ היינו משום דס"ל דכל לנאותו אינו חוצץ ולא פליג עליה מטעמ' דאינו חוצץ פל היד אלמא דכולהו מודו דתציצה במקצת היד הוי תציצה וכ"כ מרן בש"ע א"ה בס' הגט סעיף פ"א יצנה לאשה שתסיר הטבעות שבידיה יע"ש גם מור"ם בעל המפה א"ה סי' קל"ט סי"ד פתב גם לא יאה שום דבר כגון טבעת בידה וכיוצא בזה בשעת קבלתו עכ"ל ובכנ יש לתמוה על מור"ם שפתב בא"ח סי' תרנ"א ונהגו להחמיר להסיר התפילין והטבעות מידן אבל מדינא אין לחוש הואיל ואין פל היד מכוסה בהן עכ"ל דאיף החליט הדבר לו' דמדינ' אין לחוש ומסוגיא דידן משמע דיש לחוש בתציצה דמקצת היד כדפר'ישית ומה גם דאיהו גופיה פתב בא"ה דלא יאה שם דבר כגון טבעת כו' משמע דמדינא קאמר לה ועוד יש

לתמונה ממ"ש בפ"ב דנבחים דף י"ט בעי ר' זירא תפילין מהו שיחוצו מצודה דגופיה חנין או לא חנין א"ר אמי לומוד ערוה הוא בדינו תפילין חוצות והינו בתפילין דיד וכ"פ הרמב"ם פ"י מהל' כלי מקדש.

גם תנן בפ' בתר' דעירובין דף ק"ג פהו שלקה באצבעו כורף עליו גמי במקדש ואמרי' עלה אר"י ל"ש אלא גמי אבל צלצול קטן הוי יתור בגדים כו' ופרכינן ות"ל משום חציצה בשמאל א"נ בימין כו' יע"ש באורף וכתב הרמב"ם פ"ר הנז' פ"ד על בשרופגד שלא במקום בגדים כגון על אצבעו כו' עוד פתב פהו שלקה כו' יע"ש וכתב הראב"ד ז"ל א"א דבריו סותרים זה הלא אמר שלא במקום בגדים פחות מג' אינו חוצץ בין היד לכלי וכן הוא בעירובין ובנבחים עכ"ל וזה ימים שעמדתי בפלוג' זו דהרמב"ם והראב"ד ומה שחידשתי בימים ההם הוא זה דפשט דברי רבא שאמר משמיה דרב חסדא פחות מג' על ג' אינו חוצץ משמעות הדברים הוא לענין חציצה בין היד לכלי וזהו דעתו של הראב"ד בהשגו'.

אמנם רש"י והרמב"ם מפרשי' דלשון אינו חוצץ לא לענין חציצה אתמר אלא לענין יתור בגדים ומרן בכ"מ פתב דהריטב"א הכריע כפרש"י דאי חציצה כפשוטה למה חלקו בין מקום בגדים לשאינו מקום בגדים והא פולה עבודה בגופו של פהו בעי' וראוי שיחויץ אפילו נימא א' בכל מקום והמענין יראה דאין זה הכרע מספיק להוציא דברי רבא מפשוטן די"ל דבמקום בגדיו אדם מקפיד עליו ובמיעוט המקפיד חוצץ אבל שלא במקום בגדים אין אדם מקפיד אלא בג' על ג' אבל בפחות מג' על ג' אין אדם מקפיד לפיכך לא הוי חציצה עוד פתב ועוד דאם איתא דלהדיא כו' יע"ש וגם הכרע זה אינו הכרע לע"ד דמאי דפריה בגמ' ות"ל סבור הראב"ד דלא פריה לענין גמי אלא פריה לר"י במ"ש דשלא במקום בגדים לא הוי יתור בגדים אפי' יהיה ג' על ג' ואהא פריה דכינן דהוי ג' על ג' לכ"ע הוי חציצה ות"ל משום חציצה ורבא ורב חסדא לא אמרו דלא הוי חציצה אלא בפחות מג' על ג' באופן דפשט הסוגיא מוכח' בדברי הראב"ד הגם דיש לפרש כפרש"י והרמב"ם דלישנא דחציצה דאמר רבא לאו דוקא ולענין יתור בגדים אתמר מ"מ כל פי האי יש לו לפוסק לפר' ולפ' תמה הראב"ד על הרמב"ם דדבריו סותרים זה את זה דלעיל אמר דפחות מג' על ג' אינו חוצץ ופשט דבריו משמע דלענין חציצה דבין יד לכלי איירי ובסוף פתב והוא שלא יחויץ הגמי כו' וכל פי האי הו"ל לפרושי דמ"ש לעיל לענין יתור בגדים אתמר מיהו נפש היפה ידחוק לפרש דברי הרמב"ם כדפרש"י דברי התלמוד וזהו הפתוב אצלי זה ימים ראשונים נעתה אני רואה פי מסוגיא דשמעתין מוכח בהדיא כפי' רש"י והרמב"ם דהרי רבה סבר דהאגד הוי חציצה ואף לרבא שחלק עליו ואמר דאינו חוצץ היינו משום דהאגד הוא לנאותו הא לאו הכי אפי' שהוא דבר מועט חוצץ בין היד ללולב וה"ק גמי או בגד שאין בו ג' על ג' דחוצץ לענין עבודה בין היד לכלי ומ"מ הנה נתבאר דדבר מועט חוצץ בין היד ללולב וכן לענין עבודה בין היד לכלי וא"כ יש לתמונה על מור"ם ז"ל דכתב דמדינא אין לחו' להסי' התפילין והטבעות מהיז פיון דאין פל היז מכוסה בהו' ואפשר דכונתו היא לו' דיכול ליטול הלולב במקצת היז שאין בה רצועת תפילין וטבעות והוי פהיה דכהו' שלקה באצבעו דכורף עליו גמי והוא שיהיה שלא במקום עבודה דיאחוזו הפלי במקצ' היז דאין בה גמי ה"נ? טול הלולב במקצ' בראשי אצבעותיו שאין בהם טבע' ובכך נתייש' מנהג העולם שאנו רואים פמה

אנשים גדולים יש להם טבעות בינדם ואין חוששין להסיר אותם בשעת נטילת הלולב והיינו מטעמא דאמרן דנוטלין הלולב בראשי האצבעות דאין להם טבעת ודוק: פתבו עוד התוס' והא דאשפחן בס"פ שתי מדות כו' דע דע"פ חילוק זה שכתבו התוס' דאפי' דאם יניחו כל החברים זה תחת זה מן הדין לא הוי חציצה דמין במינו הוא דכולם ידי אדם הן ואינו חוצץ ואפ"ה לא ילפינן דיעשו תנופה יחד כל החברים משום דס"ס לא דמי לסמיכה דסומך כל חבר אחד לבדו בלי חציצת ידי חברו וחשיבא פירכא פי היכי דלא גיליף תנופה לכל החברי' מק"ו דסמיכה בזה אני מתרץ מה שהקשו התוס' פ"ק כל המנחות דף ס"א וקדושין פ"ק דף ל"ו ולקמן דף מ"ד דאמרי' התם פהו מניח ידו תחת הבצלים ומקשו עלה התוס' דאיך פהו מניח ידו תחת הבצלים והא הויא חציצה כמ"ש בסוף שתי מדות דאם יניפו כל החברים יחד הויא חציצה והא הויא חציצה כמ"ש כ"ש ל"ק מידי דלפום קושטא דמלתא מדינא לא הויא חציצה מה שפנה מניח ידו תחת הבצלים דמין במינו הוא ואפילו דלא הויא חציצה חשיבא פירכא פי היכי דלא גיליף תנופה מסמיכה דסמיכה עושה אותה כל אחד לבדו ותנופה כל אחד לבדו לא אפשר דתנופה א' אמר רחמנא ואם יניפו כלם בבת א' ידיו של זה תחת ידי חברו הויא חציצה ולא דמי לסמיכה וחשיבא פירכא והתוס' במקומות הנז' נתחבטו בקושטא זו ועיקר דברייהם בקדושין דף ל"ו ע"ב ומירוצים מתחלפים תירצו בזה ויש לדקדק ולהקשות בדברייהם טובא ושוב ראיתי רוב מה שפילפלי בדברייהם בדברייהם הרא"ם פ' צו פ' ידיו תביאנה גם בס' עצמות יוס' פ"ק דקדושין דף ס"ו ע"ב משכתי ידי מלכתוב בזה יע"ש ודוק: פתבו עוד נעוד מדי דלאו אורחיה סברא הוא דחוצץ פדתנן פ"ב דזבחים ע"ג רגל חברו פסל אמת הוא זה דע"ג רגל חברו פסל מה"ט שכתבו התו' אמנם ללמוד דבר זה לתנופת חברים המניח ידו תחת יד חברו זה לא יתכן דהרי פהו מניח ידו תחת יד בעלים ודין זה דע"ג רגלי חברו פסל עיין בהרמב"ם פ"ה מהלכות ביאת מקדש דין י"ז ודין הניח מזרק בתוך מזרק עיין בהרמב"ם פ"א מה' פסולי המוקדשין דין כ"א יע"ש: תוס' ד"ה דבעי לקיחה תמה כו' עיין בחדושי הלכות פתבו עוד א"נ דלטעמא דחציצה נענש משום בזיון קדשים כצ"ל פתבו עוד ומיהו לא יתכן פיר' זה מדמיינתי דעלה דההיא דאזוב שפסקו בחוט כלו' דהתם גבי אזוב הפריכה בחוט היא בכוש ובאזוב ולא הוי פריכה בידו ואתי עלה מטעם לקיחה ע"י ד"א שמה לקיחה ולקיחה ע"י ד"א לא שייכא אלא כשהפריכה בידו לכן פי' אלא י"ל דאגד הצריף ללולב שלא יתפרדו המינין שייף ביה חציצה אבל ה"א סודרא לא בעי לולב וק"ל איך ס"ד דתוס' לו' חילוק זה דדבר הצריף שייף חציצה והלא גבי אזוב קצר הוא צריף להאריכו ואתי עלה מטעם לקיחה והו"ל למיתי עלה מטעם חציצה י"ל דס"ל לתוס' דגבי אזוב קצר לא חשיב צורך מה שצריף להאריכו דהרי יכול לעשות ענין אחר לחתוך פי השופ' אשר בהן מי חטאת כדי שיהיה קצר ויגיע לטבול בו האזוב ודמי לסודרא דלא בעי לולב דאתינן עלה מטעם לקיחה ע"י ד"א פתבו עוד ומיהו גם לא יתקן דכ"ש דהול"ל דחוצץ פדמוכח בענין דרמי בר חמא דפרק הוציאו לו יין בהניח מזרק בתוך מזרק דבעי למפשטה מההיא דע"ג רגל חברו פסל ודחי שאני רגל דלא מבטל לה ק"ק מה הוכחה יש משם לסתור הפי' שאמרו דבדבר הצריף שייף חציצה ובדבר שא"צ לא שייף חציצה אלא מטעם לקיחה ורוצים להוכיח משם דהדבר הוא בהפך והלא בענין דהניח מזרק בתוך מזרק ודאי דהו' דבר שאינו צריף גם הניח

רגלו ע"ג רגל חברו הוא דבר שאין לו צורך למקבל הד' להניח רגלו ע"ג רגל חברו ותרנניהו שוי' הם וא"כ מה הוכח' יש משם דדבר שאין בו צורך שינה טפי ביה חציצה מדבר שיש בו צורך וקלא הנה מציאות דהתם תרנניהו אין בהו צורך ומיבעיא ליה בהניח מזרק בתוך מזרק אי הוי חציצה פניו דאין בו צורך בעי למפשטה מההיא דעל גבי רגל חברו פסל ודחי שאני רגל דלא מבטל לו חברו את רגלו עד שיגמור עבודתו ולקח הוי חציצה אבל גבי הניח מזרק תוך מזרק דמבטל ליה דלמא לא הוי חציצה פניו דאין לו צורך במזרק החיצון ואפשר דכונת התוס' הוא להוכיח באופן זה דע"כ לא מבעיא לו התם בהניח מזרק תוך מזרק אלא מפני שהוא מין במינו אבל הניח מזרק בתוך כלי אחר שאינו מינו פשיטא ליה דחוצץ אע"ג שהוא דבר שאינו צריך לו ולפ"ז ראית התוס' אינו אלא להוכיח דבדבר שאין בו צורך שינה ביה חציצה ולא אתו לאוכחי דבדבר דאין בו צורך שינה טפי חציצה מדבר שיש בו צורך דזה או' אותו מסבא דנפשניהו דכיון דמצאו בפ' הוציאו לו דבדבר שאין בו צורך שינה חציצה למפרע הם או' דשינה טפי חציצה בדבר שאין בו צורך ומ"מ הדבר צריך תלמוד למאי הביאו התוס' דהיו רוצים לפשוט הבעיא מההיא דע"ג רגל חברו פסל ודחי תלמודא שאני רגל דלא מבטל ליה דדברים הללו לא מצאתי להם שייכות שיש סיוע למה שרוצים להוכיח דבדבר שאינו צריך כ"ש דחוצץ וצ"ע: כתבו עוד וי"ל דמייירי שעשה מן הסודר וכו' פונת דבריהם דלא מייירי שאוחזו בדפני הפלי דנמצא דהלולב הוא תוך ידו דא"כ הו"ל למיתי עלה מטעם חציצה אלא מייירי דמג' ידו תחת שוליו או שאוחזו בבית יד של לקיחה כלו' דבהני גונוי לא שינה חצי' אלא טעמא דלקיחה ע"י ד"א דדרה פבוד שמה לקיחה ודרה בזיון לא שמה לקיחה ואיכא למי' מההיא דפ' הוציאו לו דהניח מזרק בתוך מזרק דמשמע דפשיטא ליה אם הנה שאינו מינו דחוצץ וכב' ראיתי בתו' דפ' הוציאו לו שעמדו בזה ותירצו ונ"ל דלא מייירי שאוחזו מזרק החיצון בשפתותיו דאז ודאי לא חייץ דהו"ל כמו בית יד אלא שאוחזו למטה בשוליו עכ"ל וק"ל עלה היכי מתרצי דההיא דמזרק תוך מזרק שמייירי שאוחזו למטה בשוליו וקלא בכה"ג כתבו התוס' בשמעתינ דזה הוי לקיחה ע"י ד"א ולא שינה ביה טעמא דחציצה במה שמניח ידו תחת שוליו וי"ל דיש הפרש בין זה לזה דמניח ידו תחת שוליו אין הלולב תוך ידו ולא שינה חציצה וה"ה גבי מזרק אם מניח ידו תחת שוליו של מזרק החיצון ומ"ש התם דאוחזו למטה בשוליו היינו דאוחזו המזרק החיצון בשוליו תחת ידו ונמצא דמזרק הפנימי נמי הוא תוך ידו אלא דחוצץ המזרק החיצון בין מזרק הפנימי לי"דו וע"ש בפ' הוציאו לו דהכריחו התוס' חילוק זה דבית יד דאם לא פן תקשי דרבא אדרבא דאמר לקמן גבי לא לידוך לולבא בהושענא מין במינו אינו חוצץ הא בשאינו מינו חוצץ וגבי סודר קא' לקיחה ע"י ד"א שמה לקי' ואפ' שאינו מינו יע"ש.

והרמב"ם פ"ז דלולב דין י"א פתב עשה לאגודה זו גימון של זקב כו' וכתב ה"ה ו"ל וסובר רבינו שדברי רבא כו' יע"ש וק' דאם איתא דמ"ש בגמ' אמר רבא לא לינקוט איניש הושענא בסודרא דבעי לקיחה תמה ורבא אמר לקיחה ע"י ד"א שמה לקיחה טעמא דרבא דשרי דהני משום נוי הול"ל כל לנאותו אינו חוצץ כדאמר לעיל ותו דרבא אייתי ראיה לדבריו מההיא דאזוב קצר וכו' ובתר מיייתי מההיא דשפופרת וכו' וקלא בההיא דאזוב ושפופרת לא שינה טעמא דנוי וכבר ראיתי להרב בעל"מ דעמד בזה יע"ש מה שתיירץ ע"פ מ"ש הר"ן ולעד"נ דיש הפרש בין הר"ן להרמב"ם דהר"ן מפרש לא

לינקוט איניש סודרא בהושענא דכורף הסודר על ידו והרמב"ם מפרש דכורף הסודר על הלולב: ומה שיר' לע"ד הוא דהרמב"ם ס"ל דיש ב' דרכי' יש דרף הדו' שהוא לנאותו ויש דרף פבוד שהוא עושה לקדושת המצנה שלא ליגע אותה בידי או לשום צורך של המצנה שצריכה לאיתו תוס' והנה בעושה לאגוד' גימון של זקב לא עשה אותו גימון לקדושת המצנה שלא ליגע האגודה בידי אלא עשה אותו לפארהאגודה שתהיה נאה ובזה פסל רבה משום חציצה אע"ג דהוי לנאותו ורבה הכשירו משום דכל דהוי לנאותו אינו חוצץ וכשפרף על האגודה סדין ונטלה לא עשה זה לנאות הלולב דמה נוי יש בפסדין אלא עושה אותו משום פבוד וקדושת המצנה שלא ליגע האגודה בידי כמו שנהגו לאחוז ריעת הס"ת ע"י מפה משום קדושת הס"ת ובכה"ג דנקוט הושענא בסודרא עושה אותו דרף פבוד פסלו רבה משום דלקיחה ע"י ד"א לא שמה לקיחה ורבה ס"ל דשמה לקיחה משום דמאי דנקוט הושענא בסודרא עשה אותו דרף פבוד ולא דרף בזיון כדי שלא יתלכלכו ידיו מן האגודה כמו נמן את האגודה בעציץ או בקדרה ונטלה לא יצא דהיא לקיחה ע"י דבר אחר לא שמה לקיחה משום דהא דרף בזיון והשתא מייתי ראיה לדבריו דלקיחה ע"י ד"א שמה לקיחה מההיא דאזוב דאפי' דשם לא מיירי דעושה פן משום דרף פבוד דמה שמספק האזוב בכוש הוא בשביל דהאזוב הוא קצר שמה לקיחה כ"ש כשפרף על האגודה סדין משום פבוד דשמה לקיחה וכד מייתי בתר הכי מההיא דשפופרת הא הפילו הוא פשר התם הוי דרף פבוד דלא רצה ליקח האפר בידי משום מעלת האפר והפיל האפר ע"י שפופרת והוי לקיחה א"כ ה"ה כשפרף סדין על האגודה ונטלה יצא פינן דהפריכה היתה דרף פבוד ולא דרף בזיון כההיא דנמן את הלולב בפלי ונטלו בפלי לא יצא משום דעושה זה דרף בזיון שלא יתלכלכו ידיו מהלולב השרוי במים זה נ"ל בדעת הרמב"ם דיש ב' דברים דרף נוי ודרף פבוד פלומר שאינו בזיון מותר וכן נראה שרמז המגיד במ"ש שפל מה שהוא נוי לו והידו' כלו' יש דרף נוי פגון גימין של פספ ויש דרף הידור פלומר שאינו נוי אלא שהוא דרף הידור וכבוד פגון פרו עליה סדין למעוטי דרף בזיון פגון נמן את המינין בעציץ דבההיא דוקא מודה רבה דלא שמה לקיחה ודוק: גמ' א"ר מנא אמינא לה דתנן אזוב קצר וכו' פרש"י אלא ש"מ שמה לקיחה ומיהו כשהוא מזה וכו'.

וקשה דהתם בפ"ב דפרה הכי תנן האזוב הקצר מספקו בחוט ובכוש וטובל ומעלה ואוחז באזוב ומזה ר"י ור"ש אומר פשם שהזייה באזוב פה טבילה באזוב. ואם איתא דטעמא דת"ק דמה שצריף לאחוז באזוב להזות ולא בסיופק הוא כדי שלא יתנענע לכאן ולכאן א"כ מאי קאמרי ליה ר"י ור"ש פשם שהזייה באזוב וכו' הלא טעמא דהזייה דהוא משום נענוע לא שייף בטבילת אזוב וראיתי בפירוש ר"ש ז"ל שקתב ואוחז באזוב ומזה הנאה בעי' באזוב עכ"ל משמע דמן התורה הוא דבעי' הנאה באזוב ולא ע"י ד"א וראיתי בספר עץ החיים להרב מו"ח ז"ל דתפס על רש"י בזה יעו"ש ויראה דרש"י ס"ל דאי טעמא דת"ק דצריף לאחוז באזוב להזות הוא מן התורה ור"י ור"ש אומר פשם שהזייה באזוב מן התורה פה טבילה באזוב מן התורה נמצא דת"ק ור"י ור"ש פליגי בענין לקיחה ע"י ד"א דת"ק סבר שמה לקיחה ור"י ור"ש ס"ל דלא שמה לקיחה ודינו של רבא הוא פלוגתא דתנאי וזה דוחק דליפלגו אמוראי בפלוגתא דתנאי לכן ראה רש"י לומר דטעמא דת"ק דצריף לאחוז באזוב היינו משום חששא דנענוע אבל בטבילת האזוב ס"ל לת"ק

דל"ש נענוע אָבֵל ר"י ורש"א פֿשֶׁם דֶּהֲזִיגָה בְּאִזּוֹב מִשׁוּ׳ נִעְנוּע פֿךְ טְבִילָה בְּאִזּוֹב דְּשָׂמָא
׳תִּנְעֻנֵעַ הָאִזּוֹב מִהַפּוֹשׁ בְּשַׁעַת טְבִילָ׳ ׳נִפּוֹל מִהַמִּי׳ שְׁבִכּוֹשׁ ע״ג הָאִזּוֹב ׳נִמְצָ׳ דֶּהֲזָאת הָאִזּוֹב
הוּא מִהַמִּים שְׁקֵלֵט הָאִזּוֹב מִהַפּוֹשׁ אוֹ שְׂמָא דְּהֵם גּוֹזְרִים שְׁלֵא יִטְבּוֹל הָאִזּוֹב ע״י כּוֹשׁ גְּזֵרָה
שְׁלֵא יִזָּה ע״י הַפּוֹשׁ ׳תִּנְעֻנֵעַ ׳וְלֹא יִכּוֹנֵן לְהִזּוֹת עַל הַפְּלִי וְאֵע״ג דְּהַנִּי גְּזִירָה לְגִזְרָה אֲשֶׁפְּחֵן
פְּעָמִים דְּגִזְרֵי גְּזֵרָה לְגִזְרָה פְּשִׁישׁ טַעַם לְדָבָר פֿנ״ל ׳וְדוּק׃ תּוֹס׳ ד״ה נֶפֶל מִשְׁפּוֹפֶרֶת פִּי
בְּקוּ׳ וְכוּ׳ וְא״א ל״וֹמֵר פֿךְ וְכוּ׳.

׳נִרְאָה לִי לְהַלִּיץ בְּעַד רִשׁ״י דְּהַרִי פֶתֶב רִשׁ״י דְּכָל מַעֲשֵׂה פֶרָה בְּכָלִי אֲבָנִים אִם אֲפִשֶׁר
וְאִפִּי תִימָא דֶּהֲתוֹס׳ לֹא הָוּוּ גְרָסִי בְּדַבְרֵי רִשׁ״י הֵנָּה תִּיבּוֹת דָּאִם אֲפִשֶׁר. י״ל דְּמַעֲשֵׂה פֶרָה
לֹא קָרִי רִשׁ״י אֲלֵא מַעֲשֵׂה הַקִּידוּשׁ עֲצָמוֹ וְכִיּוֹצֵא אֲבָל שְׁמִירַת הָאֲפֶר בְּשְׁפּוֹפֶרֶת אוֹ שְׁמִירַת
מִי חֲטָאת בְּשְׁפּוֹפֶרֶת זֶה לֹא נִקְרָא מַעֲשֵׂה פֶרָה אֲלֵא פְּשִׁעוּשָׁה הַקִּידוּשׁ לְעֵרֵב הָאֲפֶר עִם
הַמִּים זֶה קוֹרָא מַעֲשֵׂה פֶרָה גַם מ״ש הַתּוֹס׳ עוֹד מִשְׁמַע דְּעַדִּיפִי שְׂאָר פְּלִים לְקַדֵּשׁ כּוּ׳ יֵשׁ
לְהַלִּיץ בְּעַד רִשׁ״י דִּאֵה״נ דְּלִגְבֵי דִין תּוֹרָה עַדִּיפִי שְׂאָר פְּלִים לְקַדֵּשׁ דְּחֻשִׁיבִי פְּלִים יוֹתֵר
מִפְּלִי גְּלִים אֲבָל פִּינּוֹן שְׁהִתְמִירוֹ חֲכָמִים לְעִשׂוֹת פְּמָה מַעֲלוֹ׳ ׳חֲנוּמְרוֹת גְּבִי מַעֲשֵׂה פֶרָה
עַדִּיפִי פְּלִי גְּלִים דְּאִינָם מְקַבְּלִים טְוִמָּאָה מִשְׂאָר פְּלִים הַחֲשׁוּבִים מִשׁוּם דְּהֵם מְקַבְּלִים
טְוִמָּאָה וְעִשׂוֹ פֶן מִשׁוּם מַעֲלָה וְעִינּוֹ תוֹס׳ רִישׁ מִסְכַּת יוֹמָא וּפ״ב דְּחֻגִיגָה דָּף כ״ג וּפ״ו
דְּנִדָּה דָּף מ״ט וְהַרְמַב״ם פ״ב דְּפֶרָה וּפ״ו דִּין ג׳ ס״ל פְּדַעַת הַתּוֹס׳ ׳וְדוּק׃ גַּמ׳ נֶפֶל מִשְׁפּוֹפֶרֶת
כוּ׳ הָא הַפִּילוֹ הוּא פֶּשֶׁר אֲמָאִי וְלִקְחוֹ וְנָתַן כּוּ׳ זֶה הִיא גִי׳ רִשׁ״י וּק״ק פִּינּוֹן דְּמַתִּיבַת וְלִקְחוֹ
מְדַקְדָּק דֶּהֲפִיל הָאֲפֶר ע״י הַשְׁפּוֹפֶרֶת פֶּשֶׁר דְּלִקְיָחָה ע״י ד״א שְׁמִיָּה לְקִיָּחָה אֲמָאִי הַזְכִּיר
תִּיבַת וְנָתַן דְּקֶאֱמֵר אֲמָאִי וְלִקְחוֹ וְנָתַן אֲמֵר רַחֲמֵנִי׳ וְאִם בָּא לְדַקְדָּק מַתִּיבַת וְנָתַן דְּכַתֵּב וְנָתַן
עָלָיו מִים אֵל פְּלִי זֶה לֹא אֲפִשֶׁר דּוֹנָתַן קֵאִי אֲמִים כַּמ״ש הַתּוֹ׳ ׳נִרְאָה דְּכַנְנַת הַתְּלַמוּד הִיא
לְרַמּוֹז דֶּהֲפֶתוּב הוּא מְקַרָּא קֶצֶר דְּכַתִּיב וְלִקְחוֹ לְטָמָא מַעֲפֵר שְׁרִיפַת הַחֲטָאת וְנָתַן עָלָיו
מִים חַיִּים אֵל פְּלִי וְלֹא פִי הַפְּתוּב דְּלִקְיָחָה זֶה הִיא לְתַת הָאֲפֶר ע״ג הַמִּים חַיִּים שְׁבִכְלִי
וּמְדַכְתִּיב בְּסִיפִיָּה דְּקֶרָא וְנָתַן עָלָיו מִים חַיִּים אֵל פְּלִי שְׁמַעִי׳ דְּלוֹק׳ מִים בְּפִלִי תַחֲלָה וְאַח״כ
לוֹקַח הָעֶפֶר וְנוֹתְנֵהוּ עַל הַמִּים וְאַח״כ מְעַרְבֵהוּ הָאֲפֶר עִם הַמִּים וְהִינּוּ דְּכַתִּי׳ וְנָתַן עָלָיו מִים
חַיִּים אֵל פְּלִי כְּלוּ׳ דִּיעֲרַב עַל הָאֲפֶר הַמִּים חַיִּים שְׁהִיוּ נְתוּנֵי׳ תַחֲלָה בְּפִלִי .

א״כ פְּשִׁיחָה זְכִיר הַפְּתוּב תַחֲלָה וְלִקְחוֹ לְטָמָא מַעֲפֵר שְׁרִיפַת הַחֲטָאת הַפְּתוּב קִיָּצֵר כְּאֵלוֹ אֲמֵר
וְלִקְחוֹ לְטָמָא מַעֲפֵר שְׁרִיפַת הַחֲטָאת נָתַן הָעֶפֶר עַל מִים חַיִּים וְנָתַן עָלָיו מִים חַיִּים כְּלוּ׳
דִּיעֲרַב בֵּאִפִּי הַמִּים חַיִּים א״כ כְּשֶׁאֲמֵר הַתְּלַמוּד אֲמָאִי וְלִקְחוֹ וְנָתַן אֲמֵר רַחֲמֵנָא הִיא וְנָתַן
דְּקֶאֱמֵר תְּלַמוּד׳ אִינוּ עַל וְנָתַן עָלָיו הַפְּתוּב בְּמִקְרָא דֶּהֲהוּא אֲמִים קֵאִי אֲלֵא אֲנִינָתוֹ דְּחֶסֶר
בְּמִקְרָא רַמּוֹז כְּאֵלוֹ א׳ אֲמָאִי וְלִקְחוֹ מַעֲפֵר כְּתִיב שְׁיִקַּח הָאֲפֶר לְתַתּוֹ ע״ג הַמִּים וְהִיאָה
קִתְּנֵי דֶּהֲפִילוֹ ע״י שְׁפּוֹפֶרֶת כְּשֶׁר אֲלֵא שׁ״מ דְּלִקְיָחָה הָאֲפֶר ע״י הַשְׁפּוֹפֶרֶת לְתַתּוֹ ע״ג מִים
שְׁמָה לְקִיָּחָה וּשׁ״מ דְּלִקְיָחָה ע״י ד״א שְׁמִיָּה לְקִיָּחָה פֿנ״ל פִּי׳ הַסּוּגִיָּא לְדַעַת רִשׁ״י
וְהַרְמַב״ם פ״ט מֵה׳ פֶּרָה דִּין ב׳ פֶּתֶב וְנ״ל הַמְקַדֵּשׁ צָרִיף שְׁיִכּוֹנֵן וְיַתֵּן הַאֲפֶר כּוּ׳ וּק״ל אֲמָאִי
לֹא בִיָּאֵר הַרְמַב״ם דִּין זֶה דָּאִם הַפִּיל הָאֲפֶר ע״י שְׁפּוֹפֶרֶת כְּשֶׁר וְאֲפִשֶׁר לוֹ׳ דְּלֵא אֲצִטְרִיף
לְפָרֵשׁ דְּבִדְיוֹק דְּבִרְיוֹ מִשְׁמַע דְּקֶאֱמֵר נֶפֶל הָאֲפֶר מִן הַפְּלִי לְתוּף הַמִּים פֶּסֶל הָא הַפִּילוֹ הוּא
כְּשֶׁר אֲמָנָם יֵשׁ לְגַמְגָּם דָּאִין זֶה מְסַפִּיק מִשׁוּם דְּבַתְּחִלַּת דְּבִרְיוֹ פֶתֶב הַמְקַדֵּשׁ צָרִיף שְׁיַתֵּן
הָאֲפֶר בִּידּוֹ עַל הַמִּים מִשְׁמַע דְּבִידּוֹ צָרִיף שְׁיַתֵּן וְלֹא ע״י שְׁפּוֹפֶרֶת׳ וְאֲפִשֶׁר דְּהַרְמַב״ם ס״ל
לְכַתְּחִלָּה צָרִיף שְׁיַתֵּן הָאֲפֶר בִּידּוֹ מִמֶּשׁ וְלֹא ע״י שְׁפּוֹפֶרֶת׳ אֲמָנָם בְּדִיעֲבַד אִם נָתַנוּ ע״י

שפופר' פֿשר וְלֹא מִפְּסִיל אֶלָּא פֿשְׁנֶפֶל הָאָפֶר מִן הַשְּׁפוּפֶרֶת לְתוֹף הַמַּיִם וְדוּק: ע"ב תוס'
ד"ה אַמַּאי וְנָתַן כּו': דַּע דְּהַתּוֹס' פ"ד דְּיוֹמָא דָּף מ"ג פְּתָבו וְז"ל הַכֹּל פְּשָׁרִים לְקַדָּשׁ פֿרש"י
הַמַּיִם עַל הָאָפֶר וּבַמ' פֶּרָה בְּכַמָּה דְּוֹכְתִי מִשְׁמַע שְׁהִיּוּ נֹתְנֵי הָאָפֶר עַל הַמַּיִם כּו' י"ש וַיֵּשׁ
לְתַמְנֵה לְמָה הַנְּצָרְכוּ לִידְחָק בְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב וְתַלְמוּד עָרוּף הוּא פ"ב דְּסוּטָה וּפ"ק דְּתַרְוּמָה
דְּפִי וְנָתַן עָלָיו הוּא לְעָרַב הַמַּיִם עַל הָאָפֶר וּמְצִאתִי בְּתִי"ט שְׁעָמַד בְּתַמְיָהָא זֶה וְהַגְּיָחוּ
בְּצ"ע עוֹד י"ל דְּהַתּוֹ' עֲצָמָם פ"ד דְּיוֹמָא פְּתָבו עַד דְּשִׁקֵּל חַד וַיְהִיב חַד פִּי' הַהוּא גּוּפִיָּה
מְעָרַב לִיה בְּמַיִם אֶלְמָא דְּהַתּוֹ' דְּיוֹמָא לֹא נַעְלָם מֵהֶם דִּין זֶה שֶׁל עָרַב דְּנִפְיָק מִקְרָא דְּוָנָתַן
עָלָיו כּו' וְא"כ לְמַאי הַנְּצָרְכוּ לוֹ' בְּדַבְּרוּר דְּלַעֲיִל וְנָתַן עָלָיו בְּשִׁבְלִיּוֹ וְנַר' לִי דְּוֹדָאֵי הַתּוֹ'
דְּיוֹמָא לֹא נַעְלָם מֵהֶם פִּיר' וְנָתַן עָלָיו דְּאָמְרוּ בְּגַמ' פ"ב דְּסוּטָה וּפ"ק דְּתַמְוֵרָה דְּהוּא לְעָרַב
אֶלָּא סְבוּרִים הֵם דְּהָדָּ דִּינָא דְּלַעֲרַב לָאו דְּנֹקָא וְאִסְמַכְתָּ' בְּעֶלְמָא הוּא דְּהָא לֹא חֲזִי' שְׁאָמְרוּ
אִם לֹא עָרַב פֶּסֶל כַּמ"ש נָתַן אֶת הָאָפֶר תְּחִלָּה פֶּסֶל וְעֵינֵינוּ בְּהַרְמַב"ם רפ"ט דְּפֶרָה וְכֵן
מוֹכִיחִי מִלִּשׁוֹן הַתַּלְמוּד פ"ב דְּסוּטָה וּפ"ק דְּתַמְוֵרָה דְּאָמְרוּ סִיפִיָּה דְּקָרָא מִיָּם חַיִּים אֶל
פְּלִי דְּנֹקָא וְרִישִׁיָּה דְּקָרָא וְנָתַן עָלָיו לְעָרַב אֶלְמָא דְּדַרְשָׁא דְּרִישִׁי' דְּקָרָא לְעָרַב לָאו דְּנֹקָא
אֶלָּא אִסְמַכְתָּ' בְּעֶלְמָא לְמַעוּטֵי סְבֵרַת ר"ש דְּאָמַר וְנָתַן עָלָיו מִיָּם שְׁיִתֵּן הָאָפֶר תְּחִלָּה וְאִתְ'כ
הַמִּי לְמַעוּטֵי פִי' זֶה אָמְרוּ וְנָתַן לְעָרַב הַמַּיִם עַל הָאָפֶר וְדִין זֶה לָאו דְּנֹקָא דִּישׁ לְפָרֵשׁ וְנָתַן
עָלָיו בְּשִׁבְלִיּוֹ כַּמ"ש הַתּוֹס': פְּתָבו עוֹד וּמִיָּהּ יִתְכֹּן דְּנָתַן אֶתְרַנְיָהּ קָאֵי כּו' וְק' אִיף אֶפְשָׁר
דְּוָנָתַן קָאֵי אֶפְשָׁר וְאֶפְשָׁר בַּמ"ש לַעֲיִל עַל דְּבָרֵי רש"י דְּהַמְקַר' הוּא קָצֵר דְּכַתִּיב וְלִקְחוּ
לְטַמֵּא כּו' וְלֹא כְּתִיבָא אֶלָּא הִלְקִיחָהּ וְלֹא כְּתִיבָא נְתִיבַת הָאָפֶר בְּכִלֵּי עַל הַמַּיִם לְכֵן סוּבְרִי'
הַתּוֹ' דְּוָנָתַן קָאֵי לְרִישִׁיָּה דְּקָרָא וְלִסִּיפִיָּה לְרִישִׁיָּה אֶפְשָׁר וְקָאֵי לְסִיפִיָּה דְּקָרָא אַמִּים וְדוּק:
גַּמ' א"ר לֹא לִידְוִץ אִינִישׁ כּו' וְא"ר לֹא לִיגְזוּ כּו' ק' אַמַּאי אֶצְטְרִיכוּ לְמַפְלַג בְּהַנְּדָה תְּרַתִּי
בְּחֻדָּא מִינְיָהּ סְגִי וּמִמִּילָא מִשְׁמַע אִידָּף י"ל דָּאֵי לֹא הִנָּה אָמַר אֶלָּא קְמִיָּתָא הו"א דַּטַּע'
דְּרַבָּה מִשׁוּם דְּנִתְרִי טְרַפִּי פְּגוֹן עָלָה שֶׁל הַדָּס תְּלוּשׁ יִהְיֶה חוּצָץ בֵּין הַלּוּלָב וְהַעֲרָבָה אוֹ
עָלָה שֶׁל עֲרָבָה תְּלוּשׁ יִהְיֶה חוּצָץ בֵּין הַלּוּלָב וְהַדָּס וְזֶה חֲשִׁיב לִיה מִיָּן בְּשִׁאִינוּ מִיָּנוּ אֶבֶל
לְגוֹז לּוּלְבָא בְּהוֹשְׁעָנָא דְּעֵלִים שֶׁל לּוּלְב הַתְּלוּשִׁים מִפְּסִיקֵי' בֵּין הַלּוּלָב וְהַעֲרָבָה וְהַדָּס
לֹא חֲשִׁיב חֲצִיצָ' פִּינּוֹן דְּעֵלֵי הַלּוּלָב הַתְּלוּשִׁים הֵם בְּצַד הַלּוּלָב הַנּוֹי מִיָּן בְּמִיָּנוּ וְאִינוּ חוּצָץ
קַמ"ל דְּגַם לֹא לִיגְזוּ אִינִישׁ לּוּלְבָא בְּהוֹשְׁעָנָא דְּאֶפִּילוּ בַּכַּה"ג חֲשִׁיב חֲצִיצָה וְאִי לֹא הו"א
אֶלָּא לֹא לִיגְזוּ כּו' הו"א דְּרַבָּא דְּפִלִּיג עֲלֵי' וּמְכַשִּׁי אִינוּ מְכַשִּׁיר אֶלָּא גְּבִי לֹא לִיגְזוּ אֶבֶל
גְּבִי לֹא לִידְוִץ מוֹדָה רַבָּא דְּפֶסוּל קַמ"ל וּלפ"ז וְנִמְתַּק לַחֲפִי לְשׁוֹן הַטּוֹר ז"ל ר"ס תְּרַנ"א
אִם נִשְׂאָר מְעֵלֵי הַלּוּלָב אוֹ מְעֵלֵי הַדָּס וְנִשְׂאָרוּ בְּתוֹף הָאֶגְוֹדָה בְּעַנְיָן שְׁמַפְסִיק אִין לְחוּשׁ
עכ"ל וְדִין נִשְׂאָר מְעֵלֵי הַלּוּלָב יִנְצָא מִדִּין לֹא לִיגְזוּ וְכו' וְדִין נִשְׂאָר מְעֵלֵי הַדָּס יִנְצָא מִדִּין
לֹא לִידְוִץ כּו' וְאַמַּאי הַפֶּה הַטּוֹר הַסְּדֵר הַשְּׁנוּי בְּגַמ' אֶלָּא פִּינּוֹן דְּהַטּוֹר פּוֹסֵק פְּרָבָא דְּמְכַשִּׁיר
אֶפִּילוּ נִקֵּט כַּס' זֶה לֹא מִיבְעִיָּא אִם נִשְׂאָר מְעֵלֵי הַלּוּלָב ע"י שְׁגִזוּ הַלּוּלָב בְּהוֹשְׁעָנָא דְּכָשָׁר
אֶלָּא אִפִּי' נִשְׂאָרוּ עֲלֵי הַדָּס ע"י שְׁדָץ הַלּוּלָב בְּהוֹשְׁעָנָא וְנִתְרִי טְרַפִּי הַדָּס וְהַפְּסִיקוּ בֵּין
לּוּלְב וְעֲרָבָה אִפִּי' פֿשֶׁר: א"ר הַדָּס שֶׁל מְצֻנָה אֲסוּר לְהַרִּיחַ כּו' וּפֿרש"י דְּגַמְרִינּוּ מִסּוּפָה
דְּלִפְּי' בַּפ"ק כּו' עֲצִי סוּפָה וְק"ל הִיכִי יְלִיף מֵהֶתֵּם וְהִלָּא אִיכָּא לְמַפְרָף מַה לְסוּפָה שְׁכֹן
נוֹהֲגָת בּו' יָמִים וְלִילוּת מִשָּׂא"כ מְצֻנוֹת לּוּלְב דְּאִינוּ אֶלָּא יוֹם א' וְתִי דְּמַפְשֵׁט הַתַּלְמוּד מִשְׁמַע
דְּהָא דְּהַדָּס אֲסוּר לְהַרִּיחַ בּוּ הוּא מִדִּין מְוַקְצָה שְׁהוּא מְדַרְבְּנָן לֹא שְׁהוּא מִן הַתּוֹרָה דְּוָמְיָא
דְּעֲצִי סוּפָה וְע"כ דְּבָרֵי רש"י צ"ע וּמְצִאתִי סַעַד לְדְּבָרֵי מִתְּשׁוּ' הַרְשֵׁב"א שְׁפַתְבּ מְרֹן סִי'

תרנ"ג שאל' הדס של לול' אם מות' להרית בו פשהתנה מסתברא דהתנאי מועיל דמ"ש מאתרוג כו' ולא דמי לעצי סופה דהתם חג הסופו' לה' כתי' עכ"ל הרי דלא יליף הדס של לולב מסופה ומ"מ יש לגמגם בתשו' הרשב"א הנז' דמשמע מדבריו דתנאי אינו מועיל לעצי סופה ואלו מרן הב"י ס"ס תרל"ח פתב דכתב הרשב"א בתשו' דמסתבר ליה פדעת האומר דתנאי מהני בעצי סופה יע"ש ופאפ"ר לו' דמ"ש הרשב"א בתשובה לעיל ולא דמי לעצי סופה כו' הפונה לו' אפילו לדעת האומ' דבעצי סופה לא מהני תנאה הדס של לולב לא דמי ודוק: אתרוג של מצוה מותר להרית כו': פתב הטור סי' תרנ"ג פתב ר' שמחה שאין לו לברך ברוך הנותן ריח טוב בפירות דעיקרו לאו לריחא עביד כו' יע"ש ודברי רבינו שמחה תמוהים בעיני דלמה לא יברך ולמה יתנה מן העה"ז בלא ברכה ואי לא דמסתפיני הו"א דכונתו הוא מי שנטל לולב ואתרוג ביזו בשעת נענוע ולא פינן להרית בו אף הרית של האתרוג עלה באפו בלי פונתו בכה"ג הוא דקא' דלא יברך דעיקרו לאו לריח' עביד כלו' נטילת האתרו' ביזו עיקרו לא נטלו להרית בו ונדמא הא למ"ש הטור סי' רי"ו ופי' התו' הא דמברכינן באתרו' שנתן ריח טוב ונקא פשלקחו להרית בו או לאכלו ולהרית בו אבל אם אכלו ולא נתפנון להרית בו אלא אגב אורחיה העלה הרית אינו מברך עכ"ל עד"ז הייתי מפרש דברי רבינו שמחה אבל מה אעשה דהמרדכי והטור דהביאו פלוגתא זו דר"ש ואבי העזרי לא הבינו דברי ר' שמחה כדפרישית וצ"ע לולב בימין כו' לענין אטר עיין בב"י ר"ס תרנ"א ובתשו' הרשב"א סימן אלף ק"ך יע"ש: מ"ט לא מברכין אלא על נטילת לולב כו' פי' רש"י וקס"ד דהואיל דגבוה דקאמר היינו הא דאמרן כו' וק"ל אם יניח האתרוג בצד ראש הלולב איך יעשה הנענוע בד' מינין יחד ואולי דה"ק יגביה האתרוג בשעת ברכה ואח"כ יורידנו בסוף הלולב ומיניו לעשות הנענועים ומשני דהטעם דמברכין על לולב הוי הואיל ובמינו גבוה מכולם פלומר דאילן התמר הוא גדול מאתרוג ונהדס וערבה ונתוס' פתבו קשה דהי"ל הואיל ובשיעורו גבוה מכולם כלו' דשיעור אתרוג פביצה ונהדס וערבה ג' טפחים אבל לולב הוא ד' טפחים וגבוה מכולם ובאמת פי' הוא קושיא עצומה ואולי יש ליישב דזו היא פונת התלמוד הואיל ובמינו גבוה פלומר דהיינו ד' טפחים ומ"מ ק' מה טענה הוא זו לברך על הלולב משום דמינו גבוה מכולם ונהלא לענין פירות י"א דחביב קודם או מין זו עדיף ובמין זו הפוקדם בפר' קודם כמ"ש בא"ח סימן רי"א ונהלכו שם בשיעורין דהתמר הוא גבוה מהחטה או הגפן.

ומהאר"י סג"ל סי' קס"א נר' דעמד בזה שכתב וז"ל הדיא דגבוה במינו נר' דל"ק דברפת הנהנין דאתיא משום הנאה היותר חביב נהנין ממנו יותר ועל זה ראוי לשבח טפי על הנאתו אבל ברפת מצוה אינו פך ומז' מינ' דהוי נמי קרא ולא אזלינן בטר חביב יש להקשות טפי עכ"ל: מתני' והיכן היו מנענעין כו' אר"ע צופה הייתי כו' פשטא דמתני' משמע דר"ע בא לאפוקי ס' ב"ש דאמרי אף באנא ה' הצליחה נא אבל לעולם ר"ג ור"י היו מנענעין גם בהודו לה' תחלה וסוף כדברי ב"ה אמנ' ר"ע ז"ל פתב והם לא נענעו אלא באנא ה' הושיעה נא בלבד ואין פך הלכה אלא כדברי ב"ה עכ"ל משמע דהוא סבור דר"ג ור"ע לא היו מנענעין בהודו תחלה וסוף ויראה דהכריחו לפרש פן משו' דאי כפי' קמא דאתא ר"ע לאפוקי ס' ב"ש בלבד מלתא דפשיט' הוא דהלכה כב"ה לגבי ב"ש ומאי חדושא אתא ר"ע לאשמועי' בסהדותי' ולכן הוכרח לפרש דסהדותיה הוא לאפוקי ס'

ב"ה ואחר המחילה מר"ע ז"ל אומר אני שאין נראה לפרש פדבריו דהא טעם הנענוע נפקא לן מקרא דכתיב בד"ה סי' י"ו אז ירננו עצי היער וכתיב בתרין' הודו לה' פי טוב וכתיב בתרין' ואמרו הושיענו כמ"ש התו' וקרא"ש וא"כ איך אפשר לומר דירננו דהיינו הנענוע ונענוע באנא ה' הושיעה נא דרמוז בתרא ואמרו הושיענו ולא ירננו בהודו הלא בתר קרא דאז ירננו עצי היער דהיינו נענוע פתיב הודו לה' כו' אלמא דבהודו צריך לנענע ובזה ליכא מאן דפליג ולא פליגי אלא אם צריך לנענע באנא ה' הצליחה נא דב"ה ס"ל דאין לנו לנענע אלא מה שרמז בקר' בהודו ובהושיענו דהיינו אנא ה' הושיע' נא ולא באנא ה' הצליח' נא דאינו רמוז בכתן' וב"ש ס"ל דג' באנא ה' הצליח' נא צריך לנענע והפתו' לא הוצר' לרמז דרמז תחלת הפר' באנא ה' הושיע' נא וה"ה ה' הצליחה נא דהוא סוף הפ' דצריך לנענע ור"ע הוצרך להביא עדות מר"ג ור"י לאפוקי דלא תימא דנעביד כב"ש משום דנתפשט המנהג פמותם דהא כל העם ינענעו באנא הצליחה נא דאין זו חשוב מנהג פיון דגדולי הדור ר"ג ור"י לא נענעו אם פן אין לזוז מסברת ב"ה ואין משגיחין על מנהג העם פנ"ל ודוק: תוס' ד"ה בהודו לה' וי"מ תחלת הפ' כו' יראה דטעם הי"מ משום דמשמע להו דלישנא דמתני' הכי משמע דאי כפרש"י הכי הו"ל למיתני בהודו לה' שבתחלה ובאנא ה' הושיעה נא ובהודו לה' שבסוף ומדקתני בהודו לה' תחלה וסוף ובתר הכי קתני ובאנא ה' הושיעה נא משמע להו תחלת הפר' כו' והתוס' דחו הפר' הי"מ וטעמייהו משום דלא מסתבר להו לנענע בפ' אח' ב' פעמים כמ"ש קרא"ש א"נ טעמייהו משום דיגיד עליו רעו נענוע דאנא ה' הושיעה נא וכשם דהתם אינו אלא פעם א' בפ' א' כס' ב"ה ה"נ בהודו והיינו דכתבו התוס' דלאו מלתא היא אלא בהודו מנענע פעם א' וכי באנא ה' הושיעה נא פלומר דהתוס' מביאים ראיה לדחות פירוש הי"מ מפלוגתא דב"ש וב"ה דהנה פ"י אנא ה' הושיעה נא אנא ה' הצליחה נא הפל הוא פ' א' וב"ש ס"ל לעשות בו ב' נענועים א' בתחלת הפ' אנא ה' הושיעה נא וא' בסוף הפ' אנא ה' הצליחה נא וב"ה ס"ל דאין לנענע בפסוק א' ב' פעמים וא"כ עכ"ל דמ"ש ב"ה מנענעים בהודו תחלה היינו כפירש"י ולא כפ"י הי"מ ודוק: כתבו עוד וטעמא דב"ה כו' יש להתבונן איך מקושך נתינת טעם זה למה שפלפלו קודם לדחות פ"י הי"מ ואפשר לומר דלפ"י הי"מ דמנענעים בהודו בתחלת הפ' נא בסוף הפ' נא בסוף הפ' נא וראש הפ' נא בסוף הפ' נא גם בסוף הפ' נא דא"כ בנענוע א' הנה די בראש הפ' שהוא ראש הפ' ומ"ט לנענע גם בסוף הפ' הלא סוף הפ' אינו ראש הפ' נא בסוף הפ' לביקש טעם אחר למה מנענע בהודו ובאנא ה' אמנם לפירש"י דקימו אותו התוס' דמנענעין בהודו תחלה וסוף בהודו קמא דהוא ראש הפ' ובהודו בתרא דהוא סוף הפ' וראוי לנענע בראש הפ' ובסוף השתא נולדה הקושיא א"כ מ"ט באנא ה' הושיעה נא הלא פ' נא זה אינו לא ראש פ' ולא סוף פ' לכן הוצרכו לומר וטעמא דב"ה כו' ודוק: תנן ה"מ במנחו' דף ס"א שתי הלחם וב' כבשי עצר' פיצד הוא עושה כו' הך תנופה דשתי הלחם עם הכבשים דכתיבא בפ' אמור הוי דהכבשים חיים כדפרש"י בפ' תנופה ושמעתין וכן מוכח מן סוגיא דמנחות דף ס"ב וישם נתבאר דגם אחר שחיטת הב' כבשים מניפים אותם פעם ב' ובאותה תנופה נחלקו תנאי דר' הצריך להניף הכבשים שלמים וחכ"א בחזרה ושוק ובהך תנופה דאחר שחיטה משמע דהיא בכבשים בלא לחם וראיתי בהרמב"ם פ' ח' דתמידין ומוספין דין י"א שכתב וז"ל פיצד הנפת ב' הלחם וכו' יע"ש

וּדְבָרֵי הַרְמֵב"ם הִלְלוּ קִשִׁי לְשִׁמּוֹעַ בְּתַרְתִּי חֲדָא דְבַתְנוּפ' דְחַיִּים צָרִיף שְׂיִהִיָּה עִם שְׂתֵי הַלְחָם לֹא הִזְפִּירוּ הַרְמֵב"ם שְׁנִית קָשָׁה דְבַתְנוּפָה דְאַחַר שְׁחִיטָה מִשְׁמַע דַּא"צ לְהַנִּיפָה עִם הַלְחָם וְהוּא ז"ל הִצְרִיף בְּתַנּוּפָה דְאַחַר שְׁחִיטָה שְׂתִיהִיָּה עִם הַלְחָם וְאַפְשָׁר לוֹ פְּשִׁנְקֵידִים דְשֵׁם בְּגִמְרָא בְּתַנּוּפָה דְאַחַר שְׁחִיטָה דְאַפְלִיגוּ תַנְאֵי אָמְרוּ שֵׁם בְּגִמְרָא דְטַעַם פְּלִנְגְתִּיָּהּ מִשׁוּ דַרְב' ס"ל דוֹן מִינָהּ וּמִינָהּ וּר' ס"ל דוֹן מִינָהּ וְאוּקִי בְּאַתְרָא וּלְבַסּוּף מְסַקִּינֵן אָמַר רַבִּינָא דְכ"ע דוֹן מִינָהּ וְאוּקִי בְּאַתְרָא וְהִינּוּ טַעְמָא דְרַבְּנֵן דְאַמְרֵי בְּחִזָּה וְשׁוּק מִשׁוּם דְשִׁלְמִיָּהּ רִיבּוּיָא הוּא וְיָדוּעַ דְהִלְכְתָא כַּמ"ד דוֹן מִינָהּ וְאוּקִי בְּאַתְרָא כַּמ"ש לְקַמֵּן חוּץ מִמְקוֹם שְׂיִישׁ טַעַם לוֹ דוֹן מִינָהּ וּמִינָהּ וַא"כ שְׁפִיר פֶּסֶק הַרְמֵב"ם דִּיעֲשֶׂה תַנּוּפָה דְשַׁחוּטִין עִם שְׂתֵי הַלְחָם מִשׁוּם דְקו"ל דוֹן מִינָהּ וְאוּקִי בְּאַתְרָא וְהָכִי קְאָמְרֵי מַה זְבַחֵי שְׁלָמֵי יָחִיד טַעוּנִין תַנּוּפָה לְאַחַר שְׁחִיטָה אִף זְבַחֵי שְׁלָמֵי צְבוּר טַעוּנִין תַנּוּפָה לְאַחַר שְׁחִיטָה וְאוּקִי בְּאַתְרָא הֵתָם בְּשִׁלְמֵי יָחִיד הַתַנּוּפָה הִיא בְּלֹא לְחֵם מִשׁוּ דַאִין שֵׁם לְחֵם בְּשִׁלְמֵי חֲגִיגָה וְשִׁמְחָה אֲבָל הָכֵא בְּשִׁלְמֵי צְבוּר הַתַנּוּפָה הִיא עִם הַלְחָם כְּמוֹ הַתַנּוּפָה שְׁעוֹשִׂי בְּחַיִּים וּלְכַף פֶּסֶק הַרְמֵב"ם דְבַתְנוּפָה דְלְאַחַר שְׁחִיטָה עוֹשִׂים אוֹתָהּ עִם שְׂתֵי הַלְחָם וְתוֹ דַּאִף בְּשִׁלְמֵי יָחִיד שְׂיִישׁ בְּהַ לְחֵם כְּגוֹן שְׁלָמֵי תוֹדָה וְשִׁלְמֵי נִזִּיר עוֹשִׂים הַתַנּוּפָה שְׁל חִזָּה וְשׁוּק עִם הַלְחָם כַּמ"ש הַרְמֵב"ם פ"ט מַה מְעֲשֶׂה הַקְרָבָנוֹת יַע"ש וְמַה שְׁלֹא הִזְכִּיר דְבַתְנוּפָה דְחַיִּים עוֹשִׂין אוֹתָהּ עִם הַלְחָם הִינּוּ מִשׁוּ דְהוּא דְבַר פְּשׁוּ דְהָרִי תַנּוּפָה דְלְאַחַר שְׁחִיטָה דְהִיא עִם הַלְחָם אֲנוּ לְמַדִּין אוֹתָהּ מִתַנּוּפָה דְקוֹנָדִם שְׁחִיטָה דְהִיא עִם הַלְחָם וְהִיא פְּשִׁטָא דְהִיא עִם הַלְחָם כְּמִפְּנֵי רֶשׁ בְּפִתּוֹב כַּנ"ל וְעֵינֵן מ"ש בְּזָה בַס' ל"מ יַע"ש וּבְהַף דִּינָא דְפֶסֶק הַרְמֵב"ם דְתַנּוּפָה דְלְאַחַר שְׁחִיטָה הִיא בְּחִזָּה וְשׁוּק כַּס' חֲכָמֵי וּפִי' בַּגְמ' פ"ה דְמִנְחוֹת דְרַבְּנֵן ס"ל דוֹן מִינָהּ וּמִינָהּ אִם כֵּן מִשְׁמַע דְהַרְמֵב"ם פֶּסֶק כַּמ"ד דוֹן מִינָהּ וּמִינָהּ גַּם בַּפ' בְּתַרָא דְמִנְחוֹ' תַנּוּ הָרִי עָלֵי שְׁמֵן לֹא יִפְחוֹת מְלֹג ר"א ג' לְגִינֵן וּפִי' בַּגְמ' דְרַבְּנֵן ס"ל דוֹן מִינָהּ מַה לְמִנְחָה מִתַנּוּדְבִין אִף שְׁמֵן נָמִי מִתַנּוּדְבִין וּמִינָהּ מַה מִנְחָה בְּלֹג אִף שְׁמֵן בְּלֹג וּפֶסֶק הַרְמֵב"ם בַּסְפִּי"ז דְהַל' מְעֲשֶׂה הַקְרָבָנוֹ' הָרִי עָלֵי שְׁמֵן לֹא יִפְחוֹת מְלֹג הָרִי מִשְׁמַע דְפֶסֶק כַּמ"ד דוֹן מִינָהּ וּמִינָהּ וְקָשָׁה דְהָרִי בְּפָרֶק הָעֶרֶל דָּף מ"ח גַּתְבָּאָר דְמִזְזוֹר אֲסוּר לְבֹא בְּקָהֶל לְעוֹלָם בֵּין זְכָרִים בֵּין נְקִיבוֹת לְמ"ד דוֹן מִינָהּ וְאוּקִי בְּאַתְרָא אֲבָל לְמ"ד דוֹן מִינָהּ וּמִינָהּ מִמְזַרְת מְוִתֶּרֶת לְאַחַר י' דוֹרוֹת וּפֶסֶק הַרְמֵב"ם פ"ט ו' מַה א"ב דַּא' זְכָרִים וַא' נְקִיבוֹת אֲסוּרִים לְעוֹלָם וְכ"פ א"ה סִימֵן ד' גַּם בַּרפ"ד דְשְׁבוּעוֹת לְעֵנִין שְׁבוּעַת הָעֵדוּת וּבַרפ"ה דְשְׁבוּעוֹת לְעֵנִין שְׁבוּעוֹת הַפְּקָדוֹן פְּלִיגֵי ר"מ וְרַבְּנֵן דַּר"מ סָבַר דוֹן מִינָהּ וּמִינָהּ וְחֲכָמִים סוֹבְרִים דוֹן מִינָהּ וְאוּקִי בְּאַתְרָא וּפֶסֶק הַרְמֵב"ם פ"ט ו' וְי"ד הַל' שְׁבוּעַת כַּמ"ש שֵׁם מְרֹן ז"ל בַּכ"מ אִיבָרָא דְבִאוֹת' לְשׁוֹנוֹ' שֶׁל הַרְמֵב"ם בְּעֵנִין שְׁבוּעַת הָעֵדוּת וּפְקָדוֹן יֵשׁ בְּהֵם מְקוֹם עֵינֵן עֲמוּק וְרֵאִיתִי כָּל מַה שְׁהֶאֱרִיכוּ בְּזָה עַל דְבָרֵי הַרְמֵב"ם וְתוֹ' דָּף ל"א ע"ב ד"ה מִשְׁבִּיעַ אֲנִי עָלֶיךָ מְהֵרִיב"ל ח"ב וּבַסְפ' חֲדוּשֵׁי הַלְכוֹ' וְהַרש"ך ח"א דָּף ל"ד וְח"ב ס' קי"ז וְל"מ וְלִפִּי שְׂאִינוּ עֵנִין לְסוּג' דִּינֵן אִינִי מְאַרִיף כָּאֵן בְּכָל הַפְּרָטִי שְׁעֵמְדוּ עָלֶיךָ וְלֹא בְּאַתִּי רַק לְעוֹרֵר אֲזַן הַמְעֵינֵן בְּהַף דִּינָא דְדוֹן מִינָהּ וְאוּקִי בְּאַתְרָא דְנִרְאִין דְבָרֵי הַרְמֵב"ם סוֹתְרִין זֶה לְזֶה בְּשׁוֹרֶשׁ זֶה וְרֵאִיתִי בְּתִי"ט בַּפ' בְּתַרָא דְמִנְחוֹת דְעֵמֶד בְּמִקְצַת קוֹשְׁיָ' הַנּוֹ' וְהָרַב מו"ח בַּס' עֵץ הַחַיִּים שֵׁם פְּתַב בְּזָה וּדְבָרֵי אִינָם מְסַפִּיקִים לְתַרְץ דְבָרֵי הַרְמֵב"ם וְזְכוּרֵנִי כִּי בַהֲס' בְּרַפְת הַזְּבַח עֵמֶד בְּזָה פ' בְּתַרָא דְמִנְחוֹת יַע"ש גַּם רֵאִיתִי בַּס' ל"מ פִּי"ו דְהַ מְעֲשֶׂה הַקְרָבָנוֹת דְעֵמֶד בְּקוֹשְׁיָ' זֹו עַל הַרְמֵב"ם וְהַנִּיחָה בַּצ"ע וְלַעֲדוֹן דְנִדְאִי

הלכתא כמ"ד דון מינה ואוקי באתרא כמ"ש בס' הפרייתות והביא בס' יבין שמועה פלל ק"ו דף מ"ד וכדמוכח בפ"ה דמנחו' דף ס"ב דרבינ' אמר דכ"ע דון מינה ואוקי באתרא והיינו טעמ' דרבנן דאמ' דהתנופ' דשני כבשי עצר' אחר שחיטה היא בחזוה ושוק משום דכתי' שלמיהם א"כ מההיא דתנופה לא קשיא כיון דיש גילוי בכתוב גם מההיא דפר' בתרא דמנחות ממתנדב שמן לא קשיא משום דבפרק פל התדיר דף צ"א ע"ב אמר שמואל לדברי המתנדב שמן קומצו נקטר ושיריו נאכלים ומפיק לה מקרא דכתיב וכי תקריב קרבן מנחה דתיבת קרבן יתירה למדרש דמתנדבין שמן פמנחה מה מנחה היא לוג וקומצו נקטר ושיריה נאכלין אף נדבת שמן ובכה"ג דהריבוי הוא בפ' מנחה עצמה ס"ל לשמואל דכ"ע מודו דדון מינה ומינה ואע"ג דאיפא מ"ד בגמ' שם דלמ"ד דון מינה ואוקי באתרא כנסכים מה נסכים ג' לוגין אף שמן ג' לוגין ומה נסכים כולם לאישים אף שמן כולם לאישים האי סברא לא ס"ל לשמואל מהיכא תיתי לעשות פ' נסכים הפתובי בפ' שלח לה אקרא דשמן לו' בנה דון מינה ואוקי באתרא דאדרבה אקרא דשמן הוא בפר' מנחה הפתוב בויקרא דשם ריבה הפתוב דמתנדבין שמן ושם הוא אתריה וממנחה יליף בין לענין דהשמן יהיה לוג בין לענין דקומצו נקטר ושיריו נאכלים באופן דהפלל העולה דהלכת' היא בכל דוקתא דון מינה ואוקי באתרא חוץ מהיכן דיש גילוי בפתוב להפך פתנופה דשני כבשי עצרת דגלי לן קרא דלא לימא הכי מריבוי דשלמיהם וחוץ מנדבת שמן דלא מסתבר לו' דאתריה דנדבה דשמן הוא פר' נסכים אלא אדרבה אתרי' דנדבה דשמן הוא בפ' מנחה וממנחה יליף לכל מילי זה נ"ל ליישב דעת הרמב"ם דדוק: גמ' אר"י מוליה ומביא כו' אר"י בר חנינא כו' איפא למי מאי בינייהו דהנה טעמי ואפשר דאיפא בינייהו דלמ"ד מוליה ומביא למי שד' רוחו' שלו א"צ להוליה ולהביא לכל רוח ורוח מד' רוחות העול' אלא מוליה למזרח ומביא למערב ובההו הולכה והובאה סגי דמי שמושל בשתי רוחות הוא מושל בד' אבל למ"ד טעמא פדי לעצר רוחו' רעות צריף שיוליה ויביא לכל ד' רוחות לעצו' מפל הרוחות רוחות רעות וכ"נ מדברי רש"י דמנחות דף ס"ב שפכת מוליה ומביא לצפון ודרום ומזרח ומערב פדי לעצור רוחות רעות הפאות מד' רוחות ע"כ דדוק: תוס' ד"ה פדי לעצר כו' ושמא לא בכל התנופה עושין פן כו' דבריהם סתומים דמהו הדבר שאין עושין פן בשאר תנופות ולפי מאי דפרישית בגמרא דלמ"ד פדי לעצר רוחות עושין פן בכל ד' רוחות ניחא דבשאר תנופות כגון לוג שמן של מצורע וכל הנה דבעו תנופה בהולכה והובאה לרוח א' סגי לקיים מצנת תנופה וא"צ להניף להוליה ולהביא בכל ד' רוחות מה שא"כ בתנופה דכבשי עצרת ולולב דצריף שיוליה ויביא לכל ד' רוחות.

א"נ אפשר לומר דהתוס' באו לאפוקי מעלה ומוריד דתנופה הוא מוליה ומביא אף מעלה ומוריד נפקא מדכתיב במלואי אשר הורם ואמרי התוס' דשמא לא בכל התנופות עושין פן להיות מעלה ומוריד לעצר טללים רעים דזה אין שייך אלא בכבשי עצרת ולולב אבל בשאר תנופות לא היה עושה אלא מוליה ומביא שהיא התנופה לא מעלה ומוריד שהיא הדרמה.

א"נ אפשר לומר דלעולם בכל התנופות מוליה ומביא מעלה ומוריד אמנם ההפך הוא דבשאר תנופות עושה פן להורות דמצוה זו אנו עושין למי שהד' רוחות שלו אבל בכבשי עצרת ולולב עושים בשביל פונה אחרת לעצר רוחות רעות וטללים רעים ונהו כננה

לעצור רוחות רעות לא שייכא בשאר תנופות ודוק: כתבו עוד התוס' ולכך הנענוע שבלולב כו' כ"כ בספרים ונראה דט"ס הוא וכצ"ל ומלבד הנענוע שבלולב יש בו הולכה והובאה וכן הוא בתוספת מנחות דף ס"ב ועיין בערוך ערך נע יע"ש ודוק: כתבו עוד התוס' ובערוך פי' כו' יש חסרון בלשון התוס' וכן צ"ל ובערוך פי' בערך נע צריה לנענע בהולכה והובאה והביא מירושלמי תני צריה לנענע על כל דבר ודבר בעי ר' זירא וכו' דברי הערוך שהביאו התוס' סתומים בענין נענוע זה והפוסקים נחלקו בענין נענוע זה בכמה פירושים והר"ן הביא שלשה פירושים והפירוש השלישי הוא פירוש הרמב"ן והר"ן הסכים עמו ונ"ל דזו היא דעת הערוך ותוס' דידן ועיין בהקדמת הסמ"ע יע"ש והנה מפשטא דשמעתין דקתני גבי שתי הלחם מוליה ומביא מעלה ומוריד ואמר רבא וכן בלולב משמע דליכא אלא חד הובאה והולכה במזרח ועליה וירידה וכן נראה מדברי הרמב"ם פ"ט מה' מעשה הקרבנות ונ"ל כל הטעון תנופה במזרח מניפין אותו וכיצד מניפין מוליה ומביא מעלה ומוריד עכ"ל ובפ"ז דה' לולב כתב ונ"ל ויוליה ויביא ויעלה ויוריד וינענע הלולב ג' פעמים בכל רוח כיצד מוליה ומנענע ראש הלולב ג"פ ומביא ומנענע הלולב ג"פ וכן בעליה וירידה עכ"ל והנה מתוך לשון זה מבואר דמלב' ההולכה והובאה ועליה וירידה צריה נענוע ג"פ בראש הלולב בהולכה וכן בהובאה ובעליה וירידה ונענו' זה ג"פ נפקא לי' מהירושלמי כמו שפי' מרן בכ"מ הירושלמי לדעת הרמב"ם יע"ש אגמ"ם ק"ל הנה לא נתחדש מן הירושלמי אלא דצריה נענו' בראש הלולב ג"פ בהובאה והולכה ועליה וירידה ולא סגי במוליה ומביא ומעלה ומוריד לחוד אלא צריה נענוע וכספוס הלולב ג"פ על דבר ודבר ומשמע דא"צ הולכה והובאה אלא לרוח אחת כתנופה שפקרבנות וכ"כ הרלב"ח סי' ע"ט דף ק"ג יע"ש וא"כ מהו זה שכתב הרמב"ם וינענע הלולב ג"פ לכל רוח דמשמע דלכל רוחות העולם דהיינו מזרח מערב צפון דרום צריה להוליה ולהביא ולנענע דמנ"ל דצריה לעשות, כן בכל רוח מד' רוחות העולם.

ויראה דמ"ש הרמב"ם וינענע הלולב ג"פ בכל רוח ורוח אינו ר"ל ד' רוחות העולם מזרח מערב צפון דרום דא"כ ששה פעמים הוי בכל רוח ג' בהולכה וג' בהובאה ולא ג' פעמים ותו דמלשון שפינים הרמב"ם כיצד מוליה ומנענע כו' משמע דאינו מוליה ומביא רק לרוח א' בלבד כמו תנופה וכיון שכן עכ"ל דמ"ש וינענע הלולב ג"פ בכל רוח פי' הנה רוחות הוי רוח ההולכה ורוח ההובאה ורוח העליה והירידה דההולכה היא לרוח מזרח וההובאה היא לרוח מערב והעליה היא לרוח השמים והירידה היא לרוח הארץ ובהנהגה הוא דקאמר דינענע ג"פ בכל רוח ורוח דהיינו בהולכה והובאה ועליה וירידה בכל א' מאלו צריה שייכספס ראש הלולב ג"פ אכל לעולם א"צ שיוליה ויביא רק פעם א' לרוח א' כמו התנופה דלא הנה בה רק פעם א' מוליה ומביא לרוח מזרח וכן נראה מדברי הר"ן דמפרש כן דברי הרמב"ם אגמ"ם מתוך דברי הר"ם משמע קצת דלא הבין כן בדברי הרמב"ם ממה שדקדק עמ"ש וינענע הלולב ג"פ בכל רוח דהיל"ל ששה פעמים והרב תגרץ מה שתיגרץ ודבריו אינם מחוננים בעיני ומ"ש לעיל הוא הנכון לע"ד בישוב דברי הר"ם שוב ראיתי בתשובת הרלב"ח סי' ע"ט דף ק"ג דפי' דברי הר"ם כדפירשית ועיין תשו' הרשב"א סי' תל"ז ותרע"ז יע"ש: והנה המעיין יראה דבג' פי' שהביא הר"ן וב' פי' שכתב ה"ה לכלהו פי' א"צ להוליה ולהביא רק לרוח א' מד' רוחות העולם אלא דבענין הנענוע

בְּזֶה הוּא דְנִחְלָקוּ יַע"ש וּא"כ צָרִיכִין אָנוּ לְמוֹדְעֵי מַנ"ל לְפוֹסְקִים אַחֲרוֹנִים וְלָרוֹב מִנְהַג
הָעוֹלָם דְּעוֹשֵׁי הוֹלָכָה וְהוֹבָאָה לְד' רוּחוֹת הָעוֹלָם וְיִרְאָה דְנִפְקָא לְהוּ מַמ"ש הָרֵא"ש
בְּפִסְקֵי לְפִי מִקְצַת מְפָרְשֵׁי כְּמוֹ שְׂאֵבֶאֱרַ וְהִנֵּה הָרֵא"ש ו"ל הֶעֱתִיק לְשׁוֹן הָרֵי"ף וּפִי
כּוֹנְנָתוֹ וְדָבְרֵי סְתוּמִים וְנִחְלָקוּ בְּפִי דְבָרֵי הָרֵא"ש הַמְּפָרְשִׁים וְנ"ל הָרֵא"ש כִּי צִדָּה הוּא
מְנַעֲנֵעַ כּו' עַד שֶׁהֵם ל"ו בֵּין הַפֶּל עַכ"ל וְטָרַם שְׂאֵפְרֵשׁ דְּבָרֵי הָרֵא"ש רוֹצֵה אֲנִי לְהַקְדִּים
דַּמ"ש בִּירוּשְׁלַמִּי תַנָּא צָרִיף לְנַעֲנֵעַ ג"פ עַל כָּל דְּבָר וְדָבָר פִּי נַעֲנוּעַ זֶה לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם
הוּא כְּשִׂמּוּלֵיף הַלּוּלָב לְצַד מְזַרְח אַחַר שֶׁהוֹלִיכּוּ מְנַעֲנֵעַ שֵׁם רֵאשׁ הַלּוּלָב ג"פ בְּכִסְפוֹס
שְׂדָרָה וְעַלִּין וְכֵן אַחַר שְׂמַבִּיאֵו אֲצִלוּ מְנַעֲנֵעַ רֵאשׁוֹ ג' פְּעָמִים בְּכִסְפוֹס שְׂדָרָה וְעַלִּין וְכֵן
בְּעֻלָּה וּבִירִידָה וְכֵן מִתְבָּאֵר מִדְּבָרֵי הָר"ן שֶׁזֶה הִיא דַּע' הָרַמְבַּ"ם אֲבָל אַחֲרֵי פִּירְשׁוֹ
דְּנַעֲנוּעַ זֶה אֵינוֹ בְּכִסְפוֹס שְׂדָרָה וְעַלִּין אֲלֵא הוּא נַעֲנוּעַ מֵהוֹלָכָה וְהוֹבָאָה קִטְנָה דְּהִינּוּ
כְּשִׂמּוּלֵיף הַלּוּלָב לְצַד מְזַרְח אַחַר שֶׁהוֹלִיכּוּ שֵׁם מְנַעֲנֵעַ ג"פ בְּצוּרַת הוֹלָכָה וְהוֹבָאָה
בְּתַנּוּעוֹת קִטְנוֹת וְכֵן אַחַר שְׂמַבִּיאֵו אֲצִלוּ וְכֵן בְּעֻלָּה וְכֵן בִּירִידָה וְזֶהוּ דַּעַת הָרֵא"ש וְכִיּוֹצֵא
בְּזֶה כְּתִב הָר"ן בְּשֵׁם אַחֲרִים וּבְשֵׁם הָרַמְבַּ"ן ו"ל דְּנַעֲנוּעַ זֶה הוּא בְּצוּרַת הוֹלָכָה וְהוֹבָאָה
בְּתַנּוּעוֹת קִטְנוֹת אֲמַנְם יֵשׁ חִילּוֹ גְדוֹל בְּמַנְן הַנַּעֲנוּעִין כֵּן פִּי הָרֵא"ש לְפִי הָר"ן שְׂפַתְב
בְּשֵׁם אַחֲרִים וּמַחְלִיקוֹתֶם תְּלוּי בְּפִיר' הִירוּשְׁלַמִּי דְאָמַר תַּנָּא צָרִיף לְנַעֲנֵעַ ג"פ עַל כָּל דְּבָר
וְדָבָר דְּהָר"ן מְפָרֵשׁ בְּשֵׁם אַחֲרֵי דְעַל כָּל דְּבָר וְדָבָר ר"ל עַל כָּל מְקוּמוֹ שְׂמַנַּעֲנֵעַ בְּהֵם
בְּהוֹלָכָה וְהוֹבָאָה כְּגוֹן בְּנִטִּיל לּוּלָב וּבְהוֹדוֹ לֵה' תַּחֲלָה וְסוּף וְאַנָּה ה' הוֹשִׁיעָה נָא מִלְּבַד
הַהוֹלָכָה וְהוֹבָא' הַגְּדוּלָה שְׁעוֹשָׂה כְּמוֹ הַתְּנוּפָה דְּכַבְּשֵׁי עֲצָרַת מִלְּבַד זֶה צָרִיף לְנַעֲנֵעַ ג"פ
תְּנוּעוֹת קִטְנוֹת בְּצוּרַת הוֹלָכָה וְהוֹבָאָה אַחַר שְׁעֻשָׂה הַהוֹלָכָה וְהוֹבָאָה הַגְּדוּלָה שֶׁהִיא כְּמוֹ
הַתְּנוּפָה דְּכַבְּשֵׁי עֲצַר' וְנִמְצָא דְלַדַּע' זֶה אַחַר שְׂמּוּלֵיף וּמִבִּיא וּמַעֲלָה וּמוֹרִיד טוֹרֵף אֵת
הַלּוּל' ג' זוּגוֹת שֶׁל תְּנוּעוֹת קִטְנוֹת מֵהוֹלָכָה וְהוֹבָאָה שְׂנַמְצָא שֶׁהַנַּעֲנוּעִים קִטְנִים שְׂאֵמְרוּ
בִּירוּש' הֵם שְׁלֹשָׁה זוּגוֹת שֶׁל תְּנוּעַת קִטְנוֹת אֲבָל לְפִי הָרֵא"ש הֵם ל"ו תְּנוּעוֹת קִטְנוֹת
וְהִינּוּ מִשׁוּם דְּהָרֵא"ש מְפָרֵשׁ עַל כָּל דְּבָר וְדָבָר דַּר"ל עַל כָּל רוּחַ וְרוּחַ שְׂמּוּלֵיף הַלּוּלָב
וְלֹא בְּרוּחוֹת הָעוֹלָם קֵאָמַר אֲלֵא ר"ל אַחַר הַתְּנוּעָה שֶׁל הוֹלָכָה הַגְּדוּלָה שְׁעוֹשָׂה לְרוּחַ
מְזַרְח מְנַעֲנֵעַ שֵׁם ג' זוּגוֹת שֶׁל תְּנוּעוֹת קִטְנוֹת בְּצוּרַת הוֹלָכָה וְהוֹבָאָה וְכֵן אַחַר שְׁעֻשָׂה
הוֹבָאָה הַגְּדוּלָה לְצַד מְעַרְב עוֹשָׂה שֵׁם ג' זוּגוֹת שֶׁל תְּנוּעוֹת קִטְנוֹת דְּנִמְצָא דְּהֵם ו' נַעֲנוּעִים
קִטְנֵי אַחַר הַהוֹלָכָה הַגְּדוּלָה וְשֻׁשָׁה נַעֲנוּעִים קִטְנֵי אַחַר הַהוֹבָאָה הַגְּדוּלָה שֶׁהֵם י"ב וְאֵלוּ
הֵם בְּהוֹלָכָה שְׁעֻשָׂה לְצַד מְזַרְח וּבְהוֹבָאָה שְׁעֻשָׂה לְצַד מְעַרְב וְכֵן מוֹלִיף לְדָרוֹם וּמִבִּיא לְצַד
צָפוֹן בְּהוֹלָכָה וְהוֹבָאָה גְדוּלָה וְעוֹשָׂה בְּהֵם י"ב נַעֲנוּעִים קִטְנִים וְאַח"כּ מַעֲלָה וּמוֹרִיד
כְּתַנּוּעָה גְדוּלָה וְעוֹשָׂה בְּהֵם י"ב נַעֲנוּעִין קִטְנִים הָרֵי הֵם ל"ו: וְהִנּוּ בָּא לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי
הָרֵא"ש ע"פ כְּוִנָּה זוֹ וְז"ש הָרֵא"ש ו"ל וּמְפָרֵשׁ כֶּה עַל כָּל דְּבָר וְדָבָר וְדָבָר פְּלוּמ' לְכָל רוּחַ
שְׂמּוּלֵיף הַלּוּלָב כּו' ר"ל דְּאִיכָּא מ"ד שֶׁהִבִּיא הָרֵי"ף מְפָרֵשׁ דְעַל כָּל דְּבָר וְדָבָר ר"ל לְכָל
רוּחַ שְׂמּוּלֵיף הַלּוּלָב כּו' לְכָל תְּנוּעָה שְׁעוֹשָׂה בְּלוּלָב כְּגוֹן בְּהוֹלָכָה הַגְּדוּל' עוֹשָׂה אַחֲרֵיהָ
ג' נַעֲנוּעִים וְכֵן אַחַר הַהוֹבָאָה וְאֵין מְסַפִּיק הַהוֹלָכָה וְהוֹבָאָה הַגְּדוּלָה עַד שֶׁיִּנַּעֲנֵעַ ג'
נַעֲנוּעִים קִטְנִים בְּכָל הוֹלָכָה וְהוֹבָאָה כְּתִב עוֹד הָרֵא"ש ו"ל וְהִנֵּה רֵאשׁוֹ לְפָרֵשׁ שִׁתְּפִנּוּס יָדוֹ
בְּמְקוֹם א' כּו' כְּוִנָּת דְּבָרֵי דְּהִנֵּה רֵאשׁוֹ לְפָרֵשׁ דְּצוּרַת ג' נַעֲנוּעִים קִטְנֵי יְהִיָּה בְּאִוְפֵן זֶה
דְּכְשִׂמּוּלֵיף הַלּוּלָב לְמְזַרְח יְתִפְנוּס יָדוֹ שֵׁם וִינַעֲנֵעַ נַעֲנוּעַ כָּל דְּהוּא בְּכִסְפוֹס שְׂדָרָה וְעַלִּין
כַּמ"ש הָרַמְבַּ"ם פ"ו דְּלוּלָב אֲבָל מִפְּחַ בְּעֵיָא דְּרַבִּי זִירָא דְּבַעֲי הִיכֵן כּו' מִשְׁמַע דְּלְכָל צַד

צָרִיף לְהוֹלִיף וְלִהְבִּיא ג"פ פְּלוֹמֵר דְּהַתְּנוּעוֹת הַקְּטָנוֹת הַלְלוּ יְהִי בְּצוּרַת הוֹלְכָה וְהוֹבָאָה דְּבַעֲרֵי ר' זִירָא הֵג' נְעֻנְעֵינן הַלְלוּ הַקְּטָנִי אִי הוֹלְכָה א' וְהוֹבָאָה א' אוֹ הוֹלְכָה וְהוֹבָאָה שְׁתִּימָהּ א' וְכִינֵן דְּלֹא אֶפְשִׁיטָא עֲבָדִינן לְחוּמְרָא פְּלוֹמֵר לַעֲשׂוֹת ג' זוּגוֹת שֶׁל נְעֻנְעֵי בְּתוּנְעוֹ קְטָנוֹת בְּצוּר' הוֹלְכָה וְהוֹבָאָה וְזֶה יַעֲשֶׂה אַחַר הַהוֹלְכָה הַגְּדוֹלָה שְׁמוּלִיף הַלּוֹבֵב לְמִזְרַח וְכֵן אַחַר הַהוֹבָאָה הַגְּדוֹלָה שֶׁהִבִּיאוּ הַלּוֹבֵב אֶצְלוֹ לְנַעֲנַע ג' זוּגוֹת שֶׁל נְעֻנְעֵי בְּתוּנְעוֹת קְטָנוֹת בְּצוּרַת הוֹלְכָה וְהוֹבָאָה דְּנִמְצָא דְּהֵם שְׁשָׂה נְעֻנְעִים קְטָנִים אַחַר הַהוֹלְכָה הַגְּדוֹלָה וְשִׁשָּׁה אַחַר הַהוֹבָאָה הַגְּדוֹלָה שֶׁהֵם י"ב וְאֵלּוּ הֵם בְּהוֹלְכָה שְׁשִׁי שֶׁל צִד מִזְרַח וְבַהוֹבָאָה שְׁשִׁי שֶׁל צִד מַעְרָב וְכֵן מוּלִיף הַלּוֹבֵב לְדָרוֹם וּמִבֵּיא לְצִד צְפוֹן בְּהוֹלְכָה וְהוֹבָאָה גְּדוֹלָה וְעוֹשֶׂה בָּהֶם י"ב נְעֻנְעִים קְטָנִים וְאַחַר כֵּן מַעֲלָה וּמוֹרִיד בְּתוּנְעוֹת גְּדוֹלָה וְעוֹשֶׂה בָּהֶם י"ב נְעֻנְעִים קְטָנִים הָרִי הֵם ל"ו נְעֻנְעִים קְטָנִים זֶה יֵרָא בְּכֹנֶנֶת הָרָא"ש וְכֵן פִּירֵשׁ דְּבָרָיו הָרָא"ם בְּאַרְיִכוֹת בְּחֻדוֹשֵׁי לְסָמ"ג יע"ש וְלִפִּי זֶה אֵינּוּ מוּלִיף הַלּוֹבֵב רַק לְצִד מִזְרַח וְשֵׁם מוּלִיף וּמִבֵּיא לְצִד מַעְרָב וְכֵן מוּלִיף לְצִד דָּרוֹם וּמִבֵּיא לְצִד צְפוֹן וְכֵן מַעֲלָה לְמַעֲלָה וּמוֹרִיד לְמַטָּה אָבֵל אֵינּוּ מוּלִיף לְצִד מַעְרָב וּמִבֵּיא לְצִד מִזְרַח וְכֵן אֵינּוּ מוּלִיף לְצִד צְפוֹן וּמִבֵּיא לְצִד דָּרוֹם וְכֵן אֵינּוּ מוֹרִיד לְצִד מַטָּה וּמַעֲלָה לְצִד מַעֲלָה וּק' עַל פִּי זֶה דְּאִיף אֶפְשֶׁר לוֹמַר דְּהָרָא"ש ס"ל דְּאֵינּוּ מוּלִיף הַלּוֹבֵב לְצִד מַעְרָב וְכֵן לְצִד צְפוֹן הָרִי פֶתַח הָרָא"ש בְּשֵׁם בַּעַל הָעֵיטוֹר מְנַהֵג אֲבוֹתֵינוּ וְכֵן וְהַעוֹלָם לֹא נִהְיָו כֵּן וְכֵן אֶלְמָא מִשְׁמַע מִתּוֹךְ לְשׁוֹן זֶה דְּהָרָא"ש ס"ל דְּמוּלִיף הַלּוֹבֵב לְד' רוּחוֹת הָעוֹלָם וִיר' דְּלֹא בָּא הָרָא"ש אֶלָּא לְאַפּוֹקִי מ"ש בַּעַל הָעֵיטוֹר דְּמוּלִיף לְצִד מִזְרַח וּמִבֵּיא לְצִד מַעְרָב בְּלִבָּד וְאֵינּוּ מוּלִיף לְדָרוֹם וּמִבֵּיא לְצְפוֹן לְאַפּוֹקִי זֶה בָּא הָרָא"ש דְּצָרִיף ג"כ לְהוֹלִיף לְדָרוֹם וְלִהְבִּיא לְצְפוֹן וּבְכֵן מוֹרֵה שְׂד' רוּחוֹת הָעוֹלָם שְׁלוֹ הוּא פִּיצַד כְּשֶׁהוּלִיף הַלּוֹבֵב לְצִד מִזְרַח וְהִבִּיאוּ לְצִד מַעְרָב הוֹרָה דְּמִזְרַח וּמַעְרָב הֵם שְׁלוֹ וְכֵן כְּשֶׁמוּלִיף הַלּוֹבֵב לְדָרוֹם וְהִבִּיאוּ לְצִד צְפוֹן הוֹרָה דְּגַם דָּרוֹם וְצְפוֹן הֵם שְׁלוֹ דְּכָשֵׁם דְּבַהוֹלְכּוֹ לְמִזְרָח הוֹרָה בְּהַלִּיכְתּוֹ דְּמִזְרַח שְׁלוֹ גַם בְּהַבְּאָתּוֹ מוֹרֵה דְּמַעְרָב שְׁלוֹ וְכֵן בְּהַלִּיכְתּוֹ לְדָרוֹם הוֹרָה דְּדָרוֹם שְׁלוֹ גַם בְּהַבְּאָתּוֹ הוֹרָה דְּצְפוֹן שְׁלוֹ וְהַהוֹרָאָה הִיא בְּהַלִּיכְתּוֹ הַלּוֹבֵב לְאוֹתוֹ רוּחַ וְנִמְצָא דֵּא"צ לְהוֹלִיף הַלּוֹבֵב לֹא לְמַעְרָב וְלֹא לְצְפוֹן זֶה יֵר' בְּכֹנֶנֶת הָרָא"ש ז"ל לִפִּי מָה שֶׁפִּי הָרָא"ם דְּבָרָיו וְדוּק: וְדַע דְּגִי' הַטּוֹר שְׁבִינְדִינוּ סִי' תִּרְנ"א אֵינָה מִתְּפַרְשֶׁת עַל הַפְּנֵי דְּפִירְשֶׁתִי בְּדְבָרֵי הָרָא"ש דְּלִפִּי שְׁפַתְבִּיתִי בְּהָרָא"ש אֵינּוּ מוּלִיף רַק לְמִזְרַח וּמִבֵּיא לְמַעְרָב וְכֵן מוּלִיף לְדָרוֹם וּמִבֵּיא לְצְפוֹן וּמַעֲלָה לְמַעֲלָה וּמוֹרִיד לְמַטָּה וְאֵינּוּ מוּלִיף לְרוּחַ מַעְרָב וּמִבֵּיא לְמִזְרַח וְאֵינּוּ מוּלִיף לְצְפוֹן וּמִבֵּיא לְצְפוֹן וְכֵן אֵינּוּ מוֹרִיד לְמַטָּה וּמַעֲלָה לְמַעֲלָה וּמִלְשׁוֹן הַטּוֹר שְׁבִינְדִינוּ מִשְׁמַע בְּהַדְּיָא דְּלִד' רוּחוֹת הָעוֹלָם מוּלִיף וּמִבֵּיא שְׁפַתְבִּיתִי וְז"ל וְהַנְּעֻנְעֵי הוּא שְׁמוּלִיף יְדוּ מְכַנְגְדוּ וְהַלָּאָה וְיַנְעֻנַע שָׁם ג"פ בְּהוֹלְכָה וּג"פ בְּהוֹבָאָה וְאַח"כּ מְטָה יְדוּ לְצִד צְפוֹן וְעוֹשֶׂה כֵּן ג"פ וְכֵן לְצִד דָּרוֹם וְכֵן לְמַעְרָב וּמַעֲלָה יְדוּ לְמַעֲלָה וְעוֹשֶׂה כֵּן ג"פ וּמוֹרִידָה לְמַטָּה וְעוֹשֶׂה כֵּן ג"פ סָךְ הַכֹּל ל"ו פְּעָמִים עַכ"ל: וְהַתִּימָא גְּדוֹלָה עַל הָרָא"ם אִיף לֹא נִרְגַּשׁ לְהַקְשׁוֹת בְּפִי בְּדְבָרֵי הָרָא"ש מִכֹּחַ לְשׁוֹן הַטּוֹר דְּנֵר' דְּהַטּוֹר הַבִּין דְּבָרֵי הָרָא"ש עַל דְּרָף אַחֲרֵת וְהַרְדֵּב"ז בְּתִשׁוּ' סִי' רנ"ז כְּתִב שְׂאִין דְּעֵתוֹ נוֹטָה בַּמ"ש הָרָא"ש בְּפִי הָרָא"ש אֶלָּא כַּמ"ש הַטּוֹר שֶׁהוּא הִיָּה בְּקִי בְּס' אָבִיו וּבְמָה שֶׁהִיָּה רְגִיל לַעֲשׂוֹת יוֹתֵר מִזּוּלְתּוֹ עַכ"ל וְלַעֲד"ן לְהַלִּיץ בְּעַד הָרָא"ם דְּהוּא גָּרִיס בְּדְבָרֵי הַטּוֹר כְּגִי' חֲכָמֵי סְפָרַד שֶׁהִבִּיא מִן הַב"י סִי' תִּרְנ"א יַעו"ש וְדַעַת הָרָא"ם ז"ל דְּגִי' זֶה מִתְּפַרְשֶׁת עַפ"י מָה שֶׁפִּי הוּא בְּדְבָרֵי הָרָא"ש דְּאֵינּוּ מוּלִיף רַק לְמִזְרַח בְּהוֹלְכָה גְּדוֹלָה וְעוֹשֶׂה שָׁם ג' זוּגוֹת נְעֻנְעִי

קטנים וכן עושה ג"פ בהובאה לצד מערב ומ"ש הטור ומביאה אליו ועושה פן ג"פ היינו
דהוא חוזר לפרש דבריו דהג"פ דעושה בהובאה למערב פיצד הוא עושה אותם לז"א
ומביאה אליו ועושה פן ג"פ כלו' פשם דבהולכה למזרח אחר הולכה הגדולה עושה ג'
נענועי' פמו כן בהבאה לצד מערב אחר ההובאה הגדולה ששביאו לצד מערב עושה ג'
נענועי' ואח"כ מטה ידו לצד צפון ועושה ההולכה לרום צפון ועושה שם ג'
נענועי' וכן בהובאה ששביאו לצד דרום אחר ההבאה הגדולה לרום דרום מנענע שם ג'
נענועי' באופן דלפ"ז אינו מוליך רק למזרח ומביא למערב וכן מוליך לצפון ומביא
לדרום ומעלה למעלה ומוריד למטה ואינו מוליך למערב ומביא לרום מזרח וכן אינו
מוליך לצד דרום ומביא לצפון ואינו מוריד למטה ומעלה למעלה ומרן הב"י פי' גי' זו
דחכמי ספרד על פי פנונה אחרת דבכל הרוחות מטה ראש הלולב בהולכה חוץ מרום
מערב שאינו מטה בראש הלולב לצד מערב פדרף שהוא מטה בשאר רוחות אלא כשהוא
מביאה אליו מן המזרח מוליך ומביא באחורי הלולב פלאחר ידו ג"פ למערב ואח"כ מטה
ראש הלולב לצד צפון ואם הדבר פן צריך טעם למה נשתנה רוח מערב משאר רוחות
וכו' ונדחק לתרץ קו' זו ולעד"ן דלפי הפנונה שהבין מרן הב"י בגירסת חכמי ספרד דלכל
הרוחות מטה ראש הלולב חוץ מרום מערב הוא דקשיא מ"ש רוח מערב משאר רוחות
אמנם הדבר ברור דכוננת גי' חכמי ספרד דא"צ להטות ראש הלולב לא למערב ולא
לדרום ולא למטה וטעמייהו משום דכשהוא מטה ומוליך ראש הלולב למזרח פששביאו
אליו מן המזרח מוליך ומביא באחורי הלולב פלאחר ידו ג"פ למערב ואח"כ מטה ראש
הלולב לצד צפון ומנענע שם וכששביאו אליו מן הצפון מוליך ומביא באחורי הלולב
פלאחר ידו ג"פ לדרום ונמצא דנענוע מזרח נעשה בראש הלולב ונענוע דרום באחורי
הלולב ונענוע מעלה בראש הלולב ונענוע מטה באחוריו והצד השונה שבכל הרוחות יש
נענוע אלא דג' הרוחות הנענוע בראש הלולב והג' באחורי הלולב וכל זה ברור על פי
מה שפירש הרא"ם דברי הרא"ש ז"ל: אמנם לפי גירסת הטור שבידינו וכן מתבאר
מדברי הרלנ"ח סימן ע"ט משמע בהדיא דלד' רוחות העולם ומעלה ומטה צריך להטות
ראש הלולב ולנענע בהן בראש הלולב והנענוע שעושה באחורי הלולב לצד מערב
פששביאו מן המזרח וכן נענוע שעושה באחורי הלולב לצד דרום פששביאו מן הצפון וכן
הנענוע שעושה באחורי לולב לצד מטה פשהורידו ממעלה לא סגי אלא צריך ליחד כל
רום ורום מד' רוחות העולם ומעלה ומטה בראש הלולב לא בזנבו ובכן צריכין אנו
למודעי' לפרש דברי הרא"ש על פי פנונה זו: וז"ש הרא"ש ומפרש פה על כל דבר ודב'
כלו' לכל רוח שמוליך הלולב' וכו' פנונתו לו' האיפא מ"ד ששביא הרי"ף מפרש דעל כל
דבר ודבר ר"ל לכל רוח מד' רוחות העולם ומעלה ומטה שמוליך הלולב צריך לנענע
ג"פ נענועים קטנים חוץ ממוליך ומביא דהיינו הולכה והובאה גדולה דומיא דתנופה
דכבשי' עצרת דמוליך ומביא מלבד הולכה והובאה זו שעושה לכל רוח מד' רוחות העולם
מלבד זה אחר שיעשה ההולכה וההובאה הגדולה לכל רוח יעשה ג' נענועים קטנים בכל
רום ובענין הנענועים הקטנים הללו הנה ראוי לפרש דיתפוס ידו במקום א' וינענע נענוע
פל דהוא ג"פ בכסכוס שדחה ועלין כמ"ש הרמב"ם פ"ז דלולב אכל מפח בעיא דר' זירא
משמע דלכל צד צריך להוליך ולהביא כלו' ששנענו' הקטנים הם בצורת הולכה והובאה
דבעי ר' זירא הג' נענועים קטנים הללו אי הולכה אחד והובאה אחד או הולכה והובאה

שְׁתִּיחֵן בְּאֶחָד וְכִינֹן דְּלֹא אֶפְשִׁיטָא עֲבָדִינֵן לְחַוְמָרָא פְּלוּמֵר לַעֲשׂוֹת ג' זוגות שֶׁל נְעֻנְעֵי בְּתוּנְעוֹת קִטְנוֹת בְּצוּרַת הוֹלְכָה וְהוֹבָאָה וְנִמְצָא סֶדֶר נְטִילַת לוּלָב הוּא בְּדֶרֶךְ זֶה מוּלִיף לְרוּחַ מְזַרְח וּמְבִיא לְצַד מְעַרְב וְאֵח"פ טוֹרֵף אֵת הַלוּלָב בַּג' זוגות שֶׁל תְּנוּעוֹת קִטְנוֹת הָרִי שֶׁשׁ תְּנוּעוֹת קִטְנוֹת בְּרוּחַ מְזַרְח וְהוֹפֵף פְּנָיו לְדָרוֹם וּמְבִיא לְצַפּוֹן וְאֵחֵר פֶּה טוֹרֵף אֵת הַלוּלָב בַּג' זוגות שֶׁל תְּנוּעוֹת קִטְנוֹת הָרִי שֶׁשׁ תְּנוּעוֹת קִטְנוֹת בְּרוּחַ דָּרוֹם וְהוֹפֵף פְּנָיו לְמַעַרְב וּמוּלִיף לְרוּחַ מְעַרְב וּמְבִיא לְצַד מְזַרְח וְאֵחֵר פֶּה טוֹרֵף הַלוּלָב בַּג' זוגות שֶׁל תְּנוּעוֹת קִטְנוֹת הָרִי שֶׁשׁ תְּנוּעוֹת קִטְנוֹת בְּרוּחַ מְעַרְב וְהוֹפֵף פְּנָיו לְצַפּוֹן וּמוּלִיף לְרוּחַ צַפּוֹן וּמְבִיא לְרוּחַ דָּרוֹם וְאֵח"פ טוֹרֵף אֵת הַלוּלָב בַּג' זוגות שֶׁל תְּנוּעוֹת קִטְנוֹת בְּרוּחַ צַפּוֹן וְאֵח"פ מַעְלָה רֹאשׁ הַלוּלָב לְצַד מַעְלָה וּמוֹרִידוֹ וְאֵח"פ טוֹרֵף הַלוּלָב בַּג' זוגות שֶׁל תְּנוּעוֹת קִטְנוֹת הָרִי שֶׁשׁ תְּנוּעוֹת קִטְנוֹת בְּרוּחַ מַעְלָה וּמְבִיא לְצַד מַטָּה וּמַעְלָהוּ כְּלָפִי מַעְלָה וְאֵח"פ טוֹרֵף אֵת הַלוּלָב בַּג' זוגות שֶׁל תְּנוּעוֹת קִטְנוֹת הָרִי שֶׁשׁ תְּנוּעוֹת קִטְנוֹת בְּרוּחַ מַטָּה סֶף הַפֶּל ל"ו תְּנוּעוֹת לַד' רוּחוֹת וּלְמַעְלָה וּלְמַטָּה כֶּף הוּא פִּירוּשׁ דְּבָרֵי הָרֹא"שׁ לְפִי מַה שֶׁנֶּרְאָה בְּגִיּוֹסָה דִּידֵן בְּדַבְּרֵי הַטּוֹר דֵּהוּא מְנַעֲנַע לַד' רוּחוֹת הָעוֹלָם וּמַעְלָה וּמַטָּה בְּרֹאשׁ הַלוּלָב: וְכ"ת תִּקְשִׁי לֵן קִנְשִׁית הָרֹא"ם מִנ"ל דְּצָרִיף נְעֻנְעֵי לְכָל ד' רוּחוֹת הָעוֹלָם דַּד' רוּחוֹת מ"ד שְׁמֵיהוּ דְאָמַר תַּנְא יְרוּשְׁלַמִּי צָרִיף לְנַעֲנַע ג' נְעֻנְעִים קִטְנִים עַל כָּל רוּחַ מְלַבֵּד וּמְבִיא הָאָמֹר בְּמִנְחוֹת וְנִרְאָה לְהַשִּׁיב בְּזֶה דָּגַם לְפִי דְרָכּוֹ שֶׁל הָרֹא"ם תִּקְשִׁי לֵן מִנ"ל דְּצָרִיף לְהַבִּיא מְצַפּוֹן לְדָרוֹם הָרִי לֹא הִנְזַכֵּר בְּדַבְּרֵי חֲכָמִים כ"א מוּלִיף וּמְבִיא פַעַם א' דֵּהוּא לְמִזְרַח דּוּמִיָּא דְתַנּוּפָה דְכַבְּשִׁי עֲצָרַת וְהָרֹא"ם גּוֹפִיָּה הִנְקִשָּׁה לּוֹ קוֹ זֶה לְפִי דְרָכּוֹ וְנ"ל וְאֵע"פ שֶׁלֹּא הִנְזַכֵּרוּ חֲכָמִים בְּדַבְּרֵיהֶם כ"א מוּלִיף וּמְבִיא פַעַם א' אֵין חֲשֵׁשׁ דְּמִסְתַּמָּא צָרִיף לַעֲשׂוֹתָם ב"פ שְׁיֹלִיף לְצַד פְּנִים וְיָבִיא לְצַד אַחֲזֹר יַע"ש אִם כֵּן אָף אָנוּ נֹאמַר לְפִי גִיּוֹסָתֵינוּ בְּדַבְּרֵי הַטּוֹר דְאָף עַל פִּי דְלֹא הִנְזַכֵּרוּ חֲכָמִים בְּדַבְּרֵיהֶם כ"א מוּלִיף וּמְבִיא פַעַם אֶחָד אֵין חֲשֵׁשׁ דְּמִסְתַּמָּא צָרִיף לַעֲשׂוֹתָם ד' פְּעָמִים כְּדִי שְׁיֹלִיף רֹאשׁ הַלוּלָב לְכָל רוּחַ מַד' רוּחוֹת הָעוֹלָם וְכֵן לְצַד מַעְלָה וּלְמַטָּה וְעֵינֵן פ"ה דְּמִנְחוֹת דָּף ס"ב דְּפִירֵשׁ רַש"י ז"ל מוּלִיף וּמְבִיא לְצַפּוֹן וְדָרוֹם וּמִזְרַח וּמַעַרְב כְּדִי לַעֲצֹר רוּחוֹת רְעוֹת מַד' רוּחוֹת עַכ"ל אֶלְמָא דְבִתְנוּפָה דְקַרְבְּנוֹת סְבִירִי לִיהַ לְרַש"י דְמוּלִיף וּמְבִיא לְכָל ד' רוּחוֹת אָף ק"ל דְלִפְיֵרֵשׁ זֶה שְׁפִירֵשְׁתִּי בְּדַבְּרֵי הָרֹא"שׁ ע"פ מַה שֶׁנֶּרְאָה מִגִּיּוֹסָתֵינוּ בְּדַבְּרֵי הַטּוֹר דַּלְד' רוּחוֹת הָעוֹלָם צָרִיף לְהַטּוֹת רֹאשׁ הַלוּלָב וּלְנַעֲנַע שָׁם בְּהוֹלְכָה וְהוֹבָאָה גְדוּלָה כְּמוֹ מוּלִיף וּמְבִיא דְכַבְּשִׁי עֲצָרַת וְאֵחֵר הַהוֹלְכָה וְהַהוֹבָאָה הַגְּדוּלָה עוֹשֶׂה ג' זוגות שֶׁל נְעֻנְעִים קִטְנִים מ"מ לְפִי הַחֲשָׁבוֹן שֶׁכְּתַב הָרֹא"שׁ שֶׁהֵם ל"ו נְעֻנְעֵינֵן א"צ לַעֲשׂוֹת בְּכָל רוּחַ רַק ג' זוגות שֶׁל נְעֻנְעִים קִטְנִים דְהֵינּוּ דְמוּלִיף לְמִזְרַח הוֹלְכָה גְדוּלָה וּמְבִיא הוֹבָאָה גְדוּלָה לְצַד מְעַרְב וְאֵחֵר הַהוֹלְכָה וְהַהוֹבָאָה הַגְּדוּלָה הַנְּזַכֵּר עוֹשֶׂה ג' זוגות שֶׁל נְעֻנְעִים קִטְנִים שֶׁהֵם שֶׁשָּׁה תְּנוּעוֹת וְכֵן לְדָרוֹם וְכֵן לְמַעַרְב וְכֵן לְצַפּוֹן וּלְמַעְלָה וּלְמַטָּה הָרִי הֵם ל"ו נְעֻנְעִים לְשֵׁשׁ קְצוּוֹת אָמְנָם מִדְּבָרֵי הַטּוֹר מִשְׁמַע דְאֵחֵר הַהוֹלְכָה הַגְּדוּלָה עוֹשֶׂה ג' נְעֻנְעִים קִטְנִים וְאֵחֵר הַהוֹבָאָה עוֹשֶׂה ג' נְעֻנְעִים קִטְנִים א"כ לְפִי זֶה הַחֲשָׁבוֹן יִהְיֶה ע"ב נְעֻנְעִים בְּכָל הַרוּחוֹת וּמַעְלָה וּמַטָּה נְאִיף כְּתִבּוּ הָרֹא"שׁ וְהַטּוֹר דְסֶף הַנְּעֻנְעִים הֵם ל"ו וְנ"ל הַטּוֹר וְנ"ל הַנְּעֻנְעֵי הוּא שְׁמוּלִיף יְדוּ מִפְּגָדוֹ וְהִלָּאָה כו' וּמִדְקָאמַר בְּתַחֲלַת לְשׁוֹנוֹ מוּלִיף יְדוּ מִפְּגָדוֹ וְהִלָּאָה וַיִּנְעֲנַע שָׁם ג"פ בְּהוֹלְכָה אֶלְמָא דְאֵחֵר הַהוֹלְכָה קוֹדֵם הַהוֹבָאָה עוֹשֶׂה ג' נְעֻנְעִים וְאֵח"פ קָאמַר וּג' פְּעָמִים בְּהוֹבָאָה אֶלְמָא דְכָשֵׁם דְאֵחֵר הַהוֹלְכָה הַגְּדוּלָה עוֹשֶׂה ג' נְעֻנְעִים

כמו כן אחר ההובאה הגדולה עושה ג' נענועים והדבר קשה מנין הוציא זה הטור לפי גינסטינו דצריף לעשות ג' נענועים קטנים אחר ההולכה וכן אחר ההובאה בשלמא לפי הרא"ם בדברי הרא"ש דאינו מוליד רק לצד פנים ואחור וימין ושמאל בלבד ומ"ש הרא"ש ומפרש פה על כל דבר ודבר כלומר לכל רוח כו' דכוננת דבריו אינו על רוחות העול' אלא על ההולכה שהיא רוח א' ועל ההובאה שהיא רוח אחרת גיחא אלא לפי הטור לפי גינסטינו דצריף להקיף ולנענע בכל ד' רוחות העולם בראש הלולב בהולכה והובאה גדולה לענין ב' נענועים הקטנים קשיא מנ"ל דצריף לעשות ג' אחר הולכה וג' אחר הובאה, תו ק"ל לדברי הטור איך לא פירש צורת נענועים קטנים היאך הם דמדברי הרא"ש מוכח דהם בצורת הולכה והובאה לאפוקי דלא יעשה שלשה נענועים של כל דהוא בפסוק שדירה ועלין כמ"ש הרמב"ם וא"כ איך לא ביאר צורת הנענועים הקטנים דהם בצורת הולכה והובאה לדעת אביו הרא"ש ומדסתם דבריו משמע דהם נענוע כל דהוא ואם היינו יכולים לפרש דברי הרא"ש על דרך זה הנה בא על נכון חשבון הנענועים שהם ל"ו אפילו שיעלה ג' אחר הולכה וג' אחר הובאה אמנם מה נעשה דמוכח מדברי הרא"ש ז"ל דהנענועים הקטנים הם בצורת הולכה והובאה כמו שהוכיח מבפני דר' זירא וגם מסוף דברי הטור הכי מוכח דהנענועים הקטנים הם בצורת הולכה והובאה שכתב בה' הולכה והובאה הוא הנענוע וא"צ נענוע שדירה ועלין כו' ומרן ז"ל שם הקשה בלשון זה ולבסוף מסיק דזו היא דעת הרא"ש והרמב"ם אמנם מלתא דפשיטא דיש הפרש גדול בין שיטת הרמב"ם לשיטת הרא"ש במנין הנענועים וזה ברור: סוף דבר דהנה פירשתי ב' פירושים בדברי הרא"ש הפירוש הא' הוא מ"ש הרא"ם דא"צ להקיף ד' רוחות העולם לנענע בהם ובכך במעלה ומוריד אינו מוריד ומעלה ופירשתי דברי הטור לפי שיטה זו ע"פ גינסטינו חכמי ספרד בדברי הטור וילדעת זו עדיין לא מצאנו סוף למנהג העולם שמקיפין ד' רוחות העולם ומורידין ומעלין לנענע בהם אמנם לגי' הטור שבידינו מוכח בהדיא דצריף להקיף ד' רוחות העולם ומורידין ומעלין לנענע בהם ומכאן סוף למנהג שבידינו שמקיפין ד' רוחות לנענע בהם.

אף אפתי קשה דמנהג העולם הוא דעושים ג' הולכות וג' הובאות לכל רוח מד' רוחות העולם וכן למעלה ולמטה ואינם עושים ההולכה וההובאה הגדול' השנויה במנחות דומיא דתנופה דכבשי עצרת והנה ראוי לעולם לעשות ההולכה וההובאה הגדולה בכל רוח ואח"כ הג' זוגות של נענועים קטנים בכל רוח ואפשר דמי שייסד מנהג זה בעולם סובר דמ"ש בירושלמי תנא צריף לנענע ג"פ על כל דבר ודבר הכונה לומר דלא תימא דפעם א' בלבד מוליד ומביא לכל רוח אלא צריף לנענע ג"פ על כל דבר כלומר על כל רוח ורוח צריף להוליד ולהביא ג"פ ואין פאן הולכה והובאה גדולה ונענועים קטנים אלא כל הנענועים בצורה א' הן ואינו עושה רק ג' הולכות והובאות לכל רוח ורוח וזה הפירוש הזכירו הרא"ם ודחאו והל"מ כתב דזהו דעת הרא"ש בפסקיו ונדחק בלשון הטור לפרשו ע"פ פונה זו ועיין בספר מע"ח דכתב דזהו דעת הר"י יע"ש גם ראיתי ברש"ל סי' פ"ג דפיר' דברי הרא"ש וזהו כפי' הל"מ ואמר דהעולם נהגו כפי' הרא"ש וזהו אע"פ שאין פ' מתנישב יפה יע"ש: ועלה בידינו ב' פירושים בדברי הרא"ש וזהו הפירוש האחד של הרא"ם דא"צ לנענע רק מוליד למזרח ומביא למערב וכן לימין וכן לשמאל ומעלה ומוריד ועל כל תנועה של הולכה או של הובאה עושה ג' נענועים קטנים הפירוש

הב' מ"ש רש"ל בתשובת והל"מ דברי הרא"ש והטור דמוליק ומביא ג"פ לכל רוח וכן למעלה ולמטה וזהו מנהג רוב העולם של בעלי בתים ומקצת חכמים ולנוהגים כן נמצא דעושים דלא פהרמב"ם פ"ז דלולב דלהרמב"ם על כל תנועה של הולכה גדולה צריך לעשות ג' נענועים קטנים וכן בהובאה ולכן המנהג הנכון לצאת ידי רוב הספרות לעשות כמו שפירא ממשט דברי הטור לפי גירסא דידן וכמ"ש מרן בש"ע וזהו דעת הרדב"ז ז"ל בתשו' סי' רנ"ז יע"ש וכן ראיתי עושין לגדולי הדור או יעשו כמ"ש רש"ל בתשו' הנז' והמחמיר כו' יע"ש פנ"ל גם בענין הסדר של הנענוע ברוחות העולם יש הרבה ספרות וגדולי הדור נוהגין להקיף כמ"ש מהרי"ק א"ב בש"ע מנחה דרום מערב צפון וכן נראה עיקר ודוק: דף לח ע"ב אר"י זאת אומרת שיגרי מצוה וכ' פרש"י שהרי תנופה שיגרי מצוה היא ואינה מעפכת פדתניא בת"כ ב"פ מצורע ומייתי לה מס' יומא דף ה' ועיין בזבחים דף ו' ובס"פ שתי מדות דף צ"ג כמ"ש שם התוס' ודוק: תוס' ד"ה מאי קושניא כו' תימה נהרי קדוש היום דאורייתא כו' ואפ"ה אר"י בריש ע"פ דאין מפסיקין ופסקינן התם הלכה כר"י במ"ש וק"ל איך ס"ל לתוס' בפשיטות דהלכה כר"י דאין מפסיקין והא מפסיקין שם בריש ע"פ דף קע"א אר"י א' שמואל אין הלכה לא כר"י ולא כרבי יוסי אלא פורס מפה ומקדש וכן פסק הרמב"ם פכ"ט מה' שבת דין י"ב וטור סי' רע"א ועיין מ"ש התו' ב"פ ע"פ שם ד"ה אלא פורס מפה ודוק: פתבו עוד התוס' והא דמשמע בריש גזיר כו' כן תירצו פ' ע"פ דף ק"ו ד"ה זכרהו על היין ועוד תירצו שם דקדוש על היין דבר תורה אבל הא דמברך צריך שיטעום זהו מדרבנן וב' התי' הללו פתבום פ"ב דשבועות דף ר' ד"ה נשים יע"ש ודע דהך קו' שהקשו התוס' מריש גזיר דמשמע התם דקדוש היום הוא מדרבנן הוא לפי ר"ת בסוגיא ההיא אבל רש"י שם בריש גזיר מפרש דהוי דאורייתא וס"ל דהגזיר מותר לשנות יין קדוש והבדלה דהגזירות אינו חל על קדוש והבדלה והתוס' שם דחו פרש"י ועיין מ"ש רש"י פ"ו דגזיר דף מ"ד ע"א גבי יין לא הותר מכללו דהא דמותר הגזיר ביין קדוש והבדלה לא חשיב הותר מכללו יע"ש ודברי רש"י תמוהים הרבה דאיך ס"ל דטעימת יין קדוש והבדלה הוי דאורייתא והגזיר יכול לשנות יין קדוש והבדלה ונהרי קדוש על היין אינו מוכרח דהרי יכול לקדש על הפת כמו על היין פדאיתא ב"פ ע"פ דף ק"ו ע"ב דרב זמנין דחביבא עליה רפתא מקדש ארפתא זמנא דחביבא עליה חמרא וכו' ואע"ג דר"ת ס"ל דאין מקדשין על הפת ופי' הסוגיא בע"א מיהו דעת כל הפוסקים ורש"י מכללם ס"ל דיכול לקדש על הפת ודברי רש"י הם בפר' ע"פ דף קי"ד אמתיני דמזגו פוס א' יע"ש וכ"כ בשמו מרן הב"י סימן רע"ב יע"ש תו ק"ל על הבדלה איך ס"ל לרש"י דהבדלה על היין ולטעמו הוי דאורייתא והגזיר יכול לשנות יין הבדל ונלא תלמוד ערוך הוא פ' אין עומדין דף ל"ג אמרינן דאנשי כנה"ג תקנו הבדל' בתחלה קבעוה בתפלה העשירו קבעוה על הכוס וכו' יע"ש אלא דהבדלה היא מד"ס ועיקר תקנה תקנוה בתפלה אלא דשוב תקנוה בכוס וא"כ איך ס"ל לרש"י דאדם מושבע ועומד מהר סיני לשנות יין קדוש והבדלה והגזיר מותר לשנותו בשלמא אם הנה מן התורה היינו סובלים פרש"י אבל השתא דנתבאר דהוא מד"ס הדבר קשה עד מאד אמאי אינו חל הגזירות על יין קדוש והבדלה תו ק"ל איך ס"ל לרש"י דהגזיר מותר לשנות יין קדוש והבדלה משום דמושבע ועומד מהר סיני ונלא בקל ביטול מ"ע חייב בכלל כמ"ש הרי"ף והרא"ש ספ"ג דשבועות

בְּשֵׁם הַיְרוּשָׁה וְכִי הָרַמְבַּ"ם פָּ"ה מַה שְּׁבוּעוֹת דִּין י"ח וְכִי בְּטִי"ד ס"ס רל"ז גַּם הָרִיב"ש ס"ס שצ"ה וס"ס שצ"ח הָאָרִיף בְּמִי שֶׁנִּשְׂאָא אִשָּׁה זְקָנָה וְנִשְׁבַּע שְׁלֵא יִשְׂאָא אִשָּׁה אַחֲרַת עֲלִיָּה דְנִשְׁבַּע לְבַטֵּל הַמְצָוָה דְּפָרְיָה וּרְבִיָּה אִפ"ה חָלָה מִטַּעַם כּוֹלָל שְׁהָרִי כָּלֵל בְּזֵה דְּבָרִים שֶׁהִשְׁבּוּעָה חָלָה עָלָיו עַל נָשִׁים שְׁלֵא יוּכַל לְקַיֵּים מְצֻנָת פָּרְיָה וּרְבִיָּה כְּגוֹן זְקָנָה אֵינְלוֹנִית קִטְנָה וְכ"פ מוֹר"ם י"ד ס' רל"ט ס"ח יע"ש וְאוּלַי נֹאמַר דְּרַשִׁי"י ס"ל דְּלִית הַלְכָתָּה פִּירוּשְׁלָמִי הִנֵּה שֶׁהִבִּיאוּ הָרִי"ף וְהָרֵא"ש וְנִדְעָתוּ פְּדַעַת הָרַנ"ה בְּס' הַמְּאוּר לְדַחוּת הַיְרוּשְׁלָמִי הִנֵּה מִהַלְכָּה וס"ל דְּאֵינּוּ חָל בְּכוֹלָל לְבַטֵּל אֶת הַמְצָוָה אִפִּי' בְּשֵׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה אֲמָנָם קִנְיָא זֹו יֵשׁ לְהַקְשׁוֹתָה עַל הַפּוֹסְקִים דְּס"ל דְּבְכוֹלָל חֲנִיָּל א"כ תִּקְשִׁי לָן מֵאֵי דְּמַסִּיק בְּרִישׁ גְּזִיר דְּמַש"ה מִיָּיִן וְשֶׁכֶר גְּזִיר לְאַסּוֹר יֵיִן מְצָוָה כְּנִיִן רְשׁוּת אֲצֻטְרִיף לְמִי שֶׁנִּשְׁבַּע שִׁישְׁתָּה יֵיִן הַיּוֹם וְחִזַּר וְנֹאמַר הָרִיב"ש גְּזִיר דְּאַסּוֹר לְשִׁתּוֹת יֵיִן וְכ"פ הָרַמְבַּ"ם פ"ז דְּגְזִירוֹת דִּין י"א וק"ל ס"ס אֲמַאי אֲצֻטְרִיף קָרָא לְאַסּוֹר יֵיִן מְצָוָה דְּנִשְׁבַּע עָלָיו לְשִׁתּוֹת הַיּוֹם וְהֵלֵא פְּשִׁיטָא דְּאַסּוֹר מִטַּעַם אִסּוֹר כּוֹלָל דְּקִיבֵל עָלָיו גְּזִירוֹת וְאַסּוֹר עָלָיו יֵיִן רְשׁוּת דְּשִׁאָר הַיָּמִים מִגּוֹ דְּחֲנִיָּל אֲשִׁאָר יָמִים חֲנִיב גְּמִי אַהֲף יוֹמָא דְּנִשְׁבַּע לְשִׁתּוֹת וּמִדְּבָרִי הַתְּלִמוּד מִשְׁמַע דְּאֵי לָאו קָרָא דְּמִיָּיִן וְשֶׁכֶר גְּזִיר הִנֵּה שְׁרִינּוּ לִיָּה לְגְזִיר יֵיִן שֶׁל מְצָוָה שֶׁנִּשְׁבַּע עָלָיו לְשִׁתּוֹת הַיּוֹם אֲלֵמָא דְּלִית לְתַלְמוּדָא דִּידָן טַעְמָא דִּירוּשְׁלָמִי דְּחֲנִיָּל שְׁבוּעָה בְּכוֹלָל לְבַטֵּל אֶת הַמְצָוָה אֲפִילוּ דְּהוּא בְּשֵׁב וּא"ת וצ"ע וְעֵינָן בְּתַשׁוּבַת הַר"א שְׁשׁוֹן סִימָן קצ"ז דָּף ר"ה יע"ש: אֲלֵא א"ר זִירָא לְעוֹלָם כּו' וְלִפִּי תִירוּץ זֶה מְסַקְנָא דְּמִלְתָא דְּבִיּוֹם א' שֶׁהוּא דְּאוּרִיִּיתָא אֲפִילוּ בְּדֵאִיפָא שְׁהוּת בִּיּוֹם מְפָסִיק בְּאַכִּילָתוֹ וְנוֹטֵל הַלּוּבַב וְה"ה לְעַנְיָן ק"ש דְּאוּרִיִּיתָא אֲבָל בְּשִׁאָר יָמֵי הַסּוֹכּוֹת דְּלוּבַב דְּרַבְּנָן אִם יֵשׁ שְׁהוּת בִּיּוֹם לֹא יִפְסִיק וְאִם לָאו יִפְסִיק וְכ"פ הַטּוֹר ס' תַּרְנ"ב וּבִקְשִׁתִּי דִּין זֶה בְּהָרַמְבַּ"ם פ"ז דְּלוּבַב וְלֹא מְצֻאֲתִיּוֹ וְזֶה מְצֻאֲתִי שֶׁפְּתַב פ"ב דְּק"ש דִּין ו' הִנֵּה עוֹסֵק בְּאַכִּילָה אוֹ שֶׁהִיָּה בְּמִרְחֵץ כּו' יע"ש וְהָרַב"ד הַשִּׁיג עָלָיו יע"ש וּמָרְן בְּב"י ס"ס ע' הָאָרִיף לְהַלִּיץ בְּעַד הָרַמְבַּ"ם וּמַה שֶׁיֵּשׁ לְדַקְדָּק עַל דְּבָרָיו יְעוּיָיִן בְּל"מ פ"ב דְּק"ש וְהַל"מ ז"ל תִּירֵץ דְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ם ע"פ מ"ש הַתּוֹס' דְּהָרִי קְדוּשׁ הַיּוֹם דְּאוּרִיִּיתָא וְקִי"ל דְּאֵיִן מְפָסִיקִין יע"ש וְדְבָרָיו צ"ע דְּהָרִי הָרַמְבַּ"ם פּוֹסֵק פְּכ"ט מַה שֶׁפְּתַב דִּין י"ב גְּבִי קְדוּשׁ הַיּוֹם דְּפּוֹרַס מְפָה וּמְקַדֵּשׁ וְיֵשׁ לְהַלִּיץ בְּעַדוֹ מִתּוֹךְ דְּבָרֵי הָרַנ"ן פ"ק דְּשִׁבְתָּ הַבֵּיאָם מָרְן הַב"י סִימָן רל"ד דְּלְעוֹלָם בְּמִדְּי דְּאוּרִיִּיתָא אֵיִן מְפָסִיקִין וּמֵאֵי דְּאַסִּיקְנָא גְּבִי קְדוּשׁ הַיּוֹם פּוֹרַס מְפָה וּמְקַדֵּשׁ מִשׁוּם דְּקְדוּשׁ בְּמִקּוּם סְעוּדָה וּמִקְמִי סְעוּדָתָא אַתְקִין אֲבָל בְּשִׁאָר מִיָּלִי דְּאוּרִיִּיתָא פִּי אַתְחִיל מְקַמִּי זְמַן חַיּוּבָא אֵיִן מְפָסִיקִין יע"ש.

וְלַעֲד"ן לְהַלִּיץ בְּעַד הָרַמְבַּ"ם בְּאַנְפָּא אַחֲרֵינָן וְקוֹדֵם הַכֵּל אֲקִשָּׁה קִנְיָא אַחֲרַת בְּדָבָרֵי הָרַמְבַּ"ם מ"ש לְעֵיל דִּין ד' מִי שֶׁהִיָּה עוֹסֵק בְּמִלְאַכָּה כּו' וְהֵכָא פְּתַב דְּמִי שֶׁהִיָּה עוֹסֵק בְּתַסְפּוּרָת אוֹ מְהַפֵּף בְּעוֹרוֹת גּוֹמֵר וְאַח"כּ קוֹרָא י"ל דְּהֵיָּא דִּדִּין ד' מִיָּרִי בְּמִלְאַכָּה אַרְנוּפָה דְּאִם יִמְתִּין עַד שִׁיגְמוֹר הַמְּלָאכָה יַעֲבוֹר זְמַן ק"ש לְפִיכָף מְפָסִיק מְמַלְאַכְתּוֹ לְקָרוֹת ק"ש אֲבָל הֵיָּא מִיָּרִי דְּהַמְּלָאכָה קִצְרָה וְיָכוֹל לְגַמּוֹר מְלָאכְתּוֹ וְלְקָרוֹת ק"ש אַח"כּ וּבְהֵא הוּא דְּקֵא' גּוֹמ' מְלָאכְתּוֹ וְאַח"כּ קוֹרָא וְהֵא דְּתַנּוּ בְּפ"ק דְּשִׁבְתָּ מְפָסִיקִין לְק"ש וְאֵיִן מְפָסִיקִין לְתַפְלָה אֵיָּרִי בְּחִבְרִים הַעוֹסְקִים בְּתוֹרָה כְּמ"ש שְׁם בְּגִמְר' וּבְעוֹסֵק בְּתוֹרָה הוּא דְּאִמְרוּ מְפָסִיקִין לְק"ש מִתְרִי טַעְמִי אוֹ מִשׁוּם דְּזֵה שִׁינּוֹן וְזֵה שִׁינּוֹן אוֹ מִשׁוּם דְּאִיכָּא לְמִיחַשׁ דְּמִשְׁכָּא לִיָּה שְׁמַעְתָּתָא אֲבָל הַעוֹסֵק בְּמִלְאַכָּה אוֹ בְּדִין אֵינּוּ פּוֹסֵק לְק"ש אֲף שֶׁהוּא מִן הַתּוֹרָה כִּיּוֹן דִּישׁ זְמַן לְקָרוֹתָה אַח"כּ וְלְתַרְץ סוּגְיָא דִּידָן אֲלִיבָא דְּהָרַמְבַּ"ם יר' לִי לִינִישׁב

דַּהֲנָה בְּסוּגְיָא דִּידָן רְמוּ מִתְּנִי אֶהְדְּדִי וּמְשַׁנֵּי ר' סַפְרָא הָא דְאִיפָא שְׁהוּת הָא דְלִיפָא שְׁהוּת וּרְבָא הַקְּשָׁה עַל זֶה וְהַעֲלֵה דְקוֹשְׁיַת רַב סַפְרָא הֵיךָ בְּמִשְׁנֵינֵנוּ מִינָהּ וּבִי וְהָא מְשַׁנֵּי הָא דְאִיפָא שְׁהוּת כּו' בְּאִנְפוֹדְבִין לְמָה שְׁסַבְרוּ מִימַר מְעִיקְרֵי דְתִירוּץ רַב סַפְרָא הֵיךָ עַל קוּ' הַמְשַׁנְיּוֹת דְשִׁבְתָּ עִם מִתְּנִי דְסוּפָה בֵּין לְמֵאֵי דְסַבְרַת רְבָא דְתִי' רַב סַפְרָא הוּא עַל הַקְּוֹשְׁיָא שְׁיֵישׁ בְּמִשְׁנֵינֵנוּ מִינָהּ וּבִי הַדִּין יוֹצֵא דְאִפִּילוּ בְּמִצּוֹת לְוֹלֵב דְאִוְרֵייתָא אֵי לִיפָא שְׁהוּת מְפָסִיקִין וְאֵי אִיפָא שְׁהוּת אֵין מְפָסִיקִין וְזֵהוּ דַּעַת הֶרְמֵב"ם וְאֵע"ג דְלִפִּי דַּעַת ר' זִירָא דְאוּקִי מִתְּנִי בִי"ט שְׁנֵי וּס"ל דְתִירוּץ רַב סַפְרָא הוּא עַל מְשַׁנְתָּ שִׁבְתָּ וְסוּפָה וּבְמִיּוֹדֵי דְרַבְּנָן הוּא דְחִילְקָ דְבִישׁ שְׁהוּת אֵין מְפָסִיקִין אֲבָל בְּמִיּוֹדֵי דְהוּא מִן הַתּוֹרָה אִפִּי' יֵישׁ שְׁהוּת מְפָסִיקִין ס"ל לְהֶרְמֵב"ם דְלֵא קוּ' ל' כּר' זִירָא מְשׁוּם דְהוּי יַחֲדִיד לְגַבֵּי רְבָא וּסְתַמָּא דְתַלְמוּדָא וְהוּא דְבְקוֹשְׁיַת רַב סַפְרָא וְתִירוּצוֹ נְאֻמְרוּ ג' פְּנִים הֵפֵן הָא דְסְתַמָּא דְתַלְמוּדָא וְהֵפֵן הֵב' דְרַבָּא וְלִשְׁנֵי הַפְּנִים הִלְלוּ יֵצֵא הַדִּין דְאִפִּילוּ בְּמִיּוֹדֵי דְאִוְרֵייתָא אִם יֵישׁ שְׁהוּת אֵין מְפָסִיקִין אֵע"ג דְלִפִּי פִי' ר' זִירָא מְשַׁמַּע אִיפְכָא לֵא קוּ' ל' פְּנוֹתֵיהּ דְהוּי יַחֲדִיד לְגַבֵּי רַבִּים וּמָה שְׁהַכְרִיחַ ר' זִירָא דְמִתְּנִי אִיירִי בִי"ט שְׁנֵי מְדַקְתְּנִי שְׁהֵיךָ בָּא בְּדֶרֶךְ זֶה אֵינוֹ הֶכְרַח דְהַרִי אֲפֹשֶׁר ע"י עִירוּב אוֹ ע"י בְּוִרְגָּנִין כּמ"ש מְרֵן בּכ"מ יע"ש וּמ"ש הֶרְמֵב"ם וְאִם הֵיךָ מִתְּנִירָא שְׁמָא יַעֲבֹר זְמַן הַקְּרִיאָה וּפְסַק וְקָרָא הַרִי זֶה מְשׁוּנָפַח נִפְקָא לֵיהּ מִס' וּפְשִׁיטָא דְסַבְרָא הוּא דְאִם פְּסַק וְקָרָא הַרִי זֶה מְשׁוּנָפַח: וּמָה שְׁפָסַק הֶרְמֵב"ם פּכ"ט דְה' שִׁבְתָּ גַבֵּי קַדוּשׁ הַיּוֹם דְפּוֹרֶס מִפָּה וּמְקַדָּשׁ כְּבָר פְּתַבְתִּי לְעִיל בְּשֵׁם הַר"ן דְשִׁנְיָא הֵיכָא דְקַדוּשׁ מְקַמֵּי סְעוּדָה אֲתַקֵּן וּמָה שְׁלֵא פְתַב הֶרְמֵב"ם דִּין זֶה גַבֵּי לְוֹלֵב דְאִפִּילוּ בִּיּוֹם טוֹב רֵאשׁוֹן אֵינוֹ מְפָסִיק מְסַעְוֹדָתוֹ לִיטּוֹל הַלּוּלָב בְּדְאִיפָא שְׁהוּת בִּיּוֹם אֲפֹשֶׁר דְסַמָּךְ עַל מ"ש בְּהַלְכוֹת קְרִיאַת שְׁמַע וְלַעֲנִין הַלְכָה מְרֵן בַּה' ק"ש ס' ע' בִּש"ע הֵבִיא ס' רַמְב"ם וְהֶרְאַב"ד וְלֵא הַכְרִיעַ וּבִסִּי' תִרְנ"ב לַעֲנִין לְוֹלֵב סְתַם פְּדַעַת הֶרְאַב"ד וְהֵרָא"ש וְהַטּוֹר וְדוּק וְעִיִּין בּמ"ש הֶרְמֵב"ם רַפ"א הַלְכוֹת תַּפְלָה דְתַפְלָה דְאִוְרֵייתָא וְקוֹשְׁהָ עָלִיו מְסוּגְיָא דִּידָן וְעִיִּין מ"ש שְׁמַם בּכ"מ וְדוּק: תּוֹס' מְדַקְתְּנִי מִי שְׁבָא בְּדֶרֶךְ כּו' אֲבָל הֵכָא קִתְּנִי מִי שְׁבָא בְּדֶרֶךְ וּכְשִׁיכְנִס לְבֵיתוֹ נוֹטֵל לְוֹלֵב מְשַׁמַּע שְׁמַמְקוּם רַחוּק בָּא לְבֵיתוֹ עכ"ל דְבַרְיָהּ סְתוּמִים דְמַהְכָּא מְשַׁמַּע דְמִתְּנִיתִין אִיירִי שְׁבָא מְמַקּוּם רַחוּק וְאֲפֹשֶׁר דְמְשַׁמַּע לְהוּ דְאֵלוּ בָּא מְמַקּוּם קְרוּב הֵיךָ לוֹ לְהַשְׁתַּדֵּל לִיטּוֹל הַלּוּלָב קוֹדֵם צֵאתוֹ מִן הַמְּקוּם וְאַח"כ יֵצֵא מִהַמְּקוּם לְלַקֵּחַ לְבֵיתוֹ אִם בֵּיתוֹ הוּא קְרוּב אֲבָל בֵּינוֹן דְבָא מְמַקּוּם רַחוּק יֵצֵא מְשַׁם בְּלִילָה לְהַשִּׁיג לְבֵיתוֹ בִּיּוֹם וְדוּק: תּוֹס' ד"ה מִי שְׁהֵיךָ עֶבֶד כּו' מְשַׁמַּע כּו' דַּע דְהַתּוֹס' פֶּרֶק מִי שְׁמַתוֹ דֶּף ר' אֲמַתְנִי דְתַנּוּ נְשִׁים חֲיִיבוֹת בְּתַפְלָה פֶּרְכִּינֵן פְּשִׁיטָא וּמְשַׁנֵּי מ"ד הוֹאִיל וּכְתִיב בַּה עָרַב וּבִקֵּר וְצִהָרִים כּמ"ע שְׁהַזְמַן גְּרַמָּא דְמִי קַמ"ל וּכְתַבּוּ שְׁמַם הַתּוֹס' דְרַש"י לֵא גְרִיס פְּשִׁיטָא כּו' יע"ש וְלַעֲד"נ לְהַלִּיץ בְּעַד רַש"י דְמָהָא דְהַלֵּל אֵין רֵאָיָה דְאֲפֹשֶׁר דְרַש"י ס"ל דְהַלֵּל הוּא מִן הַתּוֹרָה דְהָא אֲשַׁפְּחוּ דִישׁ סוּבָרִים כִּן דְהֶרְמֵב"ם פְּג' דְחַנּוּכָה דְהַלֵּל בְּכָל הַיָּמִים הוּא מִד"ס וְהַשִּׁיג עָלָיו הֶרְאַב"ד וְיֵישׁ בָּהֶם עֲשֵׂה מְדַבְרֵי קַבְלָה הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כּו' וְה"ה ז"ל פְּתַב וְיֵישׁ מְפַקְפָּקִים בְּזֵה וְאוּמְרִים שְׁיֵישׁ מְמַנּוּ מִן הַתּוֹרָה כּו' יע"ש וּמְרֵן בּכ"מ הָאֲרִיף לְהַשִּׁיג עַל הֶרְאַב"ד וְה"ה בְּזֵה דְמָה מְשִׁיגִים עַל הֶרְמֵב"ם דְהָא הֶרְמֵב"ם פְּתַב דְהוּא מִד"ס וְדַבְרֵי קַבְלָה חֲשִׁיב לִיה ד"ס יע"ש וְאֲפֹשֶׁר דְהֶרְאַב"ד ס"ל פְּדַעַת בַּה"ג דְמָנָה בְּכָל מ"ע מְצוֹת קְרִיאַת הַהַלֵּל וְיֵישׁ בָּהֶם עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה פְּדַמוּכַח מְדַבְרֵי קַבְלָה הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כְּלִיל הַתְּקַדָּשׁ חָג וְקָרָא ה"ק הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם בְּצֵאתְכֶם מִן הַצָּרָה מְדַבְרֵי קַבְלָה כְּלִיל הַתְּקַדָּשׁ חָג דְהִינּוּ לִיל פְּסַח

שאתם גומרים בו את ההלל ד"ת כמו כן תגמרוהו מדברי קבלה בצאתכם מן הצרה א"כ משיג הרמב"ד על הרמב"ם איך סתם דבכל פעם שאו' הלל הוא מד"ס והלא יש בהם עשה מן התורה כדמוכח מדברי קבלה השיר יהיה לכם פלומר דמדאמר הנביא דהוא נקרא דברי קבלה דיהיה להם שיר כליל התקדש חג אלקא דליל התקדש חג דהיינו ליל פסח מ"ע מן התורה לגמור בו את ההלל ואיך סתם ואמר דההלל לעולם מד"ס והיינו מ"ש המגיד ויש מפקפקים ואומרים דיש ממנו מן התורה והיינו על ההלל דליל פסח זה נ"ל להליץ בעד הרמב"ד וה"ה.

סוף דבר הנה נתבאר די"א דהלל הוא מ"ע מן התורה וא"כ אפשר דרש"י ו"ל ס"ל פנותיהו ולכך נשים פטורות מהלל דהוי מ"ע מן התורה שהזמן גרמא אבל תפלה שהוא מדרבנן מאי מ"ע שייך ביה ודוק.

נדע דהרמב"ם רפ"א מהלכות תפלה כתב דתפלה היא מ"ע מן התורה פעם אחת בכל יום ואין זמנה קבוע ונשים ועבדים חייבים בה משום דהיא מ"ע שלא הזמן גרמא וכ"כ מרן בש"ע סימן ק"ו וק"ל דלפי זה אמאי אצטריך תלמודא בפירק מי שמתו למיהב טעמא דנשים חייבות בתפלה משום דרחמי ניהו ת"ל דהוי מ"ע דלא הזמן גרמא ואולי דאין לו לרמב"ם גירסא זו כסברת רש"י ועוד אפשר לומר דכששנה התנא נשים חייבות בתפלה חשב המקשה דהיינו תפלה אחת בכל יום דהוא חיוב מן התורה ולכך פריך פשיטא נשים חייבות ומשני דכוננת התנא לחייב לנשים בג' תפלות בכל יום ויש להם זמן קבוע ערב ובקר וצהרים והוי כמ"ע שהזמן גרמא קמ"ל דחייבות בג' תפלות בזמנים הנזכר' אף על גב דהוי מ"ע שהזמן גרמא משום דרחמי ניהו אצטריך לחייבם בג' תפלות ומיהו יש לי גמגום על הרמב"ם אמאי לא כתב נשים חייבות בג' תפלות ואולם שפסמך על מ"ש ספ"ו מהלכות תפלה נשים ועבדים חייבים בתפלה וכו' וסתמות דבריו שם נראה דהחיוב הוא על ג' תפלות והיינו משום דרחמי ניהו ודוק.

כתבו עוד התוס' אף על גב דבהלל דלילי פסחים כו' דע דבפירק ע"פ אריב"ל נשים חייבות בד' פוסות שאף הן היו באותו גס וכתבו התוס' פרשב"ם שע"י נגאלו כו' יע"ש. וקשה מי דחקו לרשב"ם לפרש כן י"ל דק"ל אמאי פטורות מסוכה והתוס' צריכין לידחק לתרץ קושיא זו לפי פירושה דיש חילוק בין מצות דאורייתא למצנות דרבנן ורשב"ם לא ניחא ליה בהכי דהא חזינו דנשים חייבות במצה ואף על גב דבגמרא לא אמר טעם זה שאף הן היו באותו הגס גבי מצה אלא מטעם דהקשא דכל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה זהו העיקר הלימוד מהפסוק ולעולם אימא לך טעמא דקרא משום דאף הן היו באותו גס והיינו טעמא דבמצה נשים חייבות ובסוכה פטורות: אמנם לתרץ לישנא דאף הן לפרשב"ם נראה לי דאע"ג דאז"ל דבזכות נשים צדקניות יצאו ישראל ממצרים כדאיתא בפ"ק דסוטה ונראה דנפקא להו מדכתיב מוציא אסירים בכפשות אל תקרי בכפשות אלא בכפשות כלו' בזכות נשים כפשות מ"מ לאו דווקא בזכות נשים כפשות בלחוד דהוי דהרי אמרו בזכות האבות יצאו פדכתיב מדלג על ההרים וכן אמרי' דבזכות משה ואהרן יצאו פדכתיב אלה שני בני היצהר ועכ"ל דזכות הצדיקים וגם זכות נשים צדקניות שנצטרף עמהם כולהו הוי גרמא להוציא אסירים ואם כן לישנא דאף הן א"ש גם לפרשב"ם דזכות הנשים הוא טפל לזכות הצדיקים ועד"ז יש לפרש גם במגלה דאע"ג

דהגאוןלה היתה על ידי אסתר מ"מ גם ע"י מרדכי וצדיקים שעמו היתה הגאוןלה וכן במעשה דחננפה אע"ג דיהודית הרגה להגמון מ"מ עיקר המלחמה עשו אותה הפהנים בני מתתיה וכיוצא בהן ועוד י"ל דאפי' תימא דלפרשב"ם ע"י נשים צדקניות לחוד וכן כולו מ"מ יש ליישב לישנא דאף והוא דונדאי רשב"ם אינו מכחיש פי' התוס' אלא דהוא מוסיף על פי' התוס' ומשום דאיכא בנשים תרי טעמי חדא שהיו בכלל הספנה והב' שנעשה הגס בזכותן או ע"י לפיכך חייבות בד' פוסות וחננפה ומגלה וכן יש לדקדק מדברי רש"י פ"ב דשבת שכתב על מ"ש ריב"ל נשים חייבות בנר חננפה שאף הן היו באותו גס כתב רש"י שגזרו על כל הבתולות הנשארו להבעל להגמון וע"י אשה נעשה הגס והרא"ם בחדושי' לסמ"ג הלכות חננפה כתב דרש"י מספקא ליה פירושא ולפיכך פירש ב' פירושים.

ולדידי חזי לי דרש"י ס"ל דתרי טעמי אצטריכו משום דאי מטעמא דגם הם היו בכלל הגזירות א"כ גבי סנפה נמי יהיו חייבות דאף הן היו באותו הגס ואי משו' דע"י יהודי' ואסתר נעשה הגס אין טע' זה לחוד כדאי לחייב הנשי' אם לא בתרי טעמי ולפ"ז לישנא דאף הן ה"ק מלבד הטע' דהיו בכלל הגזר' משום דאף הן היו באותו הגס שנעשה הגס בזכותן או ע"י לפי' חייבות במצנה הללו ולפ"ז ריבוייא דאף לא קאי אנשים אלא לטעמי הדבר כלומר מפני שיש אף טעם זה שהיו באותו הגס שנעשה ע"י או בזכותם לפיכך חייבות ומדברי תוס' דידן שכתבו דנשים חייבות בהלל דליל פסח משום דאף הן היו באותו הגס משמע דס"ל כפרשב"ם דאלו תוס' דידן ס"ל כפירו' התוס' דפסחים הול"ל דנשים חייבות גם בהלל דסנפה ועצרת וראיתי להר"ן בפ' כל כתבי וז"ל וכתב ר"ת דנשים חייבות בג' סעודות וכן נמי לבצוע על ב' פפרות וכו' יע"ש והביא דבריו מרן סי' רצ"א וק"ל דהך גלפותא דשמור וזכור אמרוה בפ' מי שמתו לענין קדוש היום ומנ"ל למילף מהתם כל חיובי שבת וא"ת דהכי ס"ל להר"ן ז"ל דמקדוש היום ילפינן כל חיובי שבת ק' מ"ש בפר' ע"פ נשים חייבות בד' פוסות שאף הן כו' ול"ל הך טעמא ת"ל מהקשא דמצה דדרשי' כל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה ובכלל זה הווי כל חיובי ליל פסח אלא ונדאי אין למדין זו מזו ולכך אצטריף טעמא דאף הן כו' אף אפתי ק' אליבא דרשב"ם דפי' אף הן ר"ל שהגס נעש' ע"י א"כ תקשי ליה אמאי חייבות נשים בג' סעודות ואין לומר דרשב"ם יסבור דאין נשים חייבות דהא בס"פ אע"פ מוכח ממתני' דאשה חייבת בג' סעודות ואפשר דרשב"ם יסבור דהאמת דאין נשים חייבות בג"ס אלא דאם היא רוצה חייב בעלה לתת לה ג"ס דהא גדולה מזו אמרו שם דנותן לה סעודה לארחי ופרחי יע"ש: תוס' ד"ה ונהי לו מארה כו' כף פי' בקו' כו' פונתם להקשות על רש"י דעל אשתו ובניו מברכין לו דקתני בברייתא תבא לו מארה שם פרש"י דמייירי דלא למד ומקשינן עליו דשם הנה לו לפרש דקא לייט ליה בין דמייירי דלא למד בין דמייירי דלמד ול"נ להליץ בעד רש"י דגבי ב"ה דכיון דמייירי דהוא לא אכל אלא שיעורא דרבנן ואתי דרבנן ומפיק דרבנן ואין שייך לקללו בשביל שעשה שלוחים פאלה דכיון דהנה שלוחי' מחייבי דרבנן והוא חיי' דרבנן אין טעם לקללו אבל במתני' דהלל אם מייירי דלמד שפיר שייך לקללו אפי' למד משום דמבזה קונו לעשות שלוחים פאלה דעבד ואשה לא מחייבי בהלל ודיק עוד כתבו התוס' דמתני' מייירי דלא למד כו' פונתם להקשות על רש"י אף פי' דמתני' איירי גם בלמד דע"כ מתני' איירי דוקא בלא למד דמקרינן אותו

ועונין אחריהן מה שהם אומ' כלו' ואם מיירי בלמד למה מקרין פיון דס"ס צריף לענות אחריהן מה שהן או' ויראה להליץ בעד רש"י דלעולם מיירי בלמד אמנם אין ההלל שגור בפיו שלא ידלג תיבה א' והעבד והאשה הלל שגור בפיהם ולכך מקרין אותו ועונה אחריהן מה שהן או' וקא לייט ליה אפילו למד משום דמבנה את קונו לעשות שלוחין פאלה.

כתבו עוד ומשום דמבנה כו' זהו פי' התוס' דהם מפרשים מתני' בלא למד וטעם הקללה אינו משום דלא למד אלא משום דמבנה במה שאלו מברכין ומ"ש דהוא בגדול מקרא כו' היא טענה להקשות על רש"י ז"ל דא"א דמשום דלא למד קא לייט ליה דהא בגדול מקרא אע"פ שאין עונין אחריו אלא הללויה דנפיק בשמיעה לא קא לייט ליה כצ"ל ולי יראה להליץ בעד רש"י דסיפ' דמתני' דקתני אם היה גדול מקרא אותו עונה אחריו הללויה ולא קתני תבא לו מארה י"ל משום דסיפא היא פללות בין למד ובין לא למד דאפי' למד והוא בקי יכול לצאת בקריאת חברו א"כ מש"ה לא קתני סיפא תבא לו מארה אבל אה"נ דמי שלא למד ראוי לקללו אפי' שומע מגדול דטעם הקלל' הוא משום דלא למד ואפשר דהתו' סבורים דסיפא איירי דוקא בלא למד דומיא דרישא ולכך הקשו על רש"י.

ומ"ש התוס' בסוף דבריהם ותבא לו מארה דעבד ואשה נמי לא מחייבי כו' הוא פי' התוס' שהזכירו לעיל ומשום דמבנה כו' ודבריהם מגומגמים למה חזרו להזכיר פירושם וצ"ע אמנם ק' על התוס' דכיון דהם מודים דמה שפרש"י במשנתנו מתני' פ"א בברייתא גבי ב"ה דשם מקללו בשביל שלא למד אם פן תקשי מתני' אברייתא ברייתא מקללו בשביל שלא למד ומתניתין אינו מקללו בשביל שלא למד י"ל דיש לחלק שפיר דגבי בה"מ דהוא צריף לברך בכל יום שייף לקללו בשביל שלא למד אבל בהלל דמזמן לזמן קא אתי אין ראוי לקללו בשביל דלא למד דיוק: תוס' ד"ה באמת כו' עיין בפ"ה דברכות דין י"ד בהשגת הראב"ה דכתב הפך התוס' דברייתא דבן מברך לאביו הני פועין משנתנו ועיין בא"ח סימן קפ"ו יעניין שם בהך בעיא דאיבעיא לן בפרק מי שמתו אם נשים חייבו' בברכת המזון דאורייתא או דרבנן פרש"י שם דטע' הפעיא משום דכתי' על הארץ והארץ לא נתנה לנקבו' להתחלק ואי משום בנות צלפחד וכו' יעו"ש והקשו שם עליו התוס' ותיירץ פהגים ולויים נמי תבעו שהרי לא נטלו חלק בארץ וכו' ומתוך דברים אלו פתב בעל שלטי הגבורים דכהגים ולויים לפרש"י אינם חייבים בב"ה ולפירוש התוס' חייבין ובס' שי למורא סי' ד"ן האריף לדחות דברי שלטי הגבורי' וא' מטענותיו היא דקו' התוס' אינה קושני' פלל מפני שהפגים ולויים לא חשיבי שלא נטלו חלק בארץ מפיון שננטלו ערי מגרש ומתני' היא בסוף מעשר ב' רמ"א אף לא פהגים ולויים שלא נטלו חלק בארץ רי"א יש להם ערי מגרש ור"מ ור"י הלכה כר"י וכו' יעו"ש ויר' לי דאין טענה זו מספקת לדחות דברי ריא"ז דאם איתא דרש"י יספור דהלכה כר"י משום דיש להם ערי מגרש א"כ גם בנשים יכולות לברך שהרי נטלו חלק אביהן כגון בנו' צלפחד ומדכתב רש"י דטענה זו שלקחו חלק אביהן לא סגי פיון דלא נתנה לנקבות להתחלק א"כ משמע דאזלא בעיא זו אליבא דרש"י לפי ס' ר"מ וא"כ לדידיה ה"ה דתבעי אם פהגים ולויים יוכלו להוציא אחרים י"ח ומיהו י"ל דלענין מעשה מודה רש"י דכהגים חייבים מדאורייתא בב"ה ומוצאים אחרים י"ח דהרי יש פוסקים דס"ל דבעי דנשים

נפֿשֿטָה דְחִיבּוֹת בְּבֵה"מ מְדַאֲרֵינָתָא כַּמ"ש בא"ח סִימָן קפ"ו וא"כ ה"ה פְּהָגִים וְאַפִּילוּ
תִּימָה דְרַש"י יִסְפּוֹר דְלָא נִפְשֵׁטָה הִבְעֵיָא גְבִי נְשִׁים מ"מ לְעַנְיָן מַעֲשֵׂה סוּגְיָן דְעֵלְמָא שְׁלֵא
לְחוּשׁ לְסִבְר' זֹו וְאַדְרָבָה פְּשִׁישׁ פִּהוּ בְּפִסְעוּדָה וְאִין שָׁם רַב מְוַבְהַק נּוֹתָנִים לְכַהֵן לְכַרְדָּ
מִשׁוּם וְקִדְשָׁתוּ דִס"ל דְפִיֶרֶשׁ הִבְעֵיָא דְנִשְׁיִים הָוִי כְּדִפְיֶרֶשׁ הַתּוֹ מְטַעַם בְּרִית וְתוֹרָה אָבֵל
מְטַעַם שְׁלֵא נְטִלוּ חֵלֶק בְּאַרְצָא בְּחֵלְוִשׁתָּהּ הָאֶרֶץ לֹא אֶכְפֵּת לָן דְהָא נְטִלוּ חֵלֶק אָבִיהֶן כְּמוֹ
בְּנוֹת צְלָפְחָד וְכַהֲנִים וְלוֹיִם נְטִלוּ עָרִי מְגֵרָשׁ וְכ"כ הֶרְמֵב"ם בְּסוֹף ה' מַעֲשֵׂר ב' לְעַנְיָן וְיָדוּי
מַעֲשֵׂר דְכַהֲנֵי וְלוֹיִם מְתוּדִים שֶׁאֵעִפ"י שְׁלֵא נְטִלוּ חֵלֶק בְּאַרְצָא יֵשׁ לְהֵם עָרִי מְגֵרָשׁ וְכ"כ
בֵּה' בְּכוֹרִים פ"ד דְכַהֲנִים וְלוֹיִם מְבִיאִים וְקוֹרִין שְׁיֵשׁ לְהֵם ע"מ: וְאַגַּב עֵינֵי בְּזָה רְאִיתִי
מַה שֶׁהִקְשָׁה שָׁם בִּס' שִׁי לְמוֹרָא עַל הֶרְמֵב"ם דְּגִבִי וְיָדוּי מַעֲשֵׂר כְּתַב דְּגָרִים אִין מְתוּדִים
מְפָנִי שְׁאִין לְהֵם חֵלֶק בְּאַרְצָא וְבֵה' בְּכוֹרִים כְּתַב שֶׁהֵגַר מְבִיא וְקוֹרָא וְהָאֶרֶץ בְּקוֹ' זֹו
וּבְתוֹרָצָה יְעו"ש וִיר' לֵע"ד דִּישׁ הֶפְרָשׁ בֵּין וְיָדוּי מַעֲשֵׂר לְמַקְרָא בְּיַכְפּוֹרִים דְּמַקְרָא בְּיַכְפּוֹרִים
אִינוּ כְּתוּב לְשׁוֹן עָבַר פַּקְרָא דְוִיָדוּי מַעֲשֵׂר שְׁאוֹ' נְתַתְּ לָנוּ דְהוּא לְשׁוֹן עָבַר אֲלָא גְבִי מַקְרָא
בְּיַכְפּוֹרִים כְּתִיב לְשׁוֹן עֵתִיד לְתַת לָנוּ וּמְצִינוּ בִּיחְזוּקָאֵל ס"ס מ"ז דְּגָרִים נּוֹטְלִים חֵלֶק בְּאַרְצָא
לֵע"ל וְכֵן אָמְרוּ בְּרִישׁ מ' קַהֲל' בִּפ' כָּל הַנְּחָלִים הַנִּלְכָּיִם אֵל הַיָּם א"כ אָמְרוּ מַעֲתָה גְבִי
וְיָדוּי מַעֲשֵׂר שְׁמִזְפִּיר בְּוִיָדוּי לְשׁוֹן עָבַר אֵת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נְתַתְּ לָנוּ אִין יְכוּלִין לְהַתְּנוּדוֹת
כִּינּוּן שְׁלֵא נְטִלוּ חֵלֶק בְּאַרְצָא אָמְנָם בְּמַקְרָא בְּיַכְפּוֹרִים שְׁאוֹ' לְשׁוֹן עֵתִיד בְּאִתִּי אֵל הָאֶרֶץ
אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם לְתַת לָנוּ יְכוּל לֹ' כֵּן דְכֵן הוּא הָאֲמַת שְׁנִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם שְׁיִטְלוּ
גַם הַגָּרִים חֵלֶק בְּאַרְצָא וְיִתְקַיֵּם לֵע"ל וְהַטַּעַם שֶׁבִּירוּשָׁה א' לֹא נְטִלוּ גָרִים מִשׁוּם דְּלִיּוּצָאִי
מְצָרִים נִתְחַלְקָה הָאֶרֶץ וְאַפִּילוּ טְפִלִים מִיש' לֹא לְקַחוּ דְגִזְרַת הַכְּתוּב הִיתָה דְלִיּוּצָאִי
מְצָרִים תִּחַלֵּק הָאֶרֶץ בִּירוּשָׁה א' אָבֵל לֵע"ל גָּרִים וְגַם טְפִלִים מִישְׁר' לּוֹקְחִים חֵלֶק בְּאַרְצָא
וְכִינּוּן דְּבַמַּקְרָא בְּכוֹרִים כְּתִיב לְשׁוֹן עֵתִיד לְכַדְּ הֵגַר מְבִיא וְקוֹרָא וְאַח"כ דְּכְתִיב נְמִי לְשׁוֹן
עָבַר וְיַבְיָאנוּ אֵל הַמָּקוֹם הַזֶּה וְיִתֵּן לָנוּ אֵת הָאֶרֶץ גַּם כְּתִיב הִנֵּה הִבְאִיתִי אֵת רְאִשִׁית פְּרִי
הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נְתַתְּ לִי י"ל כִּינּוּן דְּנִתְיָנָה זֹו אִינְהָ חֲשׁוּבָה לְשִׁבּוּעָה כְּהִי דְמַעֲשֵׂר ב' דְּכְתִיב
אֵת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נְתַתְּ לָנוּ כְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ וְכו' לֹא אֶכְפֵּת לָן מִשׁוּם דְּהִכָּא יֵשׁ לְפָרֶשׁ אֲשֶׁר
נְתַתְּ לִי דִיֵּהב לִי זֹוִי וְזַבְּנִיָּה בְּהוּ כַּמ"ש בִּפ' הַסְּפִינָה דָּף פ"א וְכֵן וְיִתֵּן לִי יֵשׁ לְפָרֶשׁ כֵּן
אָבֵל בְּמַעֲשֵׂה ב' דְּכְתִיב אֲשֶׁר נְתַתְּ לָנוּ כְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ דְהוּא לְשׁוֹן עָבַר וְסִמְיָה לִיָּה כְּאֲשֶׁר
נִשְׁבַּעַת כֹּ' עַכ"ל נְתִינָה מִמֶּשׁ שְׁנִטְל חֵלֶק בִּירוּשָׁה א' וְז"א יְכוּל לֹאמַר הֵגַר כִּינּוּן שְׁלֵא נְטִל
חֵלֶק בְּאַרְצָא בִּירוּשָׁה א' וְהָא דְכְתִיב גְבִי מַקְרָא בְּכוֹרִים אֶרְמִי אוֹבֵד אָבִי דְהִינּוּ יַעֲקֹב וְזֵה
לְכַאוֹרָה לֹא שְׁיָיָד גְבִי גַר כַּמ"ש תוּס' בְּהַסְּפִינָה דָּף פ"א בְּשֵׁם ר"ת הָרִי ר"י חוֹלֵק עָלָיו
וְזֵה דַעַת רֹב הַפּוֹסְקִים כַּמ"ש בא"ח סִימָן נ"ג דְּגַר אוֹמַר אֱלֹקֵי אַבּוֹתֵינוּ דְכָשֵׁם דְּאַבְרָהָם
הוּא אָב הַמּוֹן גּוֹיִים ה"נ שְׁאָר הָאֲבוֹת גַּם לְעַנְיָן בֵּה"מ נִתְבָּאֵר בא"ח סִימָן קצ"ט דְּגַר
מוֹצֵיא אֵת הַרְבִּים יְעו"ש: כְּתִבוּ עוֹד הַתּוֹ וּבְתוֹסְפָתָא קִתְּנֵי גְבִי ב"ה דְּאִין אֲשֶׁה וְעָבַד
מוֹצֵיאִי הַרְבִּים וְאִיכָּא לְאוּקְמִי פְּשָׁאֵכֵל שְׁיַעוּרָא דְּאוּרֵינָתָא וְאִין יְכוּל לְדַקְדַּק מְכָאן
דְּחִיבּוֹת בְּב"ה מְדַאֲרֵינָתָא וְכו' כְּתַב בְּחִדוּשֵׁי הַלְכוֹת וּמְהַרְש"ל הִגִּיעַ מְכָאן דְּב"ה
דְּאוּרֵינָתָא וְא"א לְהִגִּיעַ כֵּן כֹּ' וְהִגִּיעַת א"א ז"ל וְכו' יְעו"ש וּבּוֹדָאִי כִּי הִגִּיעַת הָרַב אָבִיו
שְׁל בַּעַל חִדוּשֵׁי הַלְכוֹת הִיא נְכוּנָה אָמְנָם לְעַד"ן דִּישׁ לִיִּשְׁב גַּם הִגִּיעַת רַש"ל דְּהִגִּיעַת וְאִין
לְדַקְדַּק מְכָאן דְּב"ה דְּאוּרֵינָתָא וְהַכְּנוּנָה דְשָׁם בִּפ' מִי שְׁמַתוּ אִיבְעֵיָא לָן אִם נְשִׁים חִיבּוֹת
בְּב"ה דְּאוּרֵינָתָא וְטַעַם הִבְעֵיָא פִי הַתּוֹסְפָת מִשׁוּם דְּלָא מְצִוּ לֹאמַר עַל בְּרִיתָהּ וְכו' וּבִפ' ג'

שְׁאֲכֵלוּ דָף מ"ח אָמְרוּ נְחוּם הַזָּקֵן או' צָרִיף שִׁיזְנֹפֹר בַּהּ בְּרִית יְעו"ש וְקָא מְבַעֲיָא אִם נִוּסַח זֶה דְצ"ל בְּרִית וְתוֹרָה הוּא מִן הַתּוֹרָה נְשִׁים אֵינָם חַיִּיבוֹת אֱלָא מְדַרְבְּנֵן וְאֵינָם מוֹצִיאוֹת אֶת הָאֲנָשִׁים פִּינֵן דְלֹא מְצִוּ לֹמַר בְּרִית וְתוֹרָה וְאִם נִוּסַח זֶה דְבְרִית וְתוֹרָה אֵינֵנוּ מִן הַתּוֹרָה נְשִׁים חַיִּיבוֹת מִן הַתּוֹרָה וּמוֹצִיאוֹ אֶת הָאֲנָשִׁים וְכִינֵן דְבִתּוֹסְפֶתָא אָמְרוּ דְאֵין אִשָּׁה וְעָבַד מוֹצִיאִים אֶת הַרְבִּים הֵנָּה ס"ד לְדַקְדָּק מִפְּאֵן דב"ה דְאִוְרֵייתָא פְּלוּמַר נִוּסַח ב"ה דְאו' בְּרִית וְתוֹרָה לְכֵן אָמְרוּ הַתּוֹסְפֶת וְאֵין לְדַקְדָּק מִן הַתּוֹסְפֶתָא דב"ה מ דְאִוְרֵייתָא כְּלוּ' הַגְּנוּסַח דב"ה מ דְאִוְרֵייתָא בְּרִית וְתוֹרָה דְלַעוֹלָם אֵימָא לָהּ דְהַגְּנוּסַח לֹאוּ דְאִוְרֵייתָא אֱלָא הַטַּעַם דְאֵין מוֹצִיאוֹת הוּא לְעַנְיָן דְאֵין מְצַטְרָפוֹת לְזַמּוֹן וְכו' וְדוּק: א"ר הִלְכְתָא גְּבַרְנוֹתָא וְכו' שְׂמִצְנָה לְעֵנוֹת הַלְלוּיָהּ ק' דְלִקְטָן אָמְרִים הוּא או' הַדּוּלְהָ וְהֵם או' הוּדוּ לֵהּ וְהֵם או' הוּדוּ לֵהּ מִפְּאֵן שְׂמִצְנָה לְעֵנוֹת רְאִשֵׁי פְּרָקִים וְכִינֵן דְכֵן דְהִיוּ עוֹנִים רְאִשֵׁי פְּרָקִים ל"ל הֵךְ מִלְתָּא דְקָאָמַר הוּא או' הַלְלוּיָהּ לְהֵן אוֹמְרִים לְלוּנָה הַמִּכָּאֵן וְכו' ת"ל דְצָרִיכִין לְעֵנוֹת הַלְלוּיָהּ מְשׁוּם דְהוּא רֹאשׁ פְּרָק כְּמוֹ הוּדוּ לֵהּ וְיִרְאָה לְיִשְׁבַּב דְעַנְיֵיתָא רְאִשֵׁי פְּרָקִים אֵינֵנוּ אֱלָא לְמִי שְׂאֵינָם בְּקִיִּאֵין אֲבָל הַבְּקִיִּאֵין דְקוֹרְאֵין כָּל הַהִלָּל עִם הַש"ץ אֵין עוֹנִין רְאִשֵׁי פְּרָקִים וּמ"מ אַע"ג דְאֵין עוֹנִין רֹאשׁ פְּרָקִים בְּתַחֲלַת הַהִלָּל צָרִיף שְׂלֵא יִתְחִיל הַבְּקִי הַלְלוּיָהּ עִם הַש"ץ אֱלָא הוּא אוֹמַר הַלְלוּיָהּ וְהֵן או' הַלְלוּיָהּ: הוּא אוֹמַר הוּדוּ לֵהּ וְכו' תִּימָה אֲמַאי לֹא אָמַר הוּא אוֹמַר בְּצִאת יִשְׂרָאֵל דְהוּא רֹאשׁ פ"ב וְכֵן אֶהְבֵּיתִי וְלֹא הִזְכִּיר אֱלָא הוּדוּ דְהוּא ר"פ ה' וְהַתּוֹס' הִרְגִּישׁוּ זֶה וְכָתְבוּ וְשָׂמָא מִתַּחֲלַת הַלָּל עַד הוּדוּ פְּרָק א' וְזֶה דְוָחַק גְּדוּל וִילַע"ד דְבַזְמַן תִּקְנָה רֵאשׁוֹנָה דְלֹא הָיוּ עוֹנִין רַק הַלְלוּיָהּ וּר"פ וְדִאי דְהִיוּ עוֹנִים ר"פ דְבְצִאת יִשְׂרָאֵל וְאֶהְבֵּיתִי וְכ"כ הַרְמַב"ם פ"ג דְחֲנֻכָּה אֲבָל בְּזַמַּן רַבָּא דְהִיוּ קוֹרִין כָּל הַהִלָּל כָּל הַקְּהָל לֹא רָאוּ לְעֲשׂוֹת רִמּוֹ לְדִין עוֹנִין ר"פ אֱלָא בַּפ' אֲחֵרוֹנָה שְׁהִיא ר"פ אֲחֵרוֹן וְיֵישׁ תִּימָה עַל הַרְמַב"ם פ"ג דְחֲנֻכָּה אֲמַאי לֹא הִזְכִּיר דְהוּא אוֹמַר הוּדוּ וְכו' וְעַיִן מ"ש הַל"מ וְלַע"ד"ג דְדַבְּרִי תְּמוּהִים הַרְבֵּה דְפְּשִׁיטָא דְהִיוּ עוֹנִים הוּדוּ דְהוּא ר"פ וְלַע"ד"ג שְׂלֵא הִזְכִּירוּ רַמְב"ם מְשׁוּם דְהוּא פְּשׁוּט' דְהָרִי אָמַר דְעוֹנִין ר"פ: הוּא אוֹמַר אָנָּה ה' הוֹשִׁיעָה נָּא וְכו' יֵישׁ לְהַסְתַּפֵּק אִם בְּזַמַּן תִּקְנָה א' שֶׁל קְרִיאָ' הַלָּל הָיוּ עוֹשִׂים זֶה דְהוּא אוֹמַר אָנָּה ה' הוֹשִׁיעָה נָּא וְכו' דִּי"ל דְבִתְקֻנָּה א' הָיוּ עוֹנִין עַל כָּל דְבָר הַלְלוּיָהּ וְגַם הָיוּ עוֹנִים ר"פ בְּלִבְד אֲבָל זֶה הָעַנְיָן דְהוּא או' אָנָּה ה' וְכו' זֶה נִתְחַדֵּשׁ בִּימֵי רַבָּא וְכֵן נִרְאָה מְפֻשֵׁט הַשְּׂמוּעָה וּמְדַבְּרֵי רִש"י אֲמַנְם הַרְמַב"ם פ"ג דְחֲנֻכָּה כְּתִב סִגְנוֹן הַתִּקְנָה הֵרֵאשׁוֹנָה דְעוֹנָה הַלְלוּיָהּ עַל כָּל דְבָר סִף הַכֹּל ק"כ ג פְּעָמִים כְּשֶׁנּוֹתִיו שֶׁל אֶהְרֹן כְּדִאיִתָּא בְּמִדְרָשׁ תִּלְיָם וְהִבִּיאוּ יִלְקוּט תִּלְיָם ס' כ"ב וְאָמַר דְעוֹנָה ר"פ כְּגוֹן בְּצִאת יִשְׂרָאֵל וְאֶהְבֵּיתִי וְגַם כְּתִב הַקּוּרָא אוֹמַר אָנָּה ה' הוֹשִׁיעָה נָּא וְהֵם עוֹנִין אֲחֵרֵי אָנָּה ה' וְכו' אֲלֵמָא דְעַנְיָן זֶה דְהוּא אוֹמַר אָנָּה ה' וְכו' הֵנָּה נוֹהֵג בְּזַמַּן תִּקְנָה א' וְדוּק: תוֹס' ד"ה הוּא אוֹמַר הַלְלוּיָהּ וְכו' וְהִשְׁתָּא וְכו'.

ק"ל אֲמַאי לֹא פִּירֵשׁ דְהַש"ץ מְבָרַךְ וְכָל הַקְּהָל יוֹצֵאִים בְּבִרְכָתוֹ וְכ"כ הַרְמַב"ם פ"ג דְחֲנֻכָּה וְז"ל מְנַהֵג קְרִיאַת הַהִלָּל בִּימֵי חֻקִּים הֵרֵאשׁוֹנִים וְכו' יְעו"ש י"ל דְלֹא נִיחָא לְהוּ לֹמַר כֵּן מְשׁוּם דֹא"כ מְשֻׁמַּע מִהֶכָּא דְשׁוּמַע כְּעוֹנָה וֹא"כ אֲמַאי אֲצִטְרִיכוּ לְנַהֲגַּה הוּא אוֹמַר בְּרוּךְ הֵבָא וְהֵם אוֹמְרִים בְּשֵׁם ה' מִכָּאֵן לְשׁוּמַע כְּעוֹנָה הָא מִלְתָּא שְׂמַעִי לָהּ מְעַנְיָן הַבְּרָכָה דַּש"ץ מְבָרַךְ וְהֵם שׁוֹתְקִים לְכֵן פִּי הַתּוֹס' וְשָׂמָא כּוֹלָם מְבָרְכִים יַחַד.

וּלְקַמְן גְּבִי הוּא אוֹמַר בְּרוּךְ הֵבָא אֲבָאָר דְעֵתוֹ שֶׁל הַרְמַב"ם: תוֹס' ד"ה מִכָּאֵן שְׂמִצְנָה פִּי בְּקוּ' וְכו'. דַּע דְהַרְמַב"ם פ"ג דְחֲנֻכָּה ס"ל כְּרִש"י דְעַל כָּל דְבָר חוּץ מִרְאִשֵׁי פְּרָקִים עוֹנִין

הללויה סף הפל קכ"ג וכו' וכמו שכת' לעיל משם הילקוט ונדבר תימה איך אשתמיט לתוס' מדרש זה דמסייע לרש"י ו"ל ונהראיה שהביאו התוס' מההיא דפרק פשם לדחות פרש"י מדקתני והם עונים אחריו ראשי פרקים לא מכרעת דהרי מסיים התם משה אמר אשירה לה' והם אומרים אשירה לה' כו' אמנם ק' דאם בכל השירה לא היו עונים רק אשירה לה' א"כ מהו זה שאמרו והם עונים אחריו ראשי פרקים כבר תירץ קושיא זו בתי"ט פרק פשם יע"ש ועיין בהר"ן דגם הוא דחה פרש"י מההיא דפרק פשם דאמר דעונין ראשי פרקים ולכאורה יראה דל"ק דה"ק דבראשי פרקים עונין ראשי פרקים אבל באמצע הפרקים היו אומרים אשירה לה' דומיא דהללויה ודוק.

כתבועוד נשמא מתחלת הפל כו' לכאורה נראה מדבריהם דמה שהרגישו אמאי לא עשו הסי' בפ"ב בצאת ישראל והמתינו לעשותו עד הודו ותיר' נשמא כו' הפל הוא נמשך לפי פירושה וק' דגם לפרש"י דבראשי פרקים עונין ראשי פרקים ובשאר עונין הללויה ק' אמאי לא עשו רמז לדון זה דמצנה לענות ראשי פרקים מיד ברפ"ב בצאת ישראל והמתינו לעשותו עד הודו ומה שיתרץ רש"י לשטתו יתרוצו גם לשטתם: הוא אומר ברוך הבא כו' מפאן לשומע פעונה דע דהרמב"ם ספ"ג דתננפה כתב הוא אומר ברוך הבא וכל העם אומרים ברוך הבא וכתב הל"מ תימה דבגמרא אמרו וכו' וצ"ע עכ"ל ולעד"ן לתרץ דנהי דבזמן רבא היו נוהגין פן דהוא אומר ברוך הבא והם או' בשם ה' מ"מ ס"ל להרמב"ם דרבא גופיה ס"ל כי לא נכון לעשות פן דאמרינן לקמן א"ר לא לימא איניש ברוך הבא ונהדר בשם ה' אלא ברוך הבא בשם ה' בהדדי משו' דמחזי כמוציא שם שמים לבטל' וע"כ לא פליג עליה רב ספרא דאסיקי מלת' היא ולית לן בה אלא פשאי' האומר ברוך הבא הוא עצמו אומר את"כ בשם ה' אבל פשאומו הש"ץ ברוך הבא והקהל אין אומרים אלא בשם ה' מיקחזי דמוציאים ש"ש לבטלה וכ"ת להרמב"ם א"כ מאיזה ענין נשמע הדין דשומע פעונה י"ל דהא שמעינן ליה מברכת ההלל דש"ץ מברך וכל העם שומעים ועוד אפשר דהרמב"ם מפרש דמ"ש בגמ' הוא אומר ברוך הבא והם אומרים בשם ה' הפונה לומר דש"ץ אומר ברוך הבא לחוד ואינו א' בשם ה' והקהל עונין ברוך הבא בשם ה' כדי שלא יהא נראה דמוציאים שם שמים לבטלה ומדדחזינן דהש"ץ אינו אומר בשם ה' וסומך על מ"ש הקהל בשם ה' שמעינן דשומע פעונה ולפ"ז מ"ש הרמב"ם הוא אומר ברוך הבא וכל העם אומרים ברוך הבא פננתו לו' דש"ץ אומר ברוך הבא לחוד והקהל אומרים ברוך הבא בשם ה' וראיתי בהרמב"ם שיש בו הגהות כ"י והגיהו בו הוא אומר ברוך הבא וכל העם אומרים בשם ה' ואם הגהה זו נעשית מפח קושית הל"מ אין צריך להגיה די"ל כדפרישית ודוק: תוס' ד"ה שמע ולא כו' וקשה וכו' סגנון קושיא זו והדחיות שעליה נתבאר יפה בדברי הר"ן ולע"ד ה"ה נר' דלפי הגירסאות שיש דרש"י לא הורה בשם בה"ג אלא בקדיש לענין אמן או לענות יהא שמיה רבה דבזה דוקא הוא דאמר דישתוק ל"ק מההיא דפ' מי שמתו לפסק בה"ג דשאני קדושה דצריך להתנועע גופו ולישא אותו מהארץ על שם וינעו כמ"ש בא"ח סי' קנ"ה גם במודים צריך לעשות תנועה בגופו ולשחות ולו' מודים כדי שלא יהא נראה פכופר בעיקר כמ"ש בא"ח סי' קכ"ז וא"כ אם יתפלל פדרכו ולכשיגיע הש"ץ לקדושה או למודים ישתוק ולא ידלג בקדושה ולא ישחה במודים יהא נראה פכופר ולעשות הדילוג כשישמע הקדושה בלי עניית קדוש וכן השחיה במודים בלי ענייה דמודים הוא זרות גדול ואין נכון לעשות

בן לכו אמרו בפ' מי שמתו אם יכול להתחיל ולגמור עד שלא יגיע ש"ץ לקדוש יתפלל
אמנם התוס' העתיקו דרש"י אמר בשם בה"ג דאם ש"ץ אומר קדושה או יהא שמיה רבה
ישתוק המתפלל כו' לגירסת זו ק"ל מההיא דפ' מי שמתו מדין קדושה: מנין לשומע
פעונה דכתיב כו' פרש"י בספר שמעא כו' בס' מלכים ולכאורה קשה מה בא רש"י
ללמדנו דהכתוב הוא במלכים י"ל דרש"י הגיד לנו זה משום דק"ל מאי דפריה פתר הכי
ודלמא פתר דקראוהו שפן קראן יאשיהו דמאי קושיא והלא בד"ה סי' ל"ד פשהוועתק
שם סיפור זה כתי' שם את כל האלות הכתובות על הספר אשר קראו לפני מלך יהודה
ואם איתא דבתר דקראוהו שפן קראן יאשיהו לא הו"ל למכתב בד"ה אשר קראו לפני
מלך יהודה אלא הו"ל אשר קרא המלך כמ"ש במלכים ומדכתיב במלכים אשר קרא
המלך ובד"ה אשר קראו לפני מלך יהודה משמע דשומע פעונה וע"כ בא רש"י בצחות
לשונו ורמז לנו תיר' לקושיא זו דדין זה דשומע פעונה בעי ליה למילף מקרא הפתוב
בס' מלכים אשר קרא המלך בלי הכרח קרא דד"ה וילכך פריה המקשה דמקרא דמלכים
לחוד אין ראיה דדלמא פתר דקראוהו שפן קראן יאשיהו ומשני לא ס"ד דכתיב יען רף
לבבך בשמעך כו' כלומר דמקרא דמלכים לחוד שמעינן דשומע פעונה מדכתיב בשמעך
ולכא למימר אפתי קשה דלמא קראן שפן ואח"כ קראן יאשיהו ואמר ליה הפתוב יען
רף לבבך משעת שמיעה מיד דא"כ היל"ל יען רף לבבך משמעך במ"ם מדכתיב בפ"ת
שמעי' דלא הנה רק שמיעה ושמעי' דשומע פעונה ודוק: תוס' ד"ה אמר רבא כו' תימה
דבסוף מצות חליצה כו' התו' שם תירצו תירוץ אחר ונ"ל או שמא יש לחלק עכ"ל וכוונת
החילוק אפטר דהתם בחליצה דבאו לחלוץ לפני ב"ד והזמינו מאתמול מקו' לחליצה
ונתנוועדו לחלוץ והזמינו המנעל בכה"ג מפח מעשיהם אין לחוש אם יפסי' בלא חפצתי
לקחתה ובכי האי גוונא אסוקי מלתא לית לן בה אבל הכא בענין ברוך הבא בשם ה'
דליכא מעשי מוכח סבר רבא דיש לחוש להפסקה אם יאמר ברוך הבא ונהדר בשם ה'
ולפ"ז ניחא לי מ"ש רב ספרא אלא התם והכא אסוקי מלתא היא ולית לן בה דק' מאי
התם והכא דקאמר אלא פונתו לומר בשם דהתם גבי חליצה אמרת דאסוקי מלתא היא
הכי נמי הכא גבי ברוך הבא אסוקי מלתא היא ולית לן בה ודוק: דף ל"ט ע"א א"ר לא
לימא איניש אמן יהא שמיה רבה וכו' ק"ק אמאי אצטריה רבא לו' נמי הו' דינא והלא
מדין ברוך הבא שמעי' לה ויראה לי דרבא בא לאפוקי פ"י מחזור ויטרי והענין הוא
דברפ"ק דברכות דף ג' אמרינן בשעה שישיר' עונין אמן יהא שמיה הגדול מבורך הקב"ה
מנענע ראשו וכתבו שם התו' מכאן יש לסתור מ"ש במחזור ויטרי כו' יע"ש גם אני
אומר דמשמעתי' דהכא דאמר רבא לא לימא איניש יהא שמיה רבא ונהדר מברך יש
לסתור פ"י מחזור ויטרי ואף לדעת רב ספרא דחלק על רבא וס"ל אסוקי מלתא היא
ולית לן בה משמע דמודה דפירש' יהא שמיה רבה מברך ר"ל יהיה שמו הגדול מבורך
אלא דסובר דאין לחוש להפסקה ואני תמיך על התוס' דריש ברכות איך לא הביאו ראיה
משמעתי' לסתור פ"י מחזור ויטרי והטא"ח סי' נ"ו הביא ב' הפירושים והכריח פ"י ר"י
מדגריסי' פ' כל כתבי כל העונה יהא שמיה הגדול מבורך בכל פחו קורעין לו גזר דינו
יע"ש וגם על הטור יש לתמוה איך לא הביא ראיה משמעתי' ומרן בש"ע סי' נ"ו דפוס
קראקא פתב יש לכונן בעניי' קדיש ולא יפסיק בין יהא שמיה רבה מברך וכתב בעל
המפה בשם הגהות אשרי דלפ"י א' לא יפסיק בין שמיה רבה ולפ"י לא יפסיק בין רבה

למברך עכ"ל אמנם בדפוס ויניציאני בלשון מרון כתוב יש לכונן בענייני קדיש ובעל המפה
כתב לא יפסיק בין יהא שמיה רבה מברך עכ"ל ומפל הנה גנסחות משמע דאשתמיט להו
הא דשמעתין ודוק ועיין בזהב שבה ריש ברכות: לשון רש"י משה גדול הדור הוא סוף
דיבור ואת"כ מתחיל דבור אחר שפיר קאמרת בתמיה כ"כ בס' מע"ח ומ"ש רש"י משה
גדול הדור פניצא בזה פי' מ' שבת דף ק"א ע"ב אבל מ' ביצה דף ל"ח ע"ב פירש ונ"ל
משה ביקרא דמשה קא משתבע שפיר עכ"ל וצ"ע אמאי שינה לפרש פן ובר מן דין
הפירש עצמו אינו מיושב דמה ענין לשבועה זו פנין שפא לתמוה עליו שפיר קאמרת
בתמיה והפ' שפי' בשמעתין ובפ' הזורק הוא יותר נכון בעיני ושוב ראיתי בתלמוד מונה
שהגיה בלשון רש"י דביצה ביקרא דמשה קא משתבע ע"כ ועיין בחולין דף צ"ג ע"א
פרש"י שם משה ת"ח ודוק: תנא ר' כופל ביה דברים פרש"י מאנא והלאה וקשה מהו
טעמו של ר' שהיה כופל מאנא והלאה י"ל דבא לרמז דאע"ג דאנא ה' הושיעה נא אנא
ה' הצליחה נא הפל הוא פ' א' אפ"ה אמרוהו ב' בני אדם פדאיתא בפסחים דף קי"ט ע"א
אנא ה' הושיעה נא אמרו אחי דוד אנא ה' הצליחה נא אמרו דוד וכו' יע"ש ולרמז דד'
פסוקים הללו אמרו פסקי פסקי בין ד' צדיקים דהיינו שמואל וישי ודוד ואחי דוד לקב'
כופל ר' ד' פסוקים הללו לרמז דאין משגיחין על פסיקת סוף הפסוק דכל פ' מד' הנז'
נאמר בין שני אדם אבל ד' פסוקים הראשונים של מאנדה ולמטה אע"ג דכל א' אמר
פסוק אחד לא ראה ר' לכפול אותם פנין דכל צדיק מהם אמר פסוק שלם אבל ר"א בן
פרטא מוסיף לכפול מאנדה ולמטה ופרשב"ם בפירק ע"פ דף קי"ט דהטעם משום כבוד
ישי ושמואל ודוד ואחיו שאמרו מאנדה ולמטה פדאמרון לעיל ויש לשונות אחרות ולא
נהירא עכ"ל ונראה שפא לדחות פרש"י דשמעתין דפי' דטעמא דכופל מאנדה ולמטה
משום דאינו כפול דהרי יש פסוקים כפולים פגון ברוך הבא בשם ה' ברכנוכם מבית ה'
אלי אתה ואודך אלהי נארוממה וא"כ אמאי צריך לכופלם אלא ונדאי טעם הפפילה
משום כבוד הצדיקים שאמרוהו וטור סימן תכ"ב כתב ובספרד פושטים פסוק ברוך הבא
כו' וכופלים אלי אתה וכו' ומרן הב"י כתב שטעם מנהג ספרד משום דברוך הבא ואל ה'
ויאר לנו א"צ לכופלם כו' יע"ש וק"ל על תירוץ זה דאיך כופלים אלי אתה ואודך דהרי
הוא כפול מעצמו דאמר אלי אתה ואודך וכנגדו אומר אלהי נארוממה ואולי דטעם מנהג
ספרד דס"ל דמ"ש ר' כופל ביה דברים מיעוט רבים שנים ור"ל דהנה כופל ב"פ אחרונים
בלבד פסוק אלי אתה ופסוק הודו לה' לרמז דדין דאם בא לכפול כופל וא"ת בפסוק
אחרון הנה די לר' לרמז דין זה דאם לא הנה כופל אלא פסוק אחרון הוה העולם סוברים
דמשום דהוא אחרון כופלו לקב' כופל ב' לאשמועינן דטעמו לרמז דין אם בא לכפול
כופל ודוק ובהא דתנא ר' כופל ביה דברים רש"י ורשב"ם בפ' ע"פ פי' דהיינו מברוך
הבא ולמטה וכאן פרש"י מאנא ה' ולמטה וצ"ע: תוס' ד"ה אבל לפניו כו' עד וכמו כן
הו"מ למימר כו' דבריהם בסוף הדבור הם סתומים וכוננת דבריהם בפר' בא סימן דף
נ"א תנן ויש שטעון ברכה לפניו ואינו טעון לאחריו ובעי בגמרא לאתויי מאי ומשני
לאתויי מצות פלומר פגון מצות ציצית ולולב שמברכין עליהם עובר לעשייתם ואין
מברכין לאחריהם ופריה ולבני מערבא כו' ונהה ס"ד דבני מערבא מברכין על חילוי
תפילין גם בע"ש וי"ט משום דשבת וי"ט לאו זמן תפילין מדכתיב והיו לאות יצאו שבת
וי"ט שיהם גופם אות ועיין בהמוצא תפילין דף צ"ו מ"ש התוס' ד"ה ימים יע"ש ולפי

ס"ד זה דהיו מברכין ע"ש ויו"ט ה"ה דהיו מברכין בכל ערב פשמיסירין מעליהם הציצית דלילה לאו זמן ציצית מדכתיב וראיתם אותו וא"כ לא הו"מ למימר תלמודא לאתווי ציצית דבני מערבא מברכין פשמיסירין הציצית סמוך לחשיכה ור"ת דחה זה משום דס"ל דבני מערבא לא היו מברכין לשמור חקיו אלא פשמיסירין התפילין משום לילה משום דכתיב ושמרת את החקה הזאת למועדה מימים ימימה למעוטי לילות דאסור להניח תפילין אבל בע"ש וי"ט דהטעם אינו משום איסור אלא דאינו מחוייב להניחם משום דשבת וי"ט גופן אות ואם הניחן לא עביד איסורא לא היו מברכין לשמור חקיו ומטעם זה גם פשמיסירין הציצית לא היו מברכין דהא דאמרינן לילה לאו זמן ציצית היינו שאינו חייב ללבוש ציצית בלילה מדכתיב וראיתם אותו פרט לכסות לילה אבל אם עבר ולבש בלילה לא עבד איסורא א"כ שפיר הו"מ לומר תלמודא ויש שטעון ברכה לפניו כו' כגון ציצית דאפילו בני מערבא לא היו מברכין לאחרי וזהו דוקא לפר"ת דאין מברכין במערבא לשמור חקיו אלא אתפילין פשמיסלקן משום לילה כ"לומר דאם נפרש דלא כר"ת דגם בע"ש וי"ט היו מברכין א"כ גם בציצית היו מברכין לאחרי ולא ה"מ למימר לאתווי ציצית ועיין בתוס' דפ' בא סימן ויתבאר לה כל זה.

וכן דעת הרא"ש וטא"ח סימן כ"ט וק"ל דלדעת זו דלילה זמן תפילין הוא ומה שאין לובשין אותם בשבת וי"ט היינו משום והנה לה לאות ושבת א"צ אות א"כ אמאי נשים פטורות והב"י כתב בר"ס ל"ח בשם הרא"ש דתפילין הוי מ"ע שהזמן גרמא משום דשבת לאו זמן תפילין וקשה דבסימן י"ח הביא בשם הרא"ש דגבי ציצית הטעם דהוי מצוות עשה שהזמן גרמא משום פסות לילה אבל משום פסות יום פינו דמניחו בלילה אם ירצה לא חשיב שהזמן גרמא וכן מתבאר בב"י סימן כ"ט דתפילין בשבת הוי דומיא דציצית וצ"ע ודוק ועיין מ"ש מרן סימן כ"ט בס' הרמב"ם דס"ל דאסור להניח תפילין בלילה ואפ"ה לא כתב דיבריה פשחולץ התפילין סמוך ללילה ומרן ז"ל תירץ שם דהאיסור הוא להניח לכתחלה אבל אם כבר היו עליו אינו מחוייב לחלוץ הלכא אינו מברך וק"ל א"כ אמאי בני מערבא היו מברכין י"ל דבני מערבא ס"ל דמחוייב מן התורה לחלוץ הלכא מברכין אבל תלמודא דידן ס"ל לדעת הרמב"ם דאין איסור אלא להניחם לכתחלה לא לחולצם ודוק: מאי משמע כו' ויעבר את הכושי.

קשה אמאי לא מיייתי מקרא דמיייתי אב"י דהוא בתורה י"ל דס"ל לרב נחמן דמההיא אין ראיה גמורה דשאני התם דכתיב והוא עבר לפנייהם ותיבת לפנייהם היא הפכרת לישנא דאקדומי ולכך מיייתי מויעבר את הכושי דהיא העברה גרידא והוא מלישנא דאקדומי: אב"י אמר מהכא והוא עבר לפנייהם ואבע"א וכו' איכא למידק פינו דאיייתי מקרא דכתיב באורייתא אמאי לישנא בתרא מיייתי מקרא דדברי קבלה ותו אמאי לא מיייתי מדכתיב עברו לפני ורנח תשימו י"ל לפי מ"ש התוס' דהא דמברך עובר לעשייתו היינו פשהמצנה מזומנת ממש בידו לעשותה שלא יקדים ביותר ולכך לא אייתי אב"י מקרא דויעבר את הכושי שהיא קדימ' גדולה וכן עברו לפני היא קדימה גדולה ולא אייתי אלא מדכ' והוא עבר לפנייהם דהוא קדימה סמוכה ולישנא בתרא ס"ל דאפ"י והוא עבר לפנייה' הוא קדימה גדולה לכן פתר יות' מקרא דויעבור מלפם לפנייהם דהיא קדימ' סמוכה שפן דרף המלך לקדם להלן בראש החיל וכל העם סמוכים ממש אחרי ודוק: תוס' ד"ה עובר כו' ומיהו לא מסתבר כו' איכא למידק דלשון התו' היא שפת יתר דבריהם כתבו ומיהו לא מסתבר

כו' והביאו ראיה לסברתם מתפילין וא"כ למה חזרו לומר אחר הראיה וכל שעה שאין המצוה מזוּמַנֶת בידו לעשות לא מסתבר הרי סברא זו כבר אמרוהו אפֿשר ע"פ מ"ש מֶרֶן בכ"מ פ"ד דתפילין דין ז' ובא"ח סי' כ"ה על דברי הרמב"ם ב' דרכים הא' דמברך אחר הנחה קודם קשירה והדרך הב' פ"א דמ"ש משעת הנחה עד שעת קשירה היינו לומר דאפי' אחר הנחה מיקרי עובר לעשייתו פֿינו אהוא קודם קשירה ואה"נ אם ירצה לברך קודם הנחה שפיר דמי וְזֶה דעת רבינו ירוחם יע"ש.

ועפ"ז יבין כפֿל לשון התוס' דתחלה פֿתבו ומיהו לא מסתבר דיברך על הלולב והוא מונח בפלי והביאו ראיה לסברת' מתפילין ואח"כ הרגישו דמההיא דתפילין אפֿשר לדחות לפֿרש כפי' הב' של מֶרֶן וכדברי ר' ירוחם לכן חזרו ואמרו וכל שעה שאין המצוה מזוּמַנֶת בידו לעשות דהיינו בתפילין לא מסתבר לברך עליו קודם הנחה ודוק פֿתבו עוד ושמא משפֿיתחיל ליטול הלולב וכו' ק"ל דנהי דתנו בפרק הקומץ רבה דף כ"ז ד' מינין שבלולב אין מעפֿבין זה את זה הרי אמרו שם ל"ש אלא שאין לו אכל יש לו אין מעפֿבין ופֿירשו הפוסקים דאם נטלם א' א' יצא כמ"ש בא"ח סי' תרנ"א ואם פֿן פֿינו דאגבה ללולב נפק ביה כשֿיטול אח"כ האתרוג היאך יברך על נטילת לולב והלא פֿתב הב"י סי' תרנ"א פֿתב בא"ח מעשה בה"ר משולם שנטל לולב וברך עליו ואח"כ ראה שלא היה בו ערבה והניח ערבה בלולב וחזר ונטלו וברך על נטילת ערבה יע"ש ואפֿשר דזה שפֿתבו התוס' דידן דמעפֿבין זה את זה אולי כר"ת שפֿתבו התוס' לעיל דף ל"ד ע"ב דכיון דכולן מצוה א' אין מועיל שֿיטלם זה אחר זה יע"ש אף תימא על הטור סי' תרנ"א דכתב תיקון זה של התוס' ונ"ל וכשֿיטול הלולב בידו קודם שֿיטול האתרוג יברך על נטילת לולב פֿדי שֿיברך עובר לעשייתו והוא פֿתב אח"כ דאם נטלן א' א' יצא דלא כר"ת א"כ כשֿיטול הלולב הרי יצא י"ח וכשֿיטול אח"כ האתרוג להשלים המצוה היאך יברך על נטילת לולב על נטילת אתרוג פֿעי לומר לדעת ה"ר משולם ושמא דהטור חולק על ר"מ וס"ל דאפי' דיצא מלולב כשֿנטל האתרוג אח"כ ומגביהו עם הלולב יחד פֿינו דמצוה להגביה ד' מינין יחד שפי' מצוי לברך על נטילת לולב אע"ג דיצא כבר מלולב לבדו ודוק אמנם ק"ל אמאי לא פֿתבו דרך אחר שֿיטול הלולב בידו ולא יגביהנו מן הארץ ובעודו בידו קודם הגבהה יברך דנדאי פֿינו שלא הגביהו מן הארץ ג' טפחים או לפחות טפח לא מיקרי הגבהה עיין בזה מ"ס קל"ח ס"ב עוד יש דרך אחר ע"פ מ"ש מֶרֶן הב"י סי' תרנ"א ונ"ל וכתב עוד א"ח אם נטלן ב' בידו א' פֿתב הר"ש דלא יצא וכו' יע"ש אמנם יראה לי דאין דברי הר"ש מוכרחים לומר דלא יצא אם נטלן ב' בידו א' ומ"מ פֿינו דאמרו לעיל ליטול לולב בְּיָמִין וְאַתְרוֹג בְּשְׂמָאל כֹּל כֹּמָה דְּלֹא נְטִלְוּ כֹּן אֲלֵא בְּיָדוֹ א' חָשִׁיב שְׂיָרִי מְצוּה מֵה שְׂצָרִיף לִיטוֹל לולב בְּיָמִין וְאַתְרוֹג בְּשְׂמָאל וְלֹא גָרַע מֵהִנְעֻנְעִים דְּכוֹתָבִים הַתּוֹס' לִמְן דָּאם לֹא נִעְנַע יְכוֹל לְבָרַךְ וְדוּק פֿתבו עוֹד וְנֶאֱפִי' נְקִיט לְהוּ פֿדְרָךְ גְּדִילְתָן כו' הַדְּבָר בְּרוּר מְדַבְּרִיהֶם דְּלִמְ"ד מְצוֹת צְרִיכוֹת פֿוֹנָה א"צ שְׂיִתְפֿוֹן שְׂלֵא לְצִאת אֲלֵא פֿשְׁאִינוּ מִתְפֿוֹן לְצִאת אִינוּ יוֹצֵא מִסְתַּמָּא וְזֶה דַּעַת הָרִי"ף וְהָרֵא"ש וְהַרְמַב"ם דְּמְצוֹת צ"כ כמ"ש בא"ח סי' ס' וסי' תקפ"ט וּבְכֵן יֵשׁ לְתַמְנֶה עַל הַטּוֹר סִי' תְּרַנ"א דְּכָתַב דִּיִּהְפֿוֹךְ הָאֲתְרוֹג או יתפֿוֹן שְׂלֵא לְצִאת דְּלִפִי דַּעַתוֹ דְּפוֹסֵק כמ"ד מצ"כ א"צ לְכוֹן שְׂלֵא לְצִאת אֲלֵא פֿשְׁלֵא פֿינוּן לְצִאת סְגִי וצ"ע וְעֵינָן בְּשֵׁה"ג דָּף שֵׁנ"ב ע"א מ"ש בְּשֵׁם רִיא"ז וְדוּק: פֿתבו עוֹד וּמִיָּהוּ אֲמַת הוּא כו' ק"ק אֲמֵאִי אֲצֻטְרִיכוּ לְהִבִּיא מֵאֵי דְּפֿרִיף א"ה לְצִאת יִצָּא בּוּ מִבְּעֵי לִיָּה וְהֵלֵא

מדמשני תחלה שאני התם דבעידנא דאגביה נפק ביה משם מוכח דאחר שיצא מברך וכ"כ הר"ן ואפשר דהתוספו חששו דשמא נאמר דמאי דמשני שאני התם דבעידנא דאגביה נפק ביה היינו לומר פינו דהמצנה אין לה המשך זמן פגון תפילין וטלית לכה מברך בלולב על נטילת לולב ע"ד שפי' הרא"ש פ"ק דפסחים בשם ריב"א יע"ש ולעולם דברפת על נטילת לולב היא קודם נטילת הלולב לכה הביאו התוספות הא דפריה א"ה כו' אף ק"ל מה ראיה מביאין התוס' והר"ן מההיא דפ"ק דפסחים דמברך אחר שהגביהו על נטילת לולב ונהלא כל אותו פלפול הוא למ"ד דמברך לבער אבל למ"ד על ביעור וכן הלכתא לא יברך על נטילת לולב אלא קודם הגביה ולא אחר הגביה י"ל דס"ל דמסתמא לא פליגי בהכי ואפשר פלוגתא לא מפשינו וכ"ע מודים דמברך אחר הגביה אף תימה דאמרינו שם דאם אבי הבן מוהל דמברך למול וכן פתב הרמב"ם פי"א דברכות והקשה עליו הר"ן פ"ק דפסחים דזה לא נאמר אלא למ"ד לבער יע"ש ומאי קו' הרי הר"ן גופיה בפרקין אמר דמברך אחר הגביה על נטילת לולב אע"ג דזה נאמר למ"ד לבער א"כ ה"ה לענין אבי הבן ילפינו דיברך למול אע"ג דנאמר למ"ד לבער וצ"ע: מתני' הלוקח לולב מחבירו פתבו התוס' פי' בקו' כו' ועל חנם דחק כו' נראה להליץ בעד רש"י דמההיא דתנו בהניזקין משאלת אשה מחברתה וכו' אין ראיה דהא קתני בהדיא החשודה וכו' דאילן דלשון חברתה דהתם הוא מחמת דגייסי אהדדי ולא לשון ת"ח ואדם פשר פסתם חבר דעלמא גם מההיא דפ' בפל מערבין דקתני האומר לחבירו צא ולקט לה תאנים וקתני סיפא בד"א בע"ה כו' אין שום קושיא לרש"י דהתם מייירי דע"ה אמר לחבר צא ולקט לה תאנים כדפ' שם בגמרא וא"כ שפיר קתני התם האומר לחבירו פאלו אמר ע"ה האומר לחבר ת"ח צא ולקט כו' אבל הכא במתניתין הוא איפכא דתיבת חבר קאי לע"ה וזהו דק"ל לרש"י דע"ה לגבי חבר לא קרי ליה חברו אבל חבר לגבי ע"ה ודאי דמיקרי חבר גם מה שהביאו ראיה מההיא דפרק שואל דקתני התם לא יאמר אדם לחבירו כו' ומוקי לה רב פפא בחבירו א"י יש לדחות דההיא אוקמתא לא קאי כמסקנא דהא מתקיף לה רב אשי אמירה לא"י שבות וה"ה דנהה ק"ל לישנא דחבירו ועדיפא מיניה פריה ליה ומוקי לה בחבירו ישראל יע"ש גם מה שהביא ראיה התי"ט ממשנה ג' פ"ד דמאי דקתני המדיר את חבירו כו' אין ראיה מהתם מטעמא דפרישית לעיל דהתם תיבת חבר קאי לת"ח אבל הכא תיבת חבר קאי לע"ה וזהו אין נראה בעיני רש"י ודוק: תוס' ד"ה וליתוב ליה כו' לא חשיב סחורה כו' הנה התוס' ס"ל צתה לפי פי' זה דהקונה מחבירו פדי להרויח ולמפור ביוקר לא חשיב סחורה דלא חשיב סחורה אלא פשהוא לוקט מהשדה ומוכר בשוק הלכה מוכר האתרוג דמתניתין אע"פ דהוא קנאו מעיקרא פדי להרויח ולמפור ביוקר לא חשיב סחורה ולכה פריה בגמרא וליתיב ליה דמי האתרוג וקשה דמאי פריה לימא הא דקתני נותן לו אתרוג במתנה מייירי דמוכר האתרוג לקטו למוכרו גם לפי דרף הב' שפתבו התוס' ואפשר דקונה מחבירו פדי להרויח כו' דהיינו נמי סחורה נימא דמתני' איירי בכה"ג ומשום איסור סחורה הוא דקתני נותן לו אתרוג במתנה י"ל דמתניתין א"א לאוקומה משום איסור סחורה משום דקתני סיפא לפי שאין אדם רשאי ללוקחו בשביעית דהאיסור הוא על הלוקח דאי משום סחורה האיסור הוא על המוכר והול"ל לפי שאינו רשאי למוכרו בז' וא"כ מדקתני ללוקחו ולא למוכרו ע"כ מייירי בדליפא איסור סחורה לכה פריה וליתיב ליה כו' והתוספות באו לפרש לנו היכי משפחת לה

דליכא איסור סחורה ואמרו דלא חשיב סחורה אלא כשלוקט למפור לדרה הא וילדרה
הב' גם כשקונה כדי למפור ביוקר חשיב סחורה ומתניתין לא מייירי בגוונא דאיכא איסור
סחורה כדפרין' ומה שיש לדקדק בהך מתני' דפ"ז דשביעית לא יהא לוקח כו' עיין בע"ז
דף ס"ב בתוספת ד"ה נמצא זה כו' יע"ש ונדברי התוספות דהתם הם סותרים לתוספות
דידן דהתוספות דידן ס"ל דלוקט למפור חשיב סחורה אבל קונה למפור ביוקר הם
מסתפקים אם חשיב סחורה ותוספת דהתם ס"ל איפכא דקונה למפור ביוקר הוא יותר
פשוט דאסור משום סתירה מלוקט ע"מ למפור ומשמע ממתניתין דפ"ז דשביעית וכן
הספיקו התוספות שם בפ' השוכר דהלוקט אינו אסור אלא כשמוכר בשוק ומעמי' חנות
אמנם הרמב"ם פ"ז דה' שמקטה דין ב' כתב לא יהיה לוקח ירקות שדה ומוכר ולא קאמר
דהאיסור הוא דוקא כשמוכר בשוק ויש לתמוה מנ"ל זה דהא במתניתין קתני לא יהיה
לוקח ירקות שדה ומוכר בשוק וצ"ע: תוס' ד"ה שאין מוסרין לע"ה דמי שביעית פי'
בקו' כו' וקשה דא"כ לישתרו אותם שאין להם ביעור ובהדיא פריה בשמעתינן אי הכי
לולב נמי ולולב אין לו ביעור כו' כצ"ל ויראה לי להליץ בעד רש"י כשנקשה קושיא
אחרת אם טעם דאין מוסרין דמי שביעית לע"ה הוא משום דלא יעשה סחורה אחר זמן
ביעור בדמים שבידו ל"ל הך טעמא ת"ל שלא יעשה בדמי' סחורה לפני זמן הביעור
דהדמי' נתפסו בקדושת דמי שביעית שלא לעשות בהם סחורה וע"ה חשוד שייעשה בהם
סחורה לפני הביעור וע"כ יראה לי דזה עצמו פונת רש"י דאין מוסרין דמי שביעית
לע"ה בין אותם שיש להם ביעור בין אותם שאין להם ביעור ועל אותם שאין להם ביעור
נדאי דהטעם הו' משום דחשדינן ליה שפא יעשה בהם סחורה בשביעית עצמה וה"ה
דחיישינן לשאר איסרין שפכתבו התוספת שייקנה בהם בהמה טמאה כו' וכל זה הוא
בפירות שאין להם ביעור ובפירות שיש להם ביעור מלבד הני חששות אנו חוששין שלא
יבער דמיהם בשעת הביעור ועיין בהר"ש פ"ז דשביעית משנה ג' דגם הוא תפס על
רש"י בזה ועיין בר"ע ז"ל פ"ט דשביעית כתב דאין מוסרין דמי שביעית לע"ה יותר
מג"ס מפני שהוא חשוד לאצור הדמים ואינו נוהג בהם קדושת שביעית עכ"ל ומ"ש
שהוא חשוד לאצור הדמים צ"ל דמייירי בפירות שיש להם ביעור ע"ד שפירשתי דברי
רש"י וראיתי בספר המאור להר"ז הך דף שמ"ז שכתב דהטעם דלמא משהי להו לאחר
הביעור וק"ל על דבריו מפירות שאין להם ביעור וצ"ע: תוס' ד"ה יותר ממזון כו' משמע
כו' וה"ה דהו"מ לשנויי התם בשאר ימות השנה דהא תרוג הוא לאכילה והכא מייירי
בסופות דבעי ליה לברכה ודמיו יקרים אמנם אעיקרא דדינא יראה דלא קשיא דמהיכא
משמע פאן שיש באתרוג יותר מדמי ג"ס והלא האתרוג אינו מדברים המופקרים אלא
מדברים המשומרים ובלוקח מדברים שרגילין להפקיר הוא דאמרין דאין מוסרין יותר
מדמי ג"ס אבל בדברים שרגילין לשמור שהם חשובים אפילו בכחצי איסר אסור למפור
לע"ה ולמסור לו הדמים כדאיתא בברייתא ואם פן אתרוג שהוא מדברים החשובים
שרגילין לשומרו אסור לקנות מעם הארץ ולמסור לו דמיו דהוא חצי איסר ואפשר דחצי
איסר לאו דוקא דהוא הדין פרוטה אסור למסור בידו בעד פרי שרגילין לשמור וכן כתב
הרמב"ם פ"ח מהלכות שמטה דין י' יע"ש והתי"ט פ"ט דשביעית משנה א' כתב ולא
ידעתי הטעם דנקטי בכחצי איסור ונהרי פרוטה הפחותה שבמטבעות הנה מצי למנקט
עכ"ל ואשתמיט ליה דהרמב"ם מפרש לה אפי' בכל שהוא וחצי איסור לאו דוקא גם

אשְׁתַּמִּיט ליה דְהַרְמַב"ן ר"פ בְּהַר מִיִּתִי בְּרִיִּיתָא זוּ דְכַחְצִי אִיֶּסֶר וְכַתְבִּי דְלוֹקַח פְּחוֹת מְחַצִּי
אִיֶּסֶר לֹא גָזְרוּ מִפְּנֵי שְׁדַרְדָּה בְּנֵי אָדָם לְלַקְטֵן בְּכָל מְקוֹם וְאֶפְיָלוּ בְּשֹׁאֵר שְׁנֵי שָׁבוּעַ כּו': תּוֹס'
ד"ה מְעוֹת הִלְלוּ כּו' וְרֵאִיתִי בְּהָאִישׁ מְקַדֵּשׁ דָּף נ"ו ע"א שְׁפָתָבוּ שָׁם ד"ה מִתְקִיף תִּירוּץ
זֶה דְקִנְסָא בְּשֵׁם רִיב"א וּבְשֵׁם ה"ר מְאִיר תִּירוּצוֹ י"ש וְתִירוּץ ה"ר מְאִיר שְׁיִיף ג"כ בְּסוּגִיָּא
דִּינָן שְׁהִטְעַם שְׁמַחֲלָל הַמְּעוֹת שְׁבִיד ע"ה הָוֵי מְשׁוּם דְזָכוֹת הוּא לַע"ה וְזָכְנָן לְאָדָם שְׁלֹא
בְּפָנָיו וְרֵאִיתִי פ' מְרוּבָה דָּף ס"ח ע"ב תּוֹסְפֶת ד"ה הוּא דְאָמַר בְּצַנוּעֵין דְהִקְשׁוּ מֵהֵוּא
דְהָאִישׁ מְקַדֵּשׁ וְתִירוּצוֹ הֵתָם קִנְסָא בְּעֵלְמָא וְחִזְרוּ וְהִקְשׁוּ מֵהָא דְשְׁמַעְתִּין וְתִירוּצוֹ יַע"ש
וּק"ל עַל דְבִרְיָהֶם דְכִינּוּן דְתִירוּצוֹ בְּהֵיא דְהָאִישׁ מְקַדֵּשׁ דְהָוֵי מְטַעַם קִנְסָא א"כ בְּתִירוּץ
זֶה נִתְיַשֵּׁב הָא דְשְׁמַעְתִּין כּמ"ש תּוֹסְפֶת דִּינָן וּא"כ מֵהוּ זֶה דְאָחַר דְתִי' הֵיא דְהָאִישׁ מְקַדֵּשׁ
מְשׁוּם קִנְסָא חִזְרוּ וְהִקְשׁוּ מֵהָא דְשְׁמַעְתִּין כּנֵר' מְדַבְּרִיהֶם דְתִי' קִנְסָא אִינוּ שְׁיִיף בְּשְׁמַעְתִּין
וְהוֹצֵרוּ לְתַרְץ תִּי' אַחְרֵינָא דְהֶפְקֵר ב"ד הֵיִתָּה ב"ה הֶפְקֵר וּצ"ע עוֹד פְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת
דְמְרוּבָה שָׁם בְּסוּף הַדְּבוּר וּמִיָּהוּ דְבַר תִּימָה דְהִיכִי מְדַמֵּי הֶקְדֵּשׁ לְחִלּוּל כּו' וְהִנְיָחוּ קו' זוּ
בְּתִימָה וְאִנִּי תִימָה עַל תִּימָה' דְבִהֵיא דְנִטְע רְבִיעִי לִיפָא לְמִימַר דְמַצִּי לְחִלּוּל מְטַעַם דְזָכְנָן
לְאָדָם שְׁלֹא בְּפָנָיו דְזָכִיָּה הָוֵי מְדִין שְׁלִיחוֹת וְכִינּוּן דְהַגְזֵלָנִים לֹא מְצוּ עֲבָדוּ שְׁלוּסִיָּהוּ נְמִי
לֹא מְצוּ עֲבָדוּ כּמ"ש הַתּוֹסְפֶת בְּשֵׁם ה"ר מ' בְּהָאִישׁ מְקַדֵּשׁ וְכַדְכָּתִיב לְעִיל וִילַע"ד לְתַרְץ
קו' זוּ בְּמַחְלָקַת שְׁהִבִּיא הָר"ן פ' הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ דָּף תַּרל"ח ע"א דִּי"א דְזָכִיָּה לֹא הָוֵי מְטַעַם
שְׁלִיחוֹת וּאֵע"ג דְקִטְנִים לֹא בְּנֵי שְׁלִיחוֹת נִיגְהוּ אִית לִיה זָכִיָּה מִן הַתּוֹרָה וְהָר"ן חֲלַק
עֲלֵיהֶם וּס"ל דְזָכִיָּה הוּא מְטַעַם שְׁלִיחוֹת וְקִטְנֵן לִית לִיה זָכִיָּה מִן הַתּוֹרָה אֲלֵא מְדַרְבְּנָן גַּם
ה"ה רַפְכ"ט מֵה' מְכִירָה רְמִזוּ פְּלוּגָתָא זוּ וְהִבִּיא דְבָרֵינוּ הַב"י ס"ס ר"ח סָל"ד י"ש וּא"כ
תּוֹסְפֶת דְקִדּוּשֵׁין ס"ל כּמ"ד זָכִיָּה מְטַעַם שְׁלִיחוֹת וּלְכַף אִינוּ יְכוּל לְפָדוֹת נִטְע רְבִיעִי שְׁבִיד
הַגְזֵלָן וְתּוֹסְפֶת דְמְרוּבָה ס"ל כּמ"ד דְזָכִיָּה לֹא הָוֵי מְטַעַם שְׁלִיחוֹת וּלְכַף תִּמָּהוּ אֲמַאי אִינוּ
יְכוּל לְפָדוֹת נִטְע רְבִיעִי שְׁבִיד הַגְזֵלָן: וְעַמְדָּתִי עַל דְבָרֵי הָרַמְבַּ"ם לְדַעַת מֵה יִסְבּוּר בְּעִנְיָן
זֶה וְרֵאִיתִי בֵּה' שְׁמִטָּה פ"ח דִּין י' בְּשִׁהֲעֵתִיק בְּרִיִּיתָא זוּ דְשְׁמַעְתִּין דְאִין מוֹסְרִין דְמִי
שְׁבִיעִית לַע"ה לֹא הִבִּיא פֶּרֶט דִּין זֶה דָּאָם מְסַר או' הָרִי מְעוֹת הִלְלוּ מְחֻלְלִין עַל פִּירוֹת
שְׁיִישׁ לִי וְתִמָּהִתִּי עַל זֶה לְמָה לֹא הִבִּיאוּ וְחִשְׁבָּתִי לְתַרְץ דַּס"ל דְלֵאוּ הִלְכָתָא הָכִי דְהוּא
פּוֹסֵק פ"ו דְעֵרְכִין דִּין נ"ד דְאִין אָדָם מְקַדֵּשׁ דְבַר שְׁאִינוּ בְּרִשׁוֹתוֹ וּא"כ ה"ה דְאִינוּ יְכוּל
לְפָדוֹת פִּירוֹ' דְנִטְע רְבִיעִי שְׁבִיד הַגְזֵלָן אֲמָנָם חִזְרָתִי בִּי מְתִירוּץ זֶה מִפְּנֵי שְׁרֵאִיתִי פ"ג
דְמַעְשָׁר ב' דִּין יו"ד דְהִבִּיא שָׁם הֵיא דַּפ"ב דְקִדּוּשֵׁין דִּיאַכֵּל פְּגָגָדָן אֲלֵמָא דִּיכּוּל לְחִלּוּל
מְעוֹת הַמַּעְשָׁר שְׁבִיד הַמוֹכֵר וּע"כ לְחִלּוּל א' מֵהַתּוֹרוֹצִים שְׁפָתָבוּ הַתּוֹסְפֶת דְהָוֵי מְטַעַם קִנְסָא
אוּ שְׁנוּיָא אַחְרִיתִי וּא"כ אֲמַאי לֹא פְתַב דִּין זֶה דְשְׁמַעְתִּין דָּאָם מְסַר דְמִי שְׁבִיעִית או' הָרִי
מְעוֹת הִלְלוּ מְחֻלְלִין עַל פִּירוֹת אֵלוּ שְׁיִישׁ לִי וְעוֹד הוֹסְפֶתִי תִימָה בַּמ"ש הָרַמְבַּ"ם פ"ט
דַּמ"ש דִּין ז' וְז"ל וְהַצְנוּעֵין מִנִּיחִין הֵיוּ אֵת הַמְּעוֹת וְאו' כֹּל הַנְּלָקַט מִפִּירוֹת רְבִיעִי אֵלוּ
מְחֻלְלֵי עַל הַמְּעוֹ' וּמְדַכָּתֵב כֹּל הַנְּלָקַט וְלֹא קָאָמַר כֹּל הַמְּתַלְקַט מִשְׁמַע דַּס"ל דִּיכּוּל לְחִלּוּל
פִּירוֹת רְבִיעִי שְׁבִיד הַגְזֵלָן וְזֶה הַפָּד מ"ש פ"ו דְעֵרְכִין דְאִין אָדָם מְקַדֵּשׁ מְמוֹנֵי שְׁבִיד הַגְזֵלָן
וּכְבֵּר נִתְקַשָּׁה בְּזֶה בְּתִשׁוּ' הַמְּיוֹחֶסוֹת לְהַרְמַב"ן ס' קנ"ו וּמְרָן בַּכ"מ רְצָה לְהַלִּיץ דַּהַר"ע
מְחַלֵּק בֵּין הֶקְדֵּשׁ לְחִלּוּל דַּע"ג דְאִין אָדָם מְקַדֵּשׁ דְבַר שְׁאִינוּ בְּרִשׁוֹתוֹ יְכוּל הוּא לְחִלּוּל
דְבַר שְׁאִינוּ בְּרִשׁוֹתוֹ וְכִמוּ שְׁהוֹכִיחוּ הַתּוֹס' בַּד"ה הוּא דְאָמַר בְּצַנוּעֵים וּמְשַׁמַּע דַּר"ל
דַּהַר"מ ס"ל דִּיכּוּל הוּא לְחִלּוּל נִטְע רְבִיעִי שְׁאִינוּ בְּרִשׁוֹתוֹ הָוֵי מְדִין זָכִיָּה דְזָכְנָן לַאש"ב

פדכתיב ולפי מ"ש לעיל דס' זו דכתבו התו' במרנבה הוא משום דס"ל דזכיה לא הוי מטעם שליחות אבל אם זכיה הוי מטעם שליחות אינו יכול לחלל נטע רבעי שביד הגזלן פיון דהגזלן אינו יכול לחלל שאינו שלו גם הבע"ה אינו יכול לחלל כמ"ש התוספת דקדושין כמ"ש ל והרמב"ם יראה דס"ל דזכיה לא הוי מטעם שליחות דהרי ס"ל דיש לקטן זכיה מן התורה אע"ג דאין לקטן שליחות פדמוכח מדבריו פ"ה דלולב וכמ"ש ה"ה פכ"ט ה' מכירה א"כ הרמב"ם ס"ל דזכיה לחלל נטע רבעי שביד חברו משו' דזכין לאדם ש"ב וא"כ אמאי לא כת' דין זה דשמעתין דאם מסר דמי ז' לע"ה או' הרי המעו' הללו מחולקין על פירות שיש לי וצ"ע: ע"ב בד"א בלוקח מן המנפקר וכו' פרש"י בשדה המנפקר שאין ע"ה כו' ק"ל דקשיא דיוקא דרישא אדיוקא דסיפא דמרישא משמע דוקא בשדה שראינו שהפקירו אותו מוסר לו דמי ג' ס"ה הא מפירות שדה סתם שלא ידענו אם הפקירו או שמרו אינו מותר לו אפילו פחצי איסר אימא סיפא אבל בלוקח מן המשומר שדה זו היתה משומרת בגדר אינו מוסר לו אפילו פחצי איסר משמע הא פירות משדה סתם שלא ידענו אם שמרו מוסר לו דמי ג' סעודות וי"ל דרישא איירי בפירות שפיוצא בהם נשמרין כגון אתרוגים וענבים ותאנים ובהנהאם ידענו שהפקירו מוסרין ביזו דמי ג' סעודות אבל משדה סתם אין לוקחין פירות הללו דמסתמא חיישינן ששמרין וסיפא איירי בפירות שאין פיוצא בהם נשמרין כגון הפיגים כו' ובהנהאם ידענו ששמרין אין מוסרין ביזו דמיהו אפילו פחצי איסר אבל משדה סתם לוקחין פירות הללו מע"ה בדמי ג' סעודות דמסתמא לא חיישינן ששמרין והרמב"ם פ"ח דהל' שמטייה דין י"ב פי' מן המנפקר פירות שחזקתן מן ההפקר ומן המשומר פירות שחזקתן בשמור כגון תאנים ולפי פירוש הרמב"ם ניחא דל"ק דיוקא דרישא אדיוקא דסיפא ודוק: תוס' ד"ה בד"א במזון ג' סעודות כו' פתב בחדושי הלכות יש לדקדק מאי ק"ל לפ"ה דמן המנפקר נדאי שרי מטעמא דסתם ע"ה אינו חשוד אבל מן המשומר הרי ראינוהו חשוד ששדה זו משומר בגדר ופתח נעול כו' ונראה משום דמשמע להו דאין חילוק במין המשומר דראינוהו משמרו או דלא ידעינן ביה אם היה משמרו דא' שהוא מין המשומר שפיוצא בו נשמר ובהכי ניחא שהקשו בקושיותם מלתא דלקמן דאם כן מן המנפקר נמי ליתסר הפיגים כו' ולא סגי להו להקשות אמין המנפקר דקיימינן ביה בהה' ברייתא משום דעיקר קושיותם אברייתא דלקמן דדומיא דפיגם וכל הגי דחשיב דלא ידעינן ביה בהאי דנדאי הפקיר אלא דמחזקין לה בהפקר שאין פיוצא בו נשמר ודומיא דהכי במין המשומר אף דלא ידעינן ביה דמשמרו אלא שהוא מין המשומר שפיוצא בו נשמר ואהא ק"ל שפיר דסתם ע"ה אין חשוד הוא ואי בנדאי חשוד איירי דהיינו דידעינן ביה שדרכו להצניע מעות שביעית לאחר הביעור כפ"ה לעיל או דקונה בהם דברים דאסור לקנות בהם כפי התוס' לעיל א"כ מן המנפקר נמי ליתסר ודוק ומתוך מ"ש לעיל לתרץ מאי דקשה בברייתא דיוקא אדיוקא נתברר דמוכרח לומר דאין חילוק במין המשומר דראינוהו משמרו או לא ראינוהו פיון דהוא מין המשומר שפיוצא בו נשמר אין לוקחין ממנו אפילו פחצי איסר ובמין המנפקר אם ראינוהו משמרו אין אוסרין ביזו אפילו פחצי איסר אבל מסתמא לא חיישינן במין המנפקר כגון הפיגים וכו' ולכך לוקחין ממנו דמי ג' סעודות נתבאר דברי התוס' ודוק: פתבו עוד התוספת ואומר ר"ת דפירות מן המשומר אסורין כו' צריכין אנו למודעי איך מתרצים הקושיות שלהם בהא דס"ל לר"ת דפירות מהמשומר

אסורין באכילה דס"ס תיקשי ליה המשנה דריפ"ט דשביעית הפיגם כו' ניקחין מפל אדם בשביעית לפי שאין פיוצא בהם נשמר במאי קא מיירי אי בסתם ע"ה שאינו חשוד על הז' יקחו ממנו אפילו פירות שפיוצא בהם נשמר דמסתמא לא חיישינן ליה ששמרן ולא אסור לאונקלן ואי מיירי בנדאי חשוד ששמר הפירות הללו א"כ מן המנפקר נמי לתסר הפיגם כו' וכל הני דחשיב דכיון דשמרן אסורין באכילה והיאך לוקחין ממנו פירות הללו י"ל דבסתם ע"ה איירי שאינו חשוד שהוא שמר פירות הללו אלא דאנו חוששין שמא ע"ה זה לקח פירות הללו מאיש אחר וחישינן דלקחם מאיש אחר דשמר פירות הללו ונאסרו באכילה וכשהפירות הם פגום הפיגם וכו' לא חיישינן דשמרום ולכך ניקחין מפל אדם ומותרים באכילה ואין לוקחין יותר משלש סעודות שלא יזלזל בדמים לקנות בהמה טמאה ועבדים אבל אם הפירות הם ממין המשומר פלומר שרגילים לשומרם אע"ג דעם הארץ הזה המוכר אותם לחבר מסתמא אינו חשוד חיישינן שמא עם הארץ זה לקחם מע"ה אחר החשוד ששמרן ונאסרו הפירות באכילה הלכך אין לוקחין מהם אפילו בכחצי איסור מטעם שהפירות אסורים באכילה אבל לרש"י דפירש דמן המשומר אין לוקחין ממנו אפילו בכחצי איסור טעמא הוי משום דחישינן למוכר זה שלא הפקיר לעניים ומוכרן בערמה מעט מעט והלכך אין לוקחין ממנו אפילו בכחצי איסור שלא יצניע המעות לאחר הביעור בזה קשיא להו ע"ה זה במאי קא מיירי אי בסתם עם הארץ מסתמא אינו חשוד שישמור גינתו ולא יפקיר ויצניע המעות לאחר הביעור ואמאי אנו חוששים דמערים למכור מעט מעט ומצניע המעות ואי בנדאי חשוד מיירי שידענו ששמר גינתו ולא הפקיר לא יקחו ממנו אפילו הפיגם כו' שלא יצניע המעות וכדתנן בבכורות פ"ק ע"ד פ"ה החשוד על השביעית אין לוקחין ממנו פשתן ואפילו סורק וליישוב דעת רש"י יראה דנדאי מתנייתן דהפיגם וכו' בסתם ע"ה איירי דאינו חשוד ונדאי ששומר פירות שביעית ולא הפקיר וכשמוכר פירות שרגילין לשמור יש רגלים לדבר לחושדו שמא שמר גינתו ומערים למכור מעט מעט לקח החמירו עליו שלא יקחו ממנו אפילו בכחצי איסור כדי שיפקיר גינתו ולא הוי טעמא משום דחישינן שמא יצניע המעות אחר הביעור אבל כשמוכר פיגם וכו' שאין דרך לשמרן אפ"ה שיהיה אותו ע"ה שהוציא למכור אתרוג ותאנים שרגילין לשמרן וגם הוציא פיגם הפיגם שהוא דבר שרגילין להפקיר לוקחין ממנו והאתרוג והתאנים אין לוקחין ממנו וע"י כן מפקיר גינתו פיון שאין לוקחין ממנו מין המשומר וא"כ אין אנו צריכין להחמיר עליו שלא יקח ממנו גם מן הפיגם כולו דכיון דהחמירו שלא יקחו ממנו מן המשומר בזה נתקן מה שאנו חוששין שמא לא הפקיר גינתו וא"צ להחמיר עליו יותר אמנם התוספת הבינו מדברי רש"י דטעם דאין לוקחין מע"ה ממין המשומר היינו משום דחישינן שמא יצניע המעות לאחר הביעור לזה הקשו עליו א"כ מן המנפקר נמי לא יקחו ממנו שלא יצניע המעות לאחר הביעור וכן מתבאר ממ"ש התוס' במנחות דף פ"ד ע"א דכך הבינו מדברי רש"י ולכך הקשו עליו יע"ש ולפי מאי דפרישית דברי רש"י דהטעם שאין אנו לוקחין מן המשומר מע"ה הוי משום דחישינן שמא לא הפקיר גינתו וע"י שאין לוקחין מן המשומר מפקיר גינתו ל"ק דא"צ לגזור עליו גזרה זו כדפרישית וראיתי להר"ן דף שמ"ז שכתב אבל הלוקח מן המשומר אסור פרש"י משום כו' ולא היה צריך לפי הגהה כו' יע"ש משמע דהבין דברי רש"י בשמעת' כדפרישית דאלו הבין דברי רש"י משמעתין כמו שהבנו התוס' הי"ל

להקשות על רש"י קושיא חזקה א"כ דחיישינן שמא יצניע המעות מן המופקר נמי ליחוש שיצניע המעות: וראיתי בספר תמים דעים סי' רמ"א דף ס"ט ע"א דכתוב שם בהשגות הראב"ד על הר"ן"ה אמר אברהם של צרפתי הוא זה ואינו נכון שלא אסרה תורה אלא המשומר ביד ישראל מפני שעבר על והשביעית תשמטנה אבל שמור ביד א"י לא אסרה ועוד איזה שבח יש בין שמור לשאינו שמור אבל של עזקה היא ארץ עבודה ומחוייבת ואם ספיחתי אסורים בשביעית כ"ש פירות ארץ עבודה בין של א"י בין של ישראל עכ"ל ופי' זה של הראב"ד בפירות עזקה הוא לקוח מדברי הערוף בערוף עזק ומ"מ דברי הראב"ד הם תמוהים בעיני דהנה הוא מודה לשיטת הר"ן"ה ור"ת ורבותיו של רש"י דפירות השמורים בשביעית אסורין ד"ת אבל הוא מחלק דנהו דוקא המשומר ביד ישראל אבל שמור ביד א"י אינו אסור פינן דא"י אינו מונהר אנהשביעית תשמטנה וכיון שכן קשה גם לפירושו דפי' פירות עזקה ארץ עבודה ומחוייבת למה יהיה אסור פשהם של א"י הלא הא"י אינו מונהר שלא לעבוד את הארץ בשנה השביעית ומאי שנא אסור עבודת הארץ מאסור שמירת הפירות דפירות א"י שנשמרו מותרין ופירות א"י שנעבדו יהיו אסורין ומה שהביא ראיה מספיחי דאסורין אינה ראיה דספיחים דאסורים היינו בפרי האדמה שלא יזרע ישראל ויאמר ספיחים הן אבל בפרי האילן אין שם אסור ספיחין כמ"ש הרמב"ם רפ"ד דה' שמיטה ותו ק"ל על הראב"ד דהרי שנינו פ"ד דשביעית משנה ב' שדה שנטתיבה בש"א אין אוכלים פירותיה בשביעית ובה"א אוכלין וידוע דהלכה כב"ה וכ"כ הרמב"ם בר"פ הגז' ואם נאמר דהראב"ד ס"ל כר"י דת"כ.

דמפיה סבר' ב"ש לב"ה ונהו הוי מחומרי ב"ה ק' מנ"ל לפסוק כר"י וצ"ע פתבו התוס' ואור"ת כו' פבר פתבתי לעיל דהר"ן"ה אזיל בשטת ר"ת דפירות מן המשומר בז' אסורין מן התורה בין דא"י בין דישאל ונהראב"ד מחלק בין דא"י לדישאל ומדברי רש"י בסוף יבמות דחלק על רבותיו בהיה דפירות עזקה משמע בהדיא מדבריו שם דפירות מן המשומר מותרין מיהו י"ל דע"כ לא חלק שם על רבותיו אלא משום דמייירי בפירות דא"י שמורין אבל אם יהיו פירות שמורין דישאל אפשר דיסבור דאסורין פשיטת הראב"ד אמנם מתוך דברי רש"י דשמעתין משמע בהדיא דס"ל לרש"י דפירות שמורין אפילו דיש' מותרין באכילה ולא אסרה אלא למסור דמי ז' השמורים אפילו בכחצי אסור לע"ה ונ"ל רש"י בפירו' התורה ואת ענבי גזירה לא תבצור גזירה שהגזירה והפרשת בני אדם מהם ולא הפקרתם לא תבצור אותם אינה בוצר אלא מן המופקר עוד כתב והיתה שבת הארץ לכם מן השבות אתה אוכל ואין אתה אוכל מן השמור ודבריו סתומים ולכאורה משמע מדבריו ששמור אסור לאוכלו ואין לו תקנה אמנם הרא"ם פי' דכוננתו לו' פל עוד שהוא שמור אסור לאוכלו ואינו יכול לבצור אבל אם אחר ששמרו הפקירו יכול לבצור ממנו לאוכלו דאין הפירות נאסרין וכן כתב בספר קרבן אהרן ומספקא לי לדעת הרא"ם ז"ל אליבא דרש"י אם שמרו ובצרו לצרכו ואח"כ בתלוש הפקירו הותרו הפירות או דלמא לא הותרו אלא כשהפקיר במקורב ונהרמב"ן בפ' התורה ס"ל דפירות מן המשומר לא אסרום לאוכלם אלא טעם האסור מדרבנן שגזרו שלא יקנו מע"ה פירות מן המשומר כדי חצי אסור כדי שלא ישמרו וזה נ"ל שהוא דעת רש"י דשמעתין גם מתוך דברי הרמב"ם פ"ח דהלכות שמיטה דין י"ב משמע לי דס"ל פשיטה זו דפירות שמורין מותרין באכילה ולא אסרום חכמים אלא שלא יקנו אותם מסתם ע"ה דאנו

חושדין אותו שְׁמָא שְׁמָרָם וּלְשַׁטַּת רַבּוּתוֹ שֶׁל רִשׁ"י וְהַרְזוּהָ וּר"ת דס"ל דְּפִירוֹת מִן
הַמְּשֻׁמָּר אֲסוּרִין אֶפְיָלוּ דְּגוּי א"כ אֵין תְּקֵנָה לְכַנֵּי א"י לְאַכּוֹל פִּירוֹת בּוֹ דְּכָל הַפִּירוֹת הֵם
מְשֻׁמֹר דְּגוּי וְכִינּוֹן דְּרֵאִינוּ דְּפִשְׁט הַמְּנַהֵג לְאַנְכְּלָם מִשְׁמַע דְּסוּגְיָנוּ דְּעֵלְמָא הֵנּוּ דְּפִירוֹת
שְׁמוּרִין מִן תְּרִין כְּשִׁיטַת שְׁאָר הַפּוֹסְקִים מִיְהוּ י"ל דְּלֵא פִשְׁט הַמְּנַהֵג אֶלָּא בְּשֻׁמֹר דְּגוּי אֶבֶל
שְׁמוּר דִּישְׁרָאֵל אֶפְשָׁר דִּישׁ לְחוּשׁ דְּהַפִּירוֹת נְאֻסְרוּ וּצ"ע לְדִינָא: גמ' וּמִן הַמְּנוֹפְקָר ג'
סְעוּדוֹת וְתוּ לֵא כו' א"ל לְרִשׁ"י דְּפִי אֲמַאי דְּתַנְיָא לְעִיל מִן הַמְּנוֹפְקָר הוּא שְׁרֵאִינוּ שְׁשָׂדָה
זוּ מְנוֹפְקָר שְׁאִין ע"ה שׁוּמְרוּ מִשְׁמַע דְּאִינְרִי דְּהַפִּירוֹת הֵם מִמִּין חָשׁוּב שְׁרֵגִילִים לְשְׁמָרָם
כְּגוֹן תְּאֵנִים וְעֵבְבִים וְלִכְהָ בְּעֵי דְּרֵאִינוּ שְׁשָׂדָה זוּ הַפְּקִירוּ א"כ אִימָא בְּהֵנָּה פִירוֹ דְּנוֹקָא אֵין
מוֹסְרִין דְּמִי ז' לַע"ה אֶלָּא דְּמִי ג"ס וְתוּ לֵא אֶבֶל בְּפִירוֹ שְׁאִינָם חָשׁוּבִי שְׁאִינָם רְגִילִין
לְשְׁמָרָם כְּגוֹן הַפִּיגָם כו' אִימָא דִּיכּוּלִים לְקַח אֶפְיָלוּ יוֹתֵר מִדְּמִי ג"ס וּבְשֵׁלְמָא לְפִי רַמְבַּ"ם
פ"ח דה' שְׁמִיטָה דִּין י"ב דְּפִי מִן הַמְּנוֹפְקָר פִּירוֹת שְׁחֻזְקָתוֹן מִן הַהֶפְקֵר פְּרִיָּה שְׁפִיר אֶלָּא
לְפִרְשׁ"י קִשְׂיָא וִי"ל דְּגַם לְפִרְשׁ"י דִּין הוּא שְׁגַם פִּירוֹת שְׁחֻזְקָתוֹן מִן הַהֶפְקֵר לֹא יִקְחוּ יוֹתֵר
מִג"ס וְשֵׁלָא תְּהֵא עֵינּוּ שֶׁל הַמוֹכֵר צָרָה לְהַצְנִיעַ הַדְּמִים לְאַחַר שְׁבִיעִית וְאֵין טַעַם לְחַלֵּק
בֵּין פִּירוֹת חָשׁוּבִים כְּגוֹן תְּאֵנִים שְׁרֵאִינוּ שְׁנֹלְקָטוּ מִן שְׂדָה הַמְּנוֹפְקָר לְפִירוֹ שְׁאִין חָשׁוּבִי
שְׁחֻזְקָתוֹן מִן הַהֶפְקֵר דְּבִכְלָהוּ שְׁיָיָה טַעְמָא שְׁמָא יִשְׁמֹר הַדְּמִי אַחַר הַבִּיעוּר וְדוּק: פְּטוּרִין
מִן הַמַּעֲשֵׂר פִּרְשׁ"י בְּכָל הַשָּׁנִים כו' דְּכַתִּיב וּבֵא הַלְוִי כו' דַּע שְׁיֵישׁ מְקוּמוֹת דְּפִירוֹשׁוּ
הַמְּפִרְשִׁים דְּהַפְּקֵר פְּטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר מֵהָהָ קָרָא דְּנוֹבָא הַלְוִי כו' וְיֵישׁ מְקוּמוֹת דְּפִי דְּנִפְקָא
מִדְּכַתִּיב עֲשֵׂר תַעֲשֵׂר אֵת כָּל תְּבוּאֹת זֵרְעֶךָ כְּלוּמַר זֵרְעֶךָ הַמְּיֻחָד לוֹ פְּרָט לְהַפְּקֵר שְׁאִין לוֹ
בְּעֵלִים מְיֻחָדִים וְכִבְרַ עֲמַד בְּזַה הַתִּי"ט רִישׁ מַעֲשְׂרוֹת וְאֶפְשָׁר דְּתֵרִי קָרָאִי אֲצֻטְרִיכוּ דְּאִי
מִחַד קָרָא הו"א דְּרֵאִינוּ חֲזִיב לְהַפְּרִישׁ אֶבֶל אִם רָצָה לְהַפְּרִישׁ יֵישׁ לוֹ דִּין תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר
קמ"ל קָרָא תַנְיָיָא דְּאֵין לוֹ דִּין תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר וְאֵין לוֹמַר פִּינּוּ דְּאֲשֻׁמוּעֵינוּ דְּרֵאִינוּ חֲזִיב
פְּשִׁיטָא דְּאִם עֵבֶר וְהַפְּרִישׁ דְּרֵאִינָה תְּרוּמָה דְּהָא אֲשַׁפְּחוּ דִּישׁ פְּעַמִּי דְּאִם הַפְּקִיר אֵינוּ חֲזִיב
וְאִם עֵבֶר וְהַפְּרִישׁ הוּא תְּרוּמָה כְּגוֹן הַפְּקִיר קָמָה וְזָכָה בָּהּ כמ"ש הַרְמַב"ם פ"ב דְּתְרוּמוֹת
דִּין י"ב יַע"ש אֶמְנָם רְאִיתִי בִירוּשׁ' פ"ק דְּמַעֲשְׂרוֹת דְּמַפִּיק דִּין הַפְּקֵר דְּפְטוּר מִקָּרָא דְּנוֹבָא
הַלְוִי וּפְרִיָּה עֲלָה מִדִּין הַקְּדִישׁ פִּירוֹתָיו וּגְמָרוּן הַגְּזָבֵר וְאַחַר כֹּה פְּדָאן פְּטוּרִין כְּדַתְּנּוּ פ"ו
דְּפָאָה מִשְׁנֵה ח' וְהַרְמַב"ם ספ"ח דְּמַעֲשֵׂר וְדִין זֶה נִפְיָק מִדְּכַתִּיב דְּגָנָה וְלֹא שֶׁל הַקְּדִישׁ אַע"ג
דְּאֵין יָדָה וְיַד הַלְוִי שְׁוִין בּוֹ אַפ"ה פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשֵׂר וְא"כ ק' ל"ל קָרָא דְּנוֹבָא הַלְוִי לְהַפְּקֵר
ת"ל מִדְּכַתִּיב דְּגָנָה וְנִימָא דְּגָנָה וְלֹא שֶׁל הַקְּדִישׁ וְלֹא שֶׁל הַפְּקֵר וְתִירְצוּ בְּזַה בִּירוּשׁ' דְּבָרִים
סְתוּמִים וּמְגוּמָמִין יַע"ש וְדוּק: מַאי מִשְׁמַע דְּהָאִי מִן לִישְׁנָא דְּמִזוּנֵי כו' קִשְׂהָ אֲמַאי לֹא
הוֹכִיחוּ מַמ"ש בְּתוֹרָה נִיאָמְרוּ אִישׁ אֶל אַחֵיו מִן הוּא כִּי לֹא יִדְעִי מָה הוּא הָרִי דְּאוּמֵר
הַפְּתוּב דְּמַפְנֵי שְׁלֹא יִדְעוּ מָה הוּא קְרֵאוּהוּ מִן דְּהוּא לְשׁוֹן מְזוֹן וּפְרָנְסָה דְּהוּא שֵׁם כּוּלָּל
לְכָל הַמְּזוּנוֹת וְאֵינוּ שֵׁם פְּרָטִי כְּמוֹ שֵׁם בְּשָׂר וְנִדְגִים וְאִם נֹאמֵר דְּמַהֲת' אֵין רְאִיָּה דְּמִן הוּא
לְשׁוֹן מְזוֹן אֶלָּא הוּא לְשׁוֹן הַכְּנָה כְּמוֹ נִימֵן אֶלְקִים קִיקִיוֹן לִיוֹנָה וְלִכּוֹן קְרֵאוּהוּ מִן דְּהוּא
לְשׁוֹן הַכְּנַת מְזוֹן כְּדִפְרִשׁ"י בְּכַתוּב א"כ וְנִימֵן לְהֵם הַמְּלָךְ נְמִי נִימָא דְּפִירוּשׁ לְשׁוֹן הַזְּמָנָה
וְכִן פִיר' רִשׁ"י בְּכַתוּב יֵישׁ לוֹמַר דְּהַתְּלֻמוּד סְבֵר דְּמַאי דְּכַתִּיב וְנִימֵן לְהֵם הַמְּלָךְ אֵין פִירוּשׁ
לְשׁוֹן הַזְּמָנָה דְּהַמְּלָךְ לֹא הִיָּה מְזֻמִּין לְהֵם סְעוּדָתָם אֶלָּא פִי לְשׁוֹן פְּרָנְסָה וְלִזְהָ א"ש דְּקָאֵמֵר
וְנִימֵן הַמְּלָךְ כְּלוּמ' וּפְרָנְסָה לְהֵם הַמְּלָךְ וְהִיָּינוּ דְּכַתֵּב רִשׁ"י וְנִימֵן לְהֵם הַמְּלָךְ בְּצֻרְכֵי סְעוּדָה

משפעי קרא פלומר ובצרכי סעודה לא יתישב לשון הנמנה דהמלך לא היה מזמין להם צרכי סעודה אלא פיר' נימן ויתפרנס ודוק: אי הכי לולב נמי.

פרש"י א"ה דאין מוסרין דמי ז' לע"ה כו' יש להתבונן מה בא רש"י ללמדנו דקו' אי הכי קאי למ"ש דאין מוסרין כו' פשיטא דהכי הוא פ"ה דמלתא ויר' משום דכל אי הכי צריך לפרש בו אי אמרת בשלמא והו"א דקושני' א"ה לולב נמי קאי למ"ש בסמוך דאפילו בדברים המופקרים אין לוקחין יותר מג"ס וכונת הקושניא פה היא אא"ב דבדברים המופקרים יכולין ליקח יותר מג"ס הו"א דלולב הוי מדברים המופקרי דכינו דאינו דבר מאכל לא קפדי ביה אינשי אם יקח אדם לול' מאילן חבירו ולקח יכול ליקח לול' מע"ה לצורך מצוה אע"ג דמוסר לו דמי מרובים יותר מג"ס אבל השתא דאמרת דאפי' בדברים המופקרים בכדי ג"ס שנו אי הכי לולב נמי לא יקח ואינו יכול להבליע דמי אחרוג בלולב דנמצאוהדמים יותר מג"ס ורש"י מ'אן זה משו' דס"ל דלולב אינו מדברי' המופקרים דאדם יקפיד אם יבא איש אחר ויקח לולב מאילן חבירו דדמיו מרובי' לצורך מצוה וקפדי ביה אינשי וא"כ אינו דבר מופקר אלא מדברי' משונמרים ולכן פרש"י דכונת קושני' א"ה לולב נמי קא לריש הסוגיא במה שחידש התרצן דאין מוסרין דמי ז' לע"ה אהא קאי קו' זו וה"ק המקשה בשלמא לדידי דלא הנה ידענ' דין זה דאין מוסרין כו' לא הנה ק"ל מלולב ואדרבה באחרוג הנה ק"ל וליתבי ליה דמי אחרוג בהדיא אמנם לדידה דאמרת טעמא דאחרוג לפי שאין מוסרין דמי ז' לע"ה א"ה לולב נמי דגם בלולב נוהג ז' ומשני דמתני' איירי בששית הנכנסת לז' דבלולב אין לחוש משום דיש לו דין פירות ששית דאזלינן בתר חנטה ובאחרוג יש לו דין ז' דאזלי' בתר לקיטה ואיפא למיזק דא"כ בז' הנכנסת לח' יהיה הדבר בהפך דבלול' לא ימסן' דמיו לע"ה ובאחרוג ימסן' דמיו לע"ה וא"כ אמאי לא תנא במתני' הלוקח אחרוג בשמינית נותן לו לולב במתנה לפי שאין לו רשות ללקחו בשביעית ואפשר דלא הצריך התנא לשנות דין זה דדבר הלמד מעניינו הוא דבז' הנכנסת לח' הדבר הוא בהפך כדאמרן ולקמן בסוגיא דשמעתין אבאר מ"ש ר"ע בפיר' המשנה דלולב אין בו קדושת ז' דעצים ניהו ודעות הפוסקים בזה יע"ש: תוס' ד"ה לרבעי ה' משנה אתיא כמ"ד נטע רבעי בפרק פיצד מברכין עכ"ל ודבריהם תמוהים דמה תירוץ הוא זה דבשלמא אם מחלוקת זה הוא מתנאים היו מתרצים ה' משנה אתיא כמ"ד דנטע רבעי אבל המחלוקת שהובא בריש פיצד מברכין הוא מאמוראי דהכ' אמרי' ה'תם ר' חייא ור"ש ב"ר חז תני פ'רם רבעי וחד תני נטע רבעי ואין לו' דה' פלוגתא הוי פלוגתא דתנאי דר"ח ור"ש ב"ר הם מאמוראי קמאי ונחשיבי תנאי דהא בגמ' מ'יתי פלוגתא הוי בלשון אתמר דהוא לשון האמור על כל פלוגתא דאמוראי ובפלוגתא דתנאי לא מצינו לשון אתמר אלא תנאי או ת"ר איברא דראיתי בחדושי הרשב"א דכתב וז"ל וחד תני פ'רם רבעי ואע"ג דתנן אחרוג שנה לאילן בג' דרכים לערלה ולרבעי דאלמא אפילו שאר נטעים טעונין חלול י"ל דר"ח ור"ש תנאי ניהו ופליגי עכ"ל אף מדברי התו' דריש קדושין מוכח בהדיא דהם סוברים דהוי פלוגתא דאמוראי כדכתבנא וז"ל התוס' שם אחרוג שנה לאילן פי' בקונ' כו' ואם תאמר כו' וי"ל כו' והנה בהבנת דיבור זה נתחבטו בו המענינים לכן אני רוצה לבאר אותו בתחלת דבריהם יש להתבונן מה קשר יש לקושיתם למאן דאמר פ'רם רבעי לפירוש רש"י ונהלא מתני' היא פ"ב דבפורי' אחרוג שנה לאילן בג' דרכים ולירק בדרה' א' שנה לאילן בערלה וברבעי ובז' ותיקשי מה'.

משנה למאן דתני פָּרָם רַבְעֵי וִיר' דְּבַמְתַּנִּי הֵוָה אֶפְשָׁר לוֹ פִּי אַחַר דְּרַבְעֵי ר"ל הפירות
שְׁגָדְלוּ בַשְּׁנָה הַרְבִּיעִית מִתְשַׁרֵּי לט"ו בַּשְּׁבַט יֵשׁ לָהֶם דִּין עֶרְלָה כַּמ"ש פ"ק דר"ה דף יו"ד
וקמ"ל תָּנָא דְאֶתְרוּג שְׁנָה לְכָל הָאֵילָנוֹ לְדִין זֶה לְמַעוּטֵי שְׁלֵא נֶאֱמַר דְאֶתְרוּג הַגָּדֵל בַּשְּׁנָה
הַד' אִפִּי עַד נִסָּן יֵשׁ לוֹ דִּין עֶרְלָה דְּבַשְׁלָמָא כָּל הַפְּיֹרוֹת שְׁאִין פָּחִם יָפָה וְאִין מִתְקַיָּיִמִים
בְּאֵילָן רַק שְׁנָה א' לְפִיכָּה אִין מוֹסִיפִין עַל ג' שְׁנֵי עֶרְלָה רַק ד' חֲדָשִׁי וְחֲצֵי מִשְׁנָה ד' אָבֵל
אֶתְרוּג שְׁפָחוּ יָפָה דְדַר בְּאֵילָנוֹ ב' וּג' שְׁנִים יֵשׁ לְהוֹסִיף עַל ג' שְׁנֵי עֶרְלָה מִשְׁנָה הַד' עַד
נִסָּן שְׁפָל הַפְּיֹרוֹת שְׁיַחְנִטוּ בּוֹ מִתְשַׁרֵּי עַד נִסָּן שֶׁל שְׁנָה הַד' יִהְיֶה נוֹהֵג בָּהֶם עֶרְלָה מִשּׁוּם
דְּאֶתְרוּג פָּחוּ יָפָה לְאַחַר פְּיֹרוֹתָיו וְאֶמְרֵי דְמַכְּחַ הַגְּשָׁמִי נִשְׂרַף שְׁעֵלָה בּוֹ בַּשְּׁנָה הַג' שֶׁל
עֶרְלָה חֲנַט פְּיֹרוֹתָיו בַּשְּׁנָה הַד' עַד נִסָּן קמ"ל הַתָּנָא דְאִין לְחַלְקָא בֵּין שְׁנָה ד' שֶׁל אֶתְרוּג
מִשְׁאָר אֵילָנוֹת אֲלֵא כְּוָלְהוּ שְׁוִין דְּפְיֹרוֹת שְׁחֲנָטוּ בַּשְּׁנָה הַד' עַד ט"ו בַּשְּׁבַט יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם
עֶרְלָה וּמָה שְׁחֲנַט אַח"כ אִין בּוֹ אִיסוּר עֶרְלָה וְלָמ"ד פָּרָם רַבְעֵי שְׁרוּ פִּירוֹ הָאֶתְרוּג שְׁחֲנָטוּ
בַּשְּׁנָה הַד' אַחַר ט"ו בַּשְּׁבַט בְּלֵא פְדִיוֹן: גַּם מ"ש הַתָּנָא דְאֶתְרוּג שְׁנָה לְאֵילָן לְשִׁבְעִיעִית הִיָּה
אֶפְשָׁר לוֹ פִּי אַחַר דְּדִין הָאֵילָן לְעַנְנֵי ז' נִתְפָּרֵשׁ בַּפ"ק דר"ה דף י"ב דְּתַבּוּאָה וְזִמִּים וְכָל
הָאֵילָנוֹת שֶׁהֵבִיאוּ שְׁלִישׁ בְּשִׁבְעִיעִית לְפָנֵי ר"ה שֶׁל ח' אֶתָּה נוֹהֵג בּוֹ מְנַהֵג שְׁבִיעִית בַּח'
וּמִשָּׁם יֵשׁ לְלַמּוֹד לְהֵבִיאָה שְׁלִישׁ בְּשִׁשִּׁית לְפָנֵי ר"ה שְׁאֶתָּה נוֹהֵג בּוֹ מְנַהֵג שְׁשִׁית בּוֹ כַּמ"ש
מָרְן הַכ"מ פ"ד דֵּה' שְׁמִטָּה דִּין ט' יַעו"ש וּקמ"ל תָּנָא דְאֶתְרוּג שְׁנָה לְאֵילָן לְדִין זֶה דְאֵם
הֵבִיאוּ שְׁלִישׁ לְפָנֵי שְׁבִיעִית יֵשׁ לוֹ דִּין שְׁשִׁית וְאֵם הֵבִיאוּ שְׁלִישׁ לְפָנֵי ח' יֵשׁ לוֹ דִּין ז' וְאֵם
הֵיִינוּ מְפָרְשִׁי פִּי זֶה בְּמִשְׁנָה זֹאת הֵוָה קוֹ הַתּוֹסֵ' מִחֲלוֹקֶת רַבְעֵי לָמ"ד פָּרָם רַבְעֵי וְגַם
לֹא הֵוָה קוֹשֵׁיָא מִחֲלוֹקֶת שְׁבִיעִית קוֹ יָרֵק שֶׁהַקְּשׁוֹ הַתּוֹסֵ' אֲמַנְמֵם עֵתָּה שְׁפָרֵשׁ"י לִז' דְּלַעֲנָן
ז' הוֹלְכֵי בְּפִירוֹתָיו אַחַר חֲנֻטָּה כְּאֵילָן וְלֹא בְּתַר לְקִיטָּה כְּיָרֵק א"כ מִמִּילָא מִשְׁמַע דְּרִישָׁא
דְּרַבְעֵי הָוִי פִּי דְנוֹהֵג בּוֹ רַבְעֵי לְעַנְנֵי פְדִיוֹן לְמַעוּטֵי יָרֵק דְאֵינוֹ נוֹהֵג בּוֹ דִּין עֶרְלָה וְרַבְעֵי
וְהָוִי רִישָׁא דְוַמְיָא דְסִיפָא דְבָא לְהַשְׁוֹת אֶתְרוּג לְאֵילָן לְעַנְנֵי רַבְעֵי לְמַעוּטֵי יָרֵק דְלִית בֵּיהּ
רַבְעֵי וְכֹן סִיפָא לְעַנְנֵי שְׁבִיעִית לְהַשְׁוֹת אֶתְרוּג לְאֵילָן דְהוֹלְכִים בּוֹ בְּתַר חֲנֻטָּה וְלֹא בְּתַר
לְקִיטָּה כְּיָרֵק א"כ הַשְׁתָּא נוֹלְדָה הַקּוֹשֵׁיָא מִחֲלוֹקֶת רַבְעֵי לָמ"ד פָּרָם רַבְעֵי גַם מִחֲלוֹקֶת
שְׁבִיעִית נוֹלְדָה קוֹשֵׁיָא דְיָרֵק דְהָכָא מִשְׁמַע דְאֵזְזִיל בְּתַר לְקִיטָּה וּבְמִתְנֵי דְכָל הַסְּפִיחֵי
מִוְתָרִים מִשְׁמַע דְאֵזְזִילֵין בְּתַר רֹב גִּידוּלֵי לְפִי מָה שֶׁהַקְּשָׁה וְתִירָץ ר' נָסִים בְּהֵיָא דְכָל
הַסְּפִיחֵי זֶה נ"ל בְּפִי קוֹשֵׁר קוֹ הַתּוֹסֵ' דְהֵם נְמַשְׁכִּים לְפִי פִרְש"י וְעֵינֵי מ"ש בְּזֵה מַהֲרִי"ט
בְּחֻדוּשָׁיו וּס' מַעֲשֵׂה חֲזִיָא דָּף מ' וְדוּק: וּבְמָה שֶׁתְּרַצוּ הַתּוֹסֵ' וִי"ל דֵּה"ק פָּרָם רַבְעֵי וְכו'
כְּבָר בָּא בְּיָאוּרוֹ בַּס' עֲצָמוֹת יוֹסֵף וְחֻדוּשֵׁי מַהֲרִי"ט ז"ל יַעו"ש אֲמַנְמֵם בַּמ"ש הַתּוֹסֵ' אַחַר
ב' הַתְּרוּצִים וְיֵשׁ לָנוּ נְפִקוּתָא בְּדָבָר וְכו' הַדְּבָר ק' מָה בָּאוּ לְלַמְדָנוּ דְנִדְאֵי דִישׁ נְפִקוּתָא
בֵּין ב' הַתְּרוּצִים וְתוֹ ק' אֲמַאי נְקֻטֵי נְפִקוּתָא דַּח"ל וְלֹא נְקֻטֵי נְפִקוּתָא דַּא"י דְלִתְרוּץ א'
לָמ"ד פָּרָם אֵינוֹ נוֹהֵג נְטַע רַבְעֵי בַּא"י וְלִתְרוּץ ב' נוֹהֵג מְדַרְבְּנָן וִיר' דְהַתּוֹסֵ' בָּאוּ לְאַפּוֹקֵי
ס' הַרְמַב"ם דְהוּא פּוֹסֵק כַּמ"ד נְטַע רַבְעֵי וְאַפ"ה פָּסֵק פ"י דֵּה' מ"א שְׁאִין דִּין נְטַע רַבְעֵי
נוֹהֵג בַּח"ל אִפִּי בְּכָרֵם וְדָחָה ס' הַגְּאוּנִים שְׁכָרֵם רַבְעֵי לְבַדּוֹ נוֹהֵג בַּח"ל יַעו"ש וְהַתּוֹ' פְּחָדוֹ
שְׁמָא יַעֲלָה עַל דַּעֲתָנוּ סְבַרְתָּ הַרְמַב"ם וּלְפִי ס' זֹאת הִיָּה קוֹשֵׁיָא לְמַאי הִלְכְתָּא נְחָלְקוּ הָנִי
תְרוּצֵי דְתוֹסֵ' דְהֵלֵא לְפִי תְרוּץ א' דֵּה"ק פָּרָם רַבְעֵי כָּל הֵיכָא דְמַצֵּי לְמִתְנֵי וְכו' ס' הַדִּין
יִוצֵא לְדִידוֹ דְנוֹהֵג דִּין נְטַע רַבְעֵי בַּא"י מִחֲמַת הַסְּפֵק דְאוּרִיָּתָא אֵם הִלְכְתָּא כַּמ"ד פָּרָם אוֹ
הִלְכְתָּא כַּמ"ד נְטַע וּבַח"ל אֵינוֹ נוֹהֵג כָּלֵל מִטַּעְמוֹ שֶׁל הַרְמַב"ם גַּם לְתִירוּץ הַב' דִּי"מ דְאֵפִי

מאן דתני פָּרָם מוֹדָה דְּבִשְׁאָר אֵילָנוֹת מְדַרְבְּנָן נוֹהֵג ס"ס הֵדִין יוֹצֵא לְדִידָן דְּנוֹהֵג דִּין גֹּטְע רַבְעֵי בֵּא"י מִחֲמַת סֶפֶק דְּאוֹרְיִיתָא דְשִׁמְא הִלְכְתָּא כַּמ"ד גֹּטְע וּבַח"ל אֵינוֹ נוֹהֵג כְּלָל מִטְעָמוֹ שֶׁל הֶרֶמֶב"ם וְהַשְׁמָא ק"ל מֵאֵי הִלְכְתָּא בָּאוּ הֵי"מ לְתַרְזַן תְּרוּזָן ב' דְּנוֹהֵג מְדַרְבְּנָן גַּם לְמ"ד פָּרָם אַחַר שְׁאִין נִפְקוּתָא בֵּין תְּרוּזָן שְׁלֵהֶם לְתַרוּזָן א' ע"כ בָּאוּ הַתּוֹס' וְחֻדְשׁוֹ לָנוּ דְלֹא תִקְשִׁי לָן קו' זוֹ מִשּׁוּם דְּהֵם סוֹבְרִים הֶפֶד דְּבַרֵי הֶרֶמֶב"ם דְּדִין רַבְעֵי נוֹהֵג בַּח' ל וּלְפִי ס' זוֹ יֵשׁ נִפְקוּתָא בֵּין תְּרוּזָן א' לְתַרוּזָן הֵי"מ דְּלְתַרוּזָן א' דְּאֵינוֹ נוֹהֵג גֹּטְע רַבְעֵי אִפִּי מְדַרְבְּנָן אִם פֶּן אֵינוֹ נוֹהֵג רַבְעֵי בַח"ל רַק בְּפָרָם אֲבָל בְּשְׁאָר אֵילָנוֹת לֹא דְכָל הַמִּיקָל בְּאַרְזַן הִלְכָה כְּמוֹתוֹ בַּח"ל אֲבָל לְתַרוּזָן הֵי"מ דְּגַם לְמ"ד פָּרָם נוֹהֵג גֹּטְע רַבְעֵי מְדַרְבְּנָן ה"ה בַּח"ל יִהְיֶה נוֹהֵג דִּין רַבְעֵי בְּשְׁאָר אֵילָנוֹת מְדַרְבְּנָן כַּנ"ל פִּי דְּבַרֵי הַתּוֹסֶפֶת וְעַיִן מ"ש מוֹהַר"י טוֹס' מִעֲשֵׂה חֵיָא וּמ"מ מִתּוֹד דְּבַרֵי הַתּוֹס' הִנּוּ נִתְבָּאָר דִּיבּוּר תּוֹס' דְּשִׁמְעָתִין שְׁכַתְּבוּ לְרַבְעֵי הֵד מִשְׁנֵה אֲתֵיָא כַּמ"ד גֹּטְע רַבְעֵי וְכו' דַּנ"ל דְּנִתְכַּוְּנוּ לְתַרוּזָן הָא' שְׁתִּירְצוּ הַתּוֹסֶפֶת בְּרִישׁ קְדוּשָׁין דִּי"ל דַּה"ק פָּרָם רַבְעֵי כֹּל הֵיכָא דְמִצֵּי לְמִיתְנֵי וְהֵיכָא דְלֹא מִצֵּי לְמִיתְנֵי לֹא פְּלִיגֵי עֲלֵיהּ וְכו' וְדוּק: תּוֹס' ד"ה וְלִשְׁבִיעֵית יִרְק גָּמִי וְכו' אֲלֵא מְפָרֵשׁ בִּירוּש' וְכו' פ"ב דְּבִיפּוּרִים כְּגוֹן אֲתַרוּג בַּת ו' הַנִּכְנָסֶת לְז' הָרִי לְבַעֲלִים הֵיא פְּאִילָן דְּבַתָּר חֲנֻטָּה וּפְטוּר מִמַּעֲשֵׂר דְּבַתָּר לְקִיטָּה זוֹ הֵיא הַגִּירָסָא בְּדְפוּס וַיִּנְיָצִיָא אֲבָל גִּי' אִמְשֻׁטְרָדָם כֶּף הֵיא כְּגוֹן אֲתַרוּג בַּת ו' הַנִּכְנָסֶת לְז' הָרִי הֵיא לְבַעֲלִים פְּאִילָן דְּבַתָּר חֲנֻטָּה וְלֹא פְּיָרְק דְּבַתָּר חֲנֻטָּה וְלֹא פְּיָרְק דְּבַתָּר לְקִיטָּה וְרֵאִיתִי בִירוּש' דְּהִגְלִי הֵיא כַּמ"ש בְּתוֹס' דְּפוּס וַיִּנְיָצִיָא וְנ"ל הִירוּש' אִם לֹאִילָן לְמָה יִרְק וְאִם לְיָרְק לְמָה אִילָן תִּפְּן אֲמַרִין נִכְנָס מו' לְז' הָרִי הוּא לְבַעֲלִים פְּאִילָן וּפְטוּר מִמַּעֲשֵׂרוֹת פְּיָרְק א"ל ר' הַמְנוּנָא אֲמַרוּן דְּבַתָּרָא נִכְנָס מִז' לַח' הָרִי הֵיא הֶפְקָר פְּאִילָן וְחֵיִיב בְּמַעֲשֵׂרוֹת פְּיָרְק וְהֶפְקָר חֵיִיב בְּמַעֲשֵׂרוֹת ע"כ וַיִּרְאֶה לִיה דַּה"פ דִּירוּשְׁלָמִי הֵנָּה ס"ד דְּמִתְנֵי דְּאֲתַרוּג שְׁנֵה לֹאִילָן לְשְׁבִיעֵית וּלְיָרְק שְׁבִישְׁעַת לְקִיטָּתוֹ עֵישׂוּרוֹ דְּמֵיִרִי בְּאֲתַרוּג שְׁחַנְט בּו' וְנִלְקַט בּו' וְלָזָה פְּרִיָּד דְּמָה חִילּוּק יֵשׁ בֵּין לְדַמּוּתוֹ לֹאִילָן אוֹ לְיָרְק וְהֵיִנּוּ דְקֹאֲמַר אִם הוּא דוֹמָה לֹאִילָן לְמָה הוּא דוֹמָה לְיָרְק וְאִם הוּא דוֹמָה לְיָרְק לְמָה הוּא דוֹמָה לֹאִילָן וְהֵלֵא הַפְּיָרוֹת שְׁחַנְטוּ בּו' וְנִלְקַטוּ בְּשְׁבִיעֵית כְּוָלָם שְׁוִיִּם דְּחַוְרֵי דִינֵי שְׁבִיעֵית נוֹהֵג בֵּין פְּאִילָן בֵּין פְּיָרְק וְדִין פְּטוּר מִמַּעֲשֵׂר בְּפִירוֹת שְׁבִיעֵית נוֹהֵג בֵּין פְּאִילָן בֵּין פְּיָרְק וּמִשְׁנֵי תִפְּן אֲמַרִין דְּמִתְנֵי אֵיִרִי בְּאֲתַרוּג שְׁנִכְנָס מו' לְז' דְּהָרִי הֵיא לְבַעֲלִים פְּאִילָן וְאִין בָּהּ דִינֵי ז' שְׁיָהָא חֵיִיב לְהֶפְקִיר אוֹתָהּ וְלִנְהַג בְּפִירוֹתֶיהָ בְּדִינֵי שְׁבִיעֵית מִשּׁוּם דְּאֲזַלִּינָן בְּתַר חֲנֻטָּה פְּאִילָן לְעַנְיָן דִינֵי ז' אֲמַנְם לְעַנְיָן מִעֲשֵׂר פְּטוּרָה פְּיָרְק דְּאֵנוּ הוֹלְכִים בּוֹ אַחַר לְקִיטָּה וְהַקְשָׁה לָהֶם רַב הַמְנוּנָא אֲמַרוּן דְּבַתָּרָא פְּלוּמַר דְּאִמַּאי לֹא פִי מִתְנִיתִין לְאֲתַרוּג שְׁחַנְט בּו' וְנִלְקַט בַּח' דְּהָרִי הוּא הֶפְקָר דְּאֲזַלִּינָן בְּתַר חֲנֻטָּה פְּאִילָן וְצָרִיף לְהֶפְקִירָן וְלְעַנְיָן מִעֲשֵׂר חֵיִיב בְּמַעֲשֵׂרוֹת פְּיָרְק דְּאֲזַלִּינָן בְּתַר לְקִיטָּה וּמִשְׁנֵי וְהֶפְקָר חֵיִיב בְּמַעֲשֵׂרוֹת בְּתַמִּיָּהָ פְּלוּמַר דַּא"א לְפָרֵשׁ הַמְשָׁנָה בְּאֲתַרוּג ז' שְׁנִכְנָסוּ לַח' דְּבַתָּרָהּ אֵינוֹ חֵיִיב לְעֲשֹׂרָן כִּינּוּן דְּצָרִיף לְהֶפְקִיר מִדִּין שְׁבִיעֵית א"כ פְּטוּרִין מִמַּעֲשֵׂר דְּהֶפְקָר פְּטוּר מִהַמַּעֲשֵׂר וְא"כ מִשְׁנֵיִנּוּ לֹא מִתּוֹקְמָא אֲלֵא בְּאֲתַרוּג ו' דְּנִכְנָס לְז' וְהוֹצֵרְכִתִי לְפָרֵשׁ הִירוּשְׁלָמִי מִפְּנֵי שְׁרֵאִיתִי בְּסֶפֶר שְׁדָּה יְהוֹשֻׁעַ דָּף קצ"ב דְּפִי' פִי' זֶה בְּדַבְרֵי הִירוּשְׁלָמִי וּדְבָרֵי אֵינָם מְחַוְּרִים אֲצִלֵי יַע"ש וּמ"מ מִתּוֹד הִירוּשְׁלָמִי נִתְבָּאָר דְּאֲתַרוּג ו' שְׁנִכְנָס לְז' אַע"פִי שְׁאֵינָם הֶפְקָר שְׁהֵם לְבַעֲלִים אַפ"ה הֵם פְּטוּרִים מִמַּעֲשֵׂר דְּפִיטוּר מִעֲשֵׂר בּוֹ אֵינוֹ תְּלוּי בְּהֶפְקָר אֲלֵא אֲפִילוֹ שְׁלֵא הֶפְקִירוּ פְּטוּר מִמַּעֲשֵׂר דְּפִיטוּר מִעֲשֵׂר בּוֹ אֲפִקְעָתָא דְּמִלְכָּא

היא: ובתשובו מהרי"ט ח"א סימן מ"ב ומ"ג מיייתי שם המחלוקת הגדול שחלק מרן מהריק"א עם המבי"ט בפירות זו דא"י דנגמרו ביד ישראל אם חייבים במעשר דמרן ס"ל דחייבים פינו דלא הוו הפקר והמבי"ט ס"ל דפטורין אע"ג דלא הוו הפקר ונמשך להם מחלוקת בפירות זו של ישראל שלא הפקירן אם חייבים במעשר פינו דלא הפקיר ומהריק"א סבר דחייבים והמבי"ט סבר דפטורין ומהרי"ט הכריע בדברי אביו המבי"ט יע"ש וגם אני בעניי אני מביא ראיה לדברי המבי"ט מירושלמי זה דאחרוג בת ו' שנכנס לז' דאמרו דהוא לבועלים והוא פטור ממעשר אלמא דפיטור מעשר דז' לאו מחמת ההפקר הוא דאפילו דאינו מפקיר פטור מעשר בז' דאפקעתא דמלפא היא ודוק.

כתבו עוד התוס' והא דלא תנא כו' יש להתבונן מה קשר יש לקו' זו עם האמור לעיל ונראה דהקשר הוא דעם מ"ש מתנרצת קו' והא דלא תנא שנה לאילן לענין פלאים כו' והענין הוא דבתחלת דבריהם הרגישו במ"ש התנא דאחרוג שנה לאילן לענין שביעית ונהו ס"ד דה"פ דנוהג בו שביעית פאילן למעוטייך דלא נהגה בו שביעית ולזה הנה קשה וכי אין שביעית לירק וא"כ הנה קשה דאמאי לא תנא שנה לאילן לענין פלאים אמנם פשתירצו דמ"ש התנא שנה לאילן לענין ז' דלא הוי למעוטי ירק דירק נמי אית ביה ז' אלא פונת התנא לענין אחרוג בת ו' הנכנסת לז' הרי לבועלים היא פאילן דאזלינן בתר חנטה ולא הוי פירק דו' הנכנסת לז' דהיא הפקר דאזלינן בתר לקיטה א"כ השתא מתרצה נמי הא דלא תנא שנה לאילן לענין פלאים כו' גם לענין ר"ה שלו שבט פאילן כו' דלא תנא אלא מידי דבהא אזלינן בתר חנטה ובהא אזלינן בתר לקיטה זה נראה פונת התוס' אף קשה דהיכי אמרי התוס' דלא תנא אלא מידי דבהא אזלינן בתר חנטה ובהא אזלינן בתר לקיטה ונהרי ערלה ורבעי דשנה התנא פי' הוי דנוהג בו ערלה ורבעי למעוטי ירק דאין בו ערלה ורבעי כמו שנראה פרש"י דכתב לערלה שנוהג בו פאילן וכן רבעי נוהג בו עכ"ל י"ל דהתוס' ס"ל כמ"ש ר"ע פ"ב דמס' ביפורים וז"ל שנה לאילן דאזלינן בתר חנטה ומונין לה שנה ג' לערלה משעת חנטה וכן לרבעי עכ"ל והשתא מ"ש התוס' דלא תנא אלא מידי דבהא אזלינן בתר חנטה קאי לערלה ולרבעי ולשביעית דכולהו אזלינן בתר חנטה ויש דבר שהולכים בו אחר לקיטה לענין מעשר כמו ירק דהולכים בו אחר לקיטה לענין מעשר וכן תירצו התוס' ריש קדושין דף ג' ד"ה מה ירק ואחר תירץ זה הקשו שם וא"ת אמאי לא חשיב ששנה לירק בשני דרכים כגון לענין פאה דלא מחייב אחרוג בפאה משום דאין לקיטתו כא' כו' ומקשים בחדושי המפרשים דאין מקום לקו' זו פינון שפכר תירצו לקו' פלאים דלא תנא אלא מידי דבהא אזלינן בתר חנטה ובהא אזלינן בתר לקיטה ואני או' דשפיר מקשו התו' דמ"ש דלא תנא אלא מידי דבהא כו' ובהא כו' היינו לומר כל מידי דתלי בחנטה שונה אותו ולכך שנה ערלה ורבעי משום דתלי בחנטה וכן כל מידי דתלי בלקיטה כגון מעשר שונה אותו א"כ אפתי קשה אמאי לא חשיב ששנה לירק לענין פאה דלא מחייב אחרוג בפאה משום דאין לקיטתו כא' ודין פאה הוא תלוי בלקיטה א"כ ליתני דין פאה דתני בלקיטה דהתנא שונה מאי דאזלינן בתר לקיטה וע"ש מה שתיירץ.

עוד יש לפרש קשר קושית התוס' דידן באופן אחר והענין הוא דהם כתבו בתחלת דבריהם ולשביעית ירק נמי אית ביה ו' מפלל דנהו ס"ד דתוס' דכונת המשנה היתה דבירק לית ביה ו' דומיא דרישא דערלה ורבעי דאינו נוהג בירק ה"נ שביעית אינו נוהג

בִּירָק וְאִם זֶה הִיָּתָה פְּנֵת הַמִּשְׁנָה לֹא הָיָה קִשָּׁה מֵאֵי דְלָא תִּנְא שְׁנָה לֵאלִילן פְּלֵאִים דְּלָא חֲשִׁיב תִּנְא אֱלָא מִיָּלִי דְלִיתְנָהוּ כְּלָל בִּירָק פְּגוֹן עֲרָלָה וּרְבָעֵי וְז' אֲבָל פְּלֵאִים אִיתְנָהוּ בִּירָק וּלְכַף לֹא תִּנְי פְּלֵאִים אֲבָל הַשְּׁתָּא דְכְּתָבוּ הַתּוֹס' דִּירָק נְמִי אִית בֵּינָה ז' מִן הַתּוֹרָה וּמֵאֵי דְנִקְט דְשְׁנָה לְעַנְיָן ז' הִיָּנְנוּ שְׁיֵישׁ בּוֹ חֵלּוּק שְׁהוֹלְכִין בּוֹ אַחַר חֲנֻטָּה לִז' וְאִין הוֹלְכִין בּוֹ אַחַר לְקִיטָּה כּו' בִּירָק א"כ הַשְּׁתָּא קִשָּׁה דְאִמְאֵי לֹא תִּנְא חֵלּוּק זֶה דְשְׁנָה לֵאלִילן לְעַנְיָן פְּלֵאִים וְחִירָץ הַתּוֹס' דְלָא תִּנְא אֱלָא מִיָּדֵי דְבָהָא אֲזֻלִּינָן בְּתַר חֲנֻטָּה כּו' פְּלוֹמֵר לְעוֹלָם הַתִּנְא לֹא תִּנְי אֱלָא מִלְתָּא דְלִיתְנָה בִּירָק כְּלָל דּוּמְיָא דְעֲרָלָה וּרְבָעֵי דְאִינוּ נוֹהֵג כְּלָל בִּירָק וְהָא דְתִּנְי ז' הוּא מְפָנִי חֵלּוּק חֲדָשׁ שְׁיֵישׁ בּוֹ דְלְעַנְיָן ז' הוֹלְכָה אַחַר חֲנֻטָּה וּלְעַנְיָן מַעְשָׁר הוֹלְכָה אַחַר לְקִיטָּה פְּגוֹן אֲתָרוּג ו' הַנְּכַנְסֵת לִז' דֵּהוּא לְבַעְעִלִים דֵּהוֹלְכָה אַחַר חֲנֻטָּה פְּדִין פִּירוֹת ו' וּפְטוֹר מִמַּעְשָׁר דֵּהוֹלְכִים בּוֹ אַחַר לְקִיטָּה בִּירָק פְּדִין פִּירוֹת ז' וְהוּי כְּמוֹ תְּרִיתֵי דְסִתְרָן דִּישׁ לֹו דִין פִּירוֹת ו' וְיֵישׁ לֹו דִין פִּירוֹת ז' לְכַף תִּנְי חֲלֻקָת שְׁבִיעִית דְדָמִי לֵאלִילן דֵּהוֹלְכִין בּוֹ אַחַר חֲנֻטָּה מֵה שְׁאִין פִּן לְמַעְשָׁר דֵּהוֹלְכִין בּוֹ אַחַר לְקִיטָּה וּלְפִי פִירוֹשׁ זֶה עֲרָלָה וּרְבָעֵי הוּי כַּדְפֵּרֵשׁ"י שְׁנוֹהֵג בְּאֲתָרוּג עֲרָלָה וּרְבָעֵי וּלְפָנֵי זֶה א"ש קִשָּׁר הַקּוֹשְׁנֵי הָאֲחֵרֵת שְׁהַקְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּקִדּוּשֵׁין אִמְאֵי לֹא חֲשִׁיב דְאֲתָרוּג שְׁנָה לִירָק דְאִין בּוֹ פְּאָה לְמַעוּטֵי אִילָן דְנוֹהֵג בּוֹ פְּאָה.

וְזֶה הַפִּירוֹשׁ הָאֲחֵרוֹן כְּתָבוּ מוֹהֲרֵי"ט בְּחִדּוּשָׁיו לְקִדּוּשֵׁין וְשִׁינִיתִי לְשׁוֹנוֹ לְבָאֵר הַדְּבָר יָפָה לְתַלְמִידִים וְדוּק: כְּתָבוּ עוֹד וְא"ת אִמְאֵי לֹא אֲזֻלִּינָן כּו' יֵישׁ לְהַתְּבַוֵּן מֵה קִשָּׁר יֵישׁ לְקו' זֶה עִם מ"ש מְקַמֵּי הַכִּי וְרֵאִיתִי בְּקִדּוּשֵׁין דְרַף ג' דֵּהַקְשׁוּ הַתּוֹס' שְׁם קוֹשְׁנֵי זֶה וְחִירָצוֹ ב' תִּירוּצֵי הַת' הָא' וְשְׁמָא י"ל דֵּהָא דְאֲזֻלִּינָן בְּתַר חֲנֻטָּה לְשְׁבִיעִית דְּנִקְא לְחוּמְרָא פְּגוֹן אִם חֲנֻט בּוֹ וְנִלְקֵט בַּח' וְהִנֵּה תִי זֶה לֹא אֲמָרוּהוּ תוֹס' דִּין מְפָנִי שְׁהִם הִצִּיעוּ בְּתַחֲלַת דְּבָרֵיהֶם דְּמִפְרָשׁ בִּירוּשְׁלָמִי פְּגוֹן אֲתָרוּג בַּת ו' הַנְּכַנְסֵת לִז' הָרִי הִיא לְבַעְעִלִים פְּאִילָן וְזֶהוּ קוֹלָא א"כ זֶהוּ הַקְשָׁר שֶׁל קו' הַתּוֹס' הַשְּׁתָּא דְאִמְרוּ בִירוּשְׁלָמִי דְאֲתָרוּג שְׁנָה לֵאלִילן לִז' גַּם לְקוֹלָא הַשְּׁתָּא נוֹלְדָה הַקּוֹשְׁנֵי הַזֹּאת וְא"ת אִמְאֵי לֹא אֲזֻלִּינָן בְּאֲתָרוּג בְּתַר לְקִיטָּה לְכָל דְּבָר פְּלוֹמֵר לְעַנְיָן ז' פִּינוֹן דְגָדַל עַל הַמִּים כּו' אָף ק"ק אִמְאֵי הַקְשׁוּ קוֹשְׁנֵיהֶם דְּנִקְא לר"ע דְדִרְיֵשׁ פ"ק דר"ה דְרַף י"ד ע"א מֵה גְּוֹרָן וְיָקָב כּו' תְּקַשֵּׁי נְמִי לְסִבְרַת ר"י הַגְּלִילִי דְדִרְיֵשׁ הֵתֵם מֵה גְּוֹרָן וְיָקָב שְׁגָדְלִין עַל מִי שְׁנָה שְׁעֵבְרָה כּו' וְאִפְשָׁר מִשׁוּם דְּבָרֵישׁ קִדּוּשֵׁין נִתְּנוּ טַעַם זֶה בְּאֲתָרוּג דְאֲתָרוּג דְרַכּוֹ לְגָדַל עַל כָּל מִים וְהִיָּנְנוּ כר"ע יע"ש מְשַׁמַּע דְלר"י הַגְּלִילִי דְטַעְמוֹ שֶׁל מִי שְׁנָה שְׁעֵבְרָה אֲתָרוּג נְמִי גָדַל עַל מִי שְׁנָה שְׁעֵבְרָה וְהוֹלְכִין בּוֹ לר"י הַגְּלִילִי אַחַר חֲנֻטָּה לְמַעְשָׁר אֲמַנְם קִשָּׁה לִי דא"כ דְאִיכָּא הָךְ נִפְקוּתָא דְמַעְשָׁר אֲתָרוּג בֵּין ר"י הַגְּלִילִי וּר"ע א"כ הֵתֵם בִּפ"ק דר"ה דְרַף י"ד כְּשִׁשְׁאָלוּ מֵאֵי בִינְיָהוּ אִמְאֵי לֹא מְשַׁנֵּי דְאִיכָּא בִינְיָהוּ מַעְשָׁר דְאֲתָרוּג וּע"כ יִרְאֶה דְגַם לר"י הַגְּלִילִי מִתְעַשָּׂר אֲתָרוּג לְשְׁעֵבְרָה דֵּהוּא גָדַל גַּם עַל מִי שְׁנָה הַבָּאָה בִּירָק פִּינוֹן דֵּהוּא גָדַל בְּאִילָן ב' וּג' שְׁנִים וּע"כ צ"ל דְמֵאֵי דְנִקְטֵי הַתּוֹס' קוֹשְׁנֵיהֶם לר"ע ה"ה דק' לר"י הַגְּלִילִי אֱלָא שְׁתַּפְּסוּ דְרִשְׁתָּ ר"ע מִשׁוּם דְנִבְרָה בְּגַמ' רִישׁ קִדּוּשֵׁין גְּבִי אֲתָרוּג וְהַתְּלֻמוֹד שְׁם נִקְט דְרִשְׁתָּ ר"ע דֵּהִלְכָה כְּמוֹתוֹ מִחֲבָרוֹ וְדוּק: כְּתָבוּ הַתּוֹס' וְאֵע"ג דְמַעְשָׁר יִרָק דְרַכְּבָן כּו' ק"ק אִמְאֵי הַתְּלֻמוֹד נִקְט דִין מַעְשָׁר דְרַכְּבָן וְשְׁבִיק עֵיקָר דְרִשָּׁא דְשְׁבִיעִית דֵּהִיא דְאוּרְיָתָא וְעֵיקָר דְרִשָּׁא אֲתָיָא לְשְׁבִיעִית וְהַתּוֹס' בְּרִישׁ קִדּוּשֵׁין כְּתָבוּ וְה"ה מֵה גְּוֹרָן וְיָקָב גָדְלִין עַל רוֹב מִים וְאֲזֻלִּי בְּתַר שְׁנָה שְׁעֵבְרָה כּו' וְדְבָרֵיהֶם סְתוּמִים וְכַבֵּר פִּירְשָׁם מוֹהֲרֵי"ט שְׁם: כְּתָבוּ הַתּוֹס' וְי"ל מִשׁוּם דְדִרְיֵשׁא פ"ק דר"ה כּו'

איכא למיזק דמה תי' הוא זה ונהלא קו' התוס' היתה דמאי לא אזלי' באתרוג לענין ז' בטר לקיטה פנין דגדל על כל מים וא"כ מה מתרצים לנו בדין ערלה דגלי קרא דאזלינו בטר חנטה לענין ערלה ואם נאמר דכונת קו' התוס' פשהקשו וא"ת ואמאי לא אזלינו באתרוג בטר לקיטה כו' פונת קושיותם היא פללית דהם מקשים בין לענין ערלה בין לענין רבעי בין לענין ז' בכולהו ניזיל בטר לקיטה פנין דגדל על כל מים והשתא א"ש מה שמתרצים וי"ל משום דדרישנא וכו' אלמא בטר חנטה אזלי' מ"מ ק' דנהי דתינצו לענין ערלה ורבעי דיש גילוי דניזיל בטר חנטה פאלגנות בענין ערלה ורבעי ומסתמא ה"ה באתרוג מ"מ לענין ז' אפתי תקשי מנ"ל דבאתרוג אזלינו בטר חנטה לענין ז' דלמא בטר לקיטה פנין דגדל על כל מים פירק כמ"ש לענין מעשר דאזלי' בטר לקיטה באתרוג מפני שגדל על כל מים ויראה דכונת התוספות היא לומר דכיון דגלי קרא דבאילנות אזלינו בטר חנטה לערלה ולרבעי א"כ ה"ה לענין ז' וגם נדאי דה"ה באתרוג דהפתוב לא חילק אתרוג משאר אילנות לענין ערלה ורבעי דאזלינו ביה בטר חנטה וה"ה לענין ז' שהוא מן התורה לא חילקו הפתוב משאר אילנות וכלהו בטר חנטה ואין משגיחין על אתרוג מפני שגדל על כל מים דאין חילוק זה כדאי לחלקו מדין שאר אילנות ומה שחילק הפתוב ואמר מה גורן ויקב שגדל על רוב מים היינו למעוטי ירק ולגבי ירק דרשא גמורה היא לענין שביעית אמנם מ"ש גבי אתרוג דדומה לירק בדרף אחד שבשעת לקיטתו עישורו משום דגדל על כל מים טעמא הוא דכיון דמעשר אילנות וירק מדרבנן וליכא מעשר מדאורייתא אלא בדרגן תירוש ויצהר ונחמנים הוא דתקון דיעשרו' מפל האילנות והירק פדעת הראב"ד ורש"י כמ"ש מרן בכ"מ רפ"ב דה' תרומות וכן מוכח דזו היא דעת התוס' קדושין דף ג' ד"ה מה ירק א"כ פנין דמעשר אילנות וירק מדרבנן הם אמרו והם אמרו דאתרוג יהיה דומה לירק שבשעת לקיטתו עישורו פנין דגדל על כל מים פירק זה יראה בכונת התוס' אף ק"ל אמאי באתרוג ר"ה שלו שבט פאלן כמ"ש התוס' בריש דייבור זה וכן מוכח פ"ק דר"ה דף י"ד גבי ר"ע שליך' אתרוג א' בשבט ונהג בו ב' עישורין ונהלא לענין מעשר אתה אומר אחר לקיטתו עישורו מפני שגדל על כל מים ואמאי לענין ר"ה לא אמרי' דליהוי ר"ה שלו תשרי פירק ואיך נוכל לסבול ב' הפכים בנושא א' בדין מעשר של אתרוג דאנו הולכין בו אחר לקיטה למעשרי פירק ואנו הולכים בו לענין ר"ה שלו לענין מעשרות פאלן דהוי טו בשבט וראיתי בפ"ק דר"ה דף י"ד ע"ב דרבה ב"ר הונא ס"ל דאתרוג ר"ה שלו תשרי לר"ג ואותבוה מפרייתא דקתני דר"ה שלו ט"ו בשבט ואי תניא תני' מ"מ הדבר ק' אצלי מ"ט של דבר דהולכין בו אחר לקיטה פירק ולענין ר"ה אינו פירק אלא פאלן וצ"ע: פתבו עוד וא"ת דהכא משמע דאזלינו פירק כו' ובמסכת שביעית כו' סגנון קושיא זו פתבוה התוס' באריכות בריש קדושין ובפרק מקום שנהגו ועיין בספר עצמות יוסף ובחדושי מהרי"ט ובספ' מעשה חזי' יע"ש פתבו עוד ומיהו ק' מאתרוג וכו' הקשה בספר חדושי הלכות ובספר מע"ח דמאי מקשו הלא ה"ה חנטה בשניה קודם ט"ו דאיך שבט ובג' נגמר פרי שלה ולכך הצריך ב' עישורין משום דמסתפקא ליה אי אזלינו בטר חנטה או בטר לקיטה דהיינו גמר פרי ונדחקו הרבה בתי' קו' זו ולדידי הדברים פשוטים דמ"ש שם דחנטו פירותיה קודם ט"ו דאיך שבט ולא למימרא דחנטה בטבת דשנה שניה דנמצא דגמר פריה הוא בגימל דמעולם לא ראינו שום אילן של אתרוג שחנטו פירותיו מתשרי ואילך דחנטיה שלהם

היא בימי הקיץ מסיון עד אלול ורוב האתרוגים וכמעט כולם בחג הסוכות נגמר פריים
א"כ כשאמרו שם באתרוג שחנטה פירותיה קודם ט"ו דאיך ששבת היינו לומר שחנטה
בקיץ ונמצא דנגמר פריה בשנה הב' ולפי שלקטה בסוף שנה הג' נהג בו ב' עישורין
משום דשמא אזלינן בתר חנטה או בתר לקיטה אלמא דמ"ד בתר לקיטה אע"ג דנגמר
פרי דהרי חנט קודם ששבת כלו' שחנטה בקיץ ובנדאי דנגמר פריה בשנה שחנטה ודוק
כתבו עוד וניחא השתא דנקט ר"י כו' פונתם דר"י אמר אתרוג בת ו' שנכנסה לז' אפי'
פזית ונעשה ככפר חייבים עליה משום טבל דר"י ס"ל כר"א דהפל הולך באתרוג בתר
חנטה והוקשה להם לתוס' למה אמר ר"י אפי' פזית ונעשה ככפר יאמר בקיצור אתרוג
בת ו' שנכנסה לז' חייבין עליה משום טבל ואמאי האריך לו' אפי' פזית ונעשה ככפר
אלא לאשמועי דאע"ג דלא נגמר גידולו כ"א בז' אפ"ה אזלי בתר חנטה ודוק: גמ' והא
בין ר"ג בין ר"א לענין ז' כו' עיין בס' עצמות יוסף דף ט' מ"ש בקו' זו עם מ"ש התוס'
בקדושין לחד תירוץ דמה שהולכין באתרוג בתר חנטה הוא להחמיר ולא להקל יע"ש
ומדברי תוס' דידן מאנו בזה דהא הביאו בשם הירוש' דמוקי למתני' באתרוג בת ו'
הנכנסה לז' הרי היא לבטלים כאלן דהוא להקל ודוק: דף מ ע"א גמ' הוא דאמר פי האי
תנא פלומר דתנא דמתני' סבר פרבותינו דאנשא דאזלי באתרוג בתר לקיטה למעשר ולז'
והקשה בס' מע"חדס"ס לא משני מידי דהא ר"ה דאתרוג הוא ט"ו בשבט וא"כ אתרוג
של ו' הנכנס לז' ולוקחו בסוכות הוא מששית ותל' ע"צ הדחק דמאי דאמרי דר"ה שלו
שבט הו' לענין מעשר אבל לז' ר"ה שלו תשרי עכ"ל והדבר פשוט דכך הוא האמת דר"ה
לענין ז' הוא תשרי וזה ברור ופשוט מאד ודוק: גמ' ורבותינו נמנו באושא ואמרו אחר
לקיטה בין למעשר כו' יש לחקור לענין הלכה פמאן הלכתא וראיתי בהר"מ פ"ד דה'
שמיטה דין י"ב דכתב וז"ל הירק בשעת לקיטתו והאתרוג הנה פפול כו' קודם ר"ה
ונעשה כפר כו' הואיל ונלקט בז' חייב במעשרות כפירות ואפי' הנה ככפר כו' הואיל
ונלקט בז' הרי הוא כפירות ז' ומתעשר כפירות ו' להחמיר עכ"ל זו היא הנסחא הפתוב
בס' כ"מ ויש ט"ס בראשית דין זה וכן צ"ל כמ"ש בדפוס מגדל עוז וז"ל והאתרוג אפי'
הנה פפול קודם ר"ה ונעשה ככפר בז' חייב במעשרות כפירות ששית ואפי' הנה ככפר
בששית הואיל ונלקט בז' הרי הוא כפירות ז' ומתעשר כפירות ששית להחמיר עכ"ל
וכתב מרן בכ"מ דנר' דספוקי מספקא ליה וכו' יע"ש וקשה אמאי לא כתב הרמב"ם ז"ל
דין אתרוג של ז' שנכנס לח' דאזלינן נמי ביה לחומרא לתת לו דין פירות שביעית
ולהוציא ממנו מעשר להחמיר ואפשר דכיון דגילה לנו הרמב"ם ז"ל דאתרוג ו' הנכנס
לז' דאזלינן ביה להחמיר לשביעית ולמעשר ממילא משמע דה"ה באתרוג ז' הנכנס לח'
דהולכין בו להחמיר בין לענין ז' בין לענין מעשר אף ק"ל דמהכא משמע דהרמב"ם
ספוקי מספ' ליה באתרוג לענין מעשר אי אזלינן בתר חנטה או בתר לקיטה כמו שכתב
מרן בכ"מ ולפי ספק זה באתרוג של שנה ב' דהוא מעשר שני ונכנס לג' דהוא מעשר
עני צריף להפריש בו ב' מעשרות מעשר שני ומעשר עני דמספקא לן אי אזלינן ביה
בתר חנטה של שנה ב' שהוא מ"ש או בתר לקיטה של שנה ג' דהוא מע"ע וכיוצא בזה
אמרו בפ"ק דר"ה דף י"ד במעשה דר"ע דליקט אתרוג בשבט ונהג בו ב' עישורין דר"י
בר יהודה אומר דטעמו דר"ע הוא משום דמספק' ליה אם הולכין בו אחר לקיטתו כר"ג
או אחר חנטה כר"א יע"ש וכיון שכן קשה טובא מ"ש הרמב"ם פ"א דמ"ש דין ה' וז"ל

וכן האתרוג הרי הוא פּיָרְק והולכים כו' יע"ש ומשמע מתוך לשון זה דבאתרוג שחנט בשנייה ונלקט בג' אין מפרישין בו רק מ"ע דאזלינן ביה בְּתֵר לְקִיטָה אֶלְמָא דְפְּשִׁיטָא ליה דלענן מעשר אזלינן ביה בְּתֵר לְקִיטָה ומתוך מ"ש בה' שמִיטָה משמע דספוקי מספקא ליה לענן מעשר אי אזלינן ביה בְּתֵר חֲנֻטָה או בְּתֵר לְקִיטָה כמ"ש מְרֵן בכ"מ וכדכתיב: ותו יש לעמוד ולהתבונן בהשגת הָרֶאֶב"ד פ"א במ"ש על דברי הרמב"ם הנז' וז"ל א"א בְּמָה דְרָכִיו מְבֹלְבָלִים כו' יע"ש בְּמָאי פְּלִיג הָרֶאֶב"ד עִם הָרֶמְב"ם ז"ל הלא בענן מע"ש ומ"ע דאזלינן ביה בְּתֵר לְקִיטָה כו' יוסי שוים הם הרמב"ם והרמב"ד ולענן אתרוג בת ו' שְׁנֵיכֶסֶת לז' דחייבת במעשרות שוים הם א"כ מהו הבלבול שִׁמְצָא הָרֶאֶב"ד בְּדִבְרֵי הָרֶמְב"ם ז"ל ובמאי פְּלִיגִי וְיִרְאֶה דְפְּלִיגְתִּיּוּהוּ הָיִי לְעֵנָן ז' וְתִלְגִּי פְּלִיגְתִּיּוּהוּ בְּמ"ש פ' קמ"א דר"ה דף ט"ו אַתְּמַר ר"י ור"ל דְאֶמְרִי תְרַנְיִיּוּהוּ אֶתְרוֹג בְּתֵר שְׁשִׁית שְׁנֵיכֶסֶת לז' לעולם שְׁשִׁית וּמְפָרֵשׁ הָרֶאֶב"ד בְּדְפִיֶרֶשׁ רְש"י לעולם שְׁשִׁית חֲיִיבָת בְּמַעְשָׁר וּפְטוּרָה מִן הַבִּיעוּר עכ"ל וא"כ היינו אחר חֲנֻטָה לז' דְפְּטוּרָה מִן הַבִּיעוּר וְהָרֶמְב"ם לענן מעשר תפס ר"י ור"ל בְּסוּף לְשׁוֹנוֹ וְאֵע"פ שֶׁהוֹלְכִים אַחַר לְקִיטָתוֹ אֶתְרוֹג בְּתֵר ו' שְׁנֵיכֶסֶת לז' אֶפְיָלוּ הֵיטָה כְּזֵית וְנִעְשָׂה כְּכֹפֶר חֲיִיבָת בְּמַעְשָׁרוֹת הָרִי שְׁתַּפְּסֵם דְּבָרֵי ר"י ור"ל לענן מעשר דְשָׁנָה ז' אֲבָל לְעֵנָן בִּיעוּר לֹא פָּסַק כו' ר"י ור"ל שֶׁהָרִי הָרֶמְב"ם בְּתַחֲלַת דְּבָרָיו כְּתִב דְּהוֹלְכִים בְּאֶתְרוֹג אַחַר לְקִיטָתוֹ בֵּין לְמַעְשָׁר בֵּין לז' אֶלְמָא דַּס"ל דְאֶתְרוֹג בְּתֵר ו' שְׁנֵיכֶסֶת לְשָׁבִיעִי חֲיִיבָת בְּבִיעוּר וְזֶהוּ הַבְּלָבוּל דְּפָסַק לְעֵנָן בִּיעוּר דְּהוֹלְכִים אַחַר לְקִיטָה ור"י ור"ל ס"ל פְּטוּרָה מִן הַבִּיעוּר דְּהוֹלְכִין אַחַר חֲנֻטָה וְמָה שִׁירְאָה מְדָבְרֵי הַכ"מ דְּמִלִּין בְּעַד הָרֶמְב"ם דְּמְפָרֵשׁ דַּמ"ש ר"י ור"ל בְּתֵר שְׁשִׁית שְׁנֵיכֶסֶת לז' לעולם שְׁשִׁית לֹא אֵיבְרִי לְעֵנָן בִּיעוּר דְּשָׁבִיעִית אֶלָּא כְּנֻת ר"י ור"ל הִיא לְעֵנָן מַעְשָׁר דְּנֹקָא דְלְעוֹלָם יֵשׁ לָהּ דִּין שְׁשִׁית וּפְיָרוּ' לְעוֹלָם הָכִי הָיִי לֹא מִיבְעִיא כְּשֶׁנִּגְמַר הָאֶתְרוֹג בּו' וְנִכְנַס בּו' דְּחֲיִיבָת בְּמַעְשָׁרוֹת כו' אֶלָּא אִפִּי הֵיטָה כְּזֵית בּו' וְנִעְשִׂית כְּכֹפֶר בּו' דְּרֹב גִּדּוּלָה הוּא בּו' אִפִּי חֲיִיבָת בְּמַעְשָׁרוֹת זֶה נִרְאֶה שֶׁהוּא דַעַת הָרֶמְב"ם ז"ל בְּפ"א דַּמ"ש לְפִי מָה שֶׁהִבְנִיתִי מִתּוֹךְ דְּבָרֵי מְרֵן הַכ"מ הַגַּם שְׁדָבְרֵי סְתוּמִים וּקְצָרִים הִרְבֵּה כְּמוֹ שִׁיר הַמַּעֲיִין: וּמ"מ דְּבָרֵי הָרֶמְב"ם שְׁכַתֵּב פ"א ד"ה מ"ש הֵם סוּתְרִים לַמ"ש פ"ד דְּהִלְכוֹת שְׁמִיטָה דְּבִהֲלָכוֹת שְׁמִיטָה מְשַׁמַּע דְּסַפּוּקֵי מְסַפְקָא לִיהָ בֵּין לְעֵנָן בִּיעוּר ז' בֵּין לְעֵנָן מַעְשָׁר אִי אֶזְלִינָן בְּאֶתְרוֹג אַחַר חֲנֻטָה או אַחַר לְקִיטָה וְבָה' מ"ש מְשַׁמַּע דְּפְּשִׁיטָא לִיהָ דְאֶזְלִינָן אַחַר לְקִיטָה בֵּין לְמַעְשָׁר בֵּין לְשָׁבִיעִית כְּדַכְתִּיבָא.

וְיֵשׁ לִיִּישׁב דְּהָרֶמְב"ם מְפָרֵשׁ דַּמ"ש וְרַבּוֹתֵינוּ נִמְנוּ בְּאוֹשָׁא וְאֶמְרוּ אַחַר לְקִיטָה בֵּין לְמַעְשָׁר בֵּין לז' הֵינּוּ לְהַחְמִיר דְּאֶנּוּ הוֹלְכִין בּו' אַחַר לְקִיטָה וְכ"ש אַחַר חֲנֻטָה כְּכָל הָאֵילָנוֹת וְלִכְּוּ פָּסַק בְּפ"ד דְּהִלְכוֹת שְׁמִיטָה דְּהוֹלְכִין בּו' לְהַחְמִיר בֵּין לְעֵנָן מַעְשָׁר בֵּין לְשָׁבִיעִית וְגַם ס"ל דְּהָא דְּהוֹלְכִין בּו' לְהַחְמִיר הֵינּוּ דְּנֹקָא בְּמַעְשָׁר דְּשָׁנָה שְׁשִׁית הַנִּכְנָסֶת לז' וְה"ה בּו' הַנִּכְנָסֶת לַח' אֲבָל בְּשָׂאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ לְעֵנָן מ"ש וּמ"ע הוֹלְכִין בּו' אַחַר לְקִיטָה כְּיָרֵק לְגִמְר' וְאִין מְפָרִישִׁין בּו' ב' עֵישׁוּרִין דְּבִשְׂאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ לֹא הִלְכוּ בּו' לְהַחְמִיר דְּפְּשִׁיטָא דְאֶזְלִינָן בִּיהָ בְּתֵר לְקִיטָה אֲבָל בְּמַעְשָׁר דְּשָׁנָה ז' אֵיִדִּי דְלְעֵנָן דִּינֵי ז' הִלְכוּ לְהַחְמִיר לְעֵנָן חֲנֻטָה וְלְקִיטָה הִנְצְרָכוּ נְמִי לְהַחְמִיר לְעֵנָן מַעְשָׁר דּו' שְׁיִתְנוּ לֵב דְּגַבִּי ז' הוּא סָפַק אִי אֶזְלִינָן בְּתֵר חֲנֻטָה או לְקִיטָה אֲבָל בְּשָׂאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ לְעֵנָן מַעְשָׁר שְׁנֵי וּמַעְשָׁר עֲנֵי הוֹלְכִים בּו' אַחַר לְקִיטָה וּבְכֵן נִתְיָשְׁבוּ דְבָרֵי הָרֶמְב"ם דַּפ"ד דְּהִלְכוֹת שְׁמִיטָה דַּס"ל שֶׁם שֶׁהוּא סָפַק

דלא סתרי דבריו במ"ש פ"א דמעשר שני דבשאר שני שבוע לעגן מעשר הולכים בו אחר לקיטה וליפא ספיקא דיש לחלק בין מעשר דשאר שני שבוע למעשר דשביעית מטעמא דאמרן לא נשאר גמגום רק במ"ש פ"א דהלכות מעשר שני דהולכים בו אחר לקיטתו בין למעשר בין לשביעית דמשמעות בין לשביעית משמע דר"ל דאתרוג בת ז' הנכנסת לח' פטורה מן הביעור דהולכין בו אחר לקיטה וזה סותר למ"ש פ"ד דהלכות שמייטה דלעגן שביעית הולכין להחמיר ופירש מרן הכ"מ דמספקא ליה אי אזלינן ביה אחר חנטה לשביעית או אחר לקיטה וצריך לדחוק ולומר דמ"ש הרמב"ם פ"א דמעשר שני דהולכין אחר לקיטה לשביעית ר"ל להחמיר לעגן אתרוג בת ו' הנכנסת לז' וסמך על מ"ש פ"ד דהלכות שמייטה דזהו להחמיר ומינה משמע דאתרוג בת ז' הנכנס לח' יש לה דין שביעית להחמיר שפא אנו הולכים בו אחר חנטה לשביעית ובכו נתיישבו דברי הרמב"ם.

אף נשאר לי גמגום בעגן שיעור חנטה דאתרוג דממ"ש בפ"א דהלכות מעשר שני משמע דשיעור חנטה הוא כפ"ד אתרוג בת ו' שנכנסת לשביעית אפילו היטה כזית ונעשה ככפר חייבת במעשרות וכן הוא לשון ר' יוחנן בפ"ק דר"ה וממ"ש פ"ד דהלכות שמייטה משמע דשיעור חנטה הוא כפ"ד ש"כ שם ואתרוג אפילו היטה כפול קודם ר"ה כו' ובפ"ב דהלכות מעשרות לעגן עונת המעשרות דין ה' כתב התפוזים והאתרוגים משייתעגלו כו' והדבר צריך תלמוד ליישב כל השינויים האלו ודוק: גמרא טעמא דלולב בת ו' הנכנסת לז' כו'.

קשה איה המקשה פריה קושיות הפפיות דברייה הסוגיא פריה א"ה לולב נמי אלמא סבירא ליה למקשה דלולב יש בו קדושת שביעית והשתא פריה אמאי עצים בעלמא ניהו ואפשר דהמקשה ס' דנפשיה הוא דלולב יש בו קדושת שביעית כדפריה בריש סוגיא ומאי דפריה השתא אמאי עצים כו' הוא להבין הברייתא דעלי קנים דתני דעצים אין בהם משום קדושת שביעית ורוצה המקשה להעמיד הדבר על בוריו אם יש חילוק מלולב לשאר עצים או הוי פלוגתא דתנאי ודוק.

ועצים אין בהם קדושת שביעית דתנן כו'. זו אינה משנה אלא ברייתא וה"ג דתנאי כו' וקשה אמאי לא פריה ממתניתין דפ"ח דשביעית משנה א' וכל שאינו מיוחד למאכל אדם ולא למאכל בהמה חשב עליו לעצים הרי הוא פ"ח דשביעית ממין הצובעים כו' ורמינהי קמא דף ק"א ע"ב דאמרין שם רבא רמי תנן בפ"ז דשביעית ממין הצובעים כו' ורמינהי כו' דאמאי רמי מברייתא דעלי קנים ליפרוה ממתניתין דפ"ח דשביעית חשב עליו לעצים הרי הוא פ"ח דמתניתין דקתני חשב עליו לעצים כו' אינו מפורש בה בהדיא דעצים אין בהם קדושת ז' לכן פריה מברייתא דעלי קנים וכו' אף קשה אמאי לא פריה ממתניתין דפ"ז דשביעית גבי קטף דתנא קמא סבר יש לו שביעית ר"ש אומר אין לקטף שביעית מפני שאינו פרי ופירש ר"ע מפני שאינו פרי ודינם פ"ח דאין להם קדושת שביעית כו' וי"ל דהתם נמי הנה משמעות ודיוק וניחא ליה למפרה מברייתא דעלי קנים דמפרש בה דבעצים אין בהם קדושת שביעית ועיין בהרמב"ם פ"ה דהלכות שמייטה י"א ופ"ז דין י"ד וי"ט: תוס' ד"ה שגבבן לחובה יש לפרש דוקא נקט כו' דברייהם סתומים.

ונראה דהוקשה להם אמאי קתני שגבבון לחובה לימא סתמא ליקט עלי קנים ועלי גפנים לאכילה יש בהם משום קדושת ז' לקטן לעצים אין בהם משום קדושת ז' ולמה נקט שגבבון לחובה שעשה מהם אוצר ומתמצים יש לפרש דוקא נקט גבבון לחובה שעשה מהם אוצר בזה הוא דאנו מחלקים בין אם לקטן לאכילה או לעצים אבל אם לא עשה מהן אוצר אלא שלקט מעט סתמא הוא למאכל בהמה דאלו לעצים אינן ראויים לשרפם סמוך ללקיטתן שהם לחים מאי אמרת דליקטם לעצים פשנתינבשו אין אדם עשוי ללקט מעט עליו לעצים ושומרן לייבש ובודאי דאינם אלא למאכל בהמה ונמצא שגבבון לחובה הוא דוקא ועוד אמרו וי"ל אורחא דמלתא נקט פלומר לאו דוקא שגבבון לחובה ועשה מהם אוצר אלא אפילו לא ליקט אלא מעט ולא עשה מהם אוצר סתמייהו לאו לאכילת בהמה הם עומדים דאפשר נמי דליקטן לעצים ואפילו בכה"ג הדבר תלוי בדעתו אם לקטן לאכילה יש בהם קדושת ז' ואם לקטם לעצים אין בהם קדושת ז' אף ק"ל דמאי נ"מ בין שני התרוצים הללו והלא אפילו תימא דאורחא דמלתא נקט וה"ה בשלקט מעט הדבר תלוי בדעתו מ"מ נראה דאם שכח למה לקטן אם לאכילה אם לעצים הרי אנו הולכים להחמיר ודנין שיש בהם קדושת ז' וא"כ לתרוצא קמא דיש לפרש דוקא נקט הכי הוי דאם ליקט מעט סתמו הוא למאכל בהמה דההפרש הוא זה דלתרוצא קמא אם ליקט מעט אנו דנין בפשיטות דהוא לאכילה והוא איסור נדאי ולתירוץ הב' פשליקט מעט ושכח למה ליקט הולכים בו להחמיר מספק ונ"מ לענין ספק ספיקא אם יצטרף ספק אחר: גמרא שאני התם דאמר קרא לכם לאכלה כו' פירש"י יצאו עצי הסקא שהנאטון אחר ביעורן משנעשו גחלים אופים בהן ואע"ג דזמנין הנאטון וביעורן שונה פגון להתחמם פנגדו או לבשל מ"מ עיקרו לא קנימא להכי אלא לאחר שנעשה גחלת פגון להסיק תנור לאפות כ"כ התוס' פרק הגזול קמא דף ק"א ד"ה שהנאטון אחר ביעורו יע"ש ועיין מ"ש התוס' בפ' פל שעשה דד"ז ע"ב ופרק הגזול קמא דק"א ד"ה והאיכא וכו' יע"ש: עוד כתב רש"י אבל לולב עיקר הנאטון כו' הרי בהדיא דמסקנא דשמעתין דלולב יש בו קדושת ז' משום דהנאטון וביעורו שונה ולא דמי לעצים דהסקא דאין בהם קדושת ז' משום דהנאטון אחר ביעורו ובכך ק"ל על ר' עובדיה ז"ל דפלי במתני' דלוקח לולב מחבירו בז' נותן לו אתרוג במתנה וכו' פי' וז"ל דדמי לולב יכול ליתן לו לפי שעץ בעלמא הוא ואין בו קדושת ז' עכ"ל ודבריו תמוהים דהא בשמעתין אמרי' דלולב יש בו קדושת ז' וטעמא דמתני' משום דמייירי בו הנכנסת לז' דגבי לולב דהולכים בו אחר חנטה אין בו קדושת ז' אבל באתרוג דהולכים בו אחר לקיטה יש בו קדושת ז' ונ"מ דלולב דז' הנכנסת לח' יש בו משום קדושת ז' דהנאטון וביעורו שונה וחפשיתי בספרים מאין יצא לר"ע פי' זה ומצאתיו בהרמב"ם בפ' המשנה גם ראיתי להר"ן שכתב וז"ל במתני' אבל דמי לולב שרי משום דבת ו' הנכנסת לז' היא כדאימא בגמרא א"נ דלולב עצים גיהו ועצים אין בהם קדושת ז' עכ"ל וגם דברי הר"ן תמוהים בעיני דהיכן מצא ב' דרכים הללו הלא בשמעתין לא אשפחן אלא הך תרוצא דמייירי בו' הנכנסת לז' אבל לולב שיהיה לו דין עצים זה לא אתמר בשמעתין אדרבה חלקו מעצים ללולב וכדפרש"י ז"ל.

ויראה ליישב דהני רבנותא הרמב"ם ור"ע ז"ל ס"ל דנהי דהשתא בריש הסוגיא הכי ס"ל דיש חילוק בין עצים ללולב ובלולב נוהג בו דין ז' מ"מ לא מסקינן הכי משום דבתר

הכי פריד וְהַאִפָּא עֲצִים דְּמִשְׁחַן דְּהַנְּאָתָן וּבִיעוּרָן שְׁנָה כְּלוּ וְאִפִּי חֲזִינוּ דְּלֵא נְהַגָּה בְּהוּ קַדְוִשָׁת ז' דְּעוֹשִׁים בְּהֶם סְחֹרָא וּמִשְׁנֵי אָמַר רַבָּא סְתָם עֲצִים לְהַסְקָה הֵם עוֹמְדִים כְּלוֹמַר וְהִנֵּה דְּמִשְׁחַם בְּטָלִים לְגַבְיָהּוּ שְׁפָל הַעֲצִים הֵם שְׁוִים וְאִנּוּ הוֹלְכִים אַחַר רֹב עֲצִים דְּהַנְּאָתָן אַחַר בִּיעוּרָן דְּאִין בְּהֶם קַדְוִשָׁת ז' וּלְפִי הֵךְ שְׁוִינוּיָא ה"ה לֹוֹב אִין בּוּ קַדְוִשָׁת ז' דְּבָטַל לְגַבֵּי שְׁאָר עֲצִים שְׁאִין בְּהֶם קַדְוִשָׁת ז' וְאִין אִנּוּ צְרִיכִים לְאוּקְמֵי טַעְמָא דְּלוֹבֵב מִשּׁוּם דְּמִיָּרֵי בּוּ הַנְּכַסְתָּ לז' זַה נ"ל בְּדַעַת הַרְמַב"ם וּר"ע וְנ"ל.

אָמְנָם הַתּוֹס' בְּהַגְזוּל קָמָא דָּף ק"א חוֹלְקִים עַל פִּי זַה דְּכָתְבוּ שֵׁם וְנ"ל וְהַאִפָּא עֲצִים דְּמִשְׁחַן לְפִי הַקּו' וְכו' יַעו"ש וּלְיִישׁב דְּבָרֵי הַר"ן הַנּו"ל יִרְאֶה דְּנִסְתַּפֵּק בְּשְׁנֵי הַפִּיר' הַנּוֹפֵר אִם פִּיר' הַסּוֹגְיָא הוּא כְּדְפָרְיִשִׁית לְדַעַת הַרְמַב"ם וּר"ע אוּ אוּ פִי הַסּוֹגְיָא הוֹנֵיָא כְּדָפְנִי הַתּוֹס' הַנּוֹפֵר לְכֹן כְּתַב ב' דְּרָכִים הַנּוֹפֵר' וְדוּק וּלְפִי מֵאֵי דְּפָרְיִשִׁית דְּעַתּוּ שֶׁל הַרְמַב"ם נִתְיִישׁב לִי מ"ש הַרְמַב"ם פ"ח דֵּה' שְׁמַטָּה דִּין י"א הַלּוֹקֵחַ לֹוֹב מִחֲבִירוֹ בּוּ מְבַלֵּעַ לוֹ דְּמֵי אֶתְרוּג בְּלוֹבֵב וְאִם אֵיתָא כְּפִשְׁטָא דְּשְׁמַעְתִּין דְּמִיָּרֵי בּוּ הַנְּכַסְתָּ לז' אֲבָל בּוּ הַנְּכַסְתָּ לַח' נוֹהֵג בְּלוֹבֵב קַדְוִשָׁת ז' הִי"ל לְפָרֵשׁ חֲלוּקֵי זַה אֲלָא וְדֵאֵי מִשְׁמַע דַּס"ל דְּמִסְקָנָא דְּשְׁמַעְתִּין הוּא דְּלוֹבֵב אִין בּוּ קַדְוִשָׁת ז' דְּעֲצִים גִּינְהוּ וְדוּק: תּוֹס' ד"ה וְעֲצִים דְּהַסְקָה תְּנָאֵי הִיא וְכו' וְרַבּוּתֵינוּ הִיוּ גוֹרְסִים וְסָתָם עֲצִים לְהַסְקָה וְכו' לְגִירְס' זוּ שֶׁל רַבּוּתֵינוּ דְּכּוֹנֵת מ"ש וְסָתָם עֲצִים לְהַסְקָה תְּנָאֵי הִיא דְּהִינּוּ לֹוֹמַר דְּכִי הִיכִי דְּלַרְבֵּנּוּ אִין מוֹעִיל שׁוּם מִחֲשָׁבָה לְהוֹצִיא הַפִּירוֹת מִסְתָּמָן דְּקִיָּמֵי לְאַכִּילָה לְהַתִּירָן לְמִשְׁרָה וּכְבִּיסָה ה"ה אִין מוֹעִיל שׁוּם מִחֲשָׁבָה לְסָתָם עֲצִים לְהוֹצִיאָן מִסְתָּמָם כְּדֵי שְׁיַחוּל עֲלֵיהֶם קַדְוִשָׁת ז' בְּעֲצִים דְּמִשְׁחַן וּלְר"י מוֹעִילָת מִחֲשָׁבָה בֵּין בְּפִירוֹת בֵּין בְּעֲצִים קְשָׁה דְּמַנ"ל לְרַבֵּנּוּ דְּבְעֲצִים לֹא יוֹעִיל מִחֲשָׁבָה לְהוֹצִיאָם מִסְתָּמָם כְּדֵי שְׁיַחוּל עֲלֵיהֶם קַדְוִשָׁת ז' בְּעֲצִים דְּמִשְׁחַן דְּלִמָּא דְּדוּקָא בְּפִירוֹת אִין מוֹעִיל מִחֲשָׁבָה לְהַתִּירָן לְמִשְׁרָה מִשּׁוּם דְּמִחֲשָׁבָה זוּ בָּא לְהַקֵּל לְהוֹצִיא מִקַּדְוִשָׁה לְהוֹצִיאָן לְמִשְׁרָה דְּאִין בּוּ קַדְוִשָׁה אֲבָל גַּבֵּי עֲצִים דְּהַמִּחֲשָׁבָה בָּא לְהַחֲמִיר לְעֲשׂוֹתָן עֲצִים דְּמִשְׁחַן דְּלִיחֹוּל דִּין קַדְוִשָׁת ז' עֲלִיָּהּ לְעוֹלָם אֵימָא לָף דְּמוֹדִים רַבֵּנּוּ דְּמַהֲנֵי וְאַפְשָׁר דְּמַפְנֵי קוֹשִׁיא זוּ כְּתַב רַש"י כָּאִין דְּאִין יָכוֹל לְיִישׁב גִּירְסָא זוּ וּמִיָּהּ אֲפָשָׁר לְיִישׁב דְּרַבָּא אָמַר מְסָבְרָא דְּנַפְשִׁיהּ בְּפִשִׁטוֹת סְתָם עֲצִים לְהַסְקָה הֵם עוֹמְדִים וְלֹא אֵתִי מִחֲשָׁבָה דִּידִיהּ לְהוֹרִיד קַדְוִשָׁה דְּעֲצִים לְעֲשׂוֹתָם עֲצִים דְּמִשְׁחַן וְהַתְּלִמוּד בָּא וְאָמַר לָנוּ דְּזַה שְׁאָמַר רַבָּא בְּפִשִׁטוֹת אִינוּ מוֹסְפִים מְכַל הַתְּנָאִים שְׁיִישׁ תְּנָא שְׁחוֹלֵק עַל סְבָרָא זוּ וּמְנו ר' יוֹסִי דְּנֹדָאֵי כִּינּוּ דְּאַשְׁפָּחֵן לְר"י דְּאֵית לִיהּ דְּמוֹעִיל הַמִּחֲשָׁבָה בְּפִירוֹת לְהוֹצִיאָן מֵאַכִּילָה לְמִשְׁרָה דְּהוּא קוֹלָא כ"ש דִּיּוֹעִיל הַמִּחֲשָׁבָה בְּעֲצִים לְעֲשׂוֹתָם עֲצִי דְּמִשְׁחַן לְהוֹרִיד בְּהֶם קַדְוִשָׁה דְּהוּא חוּמְרָא בְּאִנּוּ דְּכּוֹנֵת הַתְּלִמוּד דְּאָמַר דְּהָךְ מִלְתָּא דְּרַבָּא הוּא כְּתַנָּאֵי הִיא לֹוֹמַר דְּאֵתִי דְּלֵא כְּר"י אֲבָל כְּרַבֵּנּוּ אֲפָשָׁר דְּמַצּוּ אֵתִי וּמ"מ אִינוּ מוֹכְרָח וְדוּק: גַּמ' תְּנָאֵי אִין מוֹסְרִין פִּירוֹת ז' לֹא לְמִשְׁרָה כּו' פִּירֵשׁ רַש"י דְּמַהֲף דְּרִשָׁא גְּמִי אֲמָרִינוּ דְּעֲצִים אִין בְּהֶם קַדְוִשָׁת ז' כְּדְמוּכַח בְּהַדְּיָא בְּסוֹגְיָא וְכ"כ הַרְמַב"ם בְּפ"ה דֵּה' שְׁמִיטָה דִּין י' כְּרַבֵּנּוּ דְּר"י אָף יֵשׁ לְעַמּוּד בְּמ"ש הַרְמַב"ם וְנ"ל מִינֵי כְּפוּסִים כְּגוֹן בּוֹרִית וְאֶהֱל קַדְוִשָׁת ז' חֲלָה עֲלֵיהֶן וְכָתַב מְרֹן בְּכ"מ וְנ"ל וְאֵע"ג דְּבַפְרָק לֹוֹבֵב הַגְזוּל אֲמָרֵי רַבֵּנּוּ כּו' י"ל כּו' יַע"ש וְדְבָרֵי מְרֹן הִלְלוּ תְּמוּהֵים הַרְבֵּה דְּאִם כֹּן לְפִי דְּבָרֵינוּ עֲצִים יִהְיֶה בְּהֶם קַדְוִשָׁת ז' כִּינּוּ דְּלֵא שְׁיִיף בְּהֶם לְאַכִּילָה שְׁפִיר מְתַרְבֵּי מִלְכָם אַע"פ שְׁהַנְּאָתָם וּבִיעוּרָם אִינוּ שְׁנָה וְז"א דְּבַהֲדָא אֲמָרִינוּ בְּסוֹגְיָנוּ דְּעֲצִים אִין בְּהֶם קַדְוִשָׁת ז' מִטַּעְמָא דְּהַנְּאָתָם וּבִיעוּרָם שְׁנָה וְא"כ מ"ש עֲצִים מְמִינֵי כִּיבוּסִים בּוֹרִית וְאֶהֱל וּמַצִּינוּ

להרמב"ם בכמה דוכתי דפסק דבעצמים אין בהם קדושת ז' ועיין פ"ד דה' שמטה דין כ"א
יע"ש ולכאורה הנה נראה דהנסקא הנכונה בדברי הרמב"ם דמיני פבוסים אין בהם
קדושת ז' כמו שרמז המגיה נסחא זו אמנם אינה נכונה דהא חזינו דבירושלמי פ"ז
דשביעית איתא שם דיש בהם קדושת ז' כמ"ש הכ"מ ותו דבתלמודא דידן בשבת דף ו'
ע"א מייתי שם ברייתא דתני הוסיפו עליהן הבורית והאהל אלמא דז' נוהג בבורית ובאהל
ודחוק לומר דהך ברייתא איתא כר' יוסי דס"ל דעצמים יש בהם קדושת ז' וילע"ד
דהרמב"ם ס"ל דמיני פבוסים כגון בורית ואהל הטעם שנוהג בהם קדושת ז' הוא מפני
דדמו למין הצובעים דנוהג בהם קדושת ז' משום דהנאתם וביעורם שנה כדאיתא בהגוזל
קמא דף ק"א ע"ב וה"נ אהל ובורית הנאתו וביעורו שנה דבשעה שנתמחה הבורית במים
הבגדים הם מתלבנים אבל כשנותן היין למשרה משעה שמטילין פשתן ביין נתקלקל
והנאתו אינו עד שיהיה הפשתן שרוי ג' וד' ימים כנ"ל ודוק: אין מוסרין פירות ז' לא
למשרה ולא לכביסה, טעמא הוי משום דהוי הנאתו אחר ביעורו והו"ל פהא דדרשי'
לאכלה ולא להפסד דכיון דבשעה ששורה הבגדים ביין נתבער היין ונפסד ה"ל הפסד
ואע"ג דלאחר ג' ימים יהיה בו הנאה מ"מ לא דמי לאכלה דהנאתו וביעורו שנה זהו פי'
הסוגיא אמנם רש"י כתב בהגוזל קמא דף כ"ב ע"ב ונ"ל לא לתוף המשרה אין שורין
פשתן ביין של ז וכן אין מכבסין בגדים דהוי סחורה עכ"ל ודבריו קשים לשמוע דמה
עגנו סחורה יש פאן וקלא סחורה אינו אלא במי שמוכר לאחרים וכאן אפי' אדם בשלו
אינו יכול לתת יין לתוף המשרה פיין דאין הנאתו וביעורו שנה הו"ל כמו לאכלה ולא
להפסד ואפשר דרש"י ס"ל דכיון דס"ס יש הנאה לא חשיב הפסד וטעם האיסור אינו
אלא משום דדמי לסחורה דכיון דבשעה שמטיל היין למשרה הוא מפסידו ומבערו ואחר
ג' ימים מרויח ששורה הפשתן ביין ה"ל כסחורה דמפסיד עתה כדי להרויח אח"כ ודוק:
תוס' ד"ה יצאו משרה וכו' ולמאי דבעי למימר התם יש שבח סמנין על הצמר גיחא
פלומר דאיבעיא לן בהגוזל קמא דף ק"א ע"א אם יש שבח סמנין על הצמר כגון דגזל
צמר וסמנין דחד וצבעי לה הוא צמר בהנה סמנין וקא מיהדר ליה גיהליה לצמר יש שבח
סמנין ע"ג צמר וקא מיהדר ליה סמנין וצמר או דלמא אין שבח סמנין ע"ג צמר וצמר
מיהדר ליה סמנין לא מיהדר ליה וקאמר ת"ש בגד שצבעו בקליפי ז' ידלק כלו' דמשמע
דייש שבח סמנין על הצמר דאל"כ אמאי ידלק ומשני שאני התם דאמר קרא תהיה
בהוייתא תהא והשתא או' התוס' דלפי צד הבעיא דיש שבח סמנין על הצמר א"כ מין
הצובעין הנאתם וביעורם שנה דהנאתן כשלו בשם ואז הוא כלה ומתבער הצבע מיום אל
יום וכ"כ התוס' בהגוזל קמא דף ק"א ד"ה שנהנאתו יעו"ש ואין זה שייך גבי משרה
וכביסה דמשעה ששרה הפשתן ביין נתבער והנאתו אינה עד שילבש הבגדים ודוק: פתבו
עוד התוס' ובקן' פי' וכו' איכא למיזק הכי גיחא להו פירוש זה שפי' הקו' התם דהא
דאמרין שם בגד שצבעו בקליפי ז' ידלק אלמא חזותא דצבעא מלתא היא ולא חשיב
כמבוער בקליטת הצבע דאל"כ אמאי ידלק וכן הקשו התוס' על רש"י בפ' הגוזל קמא
יעו"ש ואפשר דכונת תוס' דידן הוא להביא מפרש"י דהתם מ"ש לעגן משרה וכביסה
דהנאתו אחר ביעורו הוא אחר ג' ימים ששורה הפשתן ביין למעוטו הפי' דפי' דהקא
דהנא' דמשרה וכביסה הוי בשעת לבישה אמנם לעגן צבע מאי דאמרין דהנאתו וביעורו
שנה לא הוי כפרש"י דהתם אלא כמ"ש התוס' דהוי בשעת לבישה דהנאתו הוי כשלו בשם

ואז פלה ומתבער הצבע מיום אל יום אמנם יר' דאפשר ליישב פרש"י דהתם דלעולם גבי צבע הנאתו וביעורו שנה בשעת רתיחת היורה כדפרש"י התם ומאי דתני התם בגד שצבעו בקליפי ז' דלק לא הוי טעמא משום דחזותא מלתא ויש שבת סמנין על הצמר אלא טעמא הוי משום דכתיב גבי ז' תהיה בהנייתה תהא כלו' דקי"ל דז' תופסת את דמיה או חליפיו פדלקמ' וכיון דבגד זה צבעו בקליפי ז' הו"ל כחליפין של ז' דהוא נתפס בקדושת ז' ואע"ג דהא דז' תופסת דמיה וכן חליפין נפקא לן מדכתיב יובל היא קדש תהיה לכם מה קדש וכו' פדלקמן ולא נפקא לן מקרא דתהיה מ"מ התלמוד נקט השתא קרא דתהיה לדרשא זו מפני שהוא פשוט יותר וכה"ג פתבו התוס' בר"פ דף ל' ד"ה כי יקריב מקם והביא ראיות רבות לזה יעו"ש: ע"ב גמ' אר"א אין ז' מתחלקת וכו' ק"ק מנ"ל דקרא אתי למעוטי חלול דלמא סד"א דוקא דרף חלול קמ"ל דדרף מקח נמי מתחלל י"ל דמסברא הו"א בין דרף מקח בין דרף חלול מדכתיב פי יובל היא קדש תהיה לכם מה קדש בין דרף מקח בין דרף חלול אף ז פן וא"כ סמיכות דוכי תמפרו ל"ל עכ"ל דאתא לו' דרף מקח ולא דרף חלול אף ק' מנ"ל לר"א דבין בפרי ראשון וחליפי חילפין הוי דוקא דרף מקח דלמא בפרי א' הצריף הכתוב דרף מקח דוקא אבל בפרי ב' יתחלל בין בדרף מקח בין בדרף חלול ובמסקנא דשמעתין א"ר אשי דר"א ס"ל דרף מקח דוקא גם בפרי ב' וזו מנ"ל לר"א וי"ל דמכפל הכתוב דכתיב וכי תמפרו ממפר שמיע ליה דרמז הכתוב דאינה מתחלקת מכירה אחר מכירה אלא דרף מקח והיינו דכתיב בלשון פכול וכי תמפרו ממפר ודוק: ור' יוחנן האי פי תמפרו מאי עביד ליה איפא למי' לפום מסקנא דשמעתין דא"ר אשי דמודה ר"י דבפרי א' הוי דוקא דרף מקח א"ב לימא דסמיכות קרא דוכי תמפרו אתא לומר דהוי דוקא דרף מקח ומיירי בפרי א' אבל בפרי ב' בין דרף מקח בין דרף חלול מדאיקרי קדש ותו ק' מאי פריף דלמא ר"י לא דריש סמוכים דפלוגתא דתנאי הוא פ"ק דיבמות רבנן דרשי סמוכים ור"י לא דריש סמוכי' אלא במשנה תורה ויזה י"ל דדוחק לו' דר"י אתי דלא פרבנן דמסתמא פל תנאי ואמוראי דרשי סמוכים ועוד אפשר דמאי דפריף האי וכי תמפרו מאי עביד ליה היינו משום דסמיכות זה מוכח לדורשו דכתי' וכי תמפרו בני"ו מוסיף על ענין א' והיכא דמוכח ר"י נמי דריש סמוכים כמ"ש התוס' פ"ק דיבמות ופריף לר"י תרתי חדא דלדרוש סמוכים ב' דלדרוש דאפי' פרי ב' דהא דרף מקח דוקא כדפריש' לר"א דנפקא ליה מכפל הכתוב והשתא ניחא ק' קמיינתא דלא מציי לשנויי דהסמיכות הוא לפרי א' דכוננת הקו' הוא דגם לפרי ב' ידרוש סמוכים דהוי דרף מקח ולא דרף חלול מכפל תמפרו ממפר ומשני דהסמיכות והכפל אצטריף לדריב"ח דתנאי אריב"ח בוא וראה כמה ק' אבקה של ז' וכו' יוצא מכפל הכתוב וכדפרש"י פ"ק דקדושין ד' ד' ע"א בשנ' היובל הזאת וכי תמפרו אם תמפרו ותקנו מה שאסרתי לכם בו הופך למפנר ממפריף וכלי ביתה ודוק וא"ת הך דרשא דריב"ח דכמה קשה אבקה של ז' מנ"ל לר"א דאין לו' דלא ס"ל הך דרשא ומש"ה דריש לדין אין מתחלקת אלא דרף מקח דא"כ תיקשי לר"א מנ"ל דקרא אתא לו' לדין אין מתחלקת אלא דרף מקח דלמא קרא אתא לדריב"ח וי"ל דר"א ס"ל דסמיכו' הוי כמו היקש ותרת' שמעת מינה ודוגמא לזה אשכחן בפ' מי שמתו דף כ"א ע"ב דאמר ריב"ל מנין לבעל קרי שאסור בד"ת שנא' והודעת' לבניף וסמיה ליה יום אשר עמדת ושם נמי דריש ריב"ל פל המלמד לבנו תורה מעלה עליו הכתוב פאלו קבלה מהר סיני שצאמר והודעתם לבניף

וכת' בַּתְּרִיהַ יוֹם אֲשֶׁר עֲמַדְתָּ כו' הָרִי דְּדַרְיָשׁ תִּרְתִּי מִסְמוּכִין וְכֵן ס"ל לר"א בְּשִׁמְעֵתִין
 ור"י אֶפְשָׁר דס"ל דְּמִסְמוּכִין לֹא דְרִישֵׁי תִרְתִּי כמ"ש שָׁם בַּפ' מִי שְׁמַתּוּ לְדַעַת רִי"ה דס"ל
 דְּבַעַל קָרִי מוֹתֵר בְּדַבְרֵי תוֹרָה י"ש וְדוּק: תוֹס' ד"ה אֶבְקָה שָׁל ז' עֵיקָר אִיסוּר כו' מִשְׁמַע
 דר"ל דְּעֵיקָר מְאִיסוּר הוּא בְּמִיּוֹדֵי דְאִית בֵּיהּ אִיסוּר לְאוּ אֶבְל אִיסוּר הַתּוֹרָה דְּהוּא אִיסוּר
 עֲשֵׂה הוּא אִיסוּר קַל וְנִקְרָא אֶבְק וְק' דְאִיף פְּתַבּוּ דְחַרְיִשָּׁה הוּא עֵיקָר הָאִיסוּר וְהֵלֵא
 בְּחַרְיִשָּׁה לִיפָּא לְאוּ אֶלֵא אִיסוּר עֲשֵׂה דְבְּחַרְיִשׁ וּבְקַצִּיר תִּשְׁבּוֹת וְזֵהוּ לְדַעַת ת"ק אֶבְל לר'
 יִשְׁמַעְעָל קְרָא דְבְּחַרְיִשׁ אִיגְרִי בְּשַׁבַּת פְּדַתְנָן פ"א דְּשְׁבִיעִית מִשְׁנֵה ד' וּמִיָּתִי לָהּ תִּלְמוּד'
 פ"ק דר"ה ופ"ק דמ"ק אִיבְרָא דבפ"ק דמ"ק דָּף ג' גְּרָסִי אֶתְמַר הַחֹרֶשׁ בְּשְׁבִיעִית ר"י
 ור"א ח"א לֹוְקָה וּח"א אִינּוּ לֹוְקָה וּא"כ לְמ"ד לֹוְקָה חַרְיִשָּׁה הוּא עֵיקָר הָאִיסוּר מִשָּׂא"כ
 סְחוּרָה דְלִית בָּהּ מַלְקוֹת אֶמְנָם אִינּוּ נִרְאָה שְׁזֵהוּ פְּנִנת הַתּוֹס' דְּהִנֵּה לָהֶם לְרַמּוּז דְּדַבְרֵיהֶם
 אֶמּוּרִים לְמ"ד שְׁחוּרֶשׁ בּו' לֹוְקָה וְתוּ דְּהַתּוֹסְפֶת קִיָּמִי לר"י דְּמוּקִי לְקָרָא פְּדַרְשֶׁת רִיב"ח
 דְּקָרָא בָּא לּו' פְּמָה ק' אֶבְקָה שָׁל ז' ור"י ס"ל דְּחֹרֶשׁ בּו' לֹא לְקִי כמ"ש מְרֵן בַּכ"מ רִישׁ
 ה' שְׁמֵטָה דְּבִירוּשׁ' פ"ח דְּכִלְאִים סִיָּמוּ דר"י ס"ל אִין לֹוְקִין וּמִיָּהוּ לְזֵה י"ל דְּהַתּוֹסְפֶת
 ס"ל דְּמַתְּלֻמוּדָא דִּידָן רַפ"ק דמ"ק דָּף ג' מוּכַח דר"י ס"ל לֹוְקִין עַל הַחַרְיִשָּׁה כמ"ש שָׁם
 הַתּוֹסְפֶת ד"ה ר"א בְּתִירוּץ הַב' יע"ש וְאֶפְשָׁר דמ"ש הַתּוֹסְפֶת דְּחַרְיִשָּׁה הוּא עֵיקָר הָאִיסוּר
 הִיָּנּוּ לּו' דְּהוּא פְּתוּב בְּהַדְיָא בְּחַרְיִשׁ וּבְקַצִּיר תִּשְׁבּוֹת אֶבְל מִשָּׂא וּמַתָּן אִינּוּ אֶלֵא עֲשֵׂה
 בְּעֵלְמָא מְדִיּוּקָא דְּקָרָא דְּכַתִּיב לֹאֶכְלֵה וְדַרְשֵׁי לֹאֶכְלֵה וְלֹא לְסְחוּרָה וְעוּד אֶפְשָׁר דמ"ש
 הַתּוּ עֵיקָר אִיסוּר בְּעַבּוּדַת קַרְקַע פְּגוּן חַרְיִשָּׁה הִיָּנּוּ מִשׁוּם דְּהִיא עַבּוּדַת קַרְקַע וְעֲלֵיהּ
 הַפְּקִיד הַפְּתוּב וְשַׁבְתָּה הָאֶרֶץ שַׁבַּת לָהּ אֶבְל אִיסוּר סְחוּרָה הוּא עָנָף מְמַצְנֵת ז' וְלֹא אָסֵר
 סְחוּרָה אֶלֵא פְּדִי שְׁלֵא יַחְרוּשׁ וְיִזְרַע וְכִינּוּ דִּאִין סְחוּרָה לֹא יַחְרוּשׁ וְיִזְרַע וְנִמְצָא דְּעֵיקָר
 הָאִיסוּר הוּא בְּעַבּוּדַת קַרְקַע אֶבְל סְחוּרָה הוּא אִיסוּר קַל וְלִכְפֹּד נִקְרָא אֶבְקָה שָׁל ז' וְהַקְּשָׁה
 לָהֶם לְתוֹס' מִנ"ל דְּעוֹנָשׁ זֵה שָׁל מוּכַר מְטַלְטְלִיו כו' בָּא עַל קַל דְּאִיסוּר סְחוּרָה דְּלִמָּא לֹא
 יָבֵא הָעוֹנָשׁ אֶלֵא פְּשִׁיעֲשָׁה אִיסוּר חָמוּר דְּחַרְיִשָּׁה וְזַרְיַעַה וְתִי דַע"כ בָּא לּו' עוֹנָשׁ זֵה
 בְּאִיסוּר סְחוּרָה מִשׁוּם דְּהוּא מְדָה כ"מ וְדוּק: תַּנְיָא פְּנִתְיָה דר"א פִּרְש"י קוֹדֶשׁ תּוֹפְסֵ דְּמִיּוֹ
 פְּדִיָּה פְּתִיב בֵּיהּ כו' דְּבָרִים הִלְלוּ שָׁל רִש"י שְׁכַתְּבַ דְּהִיָּנּוּ וּפְדָה וְהִיָּנּוּ וּמְכַר כו' סְתוּמִים
 מַה הִיא פְּנִתְנָה וְתוּ ק"ל דְּהַדְּ בְּרִיָּתָא אֶתִי כר"א דז' אִינֵה מְחַלְלַת אֶלֵא דָּרָף מְקַח וּבְדָרָף
 מְקַח מִנ"ל שְׁהַדְּמִים נִתְפָּסִים בְּקַדְוֶשֶׁת ז' וְהֵלֵא דִּין זֵה גַבִּי קוֹדֶשׁ דְּהַדְּמִים נִתְפָּסִים בְּקַדְוֶשֶׁת
 הַקְּדוֹשׁ לֹא נִזְכַּר בְּכַתוּב אֶלֵא פְּשֵׁהוּא דָּרָף חֲלוּל פְּדַכְתִּיב וּפְדָה בְּעָרְכָּהּ וּמִשְׁמַעוֹת פְּדִיּוֹן
 הוּא שְׁנָה יוֹצֵא וְזֵה נִכְנָס אֶבְל בְּדָרָף מְקַח דְּאִינּוּ דָּרָף פְּדִיּוֹן מִנ"ל דְּהַדְּמִים נִתְפָּסִים
 בְּקַדְוֶשֶׁת הַקְּדוֹשׁ וְיִרְאָה דְּקוֹנְשֵׁי זֵה הוּא דק"ל לְרִש"י לְכֹה בָּא לְבֹאֵר דְּעֵיקָר הִילְפוּתָא
 דְּקוֹדֶשׁ תּוֹפְסֵ דְּמִיּוֹ נִפְק' מְדַכְתִּיב בֵּיהּ פְּדִיָּה וּמְפְדִיָּה יְלִיף לְמַקְח וּז"ש רִש"י דְּהִיָּנּוּ וּפְדָה
 וְהִיָּנּוּ וּמְכַר כו' וְדוּק: הָא פִּיצַד לְקַח בְּפִירוּת בְּשָׂר כו' א"ל מְהִיכָא מִשְׁמַע דְּכֶשֶׁמוּכַר
 הַבְּשָׂר בְּעַד דְּגִים יָצָא בְּשָׂר נִכְנָסוּ דְּגִים דְּלִמָּא כָּל חֲלוּפֵי ז' הֵן וְחֲלוּפִין כּוֹלָם נִתְפָּסִין
 בְּקַדְוֶשֶׁת ז' וְאִינֵם יוֹצֵאִי לְחוּלִין י"ל דַּא"כ לְשַׁתּוּק קְרָא מְקַדֶּשׁ וּמְדַכְתִּי תִּהְיֵה לֹאֶשְׁמוּעִי
 בְּהִנְיָתָה תְּהֵא שְׁמַעִינּוּ דז' תּוֹפְסַת אֶת דְּמִיָּה דַּא"כ לְמָה אִיצְטְרִי תִּהְיֵה בְּהִנְיָתָה תְּהֵא
 אֶלֵא וְדַאי מְדַאִיצְטְרִי לּו' תִּהְיֵה לֹאֶשְׁמוּעִי בְּהִנְיָתָה תְּהֵא שְׁמַעִי דז' תּוֹפְסַת דְּמִיָּה וְאֶפ"ה
 הִיא לֹא יָצָאָה לְחוּלִין דְּבִהִנְיָתָה תְּהֵא וְה"ה לְחֲלִיפִין וְחֲלִיפֵי חֲלִיפִין וּל"ל דַּכְת' רַחֲמָנָא
 קוֹדֶשׁ אֶלֵא וְדַאי מְדַכְתֵּב קוֹדֶשׁ שְׁמַעִי תִּרְתִּי חֲדָא דְּשְׁבִיעִית תּוֹפְסַת דְּמִיָּה פְּקוֹדֶשׁ שְׁנִית דְּמָה

קדש תופס דמיו ויוצא לחולין אף ז' תופס דמיו ויוצא בין בפרי א' בין בחליפין ואתא קרא דתהינה לוי' לך בהננייתה תהא לגבי פרי א' דוקא דאינו יוצא לחולין אכל בחליפי ז' פשמיכרן תופס דמיו ויוצא לחולין דומיא דקדש מה קדש יוצא לחולין אף ז' יוצא לחולין כלו' בחליפי ז' פשמיכרן יוצא לחולין וזה נפק' לן מדאיקרי קדש וא"כ איצטריף הפתוב לוי' קדש ולוי' תהינה פדאמרון ועיין מ"ש בס' עצמות יוסף דף צ"ד ד"ה אי מה קדש כו' יעו"ש ומבואר עפ"י מ"ש לעיל.

נדע דבריינתא זו איתא בת"כ פ' בהר וה"ג התם אי מה קדש יוצא לחולין ודמיו נתפסים יכול אף ז פן ת"ל יוכל היא הרי היא בקדושתה נמצא' או' האחרון אחרון נתפס בז' וכתב בס' קרבן אהרן דף ע"ד וז"ל ת"ל היא דיוכל נשאר וכו' יעו"ש ולפי דבריו דמתיב' היא שמיעי' תרתי חדא דפרי א' נשאר בקדושתו ולא יצא לחולין וגם שמיעי' מדכתיב היא דדמין יוצאים לחולין א"כ לשתוק קרא מקדש והשתא לא שייך מה שתרץ הר"ב עצמות יוסף פמבואר למבין ויר' דהר"ב קרבן אהרן ס"ל דאי שתיק קרא מתיבת קדש מתיבת היא או מתיבת תהינה הנה שמיעי' דז' אינה יוצאה לחולין והו"א דהטעם דאינה יוצאה לחולין משום דאינה תופסת דמיה וא"כ ע"כ איצטריף תיבת קדש לאשמועי' דתופסת דמיה ואיצטריף היא או תהינה לוי' לך דז' עצמה אינה יוצאה לחולין, אמנם אפתי ק"ל דמנ"ל לתנא דחליפי חליפין אסורין דלמא קרא לא אתא אלא ללמד לנו דז' תופסת את דמיה דומיא דקדש ושביעית אינה יוצאה לחולין מדכתי' תהינה בהננייתה תהא אמנם הדמי' של ז' אם החליפם בדבר אחר חליפי חליפין יהיו מותרים מדכתיב יוכל היא כלו' היא תופסת דמיה אכל חליפי חליפין מותרים ואין נתפסים בקדושת ז' ואשפחן כה"ג בעכומ"ז דף נ"ב ע"ב דאפליגו שם בחליפי עכומ"ז ח"א חליפין אסורין חליפי חליפין מותרים וח"א אפילו חליפי חליפין אסורין מ"ט דמ"ד אסורין אמר קרא והייתה חרם פמזהו וכו' הרי דאפי' למ"ד התם חליפי חליפין אסורין היינו משו' דאיצטריף ליה מעוטא למעוטי ערלה וכלאי הפרם הא לאו הכי הנה דריש ליה למעוטי חליפי חליפין וא"כ הכא גבי ז' ליקדוש מתיבת היא דכתיב יוכל היא לוי' דחליפי חליפין מותרים ואין נתפסין בקדושת ז' וי"ל דתיבת היא איצטריף גמי לדרשא פדאי' בפ' האיש מקדש דף נ"ח ועיין בס' עצמות יוסף ויבין שמועה דף מ"ח ולכך דרשינו דחליפי חליפין נתפסים בקדושת ז'.

ובהך פלוגתא דחליפי חליפין של עכומ"ז הטי"ד ס"ס קמ"ה פס' כמ"ד מותרין והרמב"ם ברפ"ח דה' עכומ"ז פסק כמ"ד אסורין והקשה מרן בכ"מ דכיון דמוכח בסוגיא דמ"ד אסורין ס"ל דב' פתובים הבאים פאחד מלמדים וסוגיין דעלמא דאין מלמדים היאך פסק כמ"ד אסורין וצ"ע.

נדע דז"ש מרן דסוגיין דעלמא כמ"ד ב' פתובים הבאי' כא' אין מלמדים צריכין אנו למודעי' מנ"ל דהלכת' כס' זו ונחפשי' שורש המחלוקת הנה ומצאתיו בספ"ד מיתות דף ס"ו גבי מכשף דהוא בסקילה דר"ע יליף לה מג"ש ון' עזאי מסמיכות וכו' ופריף לר"י הא אוב וידעוני הו' ב' פתובים ואין מלמדי' וכו' יעו"ש ומהך סוגיא משמע דהלכתא כמ"ד אין מלמדין מדחזינו לר"ע וכן עזאי דס"ל מכשף בסקילה ולא ילפי' לה מאוב וידעוני אלמא ס"ל דאין ראיה מהתם משום דהו' ב' פתובים הבאים כא' ואין מלמדין

ובנדאי דהלקתא כר"ע וכן עזאי לגבי ר"י גם בקדושין דף ל"ה אמרו שם דר"י הוא ס"ל ב' פתובים הבאים כא' מלמדין אלמא דכולהו רבנן ס"ל דאין מלמדין וליישוב קו' מרן על הרמב"ם ילע"ד עם מ"ש התוס' בהאיש מקדש דף נ"ח תימה היכי הווי ב' פתובים הא דינא דעכומ"ז לא הוי דומיא דז' ונדחקו התוס' ליישוב קו' זו יע"ש והרמב"ם הוקשה לו קושני' זו של התוס'.

עוד הוקשה לו איה הנה רבנן פליגי בהה פלוגתא דא"כ לימא תלמודא עלניהו לימא כתנאי ותו איה מאן דאסר חליפי חליפין ס"ל ב' פתובים הבאים כא' מלמדין וכי שביק רבנן ואמר לשמעתיא כר' יהודה לכו מפרש הרמב"ם דה"ק ואידה סבר דהני ב' פתובים מלמדים משום דחד מיניהו לא גמר מחבריה ואצטרף הוא למעט ערלה וכלאי הפך וא"כ חליפי חליפין של עכומ"ז אסורין וכן מצאתי ביבין שמועה דף פ"ט פלל ק"ס דכתב פי' זה בסוגיא בשם הרי"ט אשביילי ז"ל: גמ' תניא פותיה דר"י א' שביעית כו' לכאורה נראה דמדקתני מתחילין ולא קתני א' שביעית וא' מ"ש לוקחין בו בהמה חיה ועוף כו' משמע דז' מתחילת דרף חלול וק' דדרף מקח נמי חלול מיקרי והראיה ליישנא דר"א ז' מתחילת דרף מקח ואם פן נימא דמתחילין דברייתא הוי דרף מקח ולא תסייעה לר"י י"ל דלא ס"ד דפי' מתחילין דברייתא הוי דרף מקח משום דגבי מ"ש מוכרח לומר דלא הוי דרף מקח כדנתנו פ"ק דמ"ש מ"ש אין מוכרין אותו ואין ממשכנין אותו ואין מחליפין אותו וא"כ עכ"ל דפירו' מתחילין ר"ל דרף חלול ולא דרף מקח מכח חלוקת מ"ש א"כ ילפינו דגבי שביעית מתחילת היא דרף חלול והיינו דכת' רש"י מתחילין משמע דרף חלול בפדיה ולא במקח וממפר ע"כ וכונת דבריו דההכרח דלא הוי במקח וממפר הוא מכח מ"ש וילפינו מינה דז' מתחילת דרף חלול כמ"ש ומיהו ודאי דיש קולא בז' דהיא מתחילת בין דרף מקח בין דרף חלול מש"כ במ"ש דהוא דוקא דרף חלול ולא דרף מקח ודוק: תוס' ד"ה על חיינ אין מתחילין במ"ש חוץ לירוש' איירי כו' מקשים התלמידים מה צריך להוכיח ממתניתין ונהלא מקרא מלא דבר הפתוב פ' ראה גבי מ"ש ונתת הפסך בכל אשר תאונה נפשך בפקר ובצאן והדבר ברור דס"ד דתוס' שפא יאמר האומר דנהו ד"ת אבל חכמים גזרו שלא יקח בעלי חיים שפא יגדל מהם עדרים לקח הוכיחו מפ"ק דמ"ש משנה ג'.

ויש לגמגם על ראיה זו דלמא התם דיעבד דהא קתני הלוקח בהמה לזבחי שלמים דמשמע דיעבד דוקא אבל לא לכתחלה שפא יגדל מהם עדרים י"ל דלרבנן דאמרי על חיינ אין מתחילין משמע דאפי' בדיעבד אין מתחילין משום גזרה שפא יגדל עדרים וא"כ ע"כ פי' היכי דלא תקשי הך ברייתא למתני' דפ"ק דמ"ש צ"ל דהך ברייתא מייירי חוץ לירוש' והתם הוא דגזרו רבנן שפא יגדל כו' אבל בירוש' לא גזרו ומתני' דפ"ק דמ"ש מייירי בירושל' א"כ אם בירוש' לא חיישי' שפא יגדל כו' א"כ יקנה בהמה לבשר תאונה ואמאי לא שרו ליה אלא בהמה לזבחי שלמים י"ל דנדאי בירושל' לא חיישי' שפא יגדל כו' ויכול לקנות חיה ועוף חיינ שאין ראויין למזבח אבל בהמה דהיא ראוי' למזבח דווקא לשלמים ולא לבשר תאונה כדמוכח פ"ק דמ"ש משנה ד' ובמנחות ס"פ התודה וכמ"ש רמב"ם פ"ז דמ"ש דין י"ב וז"ל בתחלה היו לוקחים כו' י"ש עלה בידינו דברייתא דקתני הקא וחכ"א על חיינ אין מתחילין חוץ לירוש' איירי כמ"ש התוס'.

אָמַנְם הָרִזְ"ה בִּס' הַמְאֹר דָּף שִׁמ"ז פְּתַב וְנ"ל וְהָא דְתַנְיָא א' ז' וּא' מ"ש מְתַחֲלָלִין כּו' יַע"ש וּבִס' ת"ד ס' רמ"א דָּף ס"ט פְּתוּב בְּהַשְׁגוֹת הָרֵאָב"ד עַל הָרִזְ"ה דְאִין דְּבָרֵי מִסְפִּיקִין דְּלֹא מְתַרְצִי מְתַנְיִיתָא בְּהִכִּי כּו' יַע"ש וּבְמַקְצָת קו' הָרֵאָב"ד עַל הָרִזְ"ה יֵשׁ לְהַלִּיץ מִתּוֹךְ מ"ש לְעֵיל פְּמִבְּנֹאָר לְמִבִּין וּע"ש בְּהָרֵאָב"ד מֵה שְׁתֵּי בְּמֵאֵי דְק' בְּרִיִּיתָא דִּידֵן לְהֵיִא מְתַנִּי וְתוֹס' דִּידֵן יֵשׁ לָהֶם תִּי אַחַר בְּזָה יִתְבָּאָר בְּדִיבּוּר שְׁאַחַר זֶה פְּתַבּוּ עוֹד הַתו' וְתִמְמָה דְבָרִישׁ הַזֶּהָב כּו' יר' דְּהַקְּשָׁר הוּא זֶה דְּהֵם פְּתַבּוּ בְּרִישׁ הַדִּיבּוּר דְּבְרִיִּיתָא דְּהֵכָא אֲיִירִי חוּץ לִירוּשָׁ' לְאַפּוֹקִי פִי הָרִזְ"ה דְּמִפְּרִישׁ לָהּ בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַּיִם וּלְפִי הָרִזְ"ה ל"ק מֵהֵיִיא דְּרִישׁ הַזֶּהָב דְּהֵתֵם אֲיִירִי חוּץ לִירוּשָׁלַּיִם וּלְכֹף טְבַעָא אֲפִירָא לָא מְחַלְלִין וְהֵכָא אֲיִירִי תוֹךְ יְרוּשָׁ' אָבֵל לְפִירוּשָׁם דְּבְרִיִּיתָא דְּהֵכָא מִיִּירִי חוּץ לִירוּשָׁ' ק' מֵהֵיִיא דְּרִישׁ הַזֶּהָב עוֹד י"ל הַקְּשָׁר בְּאִנְפּוֹן אַחַר דְּהֵם פְּתַבּוּ וְאַפִּי לְכַתְּחֵלָה שְׁרִי ר' מֵאִיר לְחַלֵּל כּו' וּבְשִׁלְמָא אִי הו"א דר"מ לָא שְׁרִי אֵלָא בְּדִיעֵבַד וְכֵן חֲכָמִים לָא שְׁרוּ בְּשַׁחוּטִין אֵלָא בְּדִיעֵבַד לָא הָוָה ק' מֵהֵיִיא דְּרִישׁ הַזֶּהָב דְּהו"א דְּהָא דְּטְבַעָא אֲפִירָא אִין מְחַלְלִין הִיָּינוּ לְכַתְּחֵלָה אָבֵל בְּדִיעֵבַד הָרִי הוּא מְחַלְלֵן פְּדִקְתָּנִי הֵכָא אָבֵל הַשְׁתָּא דְּאַמְרוּ דר"מ שְׁרִי לְכַתְּחֵלָה וְכֵן רַבְּנֵן שְׁרוּ לְכַתְּחֵלָה בְּשַׁחוּטִין הַשְׁתָּא ק' מֵהֵיִיא דְּרִישׁ הַזֶּהָב וְתִרְצוּ וִי"ל דְּהֵכָא אֲיִירִי ע"מ לְהַעֲלוֹתוֹ וּלְאַכְלוֹ בִירוּשָׁ' כּלו' דְּכִינוּ דְּהֵכָא אֲיִירִי דְּמַחֲלֵל מ"ש עַל בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף מְצִי לְהַעֲלוֹתָם וּלְאַכְלָם בִירוּשָׁ' אָבֵל בְּהֵיִיא דְּהַזֶּהָב דְּלֹא יַעֲשֶׂה סְלַעִי דִּינְרִי זֶהָב דְּדִינְרִי זֶהָב לָאוּ בְּנִי מִיכַל נִינְהוּ וּע"כ צְרִיף לְקַנּוֹת בְּדִינְרִי זֶהָב מִיָּדִי דְּמֵאֲכָל הַלְּכֹף אִין מְחַלְלִין חוּץ לִירוּשָׁ' סְלַעִים שְׁהֵם טְבַעָא אֲדִינְרִי זֶהָב שְׁהֵם פִּירָא עוֹד פְּתַבּוּ וּפְלוּגְתָּא הִיא בִירוּשָׁ' פ"ק דמ"ש יֵשׁ אֲסֵר אֲפִילוּ ע"מ לְהַעֲלוֹתוֹ וּמוֹקִי פְּלוּגְתָּא דר"מ וְרַבְּנֵן דְּהֵכָא בְּדִמְאִי.

דַּע דְּהַרְמַב"ם פְּתַב רפ"ב דמ"ש דִּיכּוֹל לְחַלֵּל פִּירוֹת מְעַשֵּׂר עַל פִּירוֹת אַחֲרוֹת חוּץ לִירוּשָׁ' וְהַשִּׁיג עָלָיו הָרֵאָב"ד דְּלֹא הִתִּירוּ אֵלָא דְּנֹקָא בְּדִמְאִי וּמְרֵן בְּכ"מ שְׁם פְּתַב דְּהָרֵאָב"ד לְמַד זֶה מֵהִירוּשָׁ' רפ"ד דמ"ש דקא' וְלֹא מִמִּין עַל שְׁאִינוּ מִינוּ הָא בְּמִינוּ מְחַלְלִין וּמוֹקִי לָהּ רֵאָב"ד בְּדִמְאִי וְהַקְּשָׁה עָלָיו דַּמְנ"ל לְפָרֵשׁ הִירוּשָׁ' הִזָּה בְּדִמְאִי.

וְיִרְאֶה לִי דְמָה שְׁלֵמַד הָרֵאָב"ד דְּאֲיִירִי דְּנֹקָא בְּדִמְאִי הוּא מֵהִירוּשָׁ' הִזָּה דפ"ק דמ"ש שְׁהִבִּיאוּ הַתּוֹס' דְּאִיכָּא דְּמוֹקִי לָהּ בְּדִמְאִי וּמִיָּהוּ אֲכַתִּי יֵשׁ לְגַמְגָּם דְּהִירוּשָׁ' הִזָּה דפ"ק דְּמָה שְׁכַתְּבָה פְּלוּגְתִּיָּהוּ הוּ הַנִּי בְּמַעוֹת מְעַשֵּׂר אִם יָכוֹל לְחַלֵּל טְיַבַּעָא אֲפִירָא חוּץ לִירוּשָׁ' אִיכָּא מֵאֵן דְּשְׁרִי וְאִיכָּא מֵאֵן דְּאֲסֵר וּמוֹקִי פְּלוּגְתָּא דר"מ וְרַבְּנֵן דְּשָׂדוּ בְּדִמְאִי וּפְלוּגְתָּא דְּהַרְמַב"ם וְהָרֵאָב"ד הוּא כְּשֵׁהוּא מְחַלְלֵן פִּירוֹת מ"ש עַל פִּירוֹת אַחֲרוֹת וִי"ל דְּהָרֵאָב"ד ס"ל אִם מַעוֹת מְעַשֵּׂר אִינוּ מְחַלְלֵן עַל הַפִּירוֹת חוּץ לִירוּשָׁ' כ"ש פִּירוֹת עַל הַפִּירוֹת וְהַרְמַב"ם יִרְאֶה דס"ל דְּמַעוֹת מְעַשֵּׂר אִינוּ מְחַלְלֵן עַל הַפִּירוֹת חוּץ לִירוּשָׁ' כַּמ"ש בַּפ' הַנּוֹז' דִּין י' אָבֵל פִּירוֹ' עַל פִּירוֹת יָכוֹל לְחַלֵּל חוּץ לִירוּשָׁ' וּמְרֵן בְּכ"מ שְׁם פְּתַב עַל דְּבָרֵי הַרְמַב"ם וְהָא דְּבַפְר' הַזֶּהָב מוֹכַח כּו' יַע"ש וּדְבָרֵי תְּמוּהִים בְּעֵינֵי דְּהָא דְּרִישׁ הַזֶּהָב לָא מִיִּירִי בְּמַחֲלֵל פְּרִי רֵאשׁוֹן עַל דִּינְרִי זֶהָב פִּי הִיכִי דְּתַקְּשִׁי לְרַמְב"ם אֵלָא הֵתֵם מִיִּירִי בְּהָא דְּתַנּוּ לָא יַעֲשֶׂה אָדָם סְלַעִים דִּינְרִי זֶהָב בְּהָא שְׁקֵלִי וְטְרִינּוּ אִי דְּהֵכָא פִּירָא הַנִּי טְבַעָא אֲפִירָא לָא מְחַלְלִין וְכ"פ הַרְמַב"ם שְׁם דִּין ו' אִין מְחַלְלִין מַעוֹת מְעַשֵּׂר עַל הַפִּירוֹת אָבֵל הַמְחַלְלֵן פִּירוֹת מ"ש דְּהֵם פְּרִי רֵאשׁוֹן עַל פִּירוֹת אַחֲרוֹת בְּזָה לָא אֲיִירִי בְּפִרְק הַזֶּהָב וּע"כ דְּבָרֵי מְרֵן בְּקוּשְׁנִי זֶה צְרִיף תְּלַמּוּד לְהַבִּין פְּנִינְתוֹ וְצ"ע וְדוֹק: פְּתַבּוּ עוֹד הַתּוֹס' וְתִמְמָא דְּמִשׁוּם גְּזֵרָה דְּרַבְּנֵן כּו' יר' דְּהַקְּשָׁר הוּא בְּאִנְפּוֹן זֶה בְּשִׁלְמָא אִי הו"א דְּמַתְּחַלְלִין דר"מ הַנִּי בְּדִיעֵבַד וְכֵן מֵה שְׁכַתְּבָה וְחֲכָמִי עַל

שחוטין מתחללין הוי בדיעבד הוי גיחא דבחיין סלקינן דרגא דאפי' בדיעבד אין מתחללין דאל"כ מה הפירוש יהיה בין חייין לשחוטין אמנם השתא דפי' התוס' דאפי' לכתחלה שרי ר"מ לחלל וכן חכמים ס"ל דאפי' לכתחלה שרי לחלל על שחוטין א"כ בחיין דינו שיאמרו שלא יחלל לכתחלה שמה יגדל מהם עדרים אבל להפריז על המדה לומר דאפי' בדיעבד אינם מחוללין משום גזירה דרבנן זה הוא דבר ק' בעיני התוס' מפסח שהיא דהזבח דמוכח שם דמשום גזירה דרבנן לא אמרי' אין מתחללין דיעבד אמנם בראיה זו שהביאו מהיה דהזבח יש לגמגם עליה טובא דהתם עיקר הקושיא היא ללשון דאמר דלא יעשה אדם סלעים דיגרי זקב דהוי משו' איסור דאורייתא אהא הוא דק' ליה דא"כ אין מתחללין סלעים על דיגרי זקב מיבעי ליה אמנם ללשון דאמר לא יעשה סלעים דיגרי זקב דהוי משום גזירה דרבנן שמה עלייתו גיחא דקתני לא יעשה ואה"נ דאם היו רוצים להחמיר רבנן לו' דמשום גזירה דשמה ישקא עליותו לא יהיה מחולל אפי' בדיעבד זה לא הוה ק"ל דיש כמה דברים דהחמירו חכמים אפי' בדיעבד וא"כ מאי ק"ל בברייתא דהכא דקתני על חייין אין מתחללין אפי' בדיעבד דלמא כה נר' לחכמים להחמיר אפי' בדיעבד וכ"ת דכונת קו' התו' היא לומ' מ"ש דהתם בהיה דפ' הזבח דלא יעשה סלעי' דיגרי זקב דהטעם הוי משו' שמה ישקא עליותו אמרת דלא גזרינן אלא לכתחלה ובהה גזירה דהכא דשמה יגדל מהם עדרים גזרי' אפי' בדיעבד אם זו היא פונת קושיתם יש להשיב ולומר דאין לדמות כל גזרות חכמים להדדי יש גזירה שנואיה להם להקל בדיעבד ויש גזירה שנו' להם להחמיר אפי' בדיעבד ודוק ותירצו התוס' די"ל דאין מתחללין דהכא היינו כו' איכא למידק דס"ס הקו' במקומה עומדת מ"ש בהה גזירה דשמה יגדל עדרים קתני על חייין אין מתחללין פלומ' שיתחזרו דמים למקומם ומ"ש בהיה דהזבח גבי לא יעשה סלעים דיגרי זקב דהוי משום גזירה שמה ישה' עליותו לא קתני אין מתחללין לענין זה דיתחזרו דמים למקומ' וכ"ת דס"ל לתו' דיש לחלק דגזרי' שמה ישקא עליותו לא דמי להה גזירה שמה יגדל עדר' דבהיה היא חשש' גדולה לריעותא ויש להחמיר בה טפי וכמ"ש בס' עצמות יוסף דף צ"א ע"ב א"כ אעיקרא דדינא אין פאן מקום לקו' התוס' דיש לחלק בין גזירה דהתם לגזירה דהכא וגיחו פי' אין מתחללין כפשוטו וצ"ע: ודע דהרמב"ם פ"ד דמ"ש דין ו' פתב וז"ל ולא יחלל מ"ש על בהמה חיה ועוף חייין ואם חלל לא קנה מעשר שמה יגדל מהם עדרים אלמא דס"ל דמ"ש חכמים על חייין אין מתחללין הוי כפי פשוטו דלגמרי לא חלה קדושת המעות על הבהמה שהיא חיה וסבירי ליה דהחמירו בהה גזירה טפי מגזירה דלא יעשה סלעי' דיגרי זקב משום גזירה שמה ישקא עליותו אה ק"ל על הרמב"ם במ"ש פ"ו דשמיטה דין ט' וז"ל וכשמתחללין פרי הנלקח שנית אין מחללין אותו על בהמה חיה ועוף חיים שמה יגיחם ויגדל מהם עדרים ומשמע מדבריו אלו דהיינו דוקא לכתחלה אבל בדיעבד מתחלל פרי ז על חייין וזה סותר למ"ש פ"ד דמ"ש גבי דמי מ"ש דאפי' בדיעבד אינו מתחלל וברייתא דידן השוה מ"ש לז' דאין מתחללין על חייין ומנ"ל להרמב"ם לשים חילוק ביניהם דגבי מ"ש אפי' בדיעבד אינו מחולל וגבי ז' לכתחלה אין מחללין על חייין דמשמע מדבריו דבדיעבד הרי הוא מחולל וצ"ע ודוק: תוס' ד"ה שמה יגדל מהם עדר' פ' האיש מקדש כו' דע דרש"י פתב בהאי ש מקדש וז"ל אין לוקחין בהמה במעות מ"ש חוץ לירוש' דכת' וצרת הפסוק בקדש ועוד שמה תכחיש בטורח הדרה והתו' שם הקשו על ב' הטעמים אלו שכתב רש"י וז"ל פי'

בְּקוֹנֵי כו' וְלֹא נִהְיָא כו' וְנַר' דְּכֹנֵן קוֹשְׁיָת' הִיא דְּהָא דְּאִמְרֵי דְּבַעֲי' פְּסָף צוּרָה הִינּוּ
פְּשִׁמְחָלָל מ"ש אֵינוּ יְכוּל לְחַלְלָ עַל אֲסִימוֹן פְּדָתָנּוּ פ"ק דַּמ"ש מְשֻׁנָּה ב' וּמִיָּתִי לָהּ בְּהִזְבָּה
דָּף מ"ז ע"ב מְשׁוּם דְּכֵינּוּן דְּמַחְלָל בְּמִידֵי דְּלֹאוּ אִנְכּוּל בְּעֵינָן שְׂיִהָא פְּסָף צוּרָה אָבָל בְּמַחְלָל
עַל בְּהֵמָה שְׂרָאוּי לְהוֹלִיכָה לִירוּשָׁ' וְלֶאֱכָלָה בִירוּשָׁ' שְׂרִי וְלִי יִרְאֶה לְהַלִּיץ בְּעַד רַש"י
דְּטַעְמוֹ הוּא דְּפִשְׁטִיָּה דְּקִרְא דְּנִצְרַתְּ הַפְּסָף וְכו' וְנִתְתָּה הַפְּסָף וְכו' הִכִּי הוּי דְּאֵינוּ יְכוּל לְחַלְלָ
הַפְּסָף עַל פִּירוֹת חוּץ לִירוּשָׁלַיִם אֲלֵא תוּךְ יִירוּשָׁ' וְהִכִּי מוֹכַח מִדְּתָנּוּ פ"ק דַּמ"ש מְשֻׁנָּה ה'
הַלּוֹקֵחַ פִּירוֹת שׁוֹגֵג יַחְזֵרוּ דָּמִים לְמִקּוּמָם בְּמִזִּיד יַעֲלֶה וַיֹּאכַל אֶלְמָא דְּלִכְתָּחְלָה אֵינוּ יְכוּל
לִיקַח פִּירוֹת בְּדָמֵי מ"ש חוּץ לִירוּשָׁ' פְּדָמְשָׁמַע מְפִשְׁטִיָּה דְּקִרְא דְּיַעֲלֶה הַפְּסָף לִירוּשָׁ' וְשָׁם
יִקַּח בָּהֶם כֹּל אֲשֶׁר תֵּאָוּהָ נִפְשׁוּ בְּהֵמָה אוֹ פִירוֹת א"כ שְׁפִיר קָאָמַר דְּטַעְמָא דְּאֵין לּוֹקְחִין
בְּהֵמָה בְּמַעוֹת מ"ש חוּץ לִירוּשָׁ' מְשׁוּם דְּכִתְיָב וְצָרְתָּ הַפְּסָף כְּלו' דְּהַפְּתוּב הַקְּפִיד שְׁלֹא
יִקְנֶה בְּמַעוֹת אֲלֵא תוּךְ יִירוּשָׁ' וְלֹא כְּמוֹ שְׁסוּבְרֵי הַתּוֹס' דְּרַש"י פְּתַב מְטַעְמָא דְּכִסְפָּה צוּרָה
וּבְכֵן הִשְׁיֵגוּ עָלָיו אֲלֵא טַעְמׁוֹ הוּי דְּהַפְּתוּב אוֹ דְּהַמַּעוֹת שְׁפָדָה בָּהֶם מ"ש יַעֲלֵם לִירוּשָׁ'
וְשָׁם יִקְנֶה אֲשֶׁר תֵּאָוּהָ נִפְשׁוּ כְּנ"ל לְהַלִּיץ בְּעַד רַש"י וְתוֹס' דִּידָן לֹא הִשְׁיֵגוּ עַל טַעַם זֶה
דְּרַש"י כְּמוֹ שְׁהִקְשׁוּ בְּקִדּוּשֵׁין אוּלַי הוּא מְטַעְמָא דְּכִתְיָב וְא"ת אִם אֵיתָא לְהוּ טַעְמָא דְּבַעֲי'
שְׁיִולִיךְ הַפְּסָף לִירוּשָׁ' לְמָה אָמְרוּ הָכָא דְּעַל חֵיִין אֵין מִתְחַלְלִין מְטַעְמָא דְּשָׁמַא יְגַדֵּל עֲדָרִין
ת"ל דְּהַפְּתוּב מִקְּפִיד שְׂיַעֲלֶה הַפְּסָף לִירוּשָׁ' י"ל דְּהֵאֵי טַעְמָא סָגִי לְעֵנָן שְׁלִכְתָּחְלָה לֹא
יַעֲשֶׂה כֹן לְקַיִ' פִּשְׁטָהּ הַפְּתוּ' דְּיַעֲלֶה הַפְּסָף לִירוּשָׁ' אָבָל לֹא הַקְּפִיד הַפְּתוּב לְגַמְרֵי שְׁאֲפִילוּ
בְּדִיעְבַּד אֵינוּ מְחֻלָּל וְא"כ לַמ"ש חֻכְמִים עַל חֵיִין אֵין מִתְחַלְלִין דְּהוּי אִפִּי בְּדִיעְבַּד עַכ"ל
דְּהוּא מְטַעְמָא דְּשָׁמַא יְגַדֵּל עֲדָרִים דְּהֵיא חֲשִׁשָׁא גְדוּלָּה בְּעֵינֵי רַז"ל אִךְ ק' א"כ אֲמַאי עַל
שְׁחוּטִין מִתְחַלְלִין חוּץ לִירוּשָׁלַיִם וּמְשַׁמַּע דְּהוּי לְכַתְּחָלָה פְּדָמוּכַח בְּתוּ' שְׁהִבִּיאוּ הַתּוֹסֵפ'
בְּדַבּוּר שְׁלִפְנֵי זֶה וְאֶפְשָׁר דְּרַש"י סְבוּר דְּלִיתָא לְהוּ תו' וְר"מ וְרַבְּנָן לֹא שָׂרוּ אֲלֵא בְּדִיעְבַּד
פְּדָמוּכַח מְפִשְׁטָא דְּבְרִייתָא דִּידָן וְעַל הַטַּעַם הַב' שְׁפָתַב רַש"י וְעוּד שְׁמָא תְּכַחֵישׁ כו' הַקְּשׁוּ
עָלָיו הַתּוֹס' כָּאֵן דְּלֹא הִי"ל לְפָרַשׁ אֲלֵא פְּדָמְפָרַשׁ הָכָא שְׁמָא יְגַדֵּל מֵהֶם עֲדָרִים וַיִּרְאֶה לִי
לְהַלִּיץ בְּעַד רַש"י דְּהֵאֵ הַתּוֹס' גּוֹפִיָּהּ מְקַשֵּׁי לְקַמֵּן בְּסָמוּךְ בְּרִייתָא דְּהָכָא דְּקַתְנֵי עַל חֵיִין
אֵין מִתְחַלְלִין דְּמְשָׁמ' אִפִּי דִיעְבַּד אֲמַאי דְּתָנּוּ פ"ק דַּמ"ש וּמִיָּתִי לָהּ בְּהֵאִישׁ מְקַדָּשׁ אֵין
לּוֹקְחִין בְּהֵמָה בְּמַעוֹת מ"ש כו' בְּמִזִּיד תַּעֲלֶה וְתֹאכַל בְּמִקּוּם אֶלְמָא דְּהֵיא מִתְחַלְלָת בְּדִיעְבַּד
וּמִתְרַצִּים הַתּו' דְּבְרִייתָא דְּהָכָא מֵיָרִי בְּבַעֲלֵי מוּמִין דְּהַחֲשִׁשָׁא הִיא גְדוּלָּה שְׁמָא יְגַדֵּל
עֲדָרִים וּמַאי דְּתַנֵּי הֵתָם בְּמִזִּיד תַּעֲלֶה וְתֹאכַל מֵיָרִי בְּבֵהֵמָה תְּמִימָה דְּלִיכָא לְמִיחַשׁ שְׂיִשְׁהָא
אוּתָּהּ כּוֹלֵי הֵאֵי לְגַדֵּל עֲדָרִים דְּכֵינּוּן דְּהֵיא תְּמִימָה יִקְרִיבָנָה מִיָּד לְשִׁלְמִים א"כ לְרַש"י נְמִי
לֹא קוֹשְׁיָא דְּהוּא מְפָרַשׁ עַד"ז דְּבְרִייתָא דְּהָכָא מֵיָרִי בְּבַעֲלֵי מוּמִין וּבִזָּה יֵשׁ חֲשִׁשׁ גְדוּל
שְׁמָא יְגַדֵּל מֵהֶם עֲדָרִים אָבָל בְּתִמְיָמָה אֵין חֲשִׁשׁ דְּגִידוּל עֲדָרִים כָּלֵל וְאֶפִּילוּ לְכַתְּחָלָה אֵין
לְחוּשׁ עַל זֶה אֲלֵא טַעַם הָאִסּוּר לְכַתְּחָלָה הוּא שְׁמָא תְּכַחֵישׁ מִטְּוֵרַח הַדְּרִיךְ וְדוּק כְּתַבוּ עוּד
הַתּו' וְתִמְיָה דְּרַבְּנָן דְּהֵתָם אוֹ וְאִם לְקַח בְּשׁוֹגֵג יַחְזֵרוּ דָּמִים לְמִקּוּם' בְּמִזִּיד תַּעֲלֶה וְתֹאכַל
וּי"ל דְּאֵיָרִי כְּמוֹ שְׁמְפָרַשׁ ר"י הֵתָם בַּד"א בְּמִתְפֹּנֵן וְלִקְחוּ מִתְחַלְתוּ לְשָׁם שְׁלָמִים וְכו'
כַּצ"ל וְכֵן הִגִּיהַ רַש"י ל' וְס' מַע"ח וְכֵן מִתְבָּאָר מִתּוּ' דְּהֵאִישׁ מְקַדָּשׁ יַעו"ש וַיִּרְאֶה דְּקָשָׁר קו'
זוּ עַם הָאָמּוֹר הוּא בְּאִנְפָּן זֶה דְּרַש"י פִּי הֵתָם טַעַמ' שְׁמָא תְּכַחֵישׁ מִטְּוֵרַח הַדְּרִיכָא וְכֵן
לְפָרַשׁ"י הִנֵּה אֶפְשָׁר לוֹ דְּתַרֵּי תַנְּאֵי הוּוּ חֻכְמִים דְּהֵתָם ס"ל דְּטַעְמָא הוּי שְׁמָא תְּכַחֵישׁ וְכֵינּוּן
דְּאֵינָה חֲשִׁשָׁה גְדוּלָּה בְּמִזִּיד תַּעֲלֶה וְתֹאכַל בְּמִקּוּם וְרַבְּנָן דְּהָכָא סְבָרֵי דְּטַעְמָא הוּי שְׁמָא

יגדל מהם עדרים והיא חששא גדולה לחוש עליה אפילו בדיעבד ולכך אמרו על חז"ל אין מחללין אפי' די'עבד אמנם התוס' דחו פרש"י דהתם ואמרו דאין חשש שמא תכחיש ולא הוי אלא מטעמא שמא יגדל עדרים כדקא' הכא ורפנן דהכא והתם כולהו חד טעמא אית להו שמא יגדל עדרים השתא נולדה הקו' מ"ש דהתם קתני במזיד וכו' ותוצו וי"ל דאייירי וכו' וכוונתם דהכא איירי בבעלי מומין והחששא היא גדולה שמא יגדל עדרים עד שיולידו ונולדות תמימים ולכך הקמירו דאפילו בדיעבד אין מתחללין והתם איירי בתמימים דליכא למישש פולי האי שמא יגדל מהם עדרין' ולכך לכתחלה אינו יכול ליקח בהמה תמימה ואם כבר לקח במזיד תעלה ותאכל במקו' והרנ"ה תירץ דהכא איירי תוך ירוש' והתם איירי חוץ לירוש' ובס' תמים דעים דף ס"ט סימן רמ"א בהשגות הראב"ד פתב תרוצא אחרניא ודבריו מגומגמים בעיני יעו"ש.

וראיתי להרמב"ם פ"ד דמ"ש דין ו' פתב וז"ל אין מחללין מעות מעשר על הפירות וכו' ובפ"ז דמ"ש דין ט"ו הלוקח פירות חוץ לירוש' וכו' יעו"ש ודברי הרמב"ם הללו הם תמוהים איך העתיק ב' הדינין הללו הסותרין זה את זה ותירץ הרנ"ה פשיטא דלית ליה להרמב"ם דהא הרמב"ם איירי בפ"ד חוץ לירושלים כמבואר בדבריו גם תירץ התוספתא דאמרו דמ"ש חכמים על חז"ל אין מחללין מייירי בבעלי מומים דוקא אין נראה דהרמב"ם סובר חילוק זה דא"כ הו"ל לפרש בפ"ד דמייירי בבעלי מומים גם תירץ הראב"ד שהביא בספר תמים דעים דמ"ש חכמים על חז"ל אין מחללין מייירי דמתפנין להוציאן לחולין אין נראה דא"כ הנה לו לפרש בפ"ד דמייירי במתפנין להוציאן לחולין לכן נ"ל דהרמב"ם ס"ל חילוק אחר דברייטא דהכא מייירי דבע"ה מחלל מעות מ"ש שבידו על בהמה שפרשותו בהא אמרו על חז"ל אין מחללין אפי' בדיעבד שמא יגדל מהם עדרים אבל בשחוטין הרי הוא מחולל וכן במחלל בפירות שפרשותו וזהו הדין דכתב הרמב"ם בפ"ד ומ"ש בהאיש מקדש בשוגג יחזרו דמים למקומם במזיד תעלה ותאכל במקום מייירי שבע"ה שיש לו מעות מ"ש לקח בהם בהמה מחבירו ובהא הוא דאמרו במזיד תעלה ותאכל דכיון דהיה מזיד הלוקח אין סברא לקנוס למוכר לומר דאינו מתחלל בכה"ג שייחזרו הדמים למקומם מטעם שמא יגדל עדרים הלוקח דכיון דהמוכר לא חטא בזה אין סברא להעניש למוכר לבטל המקח ולכך אמרו במזיד תעלה ותאכל.

זה נ"ל לפתור ופרח לתרץ דברי הרמב"ם ז"ל ומכאן מודעה רבה למ"ש הרמב"ם פ"ד דמ"ש דין ו' אין מחללין מעות מעשר על הפירות ואם חילל יעלו הפירות ויאכלו בירוש' וכתב מרן בכ"מ דבפ"ק דמ"ש במשנה הלוקח פירות שוגג יחזרו דמי' וכו' ולא חשש ר' וכו' יעו"ש ולעד"ן דדברי הרמב"ם אינם ענין לאותה משנה דפ"ק דמ"ש דהרמב"ם איירי הכא במחלל מעות מ"ש על פירות ש'לו ובכה"ג בין שוגג בין מזיד הדין שונה דאם חלל יעלו הפירות ויאכלו בירוש' ומתני' דפ"ק דמ"ש מייירי בלוקח פירות מחבירו בהא הוא דאמרו בשוגג יחזרו דמים למקומם וזה הדין הביאו הרמב"ם פ"ז דמ"ש דין ט"ו ודוק פתבו עוד התוס' והא דאמרי' בהגוזל קמא וכו' א"נ אפי' כרפנן והתם שאני דלא אפשר בע"א כצ"ל יר' דקשר הקו' הוא באופן זה דלפי פרש"י דהאיש מקדש דטעמא דאין לוקחים בהמה במעות מ"ש הוי משום שמא תכחיש בדרך' וההיא מתני' חולקת אבריי' דהכא דסברא דטעמא הוי משום שמא יגדל עדרים א"כ יש להשיב ולו' דההיא דהגוזל אתיאי פההיא דהאיש מקדש דטעמא הוי משום שמא תכחיש ולטעם זה ל"ק פולי

האי דאיפא למימר דיותר טוב לקנות בהמה ולהעלותה לירושלים ואע"ג שמתפחשת מטורח הדרך מלהביא מעות בכל שאינם יוצאים בירושלים אמנם לפי מה שהעלו התוס' דכלהו תנאי אית להו גזרה דשמא יגדל עדרים דהיא לתא דאיסורא א"כ לפ"ז ק' היאך התירו בהגזל קמא לקנות בהמה והא איפא למיחש שמא יגדל עדרים דהיא איסורא רבה וס"ד דתוס' דטפי ניחא להעלות מעות בכל אע"ג דאינם יוצאים מלהעלו' בהמה דאיפא למיחש איסורא דשמא יגדל עדרים ותיקצו דהיא אתיא כר"מ א"נ אפילו כרבנן והתם שאני דלא אפשר בע"א כו' פלומר דהשתא בתירוץ ס"ל לתוס' דעדיף טפי לקנות בהמה אע"ג דאיפא למיחש שמא יגדל עדרים מלהעלו' מעות בכל דאינם יוצאים בירוש' ודוק: פתבו עוד התוספ' ולפי מ"ש דר"מ כו' כתוב בס' מאיר ע"ח לא מצאתי זה בפרש"י בפר' הנהב וע"ש ואשתמיט ליה להרב בקיאות זה דהכי איתא בפרק הנהב דף נ"ה ע"ב מתיב ר' ששת מדתנן פ"ק דדמאי משנה ב' מחללין אותו פסוף על פסוף כו' ועל משנה זו פרש"י ויחזור ויפדה את הפירות ויעלה הפסוף לירוש' וכו' יע"ש ועל פירוש זה מקשים בתוס' דהכא אפשר דשני ר"מ דמאי לחלל הפירו' לכתחלה כו' ואע"ג דברייתא דידן בנדאי איירי ולא בדמאי ועדיפא מינה הני לי' לאקשוי דאפי' בנדאי שרי הכא ר"מ לחלל על הפירות חוץ לירוש' מ"מ פיון דיש מי שמפרש בירוש' ברייתא דידן בדמאי כמ"ש בדבור שלפני זה ע"כ פתבו קושיותם לפי סברא זו דאפי' למאן דמוקי ברייתא דידן בדמאי קשיא לפירוש רש"י דהתם דהכא קתני בהדיא דשני ר"מ דמאי לחלל על הפירו' לכתחלה ובלבד שיעלה הפירו' ויאכלם דהכי עדיף טפי משיחזור ויפדה את הפירות וזש"א התוספ' ובלבד שיעלה הפירות כו' הוא סברא דנפשטיהו בפ' ברייתא דידן דכשאמר ר"מ דיכול לחלל דמי מה שכתב על בהמה חיה ועוף בין חיים שחוטאים היינו שיעלם ויאכלם בירוש' דהכי עדיף טפי משיחזור ויפדה את הפירות וע"ש בתוספ' דפרק הנהב דהאריכו להקשות על פרש"י ז"ל דהתם ומתוך דבריהם שם נתברר פנונת תוס' דידן יע"ש: דף מא ע"א גמ' א"ר אשי מחלוקת בפרי א' כו' איפא למידק מנ"ל לרב אשי לומר פן ומי הכריחו לזה נתו מ"ש רש"י מחלוקת דר"א ור"י ע"כ ק"ק מה בא ללמדנו ויר' דהכריחו לרב אשי לומר פן משום דכלל גדול יש לנו אפוישי פלוגתא לא מפשי' וא"כ דיינו שנאמר דפלוגתא דהנהך אמוראי הוי דוקא בפרי א' ועוד מרויח בזה דלא פליגי תנאי לדעת ר"א דברייתא דקתני לקח הוי בפרי ראשון וברייתא דקתני דרף חילול הוי בפרי ב' ולא פליגי תנאי בהך מלתא וזש"א רש"י מחלוקת דר"א ור"י לאפויקי התנאים דאפשר לומר דלא פליגי וליפא תנאי פותיה דר"י דהיא מייירי בפרי ב' דהוי בין דרף מקח בין דרף חילול ונ"מ לפי זה דכיון דלר"א יש סייעתא מתנא דתני לקח ולר' יוחנן איפא סייעתא מברייתא דקתני דרף חילול דמצינו לאוקמה בפרי ב' א"כ ראוי לפסוק כר"א לגבי רבי יוחנן פיון דתנאי מסייע ליה לר"א זו היא פנונת רב אשי לפי הס"ד ודוק: איתביה רבינא לרב אשי כו'.

מדקאמר איתביה משמע דפנים בפנים איתביה רבינא לרב אשי דאל"כ הל"ל מתיבי ומדקאמר בתר הכי אלא אמר רב אשי מחלוקת בפרי שני כו' ופרש"י אלא אי אתמר דרב אשי הכי אתמר משמע דלא הנה מדבר רבינא עם רב אשי אלא עם בני הישיבה דאמר משמיה דרב אשי לישנא קמא ומכח התויבתא תירץ אלא אי אתמר דרב אשי וכו' נאלו לא הנה פרש"י הו"א דרב אשי גופיה חזר בו מפח התויבת' אכל מדברי רש"י לא

משמע דחזר בו רב אשי אלא הטעות היתה לבני הישיבה דאמרו לישנא קמא משמיה דרב אשי ויראה דרש"י ס"ל דתרי רב אשי הוו דמ"ס בתחלת הסוגיא אמר רב אשי זה הוא רבי אשי קדמון דיש רב אשי קדמון כמ"ש בס' יוחסין בע' האמוראים ומאי דקאמר אתיקה רבינא לרב אשי היינו רב אשי חברו של רבינא והקשה לו עמ"ש ביישיבה משמיה דר' אשי הקדמון ותיירץ ר' אשי האחרון אלא אי אתמר פרבי אשי קדמון הכי אתמר כו' ודוק: תוס' ד"ה פירות הללו כו' בהדיא קתני בירוש' דז' והתנני אומר לו הרי סלע כו' עכ"ל.

כתב בחדושי הלכות בתוספתא דז' פ"ה לימא הך סיפא והוא א"ל הילך סלע זו כו' ואפשר שכן הנה גוססת הגמ' שלקחם ולקחי הנצרכו להביאו מדברי הירוש' עכ"ל וק"מ אפי' תימא דלא הנה בגירסתם הך סיפא דזהו א"ל הילך סלע זו במתנה כו' ס"ס מצינו למיזק דדרך חילול אינו דאי הנה סגי בדרך חילול למה ילך אצל חנוני יקח פירות חולין שיש לו בביתו שנה סלע ויחלקנו עליהם ויאכלם בתורת ז' כדפרש"י ויראה דהתוס' מאנו בזה דאפשר דנקט הכי משום דמייירי דהבע"ה אין לו פירות ולכך השמיענו התנא דאם אין לו פירות ילך אצל החנוני הרגיל אצלו ויאמר לו תן לי בסלע פירות ונותן לו ואלו לא גרסי' הסיפא הו"א דה"פ דכשיקח הבע"ה הפירות מהחנוני אז יחלל בע"ה הסלע שבידו בפירות שלקח מהחנוני וחזר הבע"ה וא"ל הרי הפירות נתונים לך במתנה ונמצא דבע"ה חילל הסלע שבידו דרך חילול ולא דרך מקח שלא נתן הסלע לחנוני אבל השתא דקתני סיפא והתנני א"ל הרי סלע זו נתון לך במתנה משמע דהוי דוקא דרך מקח ושכבר נתן הסלע לחנוני בעד הפירות והתנני מחזיר לו הסלע שנתחלל דרך מקח.

ובכן ק"ל במ"ש התוס' בסוף דבריהם ודייק דדרך חילול אינו מדלא חילל החנוני לכתחל' סלע של בע"ה על פירותיו שלא בדרך מקח וממכר עכ"ל דלמה להו למימר דדייק הכי לימא דהכי דייק דדרך חילול אינו מדלא חילל הבע"ה הסלע שבידו על הפירות שלקח מהחנוני דנמצא דהוא דרך חילול ולא בדרך מקח דהסלע לא נתנו לחנוני ומדהוצרך לתת הסלע לחנוני בעד הפירות וחזר החנוני מחזיר לו הסלע אלמא דאינו מתחלל אלא דרך מקח ותו ק"ל אהא דכתבו התוס' ודייק דדרך חילול אינו מדלא חילל החנוני לכתחלה סלע של בע"ה על פירותיו כו' דזה נדאי אינו יכול לעשות פן דוכי האדם יכול לחלל סלע חברו או פירות חברו ואפשר דהא לא קשיא דכשנותן לו רשות בעל הסלע לחנוני שיחלל סלע שלו על פירותיו מצי למעבד הכי וא"כ הדיוק והוא זה ל"ל שיקח בע"ה פירות מהחנוני כו' יאמר בע"ה לחנוני חלל קדושת סלע שלי על פירותיך ומדלא עביד הכי משמע דדרך חילול אינו מחלל אלא דרך מקח אמנם קו' קמיינתא ק' וצ"ע ומ"ש בחדושי הלכות בזה דבריו מגומגמים אצלי ודוק.

מאי שביעית דמי ז'. דאלת"ה מעשר מעשר ממש והכתיב וצרת הפסח בידיו אלא דמי מעשר ה"נ דמי ז'.

מהכא מוכח בהדיא דפירות מ"ש אין מתחללין אלא על המטבע ומשמע דאין מתחלל פירות מ"ש על פירות אחרות ומכאן השיג הראב"ד על הרמב"ם דכתב רפ"ד דמ"ש דין ב' וכן אם רצה לחלל פירות המעשר על פירות אחרות יעלו הפירות ויאכלו בירוש' ולא יחלל ממין על שאינו מינו כו' וכתב עליו הראב"ד ונ"ל והראשונים לא יצאו לחולין ויעלו

גם הם ולעולם פירות הראשונים כו' יע"ש ומרן בכ"מ הליץ בעד הרמב"ם וז"ל ומ"ש בס"פ לולב הגזול כו' יע"ש פונת דבריו דמ"ש בגמ' דמעשר דבריינתא לא ס"ד דהוי מעשר ממש מדכתי' וצרת הפסח היינו מפני שהבריינת' מייגרי דהוא מחלל מ"ש מדגן תירוש ויצהר על בהמה חיה ועוף דהוא מין בשאינו מינו בזה הוא דאמרו דאי אפשר דהבריינתא מייגרי במעשר ממש דכיון דהפדיון הוא בשאינו מינו בעי' וצרת הפסח אבל כשבא לפדות מין במינו כגון חטים בחטים זה יכול לעשות לדעת הרמב"ם אבל הראב"ד תפס פשט השמוע' דלעולם אינו מתחלל פירות מ"ש אלא בכסף וק"ל לדעת הראב"ד דנהי דס"ל בפשט השמועה דאין מתחלל מ"ש אלא בכסף מ"מ מנ"ל להראב"ד לו' דאם חלל פירות בפירות דשניהם צריף להעלותם לירושל' כדמשמע מלשונו והראשונים לא יצאו לחולין ויעלו אותם לירוש' והפירות השניים הרי הם חולין פשהיו וצ"ע: עוד כתב שם מרן בכ"מ על דברי הרמב"ם ונ"ה דבפ' הנהב מוכח כו' י"ל כו' ודברי מרן הללו תמוהים בעיני דהא דריש הנהב לא מייגרי במחלל פרי ראשון על דיגרי זהב פי היכי דתקשי להרמב"ם אלא התם איגרי בהא דתנן לא יעשה אדם סלעים דיגרי זהב בהא שקלינן וטרינן אי דהבא פירא הוי טבעא אפירא לא מחללין וכ"פ רמב"ם שם דין ז אין מחללין מעות מעשר על הפירות אבל במחלל פירות מ"ש דהם פרי א' של פירות אחרות בזה לא איגרי בריש הנהב ותו ק"ל דאפילו תימא דיש בקיאות בפר' הנהב שאמרו שם דלא יחלל פירות מ"ש על הנהב דפירא אפירא לא מחללין אינו סות' לדברי הרמב"ם דהרמב"ם לא התיר לחלל פירות בפירות אלא מין במינו כגון חטים בחטים אבל מין בשאינו מינו בהדיא אמר הרמב"ם דאינו יכול לחלל ופירות מ"ש בזהב גרע ממין בשאינו מינו ולקוש' זו י"ל בדוחק דזה נכלל בתירוץ מרן הכ"מ אמןם כל הישר הולף לבבו יבין דהוא רוצה לחלק בענין אחר דהרמב"ם אינו מתיר לחלל אלא אנוכל באנוכל ולא אוכל במידי דלאו אנוכל וחילוק זה ליתא דאפילו אוכל באנוכל אם הוא מין בשאינו מינו אינו יכול לחלל וע"כ דברי מרן ז"ל בקו' זו ונתירוץ צ"ע ודוק: תוס' ד"ה דאשתמד כו' ואפילו לר' יהושע דאמר שמעתי שמקריבין אע"פ שאין בית המקדש כשיש מזבח בנוי כדמוכח פ' קדשי קדשים דף נ"ט ותי' יע"ש וכ"פ הרמב"ם ספ"ג דהל' פסולי המוקדשין וכעין זה פתבתי לעיל אמתני' דאתרוג של מע"ש בירוש' לא יטול יעו"ש פלפול גדול: תוס' ד"ה א"נ סמוך לשקיעת החמה כו' כתב בס' מע"ח וז"ל ויש לדקדק עפ"ז הא בהדיא פריף המקשן אלא דאבני בחמיסר מחצות היום ולהלן תשתרי ש"מ דאין פרקא פלל מהא דאין בגין ב"ה דוחה י"ט וצ"ל לפי דבריהם באת"ל פריף פלומר אפילו את"ל דבגין ב"ה דוחה י"ט מ"מ מחצות היום ולהלן תשתרי וק"ל עכ"ל.

ומכאן סעד למ"ש בחדושי הלכות בפ' בתרא דר"ה דדעת היש מפרשים דהתלמוד ספוקי מספקא ליה אם יש לחלק בין בגין בידי אדם לבגין בידי שמים ולפי הצד דאין לחלק תירצו דאבני סמוך לשקיעת החמה כלו' בעי"ט דאין בגין ב"ה דוחה י"ט אפילו דהוא בידי שמים ולפי הצד דיש לחלק תירצו דאבני בלילי דאע"ג דאין בגין ב"ה בלילה בגין בידי שמים שאני ודוק: ע"ב מוליכין את לולביהן לב"ה כו' אע"ג דנטילת לולב דוחה שבת אפי' בגבולין בזמן שבה"מ קיים היינו דוקא לענין נטילת לולב דהוא איסור טלטול אבל לענין הוצאה אינה דוחה שבת הלכא מוליכין את לולביהן לב"ה ודוק.

למחרת משפמיין ובאים פל א' וא' כו' לקמן בפ' לולב וערבה גבי מוליכין לולביהו להר הבית קתני שם דמלמדין אותם לומר פל שמגיע לולבי ביזו הרי הוא לו במתנה וק"ק אמאי הקא בגבולין לא למדו להם לומר פן י"ל דהקא בגבולין לא הוה נאמר לומר פן מפני שהעם שהיה להם לולבין הם מועטים ויכול פל א' וא' להפיר את שלו אבל בהר הבית היו שם רוב יש' והיו שם הרבה עשירים שהיה להם לולבין ומכרח היה שנתערבו הלולבי' לקד מלמדים אותם לומר פל מי שמגיע כו' וכ"כ התי"ט בפרקין דלקמן יע"ש: גמ' מנא ה"מ דת"ר ולקחתם לכם כו' משמע ליה מדכתיב ולקחתם לשון רבים ולא פתיב ולקחת לשון יחיד וכ"כ התוס' ר"פ ד"ה בעי' הדר גם בשמעתין כ"כ ואיפא למידק דלעיל דף ל"ד ע"ב דרשי' ומנין שמעפבים זה את זה ת"ל ולקחתם שתהא לקיחה תמה גם אתרוג חסר פסול מהאי טעמא דאינו לקיחה תמה כמ"ש התו' שם ורש"י דף ל"ו ע"ב גבי ר"ח מטביל ביה ונפיק ביה יע"ש.

וכן מצאתי שהקשה קו' זו בחדושי הרא"ם לסמ"ג יע"ש ואפשר לומר דאי קרא אתא לומר לשון רבים שיקחו פל א' וא' לימא וקחו מדכתיב ולקחתם דרשי' ליה נמי ללקיחה תמה וכן מצאתי בספ' קרבן אהרן דף רנ"ח ע"ד יע"ש ואין להקשות אימא כוליה קרא לענין לקיחה תמה דא"כ לימא קרא ולקחתם לשון יחיד בפתח תחת התי"ו מדקרינו ולקחתם לשון רבים בסגול תחת התי"ו דרשי' נמי לקיחה לכל אחד ואחד אמנם ק"ל אמאי אצטריף קרא דלשון רבים לומר לה שתהא לקיחה ביז פל אחד וא' והלא במצנה שבגופו של אדם כגון תפילין ותי"ב' ושמי' שופר לא מצי איניש למעבד שליח בעדו ושלוח של אדם כמותו אינו אלא בקדושים וגירושין או הפרשת תרומה או שחיטת פסח דאינה בגופו של אדם כדאימא בהאי' מקדש ומהיכ' תיתי בלולב דמצי איניש למעבד שליח שיקח א' בעד כולם מדאצטריף קרא לו' ולקחתם לרבים שתהא לקיחה ביז פל אחד ואחד ודע דיש דברים דאין שלוחו של אדם כמותו דגרסי' פ' מצנת תליצה וקראו לו זקני עירו הם ולא שילוחם וכתבו שם התוס' ותנימה אדילפינו בפ"ב דקדושים וכו' יעו"ש ובס' באר שבע דף ס"ג ודף ע"ח העתיק דיבור זה יעו"ש ואם אדם יכול לעשות שליח להשאיל על נדרו נחלקו הפוסקים דהרמב"ם פ"ז דשבועות ס"ל דאינו עושה שליח והרא"ש וטי"ד סי' רכ"ח ס"ל דעושה שליח והכרעת האחרונים הריב"ש ס"ס ש"ע ומרן בש"ע כהרמב"ם ז"ל ודוק: תוס' ד"ה ולקחתם וכו' וגבי סוכה וכו'.

דבריהם תמוהים דמהו זה שאמרו וגבי סוכה לא צריף קרא דהא כתי' פל האזרח וכי קרא דכל האזרח לאו קרא הוא וא"כ איף אמרו דבסוכה לא צריף קרא ותו ק"ל דאעיקרא דדינא למה צריף קרא דכל האזרח והלא מצות סוכה בלשון רבים נאמרה בסוכות תשבו אלמא דכל א' וא' חייב לישוב בסוכה וצ"ע.

לכם משלכם להוציא את השאול והגזול. אע"ג דהם ב' דרשות שפיר נפקי מחד קרא דשקולים הם ויבואו שניהם פיון דממשמעות א' נפקי אף קשה אמאי לא דריש נמי להוציא אתרוג של שותפין דלא חשיב לכם כמ"ש התוספות בשמעתין י"ל דכיון דקתני להוציא את השאול הרי נתמעט של שותפין דהני פשאול לו חלק חבירו ודוק: תוס' ד"ה אלא א"כ וכו'.

סָבְרָא קמיינתא אתינא פתשו' ר' שרירא וס' שנית דיש לסמוך היא פסברת רשב"ם ס"פ יש נוכלין והרא"ש בפרקין וטור סי' תרנ"א הביאו ב' הדעות הנז' וראיתי בתשו' הרא"ש ריש פלל ל"ה מיייתי שם תשו' ה"ר אביגדור וכתוב שם באמצע התשו' וז"ל דרשי לךם לרבות השותפין וכו' פדאית' פ"ק דיומא דף י"א וכו' יעו"ש באנרף ודברי ה"ר אביגדור תמוהים בעיני דרוצה לדרוש מן הפסוק דשותפין שקנו אתרוג לצאת בו יוצאי בו מדכתי' ולקחתם לךם ולא התיר הכתוב של שותפין אלא בשותפין שלקחוהו לצאת בו פדכתי' ולקחתם לךם ורוצה לפרש ולקחתם מלשון קניה ומקח דהרי אמר דבלקחה דמצנה הפתוב מדבר ועלה קאי לךם אבל לקיחתו לסחורה לא מיקרי לךם וזה נדאי אינו דפי' ולקחתם אינו על הקניה אלא פי' ולקחתם הוא על מצנת נטילת לולב ולפי דברי ה"ר אביגדור דפירש ולקחתם הוא על הקניה א"כ עיקר המצנה דהיא נטילת לולב לא נזכרה בפתוב ותו אם הכתוב מכשיר אתרוג של שותפין שלקחוהו למצנה אע"ג דאין פל האתרוג שלו אלא מתציתו א"כ יכשיר אתרוג של שותפין שלקחוהו לסחורה ומ"ש הא מהא נאמר דבאתרוג של שותפין שלקחוהו למצנה היינו טעמא דיוצא בו משום דמסתמ' פל א' נותן לחבירו חלקו בשעת נטילתו כמ"ש התוס' בויש לסמוך וכס' רשב"ם ז"ל אם זו היא פוננתו זה לא מיקרי אתרוג של שותפין דבשעת נטילתו הוא של הנוטל לגמרי ואין לחבירו חלק בו.

וכ"ת תיקשי לן אמאי אין אנו מכשירים אתרוג של שותפי' מדכתיב לךם דמשמע גם של שותפין פדמוכח מההיא דפ"ק דיומא גבי בית השותפין מטמא בנגעי'. י"ל דגבי אתרוג לא ס"ד להכשיר אתרוג של שותפין דכתיב ולקחתם ודרשינן לקיחה תמה להוציא מי שנטל חצי אתרוג וא"כ אם יקח לצאת אתרוג של שותפין הוי חצי שלו ולא הוי לקיחה תמה פיון דאין פלוו שלו ולךם לא אתא להכשיר של שותפין אלא להוציא גזול ושואל פנ"ל ודוק ומעשה בר"ג וכו' נטלו ר"ג וכו' מתנה ע"מ להחזיר כו'.

כתב הטור סי' תרנ"ח ואפילו נתנו לו סתם ולא פי' ע"מ שתחזירוהו לי מסתמא דעתו שיחזירנו לו פיון דצריף לצאת בו ואם לא החזירו לו לא יצא עכ"ל משמע מתוך לשון זה דאם בעל האתרוג כבר יצא בו ואח"כ נתנו לאחר לצאת בו א"צ להחזירו לבעליו פיון דבעל האתרוג כבר יצא בו וקשה דעובדא דר"ג הנה שפכר יצא בו פדקתני בפרייתא נטלו ר"ג ויצא בו ואפ"ה חזינו דהוצרכו להחזירו לר"ג וי"ל דצריכין היו להחזירו לר"ג משום דר"ג הנה צריף לו לשאר ימים לצאת בו ומאי דמשמע מדברי הטור דאם בעל האתרוג יצא בו ואח"כ נתנו לאחר א"צ להחזירו לבעליו היינו פיוס אחרון של סוכות אף ק"ל פשטאלו בגמ' ל"ל לו' החזירו לימא דהא קמ"ל החזירו יצא הא לא החזירו לא יצא אע"ג דנתנו ר"ג סתם ולא פי' דהמתנה היתה ע"מ להחזיר אפילו הכי היו צריכים להחזירו פיון דצריף לו ר"ג לשאר ימים לצאת בו.

ואפשר דהתלמוד ס"ל דעובדא דר"ג הנה שנתנו במתנה ופי' בהדיא ע"מ שתחזירוהו לי ופשיטא דהנה צריף להחזיר מפת התנאי וא"כ מאי קמ"ל במ"ש ונהחזירו לר"ג ומשני דקמ"ל דמתנה ע"מ להחזיר וכו' ודוק: תוס' ד"ה הילף אתרוג זה בשום מקום אין מדקדק התלמוד בלשוננו להקדים תנאי למעשה ותנאי כפול והן קודם ללאו כצ"ל דע דהרמב"ם פ"ז דהלכו' אישות דין י"ז כתב דכל האומר מעכשו או האומר ע"מ דהוא כמעכשו א"צ

לכפול התנאי ולא להקדים תנאי למעשה וכתב ה"ה דנה דעת כל הגאונים יע"ש גם דע דבענין תנאי קודם למעשה יש מחלוקת בין הפוסקים דהרמב"ם פ"ו דאישות דין ג' וד' מפרש דהמעשה הוא מסירת הקדושין או הגט בינד האשה ועיין בפ' אע"פ דף נ"ו בתוס' ד"ה הרי זו מקודשת דהביאו בשם רש"י דס"פ הפועלים דרש"י ס"ל כהרמב"ם ועיין בתשו' הראנ"ח ח"ב סי' י"ז ושאר המפרשים חלוקים עליו וס"ל דהמעשה היא אמיר' הרי את מקודשת או הרי את מגורשת וכתב ה"ה דלדעת שאר מפרשי מה ששנינו בפרק מי שאחזו משנה זו ה"ז גיטף כו' יע"ש.

ויש לגמגם דס"ס המשנה היא שלא בדקדוק גם לדעת הרמב"ם דהא לא הזכיר במשנה כפל התנאי ולזה דנה אינו חשוב שלא בדקדוק משום דהתנא מקצר ולא חש להזכיר כפל התנאי אבל הזכיר מעשה קודם לתנאי זה ודאי שלא בדקדוק ואיך אפשר לומר דתנא תני דברי' שלא בדקדוק לכה מפרש הרמב"ם דתנאי קודם למעשה פ"א מעשה הוא מסיר' הגט ואם פן אף על גב דאמר הרי זה גיטף אם לא באתי מכאן ועד ל' יום ולא יתנה גט אם באתי מכאן ועד שלשים יום כיון דלא מסר הגט בינד האשה עד שגמר התנאי חשיב תנאי קודם למעשה לדעת הרמב"ם ולפי דברי הרמב"ם מ"ש פאן הילף אתרוג זה במתנה ע"מ שתחזירנה לי היא בדקדוק דעל מנת אינו צריך משפטי התנאים ואפ"ל לא אמר על מנת אלא אמר הילף אתרוג זה במתנה אם תחזירנה לי ולא תתנה אם לא תחזירנה ואחר שהשלים התנאי מסר לו האתרוג חשיב תנאי קודם למעשה לדעת הרמב"ם ו"ל וכבר כתבתי דשאר מפרשים חלוקים עליו והטור הוא מכללם כמ"ש בא"ה סי' ל"ח ויש לי גמגום על סי' תרנ"ח שכתב וי"א שאין צריך להתזירו לו אלא אם פן כפל תנאו כו' עכ"ל ולשון זה הוא מגומגם וקשה בעיני דנהי דיש פאן כפל תנאי אבל מצד אחר תנאי זה בטל משום דהקדים מעשה לתנאי דבתחלה אמר הרי הוא לך במתנה דהוא המעשה ואחר כה אמר התנאי ע"מ שתחזירנה לי איבר' דכשחזר וכפל התנאי ואמר ואם לא תחזירנה לי לא תהני מתנה בחלוקת כפל זה הני תנאי קודם למעשה וצ"ע אם נאמר דכיון דבחלוקה א' של כפל התנאי הקדים התנאי למעשה אע"ג דבחלוקה אחרת הקדים המעשה לתנאי אפ"ה קיים או דלמא דצריך שיקדים תנאי למעשה בכל החלוקות ולא מצאתי בדברי הפוסקים הכרח מספיק לזה ושוב מצאתי בתשו' הראנ"ח ח"ב סימן י"ז בענין גט על תנאי דכתב מרן בס' הגט שצ"ט דאו' ה"ז גיטף כו' דגמגם הראנ"ח במ"ש בתחלת דבריו ה"ז גיטף דנמצא דהקדים מעשה לתנאי יע"ש ומדברי תוס' דידן משמע בהקדא דגם באתרוג בעי' תנאי כפול ואם לא כפל א"צ להתזירו ומדברי תוספת דריש קדושין לא משמע הכי ועיין בס' עצמות יוסף דף נ"ז.

כתבו עוד התו' ולא דמי לתנאי ומעשה כו' דבריה' סתומי' וסתומים דמאי שנא אתרו' מגט וראיתי דדברי התוס' הם עניים פאן ועשירים במקום אחר בקדושין דף ו' ובגיטין דף ד' ובפ' מי שאחזו דף ע"ד ובס"פ יש נוחלין דף קל"ז האריכו בתירוצי' מתחלפים ונתברר מתוך דבריהם דמ"ש פאן ה"פ דהתם בפרק מי שאחזו רב אדא בר אבהא ס"ל דאו' ע"מ לאו כמעכשו דמי ולפי' פי' דמי שאמר ה"ז גיטף ע"מ שתחזיר לי הנזיר הגט הוא גט אע"פ שלא תחזיר משו' דתנאי ומעשה היא פדבר א' והתנאי בטל דכיון דס"ל דע"מ לאו כמעכשו דמי נמצא דאינה מגורשת עד שמתזרת הנזיר ואז אין הגט בינדה ונמצא דהתנאי סותר למעשה ולפיכך התנאי בטל אבל רבא ס"ל דכל האו' ע"מ כמעכשו

דמי ולא הוי תנאי ומעשה בדבר א' ולא סתר תנאי למעשה ויכולי המעשה והתנאי להתקני' דבשעה שמקבלת האשה הגט או בשעה שמקבל המקבל מתנה האתרוג הוא ש'לו ואז האשה מגורש' ומקבל האתרוג יוצא בו ואח"כ מקיימים התנאי להחזירו לבעליהם ונמצא דאין חילוק בין גט לאתרוג לכולהו אמוראי אלא טעם מחלוקתם הוא עם ע"מ הוא כמעשהו דרבא ס"ל דע"מ הוא כמעשהו ולפי' לא תשיב תנאי ומעשה בדבר א' והתנאי קיים ולפ"ז אם יאמר התנאי בלשון אם כגון דאמר אם תחזיר לי האתרוג הרי הוא לך במתנה ואם לא תחזירהו נתבטל' המתנה מודה רבא דהתנאי בטל דהוי תנאי ומעשה בדבר א' ויצא מקבל המתנה באתרוג אעפ"י דלא החזירו עוד תירצו התוס' פ"ב דגיטין וס"פ יש נוחלין דרבא חולק עם רב אדא בר אהבה וס"ל לרבא דלא בעי' במשפטי התנאי' תנאי בדבר א' ומעשה בדבר א' אלא אפי' הנה התנאי והמעשה בדבר אחד תשיב שפיר תנאי כלו' שאפי' שנגרעה שהתנאי סותר למעשה לא אמרי' דהתנאי בטל דכל זמן דאפשר לתרוצי דבוריה ולקיומיה דבוריה מתרצינו ואמרינו שנתכונן שהאתרוג יקנה ש'לו למפרע כשיחזירהו אליו וכעין זה לא הוי דברים שבלב ולא מטעם דכל האו' ע"מ כאלו אומר מעשהו דאפי' שיאמר התנאי בלשון אם אמרי' הכי ומתרצינו ואמדינו דעתיה דלהכי נתכונן כן פי' מהריב"ל בחדושי' פ"ג דגיטין דף קנ"א פונת תי' זה יע"ש והרא"ם בס"פ יש נוחלין לא כתב אלא תירוץ זה וז"ל אמר רבא אתרוג זה נתון כו' יע"ש ולענין הלכה מדחזינו דהביא הרא"ש הך מימרא דרב' גבי אתרוג' בפ' יש נוחלין ובפסק' אלמא פוסק כרבא וא"כ במשפטי התנאים גמי ס"ל כרבא דתנאי ומעשה בדבר א' הוי שפיר תנאי ודלא כרב אדא בר אהבה וק' טובא דחזינו ליה להרא"ש בפר' מי שאחזו דמנה משפטי התנאים ובכללן מנה משפט זה דבעינו תנאי בדבר א' ומעשה בדבר אחר אלמא דהוא פוסק כרב אדא בר אהבה וכ"כ הרא"ש פלל ל"ה סי' ח' וכלל מ"ה סי' כ"ד וכלל מ"ו סי' ב' דתנאי בדבר א' ומעשה בדבר אחר הוא בכלל משפטי התנאים יע"ש ואין לו דהא דפוסק הרא"ש דבעי' תנאי בדבר א' ומעשה בדבר א' היינו דוקא בתנאי דאם אכל בתנאי דע"מ לא בעי' משפטי התנאים ולכך פסק הא דא"ר גבי אתרוג משום דהתנאי הנה בלשון ע"מ ובע"מ לא בעי' משפטי התנאים הלכך אפי' שהוא תנאי ומעשה בדבר א' הוי שפיר תנאי זה ודאי אינו דהרי הרא"ש כתב בפ' מי שאחזו דגם התנאי שהוא בע"מ צריף להיות בו משפטי התנאים וכ"כ הרא"ש ז"ל בתשו' פלל פ"א סי' א' והביא הטור תשו' זו ח"מ סימן רמ"א גם על הטור יש להקשות קו' זו דבא"ה ר"ס ל"ח כתב וכיצד הלכות התנאי צריף שיהיה כפול כו' ותנאי בדבר א' כו' וכ"כ ר"ס קמ"ג ובסימן ל"ח ס"ג כתב דדעת ר"ח נאביו הרא"ש דגם בע"מ צריף כל משפטי התנאים וק' ממ"ש הטור סי' קמ"ג ס"ג ה"ז גיטף ע"מ שתחזירי לי את הנזיר מגורשת ותתקיים תנאה עכ"ל דק' טובא אמאי צריכה לקיים תנאה להחזיר הנזיר דלא הוי תנאי ומעשה בדבר א' דהתנאי בטל והמעשה קיים כמ"ש בסי' ל"ח ושם ביאר הטור דאפי' בע"מ צריף כל משפטי התנאים ועיין בב"ח סי' קמ"ג דעמד בקו' זו והניחא בצ"ע גם בס' שארית יהודה בהשגותיו על א"ה סי' ל"ח דף מ"א עמד בקוש' זו ורמז דבריו בחוסן ישועות גם הש"ף דחה מ"מ סי' רמ"א ס"ק ח' רמז קו' זו בקיצור יע"ש וראיתי בנחל' צבי דא"ה סי' קמ"ג ס"ק כ"ג רצה לתרץ וז"ל דאפשר דמ"ש הטור ותקיים תנאה לא כיון לומר שיהא צריכא דוקא לקיים תנאה אלא בא להורות לזה דאע"פ שתקיים תנאה ומחזירו אפי' הוי גט

דמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה עכ"ל ותימה גדולה עליו איך ס"ד לומר דלדעת הטור אינה צריכה מן הדין לקיים תנאה להחזיר הנזיר ונהלא בטא"ח סי' תרנ"ח גבי אתרוג פסק הטור בהדיא דאם לא החזיר האתרוג לא יצא גם בח"מ סי' רמ"א ס"ט פתב הטור והנותן מתנה ע"מ להחזיר הניא מתנה כו' בד"א כו' עכ"ל ויר' לע"ד לתרץ קושיא זו מעל הטור פשנקדים דהנה התו' בפירק יש נוחלין ובשמעתין הקשו על מ"ש רבא הילך אתרוג כו' לא החזירו לא יצא דאמאי לא יצא הלא הני ומעשה בדבר א' כמ"ש רב אדא בר אבהו בפר' מי שאחזו בע"מ שתחזירי לי את הנזיר ותיב' דשנייא ההיא משום דרב אדא בר אבהו סבר דע"מ לאו פמעכשו דמי ונמצא שאינה מגורשת עד שמחזרת הנזיר ואז אינו בידה וסותרין זה את זה התנאי והמעשה אבל רבא ס"ל דכל האומר ע"מ פמעכשו דמי לא סתרי והטור פוסק פרבא דע"מ שתחזירי לי הנזיר או האתרו' פיון דע"מ פמעכשו דמי חשיב תנאי בדבר א' ומעשה בדבר אחר אבל פשהתנאי בלשון אם כגון דאמר אם תחזירי לי הנזיר הרי את מגורשת ואם תחזיר לי האתרוג הרי הוא לך במתנה התנאי בטל משום דהתנאי סותר למעשה וכי האי גוונא דהתנאי הוא באם מצריף הטור שיהא תנאי בדבר א' ומעשה בדבר אחר אבל פשהתנאי הוא בלשון ע"מ דכמעכשו דמי חשיב שפיר תנאי בדבר א' ומעשה בדבר אחר.

ומה שכתב הטור סי' ל"ח דגם בעל מנת צריף משפטי התנאים יש לדחוק ולפרש דבריו דהיינו לענין תנאי כפול והן קודם ללאו דהריעותא היא מצד קיצור הלשון או חילופו בהא קאמר דגם בעל מנת צריף משפטי התנאי אבל במשפט תנאי בדבר א' ומעשה בדבר אחר דאמרי' דאם התנאי והמעשה הוא בדבר א' התנאי בטל משום דסתר התנאי למעשה טעם זה לא שייך אלא פשהתנאי הוא בלשון אם אבל פשאומר ע"מ דכמעכשו דמי לא סתר התנאי למעשה זה נראה לי להליץ בעד הטור: אמנם דברי הרא"ש אינם מתניישיבים על פי זה דדבריו בפירק מי שאחזו ברור מללו דגם בתנאי דעל מנת צריף כל משפטי התנאים ופירש אותם אחד לאחד ומנה בכללם תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר יע"ש וא"כ לדברי הרא"ש ק' איך פסק הא דא"ר גבי אתרוג הילך אתרוג זה במתנה ע"מ שתחזירי לי כו' אם לא החזירו לא יצא הרי התנאי והמעשה בדבר א' והאף מזה שטר' לבי תרי והרא"ש ברור מלל בפירק יש נוחלין דרבא פליג על רב אדא בר אבהו במשפט תנאי זה וז"ל אמר רבא אתרוג זה וכו' וסבר רבא וכו' יע"ש ונראה לע"ד לתרץ דברי הרא"ש פשנקדים דזה שאמר הרא"ש דרבא פליג על רב אדא וסבר רבא דתנאי ומעשה בדבר א' הני שפיר תנאי אין פונתו לומר דרבא לית ליה משפט תנאי זה כלל ועיקר דא"כ איך הקשה רב אדא בפירק מי שאחזו בפשיטות מפדי כל תנאי מהיכא גמרינו ליה מתנאי בני גד ובני ראובן מה התם תנאי בדבר א' ומעשה בדבר א' כו' ומדהקשה רב אדא בפשיטות במשפט תנאי זה משמע דכ"ע מודו דבעי' תנאי בדבר א' ומעשה בדבר אחר אלא דטעם מחלוקת רבא עם רב אדא הוא בענין זה דהנה יש שלשה מציאות א' שיאמר התנאי בלשון אם כגון דאמר אם תחזירי לי הנזיר תהא מגורש' ב' אם אמר ה"ז גיטף ע"מ שהנזיר שלי בהנה תרי גונוי מודה רבא דהתנאי בטל משום דתנאי סתר למעשה דאפילו דאמר ע"מ פיון דאמר שהנזיר שלי ולא אמר שתחזירי לי הנזיר א"כ אפילו מעכשו לא הקנה לה הנזיר דעכשו נמי בשע' מסיר' התנה דהנזיר שלו יהיה וכיון דהתנאי סתר למעשה התנאי בטל אבל יש מציאות ג' כגון דאמר ה"ז גיטף ע"מ שתחזירי

לי הנגיד בָּהָא הוּא דְנַחֲלָקוּ רַבָּא וְרַב אַדָּא דְרַב אַדָּא ס"ל דְאָפִי דְהִתְנָה ע"מ שְׁתַּחֲזִירִי לִי הַנְּגִיד וְע"מ הוּי כְּמַעֲכָשׁוּ הוּי תְּנָאי וּמַעֲשֵׂה בְּדָבָר א' וְהוּי הַמַּעֲשֵׂה קִיָּים וְהִתְנָאי בְּטַל וְכֹן פִּי מְהַרְיָב"ל פְּרָק ב' דְּגִיטִין דְּף קנ"ז דְּמַדְבְּרֵי הַתּוֹס' בְּפָרָק י"ש נוֹחֲלִין לְחַד תִּירוּצָא מִשְׁמַע דְּרַב אַדָּא ס"ל דְאָפִי בְּאוּמַר ע"מ שְׁתַּחֲזִירִי לִי אֶת הַנְּגִיד וְס"ל דְע"מ הוּי כְּמַעֲכָשׁוּ אָפִי הִכִּי הִתְנָאי בְּטַל כִּינּוּן דְּהוּי תְּנָאי וּמַעֲשֵׂה בְּדָבָר א' יע"ש אָבֵל רַבָּא חוֹלֵק עִם רַב אַדָּא בְּפָרָט זֶה לְחַוֵּד וְסָבַר רַבָּא דְכִינּוּן דְּסַגְנוֹן הִתְנָאי הוּא עַל מְנַת שְׁתַּחֲזִירִי לִי אֶת הַנְּגִיד אוֹ ע"מ שְׁתַּחֲזִיר לִי הָאֲתָרוּג כִּינּוּן דְע"מ כְּמַעֲכָשׁוּ דְמִי לֹא סָתַר הִתְנָאי לְמַעֲשֵׂה.

וְנִמְצָא לְפִי זֶה נִתְיָשְׁבוּ דְבָרֵי הָרָא"ש דְמ"ש הָרָא"ש בְּפָרָק מִי שְׁאַחֲזוּ דְגַם בְּתְנָאי דְע"מ כְּעִינּוּ תְּנָאי בְּדָבָר אֶחָד וּמַעֲשֵׂה בְּדָבָר אַחֵר לְאִפּוּקֵי תְּנָאי וּמַעֲשֵׂה בְּדָבָר א' הִינּוּ כְּגוֹן דְאָמַר הָרִי זֶה גִיטָף ע"מ שְׁהַנְּגִיד שְׁלִי דְבַכְה"ג סָתַר הִתְנָאי לְמַעֲשֵׂה וּלְפִיכָף הִתְנָאי בְּטַל וְכֹן נִר' מְדָבְרֵי הַטָּא"ה ס' ל"ח ס"ב כְּשֶׁהִבִּיא הַמְּשָׁל בְּתְנָאי וּמַעֲשֵׂה בְּדָבָר א' כְּתַב וְנ"ל אוֹ שְׁלֹא הִתְנָה בְּדָבָר אַחֵר אֲלֵא אִם הַדִּינָר שְׁאֲנִי מְקַדְשָׁף בּוֹ שְׁלִי תִהְיֶה מְקַדְשֵׁת עַכ"ל וְאִם כֹּן כְּשֶׁכְּתַב לְקַמֵּן דְּגַם בְּעַל מְנַת צָרִיף מְשַׁפְּטֵי הַתְּנָאִים הִינּוּ לְאִפּוּקֵי אִם אָמַר ע' מְנַת שְׁדִינָר זֶה שְׁלִי תִהְיֶה מְקַדְשֵׁת וְכו' הִתְנָאי בְּטַל מִשּׁוּם דְּהוּי תְּנָאי וּמַעֲשֵׂה בְּדָבָר אֶחָד דְּהִתְנָאי סָתַר לְמַעֲשֵׂה דְאִם הַדִּינָר הוּא שְׁלוֹ לְעוֹלָם הִיאָף תִּהְיֶה מְקַדְשֵׁת אָבֵל בְּאו' עַל מְנַת שְׁתַּחֲזִירִי הַנְּגִיד תִּהְיֶה מְגוֹרְשֵׁת כִּינּוּן דְעַל מְנַת כְּמַעֲכָשׁוּ דְמִי לֹא סָתַר הִתְנָאי לְמַעֲשֵׂה וְהוּי שְׁפִיר תְּנָאי לְדַעַת רַבָּא וְא"כ נִמְצָא דְמִשְׁכַּחַת לֵה תְּרִי גוֹנִי דְע"מ בַּע"מ שְׁהַדִּינָר שְׁלִי אוֹ ע"מ שְׁהַנְּגִיד שְׁלִי אוֹ עַל מְנַת שְׁהָאֲתָרוּג שְׁלִי הִתְנָאי הוּא בְּטַל מִשּׁוּם דְּסוֹתַר הִתְנָאי לְמַעֲשֵׂה וּבְזֶה מוֹדָה רַבָּא אָבֵל בְּאוּמַר עַל מְנַת שְׁתַּחֲזִירִי לִי הַנְּגִיד אוֹ עַל מְנַת שְׁתַּחֲזִירִי לִי הָאֲתָרוּג בָּהָא נֶחֱלָקוּ וְהוּי שְׁפִיר תְּנָאי לְדַעַת רַבָּא וְהִלְכְתָא כְּנוּתִיָה זֶה נִרְאֶה לִי אֲמַתוּתוֹן שְׁלֵ דְבָרֵי הָרָא"ש וְהַטּוֹר.

אָף אִפְתִּי ק' בְּמ"ש הַטּוֹר ס' ל"ח דְאִם אָמַר אִם הַדִּינָר שְׁאֲנִי מְקַדְשָׁף בּוֹ תִהְיֶה מְקַדְשֵׁת וְכו' דְּהִתְנָאי בְּטַל מִשּׁוּם דְּהוּי תְּנָאי וּמַעֲשֵׂה בְּדָבָר א' וְהוּיָא מְקַדְשֵׁת הַאִיף אֲפָשֵׁר לו' כֹּן נִהְלֵא כְּתַב הַטּוֹר ר"ס כ"ט דְאִם נָתַן לֵה קְדוּשִׁין ע"מ שְׁתַּחֲזִירָהוּ לוֹ אִינָם קְדוּשִׁין בֵּין הַחֲזִירָתוֹ בֵּין לֹא הַחֲזִירָתוֹ י"ל דֵּהֵת' דְאָמַר ע"מ שְׁתַּחֲזִירָהוּ לִי דְּהִתְנָאי הוּא קִיָּים דְלֹא סָתַר תְּנָאי לְמַעֲשֵׂה לְפִיכָף אִינָה מְקַדְשֵׁ' מִשּׁוּם דְּמִתְנָה ע"מ לְהַחֲזִיר גְּבִי קְדוּשִׁי אִשָּׁה לֹא שְׁמָה מִתְנָה אֲמָנָם כְּשֶׁהוּא מִתְנָה ע"מ שְׁהַדִּינָר שְׁלִי דְּהִתְנָאי סָתַר לְמַעֲשֵׂה הִתְנָאי בְּטַל וְהַמַּעֲשֵׂה קִיָּים וּלְכָף מְקַדְשֵׁת וְעִינּוּ בְּסִפְר חֲלָקַת מְחוּקָא א"ה ס"ס ל"ב וְר"ס ל"ח וְדַע דְּהַרְמְב"ם רפ"ו דֵּה' אִישׁוֹ' לֹא מְנָה מְשַׁפֵּט זֶה דְּצָרִיף תְּנָאי בְּדָבָר א' וּמַעֲשֵׂה בְּדָבָר אַחֵר וְעִינּוּ מַה שְׁתַּרְץ שָׁם הָרַב הַמַּגִּיד וְאִין דְּבָרֵי מְסַפִּיקִים כְּמ"ש הַל"מ גַּם מַה שְׁתִּי הַל"מ דְּבָרֵי סְתוּמִי' וּמְגוּמָמִי' בְּעִינֵי וַיִּרְא' לִי דְּהַרְמְב"ם מְפָרֵשׁ סוּגְיָא דְמִי שְׁאַחֲזוּ בַּע"מ שְׁתַּחֲזִירִי לִי אֶת הַנְּגִיד דְּבִין רַבָּא בֵּין רַב אַדָּא ס"ל דְּבַרְיִתָא אֲתִיָּא כְּרַבָּנָן דְע"מ לֹא כְּמַעֲכָשׁוּ דְמִי וְהָרִי הוּא כְּאֵלוֹ קִתְּנֵי ה"ז גִּיטָף אִם תַּחֲזִירִי לִי אֶת הַנְּגִיד מְגוֹרְשֵׁת וּבְזֶה נֶחֱלָקוּ רַבָּא עִם רַב אַדָּא רַבָּא סָבַר דְּטַעֲמָא הוּי מִשּׁוּם דְּהַמַּעֲשֵׂה קוֹדֵם לְתְנָאי וּלְכָף הִתְנָאי בְּטַל אָבֵל מִטַעֲמָא דְתְנָאי וּמַעֲשֵׂה בְּדָבָר אֶחָד אִין לְבַטַל תְּנָאי זֶה מִטַעֲמָא דְּהִתְנָאי סָתַר לְמַעֲשֵׂה דְמִתְרַצִּים דִּיבּוּרָהּ שְׁנַתְּכּוֹנּוּן שְׁהַגֵּט יִהְיֶה שְׁלֵה לְמַפְרַע כְּשְׁתַּחֲזִירָהוּ אֵלָיו.

אָבֵל ר' אָדָא סָבַר דְּטַעֲמָא הוּי מְשׁוּם דְּהִתְנָאי סָתַר לְמַעֲשֵׂה וְאִין מְתַרְצִים דְּבָרָיו וְהִתְנָאי בְּטַל מְשׁוּם דְּהוּי תְּנָאי וּמַעֲשֵׂה בְּדָבָר א' וְכִינּוּן דְּרָבָא חוֹלֵק עִם ר' אָדָא פְּסַק עִם רָבָא דַּס"ל דְּאֵנוּ מְתַרְצִים דְּבָרָיו וְהוּי שְׁפִיר תְּנָאי אִפִּי' דְּאָמַר הִתְנָאי בְּלִשׁוֹן אִם פְּגוֹן דְּאָמַר אִם תַּחְזִירִי לִי הַגְּזִיר הָרִי אֶת מְגוֹנְרֵשֶׁת הָרִי שְׁפִיר תְּנָאי אָבֵל כְּשֶׁאָמַר ה"ז גִּיטָה אִם תַּחְזִירִי לִי הַגְּזִיר הִתְנָאי בְּטַל מְשׁוּם דְּהִקְדִּים הִתְנָאי לְמַעֲשֵׂה אִיבְרָא דְקִשָּׁה לְפִי סְבַרְת הָרַמְבַּ"ם דְּמַעֲשֵׂה קוּדְם לְתְּנָאי הָרִי בְּמַעֲשֵׂה דְמְסִירַת הַגָּט מִנ"ל לְרָבָא דְנָתַן הַגָּט קוּדְם שְׁהִשְׁלִים דִּיבּוּרוֹ לִימָא דַּה"ק ה"ז גִּיטָה ע"מ שְׁתַּחֲזִירִי לִי אֶת הַגְּזִיר וְאַחַר שְׁהִשְׁלִים דִּיבּוּרוֹ מְסַר הַגָּט בְּיַד הָאִשָּׁה וְהוּי שְׁפִיר תְּנָאי וְהוּי מְגוֹנְרֵשֶׁת וְתַקְיָים תְּנָאָה י"ל דַּס"ל לְרָבָא וּלְכוּלְהוּ אֲמוּרָאֵי דְמַדְלָא קְתָנִי בְּבִרְיֵית' ה"ז מְגוֹנְרֵשֶׁת וְתַחְזִיר הַגְּזִיר מְשַׁמַּע דְּבִלָּא חוֹזֵר' הַגְּזִיר הָרִי מְגוֹנְרֵשֶׁת וּלְכַף פִּירְשׁוּ טַעֲמָא דְּבִרְיֵית' לְאַבְיֵי מְשׁוּם דְּלֹא כָּפַל תְּנָאָה לְרָבָא מְשׁוּם דְּהִקְדִּים הַמַּעֲשֵׂה לְתְּנָאי לְרַב אָדָא מְשׁוּם דְּהִתְנָאי וּמַעֲשֵׂה בְּדָבָר אֶחָד אָמְנָם לר' אֲשִׁי דְאֻקְיָם טַעֲמָא דְּבִרְיֵיתָא מְשׁוּם דַּע"מ כְּמַעֲכָשׁוֹ דְּמִי ס"ל דְּכּוֹנֵת הַבְּרִיֵּית' מְגוֹנְרֵשֶׁת וּבְלִבְד שְׁתַּקְיָים תְּנָאָה שְׁתַּחְזִיר הַגְּזִיר אִף אֶפְתִּי ק' דְּבִרְיֵיתָא הִכִּי קְתָנִי ת"ר ה"ז גִּיטָה וְהַגְּזִיר שְׁלִי אֵינְהָ מְגוֹנְרֵשֶׁת ע"מ שְׁתַּחְזִירִי לִי אֶת הַגְּזִיר מְגוֹנְרֵשֶׁת וּפְרַכְיִנּוּ עֲלֵהָ מ"ש רִיש' וּמ"ש סִיפָא וּפְרַש"י קס"ד ע"מ לֹא כְּמַעֲכָשׁוֹ דְּמִי וְהוּי כְּמוֹ לְכַשְׁתַּחְזִירִי לִי הַגְּזִיר לִיְהוּי גָּט וּא"כ אֲמַאי מְגוֹנְרֵשֶׁת הָא בְּשַׁעַת גְּיּוּשִׁין לֹא נִקִּיטָא עכ"ל וְכִינּוּן דְּכַתְּבִי' דְּרָבָא פְּלִיג עַל ר' אָדָא וּס"ל לְרָבָא דְּתְּנָאי לֹא סָתַר לְמַעֲשֵׂה דְּמְתַרְצִינּוּ דִּיבּוּרֵיהָ וְהוּי שְׁפִיר תְּנָאי בְּדָבָר אֶחָד וּמַעֲשֵׂה בְּדָבָר אַחַר וְאַמְרִי' שְׁנַתְּפוּנוּן שְׁהַגָּט יְהִיָּה שְׁלָה לְמַפְרַע כְּשֶׁתַּחְזִירֵהוּ אֵלָיו אִם כֵּן לִימָא רָבָא דְּשְׁפִיר קְתָנִי סִיפָא דַּה"ז מְגוֹנְרֵשֶׁת וְתַקְיָים תְּנָאָה וּמְהַרִּיב"ל בְּחִדּוּשֵׁיו פ"ב דְּגִיטִין דָּף קנ"א עַמֵּד בְּקוֹשְׁיָא זוּ וְלֹא תִירָץ פְּלוּם יַעו"ש וְיֵרָא' דְּנֻדָּי רָבָא פְּלִיג עִם ר' אָדָא וּס"ל לְרָבָא דְּמְתַרְצִינּוּ דִּיבּוּרֵיהָ וְלֹא הוּי תְּנָאי וּמַעֲשֵׂה בְּדָבָר א' מ"מ לֹא אֶסִיק רָבָא אַדְעֵתִיָּה לּוּמ' דְּכּוֹנֵת הַבְּרִיֵּיתָא מְגוֹנְרֵשֶׁת וְשַׁקְיָים תְּנָאָה דַּא"כ הו"ל לְמַתְנֵי בְּבִרְיֵיתָא מְגוֹנְרֵשֶׁת וְתַחְזִיר הַגְּזִיר וּמְדַקְתָּנִי בְּבִרְיֵית' סְתָמָא מְגוֹנְרֵשֶׁת וְלֹא קְתָנִי שְׁתַּחְזִיר הַגְּזִיר מְשַׁמַּע לִיָּה לְרָבָא דְּכּוֹנֵת הַבְּרִיֵּיתָא מְגוֹנְרֵשֶׁת אַע"ג דְּלֹא תַחְזִיר וּלְכַף פִּי' רָבָא דְּטַעֲמָא דְּבִרְיֵיתָא דְּהִתְנָאי בְּטַל מְשׁוּם דְּהַמַּעֲשֵׂה קוּדְם לְתְּנָאי כְּנ"ל וְדַע דְּהָא דְּכַתְּבִינוּ דְּלִית לִיָּה לְהָרַמְבַּ"ם תְּנָאי בְּדָבָר א' וּמַעֲשֵׂה בְּדָבָר אַחַר הֵינּוּ בֹא' אִם תַּחְזִירִי לִי הַגְּזִיר תַּהֲיָה מְגוֹנְרֵשֶׁת אוֹ ס"ל לְהָרַמְבַּ"ם דְּהִתְנָאי קָיָים דְּמְתַרְצִי' דִּיבּוּרֵיהָ וְלֹא סָתַר הִתְנָאי לְמַעֲשֵׂה וּמְגוֹנְרֵשֶׁת וְצָרִיף שְׁתַּחְזִיר הַגְּזִיר אִפִּי' שְׁהִתְנָאי הוּא בְּלִישְׁנָא דָּאִם אָבֵל אִם אָמַר אִם הַגְּזִיר שְׁאֵנִי מְגוֹנְרֵשֶׁת בּוֹ שְׁלִי תַהֲיָה מְגוֹנְרֵשֶׁת וְאִם לֹא לֹא תַהֲיָה מְגוֹנְרֵשֶׁת בְּזָה ס"ל לְהָרַמְבַּ"ם דְּאֵינְהָ מְגוֹנְרֵשֶׁת כָּלֵל פִּינּוּ דְּלֹא נָתַן לָהּ הַגָּט מְעוּלָם וְאִין זָה פְּרִיתוֹת וְהֵינּוּ רִישָׁא דְּבִרְיֵיתָא ה"ז גִּיטָה וְהַגְּזִיר שְׁלִי אֵינְהָ מְגוֹנְרֵשֶׁת וְנ"ל רַמְבַּ"ם פ"ח מְגוֹנְרֵשֶׁת דִּין י"ד ה"ז גִּיטָה וְהַגְּזִיר שְׁלִי אֵינְהָ מְגוֹנְרֵשֶׁת שְׁאֵינּוּ זָה פְּרִיתוֹת ע"מ שְׁתַּתְּנֵי לִי אֶת הַגְּזִיר הָרִי זָה גָּט וְתַתֵּן עכ"ל וְאִיכָּא לְמִימַר פִּינּוּ דְּהָרַמְבַּ"ם ס"ל כְּרָבָא דְּאֶפִּילוּ בְּאֻמְרָא לִישְׁנָא דָּאִם פְּגוֹן דְּאָמַר אִם תַּחְזִירִי לִי אֶת הַגְּזִיר תַּהֲיָה מְגוֹנְרֵשֶׁת וְאִם לֹא לֹא תַהֲיָה מְגוֹנְרֵשֶׁת דְּהִתְנָאי קָיָים וְהוּי שְׁפִיר תְּנָאי דְּמְתַרְצִינּוּ דִּיבּוּרֵיהָ כְּדַכְתִּיב אֲמַאי לֹא כְּתַב הָרַמְבַּ"ם דִּין זָה וְאַפִּילוּ בְּלִישְׁנָא דָּאִם דְּהוּי מְגוֹנְרֵשֶׁת וְתַקְיָים תְּנָאָה לְהַחְזִיר הַגָּט וְאַמַּאי נִקֵּט דִּינוּ לְלִישְׁנָא דַּע"מ י"ל דְּהָרַמְבַּ"ם אֵינּוּ אֵלָּא מַעֲתִיק דְּבָרֵי הַתְּלֻמוּד וְכִינּוּן דְּבִרְיֵיתָא לֹא נִקִּיט דִּין זָה אֵלָּא בַּע"מ הַעֲתִיקוּ בַּעַל מִנְתָּ וְהָא דְּמְשַׁמַּע מְדַבְּרֵי הָרַמְבַּ"ם דְּנֻקָּא בַּע"מ מְגוֹנְרֵשֶׁת וְתַתֵּן הָא אִם הִתְנָה בְּלִשׁוֹן אִם

מגורשת אע"ג דלא תקינים תנאה היינו משום דהרמב"ם מיירי דהקדים מעשה לתנאי והתנאי בטל וס"ל להרמב"ם דבע"מ לא בעינו משפטי התנאים אפי' דהקדים המעשה לתנאי התנאי קיים אבל באומר לשון אם והקדים מעשה לתנאי התנאי בטל אבל פשהקדים התנאי למעשה ואמר אם תחזירי לי הגנייר תהי מגורשת ואם לאו לא תהיה מגורשת ס"ל להרמב"ם דהתנאי קיים והוי שפיר תנאי ומעשה בדבר אחד דמתרצינו דבוריה בדכתי' ודוק: ודע דהטא"ה סי' קמ"ג סי"ג כתב וז"ל ה"ז גיטף ע"מ שתחזירי לי הגנייר מגורשת ותקינים תנאה הרי זה גיטף דהגנייר שלי אינה מגורשת כו'.

וק"ל על דבריו אמאי כתב ברישא מגורשת ותקינים תנאה נהי דלענין תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר חשיב שפיר תנאי כיון דקי"ל דעל מנת כמעכשיו דמי ולא סתר תנאה למעשה כמ"ש לעיל מ"מ התנאי בטל משום דלא כפל אותו וגם התנאי בטל משום דהקדים מעשה לתנאי דאמר ה"ז גיטף בריש דבריו ואין לומר דבע"מ א"צ משפטי התנאים דהטור כתב סי' ל"ח דגם בע"מ צריך משפט התנאים י"ל דהטור לא נחית הכא בסי' קמ"ג אלא לאשמועי' דתנאי זה דע"מ שתחזירי לי את הגנייר דהוי שפיר תנאי ואין לבטלו מטעם דהוי תנאי ומעשה בדבר אחד כמו שסובר רב אדא אלא קי"ל כרבא דשפיר הוי תנאי כיון דהוי בלשון ע"מ דהוי כמעכשיו לא סתר תנאי למעשה ולכך מגורשת ותקינים תנאה ובנדאי דמיירי דכלכל דבריו במשפט דכפל התנאי למעשה והטור לא נחית השתא בדקדוק פרטים אלו כנ"ל: אף אפתי ק"ל במ"ש הטור בסוף דבריו ה"ז גיטף והגנייר שלי אינה מגורשת וק' דבסי' ל"ח כשכתב משפטי התנאים דצריך תנאי בדבר א' ומעשה בדבר אחר כו' הביא משל לזה וז"ל או שלא התנה בדבר אחר אלא אמר אם הדינר שאני מקדשף בו שלי תהי מקודשת ואם לאו לא תהיה מקודשת ע"כ פלומר דזהו תנאי ומעשה בדבר א' והתנאי בטל והמעשה קיים דהיינו הקדושין פלומר דמקודשת ואינה מחזרת הדינר לבעל א"כ גם לענין גיטין נימא הכי שאמר ה"ז גיטף והגנייר שלי תהיה מגורשת דהתנאי והמעשה הוא בדבר אחר והתנאי בטל והמעשה קיים דהיינו דתהיה מגורשת ולא תחזיר הגנייר ובנדאי דמ"ש הטור סי' קמ"ג דבאומר ה"ז גיטף והגנייר שלי אינה מגורשת הדין הוא פשוט כף בפרק מי שאחזו אף מאי דקשה הוא מ"ש בסי' ל"ח לענין קדושין דבאומר אם הדינר שאני מקדשף בו שלי תהיה מקודשת דהתנאי בטל ומקודשת ומאי שנא דגבי קדושין אמרינו דהתנאי בטל ומקודשת וגבי גיטין דאמרי' דאינה מגורשת לימא דהתנאי בטל ותהיה מגורשת וקושיא זו היא רבתי בעיני וצ"ע.

ואפשר לתרץ בדוחק ולומר דגט שאני משום דבעי' שיהיה גט פרישות וכיון דא"ל ה"ז גיטף והגנייר שלי אע"ג דהתנאי הוא בטל מצד דהתנאי והמעשה בדבר א' וסתר התנאי למעשה ודין הוא דנימא התנאי בטל והמעשה קיים היינו דוקא פשיהיה תנאי זה בקדושין או במתנה דעלמא אבל לענין גט בעי' שיתנהו לה בכריתות ונהי לא נתנו לה בכריתות וכן כתב הרמב"ם פ"ח דגירושין דאומר ה"ז גיטף והגנייר שלי אינה מגורשת שאין זה פרישות איברא דיש לגמגם על תירוץ זה דהרמב"ם אונדא לטעמא דלית ליה במשפטי התנאי בדבר א' ומעשה בדבר אחר אלא אפי' דהוי תנאי ומעשה בדבר א' התנאי קיים הלכך לדידיה טעמא דאינה מגורשת משום דלא הוי פרישות אלא להטור דס"ל דתנאי ומעשה בדבר אחד התנאי בטל נימא דתהיה מגורשת וצריך לומר בדוחק דס"ל לטור דאע"ג דתנאי בטל אינה מגורשת משום דלא חשיב פרישות וצדיק צ"ע: כתבו עוד התוס'

וא"ת פִּינֵן דְאָמַר ע"מ שְׁתַּחֲזִירִי לִי וכו' וי"ל כו' ק"ל אם חָלָה עָלָיו קַנְיָנִישׁת הַקְּדוּשׁ הַיֵּאָדָּה יֵצֵא מִיַּד הַקְּדוּשׁ פְּשִׁיחֲזִירָהּ וְכִי הַקְּדוּשׁ פָּקַע בְּלֹא פְדִיּוֹן וְאֶפְשָׁר דְּיֵשׁ הַקְּדוּשׁ לְזִמְנָן וְיוֹתֵר נִרְאֶה דְהַפְּנִינָה דְמַקְדִּישׁ אוֹתוֹ וְחֹזֵר וּפּוֹדֵהוּ וּמַחֲזִירוֹ לְבַעְלָיו וְעַיִן בְּתַשׁוּ' הֵרָא"ש פְּלִל ל"ה ס' א'.

וּבַמָּה שְׁתַּחֲרָצוּ עוֹד וְעוֹד דְהֵתֵם נָמִי לֹא בְהַקְדֵשׁ תְּלוּי טַעַם הַמַּתְנָה כּו' עַיִן בַּח"מ ס' רמ"א וְדוּק: גַּמ' הַחֲזִירוֹ לֹא יֵצֵא פְתַב מְרֵן הַב"י סִימָן תַּרנ"ח פְּתַב בְּעַל הַעֵיטוֹר מְסַתְבָּרָא אַע"ג דְחֲזַרְתָּ דְמִים הוּי' חֲזַרָה פְּדֹאֲמֵרִי גַבִּי אֶצְטְלִית כּו' יַע"ש וְכַתַּב מֵהַרשָׁד"ם י"ד סִימָן כ"א דְכַשְׁרָאָה לְשׁוֹן זֶה עֵמֵד מְרַעִיד דְהָא אֶצְטְלִית אִינוּ פֶּן אֶלֶּא הֵתֵם נָמִי חֲזַרְתָּ דְמִים לֹא הוּי' חֲזַרָה שְׁהִיא א' מִן הַהֲלָכוֹת שְׁאִין הֲלָכָה פְּרַשְׁבָּ"ג דְהֵינּוּ עוֹבְדֵן דְצִיָּיִדֵן דְאִיתָא בְּמִי שְׁאַחֲזוּ דָף ע"ד כּו' וְהֵרַב תִּי' יַע"ש וְתַמְהַנִּי עַל הַרשָׁד"ם אִיף אֶשְׁתַּמִּיט לִיהַ דְהֵרָא"ש בְּפִיִּרְקִין עֵמֵד בְּלִשׁוֹן זֶה שְׁל בְּעַל הַעֵיטוֹר וְנ"ל וְהֵרָוֵאָה דְבָרָיו נִרְאֶה לוֹ שְׁטַעָה וְהוּא לֹא טַעָה כּו' יַע"ש.

וְלִי נִרְאֶה לִינִישׁב דְבָרֵי הַעֵיטוֹר בְּאִנְפֵּן אַחַר וְהוּא ע"פ מ"ש הֵרָא"ש פְּרַק מִי שְׁאַחֲזוּ וְטַא"ה סִימָן קמ"ג דְהָא דְאֶמְרִי חֲזַרְתָּ דְמִים לֹא הוּיָא חֲזַרָה הֵינּוּ שְׁלֹא מְדַעְתּוּ אֶבְל אִם מְדַעְתּוּ דְמַתְרַצָּה בְּקַבְלַת דְמִים הוּי' גַּט דְעַל גּוֹף הַטְּלִית יְכוֹל לְמַחֲוֹל וְעַל פִּי סְבָרָא זֶה הוּא מ"ש הַעֵיטוֹר ו"ל דַּע"ג דְחֲזַרְתָּ דְמִים הוּי' חֲזַרָה גַבִּי גַט פְּשִׁיחֵיהּ מְדַעְתּוּ הֵכָא גַבִּי אֶתְרוּג אִפִּי מְדַעְתּוּ לֹא הוּיָא חֲזַרְתָּ דְמִים חֲזַרָה מְשׁוּם דְכַשְׁהֲתַנָּא עַל מְנַת שְׁתַּחֲזִיר לִי הָאֶתְרוּג נִתְפַנּוּן עַל אֶתְרוּג דְנוֹקָא מְשׁוּם דְבַעֲי לְצַאֲת בּו' י"ח וְזֶה נִרְאֶה לִי שְׁהוּא פְּתַחֲוֹר וְפָרַח וּמְשַׁמַּע מְדַבְרֵי הַר"ב הַעֵיטוֹר דְהָא דְחֲזַרְתָּ דְמִים לֹא הוּיָא חֲזַרָה הֵינּוּ פְּשַׁבְעַל הָאֶתְרוּג עֲדִין לֹא יֵצֵא אֶבְל אִם בְּעַל הָאֶתְרוּג פְּבָר יֵצֵא י"ח וְנִתְנֵוּ לְאַחַר ע"מ לְהַחֲזִיר חֲזַרְתָּ דְמִים הוּיָא חֲזַרָה וּמְסַתְבָּרָא דְאֶפִּי' יֵצֵא בּו' הַרִי צְרִיף לוֹ לְשַׁאֲר יָמִים וְלֹא מְשַׁפְּחַת הֵף דִּינָא דְדִיִּיקְנָא מְדַבְרֵי הַרְב בְּעַל הַעֵיטוֹר אֶלֶּא בְיוֹם אַחֲרוֹן שְׁל סְנוֹפוֹת וְדוּק: פְּתַב הֵרָא"ש ו"ל וְלַעֲנֵגֵן אִם חֵיבֵי בְּאִוְנָסִין וְכו' וְכֵן דַּעַת הַר"ר יִשְׁעִיָה כּו' יַע"ש יֵשׁ לְהַתְבַּוֵּן מֵה יִתְרַץ הֵרָא"ש לְקוֹשְׁי' הַר"ר יִשְׁעִיָה וְנִרְאֶה דְמַתְנָה עַל מְנַת לְהַחֲזִיר הַגּוֹף קְנוּי לוֹ וְצְרִיף שְׁמַקְבַּל מַתְנָה יַחֲזוֹר וְיִתְנַנּוּ בְּמַתְנָה לְבַעְלָיו אֶבְל שְׁאִוֵּל אִינוּ צְרִיף שְׁיַחֲזוֹר וְיִתְנַנּוּ בְּמַתְנָה לְבַעְלָיו וְכֵן מִתְבָּאֵר מְדַבְרֵי הֵרָא"ש וְכֵן פְּתַב בְּהַדְיָא בְּחַדוּשֵׁי רַא"ם עַל סְמ"ג יַע"ש בְּאֶרִיכוֹת וּבְדִין אִוְנָסִין עַיִן מֵה שְׁפַתְב ה"ה פ"ג דְזַכְיָה דִּין ט' וְדוּק: לְמָה לוֹ לְמִימַר שְׁלַקְחוּ בְּאֶלְף זִוּז כּו' ק"ק אַמַּאי לֹא פִי' הַתְלַמוּד עֲנֵגֵן זֶה קוֹנְדֵם שְׁיַפְרֵשׁ ל"ל לְמִימַר הַחֲזִירוּ י"ל דְאִיָּדָה הַתְלַמוּד לְפָרֵשׁ זֶה כְּדִי לְהַסְמִיכוּ לְמָה שְׁהִיָּה עוֹשֶׂה אַמְיָמ' דְהִיָּה מִתְפַּלֵּל עִם הַלּוּל' וְהָאֶתְרוּג בְּיָדוֹ דְטַעְמוֹ מְשׁוּם חֲבוּב מְצֻנָה כַּדְפַרש"י.

מִתִּיבִי לֹא יֵאָחֲזוּ אָדָם תְּפִילִין בְּיָדוֹ וְס"ת בְּחִיקוֹ פִי' רַש"י מְשׁוּם דְטְרוּד בְּמַחְשַׁבְתּוֹ כּו' וְקוֹשֶׂה דְס"ת בְּחִיקוֹ אִין פֶּאן טְרַדָא דְהָאזוֹר מְעַכְב עָלָיו שְׁלֹא יִפּוֹל וִיר' דְהָא דְס"ת אִינוּ מְוַנַּח מְשִׁב בְּתוֹף חִיקוֹ אֶלֶּא הַס"ת הוּא מְוַנַּח עַל חִיקוֹ וּמַחְבְּקוּ בְּזִרוּעוֹ וּבַכַּה"ג טְרוּד בְּמַחְשַׁבְתּוֹ שְׁלֹא יִפּוֹל וּבַפ' מִי שְׁמַתוֹ דָּף כ"ג מִיָּיִתִי בְּרִיָּית' זֶה וְה"ג הֵתֵם ת"ר לֹא יֵאָחֲזוּ אָדָם תְּפִילִין וְס"ת בְּזִרוּעוֹ וְיִתְפַּלֵּל וְכֵן הַעֲתִיק טַא"ח ס' צ"ו יַע"ש וְכַתַּב בַּתה"ד ס' יו"ז דְס"ת לֹא דְנוֹקָא וְכו' הֵבִיאוּ מְרֵן הַב"י שְׁם וּמַתְשׁוּבָה זֶה שְׁל תה"ד מוֹכַח דְבַשְׁאָר סְפָרִים יֵשׁ לְחוּשׁ לְבַזְיוֹן שְׁלֵקֵם אִם יִפְלוּ עַל גַּבִּי קְרַקַע וְכ"ש דְאִסוּר לְבַזוֹתֵם וּלְאַבְדֵם בְּיָדֵיכֶם

ומכאן יש לי להביא ראיה על מ"ש הרשד"ם י"ד סי' קפ"ד דקרא תגר על קושרי ספרים
שעושי' טבלאו' משיי' דפוס הנשארים ממלאכת הדפוס מפירושים ומדרשים האריף
להוכיח דאיסור גדול הם עושים יע"ש גם בס' באר שבע דף ק"ז ע"ד קרא תגר על מה
שרבים נוהגים לשרוף כתבי הקדש שפלו או נמחקו והוכיח הדבר ממ"ש הרמב"ם פ"ו
ה' יסודי התורה דין ה' כתבי הקדש ופירושים כו' יע"ש איברא דיש לגמגם ולדחות דכל
זה יהיה בכתבי הקדש הנכתבים בכ"י אבל ספרים דידן העשויים בדפוס לא מיקרי
פתיכה ואין בו קדושה והרשד"ם בסי' הנז"ל רמז חילוי' זה ולבסוף דחאו ונהבי' בשם
תשו' הרמב"ם דאין חילוק בין פתיכה לחריטה יע"ש גם אני פתבתי בזה באריכות גדול
בחבורי על הלכות גיטין אשר קראתיו גט פשוט סי' קכ"ה ס"ק ט"ו דדפוס פשר בדיעבד
לכל דבר דצריף פתיכה כגון ס"ת ותפילין וגיטין וכ"כ בספר לחם חמודות ה' תפילין דף
צ"ח סי' כ"ג והרמ"ע מפאנו דף ל"ח סי' ל"ח ומשא' בנזמן סי' צ"ט וק"ז י"ד סימן רע"א
ועיין תשו' רדב"ז סי' ל"ו יע"ש אף ק"ל על מ"ש בשם הרמב"ם פתיכי הקדש ופי'
וביאוריהן אסור לשרפן או לאבדן בי' כו' א"כ אף כתב שם שאר הפינויים שמשבחין
בהם הקב"ה כגון כו' הרי הו' פשר פתיכי הקדש ומנ' למוחקן עכ"ל דמאי שנא דמחיקה
שריף ושריף' ואיבוד אסור ויראה אפשר לומר דהא דכתב דשרי' למחקן הפינויין היינו
דוקא לצורף כגון שיש תיבת רחום או שאר הפינויין תיבת יתירה במספר שקורא בו
וכדי שלא ישפוש הקורא מותר למחקן פינו' דמחיקה היא לצורף להגיה הספר ובכתבי
מהרי"א סי' קע"א נשאל על השם שפוחתין בסדורין ב' יודין עם נ"ו על גביהן לרמז
על השם צדד צדדים אם אסור למחקן או לא ולבסוף כתב ואם אין צורף גדול בדבר
למה נתייר למחקן משום דמסקנתו דלצורף גדול מותר למחקן אבל לצורף קצת לא התי'
למחקן ומינה אני מדייק דשרי' פינויין דמותר למחקן היינו לצורף קצת וה"ה שאר
פתיכי הקדש דלצורף קצת מותר למחקן והשתא א"ש מנהג חכמים שפוחתים פסקים
והוראות וחדושי תורה דיש פעמים דחוזר בו החכם ממ"ש ומעבי' קולמוס מוחק מ"ש
וכן פשיט בתלמוד או בפוסקים איזה טעות מעבירין קולמוס על הטעות דמחיקה זו דהיא
לצורף פשיט' דשרי' ומ"ש הרמב"ם פתיכי הקדש אסור לשרפם או לאבד' בי' היינו שלא
לצורף כלל ומה שקרא מהרשד"ם תגר על קושרי ספרים פדלעיל גם מ"ש באר שבע
פדלעיל היינו טעמא משום דזה חשוב שלא לצורף כלל ולא חשיב להו צורף מה שעושה
כן כדי שלא יהיו נזקין אנה ואנה דהרי יש לו לגונן בכלי חרס או תוף מערה א' פנ"ל
ועיין תשו' רדב"ז סי' מ"ה ודע דנהגו העולם דמי שנופלין התפילין מידו דהוא מתענה
אותו היום ונשאל הר"ב משפטי שמואל סימן י"ב מנ"ל סמך למנהג זה והשיב משום
דתפילין שנופלו שריף בהם ולזול ונהבי סמך דיש בהם זלזול ממ"ש דהרואה תפילין
שנושרפו בזרוע דצריף לקרוע ב' קריעו' כמו ס"ת שנושרף כו' יע"ש ובכנה"ג סי' מ' רמז
לתשובה זו יע"ש ולעד"ן דיש סמך למנהג זה משמעתי' דהכא דקתני לא יאחוז תפילין
בידו ויתפלל מפני שלבו טרוד במחשבתו ושללא יפלו מידו ויתבזו אלמא שנופלין
התפילין הו' זלזול וביזוי לתפילין וכיון דהוא גרם זלזול התפילין שלא שמרן יפה נהגו
להתענו' לכפר העון פנ"ל ודוק: ולא ישתין בהם מים בפרק מי שמתו דף כ"ג מקמ"ל לה
דה"ק דאם התפילין בי' אינו יכול להשתין בבית הפסא עראי משום דסתם משתין בבית
הפסא עראי משתין מעומד ואיכא ניצוצות הנזותין על רגליו ומצוה לשפוש הלכא א"א

דבריהם ולקח' מר שמואל דהניח בצ"ע יר' לע"ד ליישב דברייתא דאסרה בין קבע בין עראי היא ברייתא דשמעתין דקתני רישא לא יאחזו תפילין בידו ויתפלל ולא ישן בהם לא שינת קבע ולא עראי ופשוטא דברייתא דלא קאי ארישא דתפילין בידו וע"כ הוכרח התלמוד לאוקומי ברייתא דאסר בין קבע בין עראי בדנקיט ליה בידיה והטעם שמה שפלו מידו אה"נ דמשפחת לה גוננא אחרניא דאסור לישן בהם אפי' עראי פשהם בראשו והם מגולים משום דחיישי' שישפח שהתפילין עליו ואתי להפיח אבל פשהם בראשו מכוסי' מדכר דקא מנח תפילין ולא אתי להפיח הלכך ישן בהם שינ' עראי אבל לא שינת קבע ודוק: אף אפתי ק"ל במ"ש הטור בסוף דבריו והרמב"ם פתב דאפי' שינת קבע פשהם בידו מותר וא"א לא כ"כ עכ"ל דמנ"ל דהרא"ש פליג על הרמב"ם בזה דמה שהתיר הרמב"ם אפי' שינת קבע פשהם בידו היינו דוקא דוקא בכרוכים יפה דליכא למיחש שמה שפלו מידו ומ"ש הרא"ש דאסור ליישן בהם אפילו שינת עראי פשוטא בידו היינו שאינם פרוכים משום דחיישי' שמה שפלו מידו וא"כ מא"ח ומא"ח ולא פליגי לענגן דינא אלא בפי' דשמעתא דמשני' בפ' הישן הברייתות הא דנקיט ליה בידיה הא דמנחי ברישיה וכו' פליגי ליישב השמועה היכא קאי שינוינא דנקיט לה דהרמב"ם מפרש דקאי אברייתא דישן בהם אפי' קבע ומוקי לה פשהם בידו פרוכים והרא"ש פי' דקאי אברייתא דלא יישן אפי' עראי ומוקי לה פשהם בידו בלא פרוכים משום דחיישי' שמה שפלו ואפשר דהטור סבר דלדעת אביו הרא"ש אפי' פרוכים בידו פיון דינדים עסקניות חיישי' שמה יותר פריכתם ויפלו מידו.

אמנם מרן בש"ע פתב חילוק הנז"ל דבכרוכי' בידו מותר ליישן בהם אפילו שינת קבע ואם אוחזו בידו ואינם פרוכי' בידו אסור ליישן בהם אפי' שינת עראי: ולפ"ז ק"ל לדעת הרמב"ם אמאי אצטריך תלמודא לאוקומי ברייתא דאסר בין קבע בין עראי פשוטא בראשו מגולים לוקמיה בדנקיט להו בידיה ואינ' פרוכי' וברייתא דשרי' עראי ולא קבע פשוטא בראשו והם מכוסים וקו' זו לכאורה היא עצומה ובפרט לפי מ"ש מרן בכ"מ פ"ד דתפילין ובב"י סי' מ"ד לדעת הרמב"ם דהא דמנחי לא יאחזו בידו תפילין ויתפלל ולא ישן בהם לא קבע ולא עראי מיירי דאוהז אותם אחיזה בעלמא בלא פריכה אם פן פיון דנשנה בברייתאדין זה אמאי אצטריכו בפ' הישן לפרש ברייתא דלא ישן בתפילין לא קבע ולא עראי במציאות חדש פשהם בראשו מגולים לוקמה פשהם בידו באחיזה בעלמא בלא פריכה אברייתא דשמעתין ואפשר דהתלמוד רצה לפרש לנו מציאות אחר דאסור ליישן אפי' עראי פי' היכי דינמא דכל ברייתא אשמעינו דינא חדתא מה שלא השמיענו ברייתא אחרת.

אף ק' אמאי לא פיר' הרמב"ם דין זה פשהתפילין בידו באחיזה בעלמא אסור ליישן בהם אפי' עראי שמה שפלו מידו פיון דנשנה דין זה בברייתא דשמעתין לא הנה לו להשמיט דין זה ומתוך קו' זו צ"ל כמ"ש הגהות מ'מון דמ"ש בברייתא דידן לא יאחזו תפילין בידו וכו' ולא יישן בהם לא קבע ולא עראי צריך לדחוק לפרש דלא ישן לא קאי אלא יאחזו דרישא אלא מלתא באנפי נפשה היא דאם הוא לבוש תפילין בראשו והם מגולים לא ישן לא קבע ולא עראי ודוק: ואמר שמואל ספין וקערה כו' איכא למידק דכיון דהתלמוד שקיל וטרי פה להקשות לאמימר שהיה מתפלל עם הלולב בידו מברייתא דקתני לא יאחזו תפילין בידו ויתפלל אמאי אצטריך המקשה לסיוע קושיתו להביא לדשמואל

בְּקוֹנְשֵׁיַת הַבְּרִיּוֹתָא סְגִי לִיה וַיֵּשׁ לוֹ דְּאִי מְבַרְיָתָא לַחֲוֹד לָא קִשְׁיָא דְשִׁאנֵי הָתָם דְּטָרוּד טְפִי שְׁלֵא יִפְלוּ הַתְּפִילִין מִשׁוּם בְּזִיוֹן כְּתָבֵי הַקֹּדֶשׁ וּבִכְרֵט לְפִי הַמְּנַהֵג דְּנִהְגוּ לְהַתְּעַנּוֹת מִי שְׁנוּפְלִים לוֹ תְּפִילִין מִיָּדוּ בִּינּוֹן דְּלִיכָא בְּדִידְהָ בְּזִיוֹן כְּתָבֵי הַקֹּדֶשׁ הֵנָּה אָמִינָא דְלָא טָרִיד לְכַד הַנּוֹצֵרָה הַמְּקִשָּׁה לְהִבִּיא לְדִשְׁמוּאֵל דְּאָסֵר לְהַתְּפַלֵּל בְּסַפִּין וּקְעָרָה כּוּ דְּמִשׁוּם הַפְּסֹד מְמוֹן שְׁלֵא יִשְׁבֵּר הַקְּעָרָה טָרִיד וְאָסֹר לְהַתְּפַלֵּל א"כ הוּא הֵדִין בְּלוּלָב אִם יִפְּלוּ מִיָּדוּ יִשְׁבֵּר וַיִּפְּסֹל וְטָרִיד מִשׁוּם הַפְּסֹד מְמוֹן וְכָל זֶה לְפִיר' רִש"י ז"ל דְּדוֹקָא בְּסַפִּין וּקְעָרָה שְׁיֵשׁ בּוֹ הַפְּסֹד אָסֵר שְׁמוּאֵל וּלְדַבְּרֵי הַמְּפָרְשִׁים דְּאָסֵר שְׁמוּאֵל בְּקְעָרָה בְּיָדוּ אִפִּי תִּהְיֶה רִיקְנִית הַקְּוֹשְׁיָא הִיא יוֹתֵר פְּשׁוּטָה וְעֵינָן בִּפ' מִי שְׁמַתוּ בְּדַבְּרֵי ה"ר יוֹנָה דָּף י"ז ע"א דְּדַבְּרֵי מְגוּמָמָי שָׁם וּכְנַר' מְדַבְּרֵי דְּגִסְתָּא אַחֲרָה הִי תֵּהָּ לֹא בְּשִׁמְעֵתִין שְׁהִיָּה בְּעֵינָא בְּגַמ' אִם יָכוֹל לְהַתְּפַלֵּל וְלוּלָב בְּיָדוּ יַע"ש וְדוֹק: תַּנְיָא ר"א בַּר צְדוּק אָמַר כֹּה הִיָּה מְנַהֵגֵן שָׁל אֲנָשִׁי יְרוּשָׁלַיִם וְכו' אִיכָּא לְמִידָק מֵאֵי פְּרִיָּה מֵאֵי קַמ"ל וְהֵלֵא אֲשִׁמוּעֵינּוּ טוֹבָא דְּקוֹר' ק"ש וּמִתְּפַלֵּל וְלוּלָבוּ בְּיָדוּ דִּהְוָה ס"ד לו' דְּאָסֹר מִשׁוּם הָּא דְּתַנְיָא לְעֵיל לֹא יִאַחֲזוּ תְּפִילִין בְּיָדוּ וַיִּתְּפַלֵּל גַּם מ"ש קוֹרָא בְּתוֹרָה וּמְנִיחוֹ ע"ג קַרְקַע שְׁמַעֵינּוּ מִיָּנָה דִּהְקוֹרָא בְּתוֹרָה צָרִיף שְׁיִאַחֲזוּ בְּעַמּוּד הַתּוֹרָה בְּשַׁעַת בְּרָכָה כְּמוֹ שְׁפַתְבָּא ב"ח ס' קל"ט וְתַרל"ב י"ל דְּנִדְּאֵי מִתּוֹף דְּבַרֵי הַבְּרִיּוֹתָא אָנוּ לְמַדִּין דִּינִין הִלְלוּ אָמֵנָם עֵיקַר גּוֹפָה דְּבַרֵי יִתָּא לֹא לְהִכִּי נָחִית דִּהָא דְּקַתְּנֵי בְּרִישׁ' יוֹצֵא מִבֵּיתוֹ וְלוּלָבוּ בְּיָדוּ וּבְסִיפ' תַּנִּי הוּלָף לְבַקֵּר חֲנוּלִי וּלְנַחֵם אֲבֵלֵי וְלוּלָבוּ בְּיָדוּ וּבְהִנֵּי לְמָה לִי לו' וְלוּלָבוּ בְּיָדוּ וּמְשַׁנֵּי לְהוֹדִיעַ כְּפָמָה הִיוּ זְרִיזִין בְּמַצּוֹת כְּלו' דִּהִיוּ עוֹשִׂים כָּל אֵלֶּה עִם הַלוּלָב בְּיָדוּ וְלֹא הִיוּ דוֹאָגִים שְׁיִפּוּל מִיָּדוּ וַיִּפְּסֹל דְּכִינּוֹן דִּהִיוּ זְרִיזִין בְּמַצּוֹת נְטִילַת לוּלָב בְּיוֹתֵר וְהִיָּתָה חֲבִיבָה עֲלֵיהֶם אֵין מִשְׁאַה וְשִׁימּוּרָה כְּבֵד עֲלֵיהֶם וְלֹא טָרִיד שְׁיִפּוּל מִיָּדוּ כְּשֶׁהוּלָף לְבַקֵּר חוּלִים וּלְנַחֵם אֲבֵלִים וְהַרְמַב"ם פ"ז דְּלוּלָב דִּין כ"ד הֶעֱתִיק בְּרִיּוֹתָא זֹו וְדִילַג מְמַנָּה הָּא דְּקַתְּנֵי קוֹרָא בְּתוֹרָה מְנִיחוֹ ע"ג קַרְקַע וְהוּ"ל לְאַתּוּי כִּינּוֹן דְּמִהְכָּא שְׁמַעִי דְּצָרִיף שְׁיִאַחֲזוּ בְּעַמּוּד הַתּוֹרָה בְּשַׁעַת בְּרָכָה וְהַטּוֹר ס' תַּרנ"ב הֶעֱתִיק חֲלוּקָה זֹו.

וּלְעַנְנֵן מַעֲשֵׂה רְאִיתִי לְמַקְצַת גְּדוּלִים דְּכִשְׁקוֹרִין אוֹתָם לְקִרוֹת בְּתוֹרָה מְנִיחִים הַלוּלָב בְּמִקוּמָם וְעוֹלִים לְקִרוֹת בְּתוֹרָה בְּלִי לוּלָב בְּיָדָם וּמַקְצַת גְּדוּלִים עוֹלִים עִם הַלוּלָב בְּיָדָם וּבְשַׁעַת בְּרַכַּת הַתּוֹרָה נוֹתְנוּ לְסוּמָף שְׁבַמְגָדֵל כְּדִי שְׁיִאַחֲזוּ הָעוֹלָה בְּעַמּוּד הַתּוֹרָה בְּשַׁעַת בְּרָכָה וּמְנַהֵג רֵאשׁוֹן נֵר' יוֹתֵר: דָּף מ"ב ע"א אֲבֵי אָמַר ל"ש אֵלָא שְׁלֵא יֵצֵא בּוֹ וְכו'.

פִּרְש"י ה"ג הָּא מְדַאָּבְהָ נָפַק בִּיָּה וְכו' מִשְׁמַע מִתּוֹף לְשׁוֹן רִש"י דְּאֲבֵי גּוֹפִיָּה הוּא דְּקִשְׁיָא לִיָּה ה"ד לֹא יֵצֵא בּוֹ וּמְשַׁנֵּי כְּשֶׁהִפְּכוּ וְק' דְּמֵאֵי ק"ל לְאֲבֵי וְהֵלֵא אִיהוּ הוּא דְּאָמַר ל"ש אֵלָא שְׁלֵא יֵצֵא בּוֹ אֲבָל יֵצֵא בּוֹ חֲטִיב וּמְדַשֵּׁם חֲטִילוּק זֶה דְּמִשְׁמַע דִּהְוָה יָדַע דִּישׁ מְצִיאֵו' שְׁיִוְצִיא הַלוּלָב לִר"ה וְלֹא יֵצֵא וּא"כ מֵאֵי קִשְׁיָא הָּא מְדַאָּבְהָ נָפַק בִּיָּה וְאֲפִשֵּׁר דְּמִשׁוּם קו' זֹו הִיָּה בֵּין הַמְּפָרְשִׁים מִי שְׁהִיָּה מְשַׁנָּה הַגִּירָסָא וְהוּהוּ גְּרִיס אִמ' אֲבֵי ל"ש אֵלָא שְׁלֵא יֵצֵא בּוֹ אֲבָל יֵצֵא בּוֹ חֲטִיב דְּמַדַּאָּבְהָ נָפַק בִּיָּה וּמִשְׁכַּחַת לָּהּ לֹא יֵצֵא כְּשֶׁהִפְּכוּ וְנִמְצָא דִּהִפֵּל הוּא מִיָּרָא א' דְּמִפְּרִשׁ אֲבֵי אֵת דְּבַרֵי וְלֹא גְּרִיס לָּהּ בְּלִשׁוֹן קו' הָּא מְדַאָּבְהָ נָפַק בִּיָּה וְתִירוּץ אָמַר אֲבֵי כְּשֶׁהִפְּכוּ וְלֹאפּוֹקִי גִי' זֹו בָּא רִש"י וְאָמַר ה"ג וְכו' כְּלו' דְּלְעוֹלָם הִגִּי' הִיא בְּלִשׁוֹן קו' וְתִירוּץ כְּדָגְרָסִי בְּסְפָרִים וּמ"ש תַּחֲלָה אָמַר אֲבֵי ל"ש וְכו' הִיא אֲבֵי הוּא אֲבֵי קִשְׁיָה קְדָמוֹן לְאֲבֵי הָּאֲחֵרוֹן וְאֲבֵי אֲחֵרוֹן הוּא דְּק"ל עַל דְּבַרֵי אֲבֵי קִשְׁיָה הָּא מְדַאָּבְהָ נָפַק בִּיָּה וּמְשַׁנֵּי אָמַר אֲבֵי כְּשֶׁהִפְּכוּ וְאֵע"ג דִּהַתְּלָמוּד לֹא פִי

דְּקוּשָׁיָא הָא מְדַאגְבְּהִיהָ הִיא מֵאַבְיֵי אֵין לְחוּשׁ בְּנָה פְּדֹאשְׁפָּחֵן בַּר"פ אֵלוּ מְצִיאוֹת וְכֹמָה א"ר יִצְחָק קָב בַּד' אַמּוֹת וְכֵן פֶּתַח הַתּוֹסֶפֶת יוֹמָא דָּף ע"ז גְּבִי הֲגִי ה' עֵינְוִיין פְּגָגְד מִי וְשֵׁם בְּחֻדוּשֵׁי רְמִזְתֵּי הַרְבֵּה בְּקִיאִיוֹת פִּינְצָא בְּזָה יַעו"ש אָף ק"ל מִי הַכְּרִיחוּ לְרִש"י לְפָרֵשׁ דְּאַבְיֵי הוּא דק"ל הָא מְדַאגְבְּהִיהָ וְכוּ' לִימָא דְאַבְיֵי אָמַר תְּחִלָּה ל"ש וְכוּ' וְהִקְשָׁה לוֹ א' מִבְּנֵי הַיְשִׁיבָה הָא מְדַאגְבָּה נָפֵק בֵּיהָ וְתַרְזֵן לוֹ אַבְיֵי פְּשֶׁהֲפֹכוּ וְאַפְשָׁר דְּרִש"י נָמִי ה"ק דְּקוּשָׁיָא הָא מְדַאגְבְּהִיהָ הִיא מֵא' מִבְּנֵי הַיְשִׁיבָה וְכֹא רִש"י לְפָרֵשׁ פְּנוּנַת קוּשְׁיַת הַמְקַשָּׁה דְּהִכִּי קוּשְׁיָא לִיהָ ה"ד לֹא יֵצֵא בּוֹ וְכוּ': רַבָּא אָמַר אִפִּי תִימָא וְכוּ' דַּע דְּהַתּוּס' לְעֵיל דָּף ל"ז ד"ה דְּבַעֲי' לְקִיחָה תַּמָּה פְּתַבּוּ שֵׁם לּוּלָב שְׁהוּצִי' בְּכִלֵּי דַס"פ לֹא פְּשְׁאוּחְזוּ בְּדוּןפְּנוּ הַכִּלֵּי וְכוּ' עַכ"ל וְק"ל מִנ"ל לְמַקְשָׁה דְּהִכָּא דְּכֻשְׁתַּרְזֵן רַבָּא פְּגוּן דְּהוּצִיאֻ בְּכִלֵּי דַר"ל דְּמַנְיַח יָדוֹ תַּחַת שׁוּלְיוֹ פְּדִי שְׁיִקְשָׁה לוֹ וְהֵא"ר לְקִיחָה ע"י ד"א שְׁמָה לְקִיחָה לִימָא דַמ"ש רַבָּא הִכָּא פְּגוּן שְׁהוּצִיאֻ בְּכִלֵּי מִיָּרִי שְׁאוּחְזוּ בְּדוּןפְּנֵי הַכִּלֵּי וְלֹא יֵצֵא מִטַּעַם חֻצִיעָה דְּהַכִּלֵּי חוּצִיעַ בֵּין יָדוֹ לְלוּלָב וּבְכֵן לֹא קָשִׁי מַמ"ש רַבָּא לְקִיחָה ע"י ד"א שְׁמָה לְקִיחָה דְּהִי' לֹא הֲוִי אֵלָא פְּשְׁאוּחְזוּ בְּבֵית יָד וְצ"ע: תּוּס' ד"ה אָמַר אַבְיֵי פְּשֶׁהֲפֹכוּ מְדַאצְטְרִיף וְכוּ' פֶּתַח הַתִּי"ט וְנ"ל וְתִימָ' עַל הָרֵב וְכוּ' וְכִמּוֹ כֵּן הֶרְמַב"ם וְכוּ' וְצ"ע וְכוּ' עַכ"ל וְעֵינְן מַה שֶּׁת' בְּזָה הָרֵב מו"ח בְּעֵץ הַחַיִּים וְלַע"ד אָפְשָׁר לוֹ דְּרַבִּינוּ עוֹבְדֵיהָ וְהֶרְמַב"ם בְּפִי הַמְשַׁנָּה ס"ל פְּדַעַת ה"ר יוֹנָה שְׁפֶתַח בַּסַּפ"ק דְּבִרְכוֹת דְּאַפִּי' מִי שְׁסוּבֵר מְצוֹת א"צ פְּנוּנָה ה"מ בְּדָבָר שְׁיֵשׁ בּוֹ מַעֲשֵׂה אֲבָל מְצוּה שְׁתְּלוּיָה בְּאַמִּירָה בְּלִבָּד וְדֹאֵי צְרִיף פְּנוּנָה עַכ"ל וְהִבִּיאֻ מְרֵן הַב"י ס"ס תַּקַּפ"ט יַעו"ש וְלִכְאֹ' ק' לְחִילּוּק זֶה שֶׁל הַר"י מִדְּגַרְסִי' בַּר"פ הִנֵּה קוּרָא ש"מ מְצוֹת צְרִיכוֹת פְּנוּנָה וּמְשַׁנֵּי מֵאֵי אִם פִּינּוֹן לְבוֹ לְקִרְו' וּפְרִיף לְקִרְוֹת וְהָא קָרִי וּמְשַׁנֵּי בְּקוּרָא לְהַגִּיָּה וְאִם אִיתָא דְּמְצוּה שְׁיֵשׁ בָּהּ אִמִּירָה לְבַד לְכ"ע בְּעֵינָא פְּנוּנָה לִישְׁנֵי לִיהָ הִכִּי וי"ל דְּהַתְּרַצֵּן לְפִי שְׁטַת הַמְקַשָּׁה דְּאִינוּ מְחַלֵּק הָף חֲלֻקָּה רְצָה לְהַשִּׁיב לוֹ דְּמֵאֵי פִינּוֹן לְבוֹ לְקִרְוֹת אֲבָל לְפּוּם קוּשְׁטָא אֵין צְרִיף לְתַרּוּץ זֶה מִשּׁוּם דִּישׁ חִילּוּק דְּמְצוּה הַתְּלוּיָה בְּאַמִּירָה וְלִית בָּהּ מַעֲשֵׂה צְרִיף פְּנוּנָה וּבְמְצוּה דְּאִית בָּהּ מַעֲשֵׂה א"צ פְּנוּנָה וּלְפִי זֶה נִסְתַּלְקָה קוּשְׁיַת הַתִּי"ט מֵעַל רַבִּינוּ עוֹבְדֵיהָ דַּאֲע"ג דְּגַבִּי ק"ש וְתַקִּיעַת שׁוּפֵר פְּסָקוּ דְּבַעֲי פְּנוּנָה הֵינּוּ בְּמְצוּה הַתְּלוּיָה בְּאַמִּירָה וְכ"כ חִילּוּק זֶה ה"ה פ"ב דְּשׁוּפֵר וְנ"ל וְאוּלַי שְׁהוּא סוּבֵר שְׁפִינּוֹן שְׁאִין אָדָם עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּתַקִּיעַת שׁוּפֵר אֵלָא הַשְּׁמִיעָה וְאַפִּי' הַתּוֹקַע עֵינְקֵרוּ הַשְּׁמִיעָה לְפִיכ' צְרִיף פְּנוּנָה מַה שְׁאִין כֵּן בְּאַכִּילַת מְצָה עַכ"ל אֲמַנָּם הֶרְמַב"ם בְּחַבּוּרוֹ אֵינוּ הוֹלֵף עַפ"י חִילּוּק זֶה דַּא"כ בַּפ"ב דַּה' שְׁגָגוּ' פְּשֶׁהֲבִיא מְשַׁנְתִּינוּ הַמוּצִיא לּוּלָב פְּדִי לְצִאת בּוֹ וְכוּ' אִם אִיתָא דַס"ל דְּמְצוּה שְׁיֵשׁ בָּהּ מַעֲשֵׂה לֹא בְּעֵי פְּנוּנָה הִי"ל לְהַתְּנוֹת שְׁהוּצִיאֻ הַפּוּף אוֹ שְׁהוּצִיאֻ בְּכִלֵּי וּמְדַלָּא אֵייתִי הַנָּף שְׁיִנּוּיֵי מִשְׁמַע דַס"ל דְּאַפִּילוּ בְּמְצוּה שְׁיֵשׁ בָּהּ מַעֲשֵׂה צְרִיף פְּנוּנָה לְצִאת וְכִינּוֹן דְּלֹא פִינּוֹן לְצִאת לֹא יֵצֵא חוּץ מֵאַכָּל מְצָה מִשּׁוּם דְּנִהְגָּה וְעוֹד פְּתַבְתִּי טַעְמָא אַחֲרֵינָא בְּהָף דְּמְצָה בְּחֻדוּשֵׁי בְּפָרֵק רְאוּהוּ ב"ד יַעו"ש.

וְאַפְשָׁר דְּטַעְמוֹ דְּהֶרְמַב"ם דְּלֹא אֵייתִי הַנָּף שְׁיִנּוּיֵי מִשּׁוּם דְּסוּגְיָא דְּהִכָּא סַבְר' פִּינּוֹן שְׁהַגְבִּיהוּ יֵצֵא בּוֹ וְהַנְּעוּנָעִים הֵם שְׁיִירֵי מְצוּה וְלֹא חֲשִׁיבֵי לְבִרְוֹ עֲלֵיהֶם אֲבָל בְּרִישׁ פְּסָחִים מוּכַח דְּאַפִּי' הַגְבִּיהוּ וְיֵצֵא בּוֹ מְבָרָף עַל הַנְּעוּנָעִים עַל נְטִילַת לּוּלָב וְכִינּוֹן דְּאַכְתִּי לֹא יֵצֵא לְגַמְרֵי דְּהַרִי מְבָרָף עַל הַנְּטִילַת לּוּלָב עַל הַנְּעוּנָעִים א"כ חֲשִׁיב דְּלֹא יֵצֵא אָף עַל גַּב דְּלֹא הֲפֹכוּ וְלֹא הוּצִיאֻ בְּכִלֵּי סַמָּף הֶרְמַב"ם בְּחַבּוּרוֹ עַל סוּגְיָא דְּפְסָחִים.

ועי"ל טעם אחר ע"פ מ"ש הר"מ פ"ב משגגות על מי שיש לו ב' תינוקות א' למול בשבת כו' ושכח ומל שניהם בשבת פטור מחטאת ומשמע מדבריו דאפ"ל מל של שבת תחלה ואח"כ מל תינוק דלאחר שבת פינון שניה טרוד באותו תינוק דשבת פטר ליה אח"כ תינוק דלאחר שבת אע"ג דהם ב' גופים א"כ כ"ש בלולב שהוא גוף א' דטרוד במצנתו דאע"ג דהגביהו ונצא בו פינון שהוא חושב דלא יצא וקלף אצל בקי ללמוד ממנו נטילת הלולב ראוי לפנטרו איברא דבהא דמשמע מהר"מ פ"ב משגגו' דאפילו מל בשבת תינוק דשבת תחלה ואח"כ מל דלאחר שבת פטור ק"ל על דבריו מסוגיא דפסחים דף ע"ב ע"א דאמרו שם גבי אמורי צבור דטעמא דמחייב השוחט לשם אמורי צבור משום דאמורי צבור כפר נשחטו יע"ש ומ"ש בדברי הל"מ שהאריף שם בזה ודוק: א"ר הונא או' הנה ר"י עולת העוף כו'.

א"ל אמאי פטור והלא פושע הוא נדמי לשוחט פסח בשבת והנה בעל מו' דחייב כדאי' בפ' אלו דברים והרמב"ם פ"ב דשגגו' דהרי יש הפרש גדול בין עול' העוף לחטאת העוף דעולת העוף מולק בה' הב' סי' ומבדיל ובחטאת העוף אינו מולק אלא סי' א' ואינו מבדיל וכדתנן פ"ז דזבחים משנה ד' גבי חטאת העוף דאינו מבדיל ומשנה ה' גבי עולת העוף קתני מבדיל ובמשנה ו', תנן הבדיל בחטאת ולא הבדיל כו' וכ"פ הר"מ פ"ו ופ"ז דהלכות מעשה הקרבנות יע"ש וי"ל דהא אולא כס' ר"א ב"ר שמעון דאיתא בזבחים דף ס"ה אומר הנה ר"א ב"ר שמעון שמעתי בחטאת העוף שמבדיל ומאי לא יבדיל א"צ להבדיל יע"ש אף תקימה מנ"ל לרב הונא דר' יוסי סבר כר"א ב"ר שמעון דמבדילין בחטאת העוף ולכן יראה דמצי אתי ככ"ע דנדאי הא דקי"ל דאינו מבדיל בחטאת העוף היינו בשעת מליקה קודם הזאת הדם אבל אחר הזאת ומיצוי הדם הרי היא נאכלת לזכרי פהונה ואז נדאי יכול להבדיל הראש לעצמו והגוף לעצמו ואם פן עולת העוף שנמצאת בין אגפיים אע"ג דמצא הראש מובדל מגופה חשוב דחטאת היא ונעשה ההבדל אחר ההזאה ומיצוי הדם ואז נדאי יכול להבדיל בחטאת העוף לכ"ע ודוק: מ"ד התם הוא דעבד מצנה כו' ק' מנ"ל לרב הונא דר' יוסי ס"ל אפ"ל לא עבד מצנה ורש"י הוקשה לו זה ותריז דכף שמיע ליה מר' וק"ל אמאי תנא דמתני' לא אשמועי' דר' יוסי אמרה אפ"ל לא עבד מצנה ע"כ הנה נראה דרב הונא דקדק לדינו ממתני' גופא דהוציא את הלולב לרשות הרבים פטור דמי לא עסקינן דהוציא את הלולב ללכת אצל בקי ולא מצא את הבקי ונמצא דטעה בדבר מצנה ולא עשה מצנה דכיון דלא מצא בקי לא נטל הלולב פהלקתו ולא יצא י"ח.

אף אפתי ק' אמאי רב הונא הלך ואיתי מציאות חדש מעול' העוף כו' יאמר דינו וחדושו במציאות דמתני' גופא ולימא הכי אמר רב הונא הא דר' יוסי אפ"ל לא עבד מצנה פגון שלא מצא בקי ולא נטל לול' פהלקתו ולענין הלכ' ראיתי בהרמב"ם פ"ב דשגגו' דפוסק כמ"ד דטעה בדבר מצנה ועבד מצנה פטור ולכך לא הביא הא דרב הונא בפ"ג דהל' מעילה י"ש אמנם ק"ל דלפ"ז פשהביא הרמב"ם ז"ל פ"ב דשגגות הך דמוציא את הלולב דפטור הי"ל לפרש דוקא שמצא את הבקי ועשה מצנה אבל לא מצא בקי ולא עשה מצנה דלא נטל לולב פהלקתו חייב ושמא דלא חש הרמב"ם לפרש זה פינון דגילה דעתו שם בספ"ב דשגגות פוסק כמ"ד עבד מצנה פטור: מתבי רי"א כו'.

ק' דהמקשה תחלה הקשה על מ"ש ר' הונא אומר הנה ר"י עולת העוף כו' מאי קמ"ל דטעה בדבר מצנה פטור היינו הך ועתה מקשה מתיבי רי"א א"כ הרי ב' קנשי' הללו סותרות זו את זו דבתחלה הקשה פשיט' דרי"א להא דעולת העוף ואח"כ מקשה דרי"א איפכא ויר' דהמקשה תחלה הנה סבור דמ"ש ר' הונא אומר הנה ר"י עולת העוף כו' היינו בטע' בדבר מצנה ועשה מצנה כגון שאכל עולת העוף שנמצאת בין אגפיים ואכל עמה חטאת העוף דאכל שתי עופות ונמצא דטעה בדבר מצנה דהיינו עול' העוף וגם עשה מצנה דאכל חטאת העוף ולכך פריף עלה פשיט' היינו הך ומאי קמ"ל רב הונא ולפ"ז לא הנה ק"ל מ"ש ר"י גבי שוחט את התמיד שאינו מבוקר דחייב דשאני התם דלא עבד מצנה אמנם עתה דתיגרץ התרצון דרב הונא אומר דר"י ס"ל גבי עולת העוף כו' דאפי' דלא עבד מצנה כגון שאכל עולת העוף לחודה פטור השתא נולדה לו הקנשיא מתיבי כו': תוס' ד"ה עולת העוף כו' צ"ל כו' ק' פשהקשה המקשה תחלה עלה דרב הונא פשיטא אמאי לא משני מהו דתימא התם הוא משו' דזמנו בהול אבל הכא לא זמנו בהול קמ"ל דהאי נמי זמנו בהול כדי שלא תבא חטאת לידי נותר ואפשר דגם זה פשיטא ליה למקשה דהאי נמי זמנו בהול ודוק: תוס' ד"ה מהו דתימא כו' ואית ספרים כו' נר' קצת מלשונם דלאית דגרסי א"צ לאוקומי מלת' דר' הונא בפלוגתא וק' דאיף אפשר לומר פן דהא איכא מאן דמחייב התם בלא עשה מצנה ורב הונא פטר הכא א"כ ע"כ מלתא דרב הונא הוי בפלוגתא דהתם ויראה דלאית דגרסי מפרשים דמ"ש רב הונא אומר הנה ר"י עולת העוף כו' היינו דעבד מצנה כגון שאכל עולת העוף עם חטאת העוף ולכך פריף פשיטא ומשני מ"ד מצנה דרמי עליה כו' ולפ"ז א"צ לאוקומי מלתא דרב הונא בפלוגתא איברא דק' על זה מאי פריף מתיבי רי"א כו' לימא שאני התם דלא עשה מצנה פנין שלא הנה מבוקר ויש ליישב ודוק: תוס' ד"ה שאינו מבוקר ואפי' נמצא כו' יראה דקנשיא להו דאם איתא דמייירי שיהיה בעל מום לימא ר' יוסי אומר השוחט את התמיד ונמצא בעל מום ומהו זה שאמר שאינו מבוקר פהלקתו ותו דאם מייירי דנמצא בעל מום פשיטא דהתנן בפ' אלו דברים גבי פסח ששחטו בשבת ונמצ' בעל מום חייב לכך אמרו שאינו מבוקר פהלקתו ואפי' נמצא תם כו' ומיהו זה חדוש גדול שאפי' נמצא תם חייב דנהי דהתמיד טעון ביקור ד' ימים אפשר הנה לו' דהיינו לכתחלה אבל שיהיה לעיכובא דאם לא ביקרוהו ד' ימים שיהיה פסול זה חדוש גדול ובקשתי בהרמב"ם פ"ב דשגגות ופ"ג דה' מעילה וראיתי דלא הביא הא דרב הונא דאמר משמיה דר"י עולת העוף כו' ויר' דטעמו משום דהוא פוסק כמ"ד טעה בדבר מצנה ועבד מצנה פטור אבל לא עבד מצנה חייב והא דר' הונא מייירי דלא עבד מצנה אמנם ק"ל אמאי לא הביא בפ"ב דשגגות להא דא' ר' יוסי השוחט את התמיד שאינו מבוקר פהלקתו דאפי' דנמצא תם חייב דהרי בה' תמידין פ"א פסק דהתמיד טעון ביקור ד' ימים ואפשר דס"ל דמ"ש ר"י השוחט את התמיד שאינו מבוקר פהלקתו חייב חטאת היינו שנמצא בעל מום וזה לא הוצרך להביא דהרי כתב בפ"ב דשגגות דגבי פסח שחל בשבת שחטו ונמצא בעל מום חייב ודוק: מתני' מקבלת אשה כו' פרש"י שלא יכמוש יש להתבונן מה בא ללמדנו דפשיט' דמה שמחזירים הלולב למים הוא כדי שלא יכמוש ויר' דבא לאפוקי אם יש בהדס פרחים מעכבי הדם ורגילים להתפתח ע"י המים אז אין מחזירין וכיוצא בזה כתב מור"ם סי' של"ו סי"א יע"ש ובס' כה"ג סי' של"ו יע"ש ומדקדוק לשון המשנה דקתני מחזירין

משמע דאפי' לולב לא התירו אלא להחזירו למים ממקו' שנטלוהו וכדפי' רש"י ונ"ל בשב' מחזירין שהרי מפאן נטלו' היום ע"כ משמ' דאם מעיקר' לא הנה במים או אפי' הנה במים אם אינו מחזירו למקומו אלא לתוך פד א' של מים אינו יכול להניחו במים אמנם מתוך לשון מור"ם שם שכתב ומותר להעמיד ענפי אילנות במים משמע דאפי' דמעולם לא היו במים אלא עתה בא לתתם במים שרי ומינה דמה שאסור לתת פרחים ושושנים במים היינו כשלא היו תחלה במים וכן משמ' מתוך לשון כה"ג שם ולדידי משמע לי דלשום אותם תחלה במים אפי' בענפי אילן אסור ובשושנים אפי' להחזירם למים במקום שהיו אסור ודוק: רבי יהודה אומר בשבת מחזירין כו' אין להקשות דהא תנו בפרק משילין אין בין י"ט לשבת אלא אנוכל נפש בלבד דהיא ב"ש היא ולא קי"ל כות' אלא כב"ה דיש כמה דברים דאסורים בשבת ובי"ט מותרים והפוסקים פסקו כר' יהודה משום דלא בא לחלוק אלא לפרש ואע"ג דתני לה בלשון פלוגת' רי"א ולא קתני א' ר"י אשכחן טובא דכנתה רי"א ואינו אלא לפרש ורמזם באריכו' תי"ט פ"ג דבפורי' משנה ו' ובפי"ג דשבת יע"ש גמ' פשיטא כו' אין להקשות מאי פריה פשיט' והלא מתני' אשמועי' דמחזירו למי' בשב' אבל אין מוסיפין דזה החדוש נשמע מסיפא דמתני' ומאי דפריה פשיטא הוא על הרישא דקתני מקבלת אשה דמשמ' דהחדוש הוא דאשה מקבלת אותו דאם איתא דאשה פדי נסבה ועיקר החדוש הוא הסיפא היל"ל מחזירים הלולב במים בשבת ומדקתני מקבלת אשה משמע דיש חדוש ואהא פריה פשיטא ומשני מ"ד כו' ופרש"י קמ"ל פנין דראוי כו' נכתב הג"א מפאן יש ללמוד דאסור לנשים כו' אבל ר"ת כו' יע"ש והנה סתם לנו מה יפרש ר"ת בסוגיא זו ונראה לי דר"ת יפרש דה"ק מ"ד הואיל ואשה לאו בת חיוב אימא לא תקבל פנין דאשה זו אין רצונה לברך על הלולב הו"ל מוקצה אצלה קמ"ל דכינון דאם רצונה לברך יכולה לברך לא חשיב מוקצה אצלה אף על גב דלא תרצה אשה זו לברך ודוק: ת"ר קטן היודע כו' לשמור תפילין כו' יש להתבונן אמאי שנינה הלשון גבי תפילין לו' אביו לוקח לו תפילין ולא קתני פאידיה חייב בתפילין ומתוך זה הנה נראה שנתפונן התנא לרמוז למ"ש העיטור והביאו הב"י ס"ס ל"ז ונ"ל כתב העיטור מסתברא לן דהאי קטן גדול בן י"ג שנה ויום א' כו' יע"ש ולפי ס' העיטור הנה נר' דבשלמא בשאר מצות דהוא קטן ממש א"כ אם רואה אדם קטן בב"ה ובפרט אם הוא יתום נותן לו לולב לנענע וטלית להתעטרף אבל בתפילין דצריה שיהנה בן י"ג שנה ויום אחד אינו מחנכו רק אביו שיודע שבה לכלל שנים ולדעת מרן הב"י דסבירי ליה דגם בתפילין הוא קטן ממש נקט הך לישנא דאביו לוקח לו תפילין משום דאביו קים ליה בדעת בנו שיודע לשמור תפילין שלא יפנס בהם לב"ה כדפרש"י או שלא ישן בהם ושללא יפיח בהם כמ"ש בס' התרומה ולענין הלכה עיין במור"ם ס"ס ל"ז ובתשוב' הר"ש הלוי א"ח סי' א' יע"ש ודוק: היודע לשמור גופו אוכלין על גופו טהרו' פן הביא הגי' הרמב"ם ספ"ו מה' שאר אבות הטומאה והר"ן כתב ואיכא גוסחי דגריסי כו' ומפאן יש ללמוד כו' עכ"ל ומצאתי בי"ד ס"ס קכ"ז שכתב שם מרן הב"י דכתב א"ח בשם הריטב"א דין קטן פך הוא כו' אבל דברים וכו' יע"ש ויש לתמוה איך לא הביא מרן הב"י דהר"י ז"ל חולק על הריטב"א ואיכא למידק על סברת הר"ן מדאמרינן פ"ב דכתובות דתינוק ותינוקת מעידין על השבויה שלא נטמאת ודעת הר"ן שם דאפילו מתפנין להעיד סומכין עליו כמ"ש בא"ה סי' ז' יע"ש ושמ' יש לחל' דשאני שבויה

דבשבויה הקילו ודוק ודקין קטן ששמצא מחט בפּרס עיין תשו' הרשב"א סי' ר"ד הביא' מרן הב"י י"ד סי' מ"ח והריב"ש סי' רמ"ה דנר' סותר לתשו' הרשב"א ועיין מ"ש מור"ם י"ד ס"ס קכ"ז ועיין בח"מ סי' ל"ה ודוק: תוס' היודע להשאיל כו' יש להתבונן מה חדשו התוס' הלא רש"י פתב הרי גמרי לה הלכתא מסוטה כו' ואפשר דהתו' רצו לרמז דלאו מסוטה לחודא גמרי לה דצריף נמי ראיה אחר' שהזכירו שם בסוטה דף כ"ט ע"א משמין' דרב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל ודאי טמא לא יאכל כו' וצריכי דאי מסוטה הו"א עד דאיתא דעת נוגע ומגיע ע"כ ועיין בהרמב"ם ז"ל רפ"ו דה' שאר אבות הטומאה דכתב מ"מ טהרו חכמים ספק טומאה בר"ה שהרי הצבור עושים הפסח בטומאה כו' ועיין בתוס' סוטה דף כ"ח ד"ה מפאן אמרו ודוק: תוס' ד"ה היודע לפרוש פפו כו' פה פ"י בקו' כו' יש להליץ בעד רש"י דאיהו ס"ל דיש חלוקה בהה' ברייתא דמיירי בגדול הדיא דלשמו' תפילין אביו לוקח לו דמיירי בגדול' פסבר' בעל העיטו' פדכתיבנ' לעיל ועיקר ראית רש"י מהדיא דאין נושאין על האנוסה דקתני התם סתמא דקטן אין חולקין לו תרומה כו' והתוס' צריכין לו' דהדיא מיירי כשאינו יודע ליש' את פפיו וק' חילו' זה איה' לא נרמז שם וראיתי בתוספת' נרמז חילוק זה הביאה מרן בכ"מ: ספ"ב דתרומות קטן שאין בו דעת לפרוש חיקו אין חולקין לו תרומה וכן העתיק הרמב"ם שם.

ולכאורה יר' דאי אפשר לומר דהרמב"ם סבר פתירוץ התוס' דקטן פורש פפיו עם הגדול דהרי סתם פט"ו מתפלה דכהן נער לא ישא את פפיו והי"ל לחלק בד"א לבדו אבל נושא פפיו עם הגדול ומדלא חילק משמ' דאינו נושא פפיו כלל כשהוא קטן והדיא דכתב הרמב"ם ספ"ב דה' תרומה קטן שאין בו דעת לפרוש חקו דהיינו שאין יודע לפרוש פפיו אין חולקין לו תרומ' הא יודע חולקין לו אלמא דמשפחת לה דקטן נושא פפיו צ"ל דלאו למימרא דנושא פפיו ממש אלא ה"ק אם יש בו דעת לישא פפיו וכ"כ הר"ן בשם אחרים וכו' ראיתי בל"מ פט"ו מה' תפלה אמנם הב"י סי' קכ"ח פתב דמ"ש הרמב"ם פהו נער לא ישא פפיו ע"כ לבדו קאמר כו' יע"ש ומה שהקשה שם מרן על הטור אמאי לא פתב דמששהביא ב' שערות נושא פפיו יחידי באקראי י"ל דס"ל פדעת התוס' דיין בתי' קמא דלא הזכירו חילוק זה דאקראי וקבוע וכל החילוק אינו אלא לבדו אינו נושא פפיו אבל גדול נושא פפיו ודקין ש"ץ פתב הרמב"ם פ"ח מה' תפלה ומי שלא נתמלא זקנו אע"פ שהוא חכם גדול כו' יע"ש ויש להסתפק בדעת הרמב"ם אם מששהביא ב' שערות אחר י"ג יורד לפני התיבה באקראי ודברי מרן בכ"מ שם מגומגמים.

גם הל"מ דבריו שבפ"ח מהלכות תפלה הם סותרים למ"ש בפט"ו מה' תפלה וצ"ע ודוק ע"ב תוס' ד"ה והיודע לשחוט כו' פה פיר' בקונט' וכו' משמע דברייהם דרוצי' לדקדק מדברי רש"י דאפי' בדיעבד אסו' לאכול משחיטתו אם אינו יודע לאמן ידיו אע"פ שראוהו גדול מתחלה ועד סוף אבל הר"ן נר' שחולק בזה שאחר שהעתיק דברי רש"י הקשה למה לי יודע לשחוט הא תנו וכלם ששחטו ואחרים רואים שחיטתו כשרה כו' יע"ש ולפי מאי דמשמע מדקדוק דברי התוס' צ"ל דמה ששחיטתו וכולם ששחטו ואחרים רואים אותם שחיטתו כשרה מיירי דוקא בידוע לאמן ידיו ומרן בי"ד סי' א' פסק פדברי הר"ן יע"ש: היודע לשחוט כו' פרש"י לאמן ידיו כו'.

ק' אמאי לא פרש"י היודע לשחוט שיודע לאמן ידיו וגם הוא בקי בהלכות שחיטה דאוכלין משחיטתו לכתחלה פשגדול עומד על גביו ובדיעבד אוכלין משחיטתו אף על פי שאין גדול אע"ג פיון דיודע לאמן ידיו וגם הוא בקי.

ותו קשה אמאי לא פירש היודע לשחוט דר"ל דיודע הלכות שחיטה אף על פי שאינו יודע לאמן ידיו אוכלין משחיטתו והוא שגדול עומד ע"ג ויש לנישב דמשמעות היודע לשחוט מייירי באימון ידים דאי מייירי דיודע הלכות שחיטה הוי ליה למימר היודע ה' שחיטה ועיין בב"י י"ד ס"י יע"ש: יכול לאכול פזית דגן מרחיקין מצואתו כו' משמעות לשון הבריייתא משמע דאע"ג דלא אכל פזית מעולם אלא יונק משדי אמו פיון דיכול לאכול פזית מרחיקין מצאתו: אמנם מדברי רש"י משמע בהפך זה שפן פתב מרחיקין מצואתו משאכל זית מאלו בכל ענין אכילה שצואת מינין הללו מסרח' עכ"ל וכן ראיתי שפרן הב"י א"ח סי' פ"א פתב וז"ל ונר' מדברי רש"י שאם קטן זה לא אכל עדן פזית דגן אין מרחיקין מצואתו ואפילו כו' יע"ש.

ולע"ד הנה נראה לסייעי לפרש"י דאם איתא דכל שהגיע הקטן לשיכול לאכול פזית דגן אע"ג דלא אכל חשוב פאכל א"כ מאי אשמועי' לקמן ר' חייא ובגדול אע"פ שאינו יכול לאכול כו' נהי דעתה גדול זה אינו יכול לאכול פזית מחמת חולי או חולשא מ"מ הרי לפני החולי אכל כמה פעמים דגן או הנה יכול גם עתה לאכול פזית דגן ולא עדיף מקטן ובשלמא לפרש"י דמייירי דקטן זה הוא פשאכל ממש פזית דגן שאז דוקא צואת הדגן שאכל מסרחת אתי שפיר דאשמועינן דבגדול אינו פן דאע"פ שאינו יכול לאכול פזית דגן צואתו מסרחת דכתיב יוסיף דעת יוסיף מכאוב.

ויש לדחות ולו' דאי מהא לא איריא דמ"ש בגדול אע"פ שאינו יכול לאכול מייירי דגדול זה משנולד עד עתה מחמת חולי וחולשא מעול' לא הנה יכול לאכול פזית דגן וא"ה פיון דהגיע לכלל שנים דהוא גדול צואתו מסרחת אבל קטן אין צואתו מסרחת פיון דאינו יכול לאכול פזית דגן אבל אם יכול לאכול אף על גב דלא אכל צואתו מסרחת כדמשמע מדברי הרמב"ם פ"ג מה' ק"ש וטא"ח סי' פ"א.

ואפשר לומר דגם רש"י ס"ל כשטת שאר המפרשי' ומ"ש מרחיקין מצואתו כשאכל פזית מאלו כו' האי משאכל לאו דוקא אלא פננתו לומ' משאכל פזית בכל ענין אכילה פגון אפוי ומבושל או פירורין במקרק אע"ג דאינו אוכל פזית דגן בעיניה אפ"ה חשיב אכילה שצנא' המינין הללו מסרחת וה"ה ביכול לאכול פזית בעיניה אע"ג דלא אכל ממש צואתו מסרחת וכן יש לדקדק ממ"ש רש"י לקמן והוא שיכול לאכול פזית זה בכדי אכילת פרס לבינוני גדול אבל אם צריך זה הקטן לשהות יותר כו' ואם איתא דרש"י ס"ל דוקא כשאכל ממש פזית דגן לא הול"ל אבל אם צריך זה הקטן לשהות יותר אלא הכי הול"ל אבל אם זה הקטן שהוא יותר מפאן כו' ודוק: תם ונשלם חדושי פרק לולב הגזול חדושי פרק לולב וערבה דף מ"ב ע"ב מתני' לולב וערבה כו' פרש"י לולב וערבה שיהו במקדש כל ז' כו'.

איכא למידק דבגמרא לקמן דף מ"ג ע"ב אפליגי אמוראי אהא דתנון בכל יום מקיפין את המזבח כו' אי הוי בלולבים או בערבה ופסק הרמב"ם פ"ז דלולב דין כ"ג כמ"ד בלולב וכן הסכים הר"ן בהלכות דף שנ"ד ע"א וכתב שכ"כ רש"י בתשובתו והביא דבריו מן

בכ"מ פ"ז דלולב יע"ש וכינן שפן ק' איך פרש"י במתני' לולב לנטילה וערכה להקיף איפכא מיבעי ליה למידק ערכה לנטילה בעלמא ולולב להקיף בו המזבח איברא דמ"ש רש"י לקמן דף מ"ג יראה בהדי' דס"ל לרש"י דההקפה היתה בערכה וזהו הפך מ"ש רש"י בתשו' וצ"ל דרש"י בפירושו אצל בשטה א' ובתשובתו אצל בשטה אחרת אמנם על הר"ן קשי' דהוא מעתיק דברי רש"י ז"ל בריש פרקין לולב לנטיל' וערכה להקיף המזבח ולקמן דף שנ"ד הספיק הר"ן דההקפה היא בלולב ולא בערכה וכתב שכ"כ רש"י בתשו' וצ"ע: ההלל והשמחה פרש"י והשמחה לאכול בשר שלמים דקי"לן בפרק ע"פ דף ק"ט ע"א כו' דע דהרמב"ם פתב בפ"ו דה' י"ט דין י"ח ואנשים אוכלי' בשר ושותים זין שאין שמחה אלא בבשר כו' וכתב מרן הב"י סי' תקפ"ט ויש לתמוה על הרמב"ם למה הצריך שיאכלו כו' עכ"ל ואפשר דה"ק יש פעמים דהשמחה היא לאכול בשר פגון בזמן שבה"מ קנים דהיא אכילת שלמים ויש פעמים דהשמחה היא בשתיית הזין פגון בזמן הגז אי נמי יש לו' דבזמן הגז נמי צריך לאכול בשר עם הזין לחודיה אזורי מזיק ומ"ש בגמ' דבזמן הגז אין שמחה אלא בזין ר"ל עיקר השמחה דבזמן המקדש הגם דשותה זין לשרות המאכל עיקר השמחה היא בבשר דהיא בשר של שלמים והיא קדושה ובזמן הגז דהבשר חולין עיקר השמחה הוא בזין ולעול' תרתי בעי' בשר וזין ויש סמך דבבשר חולין איפא שמחה מדתנו בתעני' ערב ט"ב לא יאכל ולא ישטה זין ועיין בא"ח סי' תקנ"ט ובס' כנה"ג שם: תוס' ד"ה והשמחה כו' וא"ת זמנין דאינם נאכלים כל ח' פגון שחל י"ט דסוכות בשבת ויום ח' באחד בשבת.

כך היא הנסחא בספרים ישנים וה"פ דמקשי' התוס' תרי קו' דאם חל יום א' בשבת ליפא שלמי שמחה ביום א' דמה שזובח בערב סוכות לא מהני דבעינן זביחה בשעת שמחה ואם חל יום ח' בא' בשבת ליפא שמחה ביום אחרון דס"ל לתוס' כשיטת רש"י דפסחים דף ע' ע"א דכשאר לרבות לילי י"ט האחרון לשמחה הוי דוקא לילה אבל יום ח' לא אמנם יש מגיהים בלשון התוספת ז"ל וא"ת זמנין דאינן נאכלין כל ח' פגון שחל י"ט א' דסוכות בא' בשבת ויום ח' בא' בשבת כו' וכוונת הק' משום דס"ל לתוס' כשיטת רש"י דפסחי' כדפרישית ומתצי' התוס' וי"ל כדאמר רב פפא בפ' אלו דברים על קושיא כשחל יום א' בשבת דליפא שמחה ח' למ"ד בעינן זביחה בשעת שמחה דהשמחה היא בכסות נקיה וזין ישן ה"נ נימא הכי וכן ביארו המפרשי' דברי התוס' הללו ועיין בדרשות הראנ"ח פ' אמור יע"ש אמנם ק' היאך ס"ל לתוס' דידן שיטה זו דלא מתרבי לשמחה אלא דוקא לילי י"ט האחרון אבל יום ח' לא דאם כן תקשי לן הסוגיא דפסחים דף ע"א דמאי פריך מדתנו והשמחה ח' למ"ד בעי' זביחה בשעת שמחה דבצר לי' יום ח' היפא דחל יום א' בשבת היכי משפחת לה השמחה ח' וכן הקשו שם התוס' לרש"י ואפשר דתוס' דידן ס"ל דהמקשה דהתם ס"ל דכשארנו מרבין לילי יום טוב האחרון אפשר דכ"ש דמתרבה היום כשיטת התו' דהתם ולכך לא הקשה אלא למ"ד בעי' זביחה בשעת שמחה אמנם כשיטת ר"ן לו' דשמחה מתקיים בכסות נקיה וזין ישן למ"ד בעי' זביחה בשעת שמחה ה"ה לדידן יש לתרץ כן בעבור יום ח' ודוק: גמ' אמאי טלטול בעלמא הוא משמע דלול' לא חשיב כלי שמלאכתו להיתר וק' דבפרקי' דלעיל דף מ' ע"א אמרינן דלולב שביעית נהגה בו קדושת ז' דהנאתו וביעורו שנה דעיקר הנאתו לכבוד את הבית והוא שעת הנאתו וביעורו כדפרש"י שם וכינן דלולב חזי לכבוד את הבית א"כ ק' אמאי אסור לטלטלו הרי

פֶּתַח הַרְמֵב"ם פכ"ז דְּשֵׁבֶת דִּין ב' מְכַבְּדוֹ שֶׁל תְּמַרָּה שְׁמֵכְבֵּדִין בָּהֶם הַקְּרָע הָרִי הֵן כְּכֹלִי
שְׁמֵלֵאכְתּוֹ לְהִתֵּר שְׁהָרִי מִתֵּר לְכַבֵּד בְּשֵׁבֶת עַכ"ל וְשָׂמָא י"ל דְּאִינוּ מִתֵּר לְטַלְטֵל הַלּוּלָב
לְכַבֵּד אֶת הַבַּיִת אֲלָא פְּשִׁיחְדוּ מַע"ש לְכַבֵּד בּוֹ אֶת הַבַּיִת וְכָל עוֹד שְׁלֵא יִתְדוּ חֲשׁוֹב כְּעֵצִים
דְּהוּ מְוַקְצִים לְטַלְטֵל וְדוּק: תּוֹס' ד"ה טַלְטוּל בְּעֵלְמָא הוּא אַע"ג דְּחֲזִי לְמַצְנָה כו'.

דַּע דְּמָרְן הַב"י סִימָן שִׁי"ח הִבִּיא בְּשֵׁם הַרְלֵב"ח ז"ל דְּמַרְגְּלָא בְּפִנְיָהּ דְּאִינוּ שְׁתַּפְּיֵלִין
אֲסוּר לְטַלְטֵלָם כו' יַע"ש וּמְדַבְּרֵי הַתּוֹס' דִּינֵן יֵשׁ לִי רְאִיָּה לְדַבְּרֵי הַרְלֵב"ח דְּאֲדַרְבֵּה
הַמַּצְנָה הִיא סַעֲד לְהִתֵּר הַטַּלְטוּל וְאִין הַמַּצְנָה גּוֹרְמַת אִיסוּר טַלְטוּל: דָּף מ"ג ע"א תּוֹס'
ד"ה וַיַּעֲבִירוּ כו' פֶּה בִּקוּ' כו'.

וּלְעַד"ן דְּאֲפָשֶׁר לְהִלִּיץ בְּעַד רַש"י דְּהֵנָּה בַּפ"ק דְּשֵׁבֶת דָּף ח' אֲשַׁפְּחוּ אֲלָא הָא דְּאָמַר ר"י
הַמַּעֲבִיר חֲפִץ מְזוּיָת לְזוּיָת וְנִמְלֵף עֲלֵיהֶן וְהוֹצִיאָן פְּטוּר שְׁלֵא הִיָּתָה עֲקִירָה רֵאשׁוּנָה מְשַׁעָּה
רֵאשׁוּנָה לְכָף וְכַנָּךְ דְּסַבֵּר רַש"י דְּדוּקָא בְּמוֹצֵיא לְרַה"ר מְרַה"י אִיתָא לְהָךְ דִּינָא מְשׁוּם
דְּמֵלְאָכ' הוֹצָאָה מְרַה"י לְר"ה מִמְשַׁפְּן גְּמָרִינוּ לָהּ וּבְעַי' דְּלִהְיֵי הַהוֹצָאָה דְּוִמִיא דְּמִשְׁפָּן אֲבָל
הַעֲבָרָה ד"א בְּר"ה דְּחִיָּב לָא יִלְפִי לָהּ מִמְשַׁפְּן אֲלָא גְּמָרָא גְּמִירֵי לָהּ כְּדָא' בְּשֵׁבֶת דָּף צ"ו
ע"ב הַלְפָּךְ סַבֵּר רַש"י דְּמַעֲבִיר ד"א בְּרַה"ר אַע"פ שְׁעֲקִירָה רֵאשׁוּנָה לָא הִיָּתָה לְהַעֲבִירָן
ד"א וְשׁוֹב נִמְלֵף וְהַעֲבִירָן אַפ"ה חִיָּב וְהַשְׁתָּא דְּאַתִּית לְהַכִּי נ"ל לְתַרְזַן תִּירוּץ חֲדָשׁ דְּמֵאִי
דְּנִקֵּט הַתְּלִמוּד שְׂמָא יַעֲבִירוּ ד"א בְּר"ה מְשׁוּם דַּס"ל לְאִינוּ שִׁי דְּלָאוּ מְלָאכָה הִיא פִּינוּן
שְׂאִין לָהּ רְמִז בְּפִתּוֹב מִשָּׂא"כ מוֹצֵיא מְרַה"י לְר"ה דְּכַתִּיב בְּקָרָא כְּדָא' ר"פ הַזּוֹרֵק זֶה
יִרְיֵה טְפִי וְלָא אֲתִי לְהוֹצִיא מְרַה"י לְרַה"ר פְּנ"ל וְרֵאִיתִי בְּחִדוּשֵׁי הָרַא"ם עַל הַסֵּמ"ג בַּה'
מְגִילָה דְּהַעֲתִיק דְּבָרֵי רַש"י וְכַתֵּב בְּסוּף דְּבָרֵי מִש"כ בְּרַה"ר דְּמִסְתַּמָּא קוֹדֵם שְׂמִיָּצָא
הַבְּקִי יַעֲמִיד לְפּוֹשׁ עַכ"ל וְדוּק: גְּמָרָא וְהִינוּ טַעֲמָא דְּשׁוֹפֵר כו' פֶּתַח הָר"ן דָּף שִׁי"ג ע"ב
וַא"ת מ"ש הֵנִי דְּגָזְרִי וּמ"ש מִיָּלָה דְּשִׁרְיָא בְּשֵׁבֶת וְלָא גְּזָרִינוּ כו' הִבִּיא דְּבָרֵי מָרְן הַב"י
סִי' תַּקֵּפ"ח וְכַתֵּב בַּס' כַּה"ג אָמַר הַמְּאֹסֵף דְּבָרֵי תְּמוּהֵי' דְּכַבֵּר אָמְרוּ בַּפ' לּוּלָב וְעַרְבָּה
דְּבִלּוּלָב גְּזָרוּ מְשׁוּם דְּלָא יִדְעִי בְּקַבִּיעָא דִּירְחָא כו' יַע"ש וְטַעַם זֶה שְׁפַתַּב הָרַב ז"ל דְּטַעֲמָא
דְּבִלּוּלָב גְּזָרוּ מְשׁוּם דְּלָא יִדְעִי בְּקַבִּיעָא דִּירְחָא אָמְרוּהוּ בְּשִׁמְעֵתִין לְאַחַר חֲרַבֵּן הַמְּקַדָּשׁ
וְכוּ' הָר"ן אִינָה אֲלָא בְּזִמְן הַמְּקַדָּשׁ דְּתַנּוּ לּוּלָב וְעַרְבָּה שְׁשֵׁה וְז' כו' לָא הָיוּ נוֹטְלִין לּוּלָב
בְּמַקְדָּשׁ מְשׁוּם גְּזָרָה כו' וְאֵהָא פְּרִיף הָר"ן מ"ש דְּבִלּוּלָב גְּזָרִינוּ וּמ"ש דְּבִמִּילָה לָא גְּזָרִינוּ
דְּלוּלָב בְּמַקְדָּשׁ כֹּל ז' דִּיּוֹדְעֵי בְּקַדוּשׁ הַחֲדָשׁ הֵנִי כְּמִי שְׂאִירַע לוֹ מִיָּלָה בְּשֵׁבֶת וְאִין לוֹ
דְּמִיָּלָה דְּמִיָּא לְלוּלָב דִּיּוֹם א' דְּדַחֵי בְּמַקְדָּשׁ מְשׁוּם דְּאִיתָהּ בְּגַבּוּלִין דְּבִשְׁלָמָא לּוּלָב
שְׁלֹקְחִים אוֹתוֹ כֹּל יִשְׂרָאֵל בְּגַבּוּלִין הִיא מַצְנָה חֲשׁוּבָה וְלָא גְּזוּר בָּהּ אֲבָל מִיָּלָה פִּינוּן דְּלָא
שְׂיִיף בָּהּ אֲלָא אֲבִי הַבֵּן דְּמִיָּא לְשֵׁבֶת דַּח"ה דְּסוֹכּוֹת דְּלָא שְׂיִיכָא אֲלָא לְגַבֵּי הָעוֹמְדִים
בִּירוּשָׁלַי' וְנוֹטְלִים לּוּלָב בְּמַקְדָּשׁ כֹּל שְׁבָעָה מִן הַתּוֹרָה וְאַפ"ה גְּזוּר בָּהּ א"כ נְגָזוּר נְמִי
בְּמִיָּלָה זֶה נ"ל בְּכּוֹנֵת קוּ' הָר"ן: גְּמָרָא רֵאשׁוֹן הָא תְּקִינוּ לֵיהּ רַבְּנֵי כו' קֶשֶׁה דְּמֵאִי מְשַׁנֵּי
הָא תְּקִינוּ לֵיהּ רַבְּנֵי לִיטְוֵל בְּבֵיתוֹ הֲלָא לָא הִיָּתָה הַתְּקִנָּה מִזֶּה הַטַּעַם אֲלָא מִפְּנֵי שְׁבָאוּ לִידֵי
סַפְּנָה וְאֲפָשֶׁר דְּסַבֵּר הַתְּרַצֵּן דְּהַתְּקִנָּה הִיָּתָה מִתְּרֵי טַעֲמֵי חֲדָא מְשׁוּם שְׂמָא יַעֲבִירוּ וְתוּ
שְׁלֵא יְבוֹאוּ לִידֵי סַפְּנָה וְתַנָּא דְּמִתְּנִי' חֲדָא וְעוֹד קָאֵמַר אַף ק' מֵאִי פְּרִיף תִּינַח אַחַר תְּקִנָּה
קוֹדֵם תְּקִנָּה מֵאִי אִיכָּא לְמִימַר הֲלָא קוֹדֵם תְּקִנָּה הָיוּ מוֹלִיכִין לּוּלְבֵיהֶם מַע"ש לְהַר הַבַּיִת
וְשֵׁם הָיוּ נוֹטְלֵי' וְהוּ"ל כְּאֵלוֹ תְּקִינוּ שְׂיִטְלוּ בְּבֵית' י"ל דְּמָה שְׁהָיוּ מוֹלִיכִין לּוּלְבֵיהֶן מַע"ש
לְהַר הַבִּי' פִּינוּן דְּלָא הָיוּ עוֹשִׂין כֵּן מִפְּנֵי תְּקִנָּה אַכְתִּי מִי שְׁלֵא הוֹלִיף הַלּוּלָב מַע"ש לְהַר

הבית איפא למיחש שיעבירונו בשבת ודוק: תוס' ד"ה לא ידעי בקביעא דירחא כו' דבריהם לכאן תמוהי דנר' דהם רוצי' לפרש דבשמעתין מירי בדידעי' אלא דחשוב דלא ידעינו משום גזרה והא נדאי ליתא דלא אמר בריש ביצה דהאינדא ידעי' אלא כשבטל קדוש החדש מא"י והתחילו לקבוע החדשים והמועדי' ע"פ הקשבון אז אפי' דידעי' חשוב פאלו לא ידעי' אמנ' בשמעתין מירי בזמן שהיו מקדשין החדש על פי הראיה תדע דהא פריה אינהו דידעי' בקביעא דירחא ליחדו ופרש"י אינהו בני א"י שעדין מקדשין ע"פ הראיה ולכן יראה דנדאי התוס' ס"ל דשמעתין מירי בזמן שמקדשין החדש בא"י ובני ח"ל לא ידעי' בקבי' דירחא אמנ' התו' פאו לפר' דלא תידוק מדשני אנן לא ידעי' בקבוע' דירח' דא"כ בזמן הזה האחרון דעושין ע"פ הקשבון וידעו' בקביע' דירחא דיטלו הלולב בשבת לזה פאו ללמד לנו דגם בזמן הזה אין אנו יכולי' לטון' הלולב בשב' דאע"ג דעת' ידעי' חשו' פלא ידעי' ודוק: כתבו עוד התוספת ובפ' מקו' שנהגו דבריהם סתומים ובח"ה דפסחי' גמגם בדבריהם ומתוך דברי תוס' דין מבואר: לעיל ראשון הא תקינו ליה רבנן וכו'.

ק דתקנה ליטול בביתו לא היתה אלא במקדש ואידך דתנן לעיל מוליכין לולביהן לב"ה ואוקימנא לקמן בסמוך בזמן שאין בה"מ קנים ולא איפא חששא דשמא יעבירונו פיון דלא תיקנו ליטול בביתו י"ל דהשת' סבור דמאי דתנן מוליכין לולביהם מירי בזמן המקדש בגבולין והמשנה היא נשנית קודם תקנה אבל אחר שתקנו ליטול בביתו לא היו מוליכין הלולבין לא במקדש ולא בגבולין ולא בב"ה ודוק: תוס' ד"ה אינהו דידעי' בקביעא דירחא כו' וא"ת כו' יש להתבונן מה קשר יש לקוש' זו עם המסקנא והלא גם לפי ס' דהשתא דמוליכין לולביהן לב"ה מירי בזמן החרבן מכ"ש דבזמן המקדש היו מוליכין הלולבין לב"ה בגבולין וא"כ תקשי מ"ש משופר ואפשר דלפום ס' דהשתא הו"א דכשם דשופר במקדש היו תוקעים אבל לא במדינה כמו כן לולב לא היה ניטל אלא במקדש ואחר חרבן בה"מ לפי שהיו תוקעין בכל מקום שיש בו ב"ד כמו כן היו מוליכין הלולבין לב"ה מע"ש ונוטלי' לולב בשבת לפי ב"ד העומדים בב"ה ולא הנה מפרש בין שופר ללולב אמנם לפי המסקנא דמתני' דמוליכין לולביהן מירי בזמן המקדש ובגבולין השתא נולדה הקו' מ"ש משופר ותי' דשאני לולב כו' וק' מה טע' לחילוק זה והלא טעמא דשופר ודלולב אינו אינו אלא גזרה שמא יעבירונו ולפי הך טעמא מאי שנא לול' משופר י"ל דכונת התוס' דלעול' טעמא הוי שמא יעבירונו מיהו בלולב פיון דאין חכמה בנענוע הלולב דטלטול בעלמא הוא לא שייך למגזר פולי האי שמא יעבירונו ללקח אצל פקי ללמוד הנענוע אבל תקיע' שופר גמירי דהוא מעשה חכמה ולאו כ"ע תקיע' שופר גמירי שייך למגזר טפי שמא יעבירונו ולכך לא התירו לתקוע אלא במקדש: כתבו עוד ועוד דבדין הוא וכו' נדאי דהך תרוצא קאי לקו' א' מ"ש לולב משופר וכ"כ בחדושי' ה' בפ' בתרא דר"ה אף ק"ל בהך תרוצא לפי מ"ש התוספת ר"פ בתרא דר"ה דבמקדש היו תוקעין אבל לא במדינ' דהיינו ירוש' אפתי תיקשי אמאי לא היו תוקעי' בירוש' בזמן שב"ה קנים והלא אנשי ירוש' ידוע להם קביעות החדש של ר"ה ואולי דהתוס' דהקא סברי כהרמב"ם דמפרש דמ"ש במקדש היו תוקעי' ר"ל גם בירוש' אבל לא במדינה ר"ל שאר גבולין וכ"כ ה"ה פ"ב דשופר דהתוס' פי' דדברי הרמב"ם יעו"ש ואם נפשך לומ' דהתוס' חולקים על הרמב"ם יעו"ש י"ל דלא רצו להתיר לתקוע

אפילו בירושלים משום דרוב השנים לא היו יודעים בשחרית אם הוא ראש השנה דלא
היו באים עדים של קדוש החדש בשחרית ולפיכך אמרו שבירושלים לא היו תוקעים
שאם נתיר להם לתקוע פשבאו עדים שחרית לשנה הבאה יתקעו אעפ"י שלא ראוי עדים
עדין ויאמרו אשתקד מי לא תקעי עכשיו נמי נתקע ולפי' לא רצו להתיר אלא במקדש
מקום זריזים כמ"ש הר"ן בפרקין הביא דבריו מרן בכ"מ ומיהו יש לי גמגמו על מרן דלא
היה לו לכתוב תרוץ זה דר"ן על הרמב"ם דהרי הרמב"ם ס"ל דבירושלים היו תוקעי'
ויש ליישב ודוק: גמ' דאיתא מן התורה בגבולין מנ"ל וכו'.

קשה מאי בעי נהלא זיל קרי בי רב הוא דכתיב ולקחתם לכם סתמא ולא פי' מקדש ש"מ
אפי' בגבולין י"ל דנסתפק המקשה משום דכתיב בסיפיה דקרא ושמתם לפני ה'
אלוקיכם ז' ימים ובכלל ז' ימים הוי יום א' אלמא דיום א' נמי הוי דוקא במקדש ומאי
דקאמר תחלה ולקחתם לכם ביום הא' היינו משום דרצה להפריד יום א' משאר ימים
דיום א' בעי לכם למעוטי שאול וגזול אבל שאר הימים שאול וגזול פשר אפילו במקדש
ולעולם דלקיחת הלילב ביום הא' לא הוי מן התורה אלא במקדש ומשני דיום א' הוא מן
התורה בגבולין מדכ' ולקחתם לכם סתמא ולא פי' מקדש ש"מ אפי' בגבולין ומאי דכ'
ושמתם כו' ז' ימים ר"ל תשלום ז' ימים דהיינו ו' ימים הנשארי' דהנהו דוק' במקדש
לא בגבולין וכן ראיתי בספר המאור דפי' ז' ימים דר"ל תשלום ז' הימים ודוק: אמר רבא
לא נצרכה וכו'.

כתב הרמב"ם פ"ז דלילב דין י"ג מצנות לילב וכו' וקשה דלדין דלא קי"ל כר"א ומכשירי
לילב לא דחו שבת א"כ ביום לא אתא לומר אפי' בשבת דאיהו אצטריך קרא למישרי
טלטול וא"כ למאי אייתי הרמב"ם קרא דביום לענגן שבת ואפשר דלא אייתי קרא דביום
לענגן שבת אלא לומר שניטל בכל מקום ובכל זמן מדכתיב סתמא ולקחתם לכם ביום
הא' ולא פי' מקדש ומ"ש דניטל גם בשבת מסברא נפקא לי' דטלטול מן התורה לא מתסר
או אפשר דקאי גם לשבת והרמב"ם אזדא לטעמיה שיש לשבותין סמוך, מן התורה
מתשבות פדמוכח מדברי הרמב"ם רפכ"א מהלכות שבת וכמ"ש שם ה"ה ז"ל דזהו דרף
הברייתות שבמכילתא אמנם תלמודא דידן אוקמה כר"א משום דס"ל דאסור טלטול
וכל השבותין הם מדרבנן ודוק: ורבנן אי מהתם הו"א וכו' וא"ת היכי תיסק אדעתין לדון
ג"ש זו הא אין אדם דן ג"ש מעצמו אלא א"כ קבלה מרבו וראיתי בתוס' שבת דף קלא
ע"ב דהוקשה להם קו' זו ותצו וי"ל דשמא בעלמא ניתן לידרש וכו' יעו"ש ודוק: ת"ר
בספנות תשבו שבעת ימים בסוגיא זו הנה לי פמה דקדוקי' ישוב מצאתים בביין שמועה
דרף מ"ד ע"ב ומ"ה ע"א והפל רוצה לתרץ בהקדמה א' דג"ש דיימים ימים אינה ג"ש ממש
אלא גילוי מלתא בעלמא אף מדברי התוס' דפר"א דמילה לא משמע הכי ודוק: תוס' ד"ה
וסופה גופה מנ"ל וכו' עד מיהו למאי דקאמרי' למי דומה ק' פלומר דהנה לו להכריח
דסופה הוי יום נליה מדכתי' תשבו דהוי כעין תדרו מה דירה בין ביום בין בלילה ואפשר
לו דהתנא כשפתח תחלה ואמר בספנות תשבו ז' ימים ימים ואפי' לילות היינו מפח
תשבו וכשחזור ואמר או אינו אלא ימים ולא לילות היינו מפח משמעות דיימים דמשמע
ימים ולא לילות א"כ הפסוק מצד עצמו אין בו הברע גם אחר כך בא לדון ג"ש דיימים
ימים ומצא בו ב' ג"ש ונשאר הדבר שקול ולא מצא להכריע פי אם מפח ג"ש דתשבו
ודוק: גמ' אי הכי לילב נמי לידי וכו' וק"ל דאפתי לא דמי ערבה ללילב דערבה אין לה

רָמַז בַּתּוֹרָה אֵלֶּא הִיא הַל"מ פְּדֻלְקָמֶן הַיְלִכְפֶּה רָצוּ לְפַרְסְמָה שְׁהִיא מִן הַתּוֹרָה אֲבָל לֹוֹלֵב ז' רָמַז בַּפְּתוּב וּשְׁמַחְתָּם לַפְּנֵי ה' אֲלִיקִיכֶם ז' יָמִים וְלֹא בְּעֵינֵי פְּרָסוּם פִּינּוּ דְרַמִּיזָא בַּתּוֹרָה וְדוּק: אֲתִי לְפַקְפוּקֵי בְּלוּלֵב פֶּרֶשׁ"י לְזִלְזוּלֵי בְּלוּלֵב אֲמַנְם הֶרְמַב"ם בְּפִי הַמְּשֻׁנָּה יִרְאֶה דְמַפְרֵשׁ פִּי אַחַר שְׁמֵא יֵאמְרוּ כְּמוֹ שְׁעֶרְבָה דּוּחָה שְׁבַת פֶּה יְדָחָה לֹוֹלֵב יַע"ש וּק"ל לְפִירוּשׁוֹ דְעַתָּה נְמִי דְעֶרְבָה דְחֵינָה ז' יֵאמְרוּ כְּשֵׁם דְעֶרְבָה דְחֵי פֶּה לֹוֹלֵב דּוּחָה וְצ"ע דְּף מ"ד ע"א אֲמַרֵי לְדִידְהוּ נְמִי לֹא דְחֵי פֶּרֶשׁ"י שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת יִשְׂרָאֵל אֲגֻדוֹת אֲגֻדוֹת כּו' מְקִישׁוּ הֵכָא מְדַגְרִסִי פ"ק דִּיבְמוֹת דְּף י"ד אֲמַר אֲבִינִי כִי אֲמַרֵי לֹא תִתְגַּוְדּוּ כְּגוֹן ב' בְּתִי דִינִין בְּעִיר א' כּו' יַע"ש וְכִינּוּן שְׁפָן ק' הִיכִי אֲמַרוּ הֵכָא מְשׁוּם דְּלִבְנֵי ח"ל לֹא דְחֵי לִבְנֵי א"י נְמִי לֹא דְחֵי שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת יִשְׂרָאֵל אֲגֻדוֹת אֲגֻדוֹת וְהָרִי אֲפִי לְאֲבִינִי ב' ב"ד בְּשִׁתִּי עֵינִירוֹת לִית בֵּיהּ מְשׁוּם לֹא תִתְגַּוְדּוּ וּכ"ש לְרַבָּא וּמַהֲרַשְׁד"ם י"ד סִי קנ"ג הֵבִיא דְבָרֵי בְּמִשְׁפָּטֵי שְׁמוּאֵל סִי כ"ו תִּירָץ וְנ"ל וי"ל שְׁעֵנִין לֹא תִתְגַּוְדּוּ יֵשׁ בּוֹ ב' בְּחִינוֹ, א' בְּעֵבֶן עָלָיו מִן הַתּוֹרָה וְשֵׁנִי שֵׁאֲעַפ"י שְׁאִין אִיסוּר צְרִיף לַעֲשׂוֹת מְצָנָה מִן הַמְּבֻחָר וְא"כ לַעֲנִין אִיסוּר פְּשִׁיטָאֲלִכ"ע לִיכָא אִיסוּרָא בְּשֵׁנֵי מְקוֹמוֹת אֲפִילוּ לְאֲבִינִי מ"מ לְהִיֹּת הַדְּבָר בְּלִתִּי נְאוֹת שְׁנַר' דְּמְצָנָה כּוֹלֶלֶת לְכָל יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה חֲלוּק בִּינֵיהֶם כּו' וְעִי"ל שְׁמ"ש רִש"י מְשׁוּם לֹא תִתְגַּוְדּוּ הֵינּוּ לְחֻכְמִים שְׁעַמְדוּ לְתַקֵּן וּכּו' יַע"ש וּק"ל עַל תִּירָץ הַשֵּׁנִי דְהָרִי גְבִי מְגַלָּה ב"ד א' תִּיקֵן שְׁעִירוֹת יִקְרָאוּ בִי"ד וּמְנַקְפִין חוּמָה לְמַחַר אֲמַנְם מַה שֵׁנ"ל לְתַרְץ כְּשֵׁנְעַמְדוּ עַל קו' אַחֲרַת דְּפָסֶק הֶרְמַב"ם פִּי"ב דַּע"ז דִּין י"ד וּבְכָלֵל אֲזַהְרָה זֹו שְׁלֹא יִהְיֶה ב' ב"ד בְּעִיר א' זֶה נוֹהֵג כְּמִנְהַג זֶה נוֹהֵג כְּמִנְהַג אַחַר וְהֵרֵאשׁוּנִים תְּמַהּוּ עָלָיו אִיף פָּסֶק כְּאֲבִינִי דְלֹא כְּרַבָּא וְעִי"כ"מ שְׁם וְעִי"כְּתוּמ' יִשְׂרִים סִק"ס ח וּק"ע וּבְתַשׁוּ מַהֲר"מ אֲלִשִׁיף סנ"ט דִּק"ט יַע"ש יִרְאֶה לִי דְטַעְמוֹ דְהֶרְמַב"ם דְּפָסֶק כְּאֲבִינִי מִשׁוּ סוּגְיָא דִידֵן דְאֲמַרֵי דְכִינּוּ דְלִבְנֵי ח"ל דְחֵי גַם לִבְנֵי א"י דְחֵי שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת יִשְׂרָאֵל אֲגֻדוֹת אֲגֻדוֹת וּס"ל לְהֶרְמַב"ם דְהַפְּנָה מִשׁוּ ח"ל עוֹלֵי רְגָלִים שְׁעוֹלִים בֵּא"י וְאִם יִרְאוּ דְבְנֵי א"י יִקְחוּ לֹוֹלֵב וְהֵם לֹא יִקְחוּ יָבֵאוּ לִידֵי מַחְלֻקַת פִּינּוּן שְׁהֵם בְּעִיר א' בְּזִמְנֵי הַרְגֵל וְהֵם ב' ב"ד בְּעִיר א' וְאֲפִ"ה חֲשִׁשׁוּ מְשׁוּם לֹא תִתְגַּוְדּוּ נוֹה הוֹלֵךְ כִּס' אֲבִינִי וּלְכֹף פָּסֶק הֶרְמַב"ם כְּאֲבִינִי וְדוּק תְּשְׁלוּם הַסּוּגְיָא לֹא כְּתַבְתִּי שְׁהִיְתָה הֶרְבֵּנִית מְוֹרְתִי א"א חוֹלָה כְּשִׁקְרִיתִי הַסּוּגְיָא בִּישִׁיבָה וּבְעוֹנוֹתִי נְפֻטְרָה א"א מ' ג' אֲמִילָה יוֹם ח' שֶׁל חֲנֻכָּה יוֹם שְׁבַת שְׁנַת הַתַּמ"ו וְהֵייתִי טְרוּד בְּאֲבָלֵי אִם קוֹדֵר שְׁחוֹתִי וְעֶרְבָה כָּל שְׁמַחְתִּי שְׁבָאוֹתוֹ חֲדָשׁ כ"ג לְטַבַּת נְפֻטְרָה גַם אֲשִׁתִּי הֶרְבֵּנִית מ' אֲסַתֵּר בֵּת הַרְבֵּה הַגְּדוֹל כְּמוֹהֲר"ר יְהוֹנָתָן גְּלַאֲנִטִי זֶלֶה"ה וְלֹא הִיָּה לִי כּוֹל' וְדַעַת מִינּוֹשֵׁב לְכַתּוּב מַה שְׁחַדְשִׁתִּי חָבֵל עַל דְאֲבָדִין אוֹחִילָה לְאֵל יִנְחַמְנִי מִשְׁמֵי קִדְשׁוֹ שְׁאֵהִיָּה בְּשׁוּבָה וְנַחַת לַעֲסוּק בַּתּוֹרַת ה': דְּף מ"ה ע"א מְתַנִּי מְצָנָת עֶרְבָה פִּיצַד כּו' ק"ק ל"ל לְתַנָּא לְאֲשְׁמוּעֵינּוּ זֶה שְׁהִיּוּ מְבִיאִין עֶרְבָה מִמְּקוֹם שְׁנַקְרָא מוֹצָא וְתוּ מַה שְׁיִיכּוֹת יֵשׁ לְזֶה בְּהַדִּי מְצָנָת עֶרְבָה וְתוּ מַהוּ זֶה שְׁהִיּוּ מְבִיאִים מִמוֹצָא וְהֵלֵא בְּכַמְּהָ מְקוֹמוֹת סְבִיב לִירוּשָׁלַיִם יֵשׁ עֶרְבָה וְנִרְאֶה דְנִהִי דִישׁ עֶרְבָה בְּכַמְּהָ מְקוֹמוֹת בְּאֵלוּ הִיא קְצָרָה וְהִי צְרִיכִים מְוֹרְבִיּוֹת עֲנָפִים שְׁאֲרָפָה י"א אֲמָה לְזִקְנוֹף אוֹתָם בְּצַדֵי הַמְּזַבֵּחַ שְׁכָף מְצָנָתָה פְּדַכְתִּיב אֲסַרוּ חַג בְּעֵבוֹתִים וּלְקִיִּים מְצָנָה זֹו לֹא הִיּוּ מוֹצָאִים עֲנָפִים י"א אֲמָה אֵלֶּא בְּמְקוֹם הַנְּקָרָא מוֹצָא וְהֵינּוּ דְקַתְנֵי מְצָנָת עֶרְבָה כְּלוּמַר שֶׁל י"א אֲמָה פִּיצַד וּלְכֹף פְּטָרוּ אֲנָשֵׁי הַמְּקוֹם מַהֲמַס שְׁהִיּוּ מְגַדְלִים עֶרְבָה זֹו בְּקַרְקָעוֹת שְׁלֵהֶם: ר"י בֶּן בְּרוּקָא אוֹמֵר תְּרִירוֹת כּו' בְּעֵנִין חֲבוּט עֶרְבָה דְאֲמַרִּינוּ לְעִיל חֲבִיט חֲבִיט וְלֹא בְּרִיף פִּירֵשׁ"י לְשׁוֹן נְעוּנָה נִרְאֶה מְדַבְּרֵי שְׁלֹא הִיּוּ

חובטין אותה בקרקע אלא מנענעין אותה בלבד והרמב"ם פתב דחנפטה ע"ג קרקע ונראה לי ראה להרמב"ם מדברי ר"י בן ברוקא דע"כ לא פליג אפנא קמא אלא במה היתה החבטה דלת"ק בערבה ולר"י בן ברוקא בתריות דקל אבל הפל מודים דחבטה הוי ע"ג קרקע ודוק: רש"י מיד התינוקות שומטין ואין בדבר לא משום גזל כו' דהיינו לומר דהנה ס"ד דהוא גזל מן התורה דנדאי מי שגזול מן הקטן התפצים שזיפה לו אביו או קרובו או שקנאם הקטן מנכסיו אם בא אחר וגזלה דהוי גזל גמור מן התורה ודלא כתי"ט דפירש דר"ל גזל דדבריהם דהיא הוי בענן מציאת הקטן ועיין בח"מ סימן ע"ד ודוק: תוס' ד"ה מיד התינוקות שומטין כו' ניש ללמד כו' נראה דלא למדו מפאן רק בעננו נזקי ממון שניתן למחילה משום שמחת מצנה אבל אם הזיק לחברו בגופו נראה לי דחייב לשלם והכי דייקי דברי מור"ם ח"מ ס"ס שע"ח וכן נראה ממ"ש בא"ח ס"ס תרצ"ו יע"ש:

אמנם ממ"ש מור"ם א"ח סי' תרכ"ה ס"ב וז"ל וי"א אם הזיק א' את חברו מפח שמחת פורים פטור מלשלם משמע אפילו הזיקו בגופו וכבר השיג עליו שם בכה"ג יע"ש אמנם בפסקי מהר"י איסרלן סי' ר"י משמע דאפילו הזיקו בגופו פטור וצ"ע: תנא רכות וארוכות י"א אמה כו' תימא לי על הרמב"ם בהלכות לולב אמאי לא פלי' זה דארנוכות י"א אמה וצ"ע: תוס' ד"ה עלה ג' זהו מקום הקרנות כו' עיין בהשגות הראב"ד פ"ב דהלכות בית הבחירה דנראה דפליג ע"ד התוס' ומסנגית פרק שתי הלחם דף צ"ז ע"ב משמע דדברי התוס' ודוק: גמ' פל הנוטל לולב באגודו כו' ק"ק אמאי פרט הדס טפי מאינן ונהלא הדס בכלל המינין של לולב ואפשר משום דר"ט ס"ל בפרק לולב הגזול דהדס קטום פשר קמ"ל דמי שעושה מצנה מן המנובחר לקחת הדס בעבותו שפרו גדול יען צריך טרחא רבה לבקשו פדמוכח שם דף ל"ב ע"ב ומ"ש פאלו בנה מזבח וכו' ק"ק היכא רמיזא בנין מזבח אימא דקרא ה"ק פאלו הקריב קרפן וזרק דמו בקרנות המזבח י"ל דא"כ הול"ל אסרו חג בעבותים בקרנות המזבח השתא דכתיב תיבת עד משמע דהכי קאמר מעלה עליו הכתוב פאלו בנה מזבח מהיסוד עד קרנות המזבח והקריב עליו קרפן: דף מ"ו תוס' ד"ה העושה סוכה עיין ש"ף י"ד סימן כ"ח ס"ק ה': א"ר מרי חזינא ליה לרבא עיין טור א"ח סדר ח' וכ"ה וסדר שכה"ג: תוס' ד"ה דכל אימת כו' עיין בב"י או"ח סימן כ"ה: תם ונשלם שבח לאל בורא עולם